UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliorvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ephesini Concilii Generalis Pars I. Et II. Sub Cælestino papa I. anno CCCCXXXI.

Parisiis, 1644

Tomos Prōtos Periechōn Ta Pro Tēs Synodu. Pars Prima Continens Ea Qvae Synodvm Antecesservnt.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15062

Visual Library

ANNO CHRISTI 431.

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ ΠΕΡΙΕΧΩΝ ΤΑ ΠΡΟ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ.

PARS PRIMA CONTINENS EA QVÆ SYNODVM ANTECESSERVNT.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ομιλία Πρόκλου ἐπισκόπου Κυζίκου, λεχθεῖσα καθεζομένου Νεστορίου ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως, εἰς τὴν ἀνάληψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὅτι θεοτόκος ἐστὶν ἡ ἁγία παρθένος Μαρία, καὶ ὅτι ὁ τεχθεὶς ἐξ αὐτῆς θεὸς γυμνὸς, οὔτε ἄνθρωπος ψιλὸς, ἀλλ' Ἐμμανουὴλ τυγχάνει, θεὸς καὶ ἄνθρωπος ἀσυγχύτως καὶ ἀμεταβλήτως ὑπάρχων.

α'.

ΠΑΡΘΕΝΙΚΗ πανήγυρις σήμερον τὴν γλῶτταν, ἀδελφοὶ, πρὸς εὐφημίαν καλεῖ· καὶ ἡ παροῦσα ἑορτὴ τοῖς συνελθοῦσιν ὠφελείας γίνεται πρόξενος· καὶ μάλα εἰκότως. ἁγνείας γὰρ ἔχει ὑπόθεσιν, καὶ τοῖς ἡμῶν τὸ γυναικῶν κεκόσμηται τὸ πεπονθός· καὶ δόξα τοῦ γένους, διὰ τοῦτο καὶ μητέρα καὶ παρθένον. ἐπέρασος αὕτη καὶ ὑπεραίσιος ἡ συνοδος· ἰδοὺ γὰρ γῆ τε θάλασσα δορυφορεῖ τὴν παρθένον· ἡ μὲν τὰ νῶτα τῆς οἰκείας γαλήνης ἐφαπλώσασα, ἡ δὲ τὰ ἴχνη τῶν βαδιζόντων ἀκωλύτως παρεμπουσα. σκιρτάτω ἡ φύσις, καὶ γυναῖκες ἱμνείτωσαν. χορευέτω ἡ ἀνθρωπότης, καὶ παρθένοι δοξάζοντες. ὅπου γὰρ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπε-

CAPVT I.

Homilia Procli episcopi Cyzici, habita sedente Nestorio in magna ecclesia Constantinopolis, in incarnationem Domini nostri Iesu Christi, quod Deipara sit beata virgo Maria, & ex ea natus neque Deus tantum, neque purus homo, sed Emmanuel, inconfuse & incommutabiliter Deus & homo.

I.

VIRGINEA panegyris, frequensque ac celebris hic conuentus, fratres, festa hac luce linguam ad laudem prouocat; præsensque solennitas præsenti cœtui vtilitatis rationem optimo iure conciliat. continet enim castimoniæ sanctitatisq; materiam, iustamque feminei generis gloriationem. neque enim vulgaris muliebri sexui per virginem & matrem in tempore accessit gloria. Desiderabilis sane, planeque inaudita est hæc virginis & matris copula. Ecce enim & terra & mare Virginem honorant, & obsequii causa tamquam satellites stipantur; hoc quidem mitia nauigantibus dorsa substernens, illa vero viatorum vestigia inoffense dirigens. Exultet natura; honorantur feminæ: choros humana ducat natura, & carmina cantet;

glorificantur virgines. *Vbi enim abundauit delictum, superabundauit & gratia.* Sacra Deipara Maria in vnum nos coegit. Hæc illibatæ virginitatis purus ille thesaurus, decusq; & ornamentum: hæc spiritalis secundi Adami paradisus: hæc vnitarum inter se naturarum officina: hæc salutaris reconciliationis panegyris: hæc thalamus, in quo Verbum humanam carnẽ sibi desponsauit: hæc animatus naturæ rubus, quem diuini partus ignis non combussit: hæc vere leuis illa nubes, quæ super cherubim sedentem in corpore suo gestauit: hæc vellus mundissimum cælesti pluuia madens, ex quo pastor ouem induit: hæc ancilla est & mater, virgo & cælum: hæc sola pons est, per quem Deus ad homines descendit: hæc admirandæ illius œconomiæ tela, in qua ineffabili quodã modo admirabilis illius vnionis tunica confecta est, cuius quidem textor extitit Spiritus sanctus; netrix, virtus ex alto obumbrans; lana, vetusta Adami pellis; trama, impolluta Virginis caro; radius textorius, immensa gestantis gratia; artifex, Verbũ per auditum illapsum. Quis vidit, quis audiuit talia? Incircumscriptus Deus vterũ inhabitat; quem cæli non capiunt, venter non coangustauit Virginis.

Roman. 5. v. 20.

Exod. 3.

Isai. 19.

Iudic. 6.

Luc. 1. v. 35.

II.

Attamen qui ex Virgine nascitur, nec solum Deus est, nec purus rursum homo: idemque natus, mulierem, quæ peccati quondam ianua extiterat, salutis ostiũ reddidit. Nam vbi serpens per inobedientiam virus suum infuderat, ibi Verbum per obedientiam ingressum, viuum sibi templum ex-

Genes. 3.

εἰσεδυσεν ἡ χάρις. σωσε καλεσε μὲν ἡμᾶς σὺν ταῦτα ἡ ἁγία καὶ θεοτόκος παρθένος Μαρία, τὸ ἀμόλυντον τῆς παρθενίας κειμήλιον, ὁ λογικὸς τοῦ δευτέρου Ἀδὰμ παράδεισος, τὸ ἐργαστήριον τῆς ἑνώσεως τῶν φύσεων, ἡ πανήγυρις τοῦ σωτηρίου συναλλάγματος, ἡ πασῶν σὺν ᾗ ὁ λόγος συνεμφύσατο τῷ σαρκὶ, ἡ ἔμψυχος τῆς φύσεως βάτος, ἣν τὸ τῆς θείας ὠδῖνος πῦρ οὐ κατέκαυσεν· ἡ ὄντως νοὸς νεφέλη, ἡ ἐπὶ χερουβὶμ μὲν σώματος βασάσασα· ὁ τοῦ ἐξ οὐρανοῦ ὑετοῦ καθαρώτατος πόκος, ἐξ οὗ ὁ ποιμὴν τὸ ἀθάνατον ἐνεδύσατο· ἡ δούλη καὶ μήτηρ, ἡ παρθένος καὶ οὐρανὸς, ἡ μόνη θεοῦ θεὸς αὐθρώποις γέφυρα, ὁ φεικτὸς τῆς οἰκονομίας ἱστὸς, σὺ ᾧ ἀῤῥήτως ὑφάνθη τῆς ἑνώσεως χιτών· οὗ πρὶ ἰσουργὸς μὲν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἔριθος δὲ, ἡ ἐξ ὕψους ἐπισκιάσασα δυνάμις· ἔριον δὲ, τὸ ἐρχαῖον τοῦ Ἀδὰμ κώδιον· κρόκη δὲ, ἡ ἐκ παρθένου ἀμόλυντος σὰρξ· κερκὶς δὲ, ἡ ἀμέτρητος τοῦ φορέσαντος χάρις· τεχνίτης, ὁ δι' ἀκοῆς εἰσπηδήσας λόγος. Τίς εἶδε, τίς ἤκουσεν, ὅτι μήτραν ὁ θεὸς ἀθρόως ἐχώρησε; καὶ ὃν οὐρανὸς ἐκ ἐχώρησε, γαστὴρ τῆς παρθένου ἐκ ἐστενοχώρησεν.

β'.

Ἀλλ' ἐκ γυναικὸς ἐγεννήθη θεὸς οὐ γυμνὸς, καὶ ἄνθρωπος οὐ ψιλός· καὶ πάλιν σωτηρίας ὁ τεχθεὶς τὸν πάλαι τῆς ἁμαρτίας ἔσφιξε δεσμόν. ὅπου γὰρ ὁ ὄφις διὰ τῆς παρακοῆς ἰὸν ἐνέχεεν, ἐκεῖ ὁ λόγος διὰ τῆς ὑπακοῆς εἰσελθὼν, ναὸν ἐζωοπλάστησεν. ὅθεν ὁ θεῖος

ANNO CHRISTI 431.

τῆς ἁμαρτίας Καΐν προέκυψεν, ἐκεῖθεν ὁ τὸν γένους λυτρωτὴς Χριστὸς ἀσπόρως ἐβλάστησεν. οὐκ ἠσχύνθη ὁ φιλάνθρωπος τὸν ἐκ γυναικὸς ᾠδῖνα· ζωὴ γὰρ ἦν τῷ προσματωθέντι. οὐκ ἐμιάνθη οἰκήσας μόρια, ἅπερ αὐτὸς ἀναμαρτήτως ἐδημιούργησεν. εἰ μὴ παρθένον ἔμεινεν ἡ μήτηρ, φιλόνθρωπος ὁ τεχθείς, καὶ οὐ παράδοξος ὁ τόκος. εἰ δὲ καὶ μετὰ τόκον ἔμεινε παρθένος, ἐκείνου ἀφράστως ἐγκύμονα, ὃς καὶ τοῦ σπλάγχνου κεκλεισμένου ἀκωλύτως εἰσελθὼν, οὐ τὸν συζυγίαν τῶν φύσεων ὁ Θωμᾶς ἀνάκλησιν λέγων· ὁ κύριός μου, καὶ ὁ θεός μου.

γ'.

Μὴ ἐπαισχυνθῇς τὸν ᾠδῖνα ὦ ἄνθρωπε· αὕτη γὰρ ἡμῖν γέγονε σωτηρίας ἀφορμή. εἰ μὴ γὰρ ἐκ γυναικὸς ἐγένετο, οὐκ ἂν ἀπέθανεν. εἰ μὴ ἀπέθανεν, οὐκ ἂν διὰ τοῦ θανάτου κατήργησε τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι, τὸν διάβολον. οὐχ ὕβρις δοκιτέκτονι, μεῖναι * ἐφ' οἷς ᾠκοδόμησεν· οὐ μιαίνει πηλὸς τὸν κεραμέα, ἀνακαινίζοντα ὅπερ ἔπλασε σκεῦος· οὕτως οὐδὲ μιαίνει τὸν ἄχραντον θεὸν, τὸ ἐκ παρθενικῆς γαστρὸς προελθεῖν. διὸ καὶ πλάσματον οὐκ ἐμολύνθη, διὰ ταύτης προελθὼν οὐκ ἐμιάνθη. ὦ γαστήρ, σὺ ἦ τὸ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας γραμματεῖον συνεπάγη. ὦ κοιλία, σὺ ἦ τὸ κατὰ τοῦ θανάτου ὅπλον ἐχαλκεύθη. ὦ ἄρουρα, σὺ ἦ ὁ τῆς φύσεως γεωργὸς ἀσπόρως ἐβλάστησεν. ὦ ναὸς,

* ἀοῖς

ædificauit: vnde peccator Cain primus emerſit, inde generis noſtri aſſertor Chriſtus ſine ſemine prodiit. Clemens Deus ex muliere naſci non erubuit. quod enim agebatur, vita erat. Nullam inde ille cõtrahit labem, quod intra viſcera, quæ citra omnem dedecoris notam condiderat, inhabitat. Quod ſi ea quæ genuit, virgo non permanſit; neq; is qui natus eſt, aliud quã purus homo extitit. atq; ita partus ille nihil admiratione dignũ habebit. Quod ſi illa etiam poſt partum virginitatem illæſam retinuit, is citra omnẽ controuerſiam arcano modo ex ea ortus eſt, quem, cum per clauſas ianuas ingreſſus eſſet, apoſtolus Thomas in gemina natura ſubſiſtentem agnouit, agnitumq; non abſq; ingẽti ſtupore huiuſcemodi voce cõpellauit: *Dominus meus, & Deus meus.* *Genes. 4.* *Ioan. c. 20. v. 28.*

III.

Ne igitur, o homo, partum hunc erubeſcendum cenſeas. Hic enim ſolus ſalutis antidotum nobis attulit. Nam ſi ex muliere natus non eſſet, mortem vtique non oppetiuiſſet. Quod ſi mortuus non eſſet, neque illum quoque *per mortem deſtruxiſſet, qui mortis habebat imperiũ, hoc eſt, diabolum.* Porro autem, vt architecto nullam maculam aſpergit, ſi domum, quam forte extruxerat, incoluerit: neque lutum figulum inficit, dum vaſculum quod finxerat, ex eo refingit: ita ex vtero virgineo prodiiſſe, puriſſimũ illud numẽ nihil quidquã polluit. Quam enim citra vllã ſui labem formauerat, ex hac quoque, nulla macula contracta, proceſſit. O venter, in quo communis libertatis ſyngrapha confecta eſt: o vtere, in quo arma aduerſus mortẽ fabrefacta ſunt: o aruum, ex quo naturæ colonus ſine ſemine exortus eſt: o templum, *Hebr. c. 2. v. 14.*

in quo Deus ſacerdos factus eſt, natu-
Pſal. 109. rā non demutans, ſed eum, *qui eſt ſacerdos ſecundum ordinem Melchiſedec*, induens noſtri miſericordia. Verbum caro factum eſt, etſi Iudæi Domino id aſſeueranti nō credant: Deus hominis formā induit, tametſi gentes miraculum hoc ſubſannent. Vnde Apoſtolus: *Prædicamus*
1. Cor. 1. v. 23. *Chriſtum, Iudæis quidem ſcandalum, gentibus vero ſtultitiam.* quandoquidē myſterii huius vim, vt quod omnem humanam rationem excedat,
1. Cor. 2. v. 2. non cognouerunt. *Si enim cognouiſſent, nunquam gloriæ Dominum crucifixiſſent.* Si verbum vterum nō inhabitaſſet, neque caro quoq; illius ſacrum illum thronum occupaſſet. Quod ſi ignominioſum eſt Deo in vterum, quem ipſe formarat, illabi; erit ergo & angelis quoque probroſum homini miniſtrare.

IV.

Qui itaq; ſecundū propriam naturā impatibilis eſt, is propter meram erga nos miſericordiam pluribus perpeſſionibus obnoxius factus eſt. Neque Chriſtus per ſuccedentia virtutum incrementa factus eſt Deus, abſit: verum, vt fides noſtra prædicat, Deus miſericordia permotus, factus eſt homo. Neque hominem deificatum prędicamus, ſed Deum incarnatum confitemur: ſiquidē qui ſecundum propriam naturam matrem neſcit, nullumque ſecundum carnis diſpenſationem patrē in terra agnoſcit, is propriam ancillam ſibi in matrem adſciuit.
Hebr. 7. a. Nam quomodo iuxta Paulum ſine patre & matre eſt? Si enim purus homo eſt, vtique non ſine matre eſt. matrem enim habet. Rurſum ſi purus Deus eſt, haud dubie non eſt ſine patre. habet enim patrem. Nunc vero vnus idemque ſine matre eſt, vt rerum conditor eſt; ſine patre rurſum eſt, vt homo eſt.

ANNO CHRISTI 431.

σὺν ᾧ ὁ θεὸς γέγονεν ἱερεύς· οὐ τὴν φύσιν μεταβαλών, ἀλλὰ τῷ κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ δι' οἰκτον συσσάρκος. ὁ λόγος σαρξ ἐγένετο, κἂν οἱ Ἰουδαῖοι ἀπιστῶσιν εἰπόντι τῷ κυρίῳ. ὁ θεὸς μορφὴν ἀνθρώπου ἐφόρεσε, κἂν Ἕλληνες κωμῳδῶσι τὸ σταυρόν· διὰ γὰρ τοῦτο, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρίαν ὁ Παῦλος βοᾷ. τὸ γὰρ μυστηρίου τοῦτο δύναμιν οὐκ ἔγνωσαν, ἐπειδὴ ὑπὲρ λόγον τὸ σταυρόν. εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τῷ κυρίῳ τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. εἰ μὴ γὰρ ὁ λόγος ᾤκησε γαστέρα, οὐκ ἀνεσκολοπίσθη σὰρξ ἁγία τοῦ θεοῦ. εἰ τῷ θεῷ ὕβρις εἰς μήτραν ἔπλασεν εἰσελθεῖν, ἆρα καὶ τοῖς ἀγγέλοις ὕβρις ἀνθρώπῳ διακονεῖν.

ιδ'.

Ὁ οὖν κατὰ φύσιν ἀπαθής, γέγονε δι' οἰκτον πολυπαθής. οὐκ ἐκ προκοπῆς γέγονε θεὸς ὁ Χριστός, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ δι' οἰκτον γέγονεν ἄνθρωπος, ὡς πιστεύομεν. οὐκ ἄνθρωπον ἀποθεωθέντα κηρύττομεν, ἀλλὰ θεὸν σαρκωθέντα ὁμολογοῦμεν. τὸν οἰκειαν δούλην ἐπεγράψατο μητέρα, ὁ κατ' οὐσίαν ἀμήτωρ, καὶ κατ' οἰκονομίαν ἀπάτωρ. ἐπεὶ πῶς ὁ αὐτὸς ἀμήτωρ καὶ ἀπάτωρ κατὰ Παῦλον; εἰ ψιλὸς ἄνθρωπος, οὐκ ἀμήτωρ· ἔχει γὰρ μητέρα. εἰ γυμνὸς θεὸς, οὐκ ἀπάτωρ· ἔχει γὰρ πατέρα. νυνὶ δὲ ὁ αὐτὸς ἀμήτωρ μὲν, ὡς πλάσης· ἀπάτωρ δὲ, ὡς * πλάσμα. * ἄνθρωπος.

V. Mo-

ANNO CHRISTI 431.

ε'.

Αἰδέσθητι κἂν τὴν πρόσηγορίαν τῆς ἀρχαγγέλου. ὁ τὴν Μαριὰμ εὐαγγελισάμενος, Γαβριὴλ ἐλέγετο. τί δὲ ἑρμηνεύεται Γαβριήλ; μάθε ἀκούσας, θεὸς καὶ ἄνθρωπος. ἐπεὶ οὖν ὁ παρ' αὐτοῦ εὐαγγελιζόμενος, θεός ἐστι καὶ ἄνθρωπος, προέλαβεν ἡ πρόσηγορία τὸ θαῦμα, ἵνα πιστώσηται τὴν οἰκονομίαν. μάθε τὴν αἰτίαν τῆς πρόσηγορίας, καὶ δόξασον τὴν δύναμιν τοῦ σαρκωθέντος. πολλὰ ὤφειλεν ὀφλῆσαι ἁμαρτιῶν ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις, καὶ ἦν πόρρω πρὸς τὸ χρεών. διὰ γὰρ τοῦ Ἀδὰμ πάντες τὴν ἁμαρτίαν ἐχειρογράφησαν· δούλους ἡμᾶς κατεῖχεν ὁ διάβολος· τὰς ὠνὰς ἡμῶν προσέφερε, *χαράξῃ κεχρημένος τῷ πολυπαθεῖ ἡμῶν σώματι. εἰσῆκτο ὁ κακὸς τῶν παθῶν πλασογράφος, ὀπτείων ἡμῖν τὸ χρεών, καὶ ἁπάντων ἡμᾶς τὴν δίκην. ἔδει τοίνυν θατέρου, ἢ πᾶσιν ἐπαχθῆναι εἰς τὸν καταδίκης θάνατον, ὅπερ καὶ πάντες ἦμαρτον· ἢ τοιοῦτον δοθῆναι πρὸς ἀπόδοσιν τίμημα, ᾧ πᾶν ὑπῆρχε δικαίωμα πρὸς παραίτησιν. ἄνθρωπος μὲν οὖν σῶσαι οὐκ ἠδύνατο· ὑπῆκτο γὰρ τῷ χρεὶ τῆς ἁμαρτίας. ἄγγελος ἐξαγοράσασθαι τὴν ἀνθρωπότητα οὐκ ἴσχυεν· ἁπόρρητος γὰρ τοιούτου λύτρου. λοιπὸν οὖν ὁ ἀναμάρτητος θεὸς ὑπὲρ τῶν ἡμαρτηκότων ἀποθανεῖν ὤφειλεν· αὕτη γὰρ ἐλείπετο μόνη τοῦ κακοῦ ἡ λύσις.

ς'.

Τί οὖν; αὐτὸς ὁ πᾶσαν φύσιν

V.

Moueat te vel ipsa nominis archangeli appellatio. Ille namque, qui lætum illud nuntium Mariæ detulit, Gabrielis nomen sortiebatur. Et quid, quæso, Gabriel interpretatum sonat? audi & disce. idem vtique sonat, quod Deus & homo. Quia ergo ille, quem annuntiabat, Deus erat & homo, quo dispensationis mysteriũ persuadeat, rei miraculum nominis notione anticipat. Aduentus causam disce, & incarnati virtutem laudibus euche. Humana natura propter peccata multis obstricta debitis tenebatur; neque quod debebat, vlla ratione dependere poterat. Per Adamum namque omnes peccato quasi chirographum dederamus, omnesque diabolus in seruitutem redegerat. Etenim corpore nostro permultis passionibus subiecto, veluti charta vsus, nostræ venditionis precia ostentabat, passionumque malignus descriptor instabat, ob oculos nobis debitum ponens, ac nos vniuersos ad supplicium condemnationemq; deposcens. Erat itaque alterutrum duorum necessarium; aut vt omnes condemnati præcipites abirent in mortem (omnes enim peccauerant) aut certe vt tale redemptionis precium daretur, quod omnibus iustitiæ numeris sufficeret ad liberationem. Atqui homo, quod peccati debito subiaceret, saluare non poterat: angelus vero, quod tantum redemptionis precium ipsi nõ suppeteret, humanum genus redimere nequibat. Supererat igitur, vt Deus pro omnium peccatis moreretur, qui nulli peccato obnoxius erat: nam vnica hæc restabat mali solutio. Luc. 1.

VI.

Ille itaque, qui vniuersam natu-

ANNO CHRISTI 431.

ram ex nihilo produxerat, cuique nulla ad erogandum facultas deest, vitam morti condemnationiq; addictis reperit tutissimam, mortisque solutionem decentissimam; dũ nimirum ex Virgine, modo quem solus ipse nouit (nulla enim oratio miraculũ hoc assequi valet) humanam naturam assumit, assumptamque in mortem contradit, & redimit per id, quod erat, iuxta illud *Ephes.1.v.7.* Pauli: *In quo habemus redemptionem per sanguinem ipsius, peccatorumque remissionem.* O rem stupendam! immortalitatem, quam ipse habebat, per suam mortem aliis conciliat. Eiusmodi nullus vnquam fuit, nec est, nec erit, quam vnus & solus ille, qui ex Virgine natus est Deus simul & homo; non solum id precium habens, quod reorum multitudini redimendæ par esset, sed eiusmodi, quod multis partibus excelleret. Nam vt Filius est, nulla variatione affectam cum Patre vnionem retinet: vt vero rerum opifex, nullius virtutis indiget: vt autem misericors, immensa inexhausta que misericordia atq; sympathia pollentem se manifestauit: denique vt pontifex, dignissimus est qui apud Patrem intercedat. Horum autem omnium nihil vnquam simile, nihil æquale in alio quopiam comperias. Considera immensam illius benignitatem. vltro ad mortem condemnatus, mortem quæ crucifixoribus debebatur, destruxit; occisorumque iniquitatem in sceleratorum salutem conuertit.

VII.

Posse itaque saluare, virium puri hominis non erat: nam ipse quoque saluatore egebat, iuxta illud *Rom.3.v.23.* Pauli: *Omnes,* inquit, *peccauerunt, & egent gloria Dei.* Quia vero pec-

ὂν μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι προαγαγὼν, ὦ μηδὲν παρὸν προσλαβὼν ἄπορ(ν), ἐξεῦρε τοῖς κατακρίτοις ζωὴν ἀσφαλεστάτην, καὶ τῷ θανάτῳ λύσιν εὐπρεπεστάτην, καὶ γένεσιν ἄθεσπος ὂν παρθένου, ὡς οἶδεν αὐτὸς· λόγος γὰρ ἑρμηνεῦσαι τὸ θαῦμα τὸ δωρεᾶς· καὶ ἀποθνήσκει ὧ ἐκρύετο, καὶ λυσθῆναι ᾧ ὑπῆρχε, καθὼς λέγοντα Παῦλον· ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων. ὦ τῶν μεγάλων θεαμάτων! ἄλλοις ἐθεάματεύσατο τὸ ἀθανάτον· αὐτὸς γὰρ ὑπῆρχεν ἀθανάτος. Ἰώσηπος γὰρ ἄλλος κατ' οἰκονομίαν οὔτε γέγονεν, οὔτε ἔστιν, οὔτε ἔσται ποτὲ, ἢ μόνος ὁ ἐκ παρθένου τεχθεὶς θεὸς καὶ ἄθεσπος· ὁ καὶ ἀπαλλαντεύουσι μόνῳ ἔχων τὴν ἀξίαν τῷ πλήθει τῶν ἱκανῶν, ἀλλὰ καὶ πάσαις ψήφοις ὑπερέχουσαν· ἐν μὲν τῷ υἱὸς εἶναι, τὸ ἀπαράλλακτον σώζων πρὸς τὸν πατέρα· ἐν δὲ τῷ δημιουργὸς, τὸ τῆς δυνάμεως ἀπρόσδεες ἔχων· ἐν δὲ τῷ φιλοικτίρμονι, τὸ εἰς συμπάθειαν *ὑπερβλητὸν ἐδημοσίευσεν· ἐν δὲ τῷ ἀρχιερεῖ, τὸ εἰς παράστασιν ἀξιόπιστον φέρον· ὧν οὐδὲν οὔτως ἐστὶν, ἢ παραπλήσιον πώποτε. ὅρα γὰρ αὐτοῦ τὴν φιλανθρωπίαν. ἐκὼν καὶ ἀκριβὴς τὴν τῶν σεσωσμένων ἔλυσε θάνατον, καὶ ἀνέστρεψε τὴν τῶν ἀποκτεινάντων ἀνομίαν εἰς τὴν τῶν ἀνομησάντων σωτηρίαν.

* Ἴσ. ὑπερβλητὸν

ζ.

Ἀνθρώπου τοίνυν ψιλοῦ τὸ σῶσαι οὐκ ἰῶν· καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐδεῖτο τοῦ σώζοντος, καθὼς Παῦλον τὸ λέγοντα· ὅτι πάντες ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δό-

ANNO CHRISTI 431.

ξης τῦ θεοῦ· ἡ τὰ ἑξῆς. ὅπῃ οὖν ἡ ἁμαρτία τὴν πάντης ἐκράτυνεν τῷ διαβόλῳ προσπῆγνυ, ὁ διάβολος τέλειον τῷ θανάτῳ παρέπεμπε· τοιγαροῦν αἱ μελλούσῃ κινδυνοῦσῃ τὰ καθ' ἡμᾶς προσπήγνυ, ἡ αἱ ἀπόροις ἴσῃ ἡ λύσις τῦ θανάτου. ④ πεμφθέντες ἰατροὶ κατηγόρουν. εἰ οὖν; ὡς εἶδον ④ προφῆται μεῖζον τέχνης δυσθεράπευτον τὸ τραῦμα, τὴν ἐξ οὐρανοῦ ἐπιβοῶν ἰατρόν. ἡ ὁ μὲν ἔλεγε, κύριε κλῖνον οὐρανοὺς, ἡ κατάβηθι. ἄλλος, ἴασαί με κύριε, καὶ ἰαθήσομαι. ἕτερος, ἐξέλκυσον τὴν δυναστείαν σου, ἡ ἐλθὲ εἰς τὸ σῶσαι ἡμᾶς. ἄλλος, εἰ ὄντως οἰκτίρμων ὁ θεὸς μὴ ἀνθρώπων; ἄλλος, ταχὺ προκαταλαβέτωσαν ἡμᾶς ④ οἰκτιρμοί σου κύριε, ὅτι ἐπτωχεύσαμεν σφόδρα. ἕτερος, οἴμοι, ὅτι ἀπόλωλεν ὑλακὴς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ὁ καθορδῶν σὺν δυθρώποις οὐχ ὑπάρχει. ἄλλος, ὁ θεὸς εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχες, κύριε εἰς τὸ βοηθῆσαί μοι σπεῦσον. ἄλλος, ὅσον ὁ ἐρχόμενος ἥξει, ἡ οὐ χρονιεῖ. ἀλλ' ④, ἐπληθύνθη ὡς πρόβατον ἀπολωλός· ζήτησον ④ δοῦλόν σου τὸν ἐλπίζοντα ἐπὶ σέ. ἄλλος, ὁ θεὸς ἐμφανῶς ἥξει, ὁ θεὸς ἡμῶν, ἡ οὐ παρασιωπήσεται. οὐ παρεῖδε τοίνυν τὴν φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην τυραννουμένην ὁ φύσει βασιλεὺς ὑπάρχων· ἐκ ἀφῆκεν εἰς τέλος εἶναι τῷ διαβόλῳ ὑπεύθυνον ὁ φιλοικτίρμων θεός. ἀλλ' ἦλθεν ὁ ἀεὶ παρὼν, ἡ κατέβαλε λύτρον τὸ ἴδιον αἷμα, ἡ ἔδωκεν ὑπὲρ τοῦ κόσμου, ἀνταλλαγμα τῷ θανάτῳ, ὃ ἐκ παρθένε ἐφόρεσε σῶμα, ἡ ἐξηγόρασατο ④ κόσμον ἐκ τῆς κατάρας τῦ νόμου, θανάτῳ ④ θάνατον καταργήσας. ἡ βοᾷ Παῦλος· Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τῦ νόμου.

catum peccatorẽ diabolo obſtringebat, obſtrictumque diabolus in mortem præcipitem agebat, res humanæ in ſummum diſcrimen adductæ cernebantur, nec vlla liberationis ſpes ſeſe offerebat. Quare prophetæ, qui animarum medici deſtinati fuerant, concionabantur quidem, & incuſabant: verum vbi inflictum vulnus humana induſtria maius eſſe animaduertebant, cæleſtis medici opem implorabant. & hic quidem aiebat: *Inclina cælos, & deſcende.* alius, *Sana me Domine, & ſanabor.* alius, *Excita potentiam tuam, & veni ad ſaluandum nos.* alius, *Numquid vere Deus habitabit inter homines?* alius, *Cito anticipent nos miſericordiæ tuæ, quia pauperes facti ſumus nimis.* alius, *Heu me, periit pius a terra, & non eſt inter homines qui æquitati ſtudeat.* alius, *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me feſtina.* alius, *Adhuc puſillum, & qui venturus eſt veniet, & non tardabit.* alius, *Erraui ſicut ouis quæ periit; quære ſeruum tuum Domine ſperantem in te.* alius, *Deus manifeſte veniet, Deus noſter, & non ſilebit.* Ille igitur, qui ſuapte natura rex eſt, humanam naturam tyrannide oppreſſam non deſpexit, neque permiſit miſericors Deus, vt perpetuo obligata diabolo teneretur: ſed venit ille, qui ſemper præſens adeſt; propriumq; ſanguinẽ noſtri cauſa in redẽptionis precium profundẽs, & carnem quam e Virgine ſuſceperat, in commutationem morti dedens, mundũ a legis maledictio redemit, morteque mortẽ deſtruxit. Atq; huc illud Pauli tẽdit: *Chriſtus, ait, nos redemit de maledicto legis.*

Pſalm. 143. *verſ.* 5. *Ier.* 17. *c.* *Pſ.* 79. *v.* 3. 3. *Reg.* 8. *verſ.* 27. *Pſ.* 78. *v.* 8. *Micha.* 7. *verſ.* 2. *Pſalm.* 69. *Habac.* 2. *verſ.* 3. *Pſalm.* 118. *Pſ.* 49. *v.* 3. *Gal.* 3. *v.* 13.

ANNO CHRISTI 431.

VIII.

Qui itaque nos redemit, o Iudæe, non purus est homo; humana enim natura peccati seruitute oppressa tenebatur: sed neque tantum quoque Deus erat humana natura destitutus; corpus enim habebat, o Manichæe. nisi enim me induisset, me non saluasset. verum in ventre Virginis qui sententiam tulerat, ille me condemnationi obnoxium assumpsit. Ibi ergo admiranda commutatio interuenit. dato namque Spiritu accepit carnem; idem cum Virgine, & ex Virgine.

Luc. 1. Et Spiritus quidem obumbrauit, ille vero ex illa carnem induit. Si alius est Christus, & alius Dei Verbum, iam non Trinitas in diuinis erit, sed quaternitas. Noli dispensationis tunicam desuper contextam scindere: noli discipulus esse

Ioan. 19. vers. 23. Arii. Ille enim impie essentiam secat: tu noli diuidere coniunctionem, ne diuidaris a Deo. Sed dic, obsecro ecquisnam apparuit iis,

Luc. 1. vers. 79. *qui in tenebris & in vmbra mortis sedebant?* homone? at quomodo homo in tenebris diuersans præualuit? nam iuxta Pauli doctrinam,

Coloss. 1. v. 13. *de potestate tenebrarum nos eripuit: Eramus enim aliquando tenebræ,* sic-

Ephes. 5. v. 8. ut scriptum est. Ecquis ergo ille, *qui apparuit nobis?* Dauid ad hoc tibi

Psalm. 117. vers. 26. respondet. Scribit autem: *Benedictus qui venit in nomine Domini.* At clarius dic Dauid, quisnam sit ille; exclama quantum viribus potes,

Isai. 58. *nec cesses: exalta quasi tuba vocem tuam, & edicito, quisnam ille sit:*

Psalm. 117. vers. 27. *Dominus Deus*, inquit, *virtutum,*

Ioan. 1. *Deus Dominus, & illuxit nobis. Verbum enim caro factum est*, duæque in vnum simul coierunt naturæ: at id citra vllam omnino confusionem.

ή.

Ὁ δίνων * ἀγοράσας ἡμᾶς, οὐ ψιλὸς ἄνθρωπος, ὦ Ἰουδαῖε· ἡ γὰρ ἀνθρώπων φύσις τῇ ἁμαρτίᾳ ἐδεδούλωτο. ἀλλ' οὔτε μὴν θεὸς γυμνὸς ἀνθρωπότητος· σῶμα γὰρ εἶχεν ὦ Μανιχαῖε. εἰ μὴ γὰρ ἐνεδύσατο ἐμέ, οὐκ ἂν ἔσωσεν ἐμέ. ἀλλ' ἐν τῇ γαστρὶ τῆς παρθένου ὁ ἀποφηνάμενος, καὶ παίδιον ἐνεδύσατο. καὶ ἐκεῖ τὸ φείκτον γέγονε σωάλλαγμα. δοὺς γὰρ πνεῦμα, ἔλαβε σάρκα, ὁ αὐτὸς μὲν τῆς παρθένου, καὶ ἐκ τῆς παρθένου. τὸ μὲν ἐπεσκίασεν, ὁ δὲ ἐσαρκώθη ἐξ αὐτῆς. εἰ ἄλλος ὁ Χριστὸς, καὶ ἄλλος ὁ θεὸς λόγος, οὐκ ἔτι τριὰς, ἀλλὰ τετρὰς· μὴ σχίσῃς τὴν οἰκονομίας χιτῶνα, ἄνωθεν ὑφαντόν. μὴ μαθητευθῇς Ἀρείῳ. ἐκεῖνος γὰρ ἀσεβῶν περὶ τὴν οὐσίαν τέμνει· σὺ περὶ σωτηρίαν μὴ μέλλε, ἵνα μὴ μεμισθῇς ἀπὸ τοῦ θεοῦ. τίς ἐπέφανεν, εἰπέ μοι, τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις; ἄνθρωπος; καὶ πῶς; οὐ γὰρ ἐν σκότει δῆλος; τί Παῦλον λέγοντα· ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους· ἦμεν γάρ ποτε σκότος, τὸ γεγραμμένον. τίς οὖν ἐπέφανε; Δαυὶδ σε διδάσκει, λέγων· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. εἰπὲ φανερῶς ὦ Δαυὶδ, διάβοησον τῇ ἰσχύϊ, καὶ μὴ φείσῃ· ὡς σάλπιγξα ὕψωσον τὴν φωνήν σου, εἰπὲ τίς οὗτος; κύριος ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων· θεὸς κύριος, καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν. ὁ γὰρ λόγος σαρξ ἐγένετο. σωθῆναι μὲν ἡ φύσις, καὶ ἀσύγχυτος ἔμεινεν ἡ ἕνωσις.

* Τοὺς ἑξακοσίους

ANNO CHRISTI 431.

θ'.

Ηλθε σῶσαι, ἀλλ' ἐχρῆν καὶ παθεῖν. πῶς γὰρ δυνατὸν ἑκάτερα; ἄνθρωπος φιλὸς σῶσαι ἐκ ἴσχυε· θεὸς γυμνὸς παθεῖν ἐκ ἠδύνατο. τί οὖν; αὐτὸς ὢν θεὸς ὁ Ἐμμανουὴλ, γέγονεν ἄνθρωπος· καὶ ὃ μὲν ἦν, ἔσωσεν· ὃ δὲ γέγονεν, ἔπαθεν. διὰ τοῦτο ὡς εἶδεν ἡ ἐκκλησία στεφανώσασα αὐτὸν ταῖς ἀκανθαις τὸν σωτῆρα γελῶν, θρηνωδοῦσα τῷ πολέμῳ ἔλεγε· θυγατέρες Ἱερουσαλὴμ ἐξέλθετε καὶ ἴδετε τὸν στέφανον, ὃν ἐστεφάνωσεν αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ. αὐτὸς γὰρ καὶ τὸν ἀκάνθινον ἐφόρεσε στέφανον, καὶ τοῖς τῶν ἀκανθῶν ἔλυσεν ὀδύνας. ὁ αὐτὸς ἐν κόλποις πατρὸς, καὶ ἐν μήτρᾳ βρέφους. ὁ αὐτὸς ἐν ἀγγέλων λειτουργίαις, καὶ ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων. ὁ αὐτὸς ὑπὸ ἀγγέλων προσεκυνεῖτο, καὶ τελώναις συνανεκλίνετο. τὰ σεραφὶμ οὐ προσέβλεπε, καὶ Πιλάτος ἠρώτα. ὁ δοῦλος ἐῤῥάπιζε, καὶ ἡ κτίσις ἔφριττεν. ἐπὶ σταυροῦ ἐπήγνυτο, καὶ ὁ θρόνος τῆς δόξης οὐκ ἐγεγύμνωτο. ἐν τάφῳ κατεκλείετο, καὶ τὸν οὐρανὸν ἐξέτεινεν ὡσεὶ δέῤῥιν. ἐν νεκροῖς ἐλογίζετο, καὶ τὰ ᾅδου ἐσκύλευεν. ὢ δὲ πλανᾶται ἐσυκοφαντεῖτο, καὶ ἐκεῖ ἅγιος ἐδοξολογεῖτο. ὦ τοῦ μυστηρίου. βλέπω τὰ θαύματα, καὶ ἀνακηρύττω τὴν θεότητα. ὁρῶ τὰ πάθη, καὶ οὐκ ἀρνοῦμαι τὴν ἀθανασίαν. ἀλλ' ὁ Ἐμμανουὴλ φύσεως μὲν πύλας ἀνέῳξεν ὡς ἄνθρωπος, παρθενίας δὲ κλεῖθρα οὐ διέῤῥηξεν ὡς θεός· ἀλλ' οὕτως ἐκ μήτρας ἐξῆλθεν, ὡς διὰ ἀκοῆς εἰσῆλθεν· οὕτως ἐγλυπήθη, ὡς συνελήφθη· ἁπαθῶς εἰσῆλθεν, * ἀφθάρτως ἐξῆλθε, καὶ τῷ προφή-

* ἀφθάρτως

IX.

Venit quidem ad ſaluandum, ſed & pati quoque illum oportuit. At quomodo vtraque hæc fieri potuerunt? Homo purus ſaluare non poterat, Deus ſolus pati nequibat. Quid igitur? ipſe Emmanuel Deus factus eſt homo; & id quidem quod erat, ſaluauit; quod vero factum eſt, paſſiones ſubiit. Vnde cum eccleſia ſynagogam cerneret ſpinis illum coronantem, lugens tantum facinus aiebat: *Filiæ Ieruſalem exite, & videte coronam, qua coronauit eum mater ſua.* Ipſe etenim ſpineam coronam portauit, & ſpinarum ſententiam euertit. Idem erat in ſinu Patris, & in vtero Virginis. Idem detinebatur inter matris brachia, & ferebatur ſuper ventorum pennas. Idem ab angelis adorabatur, & cum publicanis menſæ accumbebat. Cherubim aſpicere non audebant, & Pilatus interrogabat. Seruus colaphis cædebat, & rerum natura horrebat. Crucifigebatur, & thronus gloriæ non deſerebatur. In ſepulcro concludebatur, & cælum vti pellem extendebat. Inter mortuos reputabatur, & infernum deſpoliabat. Hic vt deceptor calumniis afficiebatur, ibi vt ſanctus glorificabatur. O myſterii magnitudinem! miracula video, & diuinitatem prædico: cerno paſſiones, & humanitatem non nego. Naturæ portas reſerauit Emmanuel vt homo; ſed virginitatis clauſtra non violauit neque perrupit, vt Deus. Ita enim ex vtero eſt egreſſus, ſicut per aurem ingreſſus: ita natus, ſicut conceptus: qui impatibiliter fuerat illapſus, incorruptibiliter eſt elapſus. Hinc pro-

Luc. 24.

Cant. 3. v. 11.

Ioan. 19.

Geneſ. 3.

Ioan. 1.

Pſalm. 103.

Matth. 9.

Ezech. 10.

Ioan. 18.

Matth. 27.

Pſalm. 103.

Matth. 27.

Ezech. 44. pheta Ezechiel aiebat : *Conuertit me Dominus ad viam portæ ſanctuarii exterioris, quæ reſpiciebat ad orientem, & erat clauſa. Et dixit Dominus ad me: Fili hominis, porta hæc clauſa erit, non aperietur, & vir non tranſiet per eam: ſed Dominus Deus Iſrael ſolus ipſe ingredietur & egredietur, & erit porta clauſa.* Euidens demonſtratio ſacræ Deiparæ virginis Mariæ. Dirimatur proinde omnis contradictio, Scripturarumque illuminemur ſcientia, quo regnum cælorum conſequamur in ſæcula ſæculorum. Amen.

τῶν Ιεζεκιὴλ ⸫ λέγοντα· ἐπέ- ANNO CHRISTI 431.
στρεψέ με ὁ κύριος κ͞ν τὴν ὁδὸν τ̃ς πύλης τ̃ ἁγίων τ̃ς ἐξωτέρας, τ̃ς βλεπούσης κ͞ν ἀνατολάς, κ᾽ αὕτη ἦν κεκλεισμένη. καὶ εἶπε κύριος πρὸς μέ· ἡ πύλη αὕτη κεκλεισμένη ἔσται, οὐκ ἀνοιχθήσεται. καὶ οὐδεὶς οὐ μὴ διέλθῃ δι᾽ αὐτ̃ς, ἀλλ᾽ ἢ κύριος ὁ θεὸς Ισραὴλ, μόνος αὐτὸς εἰσελεύσεται κ᾽ ἐξελεύσεται, κ᾽ ἔσται ἡ πύλη κεκλεισμένη. ἰδοὺ ἀπόδειξις ἐναργὴς τ̃ ἁγίας κ᾽ θεοτόκου Μαρίας. λυέσθω τοίνυν ἁπλοϊα πᾶσα, κ᾽ τῇ τ̃ν γραφῶν καθαφωτιζώμεθα γνώσει, ἵνα κ᾽ βασιλείας οὐρανῶν τύχωμεν, εἰς τ̃ν αἰῶνας τ̃ν αἰώνων. Αμήν.

CAPVT II.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

EPISTOLA CYRILLI episcopi Alexandrini ad monachos Ægypti.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ἐπισκόπου Αλεξανδρείας πρὸς τ̃ν ἐν Αἰγύπτῳ μοναχούς.

Cyrillus preſbyteris, diaconis, patribus, monachis, ceteriſq; ſolitariã vitam vobiſcum excolentibus, & in fide Dei conſtanter perſeuerantibus, dilectis & deſideratiſſimis in Domino ſalutem.

Κύριλλος πρεσβυτέροις κ᾽ διακόνοις, πατράσι μοναχοῖς, κ᾽ τοῖς σὺν ὑμῖν τ̃ μονήρη βίον ἀσκοῦσι, κ᾽ ἐν πίστει θεοδιδρυμένοις, ἀγαπητοῖς καὶ ποθεινοτάτοις, ἐν κυρίῳ χαίρειν.

I.

EX iis qui vna vobiſcum ætatem degunt, quidam de more Alexandriam venere. Cum autem rogarem, ac ſtudioſe admodum percontarer, ecquid honeſtis patrum veſtigiis inſiſtentes recta inculpataque fide excellere eniteremini, ſpectatæque vitæ ſtudiis gnauiter incumberetis, necnon monaſticæ exercitationis labores in præcipuis voluptatibus haberetis, eas demum veras rati delicias, ſi virtutis ergo forti & libenti ani-

α΄.

ΑΦΙΚΟΝΤΟ μὲν τινες κ͞ν τὸ εἰωθὸς ἐν Αλεξανδρείᾳ, τ̃ν σὺν ὑμῖν. ἐρομένῳ δέ μοι, κ᾽ φιλοπόνως λίαν, εἴ τι τ̃ πατέρων ἀπειθείας ἴοντες κατ᾽ ἴχνος κ᾽ ὑμεῖς αὐτοὶ, πίστει μὲν ὀρθῇ κ᾽ ἀμωμήτῳ διαπρέπειν ἐπείγεσθε, πολιτείᾳ δὲ τῇ * καλλίστῃ καθασεμνύεσθε, κ᾽ τοῖς τ̃ ἀσκήσεως ἐναβρύεσθε πόνοις, τρυφὴν ἀληθῶς ἡγούμενοι τὸ ὑπέρ γε τὸ ἀγαθοῦ

* παλλαίῳ

ANNO CHRISTI 431.

πληπαθεῖν ἐλέαζ * γλυκῶς· ἀπήγγελλον μὲν ἐκεῖνοι, ταῦτά γε ὑμῖν οὕτως ἔχειν. προσέτεαζ δὲ, ὅπ τοῖς τ προλαβόντων ἀνδραγαθήμασιν ἀμιλλᾶσθε φιλοτιμότερον. ἔχαιρον οὖν ἀναπαίως ἐγὼ, καί μοι διεχεῖτο πρὸς εὐθυμίαν ὁ νοῦς, ταῖς τῆ ἐμῆ τέκνων εὐδοκιμήσες οἰκειούμενος, καὶ σφόδρα εἰκότως. καὶ γὰρ ὅτι τ ἀπόπων, παιδοτρίβας μὲν ταῖς τ νέων ὑπαγώνυσι ῥώμαις, κἂν εἴπ γλυκὺ προσ αὐτ τ εἰς ἐπαίνοις σωτελούμενον τῇ τέχνῃ, ἕ-το ταῖς σφῶν αὐτ οἷά τινα στέφανον ἀνάπλεκειν κεφαλαῖς, καὶ τ ἐκείνων ἀνδρείας μετέχεσθαι τὰ αὐχήματα· ἡμᾶς δὲ πατέρας πνευματικοὺς ὄντας, καὶ λόγοις ὑμᾶς ἐπαλείφοντας τοῖς εἰς ἀγαθὸν εὐτολμίαν, ἵνα καταθλήσαντες μὲν τῆ τ σαρκὸς κινημάτων, προαπτύμενοι * ἀμφρίας, ὃ τὸ πίπτειν εἰς * ἀμαρτίαν, καὶ μὴν καὶ ἡττᾶσθαι πειράζοντι τῷ σατανᾷ, νομίσητε τὸ βραβεῖον, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ἢ ἐκείνοις θεοφιλοῖς ἀναπίμπλασθαι θυμηδίας.

* γενναίως.

β'.

Οὐκοῦν, καθά φησι τὸ σωτῆρος ὁ μαθητὴς, σπουδὴν πᾶσαν παρεισενεγκόντες, ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ πίσει ὑμῶν τ ἀρετὴν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνῶσιν, ἐν δὲ τῇ γνώσει τ ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατείᾳ τ ὑπομονὴν, ἐν δὲ τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν, ἐν δὲ τῇ εὐσεβείᾳ τ φιλαδελφίαν, ἐν δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τ ἀγάπην. ταῦτα γὰρ ὑμῖν πάρονται, καὶ πλεονάζοντα, οὐκ ἀργοὺς οὐδὲ ἀκάρπους καθίσησιν εἰς τ τ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπί-

mo toleretis labores: responderunt illi, ita vos comparatos esse; addideruntque cum præclaris maiorum virtutibus impigre vos decertare. Itaque non potui non gaudere, & apud animum meum lætitia exultare; vt qui filiorum meorum gloriam, meam esse existimarem; idque optimo iure. Absurdum enim foret, pędotribas ex adolescentum, quos in palæstra exercendos susceperunt, alacritate & robore voluptatē capere; ac si quid forte commendatione dignū artis industria præstiterint, hoc ipsum veluti coronam quamdam capitibus suis adiungere, atque adeo quæ illis propter fortitudinem laus tribuitur, eam suum decus arbitrari: nos autem patres spiritales, qui doctrinis quæ ad animi cultus vireſque comparandas haud parum faciunt, vos imbuimus (quo nimirum carnis tumultibus sedatis, vitatisque peccatis, quantumcumque laboret satanas vt suis vos molitionibus prosternat, glorioſum triumphum reportetis) non magis quam illos pia quadam mentis iucunditate perfundi.

II.

Igitur, vt Christi saluatoris nostri discipulus monet, curam omnem subinferentes ministrate in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis caritatem. hæc autem vobis cum adsint, & superent, non vacuos, neque sine fructu constituent vos in Domini nostri Iesu Christi cognitione. Nam eos qui

2. *Petr.* 1. *vers.* 5.

internam ſpiritalemque in Chriſto vitam laude æmulationeque dignam ſerio inire volunt, fide in primis ſincera atque integra ornatos eſſe decet : Fidei porro integritati, virtutis quoque ſtudium adiungant oportet. Hoc autem iacto fundamento, cognitione myſterii Chriſti ſe locupletent, & ad abſolutam eiuſdem intelligentiam contendant, neceſſum eſt. Quam vitæ rationem tenere, eſt, vt puto, *in virum perfectum occurrere, & ad menſuram ætatis plenitudinis Chriſti peruenire*. Sobrietate proinde & caſtimonia, qua ſolitariam vitam agentes excultos eſſe conuenit, lumbos veſtros pulcre præcincti, virile contra animorum corporumque perturbationes certamen ſuſcipite. ſic enim clari, & in bono ſpei, quæ ſanctis parata eſt, illuſtres euadetis. Ante omnia, recta in vobis & ſincera, nullique prorſus reprehenſioni obnoxia fides exiſtat. ita namque, ita inquam, & vos quoque ſanctorum patrum pietatem iiſdem veſtigiis proſequentes, in ſupernas illas beatorum ſedes olim immigrabitis, cæleſtiaque tabernacula vna cum illis incoletis. Qua de re diuinus propheta Iſaias ita ſcribit : *Oculi tui videbunt Ieruſalem habitationem opulentam, tabernacula quæ non concutientur.*

Epheſ. 4. verſ. 13.

Iſai. 33. verſ. 20.

III.

Eſſe igitur vitam veſtram plane conſpicuã & admiratione dignam, fidemque modis omnibus integram & incorruptam vobis ſuppetere non ignoro ; conturbor tamen non parum vehementer. Audio enim exitiales quoſdam rumores inter vos proſeminatos ; & nonnullos oberrare, qui ſinceram veſtram fidem demoliri ſtudeant, & ina-

ANNO CHRISTI 431.

γνωσιν. χρῆναι γὰρ ἔγωγέ φημι, τοὺς οἱ πρὸ μὲν ἔλοιντο τὸ σὺν Χριστῷ νοουμένης ζωῆς τὸ βύκλεᾶτε καὶ ἀξιέραστον διάγειν ὁδὸν, πρῶτον μὲν ἁπλῆ τε καὶ ἀκαπήλευτῳ καταστεμμώσεως πίστει, πρόσεπάγειν ὃ οὕτως αὐτῇ τὰ ἀρετιμώτερ· ἃ δὴ γενόμενος, πρόσεστι καταπλουτεῖν τὴν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίου τὴν γνῶσιν, καὶ ἀναφοιτᾶν ὅ μάλα πρὸς τελεωτάτην σωφροσύνην. ἔστω γὰρ ὅπερ φαμὲν τοῦτο, εἰς ἄνδρα τέλειον καταντῆσαι, καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας ἐλεύθερον τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ. νήφειν δὴ οὖν τὴν πρεπούσην μοναστὰς τὰς ἑαυτῶν ὀσφύας ὅ μάλα διεζωσμένους, καταντρίζεσθαι τῶν παθῶν, ψυχικῶν τε ἅμα καὶ σωματικῶν. ἔστεσθε γὰρ ὥσπερ λαμπροὶ καὶ δόκιμοι, καὶ σὺν καλῇ τῇ ἐλπίδι τοῖς ἁγίοις κατοικισθήσεσθε. ἔστω ὑμῖν καὶ πρὸς γε τῶν ἄλλων ἡ πίστις ὀρθὴ καὶ ἀκαπήλευτος, καὶ τὸ δυσεπίπληκτον ἔχουσα παντελῶς. οὕτω γὰρ οὕτω καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ τὸν τῶν ἁγίων πατέρων ἰχνηλατοῦντες δύσεβειαν, συναυλισθήσεσθε σὺν αὐτοῖς τῆς ἄνω μονῆς, καὶ σκηνὰς οἰκήσετε τὰς σὺν οὐρανοῖς. * ὧν καὶ ὁ θεσπέσιος Ησαΐας διαμέμνηται λέγων· οἱ ὀφθαλμοί σου ὄψονται Ιερουσαλὴμ * πόλιν πλουσίαν, σκηνὰς αἳ οὐ μὴ σφαλῶσιν.

* οἰς.

* πόλις πλουσίας,

γ.

Λαμπρὸς μὲν οὖν ὅπως καὶ ἀξιάγαστος ὑμῖν ὁ βίος, ὀρθή τε καὶ ἀκαπήλευτος σύνδρομος πίστις, ἐκ πολλοῦ δή που τεταράγμαι ὃ οὐ μετρίως, ἀκοῇ, ὅτι φῦλόν τινες εἰς ὑμᾶς ἀφίκοντο ζιζανιῶδες καὶ ψευδοδόξων τινῶν, τὴν ἁπλῆν ὑμῶν παραλύοντες πίστιν, καὶ ῥημαλίων

ANNO CHRISTI 431.

μαπῶν εἰκαίων * ὑποπτύοντες ὄχλον, ἀναπιωθανόμενοί τε καὶ λέγοντες, τὴν ἁγίαν παρθένον Μαρίαν πότερόν ποτε θεοτόκον, ἢ μή, καθ' ὁμολογίαν ἔχει. καὶ ἵνα μὲν ἄμεινον τῶν τοιούτων ὑμᾶς ζητημάτων εἰς ἄπαν ἀποφοιτᾶν, καὶ ἀμόλις ὄντων ὡς ἐν ἐσόπτρῳ καὶ αἰνίγματι θεωρούμενα τοῖς ἀρτίοις τὴν φρένα, καὶ βεβηκόσι τῷ νοῦν, μηδὲ ἀνορύττειν ὅλως. τὰ * γὰρ ἰσχνότερα τῶν * θεωρημάτων τῶν ἀκεραιοτέρων ὑπερηκται νοῦν. ὅπερ ἦν ἄπαξ ἐκ ἀνήκοοι τῶν τοιούτων μεμνῆσθαι λόγων, καὶ φιλονεικεῖν ἐλέσθαι τινας εἰκὸς, καὶ τοῖς τῷ νοῦν ἐκ ἐρρωσμένοις, οἷά τινα σκόλοπα, καὶ ἐπ' αὐτοῖς δὴ τοῦτο ἐμπρονῆσαι βλάβος, δεῖν ᾠήθην ἀναγκαίως ὀλίγα τινὰ πρὸς ὑμᾶς περὶ τούτων εἰπεῖν· ἐχ ἵνα λογομαχῆτε μᾶλλον, ἀλλ' ἵνα εἴ τινες ὑμῖν ἐπιφύοιντο, ταῖς ἐκείνων εἰκαιολογίαις τὸ ἀληθὲς * ἀντεξάγοντες, αὐτοί τε διαδιδράσκητε τὴν ἐκ τῆς πλάνης ζημίαν, πρόσωφελῆτε καὶ ἑτέρους, τοῖς καθήκουσι λογισμοῖς ὡς ἀδελφοὺς ἀναπείθοντες, τὴν ἄνωθεν ταῖς ἐκκλησίαις ἐκ τῶν ἁγίων ἀποστόλων παραδοθεῖσαν πίστιν, καθάπερ τινὰ πολυτίμητον μαργαρίτην ἐν ἰδίαις ἕξιν ψυχαῖς. ιδ'.

* ὑποπτύοντες.

* νοημάτων

* ἀντεξαγάγοντες.

Τεθαύμακα δ' οὖν, εἴπερ ὅλως ἀμφιβόλως ἔχουσί τινες, πότερον θεοτόκος, ἢ μή, λέγειν ἀνῇ ἡ ἁγία παρθένος. εἰ γὰρ ὄντως θεὸς ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, πῶς οὐ θεοτόκος ἡ τεκοῦσα ἡ ἁγία παρθένος; ταύτην ἡμῖν τὴν πίστιν παρέδοσαν οἱ θεασάμενοι μαθηταὶ, κἂν εἰ μὴ τὴν λέξεως πεποίηνται μνήμην. ὅπως φρονεῖν δεδιδάγμεθα

nium vocularum turbas eructantes, vtrum Deiparam appellare liceat sacram Virginem, in controuersum vocare audeant. Præstaret sane eiusmodi quæstionibus omnino abstinere, & in ea quæ abstrusioris considerationis sunt, nec aliter fere, nisi veluti in speculo & ænigmate, etiam ab iis qui soliditate iudicii, mentisque firmitate pollent, perspici possunt, nequaquam inquirere: nam simpliciorum captum subtiliora theoremata excedunt. At quia horum sermonum expertes non permansistis, fitque probabile, contentiosos quosdam non defuturos, qui venenum, quod semel hauserunt, veluti spicula quædam in imbecilliorum animos defigere conabuntur, operæ me precium facturum putaui, si pauca quædam iis de rebus ad vos dissererem; non eo id quidem consilio, vt vos ad lites, verborumque digladiationes inflammem; verum vt si qui de cetero vos adorti fuerint, illorum futilitati veritatem opponentes, & ipsi erroris perniciem effugiatis, & alios opportunis rationibus perinde vt fratres inducatis, quo fidem iam olim ecclesiis per sanctos apostolos traditam, non secus ac margaritam animis suis insertam, constanter retineant.

IV.

Miror itaque maiorem in modum esse aliquos omnino, qui vtrum sacra Virgo Deipara appellanda sit, plane addubitent. Etenim si Dominus noster Iesus Christus Deus est, quo tandem modo sacra Virgo, quæ illum edidit, Deipara non dicatur? Hanc fidem diuini discipuli nobis tradiderunt, quamuis istius dictionis non meminerint. Ad hunc modum a sanctis

patribus instituti sumus. Enimuero percelebris memoriæ pater noster Athanasius, qui totos quadraginta sex annos Alexandrinæ ecclesiæ pontificatum egregia cum laude gessit, loquacibusque impurorum nefariorumque hæreticorum commentis inuicta, planeque apostolica sapientia restitit, quique scriptis suis veluti fragrantissimo quodam vnguento totum orbem mirifice recreauit, & cui de dogmatum absoluta integritate, fideique rectitudine omnes testimonium dant, libro quem de sancta & consubstantiali Trinitate conscripsit, oratione tertia, sacram Virginem passim Deiparam nominat. Cogor autem ipsis illius verbis hoc loco vti, quæ hunc in modum habent: Itaque diuinæ scripturæ scopus ac character, vt sæpe monuimus, eiusmodi est, vt vtrumque de Christo saluatore nostro pronuntiet; puta Deum illum esse, & nunquam non hoc ipsum extitisse, vt *qui Patris sit Verbum, eiusdemque splendor, & sapientia:* tum eumdem rursum nouissimis hisce temporibus corpore ex Deipara virgine Maria sumpto, nostri causa hominem factum esse. Et nonnullis interiectis iterum: Multi extitere sancti, & ab omni peccato immunes. nam & Ieremias de materno vtero sanctificatus est: & Ioannes in lucem nondum editus, voce Deiparæ Mariæ percepta, lætabundus exiliit.] Sane idoneus est hic vir, apprimeque dignus, cui intrepide fidem adiungere, quemque tuto sequi liceat, vt qui nihil protulisset, quod a diuinis literis alienum esset. Quo enim pacto illustris ille celebratusque pater, qui in sacra illa magnaque Synodo Nicæna in tanta omnium admira-

Athanasius.

Hebr. 1.

1. *Cor.* 1.

Ierem. 1.

Luc. 1.

ANNO CHRISTI 431.

πρὸ τ̃ ἁγίων πατέρων. κ̀ γρω̃ ὁ τ̃ ἀοιδίμου μνήμης πατὴρ ἡμ̃ν Ἀθανάσιος τ̃ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας καθαρκοσμήσας τ̃ θρόνον (ιδ) ἐφ' ὅλοις ἔτεσι τεσσαρά κοντα κ̀ ἑξ (ιϛ) ἀριθμόν, κ̀ ταῖς τ̃ αἱρεσιῶν αἱρετικ̃ν βλασφημίαις ἄμαχον ὄντα κ̀ ἀποστολικὴν ἀπαράλλακτον σώζοντα, κ̀ οἷον θυσμοπάτῳ τινὶ μύρῳ τοῖς ἰδίοις συγγράμμασι καθυφαίνοντα τ̃ ὑπ' οὐρανὸν, καὶ ἐπ' ὀρθότητι κ̀ * εὐσεβείᾳ δογμάτων πρὸ πάντων μαρτυρούμενος, τὸ περὶ τ̃ ἁγίας ἡμ̃ν κ̀ ὁμοουσίου τριάδος σωζομένης βιβλίον, ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ, φ̃ τε κ̀ κάτω θεοτόκον ἀποκαλεῖ τ̃ ἁγίαν παρθένον. κεχρήσομαι ὃ ταῖς αὐτ̃ φωναῖς ἀναγκαίως, αὐτοῖς λέξεσιν ἐγγύσας ὧδε. Σκοπὸς τοίνυν ἔστ κ̀ χαρακτὴρ τ̃ θείας γραφ̃ν, ὡς πολλάκις εἰπομεν, ἁπλ̃ν ἔστ τ περὶ τ̃ σωτ̃ρος ἐπαγγελίαν ἐν αὐτ̃ ὅτι ἀεί τε θεὸς ἦν, κ̀ ἔστιν ὁ υἱὸς, λόγος ὢν ἀπαύγασμα κ̀ σοφία τ̃ πατρὸς· κ̀ ὅτι ὕστερον δι' ἡμᾶς σαρκα λαβὼν ἐκ παρθένου τ̃ θεοτόκου Μαρίας, ἄνθρωπος γέγονε. κ̀ μετ' ἕτερα πάλιν. πολλοὶ γρω̃ ἅγιοι γεγόνασι, κ̀ καθαροὶ πάσης ἁμαρτίας. Ἱερεμίας γ̃ ἐκ κοιλίας ἡγιάσθη· ἀ Ἰωάννης ἔτι κυοφορούμενος ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει ὅτι τ̃ φωνῆ τ̃ θεοτόκου Μαρίας. ἀξιόχρεως μὲν οὖν ὁ ἀνὴρ, ἀ θαρσεῖσθαι πρέπων, ὡς ἐκ ἂν ἔφη τις τ̃ ὅσα μὴ ὄντι τοῖς ἱεροῖς συμβαίνοντα λόγοις. πῶς γὰρ δ' ἂν ἁμάρτοι τ̃ ἀληθοῦς ὁ λαμπρὸς ἔτω ἀ διαβόητος, ἀ ἐν αὐτ̃ τ̃ ἁγίᾳ ἀ μεγάλῃ συνόδῳ, τ̃ ἐν Νικαίᾳ φημὶ, κ̀ καιροῖς σωα-

* ἀκριβείᾳ

Anno Christi 431.

γηγερμένη, τοὺς ἁπάντων τεθαυμασμένους; ὅπως μὴ γὰρ τὸν τῆς ἐπισκοπῆς διέπτε χρόνον· ἐτέλει δὲ μᾶλλον ἐν κληρικοῖς, πλὴν ἀκμαίας ἕνεκα, καὶ τῆς ἄλλης ἐπιτηδείας, καὶ ἰσχνῆς ἄγαν καὶ ἀσυγκρίτου φρενὸς, παρελήφθη μὴν πνικάδε παρὰ τοῦ τῆς μακαρίας μνήμης Ἀλεξάνδρου ἐπισκόπου. συνῆν δὲ τῷ πρεσβύτῃ οἷά περ υἱὸς πατρὶ, ποδηγῶν εἰς ἕκαστα τὸν χρησίμων, καὶ τὸν ἐφ' ἑκάστῳ τῶν πρακτέων ὁδὸν οὐ μάλα παραδήκνις.

tione habitus est, a veritatis tramite aberraret? Nam etsi per id tempus episcopi munus nondum sustineret, sed inter clericos etiamnum degeret; attamen propter præclaram indolem, insignemque vitæ probitatem, & subtilem ac incomparabilem mentis perspicaciam, a beatæ memoriæ episcopo Alexandro ad Synodum comes adscitus est. Versabatur autem cum sene tamquam filius cum patre, ad quiduis vtiliter conficiendum sese ducem præbens, necnon in omnibus quæ obeunda forent, commodum iter ostendens.

ε.

Ἐπεὶδὴ δέ τινας εἰκὸς δεῖν μὴ οἴεσθαι, τὰ ὑπὲρ τούτοις ἡμῖν ἐμπεδωθέντα λόγον καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἱερᾶς καὶ θεοπνεύστου γραφῆς· φανάι τε ποὸς ἴσως, τὰ ἀγίᾳ συνόδῳ ἐκείνῃ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, μήτε θεοτόκον εἰπεῖν τὰ τῶν κυρίου μητέρα, μήτε μὴν ὅλως ὀφείλειν τι τοιοῦτον· φέρε δὴ φέρε ἐκείνων, ὡς ἔνι, καταδήκνυωμεν τὰ ἐν Χριστῷ νοουμένης οἰκονομίας τὸ μυστήριον, ἵνα μὴ πόρρω παρὰ τὰ θεία ἡμῖν κεκήρυκται γραφῆς· τί γὰρ καὶ αὐτοὶ λελαλήκασιν οἱ πατέρες, τὰ ἀμωμήτου πίστεως ὅρον ἐκφέροντες, σύνεργοι τοῦτοις αὐτοῖς πάλαι δὲ ἁγίου πνεύματος. ἐπειδὴπερ καὶ λαλοῦντες αὐτοὶ, κατὰ τὸν τοῦ σωτῆρος φωνὴν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς τὸ λαλοῦν ἐν αὐτοῖς. ἀποδεδειγμένου γὰρ οὕτως, ὅτι θεὸς κατὰ φύσιν ἐστὶν ὁ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου γεννηθεὶς ἐνανθρωπήσας ὅλως παντελῶς οὐδένα, τοσοῦτον τὸ χεῖρον νοεῖν καὶ μὴν καὶ φάσαι, ὅτι θεοτόκος δοῦλέ ποτε. καὶ μάλα εἰκότως. ἔστι γὰρ οὕτως ἡμῖν τὸ τῆς πίστεως σύμβολον.

*δεῖ χει-ρί.

V.

Verum quia verisimile est, non defuturos hic quosdam, qui ex sacra quoque diuinaque scriptura ea quæ hoc loco asserta sunt, corroboranda esse existimabunt: dicturos præterea, sanctam illam magnamque Synodum neque Domini matrem Deiparam vsquam appellasse, neque quidquam omnino super ea re decreuisse: age quonam pacto arcanum illud œconomiæ Christi mysterium per diuinas quoque literas prædicatum sit, pro virili parte planum faciamus: tum quid ipsi quoque patres, qui Spiritu sancto, ne a vero discederent, afflati (non enim ipsi loquebantur, sed Christo saluatore nostro testante, *Spiritus Dei & Patris erat qui in ipsis loquebatur*) sinceræ inculpatæque fidei Canonem ediderunt, ea de re pronuntiauerint, exponamus. Istud autem percommode fiet, si illum ipsum, qui ex sacra Virgine progenitus est, natura Deum esse demonstretur. Hoc namq; commõstrato, neminẽ prorsus dubitaturũ existimo de Virgine, quin habẽda illa sit, & appellãda quoq; Deipara; & iure quidem optimo. Igitur fidei nostræ symbolum hunc in modum habet. Matth. 10.

ANNO CHRISTI 431.

VI.

Credo in vnum Deum, Patrem omnipotentem, visibilium omnium & inuisibilium factorem. Et in vnum Dominum Iesum Christum, filium Dei vnigenitum, ex Patre, hoc est, ex Patris essentia natum; Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum, non factum, consubstantialem Patri; per quem omnia facta sunt, & quæ in cælo, & quæ in terra sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus est, passus est, & tertia die resurrexit, & ascendit in cælos. qui venturus est ad iudicandum viuos & mortuos. Et in Spiritum sanctum.

ς'.

Πιστεύω εἰς ἕνα θεὸν, πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων. καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς μονογενῆ, τουτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ. θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτὸς, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τά τε ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ. τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, κατελθόντα, σαρκωθέντα, ἐνανθρωπήσαντα, παθόντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ. ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα.

VII.

Porro hæreseon inuentores, cum sibiipsis, tum ceteris quoque exitii barathrum aperientes, in eam amentiam, opinionumque vanitatem præcipites abierunt, vt Filium Dei recentem, perindeque a Deo Patre ac cetera omnia procreatum existiment, publiceque asserant. Nec erubescunt miseri, eum qui ante omne tempus & æuum extitit, imo vero qui omne æuum tempusque condidit, temporum initio circũscribere. Cumque gloria & æqualitate, quam cum Deo & Patre obtinet, suo illo commento ipsum spolient, ceteris illum præstare ægre admittunt, & mediæ cuiusdam inter Deum & homines naturæ esse statuunt; vt qui neque diuinæ excellentiæ gloriam plene assequatur, neque communibus tamen rerum procreatarum terminis contineatur. Ecquis, obsecro, est qui diuinam præstantiam non attingat, creaturæ tamen

ζ.

Οἱ μὲν γὰρ τῶν αἱρέσεων εὑρεταὶ, σὺν τῷ ἀπωλείας σφίσι τε αὐτοῖς, καὶ μὴν καὶ ἑτέροις ὀρύττοντες βόθρους ματαιότητος, εἰς τοῦτο καταπέπλικεν ἀνοιῶν, ὡς οἴεσθαί τε καὶ λέγειν, πρόσφατον εἶναι τὸν υἱὸν, καὶ ἴσως τε τοῖς κτίσμασι προσῆχθαι παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός. καὶ τὸν πρὸ παντὸς αἰῶνος καὶ χρόνου, μᾶλλον δὲ τῶν αἰώνων ποιητὴν τῇ κατ' αὐτὸν χρόνον ἐπιχειροῦντες ἐπιγράφοντες ἐπ' ἐρυθριῶσιν οὐ δείλαιοι· ὑποβιβάζοντες δὲ, καθ' ὅσον γε ἐπὶ σφίσιν δοκοῦσιν, τὸν πρὸς τὸν πατέρα καὶ θεὸν ἰσότητός τε καὶ δόξης, τὸ * προϋπάρχειν αὐτῷ τῶν ἄλλων προχωροῦσι μόλις. μεσίτην δὲ εἶναί φασι θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· οὔτε τὸν εἰς λῆξιν ὑπεροχῆς λαχόντα τιμὴν δόξαν, οὔτε μὴν τοῖς τῆς κτίσεως συνιζήσαντα μέτροις. τίς οὖν ἄρα ἐστὶν ὁ τῆς θείας ὑπεροχῆς ἠπιώ-

* προϋπάρχειν

ANNO CHRISTI 431.

μβος, κὴ τ̃ τ̃ κλίσεως μέτρων αὐ-
ωκισμένος; ἀδιανόητον παντελῶς
τὸ χρῆμά ὅϛι. κὴ τόπος ἢ λόγος οὐ-
δεὶς ὁρᾶται μεταξὺ ποιητοῦ κὴ κλί-
σματος. καταῤῥοντες τοίνυν αὐτ̃,
τὸ γε ἧκον ἐπ' αὐτοῖς, τ̃ τ̃ θεότητος
θῶκων, υἱὸν κὴ θεὸν ὀνομάζοισι, κὴ
προσκυνεῖσθαι δεῖν οἴονθ'. καί τοι ἔ
νόμου βοῶντος αἰναφανδὸν, κύριον
τ̃ θεόν σου προσκυνήσεις, κὴ αὐτῷ
μόνῳ λατρεύσεις. καὶ μὲν καὶ διὰ
φωνῆς τ̃ Δαυὶδ, θεοῦ λέγοντος
πρὸς ἐξ Ισραήλ· ὐκ ἔσαι σὺ σοὶ
θεὸς πρόσθακτος, οὐδὲ προσκυνήσεις θεῷ ἀλλοτρίῳ.

conditionem exuperat? Res enim hæc cogitatione comprehendi non poteſt. Nec locus vlli rei eſt inter creaturam & creatorem. Rurſum cum diuinitatis ſedibus, quod ad ſe quidem attinet, illum deturbent; Dei tamen Filium & Deum nominant, & adorari oportere prædicant; cum tamen Lex, *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies*, aperte clamet. quin & Deus quoque Dauidis ore eiuſmodi oratione Iſraelitas compellat: *Non erit in te Deus recens, neque adorabis Deum alienum.*

Matth. 4. verſ. 10. ex Deut. 6.

Pſ. 80. v. 10.

η.

Αλλ' ἐκεῖνοι μὲν οἷά πῦρ ἀμαξιτὸν ἀφέντες εὐτελῆ, τ̃ ἀληθείαν, ὑπὸ βόθρους ἴενται κὴ πέτρας· κὴ ἧ φησιν ὁ Σολομών, σὺν ἄξονας τ̃ ἰδίᾳ γεωργίᾳ πεπλάνηκεν, κὴ σωμάτοισι χερσὶν ἀκαρπίαν. ἡμεῖς δὲ, οἷς τὸ θεῖον εἰς νῦν σώῃσε φῶς, τ̃ ἐκείνων ἀβελτερίας τὰ ἀσυγκρίτως ἀμείνω φρονεῖν ἠρημένοι, κὴ τ̃ τ̃ ἁγίων πατέρων ἑπόμενοι πίστ, γεγυμνᾶσθαι φαμὲν ἀληθῶς ἐκ τ̃ τ̃ θεοῦ κὴ πατρὸς οὐσίας τ̃ υἱὸν θεοπρεπῶς τε κὴ ἀπορρήτως, καὶ ἐν ἰδίᾳ μὲν ὑποστάσει νοεῖσθαι, τ̃ῇ ὁ ταυτότητι τ̃ οὐσίας ἑνοῦσθαι τ̃ῷ γεγεννηκότι· τὸν ἐν αὐτῷ μὲν ὄντα, ἔχειν δὲ πάλιν ἐν ἑαυτῷ τ̃ πατέρα. ὁμολογοῦμεν δὲ ὄντα φῶς ἐκ φωτὸς, θεὸν ἐκ θεοῦ κ τ̃ φύσιν, ἰσοκλεᾶτε κὴ ἰσουργόν· χαρακτῆρά τε κὴ ἀπαύγασμα, κὴ κ τ̃ πᾶν ὁποιῶν ἰσομέτρως ἔχοντα, κατ' οὐδένα τρόπον μειονεκτούμενον. ἐν τριθμεῖσθαι μὲν γὰρ ἅπτω τ̃ ἁγίῳ πνεύματος, ἢ ἁγία τε κὴ ὁμοούσιος τριὰς εἰς μίαν θεότητος ἑνοῦται φύσιν.

VIII.

Verum iſti regia tritaque veritatis via relicta in foueas & ſcopulos præcipites feruntur, atque vt Sapiens ait, *ſemitis agelli ſui errant, manibuſque ſterilitatem colligunt*. Nos autem, quorum mentibus diuinum illud lumen illuxit, qui ſaniora ſine comparatione vlla ſentire malumus, væſanam illam ſtultitiam auerſamur, ſanctorumque patrum fidem ſectati, Dei Filium vere, modo diuino plane & inexplicabili, ex Dei & Patris eſſentia natum profitemur; & per ſe quidem in propria hypoſtaſi ſubſiſtere, naturæ tamen identitate cum generante vnum eſſe; & hunc in Patre, & Patrem viciſſim in ipſo inesſe. Confitemur item eumdem illum lumen eſſe de lumine, Deum de Deo naturalem, eiuſdem cum Patre potentiæ & gloriæ, figuram ac ſplendorem, per omnia & in omnibus Patri æqualem, nulla autem ex parte inferiorem, aut imparem. His enim Spiritu ſancto annumerato, ſacra illa & conſubſtantialis Trinitas in vna eademque diuinitatis natura conſociatur.

Proverb. 9. ſec. LXX.

Ioan. 14. verſ. 10.

Hebr. 1.

IX.

Et a Deo quidem inſpirata ſcriptura Dei Verbum carnem factum, hoc eſt, carni animam rationis compotem habenti vnitum affirmat; ſacra vero illa & magna Synodus euangelicæ doctrinæ inhærens, illum ipſum vnigenitum, qui ex Dei & Patris eſſentia natus eſt, *Coloſſ. 1.* *& per quem, & in quo conſtant omnia*, propter nos & propter noſtram ſalutem de cælo deſcendiſſe, aſſumptaque carne hominem factum, & paſſum eſſe, necnon ex mortuis ad vitam rediiſſe, ac iudicem olim venturum eſſe commemorat: & illud ipſum Verbum, quod & ex Deo prodiit, & vnum affirmat, & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum nominat. Hic tu mihi nunc obſerua, quomodo patres illi vnum dicentes Filium, hunc Ieſum Chriſtum Dominum appellant, & ex Deo Patre natum & vnigenitum, & Deum de Deo, & lumen de lumine; genitum non factum, ac Patri conſubſtantialem.

X.

Sed dicet forte hic quiſpiam: Nomen hoc, Chriſtus, non in ipſum ſolum Emmanuelem conuenit, ſed aliis quoque tributum comperitur. Deus namque de electis, & per Spiritum ſanctificatis *Pſalm. 104. verſ. 15.* alicubi ita cauet: *Nolite tangere chriſtos meos, & in prophetas meos nolite malignari.* Quin & diuinus quoque Dauid a Deo per Samuelem in regem inunctus, Saulem *1. Reg. 16. 1. Reg. 24. verſ. 7.* *chriſtum Domini* vocat. Verum ad quid ego hæc recenſeo? cum nullo negotio oculos non omnino otioſos habentibus patere queat, omnes, qui fide in Chriſtum iuſtificati, & per Spiritum ſanctum ſanctificati ſunt, eiuſmodi appellatio-

θ'.

Ἀλλ' ἡ μὲν θεόπνευστος γραφὴ σαρκὰ φησὶ γεγονέναι τὸν ἐκ θεοῦ λόγον, τουτέστιν ἐνωθῆναι σαρκὶ ψυχὴν ἐχούσῃ τὴν λογικήν· ἐπομένη δὲ τοῖς εὐαγγελικοῖς κηρύγμασιν ἡ ἁγία καὶ μεγάλη συνόδος, αὐτὸν ἔφη τὸν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς γεγεννημένον μονογενῆ, (Ⓦ) δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἐν ᾧ τὰ πάντα, δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, καταβεβηκότα μὲν ἐξ οὐρανῶν, σαρκωθῆναι δὲ καὶ ἐνανθρωπῆσαι, παθεῖν τε καὶ ἀναστῆναι· καὶ ὅτι κατ' καιροὺς ἀφίξεται κριτής· * ὀνόμαζε δὲ τὸν ἐκ θεοῦ λόγον, σὺν τῷ κυρίου Ἰησοῦ Χριστόν. ἀφ' ᾗ δὴ ἦν ὅπως ἕνα λέγοντες υἱόν, κύριον δὲ αὐτὸν καὶ Χριστὸν Ἰησοῦν ὀνομάζοντες, ἐκ θεοῦ καὶ παῖδας γεγονέναι φασίν· εἶναί τε μονογενῆ, καὶ θεὸν ἐκ θεοῦ, καὶ φῶς ἐκ φωτός, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρί. ι'. * *Ita. ainé-maos*

Καίτοι τὸ Χριστὸς ὄνομα, φαίη τις ἄν, οὐχ ὡς ἠρμοσμένον μόνῳ τῷ Ἐμμανουὴλ, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἑτέρων αὐτὸ τεθειμένον εὑρήσομεν. ἔφη γάρ που ὁ θεὸς περὶ τῶν ἐξελεγμένων καὶ ἡγιασμένων ἐν πνεύματι· μὴ ἅπτεσθε τῶν χριστῶν μου, καὶ ἐν τοῖς προφήταις μου μὴ πονηρεύεσθε. καὶ μὴν ὁ θεσπέσιος Δαυὶδ κεχρισμένος εἰς βασιλέα παρὰ τοῦ θεοῦ διὰ χειρὸς Σαμουὴλ, χριστὸν κυρίου τὸν Σαοὺλ * ἐπεκάλει. καὶ πῶς τοῦτο λέγω; καί τοι μετὸν εὐκόλως τοῖς ἐθέλουσιν ἰδεῖν τοὺς ἐν πίστει τῇ ἐν Χριστῷ δεδικαιωμένους, καὶ ἡγιασμένους ἐν πνεύματι, τῇ τοιᾷδε * ἐπεκαλεῖ.

ANNO CHRISTI 431.

κλήσεως τελμηκόσιοις; καὶ γοῦν ὁ προφήτης Αμβακοὺμ τὸ ὅτι Χειστῷ μυστήριον, καὶ τὴν δι' αὐτοῦ σωτηρίαν, προανακέκραγε λέγων· ἐξῆλθες εἰς σωτηρίαν λαοῦ σου, τοῦ σῶσαι τοὺς χριστούς σου. ἐκοινῶ τὸ Χριστὸς ὄνομα πρέποι ἂν οὐχὶ μόνῳ τε καὶ ἰδικῶς, ὡς ἔφην, τῷ Εμμανουὴλ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οἵπερ δὴ εἶεν τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος χαρίτι κεχρισμένοι. πεποίηται γοῦν ἀπὸ τοῦ προσώπου ἡ φωνὴ, καὶ ἀπὸ τοῦ κεχρίκατο, χριστοί. ὅπ ὃ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ τὴν οὕτως εὐκλεᾶ τε καὶ ἀξιόλογον ἀληθῶς καταπλουτοῦμεν χάριν, ἐμπεδοῖ λέγων ὁ θεόφθογγος Ιωάννης· καὶ ὑμεῖς χρίσμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἁγίου. καὶ πάλιν· οὐ χρείαν ἔχετε ἵνα τις διδάσκῃ ὑμᾶς, ἀλλὰ τὸ αὐτοῦ χρίσμα διδάσκει ὑμᾶς. γέγραπται δὲ καὶ περὶ τοῦ Εμμανουὴλ, Ιησοῦ τοῦ ἀπὸ Ναζαρὲτ, ὡς ἔχρισεν αὐτὸν ὁ θεὸς πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει. καὶ μὴν ὁ θεοπέσιος Δαυὶδ πρὸς αὐτὸν φησιν· ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας * ἀνομίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ θεὸς ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. τί οὖν ἂν τις ἴδοι τὸ πρεπὸν ἐν τῇ ἁγίᾳ παρθένῳ παρὰ τὰς ἄλλας, κἂν εἰ λέγοιτο τεκεῖν αὐτὴν τὸν Εμμανουήλ; ἄτοπον γοῦν οὐδέν, κἂν εἰ ἔλοιτό τις τὴν ἑκάστου τῶν κεχρισμένων μητέρα, χριστοτόκον ἀποκαλεῖν.

ne cohoneſtatos? Etenim Habacuc myſterium Chriſti, & ſalutem quæ per ipſum futura erat prænuntians, in hæc verba prorumpit: *Egreſſus es in ſalutem populi tui, ad ſaluandum chriſtos tuos.* Nomen itaque hoc, Chriſtus, neque ſoli, neque proprie Emmanueli conuenit, ſed ceteris omnibus, qui Spiritus ſancti gratia vncti ſunt. Deriuata namque eſt vox hæc ab ipſa re. ab eo ſiquidem, quod inuncti ſumus, chriſti appellamur. Quod autem nos quoque hoc tam illuſtri, tamque amplectendæ gratiæ dono vere locupletemur, id ſapiens ille Ioannes eiuſmodi oratione confirmat: *Habac. 3. verſ. 13.*

Et vos, inquit, *vnctionem habetis a Sancto.* & infra: *Neque opus habetis, vt quis vos doceat; vnctio docet vos.* De ipſo porro Emmanuele ita ſcriptum extat: *Ieſum a Nazareth, quomodo vnxit eum Deus Spiritu ſancto & virtute.* Sed & diuinus quoque vates Dauid eumdem ita affatur: *Dilexiſti iuſtitiam, & odiſti iniquitatem: propterea vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis.* Ecquid ergo eximium præ ceteris mulieribus in ſacra Virgine elucet, eſto ea Emmanuelem in lucem edidiſſe perhibeatur? Profecto nihil faceret abſurdi, qui promiſcue cuiuslibet vncti matrem chriſtiparam appellare in animum induceret.

1. Ioan. 2. verſ. 20. 7. Ibid. v. 2

Actor. 10. verſ. 38.

Pſ. 44. v. 8.

* ἀδικίαν.

ια'.

Αλλ' ἔστι πολὺ τὸ μεσολαβοῦν, καὶ ἀσυγκρίτοις διαφοραῖς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν εὐκλείας καὶ ὑπεροχῆς ἀποτειχίζον τὰ καθ' ἡμᾶς. οἰκέται γοῦν ἡμεῖς, ὁ δὲ κατὰ φύσιν κύριος καὶ θεὸς, κἂν εἰ γέγονε μεθ' ἡμῶν, καὶ σὺν τοῖς

XI.

Nihilne ergo inter Chriſtum Emmanuelem, & ceteros chriſtos intereſt? Imo vero ingenti interuallo, & diſcrimine pene immenſo nos a Chriſti gloria & excellentia ſeiungimur. Etenim nos famuli ſumus; ille vero etſi diſpenſatio-

ne nobiscum in humanis versatus sit, & nostra assumpserit, secundum naturam tamen Deus & Dominus est. Quare beatus Paulus & *Christum & Deum* illum appel-
Ephes. 5. v. 5. lat. ait enim: *Hoc enim scitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, qui est idololatra, non habet hereditatem in regno Christi & Dei.* Ceteri itaque omnes propter vnctionis beneficium sint christi, & iure isthuc appellentur: solus autem Emmanuel ita est Christus, vt verus quoque sit Deus. Quapropter a vero non aberrauerit, qui aliorum matres christiparas appellare velit; Deiparas tamen nullo modo. sola namque inter ceteras omnes sacra Virgo Christipara simul ac Deipara appellatur, & esse dignoscitur: quandoquidem vna hæc non merum hominem, vt sumus nos, sed Dei Patris Verbum incarnatum & hominem factum peperit. Etenim nos quoque propter Dei gratiam dii nominamur; at Filius non hoc modo est Deus: hic enim, quamquam corpus induit, natura & reipsa Deus est.

XII.

Sed percunctabere hic forsan: Numquid, dic age, diuinitatis mater Virgo extitit? Ad hoc dicimus viuum illud & subsistens Dei Verbum vere citra vllam controuersiam ex ipsa Dei & Patris essentia genitum esse; substantiamque temporis initio carentem sortitum ad hoc dicimus, vt in ipso & cum ipso nunquam non sit, esseque intelligatur. Verum nouissimis æui huius temporibus incarnatum, hoc est, corpori anima intelligenti informato vnitum, secundum carnem quoque ex muliere natum est.

καθ' ἡμᾶς οἰκονομικῶς. ταύτῃ τοι καὶ ὁ μακάριος Παῦλος Χριστὸν αὐτὸν ὠνόμαζε καὶ θεόν, οὕτω λέγων· τοῦτο γὰρ ἔστε γινώσκοντες, ὅτι πᾶς πόρνος ἢ ἀκάθαρτος ἢ πλεονέκτης, ὅς ἐστιν εἰδωλολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ Χριστοῦ καὶ θεοῦ. ἀκουέτω οἱ μὲν ἄλλοι πάντες, ὡς ἔφην, εἶεν αὖ καὶ μάλα εἰκότως διὰ τὸ κεχρίσθαι χριστοί, μόνος δὲ Χριστὸς ὁ θεὸς ἀληθινὸς ὁ Ἐμμανουήλ. καὶ ἐκ αὖ ἁμάρτοι τἀληθοῦς, εἴ τις αὖ ἔλοιτο λέγειν, ὡς αἱ τῶν ἄλλων μητέρες, χριστοτόκοι μέν, οὐ μέντοι γε θεοτόκοι· μόνη δὲ πώς ἐκείνας ἡ ἁγία παρθένος Χριστοτόκος τε ὁμοῦ καὶ θεοτόκος νοεῖταί τε καὶ λέγεται· γεγέννηκε γὰρ οὐ ψιλὸν ἄνθρωπον, καθ' ἡμᾶς, σαρκωθέντα δὲ μᾶλλον καὶ ἐνανθρωπήσαντα τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον. ὠνομάσμεθα μὲν καὶ ἡμεῖς κατὰ χάριν θεοί· πλὴν οὐχ οὕτως θεὸς ὁ υἱός, φύσει δὲ μᾶλλον καὶ ἀληθείᾳ, κἂν εἰ γέγονε σάρξ.

ιϛ'.

Ἀλλ' ἴσως ἐκεῖνο ἐρεῖς· ἆρ' οὖν εἰπέ μοι, θεότοκος μήτηρ γέγονεν ἡ παρθένος; καὶ πῶς γε τοῦτο φαμέν· ὅτι γεγέννηκε μὲν ὁμολογουμένως ἐξ αὐτῆς τὸν οὐσίας τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ὁ ζῶν τε καὶ ὑπόστατος λόγος αὐτοῦ, καὶ ἀΰπαρχον ἐν χρόνῳ τὴν ὕπαρξιν ἔχει, ἀεὶ συνυφεστηκὼς τῷ γεννήσαντι, ἐν πατρί τε καὶ σὺν πατρὶ συνυπάρχων καὶ συννοούμενος· ἐν ἐσχάτοις δὲ τῶν αἰώνων καιροῖς, ἐπειδὴ γέγονε σάρξ, τουτέστιν ἐνώθη σαρκὶ ψυχὴν ἐχούσῃ τὴν λογικήν, γεγεννῆσθαι λέγεται καὶ σαρκικῶς διὰ γυναικός.

ANNO CHRISTI 431.

ναικός. ἔοικε δέ πως τῷ καθ' ἡμᾶς τόκῳ τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον. αἱ μὲν γὰρ τῶν ὅλων γῆς μητέρες ὑπηρετοῦσαι τῇ φύσει πρὸς γέννησιν, ἕλκουσι μὲν ἐν μήτρᾳ πηγνυμένῳ κυ βεβαιοῦσι τὴν σάρκα, καὶ * ἀφεκτοῖς ἔοικεν ἐνεργείαις θεοῦ προϊοῦσαν καὶ τελουμένῳ εἰς εἶδος τὸ αὐθρώπινον· ἐνίησι δὲ τῷ ζῴῳ τὸ πνεῦμα ὁ θεός, καθ' ὃν οἶδε ζῆπον· πλάττει γὰρ τὸ πνεῦμα ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ, κυ τὴν τῆς προφήτου φωνήν. ἕτερον δὲ σαρκὸς, καὶ ὁμοίως ἕτερον ὁ ψυχῆς ὅτι λόγος. ἀλλ' εἰ καὶ γεγόνασι μόνον αὗται τὴν ἀπὸ γῆς σωμάτων μητέρες, ἀλλ' οὐ τὸ ὅλον ἀποτεκοῦσαι τὸ ζῷον, τὸ ἐκ ψυχῆς δὴ λέγω καὶ σώματος, οὐχὶ μέρος λέγονται τεκεῖν. οὐσὶ δὴ εἴποι τις, φέρε εἰπεῖν, τὴν Ελισάβετ σαρκοτόκον μὲν, οὐ μὴν ἔτι καὶ ψυχοτόκον· ἐκτέτοκε γὰρ ψυχωθέντα τὸν βαπτιστὴν, κὴ ὡς ἐν ἀμφοῖν τὸν αὐθρωπον, ψυχῆς δὴ λέγω κὴ σώματος. τοιοῦτόν τι προσδεξόμεθα κὴ ἐπὶ τῇ γεννήσει τοῦ Εμμανουὴλ. γεγέννηται μὲν γὰρ, ὡς ἔφην, ἐκ τῆς τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς οὐσίας ὁ μονογενὴς αὐτοῦ λόγος· ἐπειδὴ δὲ σάρκα λαβὼν, κὴ ἰδίαν αὐτὴν ποιησάμενος, κεχρημάτικε καὶ υἱὸς ἀνθρώπου, καὶ γέγονε καθ' ἡμᾶς, οὐδὲν, οἶμαι, τῶν ἀτόπων εἰπεῖν, μᾶλλον δὲ καὶ ἀναγκαῖον ὁμολογεῖν, ὅτι καὶ γεγέννηται κυ σάρκα διὰ γυναικὸς, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ τῷ ἰδίῳ σωματογενῶς σώματι, καὶ ὡς ἐν λελόγισται πρὸς αὐτὸ, καὶ τοι τὴν φύσιν ἑτέρα πρὸς αὐτὸ νοουμένη τε καὶ ὑπάρχουσα, κυ τὸν ἴδιον λόγον.

se. Habet autem hoc incarnati Verbi mysterium quamdam cum humano partu cognationē: quandoquidem terrenorū hominum matres naturæ ad generandum subseruientes, in vtero quidem carnem gestant, quæ sensim per temporū interualla concrescens, arcanisque quibusdam Conditoris operationibus incremēta paulatim sumens, ad perfectionem adducta formam tandem attingit humanam: Deus vero corpusculo, modo quem ipse nouit, spiritum infundit: *Format enim ille spiritum hominis in illo*, vt Propheta ait. Iam alia carnis, alia vero animæ est ratio. Atqui licet illæ terrestrium dumtaxat corporū matres fiant, non alteram tamen partem, sed totum quod ex anima & corpore conflatur, parere dicuntur. nemo enim (vt exemplo res illustretur) Elizabeth carnē tantummodo, non etiam animam peperisse dixerit: siquidem peperit Baptistam animatum, & hominem, vt vnum ex duobus, carne inquam & anima: ita & in Emmanuelis quoque ortu accidisse cogitemus. nam ex Dei Patris substantia natum est, vt dixi, vnigenitum illius Verbum: hoc autem posteaquam carne, quam propriam sibi fecit, assumpta, nostrā naturā induit, & filius hominis factum est, citra omnem absurditatem, imo vero necessaria conuenientique ratione secundum carnem ex muliere natum creditur & prædicatur. Quemadmodum & ipsa quoque hominis anima, licet natura a corpore quod informat, diuersa intelligatur & sit sua propria ratione, vna tamen cum suo corpore oritur, & velut vnum quippiam cum ipso censeZach. 12. Luc. 1.

tur. Quod si quispiam matrem alicuius non animiparam appellandam esse contenderit, sed tantum carniparam; næ ineptum plane blateronem ille se declarabit. Nam etsi id quod mulier parit, ex duobus disparibus concinne inter se aptis componatur, vnum tamen animal, vnumque hominem parit; vtraq; parte suam retinente naturam, & veluti in naturalem coeunte vnitatem, ita vt duo hæc inter se commixta sint, & alterum alteri communia faciat, quæ sibi propria sunt.

XIII.

Quod autem eiusmodi naturarum vnio in Christo necessario constitui debeat, id cum ex aliis multis, tum ex ipso quoque Apostolo, absque vllo labore molestiaque ostendi potest. Age ergo, si placet, nonnullas beati Pauli voces attentius aliquanto expendamus, iudiciumque animi quam poterimus accuratissimum ad eas afferamus. Hic igitur de vnigenito Dei Filio hunc in modum scribit: *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo; sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. humiliauit semetipsum* &c. Quis, obsecro, ille est, *qui cum in forma Dei esset, Deo se æqualem esse non rapinam arbitratus est?* Aut quomodo exinanitus est? aut qua demum ratione ad humilitatem seruilemque formam abiectus est? Sane qui vnum Dominum nostrum Iesum Christum in duos, in hominem videlicet, & Verbũ quod ex Deo natum est, diuellunt; eum qui ex sacra Virgine ortum ducit, exinanitionem sustinuisse autumant; Verbum autem, quod ex Patre

Phil. 2. v. 6.

καὶ εἰ βούλοιτό τις πλὴν τῆς δεινῆς μητέρα λέγειν, ὡς ἔστι μὲν σαρκοτόκος, οὐ μὴν ἔτι καὶ ψυχοτόκος, * πολυπόρφυρα ὑπάρχει λίαν· τέτοκε γὰρ ὡς ἔφην σωτερμὸν * βύτεχνως ἐξ ἀνομοίων τὸ ζῷον· καὶ ἐκ δυοῖν μὲν, πλὴν ἀνθρωπον ἕνα, μένοντος μὲν ἑκατέρου τοῦθ' ὅπερ ἐστὶ, σωδεδραμηκότων δὲ ὥσπερ εἰς ἑνότητα φυσικὴν, καὶ οἷον ἀναμιγνύντων ἀλλήλοιν, ὅπερ αὖ ὡς ἴδιον ἑκατέρᾳ πρέπον.

ANNO CHRISTI 431.

* πολυπόρφυρα λίαν. * ἀπεκῶς

ιγ'.

Οὐ δέ ἐστιν ἀναγκαιοτάτη λίαν ἡ ἕνωσις ἡ πρὸς Χριστοῦ, καταδῆσαι ῥᾴδιον καὶ ἀπαλαίπωρον παντελῶς, καὶ διὰ πολλῶν ἑτέρων. Φέρε γάρ, εἰ δοκεῖ, τὰς τοῦ μακαρίου Παύλου πολυπραγμονήσωμεν φωνὰς, ἀκριβῶς νοῶν, καὶ ὡς ἐνὶ λεπτομερῶς ἐπιβλέποντες. Ἔφη τοίνυν περὶ τοῦ μονογενοῦς· ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἑαυτόν. Τίς οὖν ἄρα ἐστὶν ὁ ὑπάρχων ἐν μορφῇ τοῦ θεοῦ, καὶ οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγησάμενος τὸ εἶναι ἴσα θεῷ; ἢ τίνα κεκένωται ἐξ ὧν; καταλάβωμεν δὲ ὅπως εἰς ταπείνωσιν, καὶ ἐν τῇ τοῦ δούλου μορφῇ; * ᾗ μὲν οὖν εἰς δύο τέμνοντες ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, εἴς τε υἱὸν ἄνθρωπον, φημὶ, καὶ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον, ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου φασὶν ὑπομεῖναι πλὴν κένωσιν, ὑποδιϊστῶντες αὖ ἐκ θεοῦ λόγου, πρόσωπον

* ᾗ μὲν

ANNO CHRISTI 431.

ἐξκνύτωσαν, ὅπι κὴ σὺ μορφῇ κὴ ἰσότητι νοεῖται τε καὶ ἰῶ τῷ πάζρὸς, ἵνα καὶ ⓢ τῆς κενώσεως ὑπομείνῃ ζῆπον, εἰς ὅπερ ἐκ ἰῶ καθιγμένον. ἀλλ' οὐδὲν ὅτι τῶν πεποιημένων, εἰ κατ' ἰδίαν νοοῖτο φύσιν, τὸ σὺ ἰσότητι τῷ πάζρὸς. πῶς οὖν * ἄρα κεκενῶθαι λέγεται, εἰ τίνὶ φύσιν ἄνθρωπος ὤν, γεγένηται καθ' ἡμᾶς ἐκ γυναικός; καὶ ἐκ ποίας, εἰπέ μοι, περιουσίας ὑπεροχῆς τῆς τῷ θεῷ πατρὸς μείζονος εἰς τὸ ἄνθρωπος εἶναι κατέβη; ἢ πῶς ἂν νοοῖτο λαβεῖν, ὡς ἐκ ἔχων σὺ ἀρχῇ, τίνὶ τῷ δούλου μορφῇ, ὁ φύσει τελῶν σὺ οἰκέτης, κὴ ὑπὸ * ζυγὸν δουλείας κείμενος;

* ἴσα

* ὑπὸ ζυγῷ δούλου

naturam inter famulos habetur,

ιδ'.

Ἀλλὰ ναί φασιν. ὁ φύσει τε κὴ ἀληθῶς κὴ ἐλεύθερος υἱὸς, ὁ ἐκ θεοῦ πάζρὸς λόγος σὺ μορφῇ τῷ γεγεννηκότος ὑπαρχων, κὴ ἴσος ὢν αὐτῷ, κατῴκησεν σὺ ἀνθρώπῳ γεννητῷ διὰ γυναικός. κὴ τοῦτό ὅτιν ἡ κένωσις, κὴ τὸ τῆς πτωχώσεως χρῆμα, κὴ τὸ σὺ τῇ τῷ δούλου * καθικνεῖσθαι μορφῇ. εἶτα, ὦ βέλτιστοι, τὸ κατοικῆσαι μόνον ἐν ἀνθρώπῳ τὸ ἐκ θεοῦ λόγον, ἀρκέσθεν αὖ εἰς κένωσιν αὐτῷ; κὴ ἀσφαλὲς εἰπεῖν, ὅπι τε οὕτως ὑπεδύ τὸ τῷ δούλου μορφῇ, κὴ οὕτως αὐτῷ γένοιτ' ἂν ὁ τῆς ταπτνώσεως ζῆπος; καί τι λέγοντος, ὡς ἀκούω, τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις· ἐάν τις ἀγαπᾷ με, ⓢ λόγον μου τηρήσῃ, κὴ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσῃ αὐτὸν, κὴ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα, κὴ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα. ἀκούῃς, ὅπως σὺ τοῖς ἁγαπῶσιν αὐτὸν συσκατοικήσῃν αὐτῷ καὶ αὐτὸν ἔφη ⓢ θεὸν

natum est, nequaquã; vt quod ab eo omnino secernãt. Verum si ita res habet, exponãt illi nobis, quonam modo hic in forma & æqualitate Patris intelligeretur & esset; aut qua ratione exinanitionis modũ experiri posset, in id quod non erat, sese demittens. Nulla enim creata res, si secundum naturam suam consideretur, habet patris æqualitatem. Qui ergo is exinanitus est, qui suapte natura merus homo existens, hominum more ex muliere prognatus est? Ex qua quæso eminentia, quæ cõmunem hominis naturã excelleret, vt homo fieret sese demisit? Aut quo tandem sensu formam serui, quam initio non habebat, assumpsisse perhibetur, qui secundum & seruitutis iugo premitur?

XIV.

Respondent, illum qui natura ac vere filius, & liber, & Patris Verbum erat, & in genitoris forma existebat, ac ei æqualis erat, in homine, quem mulier in lucem edidit, inhabitasse; atque huc tendere quidquid de exinanitione, vel humiliatione, vel seruilis formæ assumptione vsquam traditur. Sed heus tu, quisquis es, eamne tute solam diuini Verbi in homine inhabitationem, ad statuendam illam exinanitionem sat esse existimas? nihilque inesse periculi arbitraris, si vna hac ratione Verbum seruilem formam susceperisse, talemque humiliationis modũ pertulisse statuatur? Atqui Dominum sanctos apostolos hac oratione compellantem audio: *Si quis diligit me, sermonem meum seruabit; & Pater meus diliget eum; & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Audis, quo pacto & ipsum quoque Patrem vna

Ioan. 14. v. 23.

cum ipso illis inhabitaturũ spondeat, qui ipsum diligunt? Nũquid ergo & illum ipsum quoque, propterea quod pias amicorũ suorũ animas sedes sibi constituat, exinanitũ, similiterq; cum Filio deiectum, ac seruili forma indutum concedemus? De Spiritu sancto autẽ, qui in nobis inhabitat, quid statuemus? Numquid & ipsum quoq; incarnationis œconomiã, quam per solum Filium salutis vitæque omnium causa factam agnoscimus, expleuisse dicemus? Apage cum istis adeo inanibus, stolidis & anilibus deliramentis.

2. Tim. 1. vers. 14.

XV.

Verbum igitur Dei, quod in forma & æqualitate Dei & Patris erat, semetipsum humiliauit, quando, vt Ioannes loquitur, caro factum ex muliere natum est; æternamque ex Patre originem obtinens, nostram quoque propter nos generationem experiri non recusauit. Quod si secus res habet, doceant nos ipsi, ecquonam modo Dei Patris Verbũ a nobis Christus appelletur, & Christus esse intelligatur. Nam si Christus ab vnctione nominatus est, quem, quæso, Pater oleo lætitiæ, hoc est Spiritu sancto, inunxit? Si enim Dei Verbum, quod Deus est, & solum specialiter ex Patre natum est, inunctum dicant, atque huc vere, quidquid de vnctione dicitur, pertinere contendant; nimirum insciti a sua, insigni iniuria Vnigeniti naturam afficiunt, & ipsum diuinæ dispensationis mysterium plane euertunt. Si enim Verbum, quod Deus est, Spiritu sancto inunctum est; ergo superioribus temporibus, quibus inunctionis huius beneficio, quod postea illi obtigit, adhuc destituebatur, sanctificationis om-

Ioan. 1.

Psalm. 44.

ANNO CHRISTI 431.

καὶ πατέρα; ἆρ' οὖν καὶ αὐτὸν κεκενῶσθαι δώσομεν, καὶ τὴν ὁμοίαν ἀπολιῶσαι * κένωσιν τῷ υἱῷ, καὶ τὴν τοῦ δούλου μορφὴν ἀναλαβεῖν, ὅπως τὰς τοῦ ἁγιάσαντος αὐτὸν ψυχὰς ἁγίας ποιεῖται μονὰς ἰδίας; τί δὲ τὸ ἅγιον πνεῦμα τὸ κατοικοῦν ἐν ἡμῖν; ἆρα καὶ αὐτὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως ἀπεπλήρου τὴν οἰκονομίαν, ἢν διὰ μόνου τοῦ υἱοῦ πεπρᾶχθαί φαμεν τῆς πάντων ἕνεκα σωτηρίας καὶ ζωῆς; ἄπαγε τῆς οὕτω βλασφήμου καὶ ἀνοήτου παντελῶς εἰκαιολογίας.

* παπίνωσιν

ιε'.

Τεταπείνωκε τοίνυν ἑαυτὸν ὁ ἐν μορφῇ καὶ ἰσότητι τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ὑπάρχων λόγος, ὅτε γνήσιον σαρκὸς, κατά φησιν Ἰωάννης, γεγένηται διὰ γυναικὸς· καὶ ὁ γέννησιν ἔχων τὴν ἐκ θεοῦ πατρὸς, καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς ὑπέμεινε παθεῖν δι' ἡμᾶς· ἐπεὶ διδασκόντων αὐτοὶ, κτλ. Ἵνα γοῦν ὁ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγος Χριστὸς ἂν νοοῖτο καὶ λέγοιτο πρὸς ἡμῶν. εἰ δὲ ἀπό γε τοῦ κεχρίσθαι Χριστὸς ὀνομάζεται, ἵνα κέχρικεν ὁ πατὴρ τῷ ἐλαίῳ τῆς ἀγαλλιάσεως, ἤτοι τῷ ἁγίῳ πνεύματι; εἰ μὲν οὖν ἰδικῶς (γν) μόνῳ ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντα θεὸν λόγον, καὶ τοῦτο εἶναί φασιν ἀληθὲς, ἀγνοοῦσιν ὅπως καὶ τὴν τοῦ μονογενοῦς ἀδικοῦσι φύσιν, καὶ τῆς μυστικῆς οἰκονομίας βλασφημοῦσι τὸ μυστήριον. εἰ γὰρ κέχρισται τῷ ἁγίῳ πνεύματι θεὸς ὢν ὁ λόγος, ἀπλοῦς πάντως ἁγιασμοῦ καὶ οὐχ ἑκόντες ὁμολογήσουσι κτλ. τοῦτ' ἄνωθεν ἐπὶ χρόνοις ὑπάρχειν αὐτὸν, καθ' οὓς οὔπω κεχρισμένῳ, ἀμέ-

ANNO CHRISTI 431.

πρὸς ἰῶ ἔπ τῆς εἰς ὕστερον αὐτῷ δοθείσης δωρεᾶς. τὸ δὲ ἁγιασμοῦ τῆ τρόμενον σαλεύεται κ᾽ φύσιν, κ᾽ ὅπ δὴ νοοῖτο παντελῶς ἠμοιρηκὸς ἁμαρτίας, ἤτοι τῦ δύασθαι πλημμελεῖν. * ἴσα ὑπομεμένηκεν οὖν * ἄρα καὶ ζῆπλῶ πλῶ εἰς τὰ ἀμείνω τυχὸν ὁ λόγος. πῶς οὖν ὁ αὐτός ὅστ, κ᾽ ὅπ ἠλλοίωται; κ᾽ εἰ θεὸς ὢν ὁ λόγος, καὶ σὺ μορφῇ κ᾽ ἰσότιπ τῦ πατρὸς, ἐλλείετό τε & ἠγιάζετο, φαίη τις αὖ ἴσως ὡς ἀπό γε τοῦ προσώπατος εἰς ἐξιτήλοις σὐνοίας ἀπενεχθεὶς, ὅπ τάχα που κ᾽ αὐτὸς ὁ πατὴρ δέοιτ᾽ ἂν ἁγιασμοῦ· μᾶλλον δὲ ἤδη κ᾽ μείζων αὖ ἀναπέφηνεν ὁ υἱός, εἴπερ ἠγίασται μᾶ αὐτὸς, ἴσος ὢν αὐτῷ, κ᾽ σὺ μορφῇ πρὸ τῦ ἁγιασμοῦ· ὁ δὲ σὺαπομεμένηκεν οἷς ἰῶ ἀεὶ, καὶ ἔστ κ᾽ ἔσαι, οὔπω πλῶ εἰς τὰ ἀμείνω λαβὼν ἐπίδοσιν διά γε τῦ ἠγιάσθαι, καθ᾽ ὁμοιότητα τῦ υἱοῦ· μεῖζον δὲ ἤδη κ᾽ ἀμφοῖν ὁρᾶται τὸ πνεῦμα τὸ ἁγιάζον αὐτοῦ, εἴπερ ὅστ ἐκ σὐδιασὸν, ὡς ἀπάσης ἀνοηλογίας δίχα, τὸ ἔλαττον ὑπὸ τῦ κρείττονος βέλτειται. ἀλλ᾽ ἔστ ταῦτα λῆρος καὶ τερθρεία, κ᾽ ἀποπληξίας ἐγκλήματα. ἁγία γὰρ κ᾽ φύσιν ἡ ὁμοούσιος τειὰς. ἅγιος ὁ πατὴρ, ἅγιος καὶ ὁ υἱὸς οὐσιωδῶς κ᾽ ἴσον ζῆπον· ὁμοίως ᾗ κ᾽ τὸ πνεῦμα. ἐκοινῶ ὅσον ἦκεν εἰς ἰδίαν φύσιν, οὐχ ἠγίασται καταμόνας ὁ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγος.

nino indigebat; quod inficiari non possunt. Atqui omne quod sanctificatione destituitur, illud suapte natura mutabile est; atque idcirco aut peccati, aut certe peccandi facultatis haudquaquam expers est: ergo demutatum est, quia forte ad meliora progressum est. Quomodo ergo idem esse, & nunquam mutari prædicatur? Porro autem si Deus Verbum, quod in forma & æqualitate Patris subsistens est, inunctum & sanctificatum est; non deerunt fortassis qui in friuolas ineptasque cogitationes præcipites ex hac re acti, ipsum quoque Patrem sanctificatione egere, & Filium Patre maiorem esse nugabuntur. siquidem hic ante vnctionem Patri æqualis erat; nunc autem Spiritu sancto inunctus est: Pater vero in quibus cõstitutus erat bonis manet, manebitque semper: nec, vt Filius, inunctus aut sanctificatus est, vt propterea progressus ad meliora fecerit. Imo vero hac admissa opinatione, Spiritus sanctus qui inungit & sanctificat, vtroque maior deprehendetur. nam *extra vllam controuersiam ac dubitationem, quod minus est, a meliore benedicitur*. Verum isthæc meræ sunt nugæ, meraque insanorum hominum deliria, verborumq; portenta. Etenim consubstantialis Trias suapte natura sancta est. Sanctus est Pater, sanctus pari modo per essentiam est Filius, sanctus eodem denique modo Spiritus sanctus. Ad propriam proinde naturam quod attinet, Dei Patris Verbum seorsum per se non est sanctificatum.

Hebr. 7. vers. 7.

ιϛ'.

Εἰ δὲ δή τις οἴοιτο ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου γεγωνημένον κεχρίσθαι τε καὶ ἡγιάσθαι μόνον, τοῦτο τοι

XVI.

Quod si quis eum, quem sacra Virgo peperit, solum, hoc est, in propria subsistentem hypostasi, vnctum & sanctificatum arbitre-

tur, atque ob id Christum appellatum contendat; eiusmodi in medium prodeat, nobisque exponat, solane vnctio sat sit, vt vnctus cum Deo, qui est super omnia, æqualis gloriæ, parisque potentiæ & maiestatis esse censeatur. Quod si id satis esse concedat, & verũ hoc esse dicent; nos quoque vncti sumus; est enim in sacris literis: *Vos vnctionem habetis ex sancto.* Erimus igitur fortasse & nos ipsi quoque Deo pares: atque ita nihil, opinor, prohibebit, quo minus nos quoque perinde atq; Emmanuel a dextra illi assideamus. Dictum est enim ad illũ: *Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.* Adoret proinde & nos sacra illa mentium beatarum multitudo. nam vt Apostolus commemorat, *cum primogenitum suum in orbem terrarum inducit, ita ait: Adorent illum omnes angeli Dei.* At vero nos quamquam Spiritu sancto inungamur, necnon per gratiam in Dei filios cooptemur, & dii interdum quoque nominemur; nostræ tamẽ naturæ mediocritatem non ignoramus. Sumus enim de terra, & inter seruos numeramur. Ille vero naturę nostræ legibus non continetur, sed natura & veritate Filius, totiusque vniuersitatis Dominus est, atque e cælis ad nos delapsus est.

1. *Ioan.* 2. *vers.* 20.

Psalm. 109.

Hebr. 1. *v.* 6.

Ps. 96. *v.* 8.

Psal. 81. *v.* 6.

XVII.

Nec vero dicimus, qui recte sentire decreuimus, Deum factũ carnis patrem; nec rursum diuinitatis naturam a muliere editam, ante quam humana natura se induisset: sed Verbum, quod ex Deo natura est, & hominem qui ex sacra Virgine perfecte in hanc lucem ortus est, ad vnitatem con-

ANNO CHRISTI 431.

κὴ ὠνομάσθαι Χειστὸν, λεγέτω ΦΡ- ἐλθὼν, εἰ ἀπόλλυη τὸ χείσμα ΘΕΟΥ τὸ ἀποφλῶαι* ΦΝ ἀλειφόμμν Ⓦ ἱ- * τὸν χρίσμον
σοκλεᾶ κὴ ὁμόθεον τῷ παντων ἐπέκεινα θεῷ. κὴ εἰ μὴ ἀπόλλυη τὸ χείσμα, καὶ τῦτο ἐροῦσιν, ὡς ἔστιν ἀληθές· κεχείσμθα καὶ ἡμεῖς. κὴ μαρτυρήσ λέγων ὁ θεσπέσι Ⓖ Ιωάννης· κὴ ὑμεῖς χείσμα ἔχετε ἀπὸ τ̃ ἁγίου. ἐσόμθα δὴ οὡς ςὺ ἴσω τάχα που καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ τῷ θεῷ. εἴρηκ δὲ, οἶμαι, παντελῶς οὐδὲν κὴ σωεδρεύειν αὐτῷ, καθάπερ ἀμέλει καὶ αὐτὸς ὁ Εμμανουήλ. εἴρηται γ̃ρ ΘΕΟΥ πρὸς αὐτόν· κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ σοῦ ἐχθροὺς ςου ὑποπόδι Ⓦ τῶν ποδῶν ςου. ΘΕΟΣΚΥΝΕΙΤΩ κὴ ἡμᾶς ἡ τῶν δύω πνθμάτων ἁγία πληθύς. ὅταν γὰρ φησιν εἰσαγάγη ΦΝ ΘΕΟΤΟΚΟΝ εἰς τὸν οἰκουμμένν, λέγ· καὶ ΘΕΟΣΚΥΝΗΣΑΤΩΣαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι θεοῦ. ἀλλ' ἡμεῖς μὲν, εἰ κὴ τῷ ἁγίῳ κεχείσμθα πνθμαΐ, τ̃ μὲν τῆς ὑοθεσίας καταπλουτοῦμμν χάειν, κεκλήμθα δὲ καὶ θεοὶ, τὸ γε μὲν τῆς ἑαυτῶν Φύσεως μέζον ἐκ ἀγνοήσομμν. ἐσμὲν γ̃ρ ἐκ γῆς, καὶ τελοῦμμν ςὺ οἰκέται· ὁ δέ ὅστιν ἐκ ςὺ οἷς ἡμεῖς, ἀλλὰ Φύσ τε καὶ ἀληθῶς υἱός, κὴ τῶν ὅλων κύει Ⓖ, κὴ ὅλ οὐρανοῦ.

ιζ.

Καὶ οὐ δή που Φαμὲν ὀρθὰ Φρονεῖν ἠρημένοι, σαρκὸς γνέσθαι πατέρα ΦΝ θεόν· οὐδ' αὖ πὼ τῆς θεότ̃ος Φύσιν γεγνῆσθαι διὰ γυναικὸς, οὔπω ΘΕΟΣΛΑΒΟΥΣ̃ τὸ ἀνθρώπιν Ⓦ. ΣΥΝΕΝΕΓΚΟΝΤΕΣ δὲ μᾶλλ Ⓦ εἰς ἕνωσιν τὸν τε ἐκ θεοῦ Φωτὸς λόγον, καὶ ΦΝ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου τε-

ANNO CHRISTI 431.

λείως ἀνθρωπον, ἕνα Χριστὸν Ἰησοῦν καὶ κύριον προσκυνήσωμεν· οὔτε τὴν τῆς θεότητος ὅρον ἔξω λυθέντες διὰ τὴν σάρκα, οὔτε μὴν εἰς ἀνθρωπότητα φίλιον καταβιβάζοντες διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμοίωσιν. οὕτω νοήσας τὸν ἐκ θεοῦ φῶτα λόγον τὴν ἑκούσιον κατωμειῶσαι κένωσιν· οὕτω ταπεινώσει ἑαυτὸν, μορφὴν δούλου λαβὼν, ὁ κατὰ φύσιν ἴδιαν ἐλεύθερος· οὕτω σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπελάβετο, καὶ κεκοινώνηκεν αἵματος καὶ σαρκὸς, ὁ τοῦ θεοῦ λόγος. εἰ γὰρ ἀνθρώπου νοεῖται φιλὸς, καθ' ἡμᾶς, πῶς ἑτέρου πρὸς αὐτὸν φυσικῶς ἐπελάβετο σπέρματος Ἀβραάμ; πῶς δὲ τῆς ἰδίας σαρκὸς κεκοινωνηκέναι λέγεται, ἵνα καὶ πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῇ; τὸ γὰρ ἑτέροις ὁμοιοῦσθαι λεγόμενον, ἐξ ἀνομοίου τινὸς ἐπὶ τὸ δεῖν ὁμοιοῦσθαι τρέπει.

ferentes, vnum Dominũ & Christum Iesum adorabimus: ita vt vnum hunc propter assumptã carnẽ extra diuinitatis terminos non eiiciamus, neq; propter eam rursus quam communem nobiscum habet similitudinem, intra solius humanæ naturæ cancellos includamus. Hoc constituto, facile assequere, qua ratione Verbum ex Deo genitum voluntariam exinanitionem sustinuerit, quove pacto is, qui suapte natura liber erat, serui forma susceptа, semetipsum humiliauerit; quo denique modo *semen Abrahæ apprehenderit*, carnisque & sanguinis Deus Verbũ particeps effectus sit. Nam si vt merus homo nostri similis, mente concipitur, quomodo semen Abrahæ, tamquam naturaliter quidpiam extraneum & ab se alienum apprehendit? quomodo propriæ carni, quo per omnia fratribus assimiletur, communicasse dicitur? Nam quod alteri assimilatur, ex dissimili ad similem formam transferatur oportet.

Philip. 2.

Hebr. 2. vers. 16.

Ibid. v. 17.

ιη'.

Ἐπελάβετο τοίνυν σπέρματος Ἀβραὰμ, καὶ κεκοινώνηκεν αἵματος καὶ σαρκὸς ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, ἴδιον ποιησάμενος σῶμα τὸ ἐκ γυναικὸς, ἵνα μὴ μόνον ὑπάρχων θεὸς, ἀλλ' ἤδη καὶ ἄνθρωπος γεγονὼς, καθ' ἡμᾶς, νοοῖτο διὰ τὴν ἕνωσιν. ἐκοινῶν ἐκ δυοῖν μὲν πραγμάτων ὁμολογουμένως, θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος, ὁ Ἐμμανουήλ. πλὴν εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, εἷς τε καὶ ἀληθῶς υἱὸς, θεός τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος· * οὐ θεοποιηθεὶς σὺν ἴσῳ τοῖς κατὰ χάριν, θεὸς ἢ μᾶλλον ἀληθινὸς σὺν ἀνθρωπείᾳ μορφῇ πεφηνὼς δι' ἡμᾶς. πιστώσεται δ' ταῦτο ἡμᾶς καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος λέγων·

* καὶ κατ' ἄνθρωπος θεοποιηθεὶς

XVIII.

Apprehendit ergo Dei Verbũ semen Abrahæ, corpusq; ex muliere sibi cõstruens, carnis & sanguinis particeps factus est; ita vt iam non solum Deus sit, sed propter coniunctionem homo quoque nostri similis factus intelligatur. ex duabus igitur rebus, diuinitate nimirum & humanitate, certo constat Emmanuel, vnus tamen Dominus Iesus Christus, vnus verus naturalisque Filius, qui Deus simul & homo est; non homo deificatus, par illis qui per gratiam diuinæ naturæ participes efficiuntur; sed Deus verus, qui salutis nostræ causa in humana forma apparuit, prout Paulus quoque hisce verbis testatur:

Ibid. v. 14.

ANNO CHRISTI 431.

Gal. 4. v. 4. *Quando*, ait, *venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum, factum ex muliere, factum sub lege, vt eos qui sub lege erant redimeret, vt filiorum adoptionem reciperemus.* Ecquis ille obsecro est, qui sub legem missus est, quique, vt hic asseritur, ex muliere factus est, nisi vnus ille, qui quidem vt Deus supra legem est; vt vero homo, sub lege factus fratribusque per omnia assimilatus est? Igitur iuxta Mosaicæ legis præscriptum, vna cum Petro didrachma dependit: vt autem liber tamquam filius, & lege maior vt Deus, etsi vt homo sub lege factus est, eiusmodi vocem promit: *Reges terræ a quibus censum aut tributum accipiunt? a filiis suis, an ab alienis?* Petro vero respondente, *Ab alienis*; mox infert: *Ergo liberi sunt filii.* Cum planum ergo sit, Dei Verbum a carne seiunctum, & quasi per se separatim subsistens, Christum recte dici non posse, sed id nominis eatenus in illud conuenire, quatenus homo factum est; agedum argumentis a sacrarum literarum monumentis ductis, ostendamus secundum naturam Deum esse, etiam si vnitatis vinculo propriæ carni cohæreat. Hoc etenim patefacto, simul clarebit, sacram Virginem optimo iure Deiparam a nobis appellari.

Hebr. 2. vers. 17.

Matth. 17. vers. 27.

Ibid. v. 25.

ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν ἡμεῖς. εἶτα τίς ὁ * ἀποστελλόμενος ὑπὸ νόμον τε καὶ ἐκ γυναικός, ὡς ἔφη, γεγενημένος, πλὴν ὅτι πάλιν αὐτὸς, ὁ πρὸ μὲν νόμων, ὡς θεός; ἐπειδὴ δὲ κεχρημάτικεν ἄνθρωπος γεγονώς, καὶ ὑπὸ νόμον, ἵνα καὶ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῇ· καὶ γοῦν συντελεῖ μὲν ὁμοῦ τῷ Πέτρῳ τὸ δίδραχμον καὶ τὸν Μωσέως νόμον. ὅπου δέ ἐστιν ἐλεύθερος ὡς υἱὸς, καὶ νόμου κρείττων ὡς θεὸς, καὶ εἰ γέγονεν ὑπὸ νόμον ὡς ἄνθρωπος, ἐδίδασκε λέγων· οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσι κῆνσον, ἢ τέλη; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων; Γέγραπται δὲ φάσκοντος, ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων· ἐπήνεγκεν ὁ αὐτός· ἄρα γε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί. Οὕτω δὴ οὖν σαρκοῦται, ὡς ἐκ αὐτῆς λέγοιτο Χριστὸς, ἔξω τε σαρκὸς ὑπάρχων, καὶ οἱονεὶ καταμόνας ὁ ἐκ θεοῦ λόγος, πρεπούσης ἂν μᾶλλον αὐτῷ τῆς τοιᾶσδε κλήσεως, ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος. Φέρε δὴ φέρε δείκνυωμεν ἐξ αὐτῶν ἑλόντες τὰς πίστεις τῶν ἱερῶν γραμμάτων, ὅπου καὶ θεὸς κατὰ φύσιν ὄντι, καὶ εἰς ἑνότητα σωλωσεμένος, τῷ προσῆκε φημὶ τὸν ἴδιον σαρκα. οὗ δὴ πεφηνότος ἀληθοῦς,

θεοτόκος ἂν λέγοιτο πρὸς ἡμῶν, καὶ σφόδρα εἰκότως, ἡ ἁγία παρθένος.

ιθ'.

XIX.

Igitur propheta Isaias tantum non hominem iam factum, moxque affuturum Filium demonIsa. 35. v. 3. strans, ita inquit: *Confortamini manus remissæ, & genua dissoluta: consolamini vos pusillanimes men-*

Οὐκοῦν ὁ προφήτης Ησαΐας μονονουχὶ σὰρξ γεγονότα τὸν υἱὸν, καὶ ὅσον οὔπω παρεσόμενον προκατεδείκνυε λέγων· ἰσχύσατε χεῖρες ἀνειμέναι, καὶ γόνατα παραλελυμένα· * παρακαλέσατε οἱ ὀλιγόψυχοι τῇ * παρακλήσει διά-

ANNO CHRISTI 431.

διδυσία· ἰσχύσατε, μὴ φοβεῖσθε. ἰδοὺ ὁ θεὸς ἡμῶν κρίσιν ἀνταποδίδωσι, καὶ ἀνταποδώσει· αὐτὸς ἥξει καὶ σώσει ἡμᾶς. τότε ἀνοιχθήσονται ὀφθαλμοὶ τυφλῶν, καὶ ὦτα κωφῶν ἀκούσονται. τότε ἁλεῖται ὡς ἔλαφος ὁ χωλὸς, καὶ τραυλὴ ἔσται μογιλάλων γλῶσσα. ἆρά γε οὖν, ὅπως καὶ κύριον ἀποκαλεῖ, καὶ θεὸν ὀνομάζῃ, ἅτε λαλῶν ἐν πνεύματι· ὅπως μὴ ἄνθρωπον ἁπλῶς θεοφόρον ἠπίστατο Ἐμμανουήλ, οὔτε μὴν ὡς ἐν ὀργάνου τάξει προφθεγγόμενον, ἀλλὰ θεὸν ἀληθῶς καὶ ἐνανθρωπήσαντα. τότε γὰρ δὴ τότε καὶ ἀνεῳχθησαν μὲν ὀφθαλμοὶ τυφλῶν, ἤκουσαν δὲ ὦτα κωφῶν. τότε καὶ ἐλάφου δίκην ὁ χωλὸς ἀνεπήδα, γέγονε δὲ καὶ τραυλὴ γλῶσσα μογιλάλων. οὕτως αὐτὸν τοῖς ἁγίοις εὐαγγελισταῖς *ἐκέλευε διακηρύττειν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, λέγον· ἐπ' ὄρος ὑψηλὸν ἀνάβηθι ὁ εὐαγγελιζόμενος τῷ Σιὼν, ὕψωσον ἐν ἰσχύϊ τὴν φωνὴν σου ὁ εὐαγγελιζόμενος τῷ Ἰερουσαλήμ· ὑψώσατε, μὴ φοβεῖσθε. εἶπον τοῖς πόλεσιν Ἰούδα· ἰδοὺ ὁ θεὸς ὑμῶν, ἰδοὺ κύριος μετ' ἰσχύος ἔρχεται, καὶ ὁ βραχίων αὐτοῦ μετὰ κυρείας. ἰδοὺ ὁ μισθὸς αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔργον ἐνώπιον αὐτοῦ. ὡς ποιμὴν ποιμανεῖ τὸ πρόβατον αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ βραχίονι αὐτοῦ συνάξει *ἀρνας. * ἐπέφανε γὰρ ἡμῖν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ἰσχὺν ἔχων τὴν θεοπρεπῆ, καὶ μετὰ κυρείας βραχίονα, τουτέστιν ἐν ἐξουσίᾳ τε καὶ κυριότητι. τοιγαροῦν καὶ ἔφασκε τῷ μὲν λεπρῷ· θέλω, καθαρίσθητι. ἥπλετο δὲ τὸ σπορὸν, καὶ ἀνίστη τεθνεῶτα τῆς χήρας υἱόν.

κ'.

Σωτήρα γὰρ καὶ ἄρνας. ποιμὴν γὰρ

*ἐκέλευε

*ἀμφὶν

te, confortamini, & nolite timere. Ecce Deus noſter iudicium retribuet retributionis: Deus ipſe veniet, & ſaluabit nos. Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures ſurdorum patebunt. Tunc ſaliet ſicut ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorum. En quomodo veluti in ſpiritu loquens, Emmanuelem & Dominum appellet, & Deum nominet; quod non hominem ſimpliciter Deiferum aut inſtrumenti loco aſſumptum illum ſciret, ſed Deum vere incarnatum. Tunc enim, tunc cæcorum oculi patefacti ſunt, tunc ſurdorum aures audierunt, tunc claudi ceruorum inſtar exilierunt, tunc balbutientium lingua facta eſt diſerta. Eiuſmodi præconiis illum vt exornarent, ſanctis euangeliſtis per Spiritum ſanctum iniunctum eſt. ait enim: *Supra montem excelſum ascende tu qui euangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem tuam, qui euangelizas Ieruſalem: exaltate, nolite timere: dic ciuitatibus Iudæ: Ecce Deus veſter, ecce Dominus Deus in fortitudine venit, & brachium eius cum dominatione: ecce merces eius cum eo, & opus illius coram illo. Sicut paſtor gregem ſuum paſcet, & in brachio ſuo colliget agnos, & in ſinu ſuo leuabit; fetas ipſe portabit.* Apparuit enim nobis Dominus noſter Ieſus Chriſtus diuina fortitudine, dominationiſque brachio, hoc eſt, poteſtate & auctoritate inſtructus. Hinc leproſum ita affatur: *Volo, mundare.* hinc rurſum loculum tetigit, & extinctum viduæ filium in vitam reuocauit.

Iſa. 40. v. 9.

Matth. 8. verſ. 3. Luc. 7. verſ. 14.

XX.

Quin & agnos quoque diſper-

ANNO CHRISTI 431.

sos in vnum coegit: est enim pastor ille bonus, qui animam suam pro ouibus suis posuit. Vnde & ait: *Sicut nouit me Pater, & ego cognosco Patrem; & animam meam pono pro ouibus meis. & alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili; & illas oportet me adducere, & vocem meam audient: & fiet vnum ouile, & vnus pastor.* Adde his, magnum illum baptistam Ioannem, cum de Christo concionandi exordium faceret, non diuinitatis organum, aut hominem simpliciter Deiferum (vt nonnullis garrire lubet) ipsum appellasse, iisve qui per vniuersam Iudæam passim habitabant, annuntiasse; sed Deum incarnatum, id est, hominem factum: clamat namque; *Præparate viam Domini, rectas facite semitas eius.* Et cuius quæso vias præparare iussit? an non Christi, hoc est, Verbi in humana forma manifestati? Quid? an non vel vnius Pauli testimonium ad fidem huic rei faciendam sat esse poterat? scribit is autem in hunc modum: *Quid igitur dicemus? Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum; quomodo non etiam cum illo omnia nobis donabit?* Hic te nunc interrogo, quomodo is qui ex sacra Virgine ortus est, proprius Dei filius appelletur? Sane vt hominis & cuiuscumque alterius animantis proprium id esse recte dicitur, quod naturaliter ex illo nascitur; ita merito quoque id proprium Dei censetur & appellatur, quod ex illius substantia progignitur. Qua igitur ratione Christus proprius Dei filius nominatur, qui & a Deo quoque & Patre omnium salutis & vitæ causa oblatus

Ioan. 10. vers. 11.

Ibid. v. 15.

Matth. 3. vers. 3.

Rom. 8. vers. 31.

ὅστιν ἀγαθὸς, τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τιθεὶς ὑπὲρ τῶν προβάτων. τοιγαροῦν καὶ ἔφασκε· καθὼς γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα, καὶ τὴν ψυχήν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων. καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης· κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσι· καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν. ἐρχόμενον δὲ τὸν ἐπ' αὐτῷ κηρυγμάτων καὶ ὁ θεσπέσιος βαπτιστὴς Ἰωάννης, οὔτε θεότητος ὄργανον, οὔτε μὴν ἀνθρωπον ἁπλῶς θεοφορούμενα κατά τινας, θεὸν δὲ μᾶλλον μὴ σαρκὸς, ἤδειν σὺν θεοπνεύστῳ, τοῖς πάλαι τὴν Ἰουδαίαν διηγγέλλετο λέγων· ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. ἵνα οὖν προετέτακτο ἑτοιμάζεσθαι τὰς ὁδοὺς, τίνα ὁπ Χριστοῦ, τουτέστιν ἀνθρώπου μορφῇ πεφηνότος τῷ λόγου; ἀποχρῆν δὲ, οἶμαι, πρὸς πίστιν καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος ἐπιμαρτυρῶν τε καὶ λέγων· τί οὖν ἐροῦμεν; εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν; ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτὸν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται; εἶτα, εἰπέ μοι, πῶς ἂν νοοῖτο θεοῦ ἴδιος υἱὸς, ὁ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου; ὥσπερ γὰρ ἴδιον ἀνθρώπου, καὶ μὴν ἑκάστου τῶν ἑτέρων ζώων, τὸ ἐξ αὐτοῦ καὶ φύσιν γεγονὸς λέγεται· οὕτως ἴδιον θεοῦ, τὸ ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ νοοῖτ' ἂν εἶναι καὶ λέγοιτο. πῶς οὖν ἴδιος θεοῦ υἱὸς ὠνόμασται ὁ Χριστὸς, ὃς καὶ δέδοται παρὰ θεοῦ καὶ πατρὸς, τῆς ἁπάντων ἕνεκα σωτηρίας καὶ ζωῆς;

ANNO CHRISTI 431.

παρεδόθη γὰρ διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ αὐτὸς ὁμοίας πολλῶν αἰτίας ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον, κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν. προεδήλωσεν οὖν, ὅτι τὸ τῆς ἑνώσεως ῥῆμα παραληφθὲν ἀναξιώως, ἴδιον υἱὸν ἀποφαίνει τοῦ θεοῦ τὸν Ἐμμανουήλ, ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου. σῶμα γὰρ ἴδιον οὐχ ἑτέρου τινὸς τῶν καθ' ἡμᾶς, ἴδιον δὲ μᾶλλον αὐτοῦ τοῦ ἐκ τοῦ πατρὸς ὄντος λόγου, τὸ γεννηθὲν ἐξ αὐτῆς.

κα'.

Εἰ δέ τις φιλῶν καὶ μόνον ἀποπέμποι τοῦ ἰδίου ὀργανικοῦ ὑπουργήματος, ἀποπέμψει καὶ οὐχ ἑκὼν καὶ τὴν εἰ καὶ ἀληθῆ υἱόν. ὑποκείσθω γάρ τις τῷ λόγῳ, φέρε εἰπεῖν, αὐθέκαστος· ἔστω δὲ αὐτῷ καὶ παῖς τὰ εἰς λύραν τεχνίτης, καὶ ψάλλειν τὰ ἄλλα μεμελετηκώς· ἆρα οὖν ὁ τοιοῦτος καταλογιεῖται τοῦ λύρᾳ καὶ τὸ τῆς ᾠδῆς ὄργανον ἐν ὑοῦ τάξει σὺν τῷ υἱῷ; καὶ ζητῶ πῶς ἐκ βύνδες λίαν τὸ ῥῆμά ἐστιν; ἡ μὲν γὰρ λύρα εἰς ἔνδειξιν παρελήφθη τῆς τέχνης, ὁ δὲ ἔστι καὶ ὀργάνου δίχα, τοῦ τεκόντος υἱός. εἰ δὴ φαίεν, ὅτι παρελήφθη πρὸς ὑπουργίαν ὁ ἐκ γυναικὸς, ἵνα δι' αὐτοῦ τελῶνται τὰ θαύματα, καὶ τοῦ διαγγελικῶν θεσπισμάτων ἀναλάμψῃ τὸ κήρυγμα· λεγέσθω καὶ ἕκαστος τοῦ ἁγίων προφήτου θεότητος ὄργανον, καὶ πρὸ γε τοῦ ἄλλων ἁπάντων ὁ ἱεροφάντης Μωϋσῆς· ὃς διαχὼν τοῦ ῥάβδον, μετεπέμψω μὲν εἰς αἷμα σὺν πολλοῖς· διαχωρίζων δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ θαλάσσαν, διὰ μέσων ἱέναι κυμάτων ἐκέλευε τοῖς ἐξ Ισραήλ· ὑπεφέρων δὲ αὐτοῦ καὶ πέτρας, ὑδάτων αὐτὰς

prædicatur? *Traditus est enim propter delicta nostra: & ipse* (secundum Prophetæ vocem) *multorum iniquitates in corpore suo pertulit super lignum.* Planum est, quod ad naturarũ vnionem respiciens, Emmanuelem qui ex sacra Virgine exortus est, Dei Filium definiat: quandoquidem corpus quod ex ea natum est, non alterius cuiuspiam hominis nostrimet similis, sed ipsius Verbi, quod ex Patre natum est, proprium erat.

Rom. 4. vers. 25.

1. Petr. 2. vers. 24. ex Isai. 53.

XXI.

Quod si quis illum aliud nihil quam nudum Dei organum extitisse contenderit; is vel inuitus veram Filii rationem illi auferet. Proponatur verbi causa homo quispiam, cui sit filius lyræ tractandæ gnarus, psallendique oppido peritus; numquid hic lyram & reliqua musices instrumenta eodem cum filio loco & ordine habebit? Nihil enim hac re dici queat absurdius: siquidem lyra ad solum artis vsum assumitur; musicus autem etsi omnino organo careat, parentis sui filius esse non desinit. Quod si illum qui ex muliere ortus est, ad ministerium assumptum dixerint, vt miracula per illum ederentur, euangelicorumque oraculorum prędicatio inuulgaretur; eadem licentia quemlibet sanctorũ prophetarum, & præcipue sacratissimum illum Moysen, diuinitatis instrumentũ extitisse asseuerent. Hic enim sublata virga Ægyptiorum flumina in sanguinem vertit; marique in partes dissecto, Israeliticum populũ per medium traduxit: & virga saxum percutiens, vbertim scaturientes vndas produxit, & duras cautes in aqua-

Exod. 7.

Exod. 14.

Exod. 17.

ANNO CHRISTI 431.

rum fontes commutauit: mediator præterea Dei & hominum, & legis miniſter, & populi denique dux & doctor extitit. Nihil proinde eximium in Chriſto fuiſſet, nec vllam in partem ceteros, qui illum anteceſſerant, excelluiſſet, ſi & ipſe quoque æque ac illi, inſtrumenti vicem expleuerit. Conſequens fit ergo diuinum Dauidem nugari, planeque ineptire, dum ait: *Quis in nubibus æquabitur Domino? & quis ſimilis erit Domino in filiis eius?*

Pſalm. 113. verſ. 8. Galat. 3.

Pſal. 88. v. 1.

XXII.

At ſapientiſſimus Paulus Moyſen, ad Hebræos ſcribens, domeſticis annumerat; eum vero, qui diuina diſpenſatione ex muliere natus eſt, hoc eſt Chriſtũ, Deum ac Dominum vocat. Scribit enim hunc in modum: *Vnde, fratres ſancti, vocationis cæleſtis participes, conſiderate apoſtolum & pontificem confeſſionis noſtræ Ieſum, qui fidelis eſt ei qui fecit illum, ſicut & Moyſes in omni domo eius. Amplioris enim gloriæ iſte præ Moyſe dignus eſt habitus, quanto ampliorem honorem habet domus, qui fabricauit illam. Omnis namque domus fabricatur ab aliquo: qui autem omnia creauit, Deus eſt. Et Moyſes quidem fidelis erat in tota domo eius tamquam famulus, in teſtimonium eorum quæ dicenda erant: Chriſtus autem tamquam filius in domo ſua, cuius domus nos ſumus.* Iterum atque iterum hic mihi expende, quomodo & humanæ naturæ proprietates integras illi cõſeruet, & ſummæ nihilominus, ſolique Deo conuenientis glorię, ac dignitatis excellentiam eidem tribuat. Primo namq; apoſtolum ac pontificem illum vocat; mox ei qui fecit illum, fidelem extitiſ-

Hebr. 3. v. 1.

ἐποίῃ μητέρας, ϗ πηλὸν ἐδήξε τὸν ἀκρότομον· ϗ μεσίτης γέγονε θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ϗ νόμου διάκονος ὢν, ϗ καθηγείτο λαῶν. οὐδὲν οὖν ἄρα τὸ θεῖον τῷ Χριστῷ, ϗ πεπλεονέκτηκε μὲν οὐδαμῶς τοῦ θεὸν αὐτῷ γεγονότας, εἰ ὡς τῷ ὀργάνων πάξῃ τε ϗ χρείᾳ ϗ τὸ ἴσον ἔχον ὁ οὗτος παραλαμβάνεται. πεφλυάρηκε γὰρ ϗ τὸ εἰκὸς ϗ ὁ θεσπέσιος Δαυὶδ ϗ ἀκεῖνο εἰπών· ὅτις τῷ νεφέλαις ἰσωθήσεται τῷ κυρίῳ; ὁ τίς ὁμοιωθήσεται τῷ κυρίῳ τῷ ἐν υἱοῖς θεοῦ;

κϛ.

Ἀλλ' ὁ γε σοφώτατος Παῦλος πεπαῦται μὲν τῷ οἰκέτας ἀποφαίνῃ Μωσέα, θεὸν ὄντα ϗ κύριον ἀποκαλεῖ τὸν γυναικὸς οἰκονομικῶς γεγονότα, τουτέστι Χριστόν. γέγραφε γὰρ ὧδε· ὥστε ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι, καταμάθετε τὸν ἀπόστολον ϗ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησοῦν, πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτὸν, ὡς ϗ Μωϋσῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. πλείονος γὰρ δόξης οὗτος παρὰ Μωϋσῆν ἠξίωται, καθ' ὅσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν. πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπό τινος· ὁ δὲ τὰ πάντα κατασκευάσας, θεός. ϗ Μωσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ὡς θεράπων, εἰς μαρτυρίαν τῶν λαληθησομένων· Χριστὸς γὰρ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς. ἄφρα δὴ οὖν ὅπως ϗ τὸ τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ τετήρηκε μέτρον, ϗ τῆς ἀνωτάτω δόξης ϗ θεοπρεποῦς ἀξίας ἀπονέμει τὸ ὑπεροχεῖον. ἀρχιερέα γὰρ ϗ ἀπόστολον εἰπὼν, ϗ μὴν ϗ γνέσθαι πιστὸν τῷ ποιήσαντι αὐ-

ANNO CHRISTI 431.

τὸν ὦ μάλα διαβεβαιούμενος, τεπμηδην μειζόνως ἢ κ͞τ Μωσέα φησὶ, καθ' ὅσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν. εἶτα ἐπιφέρει· πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπό τινος· ὁ δὲ τὰ πάντα κατασκευάσας, θεός. ἐκοινῶ τέτακται μὴν ἐν ποιήμασι καὶ ἐν τοῖς * κατασκευάσμασι ὁ θεσπέσιος Μωϋσῆς· κατασκευαστὴς * δὲ τούτων ὁ τῶ ὅλων θεός· καὶ τοι θεοῦ λεγομένου κατασκευάσαι τὰ πάντα. θεὸς οὖν ἄρα καὶ ἀληθινὸς ἀνενδοιάστως ὄντι. καὶ Μωϋσῆς μὲν ὡς θεράπων ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ πιστὸς, Χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ· οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς. καὶ τοι θεοῦ λέγοντος διὰ φωνῆς προφητικῆς· ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεὸς, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι λαός.

* κατασκευαζομένους

* ὁ ὅλων δὲ φησὶ Χριστός. καί τι

κγ'.

Ἀλλὰ τίς δὴ νοοῖτο, φαίη τις δὴ ἴσως, ἡ διαφορὰ Χριστοῦ καὶ Μωϋσέως, εἴπερ ἄμφω γεγόνασι διὰ γυναικός; πῶς ὁ μὲν οἰκέτης καὶ ὡς ἐν οἴκῳ πιστὸς, ὁ δὲ καὶ φύσει κύριος ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, τουτέστιν ἡμᾶς; εἶμαι δὲ ἔγωγε παντὶ τὸ χρῆμα ὑπαρχὴν ἐναργὲς, εἴπερ ὅστις ἐν καλῷ φρενὸς, καὶ νοῦν ἔχει Χριστοῦ, κ͞τ μακάριος Παῦλος. ὁ μὲν γὰρ ἰῶ δοῦλος θεσπέσιος, καὶ ὑπὸ ζυγὸν * δουλείας· ὁ δὲ κ͞τ φύσιν ἐλεύθερος ὡς θεὸς, καὶ δημιουργὸς τῶν ὅλων, καὶ κένωσιν ἀνατλὰς τὴν ἐθελουσίαν δι' ἡμᾶς· ἀλλ' οὐχὶ τοῦτο αὐτῷ τῆς θεοπρεποῦς δόξης ἐξοικίσαι, οὔτε μὴν τῆς ὑπερτάτης καὶ κ͞τ πάντων ὑπεροχῆς * ἀποσβέσαι ποθέν. ὥσπερ

* δούλου,

* ἀποσβέσαι τινί;

se pronuntiat; postremo dignitate & honore tantum Moysen excelluisse asseuerat, quantum architectus domo quã fabricauit, gloria præstat. Subiungit deinde: *Omnis enim domus fabricatur ab aliquo: is vero qui omnia creauit, Deus est.* Diuinus itaque Moyses inter res effectas & structuras censetur: at vero Christus omniũ opifex declaratur. Et quia omnia condita dicit a Deo, Christum verum Deum esse omnino necessarium est. addit rursum: *Et Moyses quidem tamquam famulus in tota eius domo fidelis erat; Christus autem tamquam filius supra domum illius est, cuius domus nos sumus*, iuxta illud Prophetæ: *Quoniam habitabo in illis, & ambulabo cum illis, & ero illorũ Deus; & ipsi erunt mihi populus.*

Ibidem.

Ibidem.

2. *Cor.* 6. *vers.* 16. *ex Leuit.* 26. *vers.* 12.

XXIII.

Dixerit forte quispiam: Ecquis hoc inter Christum & Moysen discrimen agnoscere queat? Etenim si vterq; ex muliere progenitus est, quomodo alter est in domo tamquam fidus famulus, alter vero tamquam natura filius & Dominus supra domum illius, quæ domus nos sumus? Res hæc, vt ego quidem sentio, iis qui ingenio valent, sensumque & mentem Christi (vt Apostolus loquitur) obtinent, neutiquam obscura est. Moyses namque erat homo seruitutis iugo pressus; Christus vero vt Deus & vniuersorum architectus, suapte natura liber erat. Nam etsi nostri causa in exinanitionem voluntariam sese demisit, ea tamen abiectio diuinam gloriam illi nequaquam adimet, nec a suprema illa excellentia, quam super omnes habet, vlla ex

1. *Cor.* 7. *vers.* 40.

Philip. 2.

parte ipsum excludet: quando-
Rom.8.v.11. quidem vt nos Spiritu ipsius locupletati (in nostris enim cordibus hic inhabitat) inter filios Dei censemur; neque per hoc tamen id quod naturaliter sumus, esse desinimus (sumus namque homines secundum naturam, etiamsi
Ibidem. Deo, Abba Pater, dicamus) ita Deus Verbum, quod inexplicabili quodam modo ex Dei & Patris substantia gignitur, naturam humanam quam assumpsit, honore quidem affecit, non ob id tamen propria dignitate aut excellentia excidit. manst enim Deus, etiam humanitate iam indutum. Neutiquam ergo templum illud, quod ex sacra Virgine assumptum est, organi loco acceptum dicimus: verum sacrarum scripturarum sensum, sanctorumque patrum sententias secuti, Verbum modo non semel iam exposito, carnem factũ, & suam pro nobis animam posuisse asserimus. Nam cum mortem suam salutem mundo allaturam esse non ignoraret, crucem sustinuit confusione con-
Hebr. 12. vers. 2. tempta; tametsi secundum naturam vita esset, vtpote Deus. Quomodo igitur vita mortem oppetiuisse dicitur? Non aliter sane, quam mortem in propriam carnem excipiens: quandoquidem dum hanc denuo viuam reddidit, veram se vitam esse aperte ostendit.

ANNO CHRISTI 431.

ⲉⲇ ἡμεῖς τὸ ἀυ̅ⲧ̅ πνε̅ῦ̅μα πλουτήσαντες· κατῴκησε γὰρ ⲉ̓ν ταῖς καρδίαις ἡμῶν· τε̅ⲕ̅ⲛ̅α μὲν ⲉ̓ν τέκνοις θεοῦ, τόγε μὲν ⲉ̓ἶναι τοῦθ' ὅπερ ⲉ̓σμὲν ⲟ̓κ ⲁ̓ποβεβλήκαμεν· ⲉ̓σμὲν γὰρ ⲁ̓νθρωποι κ̅ⲧ̅ⲫ̅ⲩ̅σιν, καί τοι θεὸν λέγοντες, Αββᾶ ὁ πατήρ· οὕτω δὲ αὐτὸς ὁ τῆς τοῦ θεοῦ κ̀ⲩ̀ παρ' ⲟ̓ὐσίας ⲁ̓ποῤῥήτως ⲉ̓κπεφηνὼς θεὸς λόγος, προσλαβὼν τὸ ⲁ̓νθρώπινον, τετίμηκε μὲν τ̀ φύσιν, οὐ μὴν ⲉ̓ξω γέγονε τ̀ ἰδίας ὑπεροχῆς, μεμίμηκε δὲ κ̀ ⲉ̓ν ⲁ̓νθρωπότητι θεός. ⲓ̀ⲕⲟⲩ̃ ⲟ̓ⲛ ⲉ̓ⲛ σὺ ὀργάνου τάξει παρειλῆφθαί φαμεν ⲉ̓κ τῆς παρθένου * ναόν· ⲉ̓πόμενοι δὲ μᾶλλον τῇ πίστει τ̀ ἱερῶν γραμμάτων, κ̀ ταῖς τ̀ ἁγίων φωναῖς, σάρκα γενέσθαι λόγον διακεισόμεθα, καθά γε σὺν ἤδη πλειστάκις ἡμῖν προαποδεδείχαμεν ῥήσεις. * οὕτω καὶ τεθνηκέναι ὑπὲρ ἡμῶν τὸν ψυχικόν. ⲉ̓πειδὴ γὰρ ἰδὼν ὁ θάνατος αὐτ̀ τοῦ κόσμου ὁ σωτήριος, ὑπέμεινε σταυρὸν, αἰσχύνης καταφρονήσας, καί τοι ζωὴν κ̅ⲧ̅ⲫ̅ⲩ̅σιν ὑπάρχων, ὡς θεός. πῶς οὖν ἡ ζωὴ τεθνάναι λέγεται; τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ παθοῦσα τὸν θάνατον, ἵνα φαίνηται ζωὴ, ζωοποιοῦσα πάλιν αὐτόν.

* ὑμῖν.

* οὕτω γ̀.

XXIV.

Verum quo planius fiat quod dicitur, age & in nostram quoq; mortem inquiramus, eiusdemq; rationem accurate cõsideremus. Numquid ergo mortalium quispiam sana mente vtens, dum corpus hoc terrenum extinguitur, vna cum illo ipsam quoq; animam extingui credit? Non existimo vel vni ex omnibus id esse persuasum: & tamen quod commu-

κδ'.

Φέρε γὰρ καὶ ⲉ̓φ' ἡμῶν αὐτῶν ὁ τοῦ θανάτου πολυπραγμονήσωμεν λόγος. οὐχ ἁπαξάπασιν τῶν εὖ φρονούντων ⲉ̓ρεῖ τοῖς ⲁ̓πὸ γῆς σώμασι * συγκαταφθείρεσθαι τὰς ψυχάς. ἀλλ' ὅμως τοῦτό ⲟ̓ⲧⲓⲛ ⲉ̓ν οὐδενὶ τῶν ⲟ̓ⲛⲧⲱⲛ ⲉ̓νδιαιτᾶσθαι. πλὴν ⲁ̓νθρώπου

* ἰσ. μὴ συγκαταφθείρεσθαι

ANNO CHRISTI 431.

θανάτου, τὸ συμβεβηκὸς ὀνομάζεται. οὕτω νοήσῃς δὲ ἐπ' αὐτῷ τῷ Ἐμμανουήλ. ἐν μὲν γὰρ ὁ λόγος ὡς ἐν ἰδίῳ σώματι τῷ ἐκ γυναικός, ἐδίδου δὲ αὐτὸ τῷ θανάτῳ κατὰ καιρὸν, πάσχον μὲν οὐδὲν εἰς ἰδίαν φύσιν αὐτός· ζωὴ γὰρ ὅτι καὶ ζωοποιός· οἰκειούμενος δὲ τὰ * σαρκικὰ, ἵνα καὶ αὐτῷ λέγηται τὸ παθεῖν, καὶ εἷς ὁ πάντων ὑπὲρ πάντων, ἀναφέρῃ τῷ ἰδίῳ αἵματι τὸν ὑπ' οὐρανὸν, καὶ καθαγνίσηται τῷ θεῷ καὶ πατρὶ σὺν ἁγίῳ πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ τοῦτο ὡς ἐλήλυθε ὁ μακάριος προφήτης Ἡσαΐας διακηρύττει λέγων ἐν πνεύματι· διὰ τοῦτο αὐτὸς κληρονομήσει πολλοὺς, καὶ τῶν ἰσχυρῶν μεριεῖ σκῦλα, ἀνθ' ὧν παρεδόθη εἰς θάνατον ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίσθη, καὶ αὐτὸς ἁμαρτίας πολλῶν ἀνεύρεσκε, καὶ διὰ τὰς ἀνομίας αὐτῶν παρεδόθη.

* σαρκικὰ,

κέ.

Εἷς οὖν ὁ πάντων ἀξιώτερος τὴν ἰδίαν ὑπὲρ πάντων ἔθηκε ψυχήν. καὶ συνεχώρει μὲν οἰκονομικῶς καταβιάζεσθαι βραχὺ τῷ θανάτῳ τὴν σάρκα, * κατήργηκε δὲ πάλιν αὐτὸν ὡς ζωὴ, παθεῖν ἐκ ἀνεχομένη τὸ παρὰ φύσιν ἰδίαν· ἵνα καὶ ἐν τοῖς ἁπάντων ἀτονήσῃ σώμασιν ἡ φθορὰ, καὶ τὸ θανάτου παραλύοιτο κράτος. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκομεν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες * ζωοποιηθησόμεθα. εἰ γὰρ μὴ πέπονθεν ἀθανάτως ὑπὲρ ἡμῶν, οὐ δὲ ἐνήργησε θείκως τὰ εἰς σωτηρίαν ἡμῶν. λέγεται γὰρ προ-

* καταργήσας.

* ζωοποιηθησόμεθα.

niter accidere solet, non corporis, sed hominis mors appellatur. Ad eum itaque modum & de ipso quoq; Emmanuele statuas licet. erat enim Verbum in eo quod ex muliere susceptũ erat, tamquam in proprio corpore; hoc ipsum autem corpus præfinito tempore in mortem contradidit, nihil interim incommodi propria natura sustinens. ipsum namque & vita est, & cetera omnia viuificans est: verumtamen quæ carnis sunt veluti propria in se transferens, & mortem perpessum, ac resurgẽs quod erat pro omnibus mortuum, proprio sanguine humanum genus expiasse, & quotquot per terrarum orbem degunt, Deo & Patri acquisiuisse dicitur. Vnde sacer vates Isaias, diuino Spiritu afflatus, hæc de illo pronuntiat: *Ideo dispertiam ei plurimos, & fortium diuidet spolia, pro eo quod tradidit in mortem animam suam, & cum sceleratis deputatus est, & ipse peccata multorum tulit.* Isai. 53.

XXV.

Vnus ergo omnes dignitate præstans pro omnibus animam suam posuit; & œconomica quadam ratione carnem per mortem nonnihil humiliari sinebat. Verum secundum propriam naturam, in quam nullus dolor, nulla cadit perpessio, eamdem mortem vicissim destruxit, quo hac nimirum ratione corruptio in omniũ corporibus eneruaretur, mortisque imperium dissolueretur. Et enim vt in Adã omnes morimur, sic e contrario in Christo omnes viuificamur. Neque enim ea quæ ad salutem nostrã faciunt, secundum naturam diuinam perfecisset, si secundum naturam humanam mortem nostri causa non sustinuisset. Traditur namque mor- 1. Cor. 15. vers. 22.

tem primo quidem oppetiisse vt homo; mox vero per id quod sua natura est Deus, in vitam denuo rediisse. Si igitur mortem secundum Scripturas corpore non pertulit, neque spiritu viuificatus reuixit quoq;. Quod si vero in vitam non resurrexit, fides nostra vana est, & in peccatis etiamnum sepulti iacemus. Nam iuxta beati Pauli doctrinam, in mortem illius baptizati sumus; peccatorumque remissionem per sanguinem illius obtinuimus.

1. Cor. 15. vers. 17.

Rom. 6. v. 3.

XXVI.

Porro autem si neque verus Dei filius est Christus, neque natura Deus, sed æque ac nos, nihil aliud quam homo, aut diuinitatis instrumentum; nequaquam per Deum salutem consecuti sumus, sed per eum qui nostri similis nostri causa mortuus, alteriusq; virtute & potestate resuscitatus est. Quomodo ergo mors per Christum deuicta dicitur? Atqui Christū de sua anima ita pronuntiantem audio: *Nemo tollit illam a me, sed ego pono eam a me. potestatem enim habeo ponendi eam, & potestatē habeo rursum sumendi eam.* Qui enim mortem nesciebat, ille secundū propriam carnem in mortem omnibus communem se abiecit, quo & nos quoq; vna cum illo ad vitam resurgeremus. Reuixit enim despoliatis inferis, non vt nostræ conditionis homo, sed vt Deus in carne nobiscum & supra nos. Obtinuit autem natura in ipso tamquam in capite incorruptionē. Contrita est mors quoque, dū corpori quod ipsius vitæ erat, hostiliter insultat. Quemadmodum enim illa per Adam vicit, ita per Christum debellata corruit. Quamobrem diuinus il-

Ioan. 10. vers. 18.

τερον ἀποθανεῖν μὴν, ὡς ἄνθρωπος, ἀναβιώναι δ' μὴ τοῦτο, διὰ τὸ εἶναι κατὰ φύσιν θεός. εἰ τοίνυν οὐ πέπονθε τὸν θάνατον σαρκὶ, κατὰ τὰς γραφὰς, οὐδὲ ἐζωοποιήθη πνεύματι, τουτέστιν, ἐκ ἀνεβίω. καὶ εἰ τοῦτό ἐστιν ἀληθὲς, ματαία ἡ πίστις ἡμῶν· ἔτι ἐσμὲν ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν. βεβαπτίσμεθα γὰρ εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ, κατὰ τὰς τοῦ μακαρίου Παύλου φωνὰς, καὶ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν ἐσχήκαμεν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ.

κε'.

Αλλ' εἰπερ ἔστιν ὁ Χριστὸς οὔτε υἱὸς ἀληθῶς, οὔτε μὲν φύσει θεὸς, ἄνθρωπος δὲ φίλος καθ' ἡμᾶς, καὶ θεότητος ὄργανον, σεσώσμεθα μὲν ἐκ τοῦ θεὸν πεσεῖν, ἑνὸς δὲ μᾶλλον τοῦ καθ' ἡμᾶς τεθνεῶτος ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ δυνάμεσιν ἀλλοτρίαις ἐγηγερμένου. πῶς οὖν ἔτι κατηργήθη ὁ θάνατος διὰ Χριστοῦ; καὶ τοῖς λέγουσι ἀκούω σαφῶς περὶ τῆς ἰδίας ψυχῆς· οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ. ἐξουσίαν γὰρ ἔχω θεῖναι αὐτὴν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. κατέβη γὰρ μὲν ὑπὲρ ἡμῶν εἰς θάνατον διὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς, ὁ θάνατον ἐκ εἰδὼς, ἵνα καὶ ἡμεῖς * ἀναβιῶμεν σὺν αὐτῷ εἰς ζωήν. ἀνεβίω γὰρ σκυλεύσας τὸν ᾅδην, οὐχ ὡς ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' ὡς θεὸς σὺν σαρκὶ μὲν ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ὑπὲρ * ἡμᾶς. κατεπλούτει γὰρ ἡ φύσις ὡς ἐν ἀνθρώπῳ δὴ τὸ περιόν τῳ πνεύματι ἀφθαρσίαν, καὶ σωτηρίαν ὁ θάνατος, τῷ τῆς ζωῆς σώματι πολεμίου δίκην εἰσβαλών. ὥσπερ γὰρ ἐνίκησεν ἐν τῷ Ἀδὰμ, οὕτω πέπωκεν ἐν τῷ Χριστῷ. καὶ γὰρ ἀναβαίνοντα

* ἀναβιῶμεν

* ἡμῶν

δὲ

ANNO CHRISTI 431.

δι' ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς τὸν σὺν οὐρανοῖς πατέρα καὶ θεὸν, ἵνα τοῖς ἐπὶ γῆς βάσιμον ἀποφαίνῃ οὐρανὸν, τὰς ἐπινικίους ᾠδὰς ἀνεπιτηδείως λέγων ὁ ψαλτὴς μελῳδός· ἀνέβη ὁ θεὸς σὺν ἀλαλαγμῷ, κύριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος. ψάλατε τῷ θεῷ ἡμῶν, ψάλατε· ψάλατε τῷ βασιλεῖ ἡμῶν, ψάλατε, ψάλατε συνετῶς. ἐβασίλευσεν ὁ θεὸς ἐπὶ τὰ ἔθνη. ἔφη δέ που καὶ ὁ μακάριος Παῦλος πρὸς αὐτὸν, λέγων· ὁ καταβὰς, ὁ αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα.

κζ'.

Οὐκ ἔστιν οὖν θεὸς ἀληθῶς, καὶ βασιλεὺς κατὰ φύσιν, εἰρήσθω δὲ καὶ τῆς δόξης κυρίου ὁ ἐσταυρωμένου, πῶς δὴ συνδιασταίη τις θεοτόκον εἰπεῖν τὴν ἁγίαν παρθένον; προσκυνήσωμεν ὡς ἕνα, μὴ διελὼν εἰς δύο μηδὲ τὴν ἕνωσιν. τότε γελάσῃ μάτην ὁ βλάσφημον Ἰουδαῖος, τότε κυριοκτόνος ἔσται κατ' ἀλήθειαν· ἀλώσεται δὲ πεπλημμεληκὼς οὐκ εἰς ἕνα τῶν καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' εἰς αὐτὸν * τὸν τῶν ὅλων σωτῆρα Χριστόν. καὶ δὴ καὶ ἀκούσεται· οὐαὶ ἔθνος ἁμάρτωλον, λαὸς πλήρης ἁμαρτιῶν, σπέρμα πονηρὸν καὶ υἱοὶ ἄνομοι· ἐγκατελίπετε τὸν κύριον, καὶ παρωργίσατε τὸν ἅγιον τὸν Ἰσραήλ. ἐλλιώων δὲ παῖδες κατ' οὐδένα τρόπον τιμὴν τὴν χριστιανῶν διαμωμήσονται πίστιν. λελατρεύκαμεν γὰρ οὐκ ἀνθρώπῳ φιλῷ· μὴ γένοιτο· θεῷ δὲ μᾶλλον τῷ κατὰ φύσιν, οὐκ ἀγνοοῦντες αὐτοῦ τὴν δόξαν, κἂν ἐγένετο καθ' ἡμᾶς, μεμψιμοιρήσαντος ὅπερ ἐστὶν, τουτέστι θεός. δι' αὐτοῦ τε καὶ σὺν αὐτῷ τῷ

le psaltes Dauid ad Deum cælestemq; Patrem pro nobis & propter nos ascendenti, nempe quo nobis terræ huius inquilinis viam ad cælũ muniret, eiusmodi triumphale carmen accinuit: *Ascendit Deus in iubilo, Dominus in voce tubæ. Psallite Deo nostro, psallite; psallite Regi nostro, psallite, psallite sapienter. Deus regnauit super omnes gentes.* Sed & beatus Paulus quoque de illo his consentanea scribit: *Qui,* inquit, *descendit, ipse est qui & ascendit super omnes cælos, vt adimpleret omnia.* *Psalm. c. 46. v. 6. 7.* *Ephes. c. 4. v. 10.*

XXVII.

Cum igitur secundum naturam verus sit Rex, & Deus item verus gloriæ Dominus crucifixus prædicetur; cui dubiũ esse potest, quin sacra Virgo Deipara sit nominanda? Tu igitur Emmanuelem vt vnum adora, neque post factam vnitionem in duos illum disseca. Tunc enim insanus Iudæus incassum ridebit, tunc proculdubio occisi Domini reus agetur; tunc illum non in vulgarem quempiam hominem nobis similem impie ac scelerate sæuiisse apparebit, sed in vniuersorum Saluatorem & Deum; audietque vel inuitus: *Væ genti peccatrici, populo pleno peccatis, semini nequam, & filiis scelestis. Dereliquistis Dominum, & exacerbastis sanctum Israel.* Tunc gentium populus nullo prorsus iure Christianorum fidem subsannare poterit. Agnoscet enim nos non nudo alicui homini diuinum cultum deferre, absit; sed illi qui natura Deus est. neque enim gloriæ maiestatisque illius ignari sumus. nam etsi perinde ac nos factus est; id tamen quod erat, nimirum Deus, semper mansit. Per ipsum, & cum *1. Cor. c. 2. v. 8.* *Isa. c. 1. v. 4.*

* τὸν παῖδα ἴδιον.

ipso, Deo & Patri sit gloria cum sancto & viuifico Spiritu in sæcula sæculorum. Amen.

θεῷ καὶ πατρὶ εἴη δόξα σὺν ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Anno Christi 431.

CAPVT III.

Cyrilli episcopi Alexandrini de recta in Dominum nostrum Iesum Christum fide liber, religiosissimo imperatori Theodosio nuncupatus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας περὶ ὀρθοφρονητικοῦ πρὸς τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα Θεοδόσιον, περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως τῆς εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.

I.

SVPREMVM humanæ gloriæ culmen, Christianissimi imperatores, longe maximo discrimine ceteris omnibus antecellens præstansque; plæclara itidem fors, munusque perillustre a diuina excellentia & maiestate in vos defluxit, nempe quo summæ illius celsitudinis & dignitatis aliquod quoque vestigium & quasi simulacrum in terris extaret. Igitur vt summo illi numini omne genu incuruatur, thronique & dominationes, principatus ac potestates prona submittentes colla, congruis illud laudibus & hymnis venerantur, necnon cælum terramque plena eiusdem gloria & maiestate esse profitentur: ita in vestra quoque serenitate adeo conspicuæ atque omnium supremæ claritudinis illustrem ac plane expressam imaginē intueri licet. Vos etenim omni terreno fastigio superiores, amplissimarum dignitatum fontes estis. Vos humanæ felicitatis principia & origines: clementissimis maiestatis vestræ nutibus ad iustam honestamque ac beatam viuendi rationē promouetur quidquid vsquam est gentium, regni vestri soliis substratum. Quod si qui sunt, qui iugum detrectant,

Isai. 45. vers. 23.

Isai. 6.

α'.

ΤΗΣ μὲν σὺν ἀνθρώποις βασιλείας τὸ ὑψηλότατον, καὶ ἀσυγκρίτοις διαφορᾶς τῶν ἄλλων ἁπάντων ὑπερτερούμενον, ὑμεῖς ὦ φιλόχριστοι βασιλεῖς, καὶ κληρονομεῖτε ὑμῖν ἐξαίρετός τε καὶ πρέπων παρὰ θεοῦ, τῆς ἐνούσης αὐτῷ καὶ παντῶν * ὑπεροχῆς, εἰκὼς γὰρ ἐπὶ γῆς τὸ γέρας. κάμπτει μὲν γὰρ αὐτῷ πᾶν γόνυ, θρόνοι τε καὶ ἀρχαὶ, κυριότητες καὶ ἐξουσίαι, δοῦλον ὑπέχουσαι τὸν αὐχένα, καὶ ταῖς καθηκούσαις ἀεὶ δοξολογίαις καταγεραίρουσι· πλήρη τε εἶναί φασι τὸν οὐρανὸν καὶ πᾶσαν γῆν τῆς δόξης αὐτοῦ. ἴδοι δ' ἂν τις καὶ ἐπὶ τῆς ὑμετέρας γαληνότητος, τῆς οὕτω θεμιτοῖς καὶ ἀνωτάτω πασῶν βασιλείας διαπρεπούσης τε καὶ ἐναργῆ τὸν τύπον. ὑμεῖς γάρ ἐστε καὶ τοῖς εἰς λῆξιν ἀξιωμάτων πηγαὶ, καὶ ἁπάσης ὑπεροχῆς ἐπέκεινα, καὶ τῆς σὺν ἀνθρώποις ὑπομειρίας ἀρχὴ, καὶ γένεσις· καὶ νόμασι μὲν τοῖς ἡμετέροις τοῦ ὑμετέρου κράτους, θεοῦ ἔννομόν τε καὶ ἀξιάγαστον καὶ ἀοίδιμον πηδαλιουχεῖται ζωὴ πᾶν ὅσον ἐστὶ τοῖς τῆς βασιλείας θώκοις ὑπερερωμένον. ἐν ᾗ τῆς ζωῆς ἐκ θεοῦ

* ὑπερτῆς εἰκόνα ἔχει τῆς σφῶν

Anno Christi 431.

χόμμοι, πᾶσιοισι ῥᾳδίως, τῆς σὺν οὔσης ὑμῖν ἀδαπανείας ἡπιώμμοι. κἂν ἀσφάλῃ μόνῳ ἡ βασιλέως ἀσπὶς, φροῦδα τὰ ἐκείνων οἴχονται, καὶ τῆς σὺν οὔσης αὐτοῖς ἀπονοίας ὡς οἰκείῳ ἀθυς ἀποσήσαντες νοῦ, πεσόντες εἰς γόνυ ζητοῦσι τ' ἔλεον. τοιγαροῦν κεκράτηκε τῆς ὑπ' οὐρανὸν πᾶσ ὑμετέρων ὑπασπιστῶν ἡ μαχιμωτάτη, καὶ ἐμπόλεμος, καὶ ἀεὶ νικῶσα πληθύς. ὑμεῖς ἐστε πᾶσ πρὸς ἑῴαν καὶ ἑσπέραν καὶ ὠδὴ, καὶ λύρα, καὶ ἁπάσης ὑπόθεσις εὐφημίας· ὑμᾶς ὁ πρὸς νότον, ὁ μὲν καὶ ὅσοι βορειότερῳ οἴκοῦσι τόπον, φωνᾶς χαρισπείοις στεφανοῦντες οὐ καταλήγουσιν. ἔρεισμα γὰρ ἀκράδαντον τῆς οὕτω θεοφιλοῦς ὁ διαγεστάτης ὑμῶν βασιλείας, αὐτὸς ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. δι' αὐτοῦ γὰρ βασιλεῖς βασιλεύουσι, καὶ ὁ δυνάσται γράφουσι δικαιοσύνῃ, καὶ τὸ γεγραμμένῳ. ἔστι γὰρ αὐτῷ παναλκὲς τὸ θέλημα, καὶ σὺν τῷ καταυδῶσαι μόνον ἡ παντὸς πλήθους ἀγαθοῦ. διανέμει δὲ ὁ λίαν ἑτοίμως τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν τὰ πάντων ἐξαίρετα, πᾶν ὅσα ἐστὶν ἀξιόλογα, ὁ τεθαυμασμένα. καὶ ἀπόχρη μοι εἰς ἀπόδειξιν ὧν ἔφην, τὰ τῷ ὑμετέρῳ κράτει δεδωρημένα, δοθησόμενα δὲ ἔτι, καθὰ πεπιστεύκαμεν. ὅτι δὲ ἔστι κρηπὶς ἀκατάσειστος ταῖς βασιλέων ὑμῶν, τῆς εἰς θεὸν εὐσεβείας τὰ αὐχήματα, καὶ ἐξ αὐτῆς πρόσοιμι τῆς ἁγίας καὶ θεοπνεύστου πληροφορῆσαι γραφῆς, βραχυλογήσας, ὡς ἔνι.

β'.

Πλεῖστοι μὲν γὰρ ὅσοι γεγόνασι κατ'

illi veſtra potentia nullo pene negotio ſuperati ſuccumbunt. Imo vero ſi regium ſcutum vel ſemel concuſſum micuerit, vana illorum conſilia atque ſtudia in ventos mox abeunt; quippe qui amentiam ſuam miſſam facientes, cueſtigio ad genua veſtra ſeſe prouoluant, ſuppliceſq; veniam expoſcant. Nimirum cohortes veſtræ bellicoſiſſimæ, militariſque diſciplinæ peritiſſimæ, ac triumphis agendis nunquam non aſſuefactæ, terrarum orbem ſubiugarunt. Vos proinde totus oriens, vos totus canit occidens, omnique laudum genere proſequitur: vos, qui ad Auſtrum vergunt, vos, qui ad Aquilonem pertinent, feſtiuis gratulationibus exornare nunquam deſinunt. Inconcuſſum autem piiſſimi & ſacratiſſimi imperii veſtri firmamentum eſt ipſe Dominus Ieſus Chriſtus. *Per hunc enim*, vt ſcriptum eſt, *reges regnant, & potentes decernunt iuſtitiam.* eſt enim illi voluntas omnipotens, omniſque boni, ſi ſolum annuat, copia. Dilargitur is ergo amicis ſuis munera in primis eximia & præclara, & quæ in precio habeantur quam maxime idonea, & id quidem admodum alacriter & prompte. Quod hic dicimus, vel ea ſola quę maieſtati veſtræ ab eo donata ſunt, & olim adhuc, quemadmodum confidimus, donabuntur, verum eſſe euidenter oſtendunt. Ceterum quod eximia in Deum pietas inconcuſſum regiæ dignitatis fundamentum exiſtat, id quanta fieri poterit breuitate & claritate, vel ex ipſa ſacra diuinaque ſcriptura docere enitar.

Prouerb. c. 8. v. 15.

II.

Plurimi citra controuerſiam

retro actis temporibus extitere qui Iudæam prouinciam administrarunt, regnique illius gubernacula tractauerunt. Verum quotquot ex illis cultu & obseruantia, quæ Deo debentur, impie contemptis, & iustitiæ magistra lege pro nihilo ducta, suo fastui suisque libidinibus libere indulgendum esse putauerunt, omnes hi mali & miseri male misereq; perierunt. Est enim res periculosissima, quidpiam in Deum committere, proculcataq; æquitate quocumque modo in illius offensam incidere. Contra vero quicumque se pios in illum declararunt, quæque illi placitura credebant, omni ope præstare elaborarunt, citra sudorem ac puluerem hoste deuicto debellatoq; triumphum cecinerunt. Eiusmodi inter ceteros fuit Iosias ille, qui idolorum cultoribus vna cum ipsis delubris & aris incensis, incantationibusque & falsis diuinationibus omnibus e medio sublatis, ac inanibus dæmoniacæ impostura ludibriis profligatis, regnum apprime nobilitatum, summaque apud veteres ac recentiores omnes, qui ea quibus diuina mens oblectatur, colere didicerunt, laude & admiratione dignũ reliquit. Verum enimuero licet isthæc omnia cum virtute & gloria a maioribus vestris, vobisque ipsis susceptа obseruataque sciam, non erit tamen inutile, opinor, si quæ sapientis Ezechiæ pietate ac studio eo in genere gesta sunt, hoc loco apte commemorauero: huiusce namque narrationis vis & energia non parum commodi vestræ sublimitati apportabit.

4. Reg. 23.

III.

Fuit ex Persica Babylone vir

καιροὺς, ⓓ τῆς Ιουδαίων ἄρξαντες χώρας, καὶ τοῦ τῆς παρ' αὐτοῖς βασιλείας διέποντες θρόνους. Ἀλλ' ⓓ μὲν τῆς εἰς θεὸν αἰδοῦς εὐσεβείας ὀλιγωρήσαντες, καὶ ⓦ τῆς δικαιοσύνης περὶ τὰν οὐδὲν ποιούμενοι νόμον, καὶ τοῖς τῆς * φαυλότητος βόθροις ἑαυτοὺς ἐνιέντες ⓓ πέλανες, κακοὶ κακῶς ἀπολώλασι. παγχάλεπον γὰρ τὸ θεοσκυγεῖν θεῷ, καὶ κατὰ τὸ ζωῦ ὅλως ἔξω φέρεσθαι τοῦ εἰκότος, λυποῦντας αὐτόν. ὅσοι δὲ τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας ζηλώσαιν ἐπιμεληταὶ, καὶ τῶν ἁρεσκόντων αὐτῷ γνήσιοι φύλακες, νενικήκασιν ἐχθροὺς ἀμογητὶ, καὶ κεκρατήκασι τῶν δι' ἐνδυπάας. τοιοῦτός τις ἦν Ιωσίας ἐκεῖνος, ὃς αὐτοῖς τεμένεσι καὶ βωμοῖς τοῦ τῶν εἰδώλων κατεμπρήσας θεραπευτὰς, ζοητείας τε ἁπάσης καὶ ψευδομαντείας ζόπους θεσπελῶν, καὶ τὰ τῆς δαιμονιώδους ἀπάτης καταλύσας παίγνια, τὸ παντὸς ἀξίαν ἀπέφηνε λόγου τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν, καὶ ἀξιάγαστον μὲν τοῖς πάλαι, τεθαυμασμένην δὲ καὶ εἰς δεῦρο, ὥρα γε τοῖς εἰδόσι ζημᾶν τὰ ὅσα δὴ ὁ θεῖος ἐφήδοιτο νοῦς. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἅπαντα τοῖς ὑμετέροις προγόνοις καὶ ὑμῖν αὐτοῖς οὐ μάλα κατώρθωται. διαμεμνήσομαι δ' ἧκιστα ὡς τῶν ἐν Ἐζεκίᾳ τῷ ὁσιωτάτῳ κτ καιροῖς πεπραγμένων· ὀνήσει γὰρ οὐ μετρίως τὴν εὐσεβεστάτην ὑμῶν κορυφὴν ἡ τῶν λόγων δύναμις.

γ'.

Ἀνὴρ τῶν ἐκ Βαβυλῶνος τῆς

Anno Christi 431.

* φιλαυτίας.

ANNO CHRISTI 431.

Περσικῆς, Ραψάκης οὗτος ἰῶν. οὗτος ἀνεῖλε μὲν ἅπασαν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὴν τῶν Ιουδαίων χώραν· καταδηώσας δὲ σὺν αὐτῇ τὴν Σαμάρειαν, ἐπ' αὐτὴν ἤδη τὴν Ιερουσαλὴμ *μυριάνδρῳ πληθύϊ τῶν ὑπὸ χεῖρα δορυφορούμενος. ἐφ' ἅρμασι μὲν ἱππικὴν ἐκ δυχείου τὸν ἔχων, μᾶλλον δὲ καὶ δυσανύστατον· ὁπλίτην δὲ πεζομάχον, καὶ ταῖς ψάμμοις ἰσάριθμον. εἶτα τῷ τείχει *προσήσας ἑλεπόλεις, καὶ τὴν τοῦ πολέμου παρασκευὴν, ἀποτειχίσεις τε βαρβαρικαῖς οὐ μετρίως καταφρυαμένος, αἱρήσειν μὲν καὶ κράτος ὁμοῦ ταῖς ἄλλαις καὶ αὐτὴν ἔφασκε τὴν ἁγίαν πόλιν, ἐφ' ἧς ἀρρήτου δόξης κατεφρασμένος, καὶ παλιμφήμοις ἠφίει φωνὰς, ἀκρατῆ καὶ ἀχάλινον τὴν γλῶτταν εἰς θεὸν ἔτι θεόν. ἔφη γὰρ, ὅτι κἂν εἰ βούλοιτο σώζειν αὐτὸν, ἀνόνητον ἔσεσθαι τοῖς ἐπ' αὐτῷ πεποιθόσι τὸν χάριν τῆς ὑπηκοΐας. ὑπὲρ δὲ ἧκον ἴνες ἀπαγγέλλοντες τῷ βασιλεῖ τῆς ἐκείνου σκαιότητος τὰ τολμήματα, καὶ σὺν Περσικοῦ φρονήματος γέμοντας λόγοις· τότε δὴ τότε μάνας ὥσπερ ἐπαλγήσας ταῖς κατὰ θεοῦ δυσφημίαις, καὶ τὸ τὴν πόλιν ἁλῶναι ταύτην ἔσεσθαι προφάσιν ἐμφρόνως ὑπειληφὼς, προερρήγνυτο τὴν ἐσθῆτα, καὶ εἰς τὸν οἶκον ἀνέβη τοῦ θεοῦ, λιτὰς δηλονότι τὸν θείαν ὀργὴν ὑποτρέχων, καὶ τῶν ὑπὲρ τῆς δυσφημίας αἱμάτων ἑαυτὸν ἀπαλλάττων. καὶ τί τὸ σύντομον; δύμενῆ καὶ ἵλεων κατεστήσατο τὸν τῶν δυνάμεων κύριον. νενίκηκε Δαυὶδ· οὐχ ἵππῳ εἰς μάχην ὁπλίσας δυχάλινον, οὐ τοξότην δυσχόλως,

quidam, cui Rapsaces nomẽ. Hic posteaquam vniuersam Iudæorũ prouinciam propemodum occupasset, Samariamq; vna cum ipsa hostiliter depopulatus esset; copiis innumerabilibus stipatus ipsã quoq; Hierosolymam adoriri moliebatur. Porro autem cum minime contemnendas, imo vero tantum non in expugnabiles equitũ turmas, peditatumque maris arenas pene æquantem adduceret; vastatrices vrbium machinas, reliquumque belli apparatum ciuitatis mœnibus admouet; barbaraque væsania ac supercilio plurimum elatus, sanctam Hierosolymorum ciuitatem perinde ac alias vi se capturum expugnaturumque iactitat, & contra venerandam Dei maiestatem petulanter quoque insurgens, liberaque incontinentissimæ ac insolentissimæ linguæ frena permittens, maledictas in Deum voces detorquere non dubitat. Aiebat enim, eos qui suam in ipsum spem collocauerant, etiam si vellet, seruare, speratique subsidii beneficium eisdem præstare non posse. Cum ergo accessissent, qui insanos illius conatus, verbaque Persico fastu turgentia regi denuntiarent; ille sola conuicia in Deum detorta ægerrime ferens, eaque capiendæ ciuitatis causam esse posse, pie prudenterque considerans, derepente conscissa veste in domum Dei ascendit, suppliciter iræ diuinæ obsecundans, & se ab illo blasphemiarũ crimine exoluens. Ecquid illo studio promouit? illud nimirum, quod virtutum Dominum benignũ propitiumque sibi reddidit: quandoquidem non frenatis & ad pugnam instructis equis, non sagittariorum dexteri-

Isai. 36.

Isai. 37.

tate, non haſtatorum pilis, non ducum peritia, ſed Dei auxiliis vſus munituſque, Aſſyrios debellari volentis, vna nocte omnem illorum exercitum deleuit. Scriptum namque eſt: *Egreſſus eſt autem angelus Domini, & percuſſit ex caſtris Aſſyriorum centum octoginta quinque millia. Et ſurgentes mane inuenerunt omnia corpora mortua.* Hi pietatis ſunt fructus; hæc eorum, qui blaſphemas in Deum voces non ferunt, merces.

χέαθαι φωνῆς, εἰ κατ' αὐτῆς τῆς θείας * γένοιτο δόξης.

IV.

Arbitror autem, ad pias principum aures nihil quod in Deum blaſphemum ſit, efferri debere; verum id tantum, quod extra omnem notam & reprehenſionem poſitum, ad laudem & gloriam, quæ ſummo iure ſummo illi numini debentur, omni ex parte faciat. Cum ergo optimum conuenientiſſimumque id eſſe compertum habeam, incitor neceſſario, vt rectæ fidei Canonem ab apoſtolis traditum, & commentariolo hoc breuiter comprehenſum, veluti ſpiritale quoddã xenium, cum veſtræ maieſtati, tum ipſis quoque reginis veræ pietatis ſtudioſiſſimis offeram; vt quæ ambæ vna cum veſtra ſerenitate coruſcent, inſigniterque floreant. altera enim ſobole vobis exoptatiſſima felix, regni veſtri ſceptris perpetuæ ſucceſſionis ſpem affert: altera vero inter virgineas gemmas adoleſcens, regni veſtri præclariſſimi curas vobiſcũ communes habet. Igitur vt veneranda veſtra capita exornant Indici vniones; ita ſpiritalis animæ mentiſque ornatus erit recta, ſincera, inculpataque in Deum fides. Quam quidem fidẽ quia vos con-

ὑ δορατων βολαῖς, ὐδὲ ταῖς τ πανλικῶν ἐμπειρείαις τ ὑπὸ χεῖρα χερώμενος, ψήφῳ ἑ μᾶλλον τῇ θρᾳ θεῦ, τ τῶν Ασυρίων στρατᾶς ⓜ ἐν μιᾷ νυκτὶ καθελόντος θάνατον. ἐξῆλθε γαρ, φησὶν, ἄγγελος κυρίου, καὶ ἀνεῖλεν ἐν τ θρεμβολῆς τῶν Ασυρίων ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδας. καὶ ἀναστάντες τῷ πρωῒ, εὗρ ⓜ πάντα τὰ σώματα νεκρά. οὗτοι τ εἰς θεὸν εὐσεβείας καρποὶ, καὶ τῆς μὴ ἀναγένοιτο δόξης. * λήιστο

δ'.

Δεῖν δὲ οἶμαι μάλιστα ταῖς βασιλέων εὐσεβέσιν ἀκοαῖς παλίμφημον μὴ οὐδὲν λαλεῖσθαι κατ' θεοῦ, ἐκεῖνα δὲ μᾶλλ ⓜ, ὅσα καὶ μώμου παντὸς καὶ διαβολῆς ἐπέκεινα τρέχει, καὶ τῆς πρεπούσης δοξολογίας αὐτῷ ποιεῖται πλεῖον ἔκπυσιν. ἄριστα δὲ τοῦτο κἀγὼ εἰδὼς ἔχειν, προθυμήθην ἀναγκαίως, τῆς ὀρθῆς τε καὶ ἀποστολικῆς πίστεως πλεῖον πρόδοσιν ἐγγράψαι μὲν τῷδε τῷ βιβλίῳ, ξένιον ⓜ δὲ ὥσπερ τι πνευματικὸν προσκομίσαι τῷ ὑμετέρῳ κράτει, καὶ αὐταῖς δὲ ταῖς θεοφιλεστάταις ἀληθῶς βασιλίσιν, αἳ τῇ ὑμετέρᾳ γαληνότητι συναγράπλοισι. καὶ ἡ μὲν ταῖς εὐκταιοτάταις ὑμῖν ἐπαυξοῦσα γονᾶις, καὶ τ εἰσαεὶ διαμονῆς τὰς ἐλπίδας τοῖς σκήπτροις εἰσφέρουσα· ἡ δὲ τοῖς πρωτογενικοῖς βλαστήμασι συνακμάζουσα, καὶ τὰς τῆς εὐκλεεστάτης ὑμῶν βασιλείας οἰκειουμένη φροντίδας. λίθοι μὲν οὖν ἰνδικοὶ τὰς ἀοιδίμους ὑμῶν καταφαιδρύουσι κεφαλάς· ψυχῆς δὲ καὶ νοὸς νοητὸς δὴ γένοιτο κόσμος, πίστις ὀρθὴ καὶ ἀκαπήλευτος. ἵνα ὅπ πιστεύετε τεθαρ-

ANNO CHRISTI 431.

σικὼς, προσάγω τῷ λόγον, ὡς ἔρσμα νοῦ, καὶ ψυχῆς ἀλλάϊσμα, καὶ καρδίας στέφανον. γέγραπται γάρ, ὅτι κρείσσων σοφία λίθων πολυτελῶν· πᾶν δὲ τίμιον οὐκ ἄξιον αὐτῆς ἐστιν. ἐκοῦν διὰ βραχέων εἰπεῖν πειράσομαι τὰ περὶ τῆς συνουσιαστικῆς τοῦ μονογενοῦς, καὶ ὅ, τι ποτέ ἐστι τὸ ἐπ' ἀμφοῖν μυστήριον, διαρρήδην ὅπου μάλιστα σαφῶς, κατὰ γε τὸ ἐχωροῦν τοῖς σὺν ἐσόπτρῳ καὶ αἰνίγματι βλέπουσι, καὶ ἐκ μέρους γινώσκουσι, κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος, καθὰ καὶ ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος. οὐδεὶς γὰρ λέγει κύριον Ιησοῦν, εἰ μὴ σὺν πνεύματι ἁγίῳ· καὶ οὐδεὶς λέγει ἀνάθεμα Ιησοῦν, εἰ μὴ σὺν Βεελζεβούλ.

ε'.

Φαίη δ' ἄν, οἶμαι, τίς· ἐκοῦν ἐπειδή σοι καὶ τῆς ἐπὶ τούτῳ κόνεως ἅψασθαι δοκεῖ, καὶ οὕτω διαβεβλῆσθαι καὶ δύσοιστον ἀναπλῶσαι πόνον, ἀοκνότατα διασάφει ἀκριβῆ τε καὶ ἀκιβδήλευτον, καὶ πάσης αἰτίας ἀπηλλαγμένον ὑπὲρ Χριστοῦ λόγον. διαφόροις γὰρ δόξαις καταμεθύουσί τινες, παραπλάπτοντες εἰς τὰ ἀκαλλῆ τὰ ἐπ' αὐτῷ κεχρησμῳδημένα παρά τε τῆς νέας καὶ παλαιοτέρας γραφῆς. ἐκ' ἠγνοηκάμεν οὖν, ὡς ἐκ αἰεπιπόδυτόν ἐστι τοῖς ἀσωφρόνοις ἀτόπων οὐδέν· πίπτουσι δὲ καὶ λίαν ἑτοίμως εἰς πέτρας ᾅδου, κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ εἰς παγίδα θανάτου, μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται. τίνες δ' ἂν εἶεν οἱ παρ' ἑκάστῳ φρύλλοι, καὶ τὰ σεμνὰ μυθάρια, διηθεῖν ἀναλκαίως.

seruaturos plane confido, præsens hoc scriptum veluti quoddã mentis firmamentum, animæque lumen, & cordis coronam offero. Scriptum est enim: *Melior est sapientia lapidibus preciosis; & omne desiderabile ei non potest comparari.* De Vnigeniti itaque incarnatione breuiter verba facturus, quænam sacramenti huius ratio existat, quanta quidem perspicuitate ab iis id fieri poterit, qui in speculo tantũ & ænigmate conspicantur, & ex parte solum, nempe secundum mensuram donationis Spiritus sancti, vt diuinus Paulus loquitur, cognoscunt (*nemo enim dicit Dominum Iesum, nisi per Spiritum sanctum: sicut nemo rursum dicit anathema Iesum, nisi in Beelzebub*) explicare tentabo. V.

Prouerb. 8. v. 11.

1. Cor. 13. v. 12.

1. Cor. 12. v. 11.

Ibid. v. 3.

Dixerit autem hic quispiam: Quandoquidem huius rei causa in arenam descendere, laboremque vsque adeo difficilem atque arduum subire lubet; age, si placet, oratione minime ad fucum comparata, sed vera, sed sincera, sed ab omni nota vitioque libera, Christi mysterium expedi. Nam oracula, quæ cum in noua, tum in veteri quoque Scriptura ea de re passim occurrunt, ea quidam variis opinionibus ebrii, a vero germanoque sensu in præposterum detorquent. Non fugit nos sane nihil extare tam absurdum, quod insipientes non attentent: verum corruunt illi proni in profundum inferni, sicut scriptum est, & in pedicas mortis; *non intelligentes neque quid loquantur, neque de quibus affirment.* Retulerit autem nosse & quænam illæ sint singulorum nugæ, stolatæque fabulæ.

1. Tim. 1. v. 7.

ANNO CHRISTI 431.

VI.

Quidam igitur Verbũ ex Deo & Patre genitum in hominis forma apparuisse, haud inuiti concedunt; at vero ex sacra & Deipara Virgine carnem sumpsisse, id audaci temeritate inficiantur: siquidem totam sacramenti huius rationem in solo externo schemate positam fuisse, sacrilege mentiuntur. Alii turpe pudendumque rati, si hominem adorare videantur, terrenamque carnem summo honore afficiant; dum fœdo hoc insciti̇æ morbo, prauaque & adulterina religione laborant, Verbum ex Deo natum in ossium & neruorum carnisque naturam demutatum affirmant. Atque ita miseri illi Emmanuelis ex Virgine ortum ludibrium habentes, optimam illam diuinissimamque œconomiam indecoram iudicant. Sunt qui coæternum Deo patri Verbum tarde natum, hoc est, tum demum productum credunt, cum secundum carnem in lucem editum est. Non desunt rursum, qui in tantã stultitiam & impietatẽ prolapsi sunt, vt Dei Verbum anhypostaton, hoc est, nullam habens subsistentiam (cuiusce modi illud est, quod tunc solũ est & intelligitur, dum ore profertur) dicere audeant, taleque Verbum in homine factum contendunt. Hi vero sunt Marcellus & Photinus. Comperiuntur alii, qui etsi vnigenitum Dei Verbum vere hominem factum & incarnatum non negent; induci tamen nequeunt, vt carnem, quam assumpsit, anima ratione & mente nostræ simili prædita perfectam animatamq; fuisse credant. Etenim Verbũ quod ex Patre, & templum quod ex

Manichæi.

Cerinthiani.

Photiniani.

Apollinaristæ.

ϛ'.

Οἱ μὲν γὰρ, ὅτι πέφηνε μὲν ἀνθρωπος ὁ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγος, οὐ μέντοι ὅτι καὶ πεφόρηκε τὴν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου καὶ θεοτόκου σάρκα, φρονεῖν τε καὶ λέγειν τετολμήκασι· καταψεύδονται δὲ μόνων τῶν μυστηρίου τὴν δόκησιν. ἕτεροι δ' αὖ καταρυθμίαν * σκεπτόμενοι, τὸ δοκεῖν ἀνθρώπῳ προσκυνεῖν, καὶ τὴν ἀπὸ γῆς σάρκα ταῖς ἀϋλοτάτῃ δόξαις σεφανοῖν παραιτούμενοι, ἐκ τῆς ἄγαν ἀμαθίας νόθην τινὰ καὶ παρεφθαρμένην νοσοῦντες βλάβειαν, παρατετράφθαι φασὶ τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς φωνῆς λόγον εἰς ὀστέων τε καὶ νεύρων καὶ σαρκὸς φύσιν, τὴν ἐκ παρθένου γένεσιν τῶν Ἐμμανουὴλ πλατὺ γελῶντες οἱ πάλαιες, καὶ τὴν ἀπρεπῆ καταχρᾶφοντες τοῦτως ἀρίστης καὶ θεοπρεποῦς οἰκονομίας. ὃ καὶ ὁ ψιλὸς τοῦ σωτῆρος πατὴρ θεὸν λόγον εἶναι πεπιστεύκασι, καὶ εἰς τὸ μόλις ὑπάρξαι διακεκληθαι τότε, ὅτε καὶ τῆς κατὰ σάρκα γενέσεως ἔλαχε τὴν ἀρχήν. εἰσὶ δὲ καὶ οἱ τοῦτο μανίας δυσεβῶς ἠμένοι, ὥστε ἀνυπόστατον ἐκ θεοῦ φασιν εἶναι λόγον, ῥῆμα ἢ ἁπλῶς τὸ κατὰ μόνων νοούμενον προφορὰν ἐν ἀνθρώπῳ γενέσθαι. Μάρκελλος δὲ οὗτος καὶ Φωτεινός. δοκεῖ γε μὴν καὶ ἑτέροις συναπατᾶσθαι μὴ ἀληθῶς μονογενῆ, καὶ σὺν σαρκὶ γενέσθαι πιστεύειν, μὴν μὴν ἔτι καὶ ἐμψυχῶσθαι τελείως τὸν ἀναληφθεῖσαν σάρκα ψυχῇ λογικῇ, καὶ νοῦν ἐχούσῃ καθ' ἡμᾶς· εἰς σύστασιν δὲ τῶν εἰς ἅπαν, ὥσπερ οὖν οἴονται, καταφίλοντες τόν τε ἐκ θεοῦ λόγον, καὶ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου

* Ἴσ. σκεπτόμενοι

ANNO CHRISTI 431.

θέου ναὸν, καθοικῆσαί φασιν αὐτῷ τῷ λόγῳ· καὶ ἴδιόν μὲν ποιήσασθαι τὸ σῶμα τὸ ἀναληφθέν, ψυχῆς δὲ αὐτῷ τῆς λογικῆς τε καὶ νοερᾶς ἀναπληροῦν τόπον· ἕτεροι δὲ αὖ πρεσβεύοντες μὲν τῆς τούτων δόξης τὰ σύνεδρα, καὶ δυσφέρονται τοῖς φρονήμασιν, ὅτι τε θεοῦ λόγου καὶ ψυχῆς τῆς λογικῆς καὶ σώματος, ἤτοι τελείας ἁπλῶς ἀνθρωπότητος, συνεστάναί τε καὶ ἀναπεπλέχθαι διαβεβαιούμενοι Ἐμμανουήλ· οὐ μὴν ἔτι καὶ ὑγιᾶ καὶ ἀμώμητον παντελῶς πλὴν ἐπ' αὐτῷ τετηρήκασι δόξαν. καταδιαιροῦσι γὰρ εἰς δύο ἕνα Χριστὸν, καὶ παχεῖαν ὥσπερ αὐτοῖς σύνεστι τὴν διαιρεσιν, ἀνὰ μέρος ἑκάτερον μονονουχὶ καὶ ἐκτὸς παραδηκνύουσιν· ἕτερον μὲν εἶναι διαπεινόμενοι ὅτι παρθένου τεχθέντα τελείως ἄνθρωπον, ἕτερον δὲ αὖ ὅτι θεοῦ παῖδος λόγον· οὐχ ὅ, τι ποτέ ἐστιν * ἥ τε τοῦ θεοῦ φύσις, καὶ τῆς σαρκὸς, διακείνοντες, οὐδὲ μόναις ταῖς εἰς τοῦτο διαφορᾶις ἐμφιλοχωρεῖν ἐθέλοντες· οὐδὲ γὰρ ἂν σύνοιας τῆς ἀληθοῦς εἰς τοῦτο δυήμαρτον, ἐπεὶ μὴ φύσις ἡ αὐτὴ σαρκός τε καὶ θεότητος. ἀλλὰ μὴν ὡς ἄνθρωπον ἰδίᾳ νοοῦντες καὶ ἀνὰ μέρος, θεὸν δὲ, ὡς θεὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς ὀνομάζοισι· καί τοι θέλοντες εἶναι χριστιανοί. καὶ δὴ καὶ λογίδια ἄττα περὶ τούτων συγγράφοντες, εἰπεῖν τετολμήκασιν αὐτῆς λέξεσιν, ὧδε· ὁ μὲν γὰρ φύσει καὶ ἀληθῶς υἱὸς ὁ ἐκ θεοῦ παῖδος λόγος ἐστὶν, ὁ δὲ, ὁμωνύμως τῷ ἰδίῳ υἱός. καὶ μετ'

* ἢ πρὸς λόγου φύσις

sacra Virgine ortum est, in vnam perfectam vnitatem contrahentes, Verbum in illo inhabitasse, corpusque assumptũ ad eum modum sibi proprium effecisse confingunt, vt animæ ratione vtentis locum per seipsum expleuerit. Sunt deniq; qui horum omnium opinationibus aduersantes, sententiisque refragantes, ex Dei Verbo, animaque intelligente, & corpore, hoc est, humana natura numeris omnibus perfecta absolutaque Emmanuelem constitutum compositumque constanter affirment; neque adhuc tamen sanam prorsus, omnisque vitii expertem sententiã tuentur. Quandoquidẽ vnum Christum in duos secernunt, & crassa quadam separatione inter hunc & illum inducta, vtrumque seorsum, ac quasi per se stare contendunt: & alterum quidem, eum nimirum qui ex Virgine natus est, perfectum hominem; alterum rursum ipsum Dei Patris Verbum esse dicunt; non quid inter Dei & carnis naturam intersit, distinguentes, neque intra solos discrepantium naturarum terminos consistentes. Ita enim, a veritate non aberrarent. alia enim carnis, alia rursus Verbi est natura. At hi alterum seorsum ac per se, tamquam merum hominem statuunt; alterum vero vt verũ naturalemq; Deum nominant: cum interim & Christiano nomine sibi blandiantur, & quosdam quoque hisce de rebus libellos conscripserint. Ad verbum autem hunc in modum scribere ausi sunt: Hic siquidem (nempe Dei Patris Verbum) verus & naturalis est Filius; ille vero (puta Virginis natus) æquiuoce Dei Filius dicitur. & paulo post

Nestoriani.

iterum: Vtique Dei Verbum non est homo, sed hominem assumpsit. Quandoquidem Vnigenitus iam inde ab initio per se, Dei omnium opificis Filius est: homo autem, quem suscepit, cum natura Deus non sit, propter eum a quo assumptus est, qui verus Dei Filius est, eodem cum ipso nomine appellatur. Quare hoc Christi oraculum: *Nemo scit, quis sit Filius, nisi Pater;* verum & naturalem Dei Patris Filium ostendit. At illud vero a Gabriele pronuntiatum: *Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum: & ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum;* in hominem quadrat. Et hæc illi hactenus. Nos autem eius sententiæ nequaquam sumus. Absit enim, vt aliter sentientium oratio huc nos inducat, vt recta semita relicta, distortam, & a recto veritatis scopo abducentem viam ingrediamur.

Luc. c. 10. v. 22.

Luc. c. 1. v. 30.

VII.

Quod si quis prolixum de qualibet istarum opinionum sermonem, iustumque & accuratum examen instituere vellet, næ immensum ille tempus insumeret; laboreque exhausto præarduo ac difficile superabili, vix quidpiam adhuc laude dignum præstaret. Nugis proinde, orationisque longitudine prætermissis, agedum perbreuem singulis censuram adhibeamus. Et primo quidem istis phantasmatum architectis iure dici queat: *Erratis, nescientes Scripturas, neque magnum pietatis mysterium,* hoc est Christum, *qui manifestatus est in carne, iustificatus est in spiritu, apparuit angelis, prædicatus est gentibus, creditus est in mundo, assumptus est in gloria.*

Matth. c. 22. v. 29.

1. Tim. c. 3. v. 16.

ἑτερα πάλιν· σαρξ ὁ τῦ θεοῦ λόγος, ἀλλὰ ἀνθρωπον ἀνειληφώς. ὁ μὲν γὰρ μονογενὴς τελειουμένως καθ' ἑαυτὸν υἱὸς τῦ θεοῦ ὄντι, τῦ πάντων δημιουργοῦ· ὃν δὲ ἀνέλαβεν ἄνθρωπον, οὐ φύσει θεὸς ὢν, διὰ τὸ ἀναλαβόντα αὐτὸν ἀληθῶς υἱὸν θεοῦ, ὁμωνύμως αὐτῷ χρηματίζει. τὸ μὲν γὰρ, οὐδεὶς ἔγνω τὸν υἱὸν, εἰ μὴ ὁ πατὴρ, τὸν φύσει τέλειον καὶ ἀληθείᾳ δηλοῖ ἐκ τῦ παιδὸς υἱόν. τὸ δὲ λεγόμενον ὑπὸ τῦ Γαβριὴλ, μὴ φοβοῦ Μαριὰμ, εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ· καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτῦ Ἰησοῦν· τῷ ἀνθρώπῳ ἐφαρμόζει. ἀλλὰ ταυτὶ μὲν, ἐκεῖνοι. φρονήσομεν δὲ ἡμεῖς οὐχ ὧδε. ἀναπείσει γὰρ οὐδαμῶς ἡμᾶς ἑτεροδόξων ὁ λόγος, ἔξωθεν ἀφέντας τὴν * ἐπ' εὐθείαν, διατρέχειν ἑτέραν * ἐπ' αὐτὴν τὴν ἔξω σκοποῦ καὶ διεστραμμένην.

ANNO CHRISTI 431.

ζ.

Καὶ εἰ μὲν ἦς ἔλοιπε μακρὸν ἐφ' ἑκάστου ποιεῖσθαι λόγους, καὶ διαρκῆ τὴν βάσανον, ἐκ διαρρήδην μὲν δαπανήσει χρόνους, δυσαχθῆ δὲ ἱδρῶτα καὶ δυσδιάφυκτον ἀνάπλας, καταρτώσει μόλις. παρέντες δὲ οὖν τὸ δεῖν οἴεσθαι μακρὰ καὶ σφόδρα στενολεχεῖν, καὶ ὀλίγην κομιδῆ τὴν βάσανον ὑπερβαλλοῦντες ἐκάστω, φέρε λέγωμεν καὶ πρὸ γε τῶν ἄλλων τοῖς δοκήταις· πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μήτε μὴν τὸ μέγα τῆς εὐσεβείας μυστήριον, τουτέστι Χριστόν· ὃς ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ.

ANNO CHRISTI 431.

δεῖν ᾠ̈μαι, σοῦ δι' εὐλαβείας ἢ ψήφῳ ἐπάγειν τὴν αἰχίω τοῖς πάλαι, καὶ ψευδηγόροις ἀποκαλεῖν σοῦ τῆς οἰκουμένης μυσταγωγούς, οἷς αὐτὸς ἔφη Χριστός· πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη· ἢ εἰπὲρ τοῦτο καταπεφεύκασι δρᾶν, ὀρθὰ μὲν ἐλέσθαι φρονεῖν τὰ ὑπὲρ Χριστῷ· φεύσαντας δὲ τὸ ἐρρῶσθαι δεῖν ταῖς σφῶν αὐτῶν ἁμαρτίαις, ἀπρὶξ μὲν ἔχεσθαι τῶν ἱερῶν γραμμάτων, τὴν δὲ ἁπλότητα τῶν ἁγίων διώκοντας τείνειν, ἐπ' αὐτὴν ἴέναι τὴν ἀλήθειαν.

ιʹ.

Εἴη γὰρ ἂν οὐχ ἕτερον ᾠ̈μαί τι τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, ἢ αὐτὸς ἡμῖν ὁ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγος, ὃς ἐφανερώθη ἐν σαρκί· γεγένηται γὰρ διὰ τῆς ἁγίας παρθένου καὶ θεοτόκου, μορφὴν δούλου λαβών· ὤφθη δὲ καὶ ἀγγέλοις, οἳ γεγηθότα καταγεραίροισι· δόξα τε, φασίν, ἐν ὑψίστοις θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. καὶ μὴν καὶ τοῖς ποιμέσι καταση μαίνοντες ὧν δι' ἡμᾶς ἐν σαρκὶ θεὸν λόγον, ἰδοὺ δή, φασὶν, ἐγεννήθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὅς ἐστι Χριστὸς κύριος, ἐν πόλει Δαυίδ. καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· εὑρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον, καὶ κείμενον ἐν φάτνῃ. εἰ θεοῦ δὲ τόκος διὰ παρθένου, καὶ φανέρωσις ἐν σαρκὶ, πῶς οὐκ ἀδρανὴς εἰκαιομυθία; πῶς δὲ οὐχὶ μανία καὶ λῆρος, τὸ τῆς δοκήσεως ὄνομα τῆς οὕτω σαφοῦς τε καὶ ἐναργοῦς καταχέαι οἰκονομίας; εἰ γὰρ σκιὰ καὶ δόκησις ἦν, καὶ οὔτε σάρκωσις ἀληθὴς, οὔτε μὴν τέτοκεν ἡ παρθένος, οὐκ ἐπελάβετο

Aduersarii autem vel turpem notam antiquis scriptoribus inurãt oportet, orbisque doctores, quibus Christus ipse præcepit: *Euntes docete omnes gentes;* mendacii redarguant: vel certe si id facere exhorreant, vt rectam de Christo sententiam complexi, suas inscitias valere iubeant; diuinisque scripturis mordicus adhærentes, necnon tutam erroriſque expertem sanctorum viam ingressi, recta ad ipsam veritatem contendant. *Matth. c. 28. v. 19.*

VIII.

Porro autem illud pietatis mysterium aliud nullum est nobis, vt opinor, quam ipsum Dei Patris Verbum, quod manifestatum est in carne. siquidem seruili forma assumpta, ex sacra & Deipara Virgine natum est. Visum est & angelis. nam & recens natum venerati sunt, & doxologiam illam: *Gloria in altissimis Deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas;* ediderunt. Iidem illi pastoribus quoque Deum Verbum propter nos in carnem venisse denuntiarunt: *Ecce,* inquiunt, *natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus, in ciuitate Dauid. Et hoc erit vobis signum: Inuenietis infantem pannis inuolutum, & positum in præsepio.* Cum eiusmodi ergo Dei ortus per Virginem extiterit, talisque eiusdem in carne manifestatio; quomodo non magna vanitas, meraque temeritas est; imo vero quomodo non aperta insania, merumque delirium est, tam illustri, tamque euidenti œconomiæ, apparentiæ nomen imponere? Enimuero si Verbi incarnatio vmbra est, aut res tantum imaginaria, nec Virgo vere enixa est; ergo neque Verbum, quod ex *Luc. c. 2. v. 14.* *Ibid. v. 11.*

ANNO CHRISTI 431.

Hebr. c. 2. verſ. 16. Deo Patre prodiit, ſemen Abrahæ apprehendit, neque fratribus aſſimilatum eſt. Etenim quæ in nobis cernuntur, ea nec typus, nec vmbra, nec ſpectrum ſunt, ſed veritas, & res ipſa. Viuimus namque in corporibus, quæ & tangi & videri poſſunt; terrenaque carne veſtiti, interitui, ceteriſq; paſſionibus ſubiecti ſumus.

IX.

Igitur ſi Dei Verbum caro factum non eſt, cum nec in eo quod ſuſtinuit, tentatum ſit, non poteſt iis qui tentantur, opem ferre. Siquidem nulla in vmbram paſſio cadere poteſt. atque ita omnia, quæ ſalutis noſtræ cauſa facta ſunt, vere in nihilum recident.

Iſai. c. 50. v. 6. Nam quale dorſum, quæſo, pro nobis cædendum præbuit? aut quales percutientibus genas exhibuit? aut quomodo ad Iudæorum verba fortiter perſtitit? aut cuiuſmodi manus aut pedes clauis peruios habuit? aut quale latus Pilati ſatellites perfodientes,

Ioan. c. 19. verſ. 34. precioſum ſanguinem vna cum aqua fluente cernentibus oſtenderunt? Et vt his amplius quiddam dicam: nec vere quoque pro nobis mortem oppetiit Chriſtus Dominus, neque ex mortuis exſuſcitatus eſt. Hoc autem conceſſo, fides noſtra plane euaneſcit; ad hæc crux, quæ eſt mundi ſalus & vita, interit; interit denique & vniuerſa quoque illorum fiducia, qui in fide dormierunt. Hoc namque recte hinc conſequi, & diuino quoque Paulo viſum fuit.

1. Cor. c. 15. verſ. 3. Ait namque: *Tradidi enim vobis in primis, quod & accepi: quoniam Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris ſecundum Scripturas; & quia ſepultus eſt, & quia reſurrexit tertia die ſecundum Scripturas; &*

σπέρματος Αβραὰμ ὁ ἐκ θεοῦ παῖς λόγος, οὐχ ὁμοιώθη τοῖς ἀδελφοῖς. *σκιὰ γὰρ, ὁ τύπος τὰ καθ' ἡμᾶς, ἢ ὄνησις· ἀλλ' ἐσμὲν ἐν σώμασιν ἁπλοῖς τε καὶ ὁρατοῖς, καὶ τλῶ γηγυῆ δὴ ταύτῃ σαρκὰ κατημφιεσμένοι, καὶ φθορᾶς καὶ παθῶν ἡπλώμεθα. * ἴσως, ου σκιὰ

θ'.

Οὐκοῦν εἰ μὴ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, οὐδὲ ἐν ᾧ πέπονθεν αὐτὸς πεφυκὸς, δυνατὸν τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ παθοῦσι σκιά. εἴχεται δὴ οὖν τὸ σύμπαν ἡμῖν εἰς τὸ μηδὲν ἀληθῶς. ποῖ(ω) γὰρ ἔτι νῶτον δέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν; ἢ ποίοις τοῖς παίουσι παρέσχε γένυς ῥαπισθείσας, θεοὺς τοὺς ἐκ τῆς Ιουδαίων διεκπαίρει πλῆγας; ἥλοις δὲ διαπεπαρθαι χεῖράς τε καὶ πόδας (ν) ἐκ ἂν σαρκὶ πεφυκότα, ἵνα δὴ ῥᾴστον οἰηθείη τις αὖ; ἢ ποίαν, εἰπέ μοι, πλευρὰν διανύσποντες (ξ) Πιλάτου δορυφόροι, τὸ τίμι(ω) αἷμα σὺν ἀναβλύζ(ω) ὕδατι τοῖς θεωμένοις παρέδειξαν; καὶ εἰ χρὴ τοὐτων τὸ ἐπέκεινα λέγειν· οὔτε ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν, οὔτε μὴν ἐγήγερται ὁ Χριστός. οὗ παραδεχθέντος εἰς ἀλήθειαν, κενένωται μὲν ἡ πίστις, εἴχεται δὲ ὁ σταυρὸς, ἡ τοῦ κόσμου σωτηρία καὶ ζωὴ, καὶ διόλωλε παντελῶς ἡ τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων ἐλπίς. οὗ γὰρ ὧδε ἔχειν ἐδόκει καὶ τῷ μακαρίῳ Παύλῳ· παρέδωκα γὰρ ὑμῖν, φησὶν, ἐν πρώτοις, ὃ καὶ παρέλαβ(ω), ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν κατὰ τὰς γραφάς· καὶ ὅτι ἐτάφη· καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ κατὰ τὰς γραφάς· καὶ ὅτι

ANNO CHRISTI 431.

ὤφθη Κηφᾷ, εἶτα τοῖς δώδεκα. ἔπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείους μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ ἐκοιμήθησαν· ἔπειτα ὤφθη Ιακώβῳ· ἔπειτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν· ἔσχατον δὲ πάντων ὡσπερεὶ τῷ ἐκτρώματι, ὤφθη κἀμοί. κὴ μεθ' ἕτερα πάλιν· εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται, ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσιν ἐν ὑμῖν τινες, ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν; εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται. εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν· κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ἡμῶν. εὑρισκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἤγειρε τὸν Χριστὸν, ὃν οὐκ ἤγειρεν, εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. τεθνάτω γὰρ αὖ, εἰπέ μοι, ἵνα δὴ ζόφον ἡ σκιά; πῶς οὖν αὖθις ἔστησε τὸν Χριστὸν ὁ πατὴρ σκιὰν ὄντα καὶ δόκησιν, καὶ τοῖς τοῦ θανάτου δεσμοῖς οὐχ ἁλώσιμον; οἰχέσθω δὴ οὖν ὁ ἐκείνων ἔμετος· μύθου δὲ ἄλλως, καὶ ἀνοσίου βουλῆς ἀποβεβλήματα τὰ * παρ' αὐτοῖς ἠγούμεθα. σὺν γὰρ τοιούτοις ἡμῖν ποτε καὶ αμωύς γράφων ὁ σωτῆρος ὁ μαθητὴς· ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον· ἐν τούτῳ γινώσκετε τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. πᾶν πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ Ιησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθέναι, ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστι· καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ (ιν) Ιησοῦν, ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστι. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ τοῦ ἀντιχρίστου ὃ ἀκηκόατε, ὅτι ἔρχεται· καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἤδη. εἰ γὰρ μὴ γέγονεν ἄνθρωπος, μήτε μὲν καταβέβηκεν ἐν σαρκὶ πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς πατέρα καὶ Θεὸν, οὐδ' αὖ ἀναχωρήσῃ ἐξ οὐρανοῦ καθ' ἡμᾶς, ἄνθρωπος ὁλόκληρος ὢν ἐν σαρκί.

* ἐκείνων

quia visus est Cephæ, & post hoc undecim: deinde visus est plusquam quingentis fratribus simul; ex quibus multi manent vsque adhuc, quidam autem dormierunt: deinde visus est & Iacobo; deinde apostolis omnibus: nouissime autẽ omniũ tamquam abortiuo visus est & mihi. Et paucis interiectis: *Si autẽ Christus* Ibid. v. 12. *prædicatur, quod resurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est? Si autẽ resurrectio mortuorum non est, neque Christus resurrexit. Si autem Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis est & fides nostra. inuenimur autem & falsi testes Dei; quoniã testimoniũ diximus aduersus Deũ, quod suscitauerit Christum, quem non suscitauit, si mortui nõ resurgunt.* Hic ego iam te interrogo, ecquonam modo vmbra moriatur? quo rursum pacto cælestis Pater Christũ ad vitam reuocauit, vt qui quædã tantum vmbra & res imaginaria, quæ mortis vinculis capi non potest, extiterit? Facessant proinde istiusce modi ineptiæ; infanorum plane consiliorũ & fabularũ ebullimenta dicta illorum habemus. Huiusmodi nugatores exorituros, dilectus Saluatoris nostri discipulus nos ante præmonuit: 1. Ioan. 4. *Quoniam,* inquit, *multi pseudoprophetæ exierunt in mundũ. In hoc cognoscitur spiritus Dei. Omnis spiritus qui confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo est: & omnis spiritus qui soluit Iesũ, ex Deo nõ est: & hic est antichristus, de quo audistis, quoniã venit, & nunc in mundo est.* Si enim ipse natus non est, neque carne indutus ad cælestẽ Patrem & Deũ ascendit; neq; homo quoq; perinde ac nos carne vestitus de cælis olim reuersurus est.

X.

Porro autem exiſtimare (vt alii quidã ſtolidiſſime exiſtimant & prædicant) Verbum ex Deo genitum, ortu ex ſacra Virgine repudiato, naturæque noſtræ ratione contempta, in terrenam carnem eſſe demutatum; id aliud nihil eſt, quam diſpenſationis ſacramentum aperte blaſphemare, diuiniſque conſiliis temere inſultare. Etenim vniuerſorum conditor, & multum in miſericordia Dei Verbum, propter nos homo factum, & ex muliere natum, ſemetipſum exinaniuit; *vt quoniam pueri*, hoc eſt nos, *communicauerant carni & ſanguini, & ipſe ſimiliter participaret eiſdem: vt per mortem deſtrueret eum, qui habebat mortis imperium, hoc eſt diabolum; & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant ſeruituti*. Et hæc quidem diuina ſcriptura. Illi autem tam ſalubri decentique conſilio indecentiæ notam inurunt; & quaſi maiori ſapientia præditi, ipſius quoque ſapientiæ decreta reprehendunt. Aiunt enim, non decere, vt Vnigenitum cum dolore partus ex muliere natum aſtruamus; potius autem exiſtimandum, diuini Verbi naturam in terrenum hoc infirmumque corpus conuerſam eſſe. Atque ita eum, qui omnis mutationis expers eſt, mutationi ſubiectum confingunt. Firmata eſt namq; Dei natura in propriis bonis, immoteque in quibus eſt commodis ſemper perſiſtit. At vero natura procreata, & in tempore vt exiſteret producta, non poteſt mutationi non eſſe ſubiecta. Nec firma nobis aſſertionis huius fundamenta, veriſſimæque rationes deſunt. Nam omne quod

Ioan. 1. Philip. 2. Hebr. c. 2. v. 14.

ι'. ANNO CHRISTI 431.

Τὸ γὰρ δὴ καὶ ἑτέροις οἴεσθαί τε καὶ φρονεῖν ὀξὺ ἀμεταῤῥήτου νωθείας γλῶσσαν μὲν αὐήναθαι πῶς διὰ τῆς ἁγίας παρθένου ⓦ ἐκ θεοῦ φωτὸς λόγον, καὶ φύσιν μὲν ἀπεμάξαι πῶς καθ' ἡμᾶς, παρατετράφθαι δὲ μᾶλλον ⓦ αὐτὸν εἰς τὸ ἀπὸ τῆς γῆς σαρκίον, δυσφημούντων ὅτι πῶς οἰκονομίαν, καὶ τοῖς θείοις σπέρμασιν ἐπιζημίαν ἠρημένων. ὁ μὲν γὰρ τῶν ὅλων δημιουργὸς, καὶ πολὺς εἰς ἔλεον τοῦ θεοῦ λόγος κεκένωκεν ἑαυτὸν δι' ἡμᾶς, γλωμύμυος ἀδελφὸς, γλωμύμυος ἐκ γυναικὸς, ἵν' ἐπεὶ περ αἵματος καὶ σαρκὸς κεκοινώνηκε τὰ παιδία, τουτέστιν ἡμεῖς, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μεταλῇ τῶν αὐτῶν· ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ ⓦ τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι ⓦ διάβολον, καὶ ἀπαλλάξῃ τούτοις, ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. ὧδε γὰρ ἔφη τὸ γράμμα τὸ ἱερόν. ⓓ ὃ τῆς οὕτω παλαλου καὶ ἀρίστης βουλῆς τὸ ἀπρεπὲς καθορίζοισι, καὶ ὥσπερ σὸν αὐτοῖς τὰ ἀμείνω φρονεῖν, καὶ τοῖς τῆς σοφίας ἐπιπνοῶσι σπέρμασι. μὴ γὰρ δὴ χρῆσθαι λέγοισιν ὠδῖνα καὶ τόκον ἐκ γυναικὸς καθαιρεῖ ἡμᾶς τοῦ μονογλωσσοῖς, οἴεσθαι γὰρ μᾶλλον τὸ τοῦ λόγου φύσιν εἰς τὸ σαθρὸν δὴ ὅτι καὶ ἐπιγλωσσὲς μετεσχηκὸς σῶμα, καὶ ἐμπλεῖν φαντάζεσθαι τοῦ ἐμπλεῖν ἐκ εἰδότας. ἐρρήθησαν γὰρ ἡ τοῦ θεοῦ φύσις ἐν ἰδίοις ἀγαθοῖς, καὶ ἀκατάστατον ἔχει * σωὶ ἐφ' ὅσ ὅτι διαμονῇ. φύσις μὲν γὰρ ἡ γλυπτὴ, καὶ χρόνῳ παρενεχθεῖσα πρὸς * γλύσιν, παθοῖ αὖ τ' ἀλλοίωσιν· καὶ ἐκ ἐξω λόγου τοῦ καθήκοντός τε καὶ ἀληθοῦς τὸ χρῆμα κείσεται. τὸ γὰρ ἀεὶ κατὰ

* Vt. τῷ ἐφ' ὅσ

* ὑπαρξιν,

ANNO CHRISTI 431.

ὅλως τῷ εἶ) λαχόν, οἱονεί πως ἤδη καὶ συνεπαρμῷ ἔχει τὸ ἀλλοιοῦσθαι δεῖν. θεὸς δὲ ὁ παντὸς ἐπέκεινα νοῦ, καὶ φύσεως, καὶ γενέσεως, καὶ φθορᾶς, πολὺ ὑπερέχειν ἔχων ὀξηρημένῳ τε καὶ * ὑπερίσχυσαν, ἀμείνων ἔσται καὶ ζωῆς. καὶ ὥσπερ τῷ τῆς ἰδίας φύσεως λόγῳ παντὸς τοῦ κεκινημένου πρὸς γένεσιν ὑπερφυέστηκέ τε καὶ ὑπερφέρεται, καὶ τοῦτο ἀσυγκρίτοις διαφοραῖς· οὕτω δὲ καὶ τοῖς εἰωθόσι συμβαίνειν τοῖς δι' αὐτὸ γεγονόσιν ὑπερανεστήξει πάλιν παθεῖν, ὅτι εἰδὼς τὸ πεφυκὸς ἀδικεῖν. ἀκουέτω δὲ ἀγαθοῖς μὲν τὸ θεῖον ἀμεταπτώτοις ὄντι· τὰ δὲ γε τῆς κτίσεως καὶ ἀλλοιώσει καὶ ζωπαῖς, δὲ ἀτρέπτως * ἔχουσα τῷ παραφορᾷ. καὶ τοῦτο γινώσκων ὡς μάλα, καὶ ὡς ἄρτια φιλοσοφῶν ὁ προφήτης Ιερεμίας, ἀνεφώνει πρὸς θεόν· ὅτι σὺ καθήμενος εἰς αἰῶνα, καὶ ἡμεῖς ἀπολλύμενοι αἰῶνα. καθεδεῖται γὰρ ὥσπερ ἐν ἰδίοις ἤθεσι τὸ θεῖον ἀεὶ βασιλεύον καὶ κρατοῦν τῶν ὅλων, καὶ ὑπὸ μηδενὸς τῶν παθῶν ταρασσόμενον· ἡμεῖς δὲ τῇ φύσιν διαζωπάτῳ καὶ διαφόρῳ κομιδῇ πρὸς ἀλλοίωσιν ἔχοντες καὶ ζωπῇ, ἀπολλύμεθα αἰῶνα, τουτέστιν ἐν παυρί τε καιρῷ καὶ χρόνῳ φθαρτοί ἐσμεν καὶ πρεπεῖς. οὔτε οὖν τὸ θεῖον γένοιτ' ἂν ποτε ἐν πράξει τῇ ἰδίας ἑδραιότητος, ἐξωθεῖν ὑπὸ τῶν παθῶν· οὔτε αὖ ἡ φθαρτή τε καὶ ἀλλοιουμένη φύσις, τουτέστιν ἡ ζωπτή, καταπλουτήσει ἂν ποτε ἐν οὐσιώδει τῷ ἀτρεψίᾳ, οὐδ' ἂν ἐπαυχήσαι τοῖς τῆς θείας φύσεως ἀγαθοῖς, ὡς ἰδίοις, ἡ κτίσις. ἀκούσεται γὰρ δικαίως· τί γὰρ ἔχεις,

sui esse simpliciter initium habuit, iam quodammodo simul insitam habet mutabilitatem. At vero Deus, qui omni mente & natura & generatione & corruptione superior est, substantiam omni mutatione sublimiorem, potentiorem, maioremque habet. Et quemadmodũ is naturæ suæ qualitate omnibus rebus creatis præstat, immensoque interuallo post se relinquit orta omnia; ita ea incommoda, quæ rebus ab illo conditis accidere solent, adeo transcendit, vt nihil ab illis, tametsi natura sua noxiæ sint, pati queat. Deus namque in bonis est nulli mutationi subiectus; creaturæ autem in quadam perpetua mutatione ac vicissitudine versantur. Cuius rei propheta Ieremias nequaquam ignarus, optime philosophatus, Deum ita compellat: *Tu quidem in sæculum permanes; nos autem vna cum sæculo interimus.* Sedet enim Deus tamquam in solio, semper regnans, & in omnes imperium exercens, neque vllis vnquam perturbationibus agitatur: nos autẽ naturam ad mutationem conuersionemque propensissimam sortiti, simul cum sæculo interimus; hoc est, quolibet tempore, temporisq; articulo vicissitudini interituiq; obnoxiam vitam degimus. Neque ergo diuinitas perturbationum impulsione extra propriæ stabilitatis limites aliquando exturbabitur; neque corruptibilis rursum & alterabilis natura, hoc est creata, essentialem immutabilitatẽ quandoque adipiscetur; neque vlla omnino creatura diuinæ naturæ bonis veluti propriis aliquando coronabitur. audiet enim, & id quidem merito: *Quid habes quod*

Baruch. c. 3. v. 3.

1. Cor. c. 4. v. 7.

ANNO CHRISTI 431.

non accepisti? Quod autem ipsius Verbi natura modis omnibus sit immutabilis & inuariabilis, omnis vero creata omnino mutabilis; id ex diuino Dauide suauiter in Spiritu modulante, nullo negotio perspicitur: *Cæli,* canit is, *peribunt, tu autem permanes; & omnes sicut vestimentum veterascent, & sicut operiorium inuolues eos, & mutabuntur: tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.* At qui fieri potest, vt Dei Verbum idem prorsus mãserit, si vere asseritur stabilitate immutabilitateque, quam habebat, relicta, in illud transiisse, quod suapte natura non erat; transmutatumque esse in carnis naturam, hoc est, in id quod corrumpi natum est? An non, obsecro, isthæc mera sunt deliria? an non apertæ sunt insaniæ? Sunt equidem citra vllam prorsus controuersiam.

Psalm. 101. *v.* 27.

XI.

Alioqui restat vt dicamus, illorũ stoliditati stolidius quippiam opponentes, absurdum non esse vt terrena etiam caro possit in diuinitatis naturam aliquando conuerti, fierique substantia omnium sũprema. Nam si diuina ipsa natura, iuxta stupidum illorum sensum, transiit in carnis naturã; nihil obstare videtur, quo minus caro inferiorem & propriam trãscendens naturam, transformetur etiam in deitatẽ & summam essentiam. Atqui non ita desipimus, nec tanta leuitate sumus, vt posthabitis sanctæ scripturæ literis, insanæ illorũ sententiæ tam leuiter subscribamus, cum Propheta diserte dicat: *Ecce virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel:* beatusque Domini angelus Gabriel

Isai. c. 7. v. 14.

ὁ ἐκ ἔλαβες; ὅπ δὲ ὅστν ἄτρεπτος μὴ καὶ ἀναλλοίωτος παντελῶς ἡ τῆ λόγου φύσις, ἀλλοιωτὴ δὲ παντὶ ἡ γρωτὴ, καταδήσαις αὖ καὶ λίαν ἀκόλως, ἀναμελῳδουῦτος ἐν πνεύματι τῆ μακαρίου Δαυίδ· Ⓓ οὐρανοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις· καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτοὺς, καὶ ἀλλαγήσονται· σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, ⁊ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι. πῆ δὲ τοιγαροῦν μεμῦηκεν ὁ αὐτὸς ἔπ ὁ ἐκ θεοῦ λόγος, εἴπερ ὅστν ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅπ μεθεὶς τὸ ἐρηρεσμένως τε καὶ ἀκλονήτως ἔχειν, καταπεφοίτηκε μὲν εἰς ὅπερ ἐκ ἦν, μεταπεποίηται δὲ ⁊ εἰς σαρκὸς φύσιν, καὶ εἰς τὸ φθαρτὸς πεφυκός; ἆρ' οὖν οὐχὶ λῆρός τε ἤδη καὶ μανία ταῦτά; καί τοι πῶς μὴ ἐνδοιάσῃ τις.

ια'.

Ὥρα γὰρ εἰπεῖν τῆς ἐκείνων ἀμαθίας δυπτείνοντας ἀμαθέστερον, ὡς ἔστν ἐκ ἀπτῶτος, ⁊ πῶ ἀπὸ γῆς σὰρξ καὶ * πρὸς τὸ θεότητος φύσιν αἰαφοιτᾶν δυνάσθαι ποτ', ⁊ τὸ δυνατόν πω πασῶν ὑσίας γνῶσθαι σύστασιν. εἰ γὰρ αὐτὴ ἡ θεότης φύσις; κατά γε τὸ ἐκείνων ἐμβροντησίαν εἰς τὸ ἡ σαρκὸς μεθαρμόσασα φύσιν, ὁδὲν ὡς ἔοικε τὸ ἀπειρον ἔπ, τὸ μὴ κάπω τε ⁊ ἰδίαν φύσιν ὑπερπέτασθαι τὸ σαρκὸς, μεταπλάττεσθαι καὶ πρὸς θεότητα, ⁊ εἰς οὐσίαν τὸ ἀνωτάτω. ἀλλ' ὁ τῆς ἐκείνων ἀσυνεσίας τὸ ὑπτῶτες χαριζόμεθα, * ἐνδόμεθα δὲ μᾶλλον τῆς θείας γραφῆς, καὶ προφήτου μὲν λέγοντος· ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτῆ Ἐμμανουήλ· καθαπτομένου δὲ τὸ προφωνήσαντος τῆ μακαρίᾳ Γαβριήλ, καὶ

ANNO CHRISTI 431.

* εἰς

* προσ-κόμεθα

ANNO CHRISTI 431. καὶ τὸν ἄνωθεν ψῆφον τῇ παρθένῳ διερμηνεύοντος· μὴ φοβοῦ γάρ, ἔφη, Μαριάμ· ὅτι ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτῷ Ιησοῦν. ἐκ γυναικὸς οὖν ὄντως γεγυνῆσθαι πιστεύομεν τὸ Ἐμμανουὴλ, καὶ τὸ λαμπρόν τε & ἀξιάγαστον τῆς ἑαυτοῦ φύσεως οὐ διωσόμεθα * ἐπιλάθεται κώμημα, φρονοῦντες ὀρθῶς. * ἐπεδράξατο γὰρ ὁ μονογενὴς οὐχὶ τῆς ἰδίας φύσεως· ἵνα γὰρ αὖ οὐδὲν τι μᾶλλον τὰ καθ' ἡμᾶς ἐνδεεῖν. ἀλλ' οὐδὲ τῆς ἀγγέλων· ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραὰμ, καθὰ γέγραπται. ἵνα γὰρ οὕτω, καὶ οὐχ ἑτέρως, τὸ διολισθῆσαν εἰς φθορὰν ἀνασώσασθαι θεός.

ιϛ.

Τί δέ; οὐχὶ κἀκεῖνο πρὸς τοῖς δὲ καταθαυμάζειν ἄξιον; μονονουχὶ γὰρ καὶ τὸ ἐρρωδηκέναι φασάντων τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ, καὶ πνεύματι πλάνης τὸ οἰκεῖον ἔνιες ὑπονέμοντες νοῦν, εἰς τοῦτο καθήκουσι δυσβουλίας, καὶ μειρακιώδους ἀβελτερίας, ὡς οἴεσθαι δεῖν, τὸ τῶν αἰώνων δημιουργὸν, & σωματοῦσθαι τῷ πρὸ καὶ πατρὶ θεὸν λόγον, τῇ τῆς σαρκὸς γενέσει συμπροβεβηκέναι ἔχειν τῆς ὑπάρξεως τὸ ἀρχαῖον, καὶ ὀψιγενῆ φαντάζεσθαι τὰ ἐπέκεινα πάντος αἰῶνος καὶ χρόνου· ὡς ἂν ἐσχάτοις καὶ μόλις τοῖς τῆς ἐνσωματώσεως καιροῖς, πατέρα μὲν γενέσθαι τὸν θεόν· συνεισβαλεῖν δ' ὥσπερ εἰς τὸ εἶναί τε καὶ ὑφεστάναι τῷ ἐκ τῆς παρθένου ναῷ, τὸ δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἐν ᾧ τὰ πάντα. ἆρ' οὖν οὐχὶ πρὸς λῆξιν ἤδη τὰ ἀνωτάτω διεληλάκασι τῶν κακῶν, οἱ μῦθον ὅπως γραώδη καὶ βδελυρὸν προχείρως προσπεπλασμένοι, καὶ τὰ ἀκρατοῦς νωθείας τὸ οἰκεῖον ἀναπλησάσαντες νοῦν; πάθος

Prophetę oracului confirmans, cæleſteque decretum Virgini exponens, ita prædicet: *Ne timeas Maria: ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius Ieſum.* Emmanuelem proinde ex muliere vere natum certo credimus; neque illuſtrem illam, ſummaque admiratione dignam naturæ noſtræ gloriam, ſi certe ſapimus, aſpernabimur. Suſcepit namq; Vnigenitus non propriam naturam (hac enim ratione nihil vtilitatis naturæ noſtræ acceſſiſſet) ſed neque angelicam quoque ſuſcepit; verum, vt ſcriptum eſt, *Abrahæ ſemen apprehendit.* Hoc enim, non alio modo humanum genus in interitum prolapſum inſtaurari poterat. *Luc. c. 1. v. 30.* *Hebr. c. 2. v. 16.*

XII.

Quid autem? An non ſumma quæſo admiratione dignum eſt, quoſdam, dum mentem ſuam errorum ſpiritibus accommodant, diuinæque ſcripturæ tantum non nuntium mittunt, in eam temeritatem, puerilemque ſtultitiam deueniſſe, vt ſęculorum opificem Deum Verbum, Deo & Patri coæternũ, per carnis originem primum exiſtendi initium adeptum eſſe arbitrentur; illumque iam nunc demum natum imaginentur, qui omne tempus & æuum antecedit? vt Deus vix tandem aliquando, nempe extremis hiſce incarnationis temporibus factus ſit Pater; & is, per quem omnia & in quo omnia, ſumat exiſtendi initium vna cum templo, quod edidit Virgo. An non igitur ad ſummum malorum faſtigium peruenerunt, qui mentis ſtupore oppreſſi, fabulæ vſqueadeo anili & execrabili, tam prompto animo inhærent? *Vere ſepulcrum* *Pſalm. 13. v. 3.*

patens est guttur eorum ; & linguis suis dolosè agunt : venenum aspidum sub labiis eorum : os eorum maledictione & amaritudine plenum est. Illum namque, per quem subsistunt omnia, ante omnia extitisse, necessario intelligendũ est. Sed quid agerent? cum
Ioan. 1. Ioannes scribat: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum; & Deus erat Verbum. hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est neque unum, quod factum est.* Et alio rursum loco:
1. Ioan. 1. *Quod fuit ab initio, quod audiuimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectauerunt de Verbo vitæ: & vita manifestata est; & vidimus, & testamur, & annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis.* Quin & ipse quoque Christus Iudæis tam spectabilem substantiæ suæ antiquitatem neutiquam obscure insinuat. Cum enim dicerent:
Ioan. c. 8. v. 57. *Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?* Eiusmodi responsum aperte tulerunt: *Amen amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum.* Iam cum verbum illud substantiale, erat, &, sum, absolute hoc loco ponantur, ita quidem, vt nihil prorsus inferatur; ecquodnam, obsecro, generationis initium imaginari hic quispiam poterit? Aut qua tandem ratione fieri potest, vt is qui supra omnem mentem & sensum in principio erat, in tempore vt subsisteret, inclinatus fuerit? Quod si quis paulo diutius versari in hac disputatione vellet, difficile non esset, testimoniis diuinarum literarum in medium adductis, væsaniæ huiusce tela re-

ἀληθῶς ἀνεῳγμένον ὁ λάρυγξ αὐτῶν, ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν· ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν, ὧν στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει. (W) γὰρ τοι δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ προσυφεσταναι τῷ * πάντων δυάδικη νοεῖν. Τί δὲ δὴ καὶ δρῷεν αὖ; Ἰωάννου μὲν γράφοντος· ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς (W) θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος· οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς (W) θεόν. πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονε. καὶ πάλιν· ὃ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα, καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν, περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς· καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη, & ἑωράκαμεν, καὶ μαρτυροῦμεν, καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον (W), ἥτις ἦν πρὸς (W) πατέρα, καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν· αὐτὸς δὲ Χριστοῦ τῆς ἰδίας ὑπάρξεως τὴν ἀποπ(W) ἀρχαιότητα τοῖς Ἰουδαίοις καταστομώσαντος. ὑπὲρ γὰρ ἔφασκ(W)· πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχεις, καὶ Ἀβραὰμ ἑώρακας; αὐτήκουσαν σιαργῶς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμι. οὗ δὲ τὸ ἦν ὅτιν ἐπενδυσαμένου μηδενὸς, καὶ μὴν καὶ τὸ, εἰμὶ, τέτακται σαφῶς, ἵνα τῆς γενέσεως καζίδοι τις ἂν τὴν ἀρχήν; ἢ ἵνα δὴ ζήτον ὁ ὢν ἐν ἀρχῇ τῇ παντὸς ἐπέκεινα νοῦ, παρασδέξαιτο αὖ τὸ ἐν καιρῷ κεκλίσθαι πρὸς ὕπαρξιν; εἰ μὴν οὕτω τις * ἐ- * βούλοιτο
λοιτο τούτοις σχολαιότερον διϊκφέρεσθαι, σκαλεπὸν οὐδέν, σὺν θεοπνεύστου γραφῆς παρακομίζοντας λόγοις, τὰ ἐκ τῆς ἐκείνων ἐμβροντησίας

ANNO CHRISTI 431.

ANNO CHRISTI 431.

ἀποκρύεσθαι βέλη. τά γε μὴν οὕτως εὐαρχῆ νοσοῦντα Ⓦ ἔλεγχ Ⓦ, καὶ πολὺ λίαν ἔχοντα τὸ ἀκαλλές, ῥᾴστην οἶμαί που καὶ φρονίδ Ⓖ ἀξιοῦν. ἥκουν ἐπ' ἐκεῖνο ἴωμεν, ὅπερ ἔστι τῶν κατεγνωσμένων συγχυές.

ιγ'.

Παρασημαίνουσι γάρ τινες τῆς ἀληθείας τὸ κάλλ Ⓖ, καθάπερ τι νόμισμα κιβδηλεύοντες, ἐπαίροντές τε εἰς ὕψος τὸ κέρας, καὶ ἀδικίαν λαλοῦντες κ Ⓣ τὸν θεόν, κ Ⓣ τὸ γεγραμμένον. ἀνύπαρκτόν τε καὶ ἰδικῶς οὐχ ὑφεστηκότα φαντάζονται Ⓦ μονογ Ⓤ· καὶ ἐκ ἐᾶ μὴν αὐ ὑποστάσῃ τῇ καθ' ἑαυτὸν, ῥῆμα δὲ ἁπλῶς, καὶ λόγον Ⓦ κ Ⓣ μόνῃ τῇ προφορᾷ γενέσθαι παρὰ θεοῦ· ὡς κ αὐ ἀνθρώπῳ κατοικῆσαί φασιν Ⓓ τάλανες. σωθέντες δὲ οὕτω Ⓦ Ἰησοῦν, ἀγίων μὲν εἶναί φασιν ἁγιώτερ Ⓦ, οὐ μὴν ἔτι καὶ θεόν. ἥκουν καθὰ καὶ ὁ τῦ σωτῆρ Ⓖ ὑπασπίσας μαθητὴς, τίς ἐστιν ὁ ψεύστης, εἰ μὴ ὁ ἀρνούμεν Ⓖ, ὅτι Ἰησοῦς ἐκ ἔστιν ὁ Χριστός; οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίχριστος, ὁ ἀρνούμεν Ⓖ Ⓦ πατέρα κ Ⓦ υἱόν. πᾶς ὁ ἀρνούμεν Ⓖ Ⓦ υἱόν, οὐδὲ τ πατέρα ἔχ· ὁ ὁμολογῶν Ⓦ υἱόν, ⊂ Ⓦ πατέρα ἔχ. ἀμφω γὰρ ⊂ δι' ἀμφοῖν, κ ἑκάτερος αὐ ἑκατέρῳ, πρός γε ἡμῶν αὐτῶν, κ τῶν ἁγίων ἀγγέλων ὑπογινώσκονται. ὃ γὰρ ἄν τις δύναιτο εἰπεῖν, τί ἐστι πατὴρ, εἰ μὴ υἱὸν ὑφεστῶτα τ κ γεγεννημένον εἰσδέξαιτο κ Ⓣ νοῦν. ἀλλ' ὑδ' ἂν, οἶμαι, τί ποτέ ἐστιν ὁ υἱὸς ἀναμάθοι πάλιν, εἰ μὴ, ὅτι τέτοκεν ὁ πατὴρ, διενθυμοῖτο σαφῶς. ἥκουν ἀναλκαῖον

pellere. Verum superuacaneum duco, de iis quæ tam aperta turpitudine laborant, tantaque facilitate redargui possunt, omnino curare. Quare ad id quod damnatis hisce opinionibus cognatum est, iam nunc orationem conuertamus.

XIII.

Sunt alii igitur, qui veritatis pulcritudinem obscurant, eamdemq; perinde ac numisma quoddam adulterantes, extollentesq; in altum cornu, iniquitatem, vt scriptum est, aduersus Deum loquuntur. Imaginantur enim vnigenitum Dei Verbum anhypostaton, hoc est, subsistentia, vel hypostasi, qua per se vere ac proprie subsistat, destitutum; nudum autem verbum, ac simplicem sermonẽ sola pronuntiatione a Deo editum esse. Hoc porro prolatitium verbum miseri illi in homine inhabitasse affirmant. Ita compositum Iesum ceteris sanctis esse aiunt sanctiorem, non tamen Deum. At quis, vt Saluatoris nostri discipulus scribit, mendax est, nisi is qui negat, quoniam Iesus non est Christus? Hic est Antichristus, qui negat Patrem & Filium. Omnis qui negat Filium, neque Patrem habet: qui confitetur Filium, & Patrem habet. Vterque est enim per vtrumque; & vterque rursum cum ab angelis, tum a nobis ipsis quoque in altero esse dignoscitur. Haud enim quispiam quid sit Pater dicerit, nisi Filium natum, & enhypostaton, hoc est per se subsistentem, mente concipiat. sed neque quid sit Filius, rursum intelligi a quoquã queat, nisi quod Pater genuerit, liquido apud sese constituat. Quamobrem necessa- *Psal. 74. v. 6.*

ANNO CHRISTI 431.

rium puto ac ſecurum fore dicere, quod ſi Filius non ſubſiſtit, neque Pater quoque vere pater erit. Vbi enim erit Pater, ſi vere non genuit? Rurſum ſi id quod genuit, non ſubſiſtit, aut omnino non exiſtit; ipſum genitum nihil quidquam erit: quandoquidem quod non ſubſiſtit, æque ac nihil, aut (vt verius dicam) nihil eſt prorſus: ergo Deus nullius Pater erit.

XIV.

Verum huiuſmodi doctores merito ſane magnos nugatores appellauerim. alioqui percunctanti mihi reſpondete, ecquonam pacto Dei & Patris erga nos dilectio eximia extiterit. Nam ſi Filium, qui, veſtra ſententia, non ſubſiſtit, pro nobis tradidit, nihil vtique omnino noſtri cauſa tradidit. Sed neque Verbum quoq; factum eſt caro, neq; precioſam crucem ſuſtinuit, neque mortis imperium deleuit, neque in vitam, quam depoſuerat, denuo reuerſum eſt. Nã ſi, vt vos nugamini, nihil eſt, neque in rerum natura ſubſiſtit; quo pacto hæc in illum conueniunt? Diuinæ ergo ſcripturæ his qui crediderunt, impoſuere, fideique firmitas redacta eſt in nihilum. An non ſacræ literę Filium in forma Dei eſſe nos docent? an non genitoris imaginem & characterem illum appellant; At cui dubium eſſe poteſt, imagines ita per omnia affectas eſſe oportere, ſicut ipſa prototypa? ita enim, nec aliter, neceſſe eſt illas ſe habere. Si ergo imago non ſubſiſtit, neque character per ſe exiſtit; & illum ipſum quoque, cuius imago vel character eſt, non ſubſiſtere fateantur oportet: ſiquidem ima-

Philip. 2.
Hebr. 1.

ὅιμαί που κὴ ἀσφαλὲς εἰπεῖν, ὡς εἴπερ ὄϛιν αὐύπαρκτος ὁ υἱός, οὐδ' αὖ τ πατέρα πατέρα κ͞υ τὸ ἀληθὲς νοήσαιμι ἄν. ποῦ γὰρ ὄϛι πατὴρ, εἰ μὴ τέτοκεν ἀληθῶς; ἢ εἴπερ γεγένηκε τὸ μὴ ὑφεσὼς, μηδὲ ὑπάρχον ὅλως, τὸ γενηθὲν ἔσαι τὸ μηδέν. τὸ γὰρ τοι μὴ ὑφεσὼς, σὺν ἴσῳ τῷ μηδενὶ, μᾶλλον δὲ παντελῶς οὐδέν. εἶτα τ͞ῦ μηδενὸς ἔσαι πατὴρ ὁ θεός;

ιδ'.

Αλλ' ὦ βέλτιϛοι, φαίλω αὖ ἔγωγε τοὺς γε τ͞ῦ τ͞ῷ τοιούτων ἐζητητὰς· ὔθλος εἰκαῖος τὰ πρὸ ὑμῶν. ἢ γοῦν ἐρομένῳ φράζετε· πῶς ἐζαίρετος ἡ εἰς ἡμᾶς ἀγάπησις τ͞ῦ θεοῦ κὴ παζῆς; κὴ εἰ δέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν Ⓦ υἱὸν, Ⓦ καθ' ὑμᾶς οὐχ ὑφεσηκότα, τὸ μηδὲν ἄρα δέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν. κὴ οὔτε σαρὲ ὁ λόγ Ⓖ γέγονεν, οὔτε Ⓦ τίμιον ὑπέση σταυρὸν, οὔτε κατήργηκε τ͞ῦ θανάτου τὸ κράτος, οὔτε μὴν ἀνεβίωσε πάλιν. εἰ γὰρ ὄϛι τὸ μηδὲν κὴ αὐύπαρκτος, καθ' ὑμᾶς, πῶς σὺν γε τούτοις γένοιτ' ἄν; πεφενάκικεν οὖν ἄρα τῆς ἀληθείας γραφῆς ὁ λόγος σ͞ῦ πεπιϛευκότας, κὴ ἡ τῆς πίϛεως ἑδραιότης οἴχεται πρὸς τὸ μηδέν. τί δέ; ὀκ σὺ μορφῇ θεοῦ ὑπάρχὼν Ⓦ υἱὸν, τὸ ἱερὸν ἡμῖν κατεσήμανε γράμμα, εἰκόνα τε αὐτὸν κὴ χαρακτῆρά φησι τ͞ῦ γεγεννηκότος; καίτοι πῶς τ͞ῦτο ὄϛιν οὐχ ἅπασιν σύαρμὲς, αἵ γ' εἰκόνες, ὡς τὰ ἀρχέτυπα; δεῖ γὰρ οὕτως αὐτὰς κὴ οὐχ ἑτέρως ἔχειν. ὀκοῦν, εἰ μὴ σύνυπόϛατος ἡ εἰκὼν, μήτε μὴν σὺν ὑπάρξει νοοῖτο τῇ καθ' ἑαυτὸν ὁ χαρακτὴρ, ἀνυπόϛατον εἶναι δώσουσιν ὡς ἐξ ἀναγκαίου λόγου, κὴ Ⓦ οὗπερ ὄϛι χαρακτὴρ, κὴ τὸ τῆς

ANNO CHRISTI 431. εἰκόνος ἀχαλλὲς ἀναδραμεῖται πάντως ἐπὶ τὸ ἀρχέτυπον.

ιε'.

Εἶτα εἰπέ μοι, Φίλιππε χειροτονητὸς ὢν ἄγαν, ὃν ὄντα καὶ ὑφεστηκότα πατέρα καταδεῖν ἠξίου, λέγων· κύριε δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν; ἢ γοῦν τὸν ἐκ ὄντα καὶ ἀνυπόστατον; ἀλλ' οἶμαι φαίη τις ἂν μελλήσας οὐδέν, ὅτι ὄντα τε καὶ ὑφεστηκότα. εἴπερ οὖν ὅτι τὸ μηδὲν ὁ υἱός, ἅτε δὴ μὴ ὑφεστηκώς, κατά γε τὸ ἐκείνων ἀχάλινον φάσος, εἰς εἰκόνα τὴν γνῶσιν ἀκριβῆ τοῦ πατρὸς ἑαυτὸν ἡμῖν ἀνθρώπου σχήματι προκόμιζε, λέγων· τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἐγνωκάς με Φίλιππε; ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὴν πατέρα. οὐ πιστεύεις, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν; ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμέν. ἀλλ' οὐκ ἂν οἶμαί που τὸν ὑφεστηκότα καταφρήσαι τις ἂν γε τῷ μὴ ὑφεστηκότι· οὐδὲ αὖ ἐννοοῖτό ποτε καὶ ταυτὸν εἰς ἅπαν τῷ μὴ ὑπαρχοντι τὸ ὑπάρχον. ἔσται δὲ ὅπως ἐν ᾧ μὴ ὁ πατὴρ, ὁ υἱὸς δὲ αὖ ἐν τῷ πατρί; ἢ οὐχ ἕτοιμον εἰπεῖν, ὡς εἰ μὴ ὅτιν ὁ λόγος ἐν ὑπάρξει τῇ καθ' ἑαυτὸν, κινδυνεύσειεν ἂν καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ, ἔχων μὴ ἐν ἑαυτῷ τὸ μηδὲν, νοούμενος δὲ ὑπαρχὴν ἐν τῷ μηδενί; τὸ γὰρ ἐκ ὂν ὅλως, οὐδὲν ἂν νοοῖτο λοιπόν. καὶ ἐκ ἄτοπος μὴ ὁ λόγος· πλείστου γὰρ ὅσην ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀτοπίαν νοσεῖ. φεύξησιν οὖν ὅμως εἰς τὸ ἀπηχὲς τῆς δι' ἐνθυμίας τὸ δόγμα. καταπτήτω δι' ἂν τις ἐκότως, ἵνα δὴ ζήτον ἐν τῷ ὑφ' τῷ μὴ λαχόντι τὸ εἶ, τὸ ὄν-

ginis vitium in ipsum archetypum omnino redundat.

XV.

Præterea dic, amabo, cum Philippus Christi discipulus, Patris, qui est & subsistit, videndi percupidus, aiebat: *Domine ostende nobis Patrem, & sufficit nobis:* eiusmodine contueri volebat, qui neque existeret, neque subsisteret? Puto sane neminem futurum, qui non intrepide respondeat, illum videre desiderasse, qui existeret & subsisteret. Si ergo iuxta effrenatam illorum audaciam, Filius nihil est, vt qui non subsistat; cur igitur per seipsum vt imaginem, ad Patris agnitionem adducere nos voluit? Ait enim: *Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouisti me Philippe? qui videt me, videt & Patrem. Non credis, quia ego in Patre, & Pater in me est? Ego & Pater vnum sumus.* Iam, vt ego opinor, nemo eum qui subsistit, in eo qui non subsistit, videre queat. Nec aliqua rursum ratione intelligi potest, quomodo idem sit per omnia, quod non existit, cum eo quod existit. Quomodo vero Pater erit in Filio, & Filius vicissim in Patre? An non respondere in promptu est, si Verbum propria subsistentia destituitur, ipsum quoque Patrem in discrimen adductum iri, vt qui id in se habeat quod nihil est, atque ita in nullo prorsus esse intelligatur? Nam quod omnino non est, id nihil esse intelligi debet. Sunt sane isthæc omnia spinosissima, multisque & magnis absurditatibus plena. Verum aduersariorũ dogma in omnia hæc absurda vrget. Iure sane meritoque admiretur quispiam, qua ratione Pater omnia quæ in rerũ hac vniuersitate cer-

Ioan. c. 14. v. 8.

Ibidem v. 9.

Ioan. c. 10. v. 30.

nuntur, per Filium condiderit, si nullam ille vnquam sortitus est hypostasin. Quod si quis interrogetur, vtrum iis quæ sunt, esse sit bonum, an forte non esse: statim haud dubie respondebit, satius esse existere, quam non existere. vnde opifex ille rerum, qui illis quæ aliquando non erant, esse impertitus est, optimus appellatur, & est. Quod si ita res habet, vt profecto habet, consequitur, vt meliori conditione sint creaturę, quam ille ipse, per quem omnia creata sunt: quandoquidē is subsistere negatur, illa vero subsistunt, propriamque naturam sortita cognoscūtur. O absurdas cogitationes! facessite cum istis contumeliosis vocibus. *Viuum est enim Dei verbum, & efficax,* vt scriptum est. Quare & ipse quoque Dominus aiebat: *Ego sum vita.* Atqui si non subsistit, quomodo vita dici aut cogitari potest? Est autem vita suapte natura, nullo enim pacto mentitur. Vnde quicumque Verbum, quod ex Deo natum est, subsistentia spoliant, illi mendacium longe putidissimum effutiunt, stolidissimarumque mentium sordes euomunt. Ad Moysen enim ipsum ait: *Ego sum, qui sum.* Quod autem vere per se est, quomodo id propria subsistentia destitutum confingi quandoque potest? Hos itaque qui ita sentiunt, iure summæ cuiusdam insciticæ condemnabimus.

Hebr. c. 4. v. 12.

Ioan. c. 14. v. 6.

Exod. c. 3. v. 14.

τα πεποίηκεν ὁ πατήρ. εἰ δὲ δὴ τις ἔροιτο, πότερα τοῖς οὖσι τὸ εἶναι καλὸν, ἢ χωρὶς τὸ μὴ εἶναι τυχόν; φαίη τις ἂν εὐθὺς, ὅτι τὸ εἶναι. ὁ γὰρ τοῖς οὐκ οὖσί ποτε τὸ εἶναι δοὺς, ἀγαθὸς ὅτι μάλιστα κεχρημάτικέ τε, καὶ ἔστιν ὁ δημιουργός. ἔχει γὰρ δὴ ὧδε τὸ χρῆμα τῇ φύσει. ἑκοὼν σὺν ἀμείνοσιν ἡ κίνησις, ἥπερ ὁ δι' οὗ τὰ πάντα προήχθη πρὸς χύσεως· ὁ μὲν γὰρ οὐχ ὑφεστηκέναι λέγεται, τὰ δ' ὑφέστηκε, καὶ σὺν τῷ εἶναι νοεῖται. ὦ τῆς τῶν ἐννοιῶν ἀτοπίας! ἄπαγε τῆς δυσφημίας. ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, καὶ ἐνεργὴς, καθὰ γέγραπται. τοιγάρ τοι καὶ ἔφασκεν, ἐγώ εἰμι ἡ ζωή. ἀλλ' ἐκ δὴ νοοῖτο ζωὴ, μὴ ὑφεστηκώς. ζωὴ δέ ἐστι καὶ φύσιν, διαψεύσεται γὰρ οὐδαμῶς. τὸ ἄρα μὴ ὑφεστάναι λέγειν ἐκ θεοῦ πεφηνότα λόγον, ψευδηγόρημα σαθρὸν, καὶ φρενὸς ἀποβεβασμα τῆς * λιθώδους. Μωσεῖ γὰρ ἔφασκεν αὐτὸς, ἐγώ εἰμι ὁ ὤν. τὸ δὲ ὂν ἀληθῶς σὺν ὑποστάσει τῇ καθ' ἑαυτὸ σωζόμενον, πῶς ἂν νοοῖτο ποτε μὴ ὑφεστηκός; ἑκοὼν τῷ τῇδε διειληφόσιν καθορμισθὲν εἰκότως τὸ εἰς ἄκρον ἀμαθές.

* ἀλιθιωτάτης

XVI.

Sed neque illos quoque, nos qui sedula diligentique inuestigatione veritatē inquirere didicimus, facile commendabimus, qui carnem Verbo vnitam anima rationis participe destitutam arbitrati, Verbum carne, quæ vitalem tantum & sensilem motionem sortita sit, indutum introducunt; totam vero mentis & intelligen-

ις'.

* Οὐ μὴν οὐδὲ ἐκείνοις ἐπαινέσομεν, φιλοθηρεῖν δὲ μᾶλλα δεδιδαγμένοι τὸ ἀληθὲς, οἳ τὴν τᾶδαι λέγοισι ψυχῆς λογικῆς τὸν ἐνωθεῖσαν τῷ λόγῳ σαρκα. σαρκὶ γάρ που μόνον τὸν ζωικὸν τε καὶ αἰσθητικὸν λαχοῦσαν κίνησιν ἀμφιεννύντες λόγον, προσφέρουσιν εἰς κόσμον,

* ἑκοὼν

ANNO CHRISTI 431.

τ νοῦ κ ψυχῆς ενέργειαν ὀπονέμοντες τῷ μονογενεῖ. καθαπερ φέρεται δ, ἐκ οἶδ' ὅπως, ψυχωθείσῃ λογικῇ ψυχῇ τῇ ἀνθρωπίνῃ σαρκὶ κ Φύσιν ἰδιάζουσαν τὸν λόγον ὁμολογεῖν· τὸ μὲν ἄνωθεν τ κ ἀδιαπτώτης πίστεως τ παράδοσιν ὀλίγου παντελῶς ἀξιοῦντες λόγου, θελήσει ᾗ μόνῃ τῇ κ σφῶν αὐτῶν, κ τοῖς ἀνθρωπίνοις δεῖν ἕπεσθαι λογισμοῖς, ἀμαθῶς ἠρημένοι, κ φρονοῦντες ἀληθῶς παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν. ⓒ Ὡς ὁ λόγος αὐτοῖς ὅ τι οὐδὲ δόγματος, ἐγὼ φράσω. ⓟ Θεοῦ μεσίτην κ ἀνθρώπων, κ τὰς ἀρχάς, συγκεῖσθαι φαμὲν ἔκ τε τ καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπότητος τελείως ἐχούσης κ τ ἴδιον λόγον, κ ἐκ τ πεφυκότος ἐκ Θεοῦ κ Φύσιν υἱοῦ, τουτέστι τῷ μονογενοῦς. διαβεβαιούμεθα δὲ σωδρομοῦντες, εἰς ἕνωσιν ἀνίσων τε κ ἀνομοίων πεφυκέναι Φύσεων· ἕνα δὲ οὖν ὅμως Χριστὸν κ κύριον Ἰησοῦν, κ υἱὸν ὀνομάζεσθαι ὁμολογοῦμεν, ἐν ταὐτῷ κ ὑπάρχοντα, καὶ νοούμενον θεόν τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον. ἀδιάστατον δὲ παντελῶς τὴν ἕνωσιν διατηρεῖν εἰθίσμεθα, ⓝ αὐτὸν εἶναι κ μονογενῆ πιστεύοντες, κ πρωτότοκον· μονογενῆ μὲν, ὡς Θεοῦ παῖδα λόγον, κ ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ πεφυκότα· πρωτότοκον δὲ αὖ, κατὰ γέγονεν ἄνθρωπος, κ ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς. ὥσπερ γὰρ εἷς ἐστι Θεὸς ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα· οὕτω κ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς δι' οὗ τὰ πάντα. Θεὸν γὰρ ὄντα κ Φύσιν ἐπιγινώσκομεν ⓝ, δι' οὗ τὰ πάντα, λόγον, κ εἰ γέγονε σὰρξ, τουτέστιν ἄνθρωπος.

tis animæ vim energiamque Vnigenito attribuunt. Fateri enim, neſcio quomodo, verentur, Verbum carni humanæ, anima intelligente perfectæ & informatæ, ſecundum naturam vnitum eſſe. Verum dum ita philoſophantur, antiquæ & olim traditæ fidei rationem omnino negligunt, & voluntatis ſuæ iudicio male ſano (vt quod humanas tantum rationes & coniecturas ſequi ſoleat) praue innixi, ſecus quam reuera oportuerat, ſapiunt & ſentiunt. Et quænam, obſecro, dogmatis huius eſt ratio? Dicam: Mediatorem Dei & hominum, hoc eſt Chriſtũ, ex humanitate numeris omnibus ſecundum propriam rationem perfecta & abſoluta, naturalique Dei Filio, hoc eſt vnigenito, conſtitutum, Scripturis conuenienter prædicamus. Affirmamus autem naturas diſpares, ac inter ſe diſſimiles, quadam coitione & concurſu qui verbis explicari non poteſt, in vnum conueniſſe. Agnoſcimus tamen vnum Chriſtum, & Dominum Ieſum, & Filium vocatum; quippe cum ſimul Deus & homo exiſtat, mentique ſe offerat. Etenim vnio illa naturarum vſqueadeo indiuidua indiuulſaque eſt, vt vnum eumdemque vnigenitum ſimul & primogenitum credamus: vnigenitum quidem, tamquam Dei Patris Verbum, ex illius ſubſtantia natum; primogenitum vero, quatenus inter multos fratres homo extitit: quandoquidem vt vnus eſt Deus Pater, ex quo omnia; ita vnus quoque eſt Dominus Ieſus Chriſtus, per quem omnia. Nam Verbum illud, per quod omnia conſiſtunt, ſecundum naturam Deum eſſe nouimus, etiam ſi caro, hoc eſt, homo factum eſt.

2. Cor. c. 8. v. 6.

XVII.

Ceterum, eorum dicta cum noſtris non ſatis congruunt. Nam & ipſi quoque vnum ſolum Chriſtũ aperte conſtituunt, & vnum Emmanuelem in duos diuellere, tamquam rem ſumma cum impietate coniunctam, ſummopere execrantur: ſed Verbum interim carni, quæ humana, hoc eſt, ratione prædita anima exuta deſtitutaque ſit, vnitum prædicant: & cur iſtuc prædicare debeant, rationẽ admodum plauſibilem comperiſſe ſe autumant. Aiunt enim, quæ ad vnius perfecti conſtitutionem per compoſitionem concurrunt, ea partes eſſe & imperfectorum rationẽ obtinere; nam quod perfectum eſt per ſe, atque vt in propria natura, non opus habet vt ad partialem compoſitionẽ veniat: atque ideo cauendum eſſe ſedulo, ne templum, quod Verbo vnitum eſt, perfectum hominem extitiſſe concedentes, exactam illam vnionis rationẽ, quæ in Chriſto accidiſſe dignoſcitur, meritæ calumniæ exponamus. Quin & illud quoque huc adiecturos ſuſpicor; nempe, ſi ex homine perfecto, & Dei Patris Verbo Emmanuelem coaluiſſe dicamus, in illud nos & magnum, & plane ineuitabile periculum venturos eſſe, vt vel inuiti duos Chriſtos, & duos itidem filios tenere & profiteri cogamur. Cedo, quid nos ad hæc reſpondebimus? Apprime indignum eſſe, nos antiquiſſimam fidei traditionem (vt quæ ab ipſis ſanctis apoſtolis profecta ad nos vſque peruenit) propter curioſas quaſdam ac ſuperuacaneas rationes ac diſceptationes deſerere, vel nimiis inquiſitionibus humanæ mentis captũ excedentia ſub-

ιζ'. ANNO CHRISTI 431.

Αλλ' οὔπου σφόδρα τῆς ἐν ἡμῖν περὶ τούτου δόξαις τὰ ἐκείνων συμφέρεται. ἕνα μὲν γὰρ ὁμολογουμένως παραδέχονται Ⓒ αὐτοὶ Ιησοῦν Χριστὸν, προσθοῦναι δὲ λίαν, ὡς δυσσεβὲς ὅπι μάλιστα, καταδιϊσᾶν εἰς δύο Ⓝ Εμμανουήλ· ψυχῆς δ' οὖν ὅμως τῆς ἀνθρωπίνης καὶ λογικῆς τὴν σαρκα χωείσαντες καὶ γυμνώσαντες, ἰωάδαι φασιν αὐτῇ Ⓝ ὀκ θεοῦ λόγον. ἐξεύρηται δὲ τις αὐτοῖς καὶ πιθανὸς, ὡς οἴονται, περὶ τούτου λόγος. τὰ γάρ τοι, φασὶ, κῆ σωθέσιν περὶ ἑνὸς τελείου σύσασιν σωδεδραμηκότα, * μέρη τε κὴ ὄξ ἀτελῶν ὁρᾶσθαι φιλεῖ, τὸ τελείως ἕκαστος καθ' ἑαυτὸ, Ⓒ ὡς ἐν ἰδίᾳ φύσῃ, τὸ ὀκ μεροῦν σωθέσεως οὐ δεδεγμένου. τοιγάρ τοι φασὶ, προσηκτέον εἰκότως, ἀνθρωπον δοῦναι τέλειον, τὸν σωενωθέντα τῷ λόγῳ ναὸν, ἵνα κὴ ἡ * ἕνωσις, ἥπερ ἂν ὀπὶ Χριστῷ νοοῖτο τυχὸν, ἀκριβῆ τε κὴ ἀδιάβλητον Ⓝ ἐπ' αὐτῆς ὑποσώζοι λόγον. καὶ μὴν κἀκεῖνο προσθεῖεν ἂν, ὥσπερ οὖν * ἠγόρμαι, πάλιν. εἰ γὰρ ὄξ ἀνθρώπου τελείου, φασὶ, κὴ Θ ὀκ τοῦ παζὸς ὄντος λόγου * φήσομεν εἶναι Ⓝ Εμμανουὴλ, οὐ βεβαίως τὸ δεῖμα, μᾶλλον ὃ ἀδιάφυκτον ἤδη πως ἀναφανεῖ) λοιπὸν, τὸ κὴ ἀκουλήπτως δεῖν δύο μὴν υἱοὺς, Χριστοὺς δ' αὖ δύο φρονεῖν τε κὴ λέγειν. εἶτα τί τούτοις ἀντερομεν ἡμεῖς; πρῶτον μὲν, ὅτι τὴ πίστεως τὴν οὕτως ἀρχαιοπάτρω, κὴ ὄξ αὐτῶν τῶν ἁγίων ἀποστόλων διήκουσς εἰς ἡμᾶς παράδοσιν, ἃ ταῖς ὑπερμέζοις ἀκριβείαις * καταλύειν ἄξιον, οὔτε μὴν ταῖς εἰς ἄκρον ἐρεύναις * ὑπερφέρειν τὰ ὑπὲρ νοῦν·

* μέρη δ' εἶπε,

* σωθῆναι,

* ἡγοῦμαι,

* σωτῆρα μὲν τὸν Εμμανουὴλ,

* καταλυτέον.

* Ie. ὑπερφέρειν

ANNO CHRISTI 431.

νοῶ· ἀλλ' οὐδὲ ἥκειν εἰς μέσον οἷα πρὸ-
ζυγας ὀρεισας, καὶ ῥιψοκινδύνως λέ-
γοντας· ὡς τὸ δεῖνα μὲν ὀρθῶς, τὸ δεῖ-
να δ' αὖ ἑτέρως ἔχειν. ἐγὼ δὴ που, καὶ
ἐμοὶ ἄμεινον ἀληθῶς, ὅπου μὲν μᾶλ-
λον τῷ παντοφῶ θεῷ τὰ ἰδίων διασκέ-
ψεων τὴν ὁδὸν, καὶ μὴ τοῖς ἐμοὶ ἔχειν παρ'
αὐτῷ δεδοκιμασμένοις, ἀνοσίως ἐπι-
ζημιᾶν. ἀκουσόμεθα γὰρ λέγοντος σαφῶς· ἃ γὰρ εἰσιν αἱ βουλαί μου ὥσπερ
αἱ βουλαὶ ὑμῶν, οὐδὲ ὥσπερ αἱ ὁδοὶ ὑ-
μῶν αἱ ὁδοί μου· ἀλλ' ὡς ἀπέχει ὁ οὐρα-
νὸς ἀπὸ τῆς γῆς, οὕτως ἀπέχει ἡ ὁδός μου
ἀπὸ τῶν ὁδῶν ὑμῶν, καὶ τὰ διανοήματα
ὑμῶν ἀπὸ τῆς διανοίας μου.

ιη'.

Υἱοὺς μὲν οὖν που δύο προσκυνήσο-
μεν, ἀλλ' οὐδὲ Χριστοὺς ἐροῦμεν δύο,
κἂν ἐψυχωμένῳ πρὸς θεότητα λο-
γικῇ καὶ ἐνωθέντα τῷ λόγῳ ναόν. ὥσ-
περ γὰρ καὶ γε τὸ ἐκείνοις οὐ ἔχειν δο-
κοῦν, κἂν εἰ ἐκ μόνης *λέγοιτο τῆς
σαρκὸς, καὶ τὸ ἐκ θεοῦ πάλαι πε-
φυκότος λόγου, οὐδεὶς αὐτὸν διαπει-
σθήσεται, ἀνὰ μέρος τιθεὶς σαρκὸς καὶ
λυθέντας, καὶ ἀνὰ μέρος αὖ μονο-
γενῆ, δυάδα Χριστῶν ὁμολογεῖν·
οὕτω κἂν τὴν καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπότητα
τελείως ἐχέσθαι κατά γε τὸ τῆς ἰδίας φύ-
σεως λόγον, οἱονεὶ συνενωθέντα τε καὶ
ἑνωθέντα λέγωμεν ἀπορρήτως τε καὶ ὑ-
περ νοῦν τὸν ἐκ θεοῦ λόγον, οὐχ ὑμᾶς
δυάδα νοήσομεν, ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν,
φύσει μὲν ὄντα θεὸν, καὶ ἐξ αὐτοῦ πεφυ-
κότα τῆς θεότητος τοῦ θεοῦ καὶ πατρός· ἐν ἐσχά-
τοις δὲ τοῦ αἰῶνος καιροῖς γυόμενον
ἄνθρωπον, καὶ διὰ τῆς ἁγίας καὶ θεοτόκου
παρθένου γεγυνημένον, καὶ προσὸς τε ἡ-
μῶν αὐτῆς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων προσ-
κυνούμενον, καὶ τὰς γραφάς.

Concil. Tom. 5.

iicere; vel in medium exilire veluti iudices, vt noſtro ſenſu, contempto periculo, quiduis metientes, dicamus: Hoc recte ſe habet, illud vero ſecus. Quanto ſatius, quantoque vtilius foret, ſapientiſſimo Deo conſiliorũ ſuorum rationes integre permittere, & ea quæ ipſi probatiſſima ſunt, impie non reprehendere? præſertim cum illum aperte dicentem, & quaſi expoſtulantẽ audiamus: *Non ſunt conſilia mea ſicut conſilia veſtra, nec viæ meæ vt viæ veſtræ: ſed ſicut diſtat cælum a terra, ita viæ meæ a viis veſtris, & cogitationes meæ a cogitationibus veſtris.* Iſai. c. 55. v. 8.

XVIII.

Quare licet templum, quod Verbo vnitum eſt, anima humana perfectum & informatum certo credamus, non duos tamen filios adoramus, nec duos Chriſtos agnoſcimus. Vt enim, tametſi Emmanuelẽ ex ſola carne & Dei Patris Verbo, iuxta opinionem quam illi complectuntur, compoſitum ſtatuant; nulla adhuc tamen ratione huc illi adigi ſe paterentur, vt carne ſeorſum, & Vnigenito rurſum ſeorſum poſito, duos Chriſtos profiterentur: ita nos quoque, quamuis Dei Verbũ humanitati noſtræ ſecundũ propriæ naturæ rationẽ omnino perfectæ vnitum, ineffabilique ac incomprehenſo plane modo ſociatum affirmamus; non duos tamen filios mente concipimus, ſed vnum eumdemque, qui quidem natura Deus exiſtens, vtpote ex Dei & Patris ſubſtantia ortus, & in extremis ſæculi temporibus homo factus, & ex ſacra Deipara Virgine natus, cũ a nobis, tum ab ipſis quoq; ſanctis angelis ſecundũ ſcripturas, colitur & adoratur. Pſalm. 96. Hebr. 1.

ANNO CHRISTI 431.

XIX.

Quod si dixerint, genus nostrum solo Vnigeniti aduentu indiguisse; atque ideo illum, quod ab iis qui in terris degunt, cerni, amiceque cum hominibus conuersari, & vitæ euangelicæ viam nobis præmonstrare vellet, dispensatoria quadam ratione solam carnem nobis similem induisse (Deus namque secundum suam naturam sub aspectum non cadit) illi incarnationis scopum se ignorare, magnumque illud pietatis mysterium prorsus non intelligere, aperte ostendunt. Nam si Vnigenitus ea solum de causa incarnatus, hoc est, homo factus est, quo ab iis qui in terris ætatem agunt, conspici posset, nihilque aliud præterea commodi illius incarnatio humanæ naturæ attulit; cur illorum sententiæ subscribere nos pigeat, qui phantastica tantum carne & corpore Verbum indutum, neque in hominis natura, sed in hominis tantum similitudine in terris apparuisse fabulantur? Verum quantum hi miseri a veritatis scopo aberrent, facili negotio ostendi potest. Si, inquam, Dei Verbum, etiamsi caro factum est, nullum aliud humanæ naturæ commodum attulit; an non rectius statueretur a carnis quidem immunditia omnino abstinuisse, terreno nihilominus corpore vti visum esse, atque hac ratione quod decreuerat perfecisse? Ceterum quis aduentus illius fuerit vsus, & qualis incarnationis modus, si quis forte a nobis scisciteretur, cuiusque rei gratia patrata sit; ille respõsi loco hoc paucis habeat: Age istud diuina scriptura tibi patefaciet. Vade ergo, & sacras literas consule, mentisq;

1. Tim. c. 3. v. 16.

ιθ'.

Εἰ δὲ δὴ φαῖεν, ὅτι μόνης μὲν ἐδεῖτο τὰ καθ' ἡμᾶς τῆς τοῦ μονογενοῦς ἐπιδημίας· ἐδελήσας δὲ ὀφθῆναι τοῖς ἐπὶ γῆς, καὶ ἀνθρώποις συναναστραφῆναι, παιδεῦσαί τε ἡμᾶς τῆς * ἀγγελικῆς πολιτείας τὴν ὁδὸν, οἰκονομικῶς ἠμπίσχετο τὴν * ὁμοίαν ἡμῖν σαρκα· τὸ γὰρ τοι θεῖον καὶ φύσιν ἰδίαν οὐχ ὁρατόν· ἠγνοηκότες ἀλώσονται τῆς σὺν θεοπρεπείᾳ σκοπὸν, καὶ σωιέντες οὐδαμῶς τὸ μέγα τῆς εὐσεβείας μυστήριον. εἰ γὰρ δὴ μόνῳ ἔχει τὴν ἀφορμὴν τοῦ ὀφθῆναι τοῖς ἐπὶ γῆς τοῦ μονογενοῦς ἡ σαρκωσις, ἵνα ὡς σὺν ἀνθρωπίνῃ * θεοστεγῆ γε μὴν ἕτερον οὐδὲν τῇ ἀνθρώπου φύσει, πῶς ἐκ ἄμεινον ἤδη πως καὶ * ὠφελῶν, τῇ τοῦ δοκοῦντος συμφέρειν δόξῃ ἡμᾶς αὐτοῦ, οἱ σαρκός τε ὁμοῦ καὶ γνίνου σώματος ἀπαμφιεννύντες λόγον, ὥφθαι μὲν ἐπὶ γῆς ὡς ἀνθρωπον μυθοπλασοῦσιν δειλαιοι; ἡμαρτηκότες δὲ τἀληθοῦς ἀλοῖεν αὖ, καὶ οὐ σὺν ἱδρῶτι μακρῷ. ἢ ἐκ ἄμεινον ἐροῦσιν, εἰ μηδὲν ὀνίνησι τὴν ἀνθρώπου φύσιν ὁ ἐκ θεοῦ λόγος, εἰ κὴ γένοντο σαρξ, ἀπαλλάξεσθαι μὲν ἀκαθαρσίας σαρκικῆς, δόξαι οὗ ἄπαξ τῷ γνίνῳ προσκεχρῆσθαι σώματι, διαπεφευγέναί τε οὕτω προστετάχθαι σκοπόν; πῶς οὖν δὴ γνοίης λοιπὸν τῆς ἐπιδημίας ὁ λόγος; ἢ τίς ὁ ζῆλος τῆς σὺν θεοπρεπείᾳ; πέπρακται ὃ ὅτου χάριν, εἴ τις ἔροιτο τυχὸν, ἀντακούσεται παρ' ἡμῶν· ἡ θεία διδάξει γραφή. ἴθι δὴ οὖν ὦ γυναῖε, πυθοῦ τῶν ἱερῶν γραμμάτων, καὶ ταῖς τῶν ἁ-

* ἀγγελικῆς

* ἰδίαν

* θεοπρεπῆ γε

* ὠφελῶν

ANNO CHRISTI 431.

γίων ἀποστόλων φωνῆς εἰσερείσας τῇ μάλα τῆς διανοίας τὸ ὀφθαλμὸν, ἄφρασδὴ καλῶς τὸ ζητούμενον. ἔφη τοίνυν ὁ θεῖος ἡμῖν Παῦλος, αὐτὸ ἔχων ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα Χριστόν· ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκεν αἵματος καὶ σαρκὸς, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι τὸν διάβολον· καὶ ἀπαλλάξῃ τοὺς, ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τῆς ζωῆς ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. ἐμοὶ δὲ ἔπεσθαι δοκεῖ τὸν ἡμῖν ἀφηγούμενον· τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, φησὶν, ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν ἐκπέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας, κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκὶ, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν, τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα.

κ'.

Ἆρ' οὖν, οὐχὶ περισπούδαστον, καὶ οὐδενὶ τῶν ὄντων ἀσυμφανὲς, ὅτι καθ' ἡμᾶς γέγονεν ὁ μονογενὴς, τουτέστι τέλειος ἄνθρωπος, ἵνα τὸ μὲν ἐπισπάσηται φθορᾶς τὸ γήϊνον ἡμῶν ἀπαλλάξῃ σῶμα, τῇ καθ' ἕνωσιν οἰκονομίᾳ τὴν ἰδίαν αὖπαλ ζωὴν συνείς· ψυχὴν δὲ ἰδίαν τὴν ἀνθρωπίνην ποιούμενος, ἁμαρτίας αὐτὴν ἀποφαίνῃ κρείττονα, τῆς ἰδίας φύσεως τὸ πεπηγός τε καὶ ἄτρεπτον, οἷά περ ἐρίῳ βαφὴν, ἐξαπατήσασα αὐτὴν; δεῖν γὰρ οἶμαι τοῖς περὶ τούτων λόγοις παραδείγμασιν, πολὺ λίαν ἔχουσι τὸ ἀσυμφανές· ὁρῶμεν γὰρ μόλις ἐν ἐσόπτρῳ τε καὶ αἰνίγματι τὰ θεῖά τε καὶ ὑπὲρ νοῦν μυστήρια. εἴη δ' ἂν ἐκ ἄτοπον, οἶμαι, τὸ λεχθὲν· φέρε γὰρ σὺν ἑαυτῷ τὸ εἰκότερον,

oculum ſanctorum apoſtolorum vocibus inſere; & quod quæritur, dilucide hic mox intuebere. Igitur ſapientiſſimus apoſtolus Paulus, qui Chriſtum in ſe loquentem habebat, ad hunc modum concionatur: *Quia ergo pueri communicauerunt carni & ſanguini, & ipſe ſimiliter participauit eiſdem: vt per mortem deſtrueret eum qui habebat mortis imperium, id eſt diabolum: & liberaret eos qui per totam vitam obnoxii erant ſeruituti.* Alibi idem aliam quoque huius rei cauſã aperit. Scribit enim: *Quod impoſsibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem; Deus Filiũ ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne, vt iuſtificatio legis impleretur in nobis, qui non ſecundum carnem ambulamus, ſed ſecundum ſpiritum.* Hebr. c. 2. v. 14. Rom. c. 8. v. 3.

XX.

An non apertiſſimum eſt, obſecro, vnigenitum Dei Filium ſimilem nobis, hoc eſt, perfectum hominem factum eſſe, quo nimirum terrenum hoc noſtrum corpus, vita propria per œconomicam vnionem illi immiſſa, ab inducta corruptione liberaret; animam rurſum humanam, poſteaquam illam propriam ſibi reddidiſſet, ſuæque naturæ firmitate ac immutabilitate perinde ac vellus colore imbuiſſet, peccato ſuperiorem declararet? Arbitror enim exemplis, quæ rem per ſe obſcuram nonnihil illuſtrent, in hac doctrina opus eſſe: ſiquidem myſteria diuina, tamquam humanæ mentis ſenſum excedentia, vix in ſpeculo & ænigmatice videmus. Eſt autem exemplum allatum ad rem peropportunũ; quippe quod verum potius, quam veriſimile

rei, de qua sermo est, symbolum præ se ferat. Quemadmodum ergo caro, posteaquam Verbi omnia viuificantis caro effecta est, mortis & corruptionis imperio superior euasit: sic anima, vt ego quidem sentio, posteaquam illius effecta est qui peccatum non nouit, eueſtigio ſtatum firmum, ac in omnibus bonis ſtabilem, peccatoque quod olim tyrannidem in nos exercebat, multis partibus potentiorem nacta est. Christus namque primus & solus ex omnibus in terra *peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore illius.* qui vnus proinde positus tamquã radix & initium quoddam cunctorum, qui in spiritu ad vitæ nouitatem instaurantur; & corporis immortalitatem, & eam quæ ex diuinitate proficiscitur, securitatem ac firmitatem, secundum quamdam gratiæ communicationem in vniuersum hominum genus transmittet. Cuius quidem rei diuinus Paulus non ignarus, ita scribit: *Sicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem cælestis.* Imaginem terreni peccandi propensionem, & mortem quæ hinc oritur, vocat: at vero per imaginem cælestis, hoc est Christi, constantiam in sanctitate, reditumque & instaurationem ex morte & corruptione ad vitam & immortalitatem designat.

1. *Petr. c. 2. v. 22.*

1. *Cor. c. 15. v. 49.*

XXI.

Totum itaque Dei Verbum toti naturæ nostræ humanæ vnitum asserimus. nulla enim ratione putandum est, principe nostri parte, hoc est, anima neglecta, peregrinationis suæ molestias soli carni largiri voluisse. Pulcre autem per vtramque partem dispensa-

μᾶλλον δὲ κ̀ ὅλην τὴν λογισμόν. ὥσπερ οὖν ἐπειδὴ γέγονε σὰρξ τὸ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα λόγου, τὸ φθορᾶς κ̀ θανάτου ὑπερφέρεται κράτος· κ̀ τ' αὐτὸν, οἶμαι, τρόπον, ἐπεὶ γέγονε ψυχὴ τὸ πλημμελεῖν οὐκ εἰδότος, ἐρηρεισμένῳ ἔχει λοιπὸν τιμὴ ἐφ' ἅπασι τοῖς ἀγαθοῖς ἀμεταπτώτον στάσιν, κ̀ τ' πάλαι καθ' ἡμᾶς τυραννοῦσης ἁμαρτίας ἀσυγκρίτως δυνατωτέραν. πρῶτος τε γὰρ κ̀ μόνος ἀναμάρτητος ἐπὶ τῆς γῆς ὁ Χριστὸς οὐκ ἐποίησεν ἁμαρτίαν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. ῥίζα δὲ ὥσπερ κ̀ ἀπαρχὴ τεθειμένος τοῦ εἰς καινότητα ζωῆς διαμορφουμένων ἐν πνεύματι, κ̀ τιμὴ τοῦ σώματος ἀφθαρσίαν, κ̀ τὸ τῆς θεότητος ἀσφαλὲς ἐρηρεισμένον, ὡς ἐν μεθέξει καὶ κ̀ χάριν, κ̀ εἰς ἅπαν ἤδη τὸ ἀνθρώπινον πρᾶπεμψε γένος. κ̀ τοῦτο εἰδὼς ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος· ὥσπερ γὰρ ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν κ̀ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου. εἰκόνα μὲν γὰρ τοῦ χοϊκοῦ, τὸ βούλεσθαι ἔφη πρὸς ἁμαρτίαν, κ̀ τὸν ἐντεῦθεν ἡμῖν ἐπῤῥιφέντα θάνατον· εἰκόνα δὲ αὖ τοῦ ἐπουρανίου, τουτέστι Χριστοῦ, τὸ ἑδραῖον εἰς ἁγιασμὸν, κ̀ τὴν ἐκ θανάτου κ̀ φθορᾶς ἀνακομιδήν τε κ̀ ἀνακαίνισιν εἰς ἀφθαρσίαν καὶ ζωήν.

Anno Christi 431.

κά.

Ὅλον οὖν ὅλῃ σωτηρίαν φαμὲν τῇ καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπότητι τ' ἐκ θεοῦ λόγον. οὐ γάρ που τὸ ἄμεινον ἐν ἡμῖν, τουτέστι ψυχὴν, οὐδενὸς ἠξίωσε λόγου, μόνῃ δωρούμενος τῇ σαρκὶ τῆς ἐπιδημίας τὸν πόνους. ἐπρεπέτο γ' καλῶς δι' ἄμφω τῆς οἰ-

ANNO CHRISTI 431.

κονομίας τὸ μυστήριον· προσετελέσατο γάρ, καθάπερ ὀργάνῳ, τῇ μὲν ἰδίᾳ σαρκὶ, πρὸς τὰ σαρκὸς ἔργα τε καὶ ἀῤῥωστήματα φυσικὰ, καὶ ὅσα μώμου μακράν· ψυχῇ δὲ αὖ τῇ ἰδίᾳ πρὸς τὰ ἀνθρώπινά τε καὶ ἀνυπαίτια πάθη. πεινῆσαι γὰρ λέγεται, κόπους ὑπενεγκεῖν τοῦ ὁδοιπορεῖν, φόβους τε καὶ λύπην, καὶ ἀγωνίαν, καὶ δὴ καὶ τῷ σταυρῷ θανάτου. ἐπαναγκάζοντος γάρ οὐδενὸς, τέθεικεν ἀφ' ἑαυτοῦ πρὸ ἰδίαν ψυχὴν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ· σαρκὶ μὲν πρὸ ἰδίου τὰ ἁπάντων σαρκὸς ἀνταποτίννυς, δῶρον ἀληθῶς ἀνταξιον· ψυχὴν γὰρ, ψυχῆς ἀντέλυσεν τὰ ἁπάντων ποιούμενος, εἰ καὶ ἀνεβίω πάλιν, ζωὴν καὶ φύσιν ὑπάρχων ὡς θεός. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Πέτρος, ἄνδρες ἀδελφοὶ, φησὶν, ἐξὸν εἰπεῖν μετὰ παῤῥησίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου Δαυὶδ, ὅτι καὶ ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη, καὶ τὸ μνῆμα αὐτοῦ ἐστιν ἐν ἡμῖν ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης. προφήτης οὖν ὑπάρχων, καὶ εἰδὼς, ὅτι ὅρκῳ ὤμοσεν αὐτῷ ὁ θεὸς, ἐκ καρποῦ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ καθίσαι ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, προειδὼς ἐλάλησε περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, ὅτι οὔτε ἐγκατελείφθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς ᾅδου, οὔθ' ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν. οὐ γὰρ τοι θέμις εἰπεῖν, φθορᾷ μὲν δυνάμεως κρατεῖσάν ποτε τὴν ἐνωθεῖσαν τῷ λόγῳ σάρκα· κάτοχον δὲ αὖ τῆς ᾅδου πύλας τὴν θείαν χρυσθῆναι ψυχήν. ἐκ ἐγκατελείφθη γὰρ εἰς ᾅδου, κατὰ καὶ ὁ θεσπέσιος ἔφη Πέτρος. οὐ γάρ που πρὸ τε ἀληθῶς παντελῶς, καὶ ἀνάλωτον τῷ θανάτῳ φύσιν, τουτέστι πρὸ θεότητα τὴν μονογενοῦς, τὴν ὑπὸ χθόνα μυ-

tionis ſacramẽtum perfecit. Carne ſua tamquam organo ad carnis opera, naturaleſque ægritudines, ac cetera officia vituperationis expertia; anima rurſum ad humanas, inculpataſque affectiones vtebatur. Nam & eſuriem, & longioris itineris laborem, & pauorem ac metum, & triſtitiam, & angorem, & ipſam deniq; in cruce mortem pertuliſſe traditur. Etenim nullo cogente, animam ſuam noſtri cauſa poſuit; quo nimirum & viuis & mortuis dominaretur. Et quidem carnem ſuam citra controuerſiam liberationis precium pro omnium carne dependit; animam vero iuſtum pro mortaliũ omnium animabus precium exhibuit, tametſi vitã quam poſuerat (nam vita erat vt Deus ſecundum naturam) denuo reſumpſerit. Hinc diuinus Petrus: *Viri*, inquit, *fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha Dauid, quoniam & defunctus eſt, & ſepultus eſt, & ſepulcrum eius eſt apud nos vſque in hodiernum diem. Propheta igitur cum eſſet, & ſciret quia iureiurando iuraſſet illi Deus, de fructu lumbi eius ſedere ſuper ſedem eius; prouidens locutus eſt de reſurrectione Chriſti, quia neque derelictus eſt in inferno, neque caro eius vidit corruptionem.* Nec enim fas eſt dicere, carnem Verbo vnitam aliquãdo potuiſſe corrumpi, aut diuinam illam animam intra inferni portas detineri. Nam vt diuinus Petrus ait, anima eius in inferno relicta non fuit. Neque vero naturam illam, quæ nec mente comprehendi, neque per mortem vllatenus capi poteſt, hoc eſt Vnigeniti diuinitatem, e ſubterraneis illis ſpecu-

1. Ioan. c. 3. v. 16.

Actor. c. 2. v. 29.

Pſalm. 131. v. 11.

Pſalm. 15. v. 10.

Ibidem.

bus rursum emersisse dicemus: quandoquidem nulla admiratione dignum esset, si Dei Verbum diuinitatis vi, eiusdemque efficacia nixum, apud inferos non hæsisset; cum admirabiliter omnibus adsit, impleatq; omnia. Deitas namque omni loco & circumscriptione, & mensurabili magnitudine superior, a nullo capi comprehendive potest.

XXII.

Mirum vero videri debet, quod corpus suapte natura interitui & morti obnoxium ad vitam denuo redierit. id enim immortalis Verbi proprium erat. Sic quoque anima, quæ cum illo coniuncta copulataque fuerat, ad inferos descendit; diuinaque virtute ac potentia vtens, spiritibus quoq; ibidē captiuis sese exhibuit. etenim iis qui vinculis ibi constricti detinebantur, *Exite*, ait: *iis vero qui tenebris operiebantur, Reuelamini.* Atque huc mihi magnus ille Petrus respexisse videtur, cum de Dei Verbo, eiusdemque secundum dispensatoriam vnionē anima, hunc in modum concionatur: *Melius est enim, benefacientes (si voluntas Dei velit) pati, quam malefacientes: quia & Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, iustus pro iniustis, vt nos offerret Deo; mortificatus quidem carne, viuificatus autem spiritu.* In quo & his qui in carcere erant spiritibus veniens prædicauit, qui increduli fuerant aliquando. Nec vero dicent diuinitatem per se solam ad inferos descendisse, spiritibusque ibidem conclusis prædicasse; cum ipsa omnino sub oculos non cadat, præstantiorque sit, quam vt ab vllo cerni queat. Nec

Isai. c. 49. v. 9.

1. Petr. c. 3. v. 17.

χῶν ἀναπεκομίσας φήσομεν. οὔτε γὰρ ἂν ἠξιώθη τὸ χρῆμα θαύματος, εἰ μὴ μεμύηκεν εἰς τὰ ᾅδου ὁ ἐκ θεοῦ λόγος, τῇ τε θεότητος συνεργείᾳ τε καὶ φύσει, πρᾳδόξως τε καὶ ὑπὲρ λόγον, πληρῶν μὲν τὰ πάντα, καὶ τοῖς πᾶσιν ἐπιδημῶν. δυώτερον γάρ που καὶ θεοειδισμοῦ * τὸ τόπου τὴν μεγέθους μετρητὸν τὸ θεῖον, αὐτὸ δὲ ἐπὶ τοῦτο μηδενὸς χωρούμενον. * μέτρου ἢ πάσου

Anno Christi 431.

κϚ'.

* Παραδόξον ὃ καὶ οὐδενὶ τῶν ὄντων θαυμαστὸν, ὅτι σῶμα μὲν ἀνεβίω τὸ τῇ φύσει φθαρτὸν· ἴδιον γὰρ ἦν τοῦ ἀφθάρτου λόγου. ψυχὴ δὲ πάλιν τὸ θεὸς αὐτὸν λαχοῦσα συνδρομήν τε καὶ ἕνωσιν, καταπεφοίτηκε μὲν εἰς ᾅδου, θεοπρεπεῖ δὲ δυνάμει τὴν ἐξουσίαν χειρωμένη, καὶ τοῖς ἐκεῖσε πνεύμασι κατεφάνετο. τοιγαροῦν καὶ ἔφασκε τοῖς ἐν δεσμοῖς, ἐξέλθετε· καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει, ἀνακαλύπτεσθε. καί μοι δοκεῖ φανῆναι πιθανὸν καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος περὶ τοῦ θεοῦ λόγου, καὶ τὴν καθ' ἕνωσιν * οἰκονομίας μεμυημένης αὐτῷ ψυχῆς· κρεῖττον γὰρ ἀγαθοποιοῦντας, εἰ θέλοι τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, πάσχειν, ἢ κακοποιοῦντας· ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς ἅπαξ ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν ἀπέθανε, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, ἵν' ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ θεῷ, θανατωθεὶς μὲν σαρκὶ, ζωοποιηθεὶς δὲ τῷ πνεύματι. ἐν ᾧ, φησὶ, καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς ἐκήρυξεν, ἀπειθήσασί ποτε. οὐδὲ γὰρ, οἶμαι, φαίην ἄν, ὡς γυμνὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ θεότης τοῖς μονογενοῦς καταπεφοίτηκε μὲν εἰς ᾅδου, διεκήρυξε δὲ τοῖς ἐκεῖσε πνεύμασιν, ἀπόπλους οὖσα παντελῶς. κρεῖττον γὰρ ἀεὶ τοῦ ὁρᾶσθαι τὸ θεῖον. ἀλλ' οὐ * οὐ θεμιτὸν εἰπεῖν * οἰκειωμένου

ANNO CHRISTI 431.

δοκήσῃ κὴ ἐκμαζισμένως εἰς τὸ ψυχῆς εἶδος αὐτῷ μεμορφῶσθαι δώσομεν· ἀθρητέον γὰρ παντα χῇ πῶ δόκησιν. ἀλλ' ὥσπερ τοῖς ἐπὶ γῆς συνδιεσπάφη μὴ σαρκὸς, οὕτω κὴ ταῖς εἰς ᾅδου ψυχαῖς διεκήρυξεν, ἴδιον ἔχων φόρημα, πῶ ἐνωθεῖσαν αὐτῷ ψυχῇ.

etiam concedendum est, ipsam in apparētem animæ speciem transformatam esse: siquidem externæ istius apparentiæ commentum omnino repudiari debet. Sed quemadmodum Vnigenitus cum iis, qui in corporibus suis adhuc degebant, versatus est in corpore; ita spiritibus, qui apud inferos tenebantur, animam mente & ratione præditam sibi coniunctam habens, concionatus est.

κγ'.

Καὶ βαθὺς μὲν ἴσως κὴ ἀπόῤῥητος ἀληθῶς, κὴ ταῖς ἡμετέραις διανοίαις οὐχ ἁλώσιμος ὁ τῆς ἐνανθρωπήσεως ζῆλος. ἐκεῖνο δ' οὖν ὅμως ἀναλογίζεσθαι πρέπει. τὰ γὰρ τοι μὴ καθ' ἡμᾶς πολυπραγμονεῖν, ἐκ ἀζήμιον· ἀνόητον δὲ παντελῶς τὸ βασανίοις ὑποφέρειν τὰ ὑπὲρ νοῦν, & πέρα θαι νοεῖν ἃ οὐχ οἷόν τε. ἢ ἐκ οἶσθε, ὅτι τὸ βαθὺ δὴ τοῦτο μυσήριον, κὴ νῦν ὑπερέχον (Ⓜ) ἐν ἡμῖν, τῇ ἡμῶν ἀπειρεργάστῳ πίστει τετίμηται; τὸ ᾧ ἀσυνέτως λέγειν· πῶς δυνάται ταῦτα γενέσθαι; Νικοδήμῳ τε ἐκείνῳ, & τοῖς κατ' αὐτὸν (Ⓝ) ὀπτανέμοντες, ἀνενδιάστως ἀποδεξώμεθα τὰ διὰ τὸ θείου πνεύματος ἀκηκοώς δύμεθα, κὴ ἀπῷ ᾧ πιστεύσωμεν λέγοντι Χριστῷ· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἃ οἴδαμεν, λαλοῦμεν· καὶ ἃ ἑωράκαμεν, μαρτυροῦμεν. Οἰχέσθω δὴ οὖν λῆρος μὲν ἅπας, μῦθός τε ἀδρανὴς, & ψευδοδοξία, & κεκομψευμένων ῥημάτων φενακισμός. προσιέμεθα οὔπω που τὸ καταισχύνεσθαι πεφυκὸς, κἂν εἰ τοῖς ἄγαν ἐξησκημένοις, & μὲν & πικροῖς ἡμᾶς * καταχρωτῶεν λόγοις (Ⓞ) δι' ἐνδεᾶς. ἔστ

* χρωτῶν

XXIII.

Est sane incarnationis modus admodum subtilis, vereque inexplicabilis; talis demum, qui cogitationis captusque nostri angustias multis partibus excedat. Quapropter illud iterum iterumque expendere nos decet; nempe, vt periculo non vacat curiosius in ea inquirere, quæ humana non sunt; ita extremæ dementiæ videri ea quæ mentis nostræ aciem excedunt, humani iudicii trutinæ subiicere moliri; vel ad eorum rursum cognitionem eniti, quæ nullo pacto nostra intelligentia comprehendi possunt. Nescis profundum hoc mysterium, omnique humano sensu sublimius, fide ab omni curiosa indagine aliena honorari a nobis? Quamobrem stultam illam quæstionem: *Quomodo possunt hæc fieri?* Nicodemo eiusque similibus relinquentes, citra vllam hæsitationem Spiritus sancti oracula suscipiamus, ipsique Christo de se loquenti fidem habeamus: *Amen, inquit, amen dico vobis, quia quæ scimus, loquimur; & quæ vidimus, testamur.* Valeant igitur deliria, facessant omnes infirmæ ad persuadendum fabulæ, opiniones falsæ, ac phaleratarum vocularum impostura. nihil enim quod detrimentum afferre solet, admittimus; etiamsi aduersarii exercitatissimis acerrimisque rationibus nos pulsauerint. Est e-

Ioan. 3. v. 9.

Ibidem.

1. Cor. 2. v. 4.

nim diuinum hoc noſtrum ſacramentum, non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in ſpiritus oſtenſione poſitum. 1. Cor. 2. v. 4.

XXIV.

Vnigenitus igitur, qui & Deus, & vniuerſorum ſecundum ſcripturas Dominus eſt, nobis apparuit: viſus eſt in terra, & homo factus, his qui in tenebris verſabantur, illuxit, non phantaſmate, aut externo tantum ſchemate; abſit. hoc enim ſentire, aut dicere, eſt aperte inſanire. Neque rurſum per ſui mutationem, aut conuerſionem, in carnem transformatus eſt: Dei enim Verbum omnis mutationis expers, vno ſemper eodemque modo ſe habet. Neque coæuam cum carne ſubſtantiam ſortitus eſt. ipſe namque ſæculorum conditor eſt. Neque hypoſtaſeos exors, vt ſermo aut nudum tantum ſimplexque verbum eſt, quod in homine inhabitauit: nam qui ea quæ non ſunt, euocat vt ſint & exiſtant, is neceſſario præexiſtit. ipſe enim eſt vita ex vita Deo patre procedens, qui quidem ſecundum propriam hypoſtaſin & eſt & intelligitur. Sed neque carnem quoque, quæ anima ratione prædita vacaret, induit: quandoquidem viuum illud ſubſiſtenſque, ac Deo Patri coæternum Deus Verbum ſeruili forma ſuſcepta, vere ex muliere natum, & homo factum eſt; eſtque perinde perfectum in humanitate ac in deitate. Non enim ex ſola carne & deitate, ſed ex perfecta humanitate & diuinitate in vnũ eumdemque Dominũ & Filium & Chriſtum admirabili quodam modo concreuit, coaluitque.

XXV.

At hic ſciſcitabitur forte quiſ-

γὰρ τὸ θεῖον ἡμῶν μυστήριον ἐκ πει- ANNO CHRISTI 431.
θοῦς σοφίας ἀνθρωπίνης λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος.

κδ'.

Θεὸς οὖν ὑπάρχων, καὶ πάντων κύριος καὶ τῆς γραφάς, ὁ μονογενὴς, ἐπέφανεν ἡμῖν. ὤφθη γὰρ ἐπὶ γῆς, καὶ ἐπέλαμψε τοῖς ἐν σκότει, γενόμενος ἄνθρωπος, οὐ δοκήσει· μὴ γένοιτο· μανία γὰρ τοῦτό γε φρονεῖν, ἢ λέγειν. οὔτε μὲν εἰς σάρκα παρενεχθεὶς καὶ μετάστασιν, ἢ ἐναλλοίωσιν· ἀναλλοιώτως γὰρ ἀεὶ καὶ τὸ αὐτὸ καὶ ὡσαύτως ἔχων ὁ ἐκ θεοῦ λόγος. ἀλλ' οὐδὲ ὁμόζυγον τῇ σαρκὶ τὸν ὑπάρξιν ἔχων· αὐτὸς γάρ ἐστι πάντων αἰώνων ὁ ποιητής. οὔτε μὲν ὡς λόγος ἀνυπόστατος, οὐδὲ ὡς ῥῆμα ψιλὸν ἐν ἀνθρώπῳ * γενόμενος. ὁ γὰρ τοῖς καλοῦντα τὰ ἐκ ὄντα ποτὲ πρὸς ὕπαρξιν καὶ γένεσιν, προϋφέστηκεν ἀναλλοίως· αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ ζωὴ, πεφηνὼς ἐκ ζωῆς τῆς θεοῦ καὶ πατρὸς, ὄντος τε ἐννοουμένου κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν. ἀλλ' οὐδὲ μόνῳ ἠμπίσχετο σάρκα ψυχῆς ἐρήμῳ τῆς λογικῆς· γενόμενος γὰρ κατ' ἀληθείαν ἐκ γυναικὸς, ἐνανθρώπησεν ἄνθρωπος, ὁ ζῶν καὶ ὑπάρχων, καὶ συναΐδιος τῷ θεῷ καὶ πατρὶ θεὸς λόγος, μορφὴν δούλου λαβών· καὶ ἔστιν ὥσπερ ἐν θεότητι τέλειος, οὕτω καὶ ἐν ἀνθρωπότητι τέλειος· ἓν ἐκ μόνης θεότητος καὶ σαρκὸς εἰς ἕνα Χριστὸν καὶ κύριον καὶ υἱὸν συγκείμενος, ἀλλ' ἐκ δυοῖν τελείοιν, ἀνθρωπότητα δὴ λέγω καὶ θεότητα, εἰς ἕνα τὸν αὐτὸν παράδοξος συνδούμενος.

κε'.

Ἐρεῖ δέ τις, κατὰ τὸ εἰκὸς, ἵνα δὴ οὖν

* γενόμ.

ANNO CHRISTI 431.

οὗ τέτοκον ἡ ἁγία παρθένος; τίνα ἄνθρωπον, ἢ τὸν ἐκ θεοῦ λόγον; Φαμὲν δὲ ἡμεῖς· καὶ τοῦτο γέ ἐστιν ἡ πλάνησις, καὶ τὸ *ἁμάρτημα τῶν πρέποντός τε καὶ ἀληθοῦς. μὴ γάρ μοι διέλῃς μηδὲ τὴν ἕνωσιν, μηδὲ διΐστας εἰς ἄνθρωπον* ἰδικῶς, καὶ εἰς θεόν, διπρόσωπον ἡμῖν αἰνατύπου τὸν Ἐμμανουήλ· μὴ ἄρα τις *ἡμῖν εἰκότως διαμωμήσαιτο, φρονεῖν ἑλομένοις ὀρθὸν μὲν οὐδὲν, ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον, ὃ καὶ διὰ τῆς ἁγίας κατεδικάσθη γραφῆς. ὧδε γάρ τις ἔφη τῶν τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν· ὑμεῖς δὲ ἀγαπητοὶ, μνήσθητε τῶν ῥημάτων τῶν προειρημένων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὅτι ἔλεγον ὑμῖν, ὅτι ἐπ' ἐσχάτου τοῦ χρόνου ἐλεύσονται ἐν ἐμπαιγμονῇ ἐμπαῖκται, κατὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι τῆς ἀσεβείας. οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες, ψυχικοὶ, πνεῦμα μὴ ἔχοντες. οὐ διοριστέον οὖν ἄρα κατ' οὐδένα τρόπον, εἴτε δεῖ μάλιστα τὰ δύο φανῆναι κατὰ τὴν ἕνωσιν, καὶ ἀνὰ μέρος ἑκάτερον νοεῖν. ἰστέον οὖν, ὅτι θεωρεῖ μὲν ἕνα φύσεων διαφορὰν ὁ νοῦς. πάντων γοῦν οὔτι που *θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος εἰσδέξεται ὁ ὁμοῦ τῇ θεΐ τούτων συνοίαις καὶ τὴν ἀμφοῖν εἰς ἑνότητα συνδρομήν. ἐκοῦν *θεὸς μὲν ἐξέφυ τοῦ πατρὸς ὡς θεὸς, ἐκ παρθένου δὲ ἀνθρωπος. ὁ γὰρ ἐκ θεοῦ πατρὸς ἀπορρήτως καὶ ὑπὲρ νοῦν ἀναλάμψας λόγος, γεγενῆσθαι λέγεται ἐκ γυναικὸς, καταφοιτήσας ἐν ἀνθρωπότητι, καὶ καθεὶς ἑαυτὸν εἰς ὅπερ ἐκ ἦν· οὐχ ἵνα μείνῃ κεκενωμένος, ἀλλ' ἵνα θεὸς εἶναι πιστεύηται

*ἁμαρτῶν

*ἀνθρώπως, καὶ εἰς θεὸν ἰδικῶς,

*ἴσ. ὑμῖν

*ἴσ. θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος

*θεοῦ

piam: Cuiusmodi tandem sacra Virgo peperit? hominemne, an Dei Verbum? Cui nos respondemus, istuc exquirere, nihil aliud esse, quam errare, & a vero honestoque abduci. Nemo post vnionem, diuisionem mihi fingat; neque Emmanuelem in hominem seorsum, & in Deum seorsum dispescens, duas personas efformet: ne quis meritam vobis notam inurat, tamquam qui nihil rectum sapere instituatis, sed id solũ quod per diuinas scripturas condemnatum est. vnus enim ex Christi discipulis ait: *Vos carissimi memores estote verborum, quæ prædicta sunt ab apostolis Domini nostri Iesu Christi, qui dicebant vobis, quoniam in nouissimis temporibus venient illusores, secundum desideria sua ambulantes in impietatibus. Hi sunt qui segregant, animales, spiritum non habentes.* Nullo itaque modo segregationem concedere fas est, licet post vnionem duo apparere debeant, & distincte sit vtrumque intelligendum. Quocirca sciendum, considerari quidem ab intellectu quamdam naturarum differentiam (neque enim est eadem deitatis & humanitatis natura) sed vna cum hac consideratione percipiet vtriusque concursum ad vnionem. Vnus itaque est Christus, qui quidem ex Deo Patre nascitur vt Deus, ex sacra autem Virgine vt homo. Etenim idem illud Verbum quod inexplicabili modo, supraque omnem humanæ mentis captum eluxit ex Deo Patre, in humanam naturã descendens, & in id quod non erat se dimittens, ex muliere quoque dicitur natum: non quo maneret exinanitum, sed Deus esse crederetur,

Ind. epist. v. 17.

ANNO CHRISTI 431.

postquam etiam in naturæ nostræ forma in terris apparuit; non tamquam is qui hominem inhabitet, sed tamquam is qui homo re ipsa existat, gloria tamen sua prorsus incolumi & salua. Quapropter diuinus Paulus diuinitatem, & humanitatem, quæ quod ad naturæ identitatem attinet, longissimo interuallo, immensoque discrimine a se mutuo distant, dispensatione in vnum cogens, & ex vtriusque vnum Christum, Deum, Filiũ constare ostendens, ita ait:

Rom. 1. v. 1. *Paulus seruus Iesu Christi, vocatus apostolus, segregatus in euangelium Dei, quod ante promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis de Filio suo, qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem, qui prædestinatus est Filius Dei in virtute, secundum spiritum sanctificationis.* Ecce tibi aperte in euangelium Dei se segregatum affirmat. Atqui alibi diserte ad hunc modum

1. Cor. 4. v. 5. scribit: *Non nos ipsos prædicamus,*

1. Cor. 2. v. 2. *sed Iesum Christum.* Rursum: *Non iudicaui me aliquid scire in vobis, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum.*

XXVI.

Porro autem cum ipsum Dei Filium nominet, & de semine Dauid natum enuntiat, & in Dei Filium prædestinatũ confirmat: iam dic, quæso, qua ratione is Deus est, qui ex semine Dauid natus est? Rursum, quem ante sæcula Pater sibi coæternum genuit, quonam pacto Filius Dei prædestinatus est, perinde scilicet quasi initiũ subsistendi acciperet? Ipse

Psal. 2. v. 7. namque de seipso ait: *Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Sane cum particula hæc, hodie, præsens fere semper, nunquam præteritũ tempus de-

τω, καὶ σὺ εἶσθ τῷ καθ' ἡμᾶς πεφηνὼς ἐπὶ γῆς· οὐχ ὡς σὺ ἀνθρώπῳ καθοικήσας, ἀλλ' ὡς αὐτὸς * κ͞ς ἀληθῶς ἄνθρωπος γεγονὼς, μ͞η τῆς πρὸ ἰδίαν ἀναστώσαθαι δόξαν. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Παῦλος τὸ πολὺ τ' ἀλλήλων ὁμοουσιότητος διεσκότατε, καὶ ἀμεταβήτῳ διαφορᾷ διεχωρισμένα, θεότητά τε καὶ ἀνθρωπότητα, συλλέγων εἰς σὺ οἰκονομικῶς, καὶ ἐξ ἀμφοῖν τ' ἕνα καταμαίνων Χριστὸν καὶ υἱὸν καὶ θεόν· Παῦλος δοῦλος, φησὶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ, κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ, ὃ προεπηγγείλατο διὰ τ προφητῶν αὐτ σὺ γραφαῖς ἁγίαις περὶ τῆς υἱοῦ αὐτ, τῆς γενομένης ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κ͞τ σάρκα, τῆς ὁρισθέντος υἱοῦ θεοῦ σὺ δυνάμει, κ͞τ πνεῦμα ἁγιωσύνης. ἰδοὺ δὴ σαφῶς ἀφωρίσθαι φησὶν ἑαυτ εἰς εὐαγγέλιον θεῦ, καί τοι γράφων εὐαγγέλιον· οὐ γὰρ ἑαυτοῦ κηρύσσομεν, ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν. καὶ πάλιν· οὐ γὰρ ἔκρινά τι εἰδέναι σὺ ὑμῖν, εἰ μὴ Χριστὸν Ἰησοῦν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον.

κς'.

Υἱὸν δ' αὐτ ὀνομάσας θεοῦ, καὶ ὁπ σπέρματος τ Δαυὶδ γεγονῆσθαι φησὶν, ὡρίσθαι τε διὰ χειρὸς καὶ εἰς υἱὸν θεοῦ. πῶς ἔν, εἰπέ μοι, θεὸς ὁ ὁπ σπέρματος ἀναφὴς τῆς Δαυίδ; ὁ δὴ καὶ πρὸ αἰώνων, καὶ ἀϊδίως υἱὸς, καθὸ πέφηνεν ὁπ θεοῦ, ἵνα δὴ ἦτον εἰς υἱὸν ὡρίσθη θεοῦ, καθάπερ εἰς * ἀρχὰς τῆς * ἀρχὴν ὑφεστάναι προενεχθείς; ἔφη γάρ αὐτὸς πρὸς ἑαυτόν· εἶπε κύριος πρὸς μέ· υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. καί τοι τῆς, σήμερον, ἀεί πως ἡμῖν οὐχ ὅπ ποτὲ προῳχηκότα, τ ἑστῶτα δὲ μᾶλλον καθιδρυθῶ-

ANNO CHRISTI 431.

τος καιρόν. βαθὺ τὸ μυστήριον, ἀλλὰ τοῖς μὴ ἀνὰ μέρος ζητεῖσι καὶ διοεύζοισι δυσέφικτόν τε καὶ ἄπορον ἀληθῶς. τοῖς γε μὴν εἰς ἑνότητα καταφίζοισι τὸν Ἐμμανουήλ, ἐζύς τε ἐλεῖν καὶ ἑτοιμοτάτη λίαν ἡ τῶν ἱερῶν δογμάτων ἀκριβὴς γνῶσις. ὁ γὰρ τῷ φύσαντι συναΐδιος, καὶ πρὸ παντὸς αἰῶνος υἱός, ἐπιδὴ καταβέβηκεν εἰς τὴν ἀνθρώπου φύσιν, ὐκ ἀποπλαθὴσας τὸ εἶναι θεὸς, προσλαβὼν τὸ ἀνθρώπινον, νοοῖτ' ἂν εἰκότως καὶ ἐκ σπέρματος γεγυνῆσθαι Δαυὶδ, καὶ νεωστὶ τὴν ἔζιν τὴν ἐν ἀνθρωπότητι γένεσιν. * ὥστε ὐκ ἀλλότριον αὐτῷ τὸ προσληφθὲν, ἀλλ' ἴδιον ἀληθῶς. λελόγισται τοιγαροῦν ὡς ἓν πρὸς αὐτόν. καθάπερ ἀμέλει καὶ τὴν ἀνθρωπείαν συνθεσιν καταφρήσῃ τις ἄν· συμπέπλεκται γὰρ ὀζ ἀνομοίων τὴν φύσιν, ψυχῆς δὴ λέγω καὶ σώματος· ἀλλ' οὖν εἷς νοεῖται τὸ συναμφότερον ἄνθρωπος· ὡς ἀπὸ μόνης μὲν τῆς σαρκὸς ὅλον ἔσθ' ὅτε καπωνομάσθαι τὸ ζῷον, ψυχῆς δὲ ὠνομασμένης νοεῖσθαι τὸ συναμφότερον. κἠ ἴσον ἄρα ζήτον καὶ ἐπ' αὐτῷ προσδεξώμεθα τὸ Χριστοῦ· εἷς γὰρ υἱός, καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, καὶ πρὸ σαρκὸς, καὶ ὅτε πέφηνεν ἄνθρωπος.

notet, profundum aliquod mysterium hic insinuatur, sed iis qui sectione inducta seorsum considerant & collocant. Nam qui Emmanuelem ad vnitatẽ reuocant, iis & hoc ipsum, & cetera omnia, quæ ad sinceram sacrorũ dogmatum cognitionem pertinent, sunt obuia, captuque facillima. Filius itaque, qui generanti Patri coæternus est, & ante omnium sæculorum ætatem subsistens est, posteaquam diuinitate non amissa, sed humanitate assumpta, in hominis naturam sese dimisit; merito & ex Dauid quoque semine progenitus, & oppido recens natus humanitate prædicatur: quippe cum id quod assumpsit, ab eo nullo modo alienum, sed vere illius proprium sit: quare vnum censetur cum ipso. Quemadmodum exempli causa, in hominis quoque compositione accidere animaduertimus: is etenim ex anima & corpore, partibus vtique secundum naturam dissimilibus, constituitur; attamen quod ex vtroque concreuit, vnus homo reputatur: & quemadmodum a sola carne totum interdum animal denominatur; & anima rursum nominata, id quod ex vtroque conflatum est, non infrequenter intelligitur: ad eumdẽ plane modum, quæ de Christo quoque dicuntur, accipienda sunt. Vnus est enim Filius, vnus Dominus Iesus Christus, & ante carnem, & posteaquam homo apparuit.

κζ'.

Καὶ ἀγορασαντα ἡμᾶς δεσπότην ὐκ ἀρνησώμεθα, κἂν εἰ διὰ τῶν ἀνθρωπίνων ἡμῖν, καὶ ἐκ τῶν τῆς κενώσεως μέτρων, ἔσθ' ὅτε καταση μαίνηται. Ἰουδαίοις μὲν

XXVII.

Et quamuis idem ille redemptor noster per humanæ naturæ proprietates, exinanitionisque conditiones interdum nobis insinuetur; non ob id tamen Dominũ qui nos redemit, inficiabimur.

Iudæos ſane Chriſtus Dominus ita alloquitur: *Si filii Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite: nunc autem quæritis me interficere, hominẽ, qui veritatem vobis locutus ſum. hoc Abraham non fecit.* Scribit de eo Paulus quoque: *Qui in diebus carnis ſuæ preces ſupplicationeſque ad eum, qui poſſit illum ſaluum facere a morte, cum clamore valido & lacrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reuerentia: & quidem cum eſſet Filius Dei, didicit ex his quæ paſſus eſt, obedientiam.* Numquid ergo hunc ipſum Chriſtum hominem nudum ceteris nulla ex parte excellentiorem cenſebimus? abſit. Rurſus, Dei ne ſapientiam & virtutem in eam ſe infirmitatem abieciſſe dabimus, vt mortem extimuerit, & a Patre ſaluari expetiuerit? Numquid Emmanuelem vitam ſecundum naturam eſſe, inficias ibimus? An non potius ad humanitatem, & noſtræ naturæ humilitatem, quæcumque humilia de ipſo dicuntur, referentes, laudabiliter nos geremus, ſi ex iis, quibus Deus eſſe dignoſcitur, ſummã ipſius maieſtatem agnoſcamus, eumdẽ ipſum Deum pariter & hominem, Deum videlicet humanatum eſſe intelligentes? Sed in medium prodeat probatiſſimus ille apoſtolus Paulus, qui elata voce in hæc verba concionatur: *Sapientiam loquimur inter perfectos: ſapientiam vero non huius ſæculi, neque principum huius ſæculi, qui deſtruuntur: ſed loquimur Dei ſapientiam in myſterio, quæ abſcondita eſt, quam prædeſtinauit Deus ante ſæcula in gloriam noſtram, quam nemo principum huius ſæculi cognouit. Si enim cognouiſſent, nunquam Dominum gloriæ τῆς αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν. εἰ γὰρ ἔγνωσαν, ἐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης*

Ioan. c. 8. v. 39.

Hebr. c. 5. v. 7.

1. Cor. c. 2. v. 6.

ἔφη πρὸς αὐτοὺς ὁ κύριος ἡμῶν Ιησοῦς Χριστός· εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἐστε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ἐποιεῖτε ἄν. νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον, ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα. τοῦτο Ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησε. γράφει δὲ καὶ Παῦλος πρὸς αὐτούς· ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σῶζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου, μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας, καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας, καίπερ ὢν υἱός, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν. ἆρ' οὖν ἄνθρωπον αὐτὸν δεῖ τοῦτον ψιλὸν, καὶ οὐδένα ἄλλον εἶναι νοῆσαι τὸν καθ' ἡμᾶς, λογιούμεθα Χριστόν; μὴ γένοιτο. τὸ δὲ τῆς θεοῦ σοφίας καὶ δυνάμεως, ἀσθενείας εἰς τοῦτο καθικέσθαι δώσομεν, ὡς δεδιέναι μὴ θάνατον, αἰτεῖν ἢ τὸ σώζεσθαι παρὰ τοῦ παθεῖν; καὶ τῆς κατὰ φύσιν ἡμῖν ζωῆς ἐκπέμψομεν τὸν Ἐμμανουήλ; ἢ πρεπόντως εἰς τὴν ἀνθρωποτητα, καὶ εἰς μέσον φύσεως τὰ καθ' ἡμᾶς, τὰ ὡς ἐν λόγοις μικροπρεπέσι, δραστικῶς τε τὰ ἐπαινούμενα· ἐξ ὧν καὶ ὅτι θεὸς, τὴν ὑπερκόσμιον αὐτοῦ καταλαμβάνομεν δόξαν, αὐτὸν εἶναι σωιέντες θεόν τε ὁμοίως καὶ ἀνθρωπον, ἢ τοι θεὸν ἐν ἀνθρωποις πάντα; ἀκέτω δὴ οὖν εἰς μέσον ἡμῖν ὁ δοκιμώτατος Παῦλος, παντὶ βοῶν τε καὶ λέγων· σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις· σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων· ἀλλὰ λαλοῦμεν θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων, μᾶλλον δὲ τῶν ἀρχόντων

Anno Christi 431.

ANNO CHRISTI 431.

ἐσταύρωσε. καὶ μὴν καὶ ὅπη τούτοις· ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καθαρισμὸν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ποιησάμενος, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσυνης ἐν τοῖς ὑψηλοῖς· τοσοῦτον κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσον διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα. καίτοι γε τὸ εἶναί τε καὶ ὀνομάζεσθαι τῆς δόξης κύριον, πῶς οὐ λίαν ὑπερτενὲς, καὶ παντὸς ἐπέκεινα γνώσεως; καὶ παρημένου πως γνώσιν; καὶ παρίημι μὴ τὰ δυσεφόπινα· σμικρὰ γὰρ δὴ λίαν· ἐρῶ δ' οὖν, κἂν ἀγγέλους ὀνομάσαι, καὶ ἀρχὰς, καὶ θεόνους, καὶ κυριότητας ἀπαριθμήσασθαί τις, καὶ μᾶλλον καὶ εἰ τῶν δυνατόν διαμέμνηται σεραφὶμ, κατόπιν ἰόντα τοῦ οὕτως ὑπερτενῶς ὁμολογήσειν ἂν δόκλείας, εἴγε νοῦν ἔχει τὸ δυ βεβηκότα καὶ σοφόν. ἔκκριτον γὰρ εἶναί φημι τὸ γέρας, καὶ δεῖν ἀνακεῖσθαι μόνῃ τῇ τῶν ὅλων βασιλίδι φύσει. πῶς οὖν ἂν γένοιτο κύριος τῆς δόξης ὁ ἐσταυρωμένος; τὸ δὲ ἀπαύγασμα τῆς παρ' ἧς, καὶ τῆς οὐσίας ὁ χαρακτὴρ, ὁ φέρων τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, κρείττων ἀγγέλων γεγονὼς λέγεται· τάχα που τὸ ἔλαττον, ὡς ἡδόμην, λαβὼν, ὅτε πέφηνεν ἄνθρωπος. γέγραπται γάρ· Ⓜ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένον βλέπομεν Ἰησοῦν, διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον. ἆρ' οὖν ἀξιώσομεν Ⓜ ἐκ θεοῦ παρ' ἧς πεφηνότα λόγον τῆς ἄνω πρεπούσης οὐσιώδους ὑπεροχῆς, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀκριβοῦς ἐμφερείας, τοῦ τῶν ἀγγέλων ἀνθρώπινον βλέποντες διὰ τὸ τῆς οἰκονομίας μικροπρεπὲς νοούμενον;

crucifixiſſent. Et alio rurſum loco: *Qui cum ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ eius, portanſque omnia verbo virtutis ſuæ, purgationem peccatorum faciens, ſedet a dexteris maieſtatis in excelſis; tanto melior angelis effectus, quanto differentius nomen præ illis hereditauit*. Atqui gloriæ Dominum & eſſe & nominari, nonne immenſo ſpatio id omne poſt ſe relinquit, quod creatum & conditum eſt? Mitto humana (ſunt enim iſthæc tenuia admodum) an non, obſecro, quiuis, modo ingenio & ſapientia polleat, ſiue angelos nominare, ſiue principatus, thronos, dominationes percenſere, & vt amplius quid dicam, ſiue ſummos illos ſeraphicos ſpiritus commemorare velit; an non, inquam, hos omnes gloria maieſtateque vſqueadeo præcellenti multis partibus inferiores confitebitur? Honorem quippe præcellentiſſimum eſſe dico, ſoliq; principi omnium naturæ tribuendum. Quomodo ergo fuerit Dominus gloriæ in cruce ſuffixus? *Splendor vero Patris, & ſubſtantiæ illius character, portans omnia verbo virtutis ſuæ, angelis præſtãtior effectus* perhibetur: fortaſſe quia, vt arbitror, minus accepit, quando apparuit factus homo. ſcriptum eſt enim; *Eum qui modico quam angeli, minoratus eſt, videmus Ieſum propter paſſionem mortis, gloria & honore coronatum*. Sed numquid Verbum quod ex Patre natum eſt, ob id ab eminentia illa & dignitate, quæ eſſentialiter in illud conuenit, necnon ab exacta illa Patris ſimilitudine excludemus, quod ſecundũ diſpenſationis menſuram animo conceptum, angelorum gloriam non attingit? Nequaquam, arbitror

Hebr. c. 1. v. 3.

Ibidem.

Hebr. c. 2. v. 9.

enim Dei Verbũ poſt aſſumptam ſemel carnem, ab humanæ naturę conditionibus non eſſe penitus excludendum; neque humanitati rurſum, ſi, vt in Chriſto eſt, conſideretur, gloriam quæ Deum decet, denegandam eſſe.

XXVIII.

Non ignoraui autem futuros, qui interrogent: Agedum, vter vere eſt Ieſus Chriſtus? isne qui homo ex muliere natus eſt, an Verbum quod ex Deo genitum eſt? Næ ſtultum eſt ſuperuacaneis verbis contendere, ac quibuſlibet anilibus nugis ſeſe opponere. Reſpondeo nihilominus non ſolum periculoſum, ſed etiam pernicioſum eſſe, hominem & Verbum ſeiungere, factaque diuiſione vtrumque ſeorſum ſtatuere; quippe cum diſpenſationis myſterium eiuſmodi ſectionem nequaquam admittat, & diuina præterea ſcriptura vnum dumtaxat Chriſtum eſſe diſerte tradat. aſſero enim neque Dei Verbum abſque humanitate, neque templum rurſum, quod ex muliere in lucem editum eſt, niſi cum Verbo coniunctum ſit, Chriſtum Ieſum appellari poſſe. Quandoquidem Dei Verbum per diſpenſatoriam copulam admirabili modo humanæ naturæ vnitum, Chriſtus eſſe cognoſcitur. Nam etſi illud vt Deus naturaliſque Dei Patris Filius, humanitate ſuperius ſit; attamen propter ſuſceptam hominis naturam in humilitate iacere non detrectauit. Atque huc tendit illud Chriſti: *Qui videt me, videt & Patrem meum*; &, *Ego & Pater vnum ſumus*. & illud rurſum eiuſdem; *Pater meus maior me eſt*. Quamuis enim, ſiue ſubſtantiæ identitatem, ſiue aliud quodcumque, in quo cum Patre conferri queat, ſpectes, Patre nequaquam minor ſit; tamen propter aſſum-

Ioan. c. 14. v. 9.
Ioan. c. 10. v. 30.
Ioan. c. 14. v. 28.

ANNO CHRISTI 431.

οὔμφωνον. ὅιμαι γὰρ δεῖν, οὔτε τὴν ἀνθρωπίνων ἀπαλλάττειν παντελῶς ⟨ν⟩ ἐκ θεοῦ λόγον μὴ τὸ πρὸς σαρκα συνοδον, οὔτε μὴν δόξης τῆς θεοπρεποῦς ἀποστερεῖν τὸ ἀνθρώπινον ⟨ν⟩, εἰ ἐν Χριστῷ νοοῖτο καὶ λέγοιτο.

κη'.

Πλὴν ἐρησομένους ἐκ ἠγνόησά τινας· τίς δὴ ἄρα ὅστιν ἀληθῶς Ἰησοῦς Χριστός; ὁ ἐκ γυναικὸς ἄνθρωπος, ἢ λογῶ ὁ ἐκ θεοῦ λόγος; καὶ ἠλίθιον μὴν κομιδῆ τὸ διατείνεσθαι περιττὰ, καὶ *φλυαρόφοις εἰκαμόυθοις ἀνταναφωνεῖν. ἐρῶ δ' οὖν, ὅτι σφαλερόν τε καὶ ἐκ ἀζήμιον τὸ διατέμνειν εἰς δύο, καὶ ἀναμέρῳ ἰσταῖν, ἀνθρωπόν τε καὶ λόγον, ἐκ ἀνεχομένης τῆς οἰκονομίας, ⟨ν⟩ Χριστὸν ἕνα βοώσης τῆς θεοπνεύστου γραφῆς. χρῆναι γὰρ ἔγωγέ φημι, μήτε ⟨ν⟩ ἐκ θεοῦ λόγον ἀνθρωπότητος δίχα, μήτε μὴν ⟨ν⟩ ἐκ γυναικὸς ἀποτεχθέντα ναὸν, ὡς μὴ ἑνωθέντα τῷ λόγῳ, Χριστὸν Ἰησοῦν ὀνομάζεσθαι. ἀνθρωπότης γὰρ καθ' ἕνωσιν οἰκονομικὴν ἀπορρήτως συνειλημμένῳ ὁ ἐκ θεοῦ λόγος, νοεῖται Χριστός· διὸτερον μὴν ἀνθρωπότητος, ὡς φύσει θεὸς, καὶ υἱός· ἐκ ἀπιμάζων δὲ καὶ τὸ εἰ υἱόφατος χρυέσθαι δοκεῖν, διὰ τὸ ἀνθρώπινον ⟨ν⟩. Τοιγαροῦν τοι ποτὲ μὴν ἔφασκεν· ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε ⟨ν⟩ πατέρα· ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν. ποτὲ δὲ αὖ πάλιν· ὁ πατήρ μου μείζων μου ὅστιν. οὐ μείων γὰρ ὢν τῷ παιδὸς καθά γε τὸ ἐν οὐσίᾳ ταὐτὸν ⟨ν⟩, καὶ κατὰ παῦ ὁποιοῦν τὸ ἰσοτα-

*φλυαρὸς εἰκαιομύθοις ἀνταναφωνεῖν.

Quamuis enim, ſiue ſubſtantiæ identitatem, ſiue aliud quodcumque, in quo cum Patre conferri queat, ſpectes, Patre nequaquam minor ſit; tamen propter aſſum-

ANNO CHRISTI 431.

τοῦ, ἀν ἐλάττοσιν εἶναί φησι διὰ τὸ ἀνθρώπινον (ω).

κθ'.

Κρύπτεταί ἡ ἡ διὰ τῶν ἱερῶν γραμμάτων, ποτὲ μὲν ὡς ὅλος ὢν ἀνθρωπος, σεσιωπημένης αὐτῷ τῆς θεότητος οἰκονομικῶς· ποτὲ δὲ αὖ πάλιν ὡς θεὸς, σεσιωπημένης αὐτῷ τῆς ἀνθρωπότητος· ἀδικεῖται δὲ κατ' οὐδένα τρόπον, διὰ πλὴν ἀμφοῖν εἰς ἑνότητα συμβασιν. Τοιοῦτος ὁ θεσπέσιος Παῦλος, ὁ Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, ἡ φυλῆς Βενιαμὶν, ὁ κλητὸς ἀπόστολος, ἀπεστάλη τοῖς διὰ πίστεως δεδικαιωμένοις, ἡ καθανεκρώσασι τὰ μέλη σαρκὸς, πορνείαν δὴ λέγω ἡ πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν, ἡ τὴν πλεονεξίαν· ἀπεθάνετε γὰρ, ἡ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ θεῷ. αὐτὸς οὖν ἔφη περὶ τῶν ἑαυτοῦ μαθητῶν· πάτερ ἅγιε τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὓς δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἓν, καθὼς ἡμεῖς. ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὓς δέδωκάς μοι, ἡ ἐφύλαξα αὐτοὺς, ἡ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. νῦν δὲ πρὸς σὲ ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔχωσι πλὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς. σωίης οὖν, ὅπως ἀπὸ μόνης, * ὥσπερ ἡμῖν, τῆς ἀνθρωπότητος ἔν γε τούτοις καταφαίνεσθαι δοκεῖ; * οἰήσομαι δὲ ἁπλῶς κεκρύφθαι τε ἡ ἀποδημεῖν τὸν κόσμου· καί τοι λέγοντος σαφῶς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅπου ἐὰν συναχθῶσι δύο ἢ τρεῖς εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν. ἡ πάλιν· ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος.

* ἴσ. ὡς περ ἡμῖν

* εἰποιμίδα

ptam humanitatem, Patre minorem se vocat.

XXIX.

Quin sacræ quoque literæ dispensatoria quadam ratione, diuinitate illius suppressa, totum interdum prædicant vt hominem; contra nonnunquam humanitate eiusdem tacita, totum quandoque insinuant vt Deum. Attamen propter vtriusque naturæ in vnam eamdemque personam coitionem, nulla hac quidem in re afficitur iniuria. Quapropter diuinus Paulus Hebræus ex Hebræis, ex Beniamitica tribu ad apostolatum vocatus, his qui per fidem iustificati fuerant, carnaliaque membra, puta fornicationem, auaritiam, malam cupiditatem, & ceteras animi perturbationes mortificauerant, ad hunc modum scribit: *Mortui enim estis, & vita vestra est abscondita cum Christo in Deo.* Imo vero ipse Christus ita precatur: *Pater sancte serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, vt sint vnum, sicut & nos. Cum essem cum eis, ego seruabam eos in nomine tuo: quos dedisti mihi ego custodiui; & nemo ex eis periit, nisi filius perditionis, vt scriptura impleatur. Nunc autem ad te venio: & hæc loquor in mundo, vt habeant gaudium meum impletum in semetipsis.* Intelligis, quomodo per solam more nostro humanitatem hic insinuari videatur? Neque enim ex hisce concludere licet, Verbum aliquo se abdidisse, aut e mundo hoc emigrasse: constat namque alibi aperte disseruisse: *Amen, amen dico vobis, vbi sunt duo aut tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Et iterum: *Ecce vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi.* Videas &

Coloss. c. 3. v. 3.

Ioan. c. 17. v. 11.

Psalm. 108. v. 8.

Matth. c. 18. v. 20.

Matth. c. vl. v. 20.

sacratissimum quoq; Paulum sæpe multisque in locis hominis vocabulo cunctantius eumdem designare: *Paulus*, inquit, *apostolus, non ab hominibus, neque per hominem, sed per Iesum Christum.* Rursum: *Notum autem vobis facio, fratres, euangelium, quod euangelizatum est a me, quia non est secundum hominem. Neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici; sed per reuelationem Iesu Christi.* Et alio item loco: *Si*, ait, *Christum cognouimus secundum carnem, sed iam nunc non nouimus.* Iam ecquisnam est ille Iesus Christus, qui apostolum Paulum diuinorum mysteriorum notitia vsqueadeo occulta, certa ac diuina illustrauit? An non Verbum, quod nostri causa homo factum ex muliere nasci non recusauit? An istuc, quæso, non est verum? imo verissimum. Meminimus namque Gabrielem eiusmodi oratione sacram Virginem appellasse: *Ne timeas Maria: ecce enim concipies in vtero, & paries Filium & vocabis nomen eius Iesum.* Nomen hoc nouum a Patre, opinor, per angeli vocem impositum est. Prædixerat enim multo ante Propheta: *Et vocabitur tibi nomen nouum, quod os Domini nominabit.* Quando ergo vnigenitus Filius, qui Patri coæternus ante omnia sæcula extitit, nouissimis temporibus homo factus, & ex muliere natus, & Filius prædestinatus, & primogenitus appellatus, & inter multos fratres numeratus est, tunc ille quoque, qui secundam naturam Pater est, paternitatis leges, vt ita loquar, secutus, nomen hoc imponit.

Galat. c. 1. v. 1.

Ibid. v. 11.

2. Cor. c. 5. v. 16.

Luc. c. 1. v. 30.

Isai. c. 62. v. 2.

ἴδιος δι᾽ οὗ καὶ αὐτὸ τὸ ἱεροφαῖον Παῦλον καταῤῥαθυμοῦντα πολλάκις τὸ ἀνθρωπον δεῖν ἀναπρύπτειν αὐτόν. Παῦλος γὰρ φησιν, Ἀπόστολος, οὐκ ἀπ᾽ ἀνθρώπων, οὐδὲ δι᾽ ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ αὖ πάλιν τούτοις· γνωρίζω δὲ ὑμῖν τὸ εὐαγγέλιον, φησὶ, τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ᾽ ἐμοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι κατ᾽ ἄνθρωπον. οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτό, οὐδὲ ἐδιδάχθην, ἀλλὰ δι᾽ ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ μὴν καὶ ἑτέρωθί φησιν· εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστὸν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν. τίς οὖν ἐστιν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς, ὁ τὴν οὕτως ἁπλανῆ τε καὶ ἀπόῤῥητον θείαν ἀποκάλυψιν τοῦ ἑαυτοῦ μυστηρίων σαφῶς ἁπάντων αὖπω; ἆρα οὐχὶ γνόμενος σὰρξ ὁ λόγος, καὶ τὴν ἐκ γυναικὸς δι᾽ ἡμᾶς οὐκ ἀπηξίωσεν; καὶ τοι πῶς οὐκ ἀληθὲς ὄπερ ἔφημεν; μεμνήμεθα γὰρ τὸν Γαβριὴλ λέγοντος πρὸς τὴν ἁγίαν παρθένον· μὴ φοβοῦ Μαριάμ· ἰδοὺ γὰρ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. καινὸν δὲ ὄνομα τοῦτο παρὰ τὸν παλαιὸς ὄνομα δεδόσθαι τῷ λόγῳ διὰ τῆς τοῦ ἀγγέλου φωνῆς. πρόσφατον γὰρ οὕτω καὶ ξενοπρεπὲς πρόφημα· καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ τὸ καινὸν, ὃ ὁ κύριος ὀνομάσει αὐτό. ὅτε τοίνυν συναΐδιος τῷ πατρὶ, καὶ πρὸ παντὸς αἰῶνος υἱὸς μονογενὴς, ἐν ἐσχάτοις καιροῖς γέγονεν ἄνθρωπος, γεγένηται καὶ ἐκ γυναικὸς, καὶ ὠνείδισε μὲν υἱὸς θεοῦ, κεχρημάτικε δὲ πρωτότοκος, ἐγένετο ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς· τότε δὲ ὁ φύσει πατὴρ ὀνείζει τὸ ὄνομα, τοῖς τῆς παλιγγενεσίας, ἵν᾽ οὕτως εἴπωμεν, νόμοις ἑπόμενος.

Anno Christi 431.

λ. Ο

ANNO CHRISTI 431.

λ'.

Ὁ αὐτὸς οὖν ἅμα καὶ μονογενὴς ἐστι, καὶ πρωτότοκος. ὁ μὲν γὰρ τοῦ μονογενὴς, ὡς θεὸς, πρωτότοκος δὲ ἡμῖν, καθ' ἕνωσιν * οἰκονομικῶς, καὶ ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς ὡς ἄνθρωπος· ἵν' ἡμεῖς ὁμοίως ὡς αὐτῷ τε καὶ δι' αὐτοῦ υἱοὶ θεοῦ φυσικῶς τε καὶ τῇ χάριν· φυσικῶς μὲν, ὡς αὐτῷ τε καὶ μόνῳ· μετοχικῶς δὲ καὶ χάριν ἡμεῖς δι' αὐτοῦ αὐτῷ πνεύματος. ὥσπερ ἓν γέγονεν ἴδιον τῆς ἀνθρωπότητος ἐν Χριστῷ τὸ μονογενές, διὰ τὸ ἰδιωθῆναι τῷ λόγῳ κατὰ σύμβασιν οἰκονομικήν· οὕτως ἴδιον τοῦ λόγου, τὸ ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς, καὶ τὸ, πρωτότοκος, διὰ τὸ ἰδιωθῆναι σαρκί. ἐρμηνευόμενον δὲ οὗ ἕνεκεν ἔχων τὸ εἶναι θεὸς, καὶ ἔστιν ἁπάντων ὑπάρχων, ἀεὶ μεμένηκεν ὅπερ ἦν, καὶ ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος, τῇ κατὰ πάντων ὑπεροχῇ, δόξῃ τε τῇ ἀνωτάτω κατεσεμνύνθη. τοιγαροῦν κεκέλευσται μεθ' ἡμῶν καὶ αὐτὴ ἡ ἄνω πνευμάτων ἡ ἁγία τε καὶ παμμακαρία πληθὺς προσκυνεῖν αὐτῷ. ἦν γὰρ δήπου καὶ μάλα εἰκὸς ἀνήνασθαι τὴν προσκύνησιν, καὶ καθυπῆσαι ἡμᾶς, τὸ τῆς ἀνθρωπότητος σμικροπρεπὲς ὁρῶντας, καὶ ὃ δι' ἡμᾶς γνόμενον καθ' ἡμᾶς ἐκ ἀξιοῦσαι δοξολογεῖν, ἀποφοιτῶντας ὡς ἀπωτάτω τοῦ πεπλανῆσθαι δοκεῖν. ἀπεπον γὰρ καὶ αὐτοῖς ἦν ἐπὶ τῷ ἐπὶ Χριστῷ μυστηρίῳ, ἀξεκάλυπτε γὰρ τὸ πνεῦμα αὐτοῖς, καὶ δυσσεβεῖν ἐκ ἠφίει σὺν ἡμαρτηκόσι. τοιγαροῦν φησὶν ὁ θεσπέσιος Παῦλος· ὅταν δὲ εἰσαγάγῃ πάλιν τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει·

* οἰκονομικῶς

XXX.

Idem itaque vnigenitus & primogenitus est : vnigenitus quidem vt Deus, primogenitus vero quatenus secundum œconomicam vnionem inter nos & inter multos fratres homo versatus est, quo & nos quoque in ipso & per ipsum secundum naturam & gratiam filii Dei efficeremur: secundum naturam quidem, vt in ipso & vno ; participatione vero , & secundum gratiam per ipsum in spiritu. Quemadmodum igitur Christi humanitati , propterea quod secundū dispensationis copulam Verbo coniuncta est, vnigenitum esse & dici proprium effectum est; ita Verbo,eo quod vnitum est carni, id proprium factum est, vt inter multos fratres primogenitus sit & appelletur. Cum Dei itaque natura stabilis, immota , omnisque mutationis expers sit, nunquam Deus Verbum non mansit quod erat. Neque vero tum quando homo factus est, summæ illius maiestatis & gloriæ,qua ceteros omnes longe superat,coronā amisit. Quamobrem sancta illa in primisq; beata cælestium spirituum multitudo, vt illum adoret , æque ac nos mandatum accepit.Poterat enim sola humanitatis paruitate & abiectione inspecta, & quidem iure meritoque , eiusmodi adorationem recusare , & honoris cultum cunctantius impendere,ac illi qui propter nos nostri similis effectus fuerat, glorificationem denegare , ne quo errore imprudentes constringerentur : necdum enim & ipsis mysterium illud Christi cognitum erat. Verum ne sanctissimæ illæ creaturæ in eam impietatem inciderent , Spiritus id illis aperuit. Hinc illud Pauli: *Et cum inducit primogenitum in orbem ter-*

ANNO CHRISTI 431.

Hebr. c. 1. v. 6.

rę, dicit: Et adorent eum omnes angeli eius. Is enim, qui naturæ proprietate vniuerſo terrarum orbe ſublimior eſt, & prout Deus mente concipitur, extra ipſum eſt, in ipſum vt homo ingreſſus, pars mundi effectus eſt: verumtamen nullam ea de cauſa diuinæ gloriæ iacturam fecit. Adoratur namque vt vnigenitus, etſi appelletur primogenitus: quæ ſane appellatio humanitatis modulis quam optime conuenit.

XXXI.

Ergone Emmanuelē vt ſolum hominem adorabimus? Minime gentium: iſtuc enim nihil aliud foret, quam errare, in fraudem induci, ac delirare. Hac ſiquidem ratione nihil quidquam ab iis diſſentiremus, qui opificis & procreatoris loco creaturam adorauerunt, *veritatemque* (vt ſcriptum eſt) *in mendacium conuerterunt.* Si

Rom. c. 1. v. 25.

illorum ergo ſententiæ acceſſerimus, omnino vna cum illis & illud Apoſtoli quoque audiemus: *Dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt; & mutauerunt gloriam incor-*

Ibid. v. 23.

ruptibilis Dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & ſerpentum. Quid? nonne & nos ipſi quoque iis, quorum modo meminimus, ſimilia facere & ſentire cenſebimur, vt qui Dei gloriam in mendacium & ſimilitudinē imaginis corruptibilis hominis demutauerimus, ſi Emmanuelem tamquam nudum, noſtræq; conditionis hominē adorationis cultu proſequemur? Nonne cæleſtis quoque ille angelorum cœtus in tantam inſaniam prolapſis annumerabitur? Quin & gregem ethnicorum, arbitror, non erit cur condemnemus; nec facile elui

καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι θεοῦ. ὁ γὰρ ἰδιότητι φύσικῇ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης διενέγκων, ἔξω τε αὐτῆς ὑπάρχων, καθὸ νοεῖται θεός, εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν, μέρος κόσμου πεφυκὼς, ὡς ἄνθρωπος· πλὴν οὐ διὰ τοῦτο τῆς θείας ἀπώλεσε δόξης. προσκυνεῖται γὰρ ὡς μονογενὴς, κἂν εἰ καλοῖτο πρωτότοκος· ὅπερ ὄντως ἐναργῶς τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος μέτροις ὅπη μάλιστα πρέπον.

λα'.

Ἆρ' οὖν ὡς ἄνθρωπον προσκυνήσομεν μόνον τὸν Ἐμμανουήλ; μὴ γένοιτο. λῆρος γὰρ ἤδη τοῦτο καὶ ἀπάτη, καὶ πλάνησις. διοίσομεν δὲ κατ' οὐδὲν τῶν τὴν κτίσιν λατρευόντων παρὰ τὸν κτίσαντα καὶ ποιητὴν, οἱ ἄνες μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ τὸ γεγραμμένον. οἷς εἰ φρονήσαιμεν ἀδελφὰ, καὶ σιωπησόμεθα πάντως· φάσκοντες εἶναι σοφοὶ, ἐμωράνθησαν, καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν, καὶ τετραπόδων, καὶ ἑρπετῶν. ἢ γὰρ οὐχὶ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ καὶ ἰσουργοὶ καὶ σύμφρονες τοῖς μνημονευθεῖσιν ἐσόμεθα, τὴν τοῦ θεοῦ δόξαν ἐν τῷ ψεύδει μεταλλάττοντες, ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου, εἰ ὡς ἀνθρώπῳ ψιλῷ, καὶ ἐνὶ τῶν καθ' ἡμᾶς προσοίσομεν τὴν προσκύνησιν τῷ Ἐμμανουήλ; τί δὲ οὐχὶ καὶ αὐτὴ τῶν ἀγγέλων ἡ πληθὺς τοῖς εἰς τοῦτο μανίας ἥκουσι συντελέσειεν; ἀνεξίτηλον δὲ οἶμαί που τὴν ὑπὸ τῷ πεπλανῆσθαι γελᾶσθαι καὶ τῇ τῶν ἐθνῶν ἀγέλῃ προσηκόμεθα· καὶ δυσαπόνιπτον ἕξει τῶν

ANNO CHRISTI 431.

ἀρχαίων ἁμαρτάτων τὸ βλάβος. πλανᾶται γὰρ, οἶμαι, καὶ νῦν οὐδὲν ἧττον, ἢ πάλαι, καὶ τὸν εἰς βάθος διαστείχουσαν ἠγνόηκε τέλος. καὶ πεπείσθω, ὡς ἔοικεν, ὁ μακάριος Παῦλος, τοσοῦτον καὶ λέγων· Ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες θεὸν, ἐδουλεύσατε τοῖς φύσει μὴ οὖσι θεοῖς. νῦν δὲ γνόντες θεὸν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε; Ποῖον γὰρ ἔπι θεὸν ἐγνώκασιν, εἰ μὴ φύσει θεὸς ὁ Χριστὸς, εἰς ὃν πεπιστεύκασιν; καὶ εἰ λελατρεύκασιν ἀνθρώπῳ, τοῖς τῆς ἀρχαίας πλάνης ἐνέχονται βρόχοις. ἢ οὐκ ἀληθὲς ὅ φημι; ἀληθὲς μὲν οὖν. Ἀφῃ δὴ οὖν ὦ φιλόχριστε βασιλεῦ, ὅπως ἐξ ἀναγκαίων ἤδη συλλογισμῶν μονονουχὶ σωσωθούμεθα πρός γε τὸ δεῖν ἐμφρόνως, ὡς θεῷ τῷ κατὰ φύσιν, προσκυνεῖν τῷ ἐκ θεοῦ πατρὸς φωτὶ λόγῳ, καὶ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς πεφηνότι χρήματι· τῆς ἀμφοῖν εἰς ἑνότητα σωτηρίου οὐκ ἀνικάνως ἐχούσης πρὸς τὸ ἀφανίσαι τυχὸν τὸ καὶ ἔσθ' ὅτε λυπεῖν εἰς μόνης ἡμᾶς ἀνθρωποπρεποῦς ὑποψίας. τοῦτο γὰρ ἡ τοῦ λόγου φύσις τὸ ἀνθρώπινον, οὐκ ἀνθρωπότης ἔστιν ψιλή· νικῶσα δὲ μᾶλλον ἰδίᾳ δόξῃ τὸ προσληφθὲν, ἐν ἀκλονήτῳ σώζεται διαμονῇ τῆς θεοπρεποῦς ὑπεροχῆς. ταῦτα φρονοῦντες οἱ μαθηταὶ, προσεκύνουν λέγοντες· Ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ· καὶ τοι βάδην ἰόντα βλέποντες, καὶ ἐν σαρκὶ καθ' ἡμᾶς. ἐπ' ἄκρου γὰρ δὴ διέθει κύματος παραδόξως ὡς θεός.

poterit veterum culparum noxa. Errat namque & nunc quoque perinde ac olim, & semitam quæ ad veritatem ducit, ignorat: neque beatus Paulus satis opportune Galatas increpat. ait namque: *Tunc ignorantes Deum, iis qui natura non sunt dii, seruiebatis. Nunc autem cum Deum cognoueritis, imo cogniti sitis a Deo, quomodo conuertimini iterum ad infirma atque egena elementa, quibus denuo seruire vultis?* Nam nisi Christus, in quē crediderunt, suapte natura Deus est, qualem, quæso, Deum cognouerunt? Et si homini seruiuerunt, nonne antiqui erroris laqueis etiamnum irretiti tenentur? An ego non verum dico? vtique dico. Cernis igitur, Christianissime imperator, quomodo necessariis rationibus adducti, Dei Verbum, esto in forma nostra apparuerit, tamquam verum natura Deum prudenter adorare fere compellamur: quippe cum duarum naturarum in vnitatem concursus facile possit, si qua nos turbat aliquando, suspicionem tollere de sola humanitate. Enimuero Verbi natura humanam naturam suscipiens, non est nuda humanitas; imo vero propria gloria & maiestate assumptam naturam excedens, inconcussaque ac immota persistens, nullam prorsus diuinæ illius excellentiæ passa est iacturam. Cuius quidem rei Christi discipuli non ignari, adorabāt eum, dicentes: *Vere Filius Dei es tu:* etsi illum pedibus euntem, nostroque modo corpore indutum cernebant; quod admirabiliter in summis fluctibus ambulabat, vti Deus.

Galat. c. 4. v. 8.

Matt. c. 14. v. 33.

XXXII.

Sed aliquis forte ex iis, qui huic tantæ gloriæ aduersantur, dicet: Ecquis ille erat, qui mulieri Samaritanæ aiebat: *Vos adoratis quod nescitis: nos autem adoramus quod scimus?* Quomodo ergo recte adoratur, qui inter adorantes censetur? Ad hoc equidem respondeam istuc: Quis ille erat, de Christo stolide omnino atque imperite dici; nullo enim modo Christus diuisus est. Quare qui cum muliercula loquebatur, erat vnus, & solus Dominus Iesus Christus, ex humanitate adorante & adoranda diuinitate constitutus, illud in se complectens, vnde Deus simul & homo vere dici, haberique possit. Quemadmodum videlicet de eo aliter dicere quis potest. quatenus enim Deus est, ipse Dominus gloriæ esse intelligitur: quatenus vero factus est homo ille qui Dei consortio glorificabatur, gloria indigebat, iuxta illud: *Pater clarifica Filium tuum.* næ, sed vnus interim secundum scripturas est Dominus, vna fides, vnum baptisma. Et quemadmodum vna est fides in Christum, & vnum item baptisma, etiamsi in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum credamus, & baptizemur: ita plane, vt ego arbitror, vna quoque Patris, & incarnati Filii, & Spiritus sancti est adoratio. Quamuis enim Vnigenitus caro factus inter nos habitarit, necnon primogenitus inter multos fratres appellatus sit; hoc tamen nihil impedit, quo minus cum a nobis, tum ab ipsis quoque angelis adorari debeat. Nam quæ alias fidei ratio in ipsum constare posset? quomodo vero hoc quæ-

Ioan. c. 4. v. 22.

Ioan. c. 17. v. 1.

Ephes. c. 4. v. 5.

λϚ'. ANNO CHRISTI 431.

Ερεῖ ϑ' ἴσως ὁ τῇ τοιᾷδε δόξῃ μαχόμενος· ϗ τίς ἰῶ ὁ λέγων πρὸς τὴν Σαμαρείᾳ γυναῖκα· ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε, ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν; εἶτα πῶς ἔσται προσκυνητὸς ὁ τοῖς προσκυνοῦσι συντεταγμένος; ἐγὼ δὲ φαίην ἂν, ὅτι τὸ, τίς ἰῶ, ὅλως ὀρθῶς Χριστοῦ λεγόμενον, ἀσύφηλόν τε καὶ ἀμαθές· μεμέρισται γὰρ οὐδαμῶς. ὁ δὲ τῇ γυναικὶ προσλαλῶν, ὁ εἷς τε καὶ μόνος κύριος ἰῶ Ιησοῦς Χριστὸς, ἐκ τῆς προσκυνούσης ἀνθρωπότητος, καὶ ἐκ τῆς προσκυνουμένης θεότητος, τὸ εἶναί τε καὶ ὀνομάζεσθαι θεός τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος, ἁληθὲς ἔχων ἐφ' ἑαυτῷ· καθάπερ ἀμέλει φαίη τις ἂν καὶ ἑτέρως περὶ αὐτοῦ. ἢ μὲν γὰρ ὅτι θεὸς, νοεῖται· ἀνθρωπος ὑπάρχων αὐτὸς ὁ τῆς δόξης κύριος· ἢ δὲ γέγονεν ὁ καὶ μέθεξιν τιμῆς παρὰ θεοῦ δοξαζόμενος ἄνθρωπος, ἐδεῖτο δὲ δόξης, λέγων· πάτερ δόξασόν σου τὸν υἱόν. ἀλλ' εἷς κύριος, μία πίστις, εἷς βάπτισμα, καὶ τὸ γεγραμμένον. ὥσπερ οὖν ὅτι μία πίστις ἡ * εἰς Χριστὸν, καὶ εἷς ἀληθῶς * εἰς Χριστὸν βάπτισμα, καὶ τοι βαπτιζομένων ἡμῶν εἰς πατέρα, καὶ υἱὸν, καὶ ἅγιον πνεῦμα· καὶ τὴν αὐτὴν οἶμαι δεῖ τρόπον τε καὶ λόγον, μία προσκύνησις ἡ παντὸς, καὶ σὺν ἀνθρωπήσαντος υἱοῦ, καὶ ἁγίου πνεύματος. ἐξωθήσεται γὰρ οὐδαμοῦ τῆς προσκυνεῖσθαι δεῖν πρός γε ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων ὁ μονογενὴς, εἰ καὶ γέγονε σὰρξ, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, κεχρηματίκε τε πρωτότοκος ὡς ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς. ἐπεὶ πῶς δὴ εἴη πάλιν ὁ τῆς ἐπ' αὐτῷ πίστεως λόγος; πῶς οὖν ὅτι ἄξιος ἰδεῖν; οὐδὲ

ANNO CHRISTI 431.

γὰρ, οἶμαι, φαίην αὖ, εἴπερ γε ἔλοιντο φρονεῖν ὀρθῶς, ὡς εἰς μόνῳ πεπιστεύκαμεν τῷ ἐκ θεοῦ πατρὸς φωτὸς λόγον, ἀπογυμνοῦντες αὐτὸν τοῦ σαρκός. οὐδ' αὖ ἐκεῖνο παρήσομεν εἰπεῖν· λελέξεται γάρ. οὐ γὰρ εἰς ἕνα τὸν καθ' ἡμᾶς, οὔτε μὴν εἰς ἄνθρωπον ἡ πίστις, ἀλλ' εἰς θεὸν ἀφάπτεται φύσει καὶ ἀληθῶς σὺν προσώπῳ Χριστοῦ. συλλήψεται δὲ τῷ λόγῳ καὶ ὁ σοφὸς γράφων Παῦλος· οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν, ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν κύριον· ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. ὅτι ὁ θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης αὐτοῦ ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἰδοὺ δὴ σαφῶς τε καὶ ἐναργῶς ὁ φωτισμὸς τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἐν προσώπῳ διέλαμψε τοῦ Χριστοῦ. τοιγαροῦν καὶ ἔφασκεν· ὁ ἑωρακώς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα. ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμέν.

situ non dignum? Neque enim (si modo recte sapere voluerint) dicturi sunt, opinor, quod in Dei Patris Verbum solum carne exutũ credamus: neq; illud rursum præteribimus, nempe quod non in vnum aliquem nostri similem, aut in hominem fide tendamus, sed quod sub persona Christi in verum & naturalem Deum. Cui & sapiens quoque Paulus patrocinatur. scribit enim: *Non nosmetipsos prædicamus, sed Iesum Christum Dominum nostrum; nos autem seruos vestros per Iesum. Quoniam Deus qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ claritatis Dei in facie Christi Iesu.* Ecce aperte, euidenterque illuminatio scientiæ Dei Patris in persona Christi effulsit. Vnde & ipse: *Qui videt me*, inquit, *videt & Patrem. Ego & Pater vnum sumus.*

2. Cor. c. 4. v. 5.

Ioan. c. 4. v. 9.
Ioan. c. 10. v. 30.

λγ'.

Χαρακτὴρ δὲ ὁ θεῖος οὐ σωματικὸς, ἀλλ' ἐν δυνάμει, καὶ δόξῃ τῇ θεοπρεπεστάτῃ· τοῦτο δὲ ἦν ἀκραιφνὲς ἐν Χριστῷ. γνωρίζεσθαι δὲ καὶ διὰ τούτων ἠθέλησεν, καὶ διὰ τῆς τῶν δρωμένων ὑπεροχῆς εἰς ἐννοίας ἀναφοιτᾶν τὰς ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀκροωμένους ἤθελε, καὶ σμικρωνούσης αὐτῷ ἠρέμα παρά γε τοῖς ἀσυνέτοις τῆς ὁρωμένης σαρκός. εἰ γὰρ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, φησὶ, μὴ πιστεύετέ μοι· εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις μου πιστεύσατε. φαίην δὲ οἶμαι καὶ τὸν τότε κἀκεῖθεν Χριστὸν, ἐκ ἀσυντελὲς εἰς ὄνησιν εἰδότα τὸ ζῆμα. ὅτε γὰρ ᾤοντο θεὸν μὴ εἶναι. Nam cum vulgo persuasum

XXXIII.

Ceterũ diuinus character non est corporeus, sed in summa virtute & gloria quæ Deo conuenit, positus. Erat is porro in Christo apprime exactus & lucidus. Voluit autem non per hæc tantum dicta innotescere, sed per operũ quoque excellentiam volebat auditores ad notitiam ipsius conscendere; siquidem corpus quod cernebatur, auctoritatem illius apud imprudentes magis magisque subinde minuebat. Ait ergo: *Si non facio opera Patris mei, nolite credere: si autem facio, etsi mihi non creditis, operibus credite.* Ea autem Christum dixisse existimo, quæ tunc vtilitatem allatura nouerat. Nam cum vulgo persuasum esset, eum qui nostri causa homo

Ioan. c. 10. v. 37.

factus est, natura Deum non esse, sed hominem simpliciter nobis per omnia similem, & ob id quidam fidem in illum non admittendam affirmarent: omni metus cunctationis q; causa præcisa, paternaq; persona sumpta, non humanæ abiectioni, sed diuinæ naturæ fidem attribuit; ait enim: *Ioan. c. 12. v. 44.* *Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me: & qui videt me, videt eum qui misit me.* Perinde ac si dicat: O viri qui me auditis, ne parua & humilia de me opinemini: quin id potius de me persuasum vobis habetote, nempe si in me quem in hoc corpore cernitis, credideritis, nō in vnum aliquem ex multis credituros vos esse, sed in ipsum Patrem per me Filium: qui licet vestri causa caro factus sim, & vilem istam hominis formam induerim; Patri tamen omnino æqualis, nullaque in re ab eo diuulsus, aut separatus sum, vtpote eadem qua ille natura, potentia ac gloria præditus.

ANNO CHRISTI 431.

εἰ κ τ φύσιν ⓦ δι' ἡμᾶς σὺλωθρωπικότα, ψιλὸν ὂ αὖθρωπον ἁπλῶς καθ' ἡμᾶς, ἀπαράδεκτον δὲ διὰ τοῦτο τὴν ἐπ' αὐτῷ πίστιν ἐποιοῦντο τινες· δικαίως τὸ δεῖμα, κ ⓦ ὀπὴ τούτοις ὄκνον ὑποτεμνόμενος, τῇ τ θεότητος φύσει τὴν πίστιν ἀναζευγεῖς ὡς ἐν προσώπῳ παζῶς, κ οὐχὶ τῇ καθ' ἡμᾶς σμικροπρεπείᾳ προσνέμων, ἔφασκεν· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς ⓦ πέμψαντά με· κ ὁ θεωρῶν ἐμὲ, θεωρεῖ ⓦ πέμψαντά με. ἆρ' οὖν ἐκ ἴσον εἰπεῖν; ὦ τ ἐμῶν κατήκοοι λόγων, μὴ μικρὰ καὶ χαμαιρρίφῃ τὰ εἰς ἐμὲ δοξάζετε· ἴστε δὲ, ὅτι τὴν εἰς αὐτὸν ἐμὲ ⓦ ὁρώμενον ἐν σαρκὶ προσιέμενοι πίστιν, ἐκ εἰς ἄθρωπον ἁπλῶς ἔστεσθε πεπιστευκότες, ἀλλ' εἰς αὐ ⓦ ⓦ πατέρα δι' ἐμοῦ, τὸν κ τ πᾶν ὁποιῶν ἴσως τε κ ἀπαραλλάκτως ἔχοντος μοῦ· σαρκωθέντος μοὶ δι' ὑμᾶς, καὶ προβλημα σμικροπρεπὲς οἰκειωσαμένου τ ἀνθρωπότητα· τό γε μὴν ἰσοφυές τε κ ἰσουργὸν, κ ἐν ταυτότητι δόξης ἀδιαλώβητον παντελῶς ἔχοντος πρὸς αὐτόν.

XXXIV.

Animaduertat quispiam alio item modo fidē in se nequaquam repulisse, etiam si homo factus esset; sed citra vllam omnino sectionem, aut distinctionem in propriam personam illam admisisse: quandoquidem cum ab ortu cæcum sanasset, & dulce hoc insuetumque ipsi lumen intuendum præbuisset, in magna merito admiratione apud omnes erat. Verum is, qui morbo liberatus fuerat, dum a Iudæis interrogaretur, medicū profitebatur. Nam cum *Ioan. c. 9. v. 36.* Christus forte in illum incidens percontaretur: *Credis in Filium*

λδ'.

Μάθοι δ' ἂν τις καὶ ἑτέρως αὐ ⓦ τὴν πίστιν οὐ διωθούμενον ⓦ, ἀλλὰ τομῆς μὲν ⓦ δίχα καὶ διαφορᾶς εἰσδεδεγμένον ⓦ αὐτὴν ὡς ἐν ἰδίῳ προσώπῳ, καὶ εἰ γέγονεν αὖθρωπος. ὁπηνίκα γὰρ ⓦ ἐκ γενετῆς ἴατο τυφλὸν, καὶ τὸ γλυκὺ μοὶ, ἄνθρες δ' οὗ ἐνεφύτευσε φῶς αὐτῷ, παρὰ πάντων εἰκότως ἐθαυμάζετο. ἀλλ' ὁ μὲν τῶν πάθους ἀπηλλαγμένος παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἐκείνετο, καὶ ὁμολόγει ⓦ ἰατρόν. Χριστὸς δὲ αὖπω προσιτυχὼν, σὺ πιστεύεις, ἔφασκεν, εἰς ⓦ υἱὸν τοῦ

ANNO CHRISTI 431.

θεοῦ; τῷ δὲ, πίς ἐστι κύριε, διακεκραγότος, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν; αὐτοφώνῳ, λέγων· καὶ ἑώρακας αὐτόν, καὶ ὁ λαλῶν μετ' ἐμοῦ, ἐκεῖνός ἐστιν. ὁ δὲ ἔφη· πιστεύω κύριε· καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. καίτοι πῶς οὐχ ἅπασι συμφανὲς, ὡς ἀποτόμου παντελῶς ἡ θεία τε καὶ ἀνωτάτω φύσις; θεὸν γὰρ οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε, κατὰ τὸ γεγραμμένον. εἴπερ οὖν διΐσας ἑαυτῆς τὸ ἀνθρώπινον, ὡς αὐτὸ δὴ τοῦτο, καὶ πεφυκὼς ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγος γυμνὸς, καὶ μόνου τοῦ ἐξίου πιστεύεσθαι· τί μὴ μᾶλλον τοῦτο τῇ θεοῦ φύσιν ἀναλογίζεσθαι δεῖν, ἢ τίς ποτέ ἐστι, καὶ οὗ παθόντα διεκελεύετο, προσέδραξε δὲ σωματικῶς, ὡς καὶ αὐτοῖς ὄμμασι καταθεάσασθαι παρόν; ἔφη γὰρ, ὅπ καὶ ἑώρακας αὐτὸν, καὶ ὁ λαλῶν μετ' ἐμοῦ, ἐκεῖνός ἐστιν. ἢ οὐχὶ τοῦτο σαρκὸς προσδεῖσθαι φήσομεν; εἶτα πῶς αὐτὸς αὖ εἴη λοιπὸν ἡ σαρξ, εἰ μὴ νοοῖτο καθ' ἕνωσιν, ὡς αὐτὸς ὑπάρχων τὸ ἴδιον αὐτῆς; καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐφ' ἡμῶν γίνοιτ' ἄν. καταδείξει γὰρ οὐ τις οὐ μεμετρισμένως, οὐδὲ ἀτελῶς τὸν καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπον, τὸν ἐκ ψυχῆς δὴ λέγω καὶ σώματος, καὶ ὑπὸ μόνης αὐτῆς τῆς σαρκός.

Deo? ille vero contra succlamasset: *Quis est Domine, vt credam in eum?* responsum tulit eiusmodi: *Et vidisti eum, & qui loquitur tecum, ille est. At ille dixit: Credo Domine: & adorauit eum.* At enim quis nescit diuinam illam supremamque naturam sub aspectũ plane non cadere? Deum enim (vt scriptum est) nemo vidit vnquam. Si igitur humanitatem a se seiungens, quasi in Dei Verbum solum ac nudum fidem exegit; cur cæco sanitatem adepto non imperauit, ne in se, sed in diuinam naturam mentis oculos coniiceret, sed seipsum corporeo schemate indutum, ipsisque oculis expositum ostendit? ait enim: *Et vidisti eum, & qui loquitur tecum, ipse est.* Ecce, dubium esse potest, quin corpus suum coram cernendum exhibuerit? At quo tandem pacto ipse est caro, nisi id ipsum esse intelligatur, quod secundum vnionem illius factum est proprium? Simile quid in nobis quoque obseruare licet. Nemo enim hominem ex anima & corpore constantem diuisim ac ex parte ostensum vult, etiam si solam carnem designet; sed totum.

1. *Ioan. c. 4. v. 12. & Ioan. c. 1. v. 18.*

Ioan. c. 9. v. 37.

λέ.

Γέγραφε δέ που καὶ ὁ θεῖος ἡμῖν Ἰωάννης, ὅπ· πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ· καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. καταπεπήηκε δ' οὐ τις οὐ μεῖον καὶ θαυμάσιον Πέτρον, Ἰουδαίοις προσαναφωνήκοτα σαφῶς καὶ διαφανδὸν ἀρ-

XXXV.

Scribit hac de re euangelista Ioannes quoque: *Multa*, ait, *& alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. Hæc autem scripta sunt, vt credatis, quia Iesus est Christus Filius Dei, & vt credentes vitam habeatis in nomine eius.* Æque admirari hoc loco & diuinum quoque Petrum licet: hic enim intrepide diserteque Iudæos eiusmodi oratione affatur: *Principes populi,*

Ioan. c. 20. v. 30.

Actor. c. 4. v. 9.

& seniores, si nos hodie diiudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iste saluus factus est: Notum sit omnibus vobis, & omni plebi Israel, quod in nomine Iesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitauit ex mortuis, in hoc iste astat coram vobis sanus. Et post alia rursum: *Et non est in aliquo alio salus. Neque enim aliud nomen sub cælo datum est hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.* Ecquis, obsecro, est ille qui & mortem subiit, & cum triumpho a mortuis excitatus, & Nazarenus appellatus fuit, nisi Christus Iesus; hoc est, vnus ille, qui inexplicabili modo ante omne æuum ex Deo Patre genitus, vltimo hoc & ad finem iam decurrente sæculi tempore corporaliter quoque ex muliere natus est? Vnde qui fidem in ipsum complexus fuerit, eximiam inde mercedem gloriamque reportabit: vocabitur namque filius Dei. Est enim apud sanctum Ioannem: *Quotquot enim receperunt illum, dedit illis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius; qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.* Nam quo ipse primatum in omnes obtineret, vt scriptum est, *ex muliere nasci voluit.*

Ibid. v. 12.

Ioan. c. 1. v. 12.

Coloss. c. 1. v. 18.

XXXVI.

Quia vero creaturæ per sanctificationem apud Deum reformatæ initium extitit, ipse præ ceteris omnibus ex Spiritu genitus declaratur, vtpote absque viri mulierisque congressu in lucem fusus. Neque idcirco tamen aliquam ignominiæ notam naturæ inurere voluit; (sunt enim nuptiæ

Hebr. c. 13. v. 4.

Matt. c. 19. v. 4.

ANNO CHRISTI 431.

χοντες τὸν λαὸν, καὶ πρεσβύτεροι, εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ἐπ' εὐεργεσίᾳ ἀνθρώπου ἀσθενοῦς, ἐν τίνι οὗτος σέσωσται· γνωστὸν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν, καὶ παντὶ τῷ λαῷ Ισραὴλ, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι Ιησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ οὗτος παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὑγιής. καὶ οὐθ' ἑτέρᾳ πάλιν· καὶ ἐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία. οὐδὲ γὰρ ἕτερον ὄνομά ἐστιν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς. Τίς οὖν ἄρα ἐστὶν ὁ τὸν θανάτου ὑποδὺς, καὶ ἐγηγερμένος ἐν δόξῃ, καὶ ἐκ Ναζαρὲτ, εἰ μὴ Χριστὸς Ιησοῦς, τουτέστιν ὁ πρὸ παντὸς μὲν αἰῶνος ἐκ θεοῦ πατρὸς ἀπορρήτως γεγενημένος, ἐν δὲ γε τῷ τοίδε καὶ εἰς πέρας ἥκοντι τοῦ αἰῶνος καιροῦ, τὸ σωματικῶς ἐκ γυναικός; ὁ πίστιν οὖν ἄρα τὴν * πρὸς αὐτὸν προσιέμενος, χέρας ὑποίσεται τὸ ἐξαίρετον, διακεκλήσεται γὰρ υἱὸς θεοῦ. ὅσοι γὰρ ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ· οἳ ἐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν. Ἵνα γὰρ γένηται προστρόπων ἐν πᾶσιν αὐτὸς, καθὰ χέρας ἁπᾶσι, γεγένηται μὲν ἐκ γυναικός.

* εἰς αὐτὸν

λϛ'.

Ἐπιφανὴς δέ ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς ἀναμορφουμένης κτίσεως εἰ ἁγιασμοῦ πρὸς θεὸν, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων αὐτὸς γεγεννητὸς ἐδείχθη ἐκ πνεύματος, τῶν ἀνδρός τε καὶ γυναικὸς οὐ προειμένων σπορὰν, καὶ ἐκ ἀπιμία καὶ μώμῳ καταδικάζων τὴν φύσιν· ἡμῶν γὰρ ὁ γά-

ANNO CHRISTI 431.

ὁ γάμος, καὶ ὁ πλάσας ἀπ' ἀρχῆς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς· ἀλλὰ τῷ *μείζονι καὶ ἀσυγκρίτως ὑπερκειμένῳ πρεσσομένων ἤδη πως τὰ ἀνθρώπινα· γόνιμοις γὰρ πνεύματος, ἐκ ἀνδρῶν ἡμᾶς ἐπὶ γεννατίζειν ἤθελε. καὶ γοῦν πατέρα, φησὶ, μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἷς γάρ ἐστιν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος, πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε. ἐκοῦν ἀμώμητον παντελῶς τὸ πιστεύειν εἰς αὐτὸν, μᾶλλον δὲ καὶ τῆς τῶν πλημμελημάτων ἀμνηστίας πεπιστευμένον. γράφει δὲ ὧδε πάλιν ὁ ἔκκριτος Παῦλος· εἰδότες δὲ, ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐν αὐτῷ. κατοκνήσω δὲ οὐδαμῶς, ὅπερ ἤδη φθάσας ἔφην, ἀνακυκλήσας εἰπεῖν, ὅτι ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς οὐ γυμνὸς καθ' ἑαυτὸν νοεῖται ὁ ἐκ θεοῦ λόγος, ἀλλ' ὅτε προσελάβετο τὸν ἄνθρωπον, ἀσυγχύτως συνεπλάκη σαρκί. οὕτως ἔχοντα καὶ οἰκείως, καὶ ἐν εἴδει τῷ καθ' ἡμᾶς τυχαίνοντα, τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις παρέδειξεν ὁ πατὴρ, φωνῆς ἄνωθεν ἐκπεμπομένης τοιᾶσδε· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ ηὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε. σαφῶς οὖν, ὅπως ἐκ τούτου, φησὶν, ἔστιν ὁ υἱός μου, ἵνα μὴ ἄλλα μέρος, ὡς ἕτερος ἐν ἑτέρῳ τυγχάνῃ, *ἢ αὖθις ἀλλ' εἷς νοοῖτο *ὁ αὐτὸς καθ' ἕνωσιν οἰκονομικήν. πλημμελὲς ἢ ὅπερ τὸ ἀμφιβόλου ἔστι, καὶ ἧττον ὅπερ μάλιστα σφαλερωτάτων, ἀναπείθει γράφων Ἰωάννης ὧδε· ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ, *ὅτι μεμαρτύρηκε περὶ

honorabiles, & qui initio formauit omnia, masculum & feminam fecit eos) sed naturam humanam præstantiori multisque partibus excellentiori dignitate cohonestandam putauit: non enim viri, sed Spiritus germen esse deinceps nos voluit. & huc spectat: *Patrem nolite vobis vocare super terram. Vnus enim est Pater vester cælestis: omnes autem vos fratres estis.* Quamobrem in illum credere omni prorsus reprehensione vacat; imo istuc peccatorum obliuione, hoc est condonatione honoratum est. Scribit enim eximius ille apostolus Paulus ad hunc modum: *Scientes autem quia non iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi; & nos in Christo Iesu credidimus, vt iustificemur in ipso.* Ceterum quod supra indicaui, id repetere non grauabor, puta Dei Patris Verbum nude per se positum non intelligi Christum; sed tunc demum id nomen obtinuisse, cum humana natura assumpta citra vllam omnino confusionem adiunctum est carni. Ita affectum, & aspectabile effectum, nostraque forma vestitum cælestis Pater, voce cælitus delapsa, sanctis ostendit apostolis: *Hic, inquit, est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui; ipsum audite.* Aduerte autem quomodo hic non dicat: In hoc est Filius meus; ne seorsum vt alter in altero intelligatur, sed secundum dispensatoriam vnionem vnus idemque simpliciter accipiatur. Quanto autem cum discrimine erroreque coniunctum sit, hisce obniti, id dilucide demonstrat Ioannes, ita scribens: *Quoniam hoc est testimonium Dei, quod est testificatus de*

Matt. c. 23. v. 9.

Galat. c. 2. v. 16.

Matt. c. 17. v. 5.

1. Ioan. c. 5. v. 9.

Anno Christi 431.

Filio ſuo. Qui credit in Filium Dei, habet teſtimonium Dei in ſe. Qui non credit Filio, mendacem fecit eum, quia non credit in teſtimonium, quod teſtificatus eſt Deus de Filio ſuo. Teſtificatus eſt autem eum, qui carne ſeruilique forma indutus apparuit, vnice, proprie, ac vere ſuum eſſe Filium. Præterea illuſtrem illam ſacri baptiſmatis gratiam, quæque ipſi cohæret viuificationem, & Dei participationem per ſanctificationem in ſpiritu per Ieſum Chriſtum nobis obtingere, fatebimur neceſſario. Meminimus enim Ioannem di-
Matth. c. 3. v. 11. centem; *Qui poſt me venturus eſt, fortior me eſt, cuius non ſum dignus calceamenta portare: ipſe vos baptizabit Spiritu ſancto & igni.* Iam hic te interrogo; num Spiritu ſancto & igni baptizare poſſe opus ſit ſolius humanæ naturæ? Quis, quæſo, iſtuc credat? Atqui virum illum qui mox affuturus ac videndus erat, Spiritu ſancto & igne baptizaturũ prædicat: quippe cum immittat Spiritum baptizatis, non alienum, vt ſeruus & miniſter, ſed vt Deus ſecundum naturam cum ſumma poteſtate & auctoritate eum qui ex illo eſt & ipſius eſt proprius. Per hunc quoque diuinus character nobis imprimitur: reformamur enim in Chriſtum Ieſum, veluti in diuinam quamdam imaginem: non quod corpoream aliquam conformationem ſubeamus; (iſtud namq; opinari deſipere eſſet) ſed quod Spiritus ſancti participes effecti, ipſum in nobis Chriſtum habeamus; ita vt iam illud Propheticum lætabundis cantare li-
Pſalm. 34. v. 9. ceat: *Exultet anima mea in Domino: induit enim me amictu ſalutis,*
Galat. c. 3. v. 28. *ſtolaque lætitiæ. Quicumque enim*

τῦ υἱοῦ αὐτῦ. ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν τῦ θεοῦ, ἔχει τὴν μαρτυρίαν τῦ θεοῦ ἐν ἑαυτῷ· ὁ μὴ πιστεύων τῷ υἱῷ, ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν, ὅτι οὐ πεπίστευκεν εἰς τὴν μαρτυρίαν, ἣν μεμαρτύρηκεν ὁ θεὸς περὶ τῦ υἱοῦ αὐτῦ. μεμαρτύρηκε δὲ, ὅτι οὗτος ὁ μὲν σαρκὸς, καὶ ἐν τῇ τῦ δούλου μορφῇ, μοναδικῶς καὶ ἰδικῶς ἐμὸς ἀληθῶς υἱός. καὶ αὐτὴν δὲ τὴν διὰ τῦ ἁγίου βαπτίσματος υἱοθεσίαν χάριν, καὶ τὴν ἐν αὐτῷ ζωοποίησιν, καὶ τὴν θεοῦ μέθεξιν δι' ἁγιασμοῦ ἐν πνεύματι, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ περιποιεῖσθαι δώσομεν ἀναγκαίως. μεμνήμεθα γὰρ Ἰωάννου λέγοντος· ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μου ἐστὶν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι· ἐκεῖνος ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. ἆρα εἰπέ μοι, τῆς καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπότητος ἔργον ἐστὶ φαμὲν τὸ ἐν πνεύματι ἁγίῳ βαπτίζειν δυνάσθαι καὶ πυρί; καὶ πῶς ἂν εἴη τοῦτό γε; καὶ μὴν ὕδατα λέγων ὅσον οὐδέπω προσόμενόν τε καὶ ὀφησόμενον, αὐτὸν ἔφη βαπτίζειν ἐν πυρὶ καὶ ἁγίῳ πνεύματι, οὐ τὸ ἀλλότριον τοῖς βαπτιζομένοις ἐνιέντα πνεῦμα δουλοπρεπῶς καὶ ὑπουργικῶς, ἀλλ' ὡς θεὸν καὶ φύσιν μετ' ἐξουσίας τὸ αὐτοπάτωρ τὸ ἐξ αὐτοῦ τε καὶ ἴδιον αὐτοῦ· δι' ὃ καὶ ὁ θεῖος ἡμῖν εὐσημαίνεται χαρακτὴρ. ἀναμορφούμεθα γὰρ, ὡς εἰς εἰκόνα τὴν θείαν, εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, οὐ σωματικὸν ὑπομένοντες τὸ ἀνάπλασμόν· κομιδῇ γὰρ ἄτοπος οἰησαίμεθ' ἂν εἶναι ταῦτα· διὰ γὰρ τὸ μεταλαχεῖν ἁγίου πνεύματος, αὐτὸν ἐν ἑαυτοῖς πλουτοῦντες Χριστὸν· ὡς ἤδη χαίροντας ἐκεῖνο φωνεῖν· ἀγαλλιάσθω ἡ ψυχή μου ἐπὶ τῷ κυρίῳ· ἐνέδυσε γάρ με ἱμάτιον σωτηρίου, καὶ χιτῶ-

ANNO CHRISTI 431.

να δὲ φροσύνης. ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε.

λζ'.

Εἰ δέ τις ἕροιτο πρόσθεν· ἆρ' οὖν εἰς ἄνθρωπον βεβαπτίσμεθα; καὶ τοῦτο εἴ φήσομεν ἀληθὲς, μὴ πρὸς ἡμῶν ἀνήκουστα· δὸς φήμει ἄνθρωπε. τί δρᾷς, ὦ οὗτος, καταγελῶν ἡμῶν εἰς γῆν τὴν ἐλπίδα; βεβαπτίσμεθα γὰρ οὐκ εἰς ἄνθρωπον ἁπλῶς, ἀλλ' εἰς θεὸν σὺν ἀνθρωπίνοτε, καὶ * τῶν ἀνίεντα * ποινῆς, καὶ τῶν πάλαι ἁμαρτημάτων σὺν τῷ εἰς αὐτὸν πίστιν συνδεδεγμένους, μᾶλλον δὲ εἰσδεδεγμένους. μὴ γοῦν ὁ θεσπέσιος Παῦλος Ιουδαίοις προσλαλῶν ἔφη· μετανοήσατε οὖν, καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ιησοῦ Χριστοῦ, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ὑμῶν· καὶ λήψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος. ἀπολύων γὰρ ἁμαρτίας ὁ αὐτὸς προσκείμενον, τῷ ἰδίῳ λοιπὸν καταχεῖ πνεύματι· ὅπερ σύνισμεν αὐτὸς, ὡς ὁ θεοῦ παῖς λόγος, καὶ ἐξ ἰδίας ἡμῖν ἀναπηγάζει φύσεως. κοινὸν δὲ ὥσπερ τὸ χρῆμα πρὸς τὴν μετὰ σαρκὸς οἰκονομίαν διὰ τὴν ἕνωσιν, καὶ ὡς ἄνθρωπος συνέπνευσε σωματικῶς. συνεφύσησε γὰρ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις, εἰπών· λάβετε πνεῦμα ἅγιον. ὁ δὲ οὐκ ἐκ μέτρου δίδωσι, κατὰ τὸν Ιωάννου φωνὴν, τὸ πνεῦμα, ἀλλ' αὐτὸς σύνισιν ἐξ ἑαυτοῦ, καθάπερ ἀμέλει καὶ ὁ πατήρ. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Παῦλος, ὅλως ἀποσήσας τὴν ἐν γε τούτῳ διαφοράν, ποτὲ μὲν * αὐτὸν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ προσνέμων ὁρᾷται, ποτὲ δὲ αὖ τῷ υἱῷ. γεάφει γοῦν ὧδε· ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ' ἐν πνεύματι· εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἴ τις δὲ πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος

in Christo baptizati estis, Christum induistis.

XXXVII.

Quod si quis vlterius interroget: Num ergo in hominem baptizati sumus? Et hoc inficiabor minime. Sed heus tu, quisquis es, quid moliris? itane omnem spem in terram detrahis? Baptizati sane sumus non in hominem simpliciter, verum in Deum hominem factum, qui pœnas, veteresque noxas iis qui fidem in illum præstolabantur, vel potius complexi sunt, remittit. Vnde diuinus Petrus Iudæos ita alloquitur: *Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Iesu Christi in remißionem peccatorum vestrorum; & accipietis donum Spiritus sancti.* Peccata namque iis qui illi adhærent, condonans, suo mox vngit eos spiritu, quem quidem vt Dei Patris Verbum, ipse immittit, & ex propria natura in nos quasi ex fonte quodam transfundit: quinetiam facultate hac propter vnionem & incarnationis œconomiam, cum homine communicata, corporaliter quoque vt homo inspirabat; insufflauit enim in sanctos apostolos, dicens: *Accipite Spiritum sanctum.* Sed neque ex mensura dat Spiritum, iuxta Ioannis vocem, sed ex se non secus ac Pater eumdem infundit. Vnde magnus ille Paulus totam hanc controuersiam e medio tollens, modo Spiritum Deo & Patri, modo rursum ipsi Filio tribuit. sic enim scribit: *Vos autem in carne non estis, sed in Spiritu; si tamen Spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est*

Act. c. 2. v. 38.

Ioan. c. 20. v. 23.

Ioan. c. 3. v. 34.

eius. Si autem Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus autem viuit propter iustificationem. Patet ergo Spiritum Filii quoque proprium esse, nec solum quatenus Verbum est ex Patre prodiens, sed etiam si cogitetur secundum nos homo factus, diuinitatis proprietatibus, quæ in propriam illius naturam conueniunt, non destitutus. Nam licet vt homo perinde ac nos viuificari interdum dicatur; attamen propter inexplicabilem illam ex viuente Patre generationem, omnium vita existit. Videre est autem vbi Verbum diuinæ actionis gloriam propriæ carni largiatur: contra rursum vbi quæ carnis sunt, in se transferat, ac propter dispensationis vnionem propriæ quodammodo naturæ tribuat.

XXXVIII.

An non in Verbum, quod secundum naturam a Deo Patre procedit, maxime conuenit superne ac de cælo venire, eaque quibus vitam impartiri voluerit, posse viuificare? dic, quæso te, numquid diuino modo condere ac procreare, humanæ naturæ largiendũ est? minime gentium. Ecquo ergo modo nos viuificat? vt Deus: verumtamen non per hoc solum id facit, quod sanctũ nobis Spiritum impartitur, sed per hoc quoque, quod Filii hominis carnem, quam assumpsit, vescendam proponit. Ait enim: *Amen, amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem Filii hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Rursum cum Iudæi ipsum aliquando deriderent, conuiciisque appeterent, ac beatum Moysen illi nescio quo modo anteponentes, aperte dicerent: *Patres*

Ioan. c. 6. v. 54.

ANNO CHRISTI 431.

ἐν ἔστιν αὐτῷ. εἰ δὲ Χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν διὰ ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζῶν διὰ δικαιοσύνην. ἄραγε οὖν, ὅτι καὶ ἴδιόν ἐστι τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ, καὶ οὔπου μόνον ἡ λόγος ἐστὶ περφυκὼς ἐκ πατρός, ἀλλ' εἰ καὶ νοοῖτο καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος γεγονώς, οὐ πρὸς τῆς θεότητος ἰδιωμάτων ὡς ἐν ἰδίᾳ φύσει λειπόμενος. καὶ γοῦν αὐτὸς ὑπάρχων ἡ πάντων ζωὴ, διὰ πνεύματος ἐκ τοῦ ζῶντος πατρὸς ἄῤῥητον γένεσιν, ζωοποιεῖσθαι λέγεται μεθ' ἡμῶν. πῶς δ' οὖν ὅμως ἰδεῖν χαριζόμενον μὲν τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ τῆς θεοπρεποῦς ἐνεργείας τὴν δόξαν, οἰκειούμενον δ' αὖ * πνεύματος σάρκα, καὶ οἱονεί πως καθ' ἕνωσιν οἰκονομικὴν, καὶ τῇ ἰδίᾳ προσλιπαίνοντα φύσει. * τὰ ἀνθ.

λή.

Η οὐχὶ δὴ μάλιστα πρέπειν ἐρεῖς τῷ γε ὄντι κατὰ φύσιν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγῳ τὸ ἄνωθεν ἥκειν καὶ ἐξ οὐρανοῦ τὸ ζωογονεῖν δυνάσθαι τὰ οἷς ἂν αὐτὸς βούλοιτο πνεῦμα ζωῆς; εἰ δὲ τὸ δημιουργεῖν, εἰπέ μοι, πεῖσόν με δοῦναι τοῖς ἀνθρώποις; οὐδαμῶς. πῶς τοίνυν; ἡμᾶς ζωοποιεῖ μὲν ὡς θεός· πνεύματος οὐ μόνῳ τῷ μεταλαχεῖν ἁγίου πνεύματος, ἀλλ' ἐδεσμὸν παραθεὶς καὶ τὴν ἀναληφθεῖσαν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ἔφη γάρ, ὅτι· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε πνεύματος σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. καταικερτομούντων δὲ αὐτῶν τῶν Ιουδαίων ποτὲ, καὶ τὸ ὑπὲρ τοῖς ἀμείνοσι ψῆφον ἀνάπτων, ἐκ οἵου ὁπόθεν, ὑπερχαρικότων τῷ μακαρίτῃ Μωσεῖ, εἰρηκότων δὴ ἀναφανδόν·

ANNO CHRISTI 431.

πατέρες ἡμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς ἐστι γεγραμμένον· ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν. Τί ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα πιστεύωμέν σοι; τί ἐργάζῃ, ὡς ἄνωθεν ἡμῖν ἢ ἐξ οὐρανοῦ καταπομπεύσας τὸ σῶμα; φησίν· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν Ⓦ ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ Ⓦ ἀληθινόν. ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ. καὶ πρὸς γε τούτοις πάλιν μονονουχὶ καὶ δακτύλῳ καταδήκνυς ἑαυτὸν * σὺν σώματον· ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. ἐάν τις φάγῃ ἐκ τοῦ ἄρτου τούτου, ζήσεται εἰς Ⓦ αἰῶνα. Ⓒ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μού ἐστιν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατήρ, κἀγὼ ζῶ διὰ Ⓦ πατέρα. Ⓒ ὁ τρώγων με, κἀκεῖνος Ⓒ ζήσεται δι' ἐμέ. καὶ τοι πῶς ἐκ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὡς καταπεφοίτηκε μοὶ ἐκ ἐξ οὐρανῶν ἡ σάρξ, ἀλλ' ἣν ἐκ Παρθένου, καὶ τὰς γραφάς; ὅπερ ἔστι δὲ ἐκ ἐλεγὸς ὁ λόγος, ἀλλ' εἰς ἓν ἄμφω συλλέγων καὶ σύμβασιν οἰκονομικὴν τὰ τῆς Φύσεων ἰδιώματα, διὰ μυρίων ὅσων ἡμῖν ὀρᾶται λόγων. Νικοδήμῳ μὲν γὰρ ἐ σωτὴρ τὸ μυστήριον, διὰ κεκραγότι δὲ ἀμαθῶς· πῶς δύναται ταῦτα γένεσθαι; εἰ τὰ ἐπίγεια, φησίν, εἶπον ὑμῖν, καὶ ἐ πιστεύετε· πῶς ἐὰν εἴπω τὰ ἐπουράνια ὑμῖν, πιστεύσητε; καὶ ἐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. Ἰουδαίοις τε πάλιν πάλιν ἴσως ἐκείνῳ νοσοῦσιν ἀπαιδευσίαν,

* ἐν σώματι

nostri manducauerunt manna in deserto, sicut scriptum est: Panem de cælo dedit eis manducare: quod ergo tu signum facis, vt credamus tibi? Quid operaris, vt corpus superne de cælo nobis attulisse credaris? Respondit ille: *Amen amen dico vobis, non Moyses dedit vobis panem de cælo, sed Pater meus dat vobis panem de cælo verum: panis enim Dei est, qui de cælo descendit, & dat vitam mundo.* Denique tantum non digito seipsum in corpore constitutũ demonstrans, ita ait: *Ego sum panis viuus, qui de cælo descendi. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum: & panis quem ego dabo, caro mea est, pro mundi vita. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. Sicut me misit viuens Pater, & ego viuo propter Patrem: & qui manducat me, & ipse viuet propter me.* Atqui nulli obscurum est, carnẽ Filii hominis non descendisse de cælis, sed e sacra Virgine secundum scripturas sumptam esse: æque certum est, Verbum secundum se manducari non posse; attamen secundum dispensatoriam illam vnionem, multis passim locis videre licet, vt vtriusque naturæ proprietates familiariter sibi vendicet vsurpetque. Quare Nicodemo mysterium hoc non intelligenti, sed imperite, *Quomodo possunt hæc fieri?* sciscitanti, ita occurrit: *Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo si cælestia vobis dixero, credetis? Et nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, Filius hominis.* Iudæis autem eodem plane insciticæ morbo cum

Ibid. v. 31.

Ibid. v. 32.

Ibid. v. 51.

Ioan. c. 3. v. 12.

Nicodemo laborantibus, ipsique quod corpus suum viuificum, necnon de cælo dilapsum affirmaret, nescio quomodo illudere non dubitantibus, sic aiebat: *Hoc vos scandalizat? Si ergo videritis Filium hominis ascendentem vbi prius erat?* Quid? nonne Emmanuelem ex muliere natum dicimus? Vbi ergo prius erat, aut qua ratione eo ascendisse se asserit, vbi ante erat? Nonne corpore sibi vnito ex sancta Virgine natum profitemur? An non carnem quæ de terra est, quod quidem ad propriam naturam attinet, inefficacem ad hoc esse agnoscimus, vt viuificare possit? Quo igitur modo dic, quæso, aut caro viuifica est, aut corpus quod terrenũ est, e cælo dilapsum intelligi potest? vtique secundum vnionem, qua viuo illi cælestique Verbo coniunctum est. Hunc ergo in modum sentientes, vera, diuinisque literis consentanea sentiemus. Vnus enim idemque diuinus est opifex etiam carne vestitus.

Ioan. c. 6. v. 63.

XXXIX.

Astipulatur huic quoque doctrinæ diuinus ille, cælestisq; sapientiæ magister apostolus Paulus. Scribit autem in hæc verba: *Gratias agentes Deo, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine; qui eripuit nos de potestate tenebrarũ, & transtulit in regnum Filii dilectionis suæ, in quo habemus redemptionem, & remissionem peccatorum: qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ: quoniam in ipso condita sunt vniuersa in cælis, & in terra, visibilia & inuisibilia, siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates: omnia per ipsum, & in ipso*

Coloss. c. 1. v. 12.

καὶ διαγελᾶν ἐκ οἵας ὅπως ἐλομένοις αὐτὸν, ἐπείπερ ἔφη ζωοποιὸν, καὶ ἐξ οὐρανοῦ τὸ ἴδιον σῶμα· τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει, φησίν; ἐὰν οὖν θεωρῆτε ⟨Ϟ⟩ τὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον; ἢ οὐχὶ τετέχθαι φαμὲν ἐκ γυναικὸς ⟨Ϟ⟩ Ἐμμανουήλ; πόθεν οὖν τὸ πρότερον ἦν, ἢ πῶς ἀναβέβηκεν ἔνθα φησὶν εἶναι αὐτόν; καί τοι τεχθέντος διὰ τῆς ἁγίας παρθένου τοῦ ἐνωθέντος αὐτῷ σώματος. οὐχὶ δὲ καὶ ἀπρεπεῖν * ὁμολογήσαιμι ἂν τὸ ἀπὸ γῆς σαρκα πρὸς τὸ δύνασθαι ζωοποιεῖν, ὅσον ἦκεν εἰς ἰδίαν φύσιν; πῶς οὖν εἰπέ μοι ζωοποιὸς ἡ σαρξ; ἢ πῶς ἂν νοοῖτο καὶ ἐξ οὐρανοῦ τὸ ἀπὸ γῆς; καθ' ἕνωσιν δηλονότι, τοῦ πρός γε φημὶ ⟨Ϟ⟩ ζῶντά τε ⟨Ϟ⟩ οὐρανόθεν λόγον· φρονήσομεν γὰρ ὀρθὰ καὶ τοῖς ἱεροῖς συμβαίνοντα λόγοις. εἷς γὰρ οὐχ ἕτερον καὶ δημιουργὸς θεϊκῶς, καὶ ὅτε μὴ δίχα νοοῖτο σαρκός.

Anno Christi 431.

* ἐμὲ λεγέσθω.

λθ'.

Συλλήπτορα δὲ τοῦ λόγου ποιήσομαι πάλιν ὀρθὰ γεγραφότα τὸν οὐρανόφρονα καὶ θεσπέσιον Παῦλον· δι' ἃ εἰσωῶντες τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὸν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτὶ· ὃς ἐῤῥύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, ⟨Ϟ⟩ μετέστησεν εἰς τὸν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν· ὅς ὅστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως· ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν

ANNO CHRISTI 431.

ἐκλεξαι· καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε. καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ὅς ἐστιν ἀρχὴ, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων. ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι, καὶ δι' αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτόν, εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ἰδοὺ δὴ πάλιν αὖ φανερὸν δι' αὐτοῦ φησι, καὶ εἰς αὐτὸν ἔκλεξαι τὰ πάντα· καὶ μέν ὅτι πρὸ πάντων ἐστὶ, καὶ ὅτι τὰ πάντα συνέστηκεν ἐν αὐτῷ· καὶ αὖτὸν εἶναί φησι πρωτότοκον ἐκ νεκρῶν, εἰρηνοποιήσαντα διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, τά τε ἐν οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ γῆς. εἶτα τίς ὁ ἐκ νεκρῶν πρωτότοκος, εἰ μὴ Χριστὸς Ἰησοῦς, γενόμενον ἐν σαρκὶ καὶ μὴ σαρκὸς ὁ λόγος; τεθνάναι γὰρ αὖ οὐδαμῶς τό γε εἰς ἰδίαν φύσιν ἦκον, θεὸς ὢν ὁ λόγος· οὐδ' ἂν νοοῖτο τῶν ὅλων δημιουργὸς, καθ' ἡμᾶς ὢν ἀθάνατος, εἰ μὴ δεδημιούργηκε μέν ὡς θεὸς, κἂν εἰ μὴ δίχα σαρκὸς νοοῖτο μὴ τὴν ἕνωσιν. πρωτότοκος γοῦν καὶ ἐκ νεκρῶν, καθὸ πέφηνεν ἄνθρωπος, ἐκ δυσβαλῶν τὸ εἶναι θεὸς διὰ τὴν ἀναθέωσιν.

μ'.

Ἰδοις δ' ἂν καὶ ἑτέρωθι διὰ τῆς αὐτῶν ἰόντας λόγων θείου πνεύματος φόρους. Ἰωάννης μέν γὰρ, ἐν ἀρχῇ, φησὶν, ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν. Παῦλος δὲ αὖ· εἷς θεὸς ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα· καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς,

creata sunt: & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant. Et ipse est caput corporis ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis; vt sit in omnibus ipse primatũ tenens: quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis eius, siue quæ in terris, siue quæ in cælis sunt. En hic iterum diserte exponitur, per ipsum, & in ipso omnia esse condita; rursum ante omnia existere, vniuersaque in ipso constare, tum ipsum quoque primogenitum ex mortuis prædicat, qui per sanguinem crucis suæ omnia pacificarit, tam quæ in cælis quã quæ in terris. At quis, quæso, ex mortuis primogenitus est, nisi Christus Iesus, hoc est, in carne & cum carne Verbum? Nam cum Verbum Deus sit, quod quidem ad propriam naturam attinet, intermori nullo modo potest: neq; si homo tantum nostri similis sit, vniuersorum conditor dici potest. condidit autem vt Deus, etsi post vnionem citra carnem non intelligatur. Primogenitus autem ex mortuis vocatur, prout homo apparuit, diuina natura post assumptam humanitatem non abiecta.

XL.

Videas & alios quoque diuino spiritu afflatos similibus sententiis nonnunquam vti. Apud Ioannem hæc legimus: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deũ. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est neque vnum.* Apud beatum Paulum rursus verba illa: *Vnus est Deus Pater, ex quo omnia: & vnus Dominus Iesus Christus,* Ioan. c. 1. v. 1. 1. Cor. c. 8. v. 6.

per quem omnia. Porro autem si posteaquam Verbum vnitum est carni, medium aliquod diuellens, ac in diuersa, puta in filiorũ dualitatem, vt quibusdam placet, distrahens, intercedit; quomodo omnia per Iesum Christum condita esse vere asseritur? atqui omnia per ipsum sunt condita. Perspicuum est ergo, omnia, quæ Verbo ex Patre nato proprie & naturaliter insunt, ea ipsa integra ei permansisse, etiam tum cum factum est homo. Periculosum proinde est sectionem aliquam inducere: vnus enim est Dominus Iesus Christus, per quem Pater condidit omnia. vnde conditor est, vt Deus; viuificator vero vt vita; ex proprietatibus humanis & superhumanis in vnum quoddam medium coeuntibus constitutus. 1. *Tim. c. 2. v. 5.* Siquidem secundum scripturas, Dei & hominum mediator est; qui quidẽ natura est Deus, etiam si carne sit indutus: verus autem homo, non tamen purus vt nos: nam etsi Verbum factum est caro, mansit tamen quod erat. Scriptum est enim: *Hebr. vlt. v. 8.* *Iesus Christus heri & hodie, idem & in sæcula.*

XLI.

An non Emmanuelem in nouissimis sæculi temporibus ex sacra Deipara Virgine ortum dicimus & credimus? sane; nec id in quæstionem cadit. Ceterum cum, heri & hodie, præteritum & præsens tempus significent; quomodo, Christianissime imperator, idem omnino dici potest præterito tempore, si secundum carnem necdum erat genitus? Verbum citra vllam controuersiam in principio erat, atque vt ex æterno & immutabili Deo Patre procedit; ita ipsum quoque se-

ANNO CHRISTI 431.

δι' οὗ τὰ πάντα. ἀλλ' εἰπὲρ ἓν τι μεσολαβοῦν μὴ τὸ ἑνῶσθαι σαρκὶ Ⓦ λόγον, Ⓒ εἰς ἑτερότητα καταδιαιροῦν τινὰ ὡς * υἱὸν υἱῷ δυάδα φημὶ, κῂ τό * υἱὸν δυάδι. ἧττον δοκοῦν, πῶς οὐκ ἂν πάντα διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ; ἀλλὰ μὲν οὐκ ἂν δι' ἀμφοῖν τὰ πάντα. πεφώνηκεν οὖν, ὅτι τὰ φύσει τε κῂ ἰδίως συνυπάρχοντα τῷ ἐκ πατρὸς ὄντι λόγῳ, τετήρηται πάλιν αὐτῷ, καὶ ὅτε πέφηνεν ἄνθρωπος. ἀσφαλὲς οὖν ἄρα τὸ διατέμνειν ἀποτολμᾶν. εἷς γὰρ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, κῂ δι' ἀμφοῖν τὰ πάντα δεδημιούργηκεν ὁ πατήρ. τοιγαροῦν καὶ δημιουργὸς θεϊκῶς, καὶ ζωοποιὸς ὡς ζωὴ, ἀνθρώποις τε αὖ Ⓒ τοῖς ὑπὲρ ἄνθρωπον ἰδιώμασιν εἰς ἓν ἄγει τὸ μεταξὺ συγκείμενος. μεσίτης γὰρ ὅτι θεοῦ Ⓒ ἀνθρώπων, κῂ τὰς γραφὰς, φύσει μὲν ὑπάρχων θεὸς Ⓒ οὐ δίχα σαρκὸς· ἄνθρωπος ὴ ἀληθῶς, καὶ οὐ ψιλὸς καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' ὢν ὅπερ ἓν καὶ εἰ γέγονε σάρξ. γέγραπται γὰρ, ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον Ⓦ, ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

μά.

Η γὰρ οὐχὶ διὰ τῆς ἁγίας καὶ θεοτόκου παρθένου πεπέχθαι φαμὲν καὶ πεπόμφθαι σὺν ἐσχάτοις τοῖς αἰῶνος καιροῖς Ⓦ Ἐμμανουήλ; εἶτα πῶς τοῦτο ἐκ ἀληθὲς τὸ δὲ δεδηχθὲς Ⓒ σήμερον Ⓦ, ὦ φιλόχριστε βασιλεῦ, καιρὸν ἡμῖν Ⓦ ἐνεστηκότα, καὶ Ⓦ ἤδη παρωχηκότα * καταδεικνύειν ἄν. * κατεμφαίν. πῶς οὖν ὁ αὐτὸς ἂν εἴη εἷς τε Ⓦ παρωχηκότα, καὶ τοι γε γλύσιν οὔπω πω κῂ σάρκα λαχών; ἐκοῦν ἓν ὁ λόγος σὺν ἀρχῇ, καὶ ὡς ἐξ ἀϊδίου τε Ⓒ ἀτρέπτου πεφηνὼς τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, ἔχει κῂ αὐτὸς ἐν ἰδίᾳ φύσει τὸ ἀϊδίον

ANNO CHRISTI 431.

αἰδίον τε καὶ ἄτρεπτον. ἢ οὐχὶ νεώτατον κομιδῇ, καὶ τοῖς τῆς σαρκώσεως χρόνοις σωδεδραμηκὸς ὄνομα τῷ λόγῳ τὸ Χριστὸς Ἰησοῦς; καὶ μὴν τοῦτο ἡμῖν ἤδη διὰ πλείστων ὅσων ἐδείχθη λόγων. σωίεις οὖν, ὅτι Χριστὸν Ἰησοῦν, καὶ οὐ μονοειδῶς τὸν λόγον, χθές τε καὶ σήμερον τὸν αὐτὸν εἶναί φησι καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. πῶς δ' ἂν *ἔχοι τὸ ἄτρεπτόν τε καὶ τὸ ἐν ταυτότητι διαμονὴν ἡ ἀνθρώπου φύσις, καὶ τοι κίνησιν ὑπομένουσα, καὶ πρό γε τοῦ ἄλλων τὸ ὀκ ὂν ὄντων εἰς τὸ εἶναι καὶ ζῆν; διημάρτηκεν οὖν ἆρα τὰληθοῦς ἡμῖν τὸ γράμμα τὸ ἱερόν; καὶ τὸν χθὲς ὀκ ὄντα πρεσβεῦσαί φησι; φαίην δ' οὐχὶ τοῦτο ἐγώ, πολλοῦ γε καὶ δεῖ· χθὲς γὰρ καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας Ἰησοῦς Χριστός. τὸ δὲ τοῦ λόγου πρεσβύτατόν τε καὶ ἀκλινὲς ἥκιστα μὴν ἀρνήσομαι, καὶ εἰ γέγονε σάρξ· οἰήσομαι δὲ καθ' ἕνωσιν μὴ τῆς ἰδίας σαρκὸς ὡς χθὲς ὄντα καὶ πρεσυπάρχοντα καταδηλοῦσθαι πάλιν αὐτόν. καὶ γοῦν κατεμυσάττετο μὴν *παραφρονῶν Ἰουδαῖος, καὶ καταλιθοῦν αὐτὸν ἐπεχείρει, τὴν πίστιν οὐ πρεσπέμπων. κατατεθήπει γάρ, ὅτι καὶ τοι καθ' ἡμᾶς ὁρώμενος ἀνθρωπος, τὸ ὑπὲρ ἄνθρωπον ἀρχαιότητος ἑαυτῷ τὸ πρεσβύτατον ἐπεμαρτύρει, λέγων ὡς θεός· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμι. ὅτε καὶ πρὸς τοῦτο ἔφασκον ἐκεῖνοι· πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχεις, καὶ Ἀβραὰμ ἑώρακας; ἔφη δὲ πάλιν καὶ Ἰωάννης· οὗτός ἐστι, περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν· ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. καί τοι πῶς ἄνδρα τε εἰδὼς καὶ

* ἔχοι

* ὁ παραφρων

cundum propriam naturam æternitatem & immutabilitatem possidet. Sed nonne, inquis, nomen hoc Iesus Christus admodum recens, hoc est ipso incarnationis articulo, Verbo accessit? Næ; hoc enim pluribus iam ante a nobis ostensum est. Aduertis ergo quod Christum Iesum, & non in vna forma Verbum, heri & hodie & in sæcula eumdem esse dicat. At quomodo humana natura, quæ mutationi obnoxia est, & præsertim illi, quod de non esse ad esse & viuere euecta est, immutabilitatem & in identitate stabilitatem obtinere potest? Aberrauitne ergo a veritatis scopo scriptura sacra, dum eum qui heri non erat, prius extitisse commemorat? Absit procul, vt tale quippiam equidem dicam (Christus enim Iesus idem est heri, & hodie, & in sæcula) aut vt Verbum, tametsi caro factum est, antiquissimum & immutabile esse prædicare dubitem: puto enim eumdem significari etiam post vnionem cum propria carne, vt heri existētem atq; præexistentem. Etenim cum insanus Iudæus Christum execraretur, repulsaque fide lapidibus eumdem obruere adoriretur, (nam cum hominem nostri similem cerneret, indignabatur, quod ætatem humana maiorem sibi arrogaret) tale vt Deus de se testimonium dixit: *Amen, amen dico vobis, priusquam Abraham fieret, ego sum.* Ad hæc contra illi: *Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?* Ioannes quoque ita ait: *Hic est, de quo dixi vobis: post me venit vir, qui ante me factus est, quia prior me erat.* At quomodo cum Emmanuelem & virum agnoscat, & virum nomi-

Ioan. c. 8. v. 58.

Ioan. c. 1. v. 30.

net, illum priorē & ante se factum prædicat, cum tamen & tardius, & post ipsum natus esset? Sed gloria forte ac dignitate Ioanne maiorem prioremque extitisse dicet quispiam, vt obiici intelligo: verum oratione non admodum prolixa ostendi potest, eiusmodi expositionem & prauam & inscitię plenam esse. Nam si priorem esse, idem esse statuerimus quod in gloria potiorem esse; eadem omnino ratione posteriorem esse idem erit quod gloria inferiorē: atque ita Christum Ioanne inferiorē (o rem maxime absurdam!) concedere cōpellemur. ait enim: *Post me venit vir*. Sane si recte, quod in psalmis de eo scriptum legitur, expenderimus, rem longe aliter habere arbitrabimur: *Quis,* inquit, *in nubibus æquabitur Domino? similis erit Domino in filiis Dei?* Summa igitur antiquitas Verbo tamquam Deo secundum naturam, etiam si carni vnitum sit, propriæque naturæ bona cum corpore quod assumpsit, communicare consueuerit, attribuenda est.

Psalm. 88. v. 7.

XLII.

Quod istuc autem ita se habeat, rectequedictum sit, id ex aliis quoque testimoniis, si modo libuerit, facile didiceris. dicit namque alicubi Deus per quemdam sanctorum prophetarum de Christo ex semine Dauid secundum carnem orto: *Et tu Bethlehem domus Ephrata, non paruula es in millibus Iuda. Ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel; & egressus eius ab initio a diebus æternitatis.* De filiis vero Israel sacratissimus Paulus ita scribit: *Omnes in Moyse baptizati sunt in nube & in mari, & omnes eamdem*

Mich. c. 5. v. 2.

1. Cor. 10. v. 2.

ὀνομάζων τ Ἐμμανουὴλ, ἔμπροσθέν τε αὐτ, & πρωτον γλυέας φησὶ Ⓦ ὁ ψιχυή τε & μετ αὐτόν; ἀλλ ἐρεῖ τις ἴσως· ἔμπροσθεν αὐτὸν καὶ πρῶτον γλυέαν φησὶ κατά γε τ δόξαν, ὥσπερ οὖν ἔπεσί μοι νοεῖν. & μικὺ ὅπι κίβδηλόν τε & ἀμαθὲς τὸ τῇδε νοεῖν, οὐ μακρὸς ἡμῖν διδάξει λόγος. πρᾶδεξάμενοι γὰρ τὸ ἔμπροσθεν εἰς τὸ ἄμεινον εὐ δόξῃ, καὶ τ ἴσον πε λόγον, καὶ τὸ ὀπίσω φήσομεν τὸ ὡς εὐ δύκλειᾳ δεύτερον οὖ μάλα καταδηλοῖ. συμβήσει γοῦν ὡς ἐξ ἀνάγκης ἡμῖν τῆς Ἰωάννε δόξης ἠπᾶσθαι Χριστὸν, & ὀπίσω δραμεῖν, ἀσυνέτως * ὁμολογεῖν. ἔφη γάρ, ὅτι ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνήρ. ὧ τ ἀτοπίας. οἰησόμεθα γὰρ ἐχ ὧδε ἔχειν, εὐνενοηκότες ὀρθῶς τὸ ἐν ψαλμοῖς γεγραμμένον· ὅτι, τίς εὐ νεφέλαις ἰσωθήσεται τῷ κυρίῳ; ὁμοιωθήσεται τῷ κυρίῳ εὐ υἱοῖς θεοῦ; ἀναθετέον οὖν ἄρα & μὴ σαρκὸς αὐτῷ τὸ πρεσβύτατον, ὡς θεῷ χ Φύσιν ἑνωθέντι σαρκὶ, καὶ & τ οἰκείας φύσεως ἀγαθὰ κοινοποιεῖν εἰωθότι τῷ ἰδίῳ σώματι.

Anno Christi 431.

* ὁμολογεῖν

μϐ.

Τοῦτο δ' αὖ μάθοις ὧδέ τε ἔχον, & ἐρημῶν ὀρθῶς, & ὀξ ἑτέρων αὖθις, εἰπὲ ἔλοιο, μάρτυρας ἐῶν. ἔφη μὲν γὰρ πε θεὸς ποθὲν ἔκ τε σπέρματος Δαυὶδ τὸ χ σάρκα Ἰεσσαὶ δι' ἑνὸς τ ἁγίων προφητ· & σὺ Βηθλεὲμ οἶκος Ἐφραθᾶ, μὴ ὀλιγοστὸς εἶ τε εἶ) εὐ χιλιάσιν Ἰούδα. ἐκ σοῦ μοι ἐξελεύσεται τε εἶ) εἰς ἄρχοντα εὐ τῷ Ἰσραὴλ· καὶ αἱ ἔξοδοι αὐτ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος. προὶ δέ γε τὴν υἱῶν Ἰσραὴλ ὁ ἱεροφάντος Παῦλος· ὅτι πάντες εἰς Ⓦ Μωϋσῆν ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ πάντες

ANNO CHRISTI 431.

βεῶμα τὸ πνευματικὸν τὸ αὐτὸ ἔφαγον, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πνευματικὸν ἔπιον πόμα. ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας· ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός. ἄφρακτον δὴ οὖν τὴν Χριστῷ Ἰησοῦ ἀκινύμφον καθ' ἕνωσιν· οἰκονομικῶς τὸ ἰδικῶς τοῦ λόγου πρεσβύτατον. ἢ ἐκ σκιᾶς ὁ λόγος; τὰ γὰρ τοῦ Βηθλεεμίτου, ὡς αὐτόπτου καὶ ἐκ γυναικὸς, ἀπ' ἀρχῆς αἰῶνος τὰς ἐξόδους ἔχειν οὐ μάλα φησίν. ἐν ἀρχῇ γὰρ ἦν καὶ πρὸ παντὸς αἰῶνος ὁ συναϊδιάσας θεὸς λόγος· ἦν αὐτὸς ἦν ἡ πέτρα, δεδιψηκότα τὸν Ἰσραὴλ τοῖς ὄντως ἐλπίδα καὶ ἀδοκήτως ἐκμεθύσκων νάμασι· καὶ τοι γυμνηθεὶς κατὰ γε τὸν σάρκα καὶ τὸ αὐτόπτον ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς, καὶ κεχρισμένος τὸ εἰς τόνδε τὸν κόσμον ἀποστολὴν παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός· κατωνόμασται γὰρ οὐχ ἑτέρου του χάριν ἢ διὰ τοῦτο Χριστός. Χριστὸς δὲ ἦν ἡ πέτρα καὶ νόμον, καὶ τὸν Παῦλον. ἐπαγωνιεῖται δ' αὖ καὶ σωματθλήσας τῷ λόγῳ καὶ ὁ Σοφὸς Ἰωάννης, μονονουχὶ καὶ συναγείρων τὰς φύσεις, καὶ συνδέων εἰς ἕνωσιν τὸν ἑκατέρας προσόντων ἰδιωμάτων τὴν δύναμιν. θέα γὰρ ὅ φησιν· ὃ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα, καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς· καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη, καὶ ἑωράκαμεν, καὶ μαρτυροῦμεν, καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν αἰώνιον, ἥτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν. Ἰδοὺ τὰ ὄντα ἀπ' ἀρχῆς ὤφθαί τε φησιν σαρκὸς, ἀκουσθῆναί τε καὶ ἁφῆναι. μετεκραγὲ γὰρ ὁ Θωμᾶς· ὁ κύριός μου, καὶ ὁ θεός μου· ἀναμέσον

escam spiritalem manducauerunt, & omnes eumdem potum spiritalem biberunt: bibebant autem de spirituali, consequente eos, petra: petra autem erat Christus. En summam illam antiquitatem, quæ in Verbum proprie conuenit, secundum œconomicam vnionem hic Christo Iesu assignatam esse. An obscurus est hic sermo? Euidenter enim exponit Bethlehemitam illum, qui ex muliere natus est homo, ab initio sæculi exitum habere: in principio enim & ante omnia sæcula erat quod incarnatum est Verbum, ipseque erat petra illa, quæ Israeliticum populum sitientem insperatis inexpectatisque aquæ fluentis inebriauit: etiamsi in nouissimis sæculi temporibus secundum carnem, humanamque naturam progenitus, & missione in hunc mundum a Deo Patre inunctus sit. neque enim aliunde hoc nomen Christi sortitus est, quam ab vna hac vnctione, & functione. atqui Christus secundum legem, & secundum beatum Paulum erat illa petra. Confirmat hanc rursum sententiam & sapiens Ioannes quoque; siquidem naturas in vnum quodammodo cogens, proprietatumque vim, quæ vtrique adiacent, in vnionem redigens, ita scribit: *Quod fuit ab initio, quod audiuimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectauerunt de Verbo vitæ: & vita manifestata est, & vidimus, & testamur, & annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis.* Ecce diserte affirmat eum, qui fuit ab initio, & visum esse, & palpabilem factũ esse. etenim Thomas, posteaquam manus in latus,

1. Ioan. c. 1. v. 1.

ANNO CHRISTI 431.

& digitos in clauorum foramina intulisset, statim exclamauit: *Dominus meus, & Deus meus.* Quin eximius quoque euangelista Lucas sanctos apostolos Verbi spectatores, eiusdemque ministros extitisse ait: nam qui corporis expers erat, factus est spectabilis; & qui tangi nõ poterat, terrena carne non tamquam extraneo amictu, sed tamquã proprio templo sese induens, factus est palpabilis, & in ipsa, & cum ipsa etiam vti Deus & Dominus cognitus fuit. Meministis quoq; sacratissimum Paulum alicubi ita scripsisse: *Nemo nostrum sibi viuit, & nemo sibi moritur. Siue viuimus, Domino viuimus; siue morimur, Domino morimur. Siue ergo viuimus, siue morimur, Domini sumus. In hoc enim Christus mortuus est, & resurrexit, vt & viuorum & mortuorum dominetur.*

Ioan. c. 20. v. 28.

Rom. c. 14. v. 7.

XLIII.

Vere itaque decebat, vt viuorum mortuorumque dominaretur, qui nullius alterius, sed huius solius causa, & mortuus esset, & reuixisset. At quẽ alium, quæso, mortem subiisse, iterumque in vitam rediisse putabimus, quam Filium? Nullum itaque alium; neque id vllus opinor inficias iuerit. Quid igitur dicemus? numquid Dei Patris Verbum morti corruptionique obnoxium esse, an potius omni morte, omnique corruptione, quandoquidem vita est, præstantius esse? Atqui, vt vita est, morte superius esse, quis non videt? Quomodo igitur secundum scripturas, inter mortuos liberum extitit? Sane licet Verbum per se emori nequaquam valeat, attamen carne illius intermoriente, ipsum quoque mor-

Psalm. 87. v. 6.

δακτύλῳ πλευρᾶν τε πλὴν τῆς σώματος, καὶ ταῖς διατρήσεσι τῶν ἥλων. γενέσθαι δέ φησι τοὺς ἁγίους ἀποστόλους ὁ θεῖος ἡμῖν Λουκᾶς αὐτόπτας τε καὶ ὑπηρέτας τοῦ λόγου. γέγονε γὰρ ἐμφανὴς ὁ ἀσώματος, καὶ ἁπτὸς ὁ ἀναφής· ἐκ σθένους ἔχων περίβλημα πλὴν ἀπὸ γῆς σάρκα, ἀλλ' ἴδιον αὐτῷ ποιησάμενος ναὸν, καὶ ἐν αὐτῇ, καὶ σὺν αὐτῇ γνωριζόμενος ὡς θεὸς καὶ κύριος. γεγραφότα δὲ οἶδά που καὶ τὸν ἱεροφάντην Παῦλον· οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει. ἐάν τε γὰρ ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶμεν· ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ κυρίῳ ἀποθνήσκομεν. ἐάν τε οὖν ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ κυρίου ἐσμέν. εἰς τοῦτο γὰρ Χριστὸς ἀπέθανε καὶ ἔζησεν, ἵνα νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ.

μγ'.

Αἴρει οὖν ἀληθῶς, ὅτι κεκυρίευκεν ἀληθῶς νεκρῶν τε καὶ ζώντων ὁ μὴ ἑτέρου τοῦ χάριν, πλὴν ὅτι τοῦδέ τε καὶ μόνου, τεθνεὼς καὶ ἐγηγερμένου. Ἵνα δὴ οὖν ἄρα φαμὲν, ὡς ὑπὲρ μὲν θάνατον, ἀνέβαιόν σ' αὖ, ἢ μᾶλλον δηλονότι; ἀλλ' ὅτι μὲν μᾶλλον, ἀπαρίσουῶ, οἶμαι, συνθήσεν αὖ. Τί οὖν ἐροῦμεν; πότερα θνητὸς τέ ἐστι καὶ φθορᾶς κάτοχος ὁ ἐκ θεοῦ παῖς λόγος, ἢ πέρα θανάτου καὶ φθορᾶς ἀμείνων ὡς ζωὴ; καί τοι πῶς οὐχ ἅπασιν εὐαργές, ὅτι θανάτου κρεῖττων ὡς ζωή; εἶτα πῶς γέγονεν σὺν νεκροῖς καὶ ἐλεύθερος, καὶ ταῖς γραφαῖς; τεθναίη γὰρ οὗπερ καθ' ἑαυτὸν ὁ λόγος. Φαμὲν οὖν, ὅτι τεθνεώσης αὐτοῦ τῆς σαρκὸς, αὐτὸς

* Ἴσ. ὁ λόγος. φαμὲν οὖν, ὅτι

ANNO CHRISTI 431.

τῦτο λέγεται παθεῖν. ἐκοινῶ οὐ δίχα σαρκὸς, σὺν αὐτῇ δὲ μᾶλλον καὶ ἐν αὐτῇ τὸν τῆς κυριότητος ἀνεδέξατο δόξαν, ὁ νόμῳ σαρκὸς καὶ φύσει τῇ καθ' ἡμᾶς τεθνηκὼς, καὶ ἐγηγερμένος· ἀνθρώπινον μὲν τὸ τεθνάναι πάθος, ἐνέργημα δὲ θεϊκὸν τὸ ἀναβιῶναι δύναμις, ἵνα δι' ἀμφοῖν γνωρίζηται καθ' ἡμᾶς τε ἅμα, καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς ὡς θεὸς, καὶ τῶν ὅλων γενόμενος ὁρᾶτο κύριος, ὁ καὶ πρὸ σαρκὸς βασιλεύων μετὰ τοῦ ἰδίου παντός. οὕτως αὐτὸν ὁ Ναθαναὴλ ἐπιγινώσκων, ἔφασκε· Ραββὶ, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ισραήλ. αὐτὸς δὲ τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς· ὑμεῖς καλεῖτέ με, φησὶν, ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ. ἔργῳ δὲ αὐτὸ πιστούμενος, ἀνίησι μὲν ἁμαρτίας, ἐξουσίαν δὲ δέδωκε κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε ἐκβάλλειν αὐτὰ, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. ἐν ὀνόματι γὰρ Ιησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου τετραπέντα μὲν ὁ τὸν πόδε λελωβημένος, ὁ τῇ ὡραίᾳ προσιζάνων πύλῃ. ἐῤῥωσται δὲ τῷ οὕτω μακρὰν ἀπεστάλθαι, καὶ κομιδῇ δυσδιάφυκτον διέδρα νόσῳ Αἰνέας, πρὸς ὃν ὁ θεσπέσιος ἔφη Πέτρος· Αἰνέα, ἰᾶταί σε Ιησοῦς ὁ Χριστός.

tem perpessum recte perhibetur. Igitur qui secundum carnis legem, humanamq; naturam mortuus est, & resurrexit; idem ille non absque carne, imo vero cum carne, & in carne imperii gloriam obtinuit; planumque fecit, mortem quidem naturæ humanæ affectionem esse; a mortuis autem se denuo excitare, diuinæ virtutis opus. Quo factum est, vt per vtrumque cognoscatur, & nobis similis vt homo, & nobis rursum superior vt Deus, vniuersorumque Dominus, qui etiam ante assumptam carnem vita cum Patre suo regnabat. Atque talem illum esse intelligebat Nathanael, cum diceret: *Rabbi, tu es Filius Dei, tu es Rex Israel.* Ipse autem ad suos discipulos ita dicebat: *Vos vocatis me, magister & Domine, & bene dicitis: sum etenim.* Et opere ipso verbis suis fidem faciens, peccata remisit, potestatemque contra immundos spiritus apostolis impertiuit; quo nimirum & illos eiiciant, & omnem præterea ægritudinē & languorem in populo curent. In nomine enim Iesu Christi Nazareni, claudus qui ad Speciosam portam sedebat, sanatus est. Pari modo Æneas, cum diutissime ægrotauisset, conualuit, & morbum pene immedicabilem euasit; cum magnus ille Petrus hac eum oratione compellaret: *Ænea, sanat te Dominus Iesus Christus.*

Ioan. c. 1. v. 49.

Ioan. c. 13. v. 13.

Actor. c. 3. v. 6.

Actor. c. 9. v. 34.

νδ'.

Γ ὅθεν οὖν ἄρα σωωδούμενοι πρὸς ἀλήθειαν, καὶ τὸ τοῖς ἱεροῖς γράμμασι δοκοῦν ἐγκεκλεῖσθαι μάλα σπουδάζοντες, καὶ τῶν πρὸ ἡμῶν πατέρων ἑπόμενοι δόξαις, Ⓦ ἐκ ῥίζης Ιεσσαὶ, Ⓦ ἐκ σπέρματος Δαυὶδ, Ⓦ ἐκ γυναικὸς καὶ σαρ-

XLIV.

Vndecumque igitur ad veritatem compulsi, & quæ sacris literis decreta sunt, studiose venari studentes, & patrum sententias æmulati, eum qui ex radice Iesse, qui ex semine Dauid, qui ex mu-

liere secundum carnem, qui nobiscum legi obnoxius, vt homo; supra nos autem, & supra legem, vt Deus; qui propter nos, nostræque naturæ similitudinem, nobiscum inter mortuos habitus est; qui supra nos deniq; per seipsum & viuificator & vita est, verum Dei Filium esse credimus; neque humanitatem diuinitate spoliantes, neque Verbum rursum post inexplicabilem illam & arcanam vnionem humanitate exuentes; sed vnum eumdemque Filium ex duabus rebus in vnum quoddam, quod ex vtroque non secundum naturæ euersionem, sed excellentissima illa vnione admirabiliter constitutum est, confitentes.

καὶ, ⟨ω⟩ μεθ' ἡμῶν ὑπὸ νόμον ὡς ἄνθρωπον, καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς, ὑπὲρ νόμον ὡς θεόν, ⟨ω⟩ δι' ἡμᾶς τε, καὶ καθ' ἡμᾶς, μεθ' ἡμῶν ἐν νεκροῖς, ⟨ω⟩ ὑπὲρ ἡμᾶς δι' ἑαυτὸν ζωοποιὸν, καὶ ζωὴν, ὑιὸν ὄντα τοῦ θεοῦ καὶ ἀληθῶς πιστεύομεν. οὔτε ψιλοῦντες θεότητος τὸ ἀνθρώπινον, οὔτε μὴν ἀνθρωπότητος ἀπαμφιεννύντες ⟨ω⟩ λόγον μὴ τὸ ἄφραστόν τε καὶ ἀπερινόητον ἕνωσιν· ἀλλ' ἕνα καὶ ⟨ω⟩ αὐτὸν ὁμολογοῦντες ὑὸν, ἐκ δυοῖν πραγμάτοιν εἰς ἓν ⟨ω⟩ ἐξ ἀμφοῖν ἀπορρήτως συνελθόντα, καθ' ἕνωσιν δηλονότι τὴν ἀνωτάτω, καὶ οὐ φύσεως πραζηπλώ. Anno Christi 431.

XLV.

Porro autem quantum emolumenti ii percepturi sunt, qui ita sentiunt, hoc diuinus ille Christi discipulus his verbis declarat: 1. Ioan. c. 4. v. 15. *Qui*, inquit, *confessus fuerit, quod Iesus est Filius Dei; in hoc Deus, & ipse vicissim in Deo manet.* Quod autem Iesus Christus, qui secundum carnem ex Dauid ortus est, sit verus & naturalis Dei Filius, quatenus Verbum caro factum habitauit in nobis, istuc idem ille Ioannes eiusmodi oratione explanat: 1. Ioan. c. 5. v. 20. *Scimus*, ait, *quoniam Filius Dei venit, & dedit nobis sensum, vt cognoscamus verum Deum, & simus in vero Filio eius Iesu Christo. hic est verus Deus, & vita æterna:* per ipsum & cum ipso Deo & Patri sit gloria, cum sancto & adorando & viuifico Spiritu, nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

μέ.

Οσον δὲ τοῖς οὕτω δοξάζουσι περιέσται τὸ κέρδος, σαφηνιεῖ χαράφων ὁ τοῦ Χριστοῦ μαθητής· ὃς δὴ ὁμολογήσῃ, ὅτι Ιησοῦς ἔστιν ὁ ὑὸς τοῦ θεοῦ, ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει, καὶ οὗτος ἐν τῷ θεῷ. ὅτι δὲ Ιησοῦς Χριστὸς ὁ ἐκ Δαυὶδ κατὰ σάρκα, κατὰ φύσιν καὶ ἀληθῶς ἐστιν ὑὸς τοῦ θεοῦ, καθὸ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καταφαίνει λέγων ὁ σοφὸς Ιωάννης· καὶ οἴδαμεν ὅτι ὑὸς τοῦ θεοῦ ἥκει, καὶ ἔδωκεν ἡμῖν διάνοιαν, ἵνα γινώσκωμεν ⟨ω⟩ ἀληθινὸν θεόν. καὶ ἐσμεν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ ὑῷ αὐτοῦ Ιησοῦ Χριστῷ. οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς θεὸς, καὶ ζωὴ αἰώνιος· καὶ δι' αὐτοῦ τε καὶ σὺν αὐτῷ τῷ πατρὶ καὶ θεῷ ἡ δόξα, σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ προσκυνητῷ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ANNO CHRISTI 431.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Κυρίλλου Ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας πρὸς φωνικὸς τὰς εὐσεβεστάτας βασιλίσσας.

α'.

ΣΕΜΝΟΛΟΓΗΜΑ μὲν οἰκουμενικὸν, καὶ χρῆμα δὲ τῆς ἁγίων ἐκκλησιῶν τῆς παντὸς σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ φάμη ὡς αὖ, καὶ μάλα εἰκότως, ὑμᾶς δὴ τὰς ἱερὰς καὶ παναγοῦς αὐτοῦ νύμφας, εὐσεβεστάτας καὶ θεοφιλεστάτας βασιλίδας, αἷς τὸ παμποίκιλον τῆς ἀρετῆς ἀναπαυσάπλει κάλλος, τὸ τοῖς τῆς θεότητος ὀφθαλμοῖς ἡδύ τε καὶ γνωεμμώτατον· μελέτη δὲ καὶ ἀσουδῇ μᾶλλον δὲ ἥδη κατώρθωται, καὶ δὴ σὺν πίστει διαπρέπει ὀρθῇ, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον σεσαλευμένη. γράφων δέ που φησὶν ὁ σοφώτατος Παῦλος ὀνομαθεὶς ἀληθῶς, καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ τοῖς ἔθνεσιν ἱερουργήσας μυστήριον· ὥστε ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ, ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου παντοτε. ὅπου γὰρ πίστις ὀρθὴ καὶ ἀμώμητος τοῖς ἐξ ἔργων ἀγαθῶν καυχήμασιν οὐ μάλα συμφέρεται, ἐς ἰσόδρομον ἔχει τὸν συμβολὸν, ἐκεῖ που παντὸς εἴη ἂν ἐν παντὶ καλῷ τελειότης, καὶ τὸ ἀρτίως ἔχον εἰς ἀγιασμόν. λόγος μὲν οὖν ἅπας ὁ ἐν ἡμῖν, τῆς ἐνούσης ὑμῖν εὐκλείας κατόπιν ἔρχεται, καὶ ὁμολογεῖ τὸν ἧττον, ἐρυθριάσας οὐδέν· εἴη δ' ἂν καὶ συγγνώμης ἄξιος, εἰ δέδιεν ἐπαινεῖν, ὧν ἐκ ἂν ἐφίκοιτο τὰ ἀξίας. εἰ μὲν γὰρ ἔχει τὸ δυνάσθαι κατορθοῦν τὸ ποθούμενον, διαβεβλήσεται μὲν, πολὺ νοσή-

CAPVT IV.

Cyrilli episcopi Alexandrini liber religiosissimis reginis nuncupatus.

I.

SANE vos sacras castissimasque Christi omniũ nostrum Saluatoris sponsas (religiosissimæ, ac Deo dilectissimæ imperatrices) orbis terrarum ornamentum, sanctissimarumque ecclesiarum decus optimo iure quispiam appellarit: in quibus nimirum omne virtutum genus, omnisque ornatus diuinæ maiestatis oculis gratus acceptusq; mirifice splendet. Neque his opibus contentæ, omnem quoque curam omneque studium adhibetis, quo fide recta, nullamque in partem vacillante excellatis; memores haud dubie illius, quod sapientissimus mysteriorũ Christi dispensator, gentiumque doctor Paulus scribit: *Itaque fratres mei dilecti*, ait, *stabiles estote & immobiles, abundantes in opere Domini semper:* quandoquidem vbi fides recta & inculpata cum bonarũ actionum honestate coniungitur, æquabilique nisu & cursu cũ illis copulatur; ibi omnis boni perfectio sanctificationisque integritas comperitur. Quapropter nos gloriæ & celebritati vestræ parem orationis dignitatem afferre non posse, ingenue fatemur, nec erubescimus: vnde & venia quoque digni merito censebimur, si ea laudare veremur, quorum excellentiam nos assequi posse non putamus. Ac siquidem id, quod præstare desideramus, cum laude præstandi facultatem haberemus, iure profecto accusaremur, si de infir-

1. Cor. c. 15. v. 58.

mitate noſtra anxie nimis cogitantes, cunctantius ageremus: neque ignauiæ crimen liceret effugere, vtpote qui ſilentio vtentes, iis quos ob virtutem meritis laudũ præconiis exornare debueramus, moleſtiam potius, triſtitiamq; pareremus. Ceterũ quando iam antea de imbecillitate noſtra in dicendo, timoreque conqueſti confeſſique ſumus, noſque oneri tanto impares declaraui-mus; vos magis ſilentii huius culpam ſuſtinebitis, quæ illuſtres adeo adeoque conſpicuę eſtis, vt veſtræ virtutes ac recte facta omniũ oratorũ eloquentiam longe vincant. Nam & regium veſtrum genus iam inde ab exordio longa temporum ſerie hucuſq; eſt propagatũ, & vlterius, vt credimus, in poſterũ adhuc propagabitur: nec non Chriſti regnum capeſſere & ea, quæ illi grata ſunt, facere & ſentire ſtudetis; partim quidẽ præclaris actionibus, inculpataq; fide, vt paulo ante dicebamus, præſtantes; partim veſtras regiaſque aulas virginitatis gloria condecorantes; partim denique ſumptuoſiſſima templa Chriſto excitantes. Nam & hoc quoque pietatis ſtudium inter cetera ille ſanctis veſtris animis impertitus eſt.

II.

Igitur, vt ex ſacris literis aliquid quoque depromam, *Gaudete in Domino ſemper: iterum dico gaudete. Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus.* Imo vero iamdudum illa apud omnes ciuitatũ & regionum omnium homines diuulgata percrebuit; neque ſecus fere atq; tabella quædam depictam in ſe pietatis in Chriſtum venuſtatem gerens, lateque reſplendens, omniũ admirationem

Philipp. c. 4. v. 4.

ANNO CHRISTI 431.

σας τὸ ἀδρανὲς, καὶ πλὴ εἰς τοῦτο μέλλησιν ἀπαλλαπέτω μηδεὶς τῶν εἰς ῥαθυμίαν αἰτιαμάτων. οὐ γὰρ ἐμοὶ εἰκὸς καταγαλλιᾶσθαι δυνάσθαι ταῖς εἰς ἀρετὴν διαφημίαις, ἀλλ' ὅπου λυπεῖ, σιωπᾶν ἠρημένῳ· εἰ δὲ ἀπονεῖ, καὶ δέδιε, καὶ ὁμολογεῖ τὴν ἧτταν, ἐκ αὐτῶ δὴ μᾶλλον τὰς αἰτίας αἰνιττόμενος, ἀλλ' ὑμῖν ταῖς οὕτω θαυμαζομέναις, αἳ ταῖς τῶν ἰδίων ἀνδραγαθημάτων ὑπεροχαῖς καὶ τοῦ ἅπαντας κοσμεῖν εἰωθότας λόγοις οὐδὲν ὄντας ἀπεφώνατε. ἅμα μὲν γὰ ὑμῖν ἀνῶθεν ἐκ μακρῶν ἥκει χρόνων τὸ βασιλικόν· παρατείνει δὲ καὶ εἰς δεῦρο, ἔτι, κατὰ πεπρωμένην. ἀλλ' ἰδοὺ δὴ καὶ μάλα σαφῶς, καὶ τῆς ἐν Χριστῷ βασιλείας ὑπερτατόμοιραι, τὰ αὐτῷ δοκοῦντα φρονεῖν τε καὶ δρᾶν σπουδάζετε· τοῦτο μὲν, ὡς ἔφην, ἔργοις τε καὶ ἀμωμήτῳ διαπρέπουσαι πίστει, καὶ τὰς ὑμῶν τε καὶ βασιλείους αὐλὰς τῇ τῆς παρθενίας καταλαμπρύνουσαι δόξῃ· τοῦτο δὲ πολυτελεστάτοις ἀνιστῶσαι ναοὶς τῷ Χριστῷ. κεχάρισται γὰρ αὐτῷ ταῖς ἁγίαις ὑμῶν ψυχαῖς μᾶλλον καὶ τοῦτο.

β'.

Οὐκοῦν· ἐρῶ γὰρ λαβὼν καὶ ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων· χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε. τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. ἐγνώσθη μὲν οὖν, καὶ διαβεβόηται, καὶ τοῖς ἀνὰ πᾶσαν χώραν τε καὶ πόλιν, καθάπερ εἰκὼν γραφῇ ἔχουσα τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβείας τὸ κάλλος, διέλαμψεν ἐναργῶς, καὶ τὸ παντὸς ἠξιώθη θαύ-

μαστος.

ANNO CHRISTI 431.

ματος. ὡήθην δὲ δεῖν κὴ τῆς τοιᾶς πᾶν ὁποιῶ τῷ ἀγαθῶν ἐρεύσαις ἀρπίως χαρίσματα μεταδοῦναι πνευματικὸν, ὡς ἀγίας Χριστοῦ νύμφας, τοῦτο δὴ τὸ ἀρπίως ἐμοὶ πονηθὲν βιβλίον, οὐ μετείδον παρέργον δωάμενον, ὡς γε οἶμαι, τοῖς ἐντυγχανομένοις τὴν ὄνησιν. σὺν μὲν γὰρ ὀρθὰ φρονεῖν δεδιδαγμένοις, ἥκιστα ἀναπεπεισμένοις τοῦτο τὸ παντὸς ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ, τοῖς ἐπανορθώσιν ἀνακομιεῖ, καὶ μυσταγωγήσει καλῶς· τοὺς γε μὴν ὀρθῶς βεβηκότας νοῦ, καὶ τοῖς τῆς ἀληθείας ἐμφιλοχωροῦσι δόγμασιν, ἀσφαλεστέρους ἀποφανεῖ τοῖς ἐξ ἀγαθῶν ἐννοιῶν πολυζήτοις ῥήμασι, καὶ παῖς ἐκ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς ἀποδείξεσιν. * μαθήσεται γὰρ ὅτι φύσει μὲν καὶ ἀληθείᾳ θεός ἐστιν ὁ Ἐμμανουὴλ, θεοτόκος δὲ δι' αὐτὸν καὶ ἡ τεκοῦσα παρθένος. ἃ γὰρ δὴ φύσει τε τοῦτο καὶ φρονεῖν δεδιότες, οὐ νενοήκασι, κατ' ἐκεῖνο, τὸ βαθὺ τῆς εὐσεβείας μυστήριον. χαλῶσι δὲ ὑπολαμβάνω διὰ βραχέων εἰπεῖν τοῖς τε ἀποστολικοῖς καὶ εὐαγγελικοῖς παράδοσιν, * ἵνα ὅτι Χριστῷ πεποίηται τῶν πάντων δεσπότῃ· καὶ ἁπάσης δὲ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς τὸν ἐπ' αὐτῷ σκοπὸν, ἃ ὅποι ποτὲ βλέπει τῆς τῆς ἀληθείας δογμάτων ἡ δωάμις.

excitauit. Ratus sum autem nonnullum operæ precium me facturum, si vobis vere sanctis Christi sponsis (quamquam ad quoduis opus bonũ abunde instructæ videamini) libellum hunc non ita pridem a me elaboratum, velut spiritale quoddam xenium nuncuparem: qui quidẽ non contemnendum, vt opinor, lectoribus allaturus est vtilitatis fructum. Siquidem eos, qui recte sapere dedidicerunt, hoc est, quibus ita persuasum est de Christo omniũ saluatore, in viam reducet, & ad veram sapientiam instituet: ceteros vero, qui rectũ animi sensum habẽt, & in veritatis doctrina persistunt, variis argumentorum & sententiarũ inuentis, diuinarumque scripturarum demonstrationibus in fide corroborabit. Hinc etenim & Emmanuelem verum ac naturalẽ Deum, & Virginem rursum, quæ eum peperit, veram propter ipsum Deiparam esse, planum fiet. Si qui autem sunt, qui istuc sentire & profiteri verentur, hi profundum illud pietatis mysterium, vt sane videtur, nequaquam expendunt. Perneccssariũ autem iudicaui ea paucis hoc loco repetere, quæ apostoli & euangelistæ de Christo omniũ Domino tradiderunt, tũ ea quoq; nõ præterire, quæ in ceteris sanctæ scripturæ libris ea ipsa de re habentur; & omnino exponere, quo spectet vis dogmatum veritatis.

γ'.

Πιστεύομεν τοίνυν εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα, πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητήν. καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γεννηθέντα ἐκ φύσεως ἐξ αὐτοῦ πρὸ παντὸς αἰῶνος καὶ χρόνου. καὶ γὰρ

III.

Credimus igitur in vnũ Deum Patrem omnipotentẽ, visibilium & inuisibilium omnium conditorem. Et in vnum Dominum Iesum Christum Filium eius, ante omne sæculum & tempus ex ipso naturaliter genitum. Nam quod

ad tempus attinet, æque principii expers, & coæternus est, atque is qui illum genuit. Eadem quoque potestate & gloria cum illo est, per omnia deniq; & in omnibus eidem æqualis. Figura namque & splendor substantiæ illius est. Credimus similiter & in sanctum quoque Spiritum, quem a diuina natura alienum minime reputamus: siquidem naturaliter a Patre est, per Filium in creaturam dimanans. Ad hunc enim modũ sancta illa, adorandaq; Trinitas, vna in essentia, par in gloria & maiestate cognoscitur. Asserimusque ipsum vnigenitum Verbum arcano inexplicabiliq; modo ex Dei & Patris substantia genitum; quod sæcula condidit, per quod & in quo consistunt omnia, quod verum lumen, naturaq; omnia viuificans est, (vita est enim, vtpote ex Patre vita procedens) nouissimis sæculi temporibus, Patre pro sua benignitate ita volente, quo nimirum genus humanum, quod in maledictionem prolapsum fuerat, & per peccatũ in mortem & corruptionem præceps abierat, restitueret, Abrahæ semen apprehendisse; carni quoque & sanguini, secundum scripturas, cõmunicasse, hoc est, hominẽ factum esse; & carne assumpta, eademque propria sibi reddita, e sancta & Deipara Maria secundum carnem natum esse.

Hebr. c. 1. v. 3.

Hebr. c. 2. v. 14. & 15.

IV.

At quamuis Verbum nostram naturam assumpserit, seruilemq; formam dispensatione induerit; perseuerauit nihilominus in ea maiestate & diuinitate, quæ secundum naturam ipsi conuenit. Neque enim desiit Deus esse, etiamsi factum est caro, hoc est,

ὅτι σωσάρκ@ κ͞ῦ χρόν@, καὶ σωμάτι@ τῷ ἰδίῳ γενήσετε, συνέδρός τε καὶ ἰσοκλεὴς αὐτῷ, καὶ ἰσότιμε κατεσεμνέν@ τῇ πρὸς πᾶν ὁμοιῶ· χαρακτὴρ γὰρ ὅτι ἡ ἀπαύγασμα τῆς ὑποστάσεως αὐ͞ῦ. πιστεύομεν δὲ ὁμοίως καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγι@, ὃν ἀλλότριον αὐτὸ τῆς θείας φύσεως καταλογιζόμενοι· καὶ γὰρ ἔστιν ἐκ παρ͞ὸς φυσικῶς, προχεόμεν@ δι᾽ υἱοῦ τῇ κτίσει. νοεῖται γὰρ οὕτω μία τε καὶ ὁμοούσι@, καὶ ἐν ταυτότητι δόξης ἡ ἁγία καὶ προσκυνουμένη τριάς. Φαμεν δὲ, ὅτι αὐτὸς ὁ ἐκ τῆς οὐσίας τ͞ου θεοῦ καὶ παρ͞ὸς ἀπορρήτως γεγεννημένος μονογενὴς αὐ͞ῦ λόγ@, τῶν αἰώνων ποιητὴς, ὁ δι᾽ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἐν ᾧ τὰ πάντα, τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ἡ πάντα ζωογονοῦσα φύσις· ζωὴ γὰρ πέφηνεν, ὡς ἐκ ζωῆς τ͞ου παρ͞ός· ἐν ἐσχάτοις καιροῖς τ͞ου αἰῶν@, εὐδοκήσαντ@ τ͞ου παρ͞ός, ἵνα σώσῃ τὸ ὑπὸ γῆς γένος πεπτωκὸς εἰς ᾅδαν, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας καταδικομιδὲν εἰς θάνατον καὶ φθοράν, σπέρματ@ Ἀβραὰμ ἐπελάβετο, κ͞ῦ τὰς χεῖρας, καὶ κεκοινώνηκεν αἵματος καὶ σαρκὸς, τουτέστι γέγονεν ἄνθρωπος· ἔ σαρκὰ λαβών, ἔ ἰδίαν αὐτῷ ποιησάμενος, ἐγεννήθη σαρκικῶς διὰ τῆς ἁγίας ἔ θεοτόκου Μαρίας.

Anno Christi 431.

δ'.

Ἀλλὰ καί τοι καθ᾽ ἡμᾶς γεγονὼς, καὶ τὸν τ͞ου δούλου μορφὸν οἰκονομικῶς ὑποδὺς, μεμένηκεν ἐν τῇ κ͞ῦ φύσιν θεότητι καὶ κυριότητι. οὐ γὰρ πέπαυται τ͞ου εἶναι θεὸς, εἰ καὶ γέγονε σὰρξ, τουτέστι καθ᾽

ANNO CHRISTI 431.

ἡμᾶς τε καὶ ἄνθρωπος. ὑπὲρ ὃ ἄτρεπτος καὶ φύσιν, ὡς θεὸς, μεμένηκὼς ὅπερ ἐστὶν ἀεὶ, καὶ ἔστι, καὶ ἔσται, κεχρημάτικεν υἱὸς ἀνθρώπου.

ε'.

Καὶ ὑπὲρ καταβέβηκεν εἰκὼν σὺν τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος μέτροις· καθῆκε γὰρ ἑαυτὸν εἰς κένωσιν· ἐπομεμύηκεν ἀναισχύντως καὶ γέννησιν τὴν ἐκ γυναικὸς, ἐκ παρθένου τε εἰληφὼς καὶ θείας αὐτῷ φύσεως, ὅτε καὶ σάρκα γεγονέναι λέγεται. ἀλλ' ἦν μὲν καὶ ἔστιν, ὡς ἔφην, ἐκ θεοῦ πατρὸς φυσικῶς τε καὶ ἀληθῶς ὁ λόγος. ὑπὲρ δὲ ἐκ ἀνθρώπος ἁπλῶς νοεῖται καθ' ἡμᾶς ὁ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου γεγονημένος, ἀλλ' αὐτὸς σαρκωθεὶς ὁ λόγος, καὶ ἴδιον ἔχων σῶμα τὸ ἐξ αὐτῆς, διὰ τοῦτο λέγεται γεγονέναι σαρκικῶς, ὡς τῆς ἰδίας σαρκὸς τὴν γέννησιν οἰκειούμενος.

ς'.

Οἱ δὲ λέγοντες ἀσυνέτως θεοτόκον ἐκ εἶναι τὴν ἁγίαν παρθένον, ἐμπίπτουσιν ἀναισχύντως εἰς τὸ δύο λέγειν υἱοὺς τὸν θεόν. εἰ γὰρ μὴ τέτοκε σαρκικῶς σαρκωθέντα θεὸν ἡ ἁγία παρθένος, πᾶσά πως ἀνάγκη καὶ οὐχ ἑκόντας αὐτοὺς ὁμολογεῖν, ὅτι κοινὸν γεγέννηκεν ἄνθρωπον, οὐδὲν ἔχοντα παρ' ἡμᾶς τὸ πλεῖον. εἶτα πῶς αὐτῷ κάμψει πᾶν γόνυ, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται, ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν θεοῦ πατρός; πῶς αὐτῷ προσκυνοῦσιν ἄγγελοι, καὶ τὴν αὐτάρκη δυνάμεων ἡ ἁγία πληθύς; ἆρ' οὖν ἀνθρώπῳ κοινῷ λελάτρευκε μᾶλλον ἡμῖν ἡ σύμπας ὁ οὐρανός; μὴ γένοιτο. προσκυνοῦμεν γὰρ ὡς θεὸν ἀληθινὸν

noſtri ſimilis,& homo. Nam cum vt Deus nulli ſecundum naturam obnoxium ſit mutationi,manens id quod erat, eſt,ſemperque erit, factus eſt filius hominis.

V.

Ceterum ſimulatque ad humanæ naturæ leges ſemel deſcendit, (ſiquidem ſua ſponte ſe exinaniuit) non potuit ex muliere quoque non naſci. Nec ob id tamen diuina illius natura exiſtẽdi principium tum demum ſumpſit, cum illud ſecundum carnem natum dicitur. Sed fuit quidem, & eſt (vt dixi) ex Deo Patre naturaliter & vere Verbum. Quoniam vero is qui ex ſacra Virgine natus eſt, non homo ſimpliciter vt nos, ſed ipſum Dei verbum incarnatum intelligitur, quod corpus ex ipſa ſumptum proprium ſibi fecit; hinc eſt quod ſecundum carnem natum dicitur, carnis nimirum natiuitatem vt propriam in ſe transferens.

VI.

Illi autem, qui ſacram Virginem Deiparam eſſe imperite negant, huc neceſſario adiguntur, vt duos Dei filios conſtituant. Nam ſi ſacra Virgo Deum incarnatum ſecundum carnem non peperit, vel inuiti concedant oportet, hominem tantum vulgarem, nobiſque nihilo excellentiorem in lucem edidiſſe. Quod ſi res ita habet,qua obſecro ratione,omne genu illi incuruabitur, omniſque lingua confitebitur,quod Dominus noſter Ieſus eſt in gloria Dei Patris? Quomodo angeli,& ſacer ille cæleſtium virtutum cœtus illum adoret? Numquid hominem communem & nos,& vniuerſum cælum hactenus percolimus? Abſit: adoramus enim Emmanuelẽ

Philipp. c. 2. v. 12. Hebr. c. 1. v. 6.

tamquam verum Deum. Atqui nulla ratione adorari potest, nisi credamus ipsum Dei Patris Verbum, quod ab vniuersa creatura adoratur, secundum scripturas carnem factum esse: non quod in carnem demutatũ transierit, sed quod ex ipsa sacra Virgine carnem susceperit, humanamque, vt ante expositum est, natiuitatem, perinde ac nos, subiuerit; quo nimirũ homo nostri causa factum, more quidem aliorum hominum mortem pateretur, proculcato autem mortis imperio, diuina vi rursũ resurgeret. Hoc enim modo factum est, vt nos quoque per Christum vincere, peccatoque debellato, ac posita corruptione, mortem effugere possemus, lætitiaq; in Christo pleni diceremus: 1. Cor. c. 15. v. 13. *Vbi est mors victoria tua? vbi est stimulus tuus inferne?* Vt enim in Adam deuicti sumus, ita rursum in Christo deuicimus.

VII.

Quod si vulgaris tantum homo esset Emmanuel, quomodo mors hominis humanæ naturæ opem tulisset? Enimuero nõ pauci sanctorum prophetarum mortem obierunt, vt laudatissimus ille Abraham, Isaac, Iacob, Moyses, Samuel, reliquique deinceps, qui vitæ sanctimonia claruerunt; verumtamen mors illorum generi humano nihil omnino contulit: at vero mors Christi salutem præstitit; siquidem propriam pro nobis carnem obtulit, mortique semetipsum nostri causa contradẽs, omnes ex mortis laqueis exemit. Vnus enim pro omnibus moriens satisfecit, vt qui plurimum ceteris omnibus dignitate præstaret. Nam & Dei Patris Verbũ est, & natura Deus, & corpus quod

ANNO CHRISTI 431.

Ⓦ Εμμανουὴλ. ἔσται δὲ οὐχ ἑτέρως προσκυνητὸς, ἐὰν μὴ πιστεύωμεν, ὅτι αὐτὸς ὁ ἐκ θεοῦ λόγος, ὁ παρὰ πάσης τῆς κτίσεως προσκυνούμενος, σὰρξ ἐγένετο κατὰ τὰς γραφάς· ἐκ εἰς σάρκα μεταβεβλημένος, ἀλλ' ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου σάρκα λαβὼν, ὡς ἔφην, καὶ ἀνθρωπίνῳ μὲν ἡμᾶς ὑπομείνας γενέσθαι· ἵνα δὲ ἄνθρωπος γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν, ἀποθανὴ μὲν ἀνθρωπίνως, ἀναστῇ δὲ θείκως, πατήσας τῷ θανάτου τὸ κράτος. οὕτω γὰρ ἐμοὶ δοκεῖ σωθῆναι καὶ ἡμᾶς ὡς σὺν Χριστῷ νικήσαντας καταμεγεθῆσαι μὲν τῆς ἁμαρτίας, ἀποδύσασθαι δὲ τὸν φθορὰν, καὶ διαφυγεῖν θάνατον, οὕτω τε εἰπεῖν ἐκ προσκαρείας τῆς σὺν Χριστῷ· ποῦ ἡ νίκη σου θάνατε; ποῦ τὸ κέντρον σου ᾅδη; ὥσπερ γὰρ σὺν Ἀδὰμ πεπτώκαμεν, οὕτω νενικήκαμεν σὺν Χριστῷ.

ζ'.

Εἰ δὲ ἀνθρωπος μόνος κοινὸς ὁ Εμμανουὴλ, πῶς ἂν ὠφέλησε τὸν ἀνθρώπου φύσιν ὁ ἀνθρώπου θάνατος; καὶ γὰρ πολλοὶ προφῆται ἅγιοι προφῆται, Αβραὰμ ἐκεῖνος ὁ διαβόητος, Ισαὰκ, καὶ Ιακὼβ, Μωσῆς τε, καὶ Σαμουὴλ, καὶ οἱ καθεξῆς γενόμενοι ἅγιοι· ἀλλ' ὤνησε μὲν οὐδὲν τὸ ὑπὲρ γῆς τὸν ἀνθρώπων γένος ὁ ἐκείνων θάνατος, σέσωκε δὲ ὁ Χριστοῦ. προσκεκόμικε γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν τὸν ἴδιον σάρκα, καὶ δοὺς αὐτὸν τῷ θανάτῳ δι' ἡμᾶς, πάντας ἐξείλετο τῆς τοῦ θανάτου δεσμῶν. ἤρκεσε γὰρ εἷς ὑπὲρ πάντων ἀποθανὼν, ὁ πάντων ἀξιώτερος, ὅτι καὶ φύσει θεὸς ὁ ἐκ πατρὸς ὅτι λόγος, καὶ ἴδιον αὐτοῦ σῶμα, τὸ ὑπὲρ

* ἑαυτὸν

ANNO CHRISTI 431.

ἡ μὲν εἰς ὁμιλὰν εὐωδίας τῷ θεῷ καὶ πατρὶ προσκεκομισμένη. ἐκείνων ἀσεβὲς, καὶ τὴν λίαν ἐπιζημιώδη, τὸ τέμνειν εἰς υἱοὺς δύο τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν. ἀντιπάσχειν δὲ αὐτοῖς καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος λέγων· εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα. εἰ γὰρ ἔστι κύριος εἷς, εἶτα τέμνοιεν τινες εἰς δύο υἱοὺς ἕνα, τίνι τιμῇ τῆς κυριότητος δόξαν προσθήσομεν; ἆρα τῷ ἐκ παιδὸς φωνῇ λόγῳ; πρέπει γὰρ αὐτῷ τὸ τῆς κυριότητος ὄνομά τε μάλιστα καὶ χρῆμα, καὶ ἔστιν ἀληθῶς τῶν ὅλων δεσπότης. εἶτα ὅποι ποτὲ τὸν ἕτερον θήσομεν; ἔξω γὰρ κείσεται τοῦ εἶναι κύριος, παραχωρῶν τῷ πρωτοτόκῳ, καὶ ἀσυκρίτως ὑπερημμένῳ· ἀλλὰ τῷ ἐκ γυναικὸς, ὡς αὐτοί φασιν ἀποδιϊστάντες, τιμῇ τῆς κυριότητος ἀναφέρομεν δόξαν. εἶτα πῶς ἔσται κύριος ὁ ἐκ θεοῦ παιδὸς λόγος, εἴπερ ὄντος ἑνὸς κυρίου, καὶ τοῖς γραφαῖς, αὐθαιρέτῳ φιλεῖ τὸ τῆς κυριότητος ὄνομα χαριούμεθα; πῶς δὲ ἓ μία πίστις; ἢ πῶς οὖ τὸ βάπτισμα; εἰ γὰρ υἱοὶ δύο, κατά τινας, εἰς τίνα πιστεύομεν; τῆς ἐκείνων ἁμαρτίας ἔργον ἂν εἴη λέγειν, εἴς τε τίνος ὄνομα βεβαπτίσμεθα, καὶ τοῦ βαπτίσματος ὄντος ἑνός.

pro nobis in odorem suauitatis Deo & Patri offerebat, illius proprium fuit. Impium est ergo, longeque absurdissimum, vnum Dominum nostrum Iesum Christum in duos filios diuellere, maxime cum sapientissimus Paulus huic sententiæ diserte reclamet: ait enim; *Vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma.* Nam si vnus dumtaxat est Dominus, quem illi in duos filios distrahunt; vtri, quæso, ex illis dominationis gloriam assignabimus? An Dei Patris genito Verbo? in hunc namque, cum vniuersorum Dominus reipsa sit, & dominatus nomen, & res ipsa quoque multo maxime conuenit. Cedo autem, quo interim loco alterum illum habebimus? Nam cum hic priori illi, vtpote infinitis partibus excelsiori, iure meritoque cessurus sit, necessum est vt dominationis titulum prorsus amittat. At dominationis gloria, vt illi ipsi qui separant, dicunt, e muliere prognato tribuetur. Cum igitur sacrarum literarum testimonio, vnus tantum sit Dominus; si dominationis vocabulũ nudo homini impartimur, quomodo Dei Patris Verbum dominationis appellatione cohonestabimus? Quomodo rursum vna erit fides, & vnum item baptisma? Nam si duo sunt filii, vt quidam opinantur, in quem ex illis credimus? illorum insciticæ erit dicere, in cuius etiam nomine baptizati sumus, cum vnum sit baptisma.

Ephes. c. 4. v. 5.

η'.

Ἀλλ' ὁρᾷ που παντὸς ἧττον ὑμῖν ἀλλόκοτα μεθυόντα τὰ ἐπὶ τούτῳ λόγον, καὶ καταστόμωμεν εἴς τε τὸ ἀκαλλὲς, μᾶλλον ἤδη καὶ πρὸς ἐξάπτειν ἀσέβειαν ὀπονευκότα. οἶμαι δ' δεῖν ὑμᾶς τὸ θεῖον ἐκεῖνο πολυθρύλητον μυ-

VIII.

Intelligit prudentia vestra perspicue, insanam hanc doctrinam in magnam absurditatem inclinare, imo vero in extremam impietatem præcipitem ferri. Existimo autem vos qui diuinum illud Christi mysterium accuratius

ANNO CHRISTI 431.

expenditis, perſpicaci mentis oculo illos internoſcere, qui impoſturam moliuntur, orationique ſuæ pietatis perſonam inducunt, cum quouis interim venenato iaculo magis feriant: nam ſi quod res ipſa eſt, palam dicere licet, Dominum qui eos redemit, hoc eſt, Chriſtum inficiantur. Verumtamen piorum ob hanc rem offenſionem, zelumq; æmulatione dignum metuentes, eum qui ex ſacra Virgine natus eſt, & Deum, & Dominum, & Dei Filium eſſe profitentur. Quod ſi qui ex rudioribus illorum ſermones forte hauriunt, recta mox, vt probabile eſt, & conuenientia, & quæ a veritate non diſſentiant, illos loqui arbitrantur. Verum qui dicta illorum exactius perſcrutantur, & iuſtis ponderibus examinant, nihil non fucatum ac perplexum comperiunt: ſunt enim dii multi & domini multi, & in cælo & in terra, quemadmodum diuinus Paulus ſcriptum nobis reliquit: *Nobis tamen vnus eſt Deus Pater, ex quo omnia, & nos in illum: & vnus Dominus noſter Ieſus Chriſtus, per quem omnia, & nos per ipſum.* Ceterum cum Dei Patris Verbum humana forma indutum, Ieſum Chriſtum nominamus, dignitatem hanc non muneri datam, aut ei extrinſecus aduentitiam obtigiſſe ſignificamus; ſed quod creditum eſt eſſe, hoc ipſum ſecundum veritatem eſſe indicamus. Nam cum extra carnem ſuapte natura Deus eſſet, poſteaquam carnem induit, Deus eſſe non deſtitit. Rurſum cum ante aſſumptam carnem naturalis Dei Filius eſſet, quando caro iam factum eſt, Filii rationem non amiſit. Tandem cum vniuerſorum Dominus ante exiſteret, poſtea-

1. Cor. c. 8. v. 6.

σήειον, ὀξεῖ διανοίας ὄμματι καθορᾶν τοῦ συναρπάζειν ἐθέλοντας, καὶ προσωπεῖον μὲν εὐσεβὲς τοῖς ἰδίοις προσπλάττοντας λόγοις, βολίδα δὲ μᾶλλον ἁπάσης ὀξύτερον ἔχοντας αὐτοῖς. ἀρνοῦνται μὲν γάρ, ὅσον ἦκεν εἰπεῖν εἰς δύναμιν ἀληθείας, τὴν ἀγχέσανλα αὐτοῦ δεσποτείαν, τουτέστι Χριστόν· δεδιότες δὲ τὴν εὐσεβεῖν εἰωθότων ταῖς ἐκ τῶνδε λύπαις, καὶ μάλιστα ἀξιάγαστον, ὁμολογοῦσιν, ὅτι θεός ἐστιν ὁ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου γεγεννημένος, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ κύριος, καὶ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ εἰ μέν τις τὴν ἁπλῶν τοῦτον παρ' αὐτῶν δέξηται λόγοις, νομεῖ που καὶ τὸ εἰκὸς ὁρᾶν καὶ εἰκότα λέγειν, καὶ τοῖς τῆς ἀληθείας ἐκ ἀπάδοντα δόγμασιν. εἰ δὲ δή τις ἕλοιτο καθιχνοῦν ταῖς ἐρεύναις αὐτοῦ, καὶ τὸ ἀκριβῆ ποιεῖσθαι τὴν ἑρμηνέων τὸ βάσανον, οὐχ ἁπλοῦν εὑρήσει. εἰσὶ μὲν γὰρ θεοὶ πολλοί, καὶ κύριοι πολλοὶ εἴτε οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, καθὰ καὶ ὁ μακάριος ἡμῖν γράφει Παῦλος. ἀλλὰ ἡμῖν εἷς θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν· καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ. πλὴν ὅταν Ἰησοῦν Χριστὸν ὀνομάζωμεν, τὸ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον εἰ καὶ ἀνθρωπείᾳ μορφῇ πεφηνότα σημαίνομεν, ἐκ εἰ χαριστὸς μέρει ἢ ἐπακτὸν ἔξωθεν ἔχοντα τὸ ἀξίωμα, ἀλλὰ ὄντα τοῦτο κατ' ἀλήθειαν, ὅπερ ἐστὶ πεπιστεύται. θεὸς γὰρ ὢν φύσει καὶ σὰρξ εἶχε σαρκὸς, μεμένηκε θεὸς καὶ μὴ σαρκός· καὶ υἱὸς ὢν φύσει καὶ πρὸ σαρκὸς, μεμένηκεν υἱὸς ἢ * ὅπερ * ὅτι γέγονε σάρξ· ἢ κύριος ὢν ἀληθῶς

ANNO CHRISTI 431.

τῆς ὅλων, εἰ τοιᾶδε πάλιν ὁρᾶται *δόξῃ, ἢ ἐν αἰθεσποτπλε γεγονώς. ἐκοῦν εἰ θεὸν ἀληθινὸν ἔτι λέγουσι τὸν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου γεγυνημένον, τουτέστι τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον, καὶ φύσιν ἐνωθέντα σαρκὶ, διὰ τί δεδίασιν ὁμολογεῖν, ὅτι θεοτόκος ἐστὶν ἡ ἁγία παρθένος; ἀλλὰ σκοπὸς αὐτοῖς ἐστὶ πλάττεσθαι μὲν, καὶ λέγειν, ὅτι ναὶ ἢ θεός ἐστι, καὶ κύριος, καὶ συνεδρεύει τῷ πατρὶ· φρονοῦσι γε μὲν οὐχ οὕτω καθ' ἁλήθειαν, ἀλλ' ὡς τὸ χαρίεσσα μέρος, ἢ ὡς ἐκ προκοπῆς δεδόσθαι φασὶ τῷ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου κοινωθὲν καθ' ἡμᾶς ἀνθρώπῳ γεγυνημένῳ τιμή τε τῆς υἱότητος καὶ τῆς κυριότητος δόξαν.

θ'.

Ὅτι δὲ ἢ θεοτόκος φωνὴ καὶ αὐτοῖς γέγονε συνήθης τοῖς περὶ ἡμᾶς ἁγίοις πατράσιν, οἷ καὶ ἐπ' ὀρθῇ θαυμάζονται πίστει, καὶ εἰς δοῦρο πᾶσι τοῖς ἀνὰ πᾶσαν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τιμὴ τὸν οὐρανὸν, δεῖν ᾠήθην ἀληθῶς ἀποφαίνασθαι. ἵνα μὴ δοκοίην τὸ εἰς νοῦν ἦκον ἁπλῶς ἀβασανίστως λέγειν, ἐκ τῶν ἐκείνοις πεποιημένων βιβλίων εἰς ἐκκλησίαν, τὰ εἰς τοῦτο χρήσιμα συνειςενεγκὼν, καὶ προθεὶς εἰς ἀπόδειξιν, κατασφαλιοῦμαι εἰς ἀληθειαν τοὺς ἐμαυτοῦ λόγους. ἔφη τοίνυν ὡς ἀληθῶς ὁ τρισμακάριος καὶ διαβόητος εἰς εὐσέβειαν Ἀθανάσιος, ὁ ἡμῶν καιροῖς τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας ἐπίσκοπος, εἰς τὸν περὶ σαρκώσεως λόγον, περὶ Χριστοῦ τάδε.

quam humana natura ornatum prodiit, ab eo ordine & dignitate non excidit. Igitur si eum, qui ex sacra Virgine prodiit, hoc est Dei Patris Verbum carni secundum naturã vnitum, verum Deum esse agnoscunt, cur eamdem Virginem esse Deiparam fateri verentur? Verum ipsis propositum est haud ex animo profiteri Virginis Filium Deum ac Dominum, eademque cum Patre auctoritate præditũ esse, sed verbis tantum hoc ipsum simulare. Existimant enim, homini ad nostram similitudinẽ ex sancta Virgine prognato, cum filiationis, tum dominationis quoque gloriam per modum cuiusdam gratiæ, ac per progressus obuenisse.

IX.

Porro autem vocem hanc, Deipara, veteribus patribus, quorum sanctimoniam & fidei integritatem admiramur; necnon omnibus qui eos deinceps hucusque sunt secuti per vniuersum (vt ita dicam) terrarum orbem, familiarem esse, ostendendum esse existimaui. Ne enim citra delectum, ac temere quidquid in mentem venerit, effutire videar, argumentis ex libris, quos illi ad ecclesiæ vtilitatem composuere, petitis, atque huc in medium allatis, orationis meæ veritatem confirmare studebo. Igitur beatissimus ille, ac propter pietatis opinionem apud omnes celeberrimus Athanasius, qui superioribus temporibus Alexandrinæ ecclesiæ episcopatum tenuit, libro de Christo incarnato huiuscemodi verbis disserit.

ANNO CHRISTI 431.

Athanasii episcopi Alexandriæ ex libro de incarnatione.

De Christo.

AGNOSCIMVS illum Dei Filium, & Deum esse secundum spiritum; Filium autem hominis secundum carnē: non duas naturas vnum filium, vnam adorandam, alteram nō adorandam; sed vnam naturam diuini Verbi incarnatam, quæ simul cum eius carne vna adoratione adoratur. neque duos rursum filios, alterum verum adorandumque, nempe filium Dei; alterum ex Maria hominem non adorandum, sed per gratiam, perinde ac ceteri homines, in filium cooptatum: verum vnum, vt dixi, Filium Dei, illum ipsum nimirum, & non alium, qui ex Deo est. Qui nouissimis diebus secundum carnem ex Maria natus est, quemadmodum angelus Deiparæ Mariæ: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* sciscitanti exposuit. ait namque: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideoque quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.* Is igitur quem Virgo peperit, est verus naturalisque Dei Filius, & Deus verus, non participatione vel ex gratia, secundum carnem tantum quam sumpsit ex Maria, homo; secundum spiritum, Filius Dei, & Deus ipse. Qui quidem secundū carnem humanæ naturæ conuenientia passus est. scriptum est enim: *Christo pro nobis in carne passo.* rursum: *Qui etiam proprio Filio non pepercit, sed pro omnibus nobis tradidit illum:* nihilominus secundum diuinam

Luc. c. 1. v. 34.

1. Petr. c. 4. v. 1.

Rom. c. 8. v. 32.

Αθανασίου ἐπισκόπου Αλεξανδρείας, ἐκ τῆς περὶ σαρκώσεως λόγου.

Περὶ Χριστοῦ.

ΟΜΟΛΟΓΟΥΜΕΝ γὰρ, φησὶ, κατὰ πνεῦμα μὲν υἱὸν ἐκ θεοῦ, καὶ θεὸν κατὰ πνεῦμα, υἱὸν ἀνθρώπου κατὰ σάρκα, οὐ δύο φύσεις εἶναι υἱόν, μίαν προσκυνητὴν, καὶ μίαν ἀπροσκύνητον. ἀλλὰ μίαν φύσιν τοῦ θεοῦ λόγου σεσαρκωμένην, καὶ προσκυνουμένην μετὰ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ μιᾷ προσκυνήσει· οὐδὲ δύο υἱοὺς, ἄλλον μὲν υἱὸν θεοῦ ἀληθινὸν καὶ προσκυνούμενον, ἄλλον δὲ ἐκ Μαρίας ἄνθρωπον, μὴ προσκυνούμενον, κατὰ χάριν υἱὸν θεοῦ χρηματίζοντα, ὡς καὶ ἄνθρωποι· ἀλλὰ εἷς ἐκ θεοῦ, ὡς ἔφην, ἕνα υἱὸν θεοῦ, καὶ θεὸν αὐτὸν, καὶ ἐκ ἄλλον. καὶ ἐκ Μαρίας γεγενῆσθαι κατὰ σάρκα ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, ὡς ὁ ἄγγελος τῇ θεοτόκῳ Μαρίᾳ λέγουσι· πῶς τοῦτο ἔσται, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; ἔλεγε· πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ, καὶ δυνάμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς θεοῦ. ὁ τοίνυν γεννηθεὶς ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, υἱὸς θεοῦ φύσει, καὶ θεὸς ἀληθινὸς, καὶ οὐ χάριτι καὶ μετουσίᾳ, κατὰ σάρκα μόνον τοῦ ἐκ Μαρίας ἀνθρώπου, κατὰ δὲ πνεῦμα, αὐτὸς υἱὸς τοῦ θεοῦ καὶ θεός. παθῶν μὲν τὰ ἡμέτερα πάθη κατὰ σάρκα, ὥσπερ γέγραπται· Χριστοῦ παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρκί. καὶ πάλιν· ὃς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ ἐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν. ἀπαθὴς δὲ διαμένων καὶ ἀναλλοίωτος κατὰ τὸν θεό-

ANNO CHRISTI 431.

θεότητα, κ͞τ̃ τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῦ ἀποστόλου· ἐγὼ θεὸς, καὶ οὐκ ἀλλοίωμαι. ὑποθανὼν μὲν τὸ ἡμέτερον θάνατον κ͞τ̃ σαρκὶ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἵνα τὸν θάνατον ἀνέλῃ διὰ τῦ ὑπὲρ ἡμῶν θανάτου, κ͞τ̃ λέγοντα ὁ ἀπόστολος· κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος. ποῦ σου θάνατε τὸ νῖκος; ποῦ σου ᾅδη τὸ κέντρον; καὶ πάλιν· Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, κ͞τ̃ τὰς γραφάς. ἀθανάτου δὲ καὶ ἀκράτητος τῷ θανάτῳ διαμείνας διὰ τὴν θεότητα, ὡς ἀπαθὴς τῦ παθῆς δύναμις, κ͞τ̃ λέγοντα Πέτρου· οὐ γὰρ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῦ θανάτου. εἶτα τούτοις ἐπιφέρει, παρενθεὶς ἕτερα μεταξὺ οὕτως· Εἰ δέ τις παρὰ ταῦτα ἐκ τῶν θείων γραφῶν διδάσκει, ἕτερον λέγων τὸν υἱὸν τῦ θεοῦ, καὶ ἕτερον τὸν ἐκ Μαρίας, κ͞τ̃ χάριν υἱοποιηθέντα, ὡς ἡμεῖς· ὡς εἰ δύο υἱοὶ, ἕνα κ͞τ̃ φύσιν υἱὸν τῦ θεοῦ ἐκ θεοῦ, καὶ ἕνα κ͞τ̃ χάριν, ἐκ Μαρίας ἀνθρωπον. ἢ εἴπις τὴν τῦ κυρίου ἡμῶν σαρκα ἄνωθεν λέγῃ, καὶ μὴ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου Μαρίας· ἢ τραπεῖσαν τὴν θεότητα εἰς σαρκα, ἢ συγχυθεῖσαν, ἢ ἀλλοιωθεῖσαν, ἢ παθητὴν τὴν τῦ κυρίου θεότητα, ἢ ἀπροσκύνητον τὴν τῦ κυρίου ἡμῶν σαρκα ὡς ἀνθρώπου, καὶ μὴ προσκυνητὴν ὡς κυρίου κ͞τ̃ θεοῦ σαρκα, τοῦτον ἀναθεματίζει ἡ ἁγία καθολικὴ ἐκκλησία, πειθομένη τῷ θείῳ ἀποστόλῳ λέγοντι· εἴ τις ὑμῖν εὐαγγελίζεται, παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. καὶ ταῦτα μὲν ὁ μακάριος Ἀθανάσιος.

ι'.

Οἶμαι δὲ δεῖν καὶ ἑτέρων ἁγίων

naturam impassibilis ac immutabilis vsque permansit, iuxta illud Prophetæ pronuntiatum: *Ego Deus, & non mutor.* Mortuus est sane secundum carnẽ nostra morte, nostrorumque peccatorum causa; quo nimirum per mortem nostri gratia susceptam, mortem aboleret. Hinc Apostolus: *Absorpta est mors in victoria: vbi est mors victoria tua? vbi est stimulus tuus inferne?* Iterum: *Christus mortuus est pro peccatis nostris, secundum scripturas.* At vero secundũ diuinitatem immortalis, omnique interitu superior erat, vt qui impatibilis Patris virtus esset, morteq; iuxta Petri sententiam, teneri nullo modo posset. Deinde aliis quibusdam interiectis, hæc subiungit: Si quis autem aliud ex diuinis literis docuerit, & alium Dei Filium, alium Mariæ per gratiam instar nostri adoptatum, professus fuerit, tamquam duo sint filii, alter Dei secundum naturam, ille videlicet qui ex Deo natus; alter secundum adoptionis gratiam, homo nimirum qui ex Maria extitit: aut si Domini nostri carnem non ex Deipara Virgine Maria sumptam, sed cælitus dilapsam prædicauerit; aut diuinitatem in carnem versam, aut confusam, aut mutatam; aut Domini diuinitatem passibilem; aut eiusdem Domini nostri carnem, veluti nudi hominis, minime adorandam dixerit; hunc anathemate plectit sancta & catholica ecclesia, dictis Apostoli parens ita scribentis: *Si quis vobis euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit.* Hucusque beatus Athanasius.

Malac. c. 3. v. 6.

1. Cor. c. 15. v. 55.

Ibidem c. 15. v. 4.

Actor. c. 2. v. 24.

Galat. c. 1. v. 9.

X.

Existimo autem & aliorũ quo-

que sanctorum episcoporum sententias, quibus idem docere propositum est, neutiquam hic omittendas esse.

Attici episcopi.

HODIE Christus Dominus benignitatis erga homines natiuitatē susceptit: diuinæ quippe dignitatis natiuitate præexistebat. Addit his rursum: Benignitatis Verbum, cum suapte natura exinanitionis capax non esset, exinanitur. seruili enim forma susceptā semetipsum exinaniuit. Qui expers erat carnis, carne induitur, *Verbum caro factum est.* Ioan. 1. v. 14. Qui ob naturam corporis expertem sub tactum non veniebat, palpabilis efficitur. Qui principium nescibat, secundum corpus initium sortitur. Qui absolute perfectus erat, incrementa sumit. Qui conuerti non potest, proficit. Qui dies est, in diuersorio gignitur. Qui cælum nubibus tegit, fasciis inuoluitur. Qui Rex est, in præsepio deponitur.

Antiochi episcopi.

QVEM hesterno die pro nostra salute immaculato puerperio genitrix vitæ, mater pulcritudinis, magnificentiæ lucisque parens, spei apportatrix, Deipara, quæ nouo peperit modo, virgo & mater peperit Maria.

Amphilochii episcopi Iconii, ex libro de generatione Domini secundum carnem.

VERITAS cognita est, gratia venit, vita apparuit. Dei Verbum, Deique Filius propter nos incarnatus est, quo nimirum mortales a morte ad vitam æternam reuocaret. Vniuersorū opi-

Ἐπισκόπων φραθεῖναι φωνὰς, ὃν αὐτὸν ἐχούσας σκοπόν. ANNO CHRISTI 431.

Ἀτ̃ικοῦ Ἐπισκόπου.

Σ ΗΜΕΡΟΝ Χριστὸς ὁ δεσπότης τὴν τῆς φιλανθρωπίας γέννησιν ἀνεδέξατο· τὴν γὰρ τῆς θείας ἀξίας προϋπῆρχεν. εἶτα τούτοις ἐπιφέρει πάλιν· ὁ τῆς φιλανθρωπίας λόγος κενοῦται, ἀκένωτος τὴν φύσιν τυγχάνων· ἑαυτὸν γὰρ ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών. ὁ ἀσαρκος σαρκοῦται, ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο. ὁ ἀφὴ μὴ ὑποπίπτων διὰ τὸ τῆς φύσεως ἀσώματον, ψηλαφᾶται. ὁ ἀνάρχως ὑπὸ ἀρχὴν γίνεται σωματικήν. ὁ τέλειος αὔξει, ὁ ἀτρεπτος προκόπτει, ὁ πλούσιος σὺν καταλύματι λίκνεται. ὁ προβάλλων οὐρανὸν σὺν νεφέλαις, σπαργανοῦται· ὁ βασιλεὺς σὺν φάτνῃ κατατίθεται.

Ἀνθίμου Ἐπισκόπου.

ΟΝ χθὲς ἁγιασάντοις λοχείαις σωτῆρα ἡμῖν ἡ ζωοτόκος, ἡ καλλιτόκος, ἡ μεγαλοτόκος, ἡ φαεσφόρος, ἡ ἐλπιδοφόρος, ἡ θεοτόκος, ἡ ξενοτόκος, ἡ παρθενομήτωρ ὡδῖνε Μαρία.

Ἀμφιλοχίου Ἐπισκόπου Ικονίου, ἐκ τῆς περὶ τῆς κ̃υ̃ σαρκὸς γεννήσεως.

Ἡ ἀλήθεια ἐγνώσθη, ἡ χάρις ἦλθε, καὶ ἡ ζωὴ ἐφάνη. ὁ τοῦ θεοῦ ὢν υἱὸς, ὁ ἐκ θεοῦ λόγος, σὰρξ ἐγένετο δι' ἡμᾶς, ἵνα θνητοὺς εἰς ζωὴν αἰώνιον ἀναστήσῃ, καὶ ἐκ τῶν νεκρῶν

ANNO CHRISTI 431.

ἀνεγείρῃ. ὁ ποιητὴς τῶν ὅλων, ὁ τοῦ πάσης κτίσεως ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων, μόνῳ πατρὶ καὶ πνεύματι συνυπάρχων ἀθανάτως, σήμερον ἰδοὺ ἡμῖν ἐκ παρθένου γεννώμενος, χωρὶς πάσης ἁμαρτίας, ἄνευ ἀνδρός.

fex, qui ante omnem creaturam tam visibilem quam inuisibilem soli Patri & Spiritui sancto coexistebat immortalis, ecce is citra vllum peccatum, vllamque hominis aut viri operam, hodie nobis ex Virgine nascitur.

Ammonis episcopi Adrianopoleos.

Ἀμμωνος ἐπισκόπου Ἀδριανουπόλεως.

Sic enim ipse ait de Deo Verbo.

Ἔφη γάρ που καὶ αὐτὸς περὶ τοῦ θεοῦ λόγου.

EI δὲ αὐτὸς θεὸς τὴν φύσιν ὑπάρχων, ὡς τοῦ θεοῦ μονογενὴς υἱός, σὺν δούλου μορφῇ τὴν δούλου μορφῆς γενόμενος, καὶ πρωτότοκος υἱὸς τῆς ἁγίας παρθένου κληθῆναι καταξιώσας, ἀντίλυτρον ἑαυτοῦ ὑπὲρ πάντων δέδωκε. προσεπάγει δὲ τούτοις· ἤδη μὲν ἔκδηλα τὰ ἀσεβήματα, ἃ πεπλημμελήκασιν οἱ Ἀρειανοί, λέγοντες χρείαν ἐληλυθέναι τὴν θεοτόκον Μαρίαν τοῦ καὶ τὸν νόμον τότε προσφερομένων θυσιῶν ὑπὲρ τῶν λεχουσῶν γυναικῶν.

QVOD si is, qui Deus secundum naturam est, vtpote vnigenitus Dei Filius, seruili forma assumpta, sacræque Virginis primogenitus appellari non dedignatus, semetipsum redemptionem pro omnibus tradidit. Addit præterea: Clare patet, in quantam impietatem prolabantur Ariani, qui Deiparam Mariam iis sacrificiis, quæ pro puerperis ex lege offerri mos erat, opus habuisse asserunt.

Ioannis episcopi Constantinopoleos, de diuina generatione.

Ἰωάννου ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, περὶ τῆς θείας γεννήσεως.

Dicit autem de sancta Virgine.

Φησὶ δὲ περὶ τῆς ἁγίας παρθένου.

ANTI δὲ ἡλίου, φησὶ, Ⓦ ἥλιον τῆς δικαιοσύνης ἀπεριγράπτως χωρήσασα. καὶ μὴ ζητήσῃς πῶς· ὅπου γὰρ βούλεται θεὸς, νικᾷ τάξις φύσεως. ἠβουλήθη γὰρ, ἠδυνήθη, καὶ ἦλθεν, ἔσωσε. σιωπάτω πᾶσα θεῷ. σήμερον ὁ ὢν γίνεται, καὶ ὁ ὢν γίνεται ὅπερ οὐκ ἦν. ὢν γὰρ θεὸς, γίνεται ἄνθρωπος, οὐκ ἐκστὰς τοῦ εἶναι θεός. οὔτε γὰρ κατ' ἔκστασιν θεότητος γέγονεν ἄνθρωπος, οὔτε κατὰ προκοπὴν ἐξ ἀνθρώπου γέγονε θεός· ἀλλὰ

LOCO solis, ait, incircumscripte iustitiæ solem complexa fuit. neque hic quæsieris quomodo hoc factum sit, aut fieri potuerit. Vbi enim Deus vult, ibi naturæ ordo cedit. Voluit, potuit, descendit, saluauit. omnia Dei nutum sequuntur. Hodie qui est, gignitur; & rursum qui est, fit id quod non erat: nam cum Deus esset, fit homo; ab ea tamen quam habebat deitate non excidit; nec cum deitatis iactura factus est homo, neque rursum per succedentia incrementa ex homi-

ne factus est Deus ; sed Verbum existens, natura propria ob sui impatibilitatem manente indemutata, factum est caro. Adiungit demum: Qui in solio sublimi præcelsoque considet, is in præsepio ponitur : qui impalpabilis, simplex, ac incorporeus est, humanis manibus contrectatur : qui peccatorum vincula disrumpit, fasciis constringitur.

λόγος ὢν διὰ τὸ ἀπαθὲς, σαρξ ἐγένε- ANNO CHRISTI 431.
το, ἀμεταβλήτου μενούσης τῆς φύσεως. καὶ πεπαχύνεται τούτοις· ὁ ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου καθήμενος, εἰ φάτνῃ πίπτει· ὁ ἀναφὴς, καὶ ἀπλοῖς, καὶ ἀσώματος, χερσὶν ἀνθρωπίναις ἐλίσσεται· ὁ τὰ τῆς ἁμαρτίας διασπῶν δεσμὰ, σπαργάνοις ἐμπλέκεται.

Seueriani episcopi.

Σεβηριανοῦ ἐπισκόπου.

QVANDOQVIDEM Verbum quod superne arcana quadam inexplicabilique, ac incomprehensa ratione ex Deo Patre ab omni æternitate nascitur, idipsum inferne ex Virgine Maria in tempore generatur; quo hi nimirum, qui nati erant inferne, ex Deo renascantur denuo superne.

ΟΤΑΡ γενηθεὶς ἄνωθεν ὁ παντὸς λόγος, ἀπορρήτως, ἀφράστως, ἀκαταλήπτως, ἀϊδίως, ὁ αὐτὸς ὁ χρόνῳ γεννᾶται κάτωθεν ὁ ἐκ παρθένου Μαρίας· ἵνα ὁ πρότερον γενηθέντες κάτωθεν, ἄνωθεν γεννηθῶσιν ὁ ἐκ * δευτέρας, τουτέστι θεοῦ. * Ex duabus.

Vitalii episcopi, ex sermone de fide.

Οὐιταλίου ἐπισκόπου, ὁ ἐκ τῆς περὶ πίστεως λόγου.

CREDIMVS adhæc, quod quidem ad saluatoris nostri dispensationem secundum carnem attinet, incarnationem, Dei Verbo immutabili inconuertibilique permanente, ad humanæ naturæ instaurationem factam esse. Nam cum illud secundum æternam ex Deo Patre originem verus Dei Filius sit, secundum eam quæ est ex Virgine factum est Filius hominis. Estq; vnus & idem secundum diuinitatẽ Filius perfectus, & Patri consubstantialis; & idem rursum secundum generationem ex Virgine perfectus homo, eiusdem cum ceteris hominibus essentiæ secundum carnem. Si quis autem dixerit Christi corpus e cælo deportatum esse, aut carnem quam habet, Deo consubstantia-

ΕΤΙ δὲ καὶ περὶ τῆς κυ σαρκικῆς οἰκονομίας τοῦ σωτῆρος πιστεύομεν, ὅτι ἀναλλοιώτου καὶ ἀτρέπτου μένοντος τοῦ θεοῦ λόγου, πρὸς σαρκωσιν γεγενῆσθαι πρὸς ἀνακαίνισιν ἀνθρωπότητος. υἱὸς γὰρ ὢν ἀληθῶς θεοῦ κυ πρὸ αἰῶνος ἐκ θεοῦ γέννησιν, γέγονε καὶ υἱὸς ἀνθρώπου κυ πρὸ ἐκ παρθένου γέννησιν. καὶ ἔστιν εἷς καὶ ὁ αὐτὸς τέλειος θεὸς κυ πρὸ θεότητα, καὶ ὁμοούσιος τῷ πατρί· καὶ τέλειος ἄνθρωπος ὁ αὐτὸς κυ πρὸ ἐκ παρθένου γέννησιν, καὶ ὁμοούσιος ἀνθρώποις κυ πρὸ σαρκα. εἴ τις δὲ ξένου λέγει σῶμα ἔχειν ὁ Χριστὸν, ἢ ὁμοούσιον τῷ θεῷ κυ πρὸ σαρκα,

ANNO CHRISTI 431.

ἔστω ἀνάθεμα. εἴ τις μὴ ὁμολογεῖ τὴν τοῦ κυρίου σάρκα ἐκ τῆς ἁγίας ἀῤῥθένου, καὶ ἀνθρώποις ὁμοούσιον, ἔστω ἀνάθεμα. εἴ τις Ⓝ κύριον ἡμῶν καὶ σωτῆρα, Ⓝ ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς ἀῤῥθένου γεγενῆσθαι κατὰ σάρκα, ἄψυχον λέγει, ἢ ἀναίσθητον, ἢ ἄλογον, ἢ ἀνόητον, ἔστω ἀνάθεμα. εἴ τις τολμᾷ λέγειν Ⓝ Χριστὸν θεότητι πεπονθέναι, καὶ μὴ σαρκὶ, ὡς γέγραπται, ἔστω ἀνάθεμα. εἴ τις διαιρεῖ καὶ χωρίζει Ⓝ κύριον ἡμῶν καὶ σωτῆρα, καὶ λέγει ἕτερον μὲν εἶναι υἱὸν τὸν θεὸν λόγον, καὶ ἕτερον τὸν ἀναληφθέντα ἄνθρωπον, καὶ μὴ ὁμολογεῖ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν, ἔστω ἀνάθεμα.

lem esse, anathema sit. Si quis negauerit Domini carnem ex sacra Virgine sumptam esse, aut hominibus consubstantialem esse, anathema sit. Si quis dixerit Dominum ac saluatorem nostrum, qui ex Spiritu sancto & Maria Virgine secundum carnem natus est, anima aut mente, aut ratione, aut sensu destitutum esse, anathema sit. Si quis audeat dicere Christũ deitate passum, & non carne, vt scriptum est, sit anathema. Si quis Dominum ac saluatorẽ nostrum in duos diuellit, & alterum quidem Filium Verbum Dei appellat, alterum vero hominem assumptum, neq; confitetur vnum & eumdem, anathema sit.

Θεοφίλου ἐπισκόπου, ἐκ τῆς πρὸς συνωφωνιακοὺς λόγου πρὸς τοὺς φρονοῦντας τὰ Ὠριγένους.

Theophili episcopi, ex sermone inscripto ad eos qui cum Origene sentirent.

Εφη δὲ οὕτως περὶ Χριστοῦ.

Sic autem dicit de Christo.

ΙΝΑ μὴ σὺ λόγῳ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ σὺ δυνάμει θεὸς ἀληθινὸς ὁ φανεὶς εἶναι πιστεύηται, τῇ τῶν δρωμένων μεγαλουργίᾳ τὸν πρὸς αὐτῆς δηλῶν ἀσφάλειαν. πλήρης μὲν ὢν θεὸς, * αὐτοτελῶς δὲ συνανθρωπήσας, καὶ μηδὲν ἀνθρωπείας ὁμοιώσεως καταλείψας ἐκτὸς, πλὴν μόνης τῆς ἀνοσίου κακίας. καὶ βρέφος γὰρ γυμνὸς, Εμμανουὴλ ὡμολογεῖτο, μάγων πρὸς αὐτὸν ἰόντων, καὶ τῷ προσκυνεῖν τὸν θεὸν εἶναι Ⓝ φανέντα βοώντων· ὅτι καὶ σαρκὶ σταυρούμενος, ἡλίου συνέστειλεν ἀκτῖνας, καὶ τῷ ξένῳ θαύματι τὸν οἰκεῖον σαφηνίζων θεότητα, οὐδαμοῦ σκορπίσας ἑαυτὸν, ἢ διαλύσας εἰς σωτῆρας δύο. ἀλλὰ τοῖς μαθηταῖς ἐλε-

* αὐτοπαθῶς Germ.

CETERVM ne is qui apparuit solo verbo, sed virtute quoque verus Deus esse crederetur, ipse operum magnificentia certissimũ diuinitatis suæ indicium fecit. Perfectus itaque Deus cum esset, factus est voluntate sua homo; neque quidquam omnino, quod humanæ naturæ cognatum esset, præter vnam impiam malitiam, reliquit: nã etsi infans, Emmanuel tamẽ esse agnoscebatur. Constat namque magos qui ad illum venerunt, eum ipsum qui apparuerat, adoratione sua vt Deũ agnouisse. Sic quoq; licet secundum carnem in crucem ageretur, solis tamen radios reprimebat, nouoque miraculo diuinitatem suam orbi terrarum patefaciebat. Nusquam autem aut seipsum diuisisse, aut in duos saluatores dissecuisse comperitur. Quin eius-

modi potius sermone discipulos suos compellasse legitur: *Ne vocetis magistrum in terra: unus est enim magister vester Christus.* Neque enim quando apostolis hæc imperabat, diuinitatē suam a corpore quod cernebatur, seiungebat, neque rursum, cum se Christum esse testabatur, se ab animo & corpore diuellebat, sed simul vtrumque, hoc est, Deus & homo erat. Seruus quippe erat, qui cernebatur; Dominus vero qui intelligebatur. Deitatis celsitudinē humili incarnationis forma occultabat; contra vero corporis, quod videbatur, humilitatē deitatis operatione euehebat.

XI.

Non fuerit autem difficile alia eiusmodi præclara testimonia nō pauca his adiicere; quæ tamen prætereo, cum scriptum esse non ignorem: *Da sapienti occasionem, & addetur ei sapientia: doce iustum, & festinabit suscipere.* Hoc vnum interim non prætermiserim, optimos ac sapientissimos quosque patres quotquot ante nos extiterunt, omnes sacram Virginem Deiparā quoque appellare; Deique Verbum, etiamsi principii expers sit, & ante omne æuum tempusque ex Patre natum, carni secundum naturam vnitum esse, necnon in vtero Virgineo latuisse, ac inde secundum carnem prodiisse, attestari. Quoniam vero dubium non est, mentem prolixa auctoritatum sententiarumque recitatione obtundi, remissioremque fieri, malle autem breui quodam compendio dogmatum de Christo venustatem dilucide perspicueque ob oculos propositam cernere; ideo ipsas, vt sic loquar, sententiarum medullas ex

ANNO CHRISTI 431.

γε· μὴ καλέσητε διδάσκαλον ἐπὶ τῆς γῆς· εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν καθηγητὴς ὁ Χριστός. οὐ γὰρ ὅτε τοῦτο τοῖς ἀποστόλοις *προσῆγλε, τὸ φαινομένου σώματος πρὸ οἰκείου διώριζε θεότητα· οὐδὲ ὅτε Χριστὸν ἑαυτὸν διεμαρτύρετο εἶναι, ψυχῆς καὶ σαρκὸς διωρίζετο· οὕτως ἀμφω τυγχάνων θεός τε καὶ ἄνθρωπος, δοῦλος ὁρώμενος, καὶ κύριος νοούμενος· τὸ μὲν ὑφειλὸν τῆς θεότητος τῷ ταπεινῷ τῆς οἰκονομικῆς ὑποκρυπτόμενος φρονήματι, τὸ δὲ γε ταπεινὸν τοῦ ὁρωμένου σώματος τῇ τῆς θεότητος ὑπεραίροντι ἐνεργείᾳ.

ια'.

Εὐχερὲς μὲν οὖν ἕτερα τούτοις ἐπενεγκεῖν πλεῖστά τε ὅσα καὶ ἀληθῆ μαρτύρια· παύομαι δέ, τὸ γεγραμμένον εἰδώς· δίδου σοφῷ ἀφορμὴν, καὶ σοφώτερος ἔσται· γνώριζε δικαίῳ, καὶ προσθήσει τῷ δέχεσθαι. πλὴν ἐκεῖνο φαμὲν· ἴδοὺ δὴ πάντες οἱ παναοίσιοί τε καὶ σοφοὶ κατὰ καιροὺς ἡμῶν γεγονότες πατέρες, καὶ θεοτόκον ὀνομάζοισι πλὴν ἀγίαν Παρθένον· ἰωάσθαι δὲ κατὰ φύσιν διαβεβαιούμενοι τῇ σαρκὶ ἐκ θεοῦ λόγον, σύν τε τῇ νηδύϊ γλυφέσθαι φασὶ τῇ Παρθενικῇ, καὶ ἐξ αὐτῆς προελθεῖν κατὰ σάρκα, καί τοι πλὴν ἄναρχον καὶ πρὸ παντὸς αἰῶνος καὶ χρόνου λαχόντα γένησιν ἐκ πατρός. ἐπεισὴ δὲ ἴσως εἰκός, σὺν ταῖς μακροτέραις καὶ ἐφεξῆς τοῦ στίχων σωθήκαις ὀλιγώτερος ἔχοντα τὸν νοῦν, ἐθελῆσαι μᾶλλον ὡς σὺν βραχεῖ καὶ συνεσταλμένως ἰδεῖν τὴν ἐπὶ Χριστῷ δογμάτων τὸ ἀκραιφνέστατον κάλλος, αὐτὰς κατὰ μόνας τὰς τῆς ἐννοιῶν, ἵνα οὕτως εἴπω,

ANNO CHRISTI 431.

καρδίας ἐκ τῆς θεοπνεύστου καὶ νέας γραφῆς συναγηερκὼς, πέπομφα τῇ ὑμετέρᾳ καὶ θεὸν εὐσεβείᾳ· ὡς δὴ σὺν τυχὸν οὖσαι, καὶ βραχύ τε καὶ αὐτὰ μέρος αὐταί τε Ⓦ σὺν ὑμῖν καὶ ἔτι μείζονως καταφαιδρύνητε νῦν· φωταγωγῆσαι γὰρ θεὸς ἁληθὴς καὶ οἷς ἂν ὠφελεῖν ἔληται, καὶ χαρίσμασιν ἀποστολικοῖς τὰς ὁσίας ὑμῶν καταφαιδρύνητε κεφαλάς. πλούσιος δὲ λίαν ὁ ἔπαθλος τούτῳ μισθός. γέγραπται γάρ· ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ, σώσει ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ θανάτου, καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν. σὺ δέ γε ταῖς τῶν σὺνοιῶν εὑρέσεσιν, ἤτοι συμπεράσμασιν, ὅταν λέγωμεν· θεὸς οὖν ἆρα ὁ Χριστὸς, ἢ γοῦν εἷς ἆρα ὁ υἱὸς καὶ κύριος Ἰησοῦς Χριστός· οὐχ οὕτω φαμὲν, ὡς ἐκεῖνοι, θεὸν κατὰ χάριν, ἢ υἱὸν, ἢ κύριον ὀνομάσθαι Ⓦ Ἐμμανουὴλ, ἢ ἐκ προκοπῆς, ἢ ἐπιδόσεως, εἰς τοῦτο δόξης ἐλθεῖν, ὡς ἕνα Ⓦ καθ' ἡμᾶς κοινὸν καὶ ἡγιασμένον ἄνθρωπον· ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον, ὅτι θεὸς ὢν ὁ λόγος, εἶτα καθεὶς ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, καὶ σὺ δούλου μορφῆ καταβεβηκὼς, οὐδὲν ἧττον ὅτι θεὸς ἀληθινὸς, καὶ φύσει τῶν ὅλων κύριος ἔσαι, καὶ μόνῳ, καὶ ἰδικῶς υἱός. ᾧ καὶ ἡμεῖς συμμορφούμενοι καὶ χάριν τινὰ δι' αὐτοῦ, θεὸς πάλιν τῆς υἱοθεσίας ἀναβαίνομεν δόξαν.

diuinis noui testamenti scripturis collectas, ad vestram in Deum pietatem mittendas existimaui. Quo nimirum breuiter ac sigillatim hasce euoluentes, vestram in primis mentem etiam nunc cohonestare, deinde ad agnoscendam veritatem, aliis quibuscumque visum fuerit, adiumento esse, necnon apostolicis præconiis perinde ac sertis quibusdam capita vestra redimire possitis. Quandoquidē copiosa merces ea de causa reddi consueuit. scriptum est enim: *Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animam eius a morte, & operiet multitudinem peccatorum.* Porro autem cum in eiusmodi sententiis adducendis, vel earumdem quoque conclusionibus, subinde dicturi sumus, Deus igitur est Christus; aut vnus ergo Filius & Dominus est Christus: non eo sensu id dicimus, quo illi; quasi nimirum Emmanuel secundum gratiā tantum Deus, aut Filius, aut Dominus sit nominatus; aut per assiduos progressus & incrementa, perinde ac vnus quispiam e medio grege nostrique similis homo sanctificatus, ad illud gloriæ culmen conscenderit. Verum vnum hoc instituimus & dicimus, nempe Verbum cum Deus esset, ad exinanitionem, seruilemque formam se demisisse ac descendisse; ita tamen vt verus nihilominus Deus ac secundum naturam vniuersorum Dominus permanserit, solusque & proprie Filius. cui & nos quoque per gratiam ipsius conformamur, & ad adoptationis gloriam conscendimus.

Iac. c. 5. v. 20.

ιβ'.

Ὀνομα δὲ τὸ, Χριστὸς, πρέπειν μοὶ ἐκ οἶδα πῶς διαβεβαιοῦνται τινες καὶ ἰδικῶς τε Ⓒ κατὰ μόνας, Ⓒ ἔξω

XII.

Ceterum nomen hoc, Christus, quidā nescio quomodo Dei Patris Verbo etiā seorsum ac per se, hoc est, vt extra carnem positū

mente concipitur, conuenire asserunt: mox vero in illum quoq; similiter illud competere contendunt, qui ex sacra Virgine natus est, prout hic quoque per se seorsim subsistere considerabatur: postremo ambobus simul perinde ac vni congruere tradunt, ratione nimirum coniunctionis, vt ipsi loquuntur, in vnam illos personam colligante: (nam veræ illius naturalisque vnionis, etiamsi vnam hanc mysterii huius viam planam, & ab omni errore tutam propositam habeant, nulla apud illos habetur ratio) & hæc illorum simulata confessio non est sincera, sed atri veneni impostura plena. Nam cum diuina scriptura Christum nominans, omnia illi diuina simpliciter tribuat; (nouit enim, nouit inquam illa, Dei Verbum in humana forma apparuisse & carnẽ factum esse) illorum autem institutũ & scopus, qui diuersa ab his sentiunt, sit persuadere eum qui ex muliere natus est, hominem esse vnum quempiam, qui per incrementa, vt dixi, & per propriã, hoc est humanam virtutem dignum se præbuerit, qui honorem quoq; connexionis cum Dei Verbo assequeretur, & insigni prædestinatione eligeretur.

XIII.

Idcirco nomẽ hoc, Christus, soli quoq; Verbo quod ex Deo Patre ortum est, vt seorsim ac per se subsistere consideratur, conuenire asserunt. Nos autem ita sentire aut loqui nequaquã didicimus: quandoquidẽ tunc primum Verbum Iesu Christi appellationem sortitum dicimus, cum factum est caro; siquidem ob id Christus vocatur, quia exultationis oleo, hoc est Spiritu sancto a Deo Patre in-

σαρκὸς ὄντι τε καὶ νοουμένῳ τῷ ἐκ θεοῦ φωτὶ λόγῳ. πρέπειν δὲ ὁμοίως ⁊ τῷ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου γεγυνημένῳ, κἂν εἰ νοοῖτο ὑφεστηκὼς καθ' ἑαυτὸν καὶ κατ' ἰδίαν μόνας ἔτι καὶ καθ' ἑαυτόν. καὶ τελείως δὲ πρέπειν * ἀμφοῖν, ὡσανεὶ τῆς συναφείας λόγου, καθάπερ αὐτοί φασιν, εἰς ἓν αὐτοὺς προσωπον * συνεισφέροντες· ἑνώσεως γὰρ τῆς κατὰ φύσιν καὶ ἀληθοῦς οὐδεὶς λόγος αὐτοῖς· καὶ ⁊ τοι ταύτην ἔχοντος τὸ μυστηρίου τοῦτο ὁδὸν ὀρθὴν καὶ ἀπλανεστάτην. καὶ ἡ σκῆψις αὐτῶν οὐχ ἁπλῆ, πανούργου δὲ μᾶλλον καὶ ἀπάτης μεμέστωται. ἐπειδὴ γὰρ ἡ θεοπνεύστος γραφὴ Χριστὸν ὀνομάζουσα, πάντα αὐτῷ προσνέμει τὰ θεοπρεπῆ· οἶδε γὰρ, οἷόν τι διὰ θεοσεβείας μορφὴν πεφηνότα καὶ σεσαρκωμένον θεοῦ λόγου· σκοπὸς δὲ τοῖς ἕτερα παρὰ ταῦτα φρονεῖν ἠρημένοις, καὶ κοινὸν ἀνθρωπον ἀποφαίνειν τὸν ἐκ γυναικὸς, ἐξ ὑπαδόσεως, ὡς ἔφην, καὶ ἐξ ἰδίας τε καὶ ἀνθρωπίνης ἀρετῆς ἄξιον ἑαυτὸν παρασκευάσαντα τοῦ χρῖσαι ἐλαίῳ ἀγαλλιάσεως καὶ συναφείᾳ προσώπου τῇ πρὸς τὸν ἐκ θεοῦ λόγον, καὶ ἀπολεκτὸν γνώσεως καὶ προγνώσεως.

ιγ'.

Ἐκεῖνό φασιν, ὅτι τὸ, Χριστὸς, ὄνομα πρέπει ⁊ μόνῳ, καὶ ἰδίᾳ, καὶ καθ' ἑαυτὸν νοουμένῳ ⁊ ὑπαρχούσῃ τῷ ἐκ θεοῦ πατρὸς * πεφηνότι λόγῳ. ἡμεῖς δὲ οὐχ οὕτω διδιδάγμεθα φρονεῖν, ἢ λέγειν. ὅτε γὰρ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, τότε καὶ ὠνομάσθαι φαμὲν αὐτὸν Χριστὸν Ἰησοῦν. ἐπειδὴ γὰρ κέχρισται τῷ ἐλαίῳ τῆς ἀγαλλιάσεως, ἤτοι τῷ ἁγίῳ πνεύματι παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ

ANNO CHRISTI 431.

* ἀμφοῖν ὡς ἐν.

* συνεισφέροντες.

* πεφηνότι

ANNO CHRISTI 431.

καὶ παῖδός, ταύτῃ τοι Χριστὸς ὀνομάζεται. ὅτι δὲ πρέπει τὸ ἀνθρώπινον ἡ χρῖσις, ἐκ ἂν συνδιασταίης τοῖς τὴν ὀρθὰ φρονεῖν εἰωθόσιν. * εἰ μὲν γὰρ θεός ἐστι καὶ λόγος, ἐκ ἂν ἐδεήθη χρίσεως. οὐ γάρ που φαίη τις ἂν κεχρίσθαι ἢ ἡγιάσθαι ὑπὸ ἐκ θεοῦ λόγον τῷ ἰδίῳ πνεύματι, ὡς ἑτέρῳ παρὰ αὐτὸν τὴν φύσιν ὑπερκειμένῳ καὶ πρεσβυτέρᾳ. χρεὶς γὰρ πάσης αὐτιλογίας τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. ὅπῃ δὲ τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος μέτροις τὸ ἁγιάζεσθαί τε καὶ χρίεσθαι πρέπει, πᾶσα πως ἀνάγκη Χριστὸν ὀνομάζεσθαι ὑπὸ ἐκ θεοῦ λόγου· οὐχ ὅτε γυμνὸς ἦν ἔτι καὶ οὔπω σεσαρκωμένος, ἀλλ' ὅτε γεγονὼς καθ' ἡμᾶς, τουτέστιν ἀνθρωπος, ἐχρίσθη κατὰ τὸ ἀνθρώπινον. ὥστε τὸ, Χριστὸς, ὄνομα πρέποι ἂν κατ' οὐδένα τρόπον οὕπω καθ' ἡμᾶς γεγονότι τῷ ἐκ θεοῦ πατρὸς φύσει λόγῳ. εἰ δὲ ὀνομάζοιτό που Χριστὸς, συνανθρωπήσαντά μοι νόησον αὐτόν. κἂν λόγου ἀκούσῃς, πεπραγμένης ἤδη τῆς συνανθρωπήσεως, τῆς ἐνωθείσης αὐτῷ μὴ ἀμνημονήσῃς σαρκός. ἀλλὰ μέρος δὲ τούτῳ κἀκείνῳ πρέπειν οἴεσθαι τῷ φωνῇ, ἀστοχεῖ παντελῶς, μᾶλλον * δὲ καὶ αὐόσει ἢ φρονεῖν, ἢ λέγειν. εἷς γὰρ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, ὃν οὐ μεμέρισται, καθὰ καὶ αὐτὸς ὁ σοφώτατος Παῦλος, ὁ Χριστὸν ἔχων συναυτῷ, τὸ θεῖον αὐτῷ λαλοῦντα μυστήριον. πρόσβαλλόσθαι δὲ τοῖς ἑφεξῆς κεφαλαίοις, ὕβρει καὶ ἀπειθείᾳ εἰς ἀλήθειαν ἐμὸν εὑρήσετε λόγον.

unctum est. Quod autem inunctio illa assumptæ humanitatis ratione illi conueniat, id apud recte sentientes in quæstionem non venit. nam si Dei Verbum Deus est, nulla vtique vnctione indiget. Nec vllus vnquam docuit Dei Verbum Spiritu suo inunctum aut sanctificatum esse, quasi is secundum naturam ab illo sit diuersus, superior & excellentior. *Minus namque sine vlla contradictione a meliori semper benedicitur*. Quia ergo sanctificatio & inunctio humanæ naturæ humilitati congruunt, fit necessario vt Dei Verbum non tum Christi nomine donatum sit, cum etiamnum nudum, hoc est, nondum incarnatum esset, sed tunc demum, cum more nostro factum homo, secundum naturam humanam inunctum est. Quamobrem nomen hoc Christus, nulla ratione prius in Dei Patris Verbum conueniebat, quam humano more atque modo genitum esset. Quod si absolute alicubi Christus nominatur, mox illud incarnatum intelligas. & si Verbum audias peracta iam incarnatione, vnitæ ipsi carnis non obliuiscaris. Porro autem arbitrari vocem hanc Christus seorsim huic, & seorsum rursus illi conuenire, istuc, inquam, sentire vel loqui stultum est omnino, imo vero impium, & profanum. Vnus enim Dominus Iesus Christus non diuisus, neq; dissectus; quemadmodum sapientissimus Paulus, qui Christum in se diuinum hoc mysterium recludentẽ habebat, manifeste docet. Verum ad capita ordine hic iam sequentia animum adiungentes, orationem meam rectam & ad veritatis normam accommodatam comperie-

Hebr. c. 7. v. 7.

1. Cor. c. 1. v. 13.

tis. Consentaneum est autẽ, opinor, vt illud quoq; hoc loco protester; puta Dei Patris Verbum æque perfectum suisque numeris absolutum esse in humanitate, & secundum humanitatis rationẽ, atque perfectum est in diuinitate. Tum corpus quoque quod assumpsit non inanimum esse, sed anima intelligente perfectũ & informatum. Vniuersarum rerum opifex auctorque Deus (sanctæ Christi sponsæ) qui se diligentibus cęlestia bona impertitur, beatas animas vestras suis donis impleat, quo in mensurã ætatis plenitudinis Christi consurgentes, vitam gloriosam probatamq;, & omni admiratione dignam transigatis.

ANNO CHRISTI 431.

πρεσβιαμβρύεσθαι δὲ ὅιμαι καὶ κεῖνο καλόν. ὥσπερ γαρ ὅστιν ἡ θεότης τέλεος ὁ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγος, οὕτω καὶ ἡ ἀνθρωπότης τέλεος, κατά γε τὴν ἀνθρωπότητος λόγον· ἐκ ἄψυχον σῶμα λαβών, ἐψυχωμένον δὲ μᾶλλον ψυχῇ λογικῇ. ὁ δὲ θεὸς τῶν ὅλων, ὁ τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν τὰ ἐξ οὐρανοῦ διδυέμων ἀγαθὰ, τὰς ὁσίας ὑμῶν ἐμπλήσαι ψυχὰς τοῖς παρ' ἑαυτοῦ χαρίσμασιν· ἵνα καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας ἀναβαίνουσαι τῆς πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, δι' ἀκλεᾶ καὶ δόκιμον πλὴν ἀξιάγαστον ὑμῶν ἀποφαίνητε ζωὴν, ἁγίαι νύμφαι Χριστοῦ.

Hæc insunt in iis quæ sequuntur.

Τάδε ἔνεστιν ἐν τοῖς ἑφεξῆς.

Quod Christus sit Deus, vnione ad Deum Verbum ascendente ad eius gloriam templo quoque assumpto, ex apostolicis.

Ὁτι θεὸς ὁ Χριστὸς, ἑνώσει τῇ πρὸς τὸν θεὸν λόγον εἰς πλὴν αὐτοῦ δόξαν ἀναβαίνοντος καὶ τοῦ προσληφθέντος ναοῦ, ἐκ τῶν ἀποστολικῶν.

Ex catholicis sententiæ in idem.

Ἐκ τῶν καθολικῶν ἐκλογὴ εἰς τὸ αὐτό.

Ex euangelicis sententiæ in idem.

Ἐκ τῶν εὐαγγελικῶν ἐκλογὴ εἰς τὸ αὐτό.

Quod Christus sit vita, & viuificator, argumenta ex apostoli Pauli aliorumque apostolorum literis petita.

Ὁτι ζωὴ καὶ ζωοποιὸς ὁ Χριστὸς, ἐκ τῶν κειμένων παρὰ τῷ ἀποστόλῳ Παύλῳ, καὶ ἐν τοῖς ἀποστολικοῖς * δόσεσι.

Quod fides sit in Christum, vt in Deum, ex catholicis & euangelicis.

Ὁτι εἰς Χριστὸν ἡ πίστις ὡς εἰς θεὸν, ἐκ τῶν καθολικῶν, καὶ ἐκ τῶν εὐαγγελικῶν.

Quod Christus sit vita & propitiatorium, explanationes variæ.

Ὁτι ζωὴ καὶ ἱλαστήριον ὁ Χριστὸς, ἐκλογαὶ διάφοροι.

Quod Christi mors mundo salutaris extiterit, ex apostolicis & euangelicis annotationes.

Ὁτι ὁ Χριστοῦ θάνατος τῷ κόσμῳ σωτήριος, ἐκ τῶν ἀποστολικῶν καὶ εὐαγγελικῶν ἐκλογαί.

ANNO CHRISTI 431.

ΟΤΙ ΘΕΟΣ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ, ἑνώσει τῇ πρὸς τὸν θεὸν λόγον εἰς τὴν αὐτοῦ δόξαν ἀναβαίνοντος καὶ τοῦ προσληφθέντος ναοῦ.

QVOD CHRISTVS sit Deus, per vnionem ad Deum Verbum ascendente ad eius gloriam templo quoque assumpto.

Ἐκ τῆς πρὸς Ρωμαίους.

Ex epistola ad Romanos.

ΠΑΥΛΟΣ δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ, ὃ προεπηγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις, περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα· τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης, ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.] ἐκοῦν, εἴπερ ἔστιν εὐαγγέλιον θεοῦ τὸ περὶ Χριστοῦ κήρυγμα, πῶς οὐ θεὸς ὁ Χριστός; καὶ εἰ πάσης προφητείας ἐπ' αὐτὸ βλεπούσης πέρας, καὶ μόνον τοῦ θεοῦ κηρύττουσιν αἱ γραφαὶ ἐκ σπέρματος Δαυὶδ, κἂν ὡρίσθαι λέγοιτο κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης διὰ τὸ τῆς ἀναστάσεως μυστήριον, πῶς οὐχ υἱὸς ἀληθῶς, ἐκ τῆς τῶν νεκρῶν ἀναστάσεως μαρτυρούμενος; ἐγήγερται γὰρ ἐκ ἀνθρώπου κοινὸς καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' ὡς θανάτου κρείττων, καθὸ καὶ ζωὴ καὶ θεός.

Περὶ τῶν προσκυνούντων τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα· διότι γνόντες τὸν θεόν, οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν, ἢ εὐχαρίστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. Φάσκοντες εἶναι σοφοί, ἐμωράνθησαν. γράφει που Παῦλος τοῖς ἐξ ἐθνῶν κεκλημένοις, entes, stulti facti sunt. Scribit idem Paulus alibi iis, qui ex gentibus

PAVLVS *seruus Iesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus in euangelium Dei, quod ante promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis, de Filio suo, qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem; qui prædestinatus est Filius Dei in virtute, secundum Spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri.* Igitur si prædicatio de Christo est euangelium Dei, quomodo Christus non est Deus? Rursum si omnes omnino prophetæ ad ipsum quasi ad scopum collimant, diuinæque scripturæ illum ipsum, qui ex semine Dauid ortus est, quamquam propter incarnationis mysterium secundũ sanctificationis Spiritum prædestinatus dicatur, Filium Dei prædicant, quo pacto non est verus Filius; maxime vero cum per resurrectionem ex mortuis euidens testimonium habeat? Neque enim in vitam resuscitatus est vt vnus quispiam homo nostri similis, sed tamquam morte superior, quatenus nimirũ vita est & Deus.

Rom. c. 1. v. 1.

De his qui Creatoris loco creaturam adorant: *Quia cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt; sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum. Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt.* Scribit idem Paulus alibi iis, qui ex gentibus

Rom. c. 1. v. 21.

vocati fuerunt, hoc est nobis, hoc modo: *Nunc autem cum cognoueritis Deum, imo cogniti sitis a Deo.* Quem obsecro alium per fidem cognouimus, nisi ipsum prorsus Iesum Christum? Quare si illum vt Deum cognouimus, & vt Deũ debito honore prosequimur, vere illuminati sumus: sin autem illius gloriam permutamus, merito nos ipsi quoque in nostris cogitationibus euanuisse deprehendimur. Nam si vere in illum credidimus, vtiq; tamquam in Deum in illum credimus. Alioqui enim modis omnibus fateri oporteret, nos etiamnum prisci erroris laqueis irretitos teneri, vtpote in communem hominem credentes. At non ita res habet.

Galat. c. 4. v. 9.

Et sicut non probauerunt Deum habere in notitia, tradidit eos Deus in reprobum sensum, vt faciant ea quæ non conueniunt. Si Christum agnoscimus vt Deum, cognitum nequaquam aspernemur, vulgarem tantummodo hominem illum esse dictitantes. Sin autem inscitia excæcati istuc facere veriti non fuerimus, simul cum aliis in reprobum sensum præcipites ruamus necesse est.

Rom. c. 1. v. 28.

Secundum duritiam tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicii Dei, qui reddet vnicuique secundum opera eius. Docet hic beatus Paulus, nos omnes ante tribunal Christi manifestari oportere, quo vnusquisque referat, quæ in corpore gessit, siue bonum, siue malum. Dixit item alius ex sanctis Apostolis: *Vnus est legislator & iudex.* Canit & ipse Dauid quoque: *Quoniã Deus iudex est.* Cum igitur sententiam quam Christus

Rom. c. 2. v. 5.

Iac. c. 4. v. 12.

Psalm. 74. v. 7.

τουτέστιν ἡμῶν· νυνὶ δὲ γνόντες θεὸν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ θεοῦ. πῶς πάλιν ἐπιστρέφετε ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε; ἡμέρας παρατηρεῖσθε καὶ μῆνας καὶ καιροὺς καὶ ἐνιαυτούς. φοβοῦμαι ὑμᾶς μή πως εἰκῇ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς. γίνεσθε ὡς ἐγὼ, ὅτι καὶ ἐγὼ ὡς ὑμεῖς, ἀδελφοί. οὐδέν με ἠδικήσατε. οἴδατε δὲ ὅτι δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον· καὶ τὸν πειρασμὸν ὑμῶν ἐν τῇ σαρκί μου οὐκ ἐξουθενήσατε οὐδὲ ἐξεπτύσατε, ἀλλ' ὡς ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς Χριστὸν Ἰησοῦν. ποῦ οὖν ὁ μακαρισμὸς ὑμῶν; μαρτυρῶ γὰρ ὑμῖν ὅτι εἰ δυνατὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἐμοὶ ἐδώκατε. ὥστε ἐχθρὸς ὑμῶν γέγονα ἀληθεύων ὑμῖν; οὐ καλῶς ζηλοῦσιν ὑμᾶς, ἀλλὰ ἐκκλεῖσαι ὑμᾶς θέλουσιν, ἵνα αὐτοὺς ζηλοῦτε. καλὸν δὲ ζηλοῦσθαι ἐν καλῷ πάντοτε, καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ παρεῖναί με πρὸς ὑμᾶς. τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω μέχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν· ἤθελον δὲ παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου, ὅτι ἀπορῶ ἐν ὑμῖν. λέγετέ μοι οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον οὐκ ἀκούετε; γέγραπται γὰρ ὅτι Ἀβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης καὶ ἕνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας. ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης κατὰ σάρκα γεγέννηται, ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρας διὰ τῆς ἐπαγγελίας. ἅτινά ἐστιν ἀλληγορούμενα· αὗται γάρ εἰσιν αἱ δύο διαθῆκαι· μία μὲν ἀπὸ ὄρους Σινᾶ εἰς δουλείαν γεννῶσα, ἥτις ἐστὶν Ἁγὰρ· τὸ γὰρ Ἁγὰρ Σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ· συστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν Ἰερουσαλήμ· δουλεύει γὰρ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς· ἡ δὲ ἄνω Ἰερουσαλὴμ ἐλευθέρα ἐστίν, ἥτις ἐστὶ μήτηρ πάντων ἡμῶν. γέγραπται γάρ· εὐφράνθητι στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα, ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα· ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα. ὑμεῖς δέ, ἀδελφοί, κατὰ Ἰσαὰκ ἐπαγγελίας τέκνα ἐστέ. ἀλλ' ὥσπερ τότε ὁ κατὰ σάρκα γεννηθεὶς ἐδίωκε τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτως καὶ νῦν. ἀλλὰ τί λέγει ἡ γραφή; ἔκβαλε τὴν παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς· οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσει ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρας. διόπερ, ἀδελφοί, οὐκ ἐσμὲν παιδίσκης τέκνα ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρας. τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν ἡμᾶς Χριστὸς ἠλευθέρωσεν· στήκετε οὖν καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε. ἴδε ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει. μαρτύρομαι δὲ πάλιν παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ ὅτι ὀφειλέτης ἐστὶν ὅλον τὸν νόμον ποιῆσαι. κατηργήθητε ἀπὸ Χριστοῦ οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσατε. ἡμεῖς γὰρ πνεύματι ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα. ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη. ἐτρέχετε καλῶς· τίς ὑμᾶς ἐνέκοψε τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι; ἡ πεισμονὴ οὐκ ἐκ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς. μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ. ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε· ὁ δὲ ταράσσων ὑμᾶς βαστάσει τὸ κρίμα, ὅστις ἐὰν ᾖ. ἐγὼ δέ, ἀδελφοί, εἰ περιτομὴν ἔτι κηρύσσω, τί ἔτι διώκομαι; ἄρα κατήργηται τὸ σκάνδαλον τοῦ σταυροῦ. ὄφελον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς. ὑμεῖς γὰρ ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε, ἀδελφοί· μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῇ σαρκὶ, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις. ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ λόγῳ πεπλήρωται, ἐν τῷ Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῆτε. λέγω δέ, πνεύματι περιπατεῖτε καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε. ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός· ταῦτα γὰρ ἀντίκειται ἀλλήλοις, ἵνα μὴ ἃ ἐὰν θέλητε ταῦτα ποιῆτε. εἰ δὲ πνεύματι ἄγεσθε, οὐκ ἐστὲ ὑπὸ νόμον. φανερὰ δέ ἐστιν τὰ ἔργα τῆς σαρκός, ἅτινά ἐστιν πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, εἰδωλολατρία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρις, ζῆλος, θυμοί, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι, αἱρέσεις, φθόνοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἃ προλέγω ὑμῖν καθὼς προεῖπον ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν. ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραΰτης, ἐγκράτεια· κατὰ τούτων οὐκ ἔστιν νόμος. οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασιν καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχῶμεν. μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλούμενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες. ἀδελφοί, ἐὰν καὶ προλημφθῇ ἄνθρωπος ἐν τινι παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραΰτητος, σκοπῶν σεαυτὸν μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ. εἰ γὰρ δοκεῖ τις εἶναί τι μηδὲν ὢν, φρεναπατᾷ ἑαυτόν. τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος, καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον. ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει. κοινωνείτω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον τῷ κατηχοῦντι ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς. μὴ πλανᾶσθε, θεὸς οὐ μυκτηρίζεται· ὃ γὰρ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει· ὅτι ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα ἑαυτοῦ ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν· ὁ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον. τὸ δὲ καλοποιοῦντες μὴ ἐκκακῶμεν· καιρῷ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν μὴ ἐκλυόμενοι. ἄρα οὖν ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως. ἴδετε πηλίκοις ὑμῖν γράμμασιν ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί. ὅσοι θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν σαρκί, οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, μόνον ἵνα τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ μὴ διώκωνται. οὐδὲ γὰρ οἱ περιτεμνόμενοι αὐτοὶ νόμον φυλάσσουσιν, ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχήσωνται. ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται κἀγὼ κόσμῳ. ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις. καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος καὶ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ. τοῦ λοιποῦ κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω· ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν, ἀδελφοί. ἀμήν.

Πρὸς Γαλάτας ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης.

Anno Christi 431.

igitur sententiam quam Christus ὅστιν. ὅτε δίνων δικαιοκρισίαν θεοῦ φησιν εἶναι τὴν ἐπὶ τῷ βήματος τοῦ θεοῦ ἐφ'

ANNO CHRISTI 431.

ἑκάστῳ ψῆφον, ᾗ αὐτὸς ἐξοίσῃ Χριστός· φράσομεν γὰρ τῷ βήματι αὐτοῦ, καὶ οὐχ ὡς ἑνὶ τῶν καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' ὡς κριτῇ καὶ θεῷ καὶ νομοθέτῃ· πῶς οὐχὶ θεὸς ὁ Χριστός; διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας. νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ πεφανέρωται, μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν. δικαιοσύνη δὲ θεοῦ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς πάντας τοὺς πιστεύοντας. δίχα νόμου δικαιοσύνην, ᾗ καὶ ὑπὸ τῶν ἁγίων προφητῶν μεμαρτυρῆσθαι φησι, τὴν διὰ πίστεως εἶναι λέγει * τὴν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν. εἶτα, πῶς οὐ θεὸς ὁ δικαιῶν τοὺς πιστεύοντας, ὅπερ εἶη θεὸς ἀληθῶς; ὁρᾷ γὰρ εἰς τοῦτο τὸ τῆς πίστεως πέρας. μαρτυρούντων δὲ τῶν ἁγίων προφητῶν τῇ εἰς Χριστὸν πίστει, ἵνα ὁ φαίνειν τολμῶν, ἐκ τίνος θεὸν αὐτὸν διὰ τὸ ἀνθρώπινον, ἤγουν ὅτε γέγονε σαρξ ὁ λόγος;

*Ita. τῆς

Πάντες γὰρ ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.] εἰ τὸ ἁμαρτάνειν ἡμᾶς ὑστερεῖσθαι ποιεῖ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, ὅτι μὴ οἶδεν ἁμαρτίαν· γέγραπται δὲ περὶ Χριστοῦ, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν· ὑστερούμεθα ἢ καὶ τοῦτο τῆς δόξης αὐτοῦ πλημμελοῦντες ἡμεῖς· θεὸς ἄρα ὅτι καὶ μὴ σαρκὸς ὁ λόγος. οὐ γὰρ ἐποίησεν ἁμαρτίαν.

Νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ νόμον ἱστῶμεν.] ὁ διὰ Μωσέως νόμος θεὸν ἕνα προσκυνεῖν ἐδίδαξε τοὺς ἐξ Ἰσραήλ· κύριος γὰρ φησιν ὁ θεός σου, κύ-

pro diuino tribunali ſedens (ſiſtemur enim ante tribunal illius, non tamquam hominis noſtri ſimilis, ſed tamquã Dei & iudicis, & legiſlatoris) de quolibet laturus eſt, iuſtũ Dei iudicium Apoſtolus appellet, quomodo Chriſtus non eſt Deus? *Per legem enim cognitio peccati. Nunc autem ſine lege iuſtitia Dei manifeſtata eſt, teſtificata a lege & prophetis. Iuſtitia autem Dei per fidem Ieſu Chriſti in omnes & ſuper omnes, qui credunt in eum.* Sine lege iuſtitiam (quam a ſanctis quoque prophetis teſtimonium habuiſſe aſſerit) eam hoc loco definit, quæ eſt per fidem in Chriſtũ Ieſum. At enim quanam, quæſo, ratione is Deus cenſendus non eſt, qui credentes illum verum Deum eſſe iuſtificat? Cum, inquam, huc fides tamquam ad ſcopum tendat, & ſacri præterea prophetæ fidei quæ eſt in Chriſtum Ieſum teſtimonium perhibeant; quis propter humanam naturam, hoc eſt Verbi incarnationem, illius diuinitatem inficiari audeat? Rom. c. 3. v. 20.

Omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei, iuſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Ieſu. Si peccati labe contaminari facit nos egere gloria Dei, quoniam peccatum non nouit: de Chriſto autem eſt in ſacris literis, quod peccatum non fecerit; nos autem ea de cauſa ab eius gloria abſumus, quia abſque delicto non viuimus: cui dubium eſſe poteſt, quin Verbum incarnatum Deus ſit? nam peccatum non fecit. Rom. c. 3. v. 23.

Legem ergo deſtruimus per fidem? Abſit: ſed legem ſtatuimus. Lex Moſaica Deum vnum ado- Rom. c. 3. v. 31.

Dominus Deus tuus Iſrael, Deus Deut. c. 6. v. 4.

randum eſſe docuit. Ait enim:

vnus est. & ipse quoque Deus eosdem hac oratione compellabat:

Exod. c. 20. v. 4. *Non erunt tibi dii alii præter me.* Numquid igitur fides quæ est in Christum, eos qui per eam vocati sunt, eo transtulit, vt vnum secundum naturam Deum non adorent? legemne ergo destruimus, quæ ad vnum verum Deum nos ducit? Absit, inquit ille: sed legem statuimus. Adiungimus ergo nos Christo tamquam vero Deo, ne violatæ legis insimulemur, sed commendemur, vt qui legem per fidem statuamus.

Rom. c. 4. v. 17. Et de Abraham scribit: *Ante Deum cui credidit, qui viuificat mortuos, & vocat ea quæ non sunt, tamquam ea quæ sunt.* Cum igitur mortuos vitæ restituere posse in nullum alium conueniat, nisi in solum naturalem Deum; Christusque propriæ carnis contactu eos viuificet ac ex mortuis excitet, qui morte absumpti fuerant; quomodo non est verus Deus, maxime vero cum alios quoque ipse ea potestate donarit, vt in nomine ipsius vita functos in lucem reuocare possent?

Rom. c. 7. v. 4. *Itaque fratres mei, & vos mortificati estis legi per corpus Christi, vt sitis alterius, qui ex mortuis resurrexit, vt fructificemus Deo.* Mortificamur legi, quando ab illius seruitute & cultu desistimus; euadimus autem alteri, hoc est Christo qui ex mortuis resurrexit, obnoxii, dum vt fructificemus Deo, oraculis euangelicis ab ipso editis morē gerere enixe contendimus. At vero summa & caput euangelicorum præceptorum est fides in ipsum. Hic enim noster est fructus, quem Christo tamquam

εἷς ὄντι. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς προσεφώνει λέγων αὐτοῖς· ἐκ ἔσονταί σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ. ἆρ' οὖν μετέσχεν ἡ πίστις ἡ εἰς Χριστὸν τοῦτον δι' αὐτῆς κεκλημένους εἰς τὸ μὴ ἑνὶ τῷ τῇ φύσιν θεῷ προσκυνεῖν; ἆρα καταργοῦμεν νόμον τῷ ἑνὶ τῷ κατ' ἀλήθειαν θεῷ προσκομίζοντας; μὴ γένοιτο, φησὶν, ἀλλὰ νόμον ἱστῶμεν. ἑκοῦσι ὡς θεῷ προσέρχεσθαι τῷ Χριστῷ, ἵνα μὴ καταγραφώμεθα, ὡς παραλύοντες νόμον, ἐπαινώμεθα δὲ μᾶλλον, ὡς ἱστῶντες νόμον διὰ τῆς πίστεως.

Περὶ τοῦ Ἀβραὰμ φησι· κατέναντι οὗ ἐπίστευσε θεοῦ, τοῦ ζωογονοῦντος τοὺς νεκροὺς, καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα.] ὅτε τοίνυν τὸ ζωοποιεῖν δεδύναται τοὺς νεκροὺς ἁρμόσειν ἂν οὐχ ἑτέρῳ, πλὴν ὅτι μόνῳ τῷ τῇ φύσιν θεῷ· ζωοποιεῖ δὲ Χριστὸς τῇ διὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς τοῦτον καταφθαρμένους, ἀπολομένους τῷ νεκρῶν, καὶ δώσας αὐτοῖς· πῶς οὐ θεὸς ἀληθινὸς, ὁ δοὺς καὶ ἑτέροις ἐξουσίαν τοὺς νεκροὺς ἐγείρειν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ;

Ὥστε, ἀδελφοί μου, καὶ ὑμεῖς ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ διὰ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ γένεσθαι ὑμᾶς ἑτέρῳ τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι, ἵνα καρποφορήσωμεν τῷ θεῷ.] θανατούμεθα τῷ νόμῳ, τῆς κατ' αὐτὸν λατρείας ἀποπαυόμενοι· γινόμεθα δὲ ἑτέρῳ τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι, τουτέστι Χριστῷ, τοῖς αὐτοῦ θεσπίσμασιν εὐαγγελικοῖς κατακολουθεῖν σπουδάζοντες, ἵνα καρποφορήσωμεν τῷ θεῷ. κεφάλαιον δὲ τῶν εὐαγγελικῶν θεσπισμάτων ἡ πίστις ἡ εἰς αὐτόν· καὶ οὕτως ἡμῖν ὁ καρπὸς, ὡς θεῷ, προσα-

ANNO CHRISTI 431.

ANNO CHRISTI 431.

γόμθ@ τῷ Χεισ῀. θεὸς οὖ῀ ἄρα ὅ῀ιν ὁ ἐκ νεκρῶν ἀναίας᾽, ὡς σαρκὸς γεγονότος τ῀ λόγου.

Οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες, θεῷ ἀρέσαι οὐ δυύανται. ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐσὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ᾽ ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα Χεισ῀ οὐκ ἔχι, οὗτος οὐκ ἔσιν αὐτ῀. εἰ δὲ Χεισὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν δι᾽ ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην. εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τ῀ ἐγείραντος Ⓣ Ιησουῦ οὐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας ἐκ νεκρῶν Χεισὸν Ιησουῦ, ζωοποιήσι καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τ῀ ἐνοικοῦντος αὐ῀ πνεύματ@ ἐν ὑμῖν.] ἰδοὺ δὴ σαφῶς τὸ θεοῦ πνεῦμα λέγεται τ῀ Χεισοῦ. ἀλλ᾽ εἴπερ ὅ῀ιν ἄνθρωπος ἰδικῶς Ⓒ καὶ μέρ@ κείμθ@, κατῳκικότα μόν Ⓦ ἐν αὐτῷ Ⓣ τ῀ θεοῦ λόγον ἔχων, πῶς αὐ῀ τὸ θεῖον λέγεται πνεῦμα; ἀλλὰ μᾶλλον ἴδιον αὐ῀ τὸ πνεῦμά ὅ῀ι. θεὸς ἄρα, καὶ οὐχ ἑτέρως. οὐ γὰρ ἐν ἀνθρώπῳ γέγονεν ὁ τ῀ θεοῦ λόγος, ἀλλὰ γέγονεν ἄνθρωπος ἀληθῶς, μὴ ἓ῀ μεῖναι θεός. ὅτω γὰρ ἂν νοοῖτο Χριστοῦ τὸ πνεῦμα ὑπάρχειν τὸ τ῀ παῤῥός.

Ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ θεοῦ. οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ᾽ ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομθ, Αββᾶ ὁ πατήρ. ὁ μακάριος γράφι Παῦλος· ὅτι δέ ἐσε υἱοί, ἐξαπέσειλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τ῀ υἱοῦ αὐ῀ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, κράζον, Αββᾶ ὁ πατήρ.] ἐκοῦσι δὲ ἐν πνεύματι ἓ῀ υἱοῦ παῤῥησίαν ἔχομθ πατέρα καλεῖν Ⓣ θεὸν, ὡς τ῀ κ῀ Φύσιν καὶ ἀληθοῦς υἱοῦ τὸ πνεῦμα πλουτήσαντες.

Deo offerimus. ergo qui ex mortuis resurrexit, Deus existit, quod Verbum caro sit factum.

Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem in carne non estis, sed in spiritu; si tamen spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Christi spiritum non habet, hic non est eius. Si autem Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero vita propter iustificationem. Quod si spiritus eius, qui suscitauit Iesum Christum ex mortuis, habitat in vobis: qui suscitauit Iesum Christū a mortuis, viuificabit & mortalia corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum eius in vobis. En hic Christi Spiritus, Dei Spiritus esse diserte asseritur. At si Christus per se & secundum se aliud nihil est quam homo, Verbum Dei vt hospitem solum in se habens, quomodo diuinus ille Spiritus esse eius dicitur? est autem hic Spiritus illius proprius. Deus est ergo, nec aliter res habet. Nec enim Verbum Dei in homine inhabitauit; sed diuinitate integre retenta, homo vere factum est: atque hac ratione, Patris Spiritus, Christi quoque Spiritus intelligitur. *Rom. c. 8. v. 8.*

Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei. Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba Pater. & alio rursum loco beatus Paulus: *Quoniam*, inquit, *estis filii, misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra, clamantem, Abba Pater.* Si igitur per Filii Spiritum fiduciam nacti, Patrē vocare audemus Deum, tamquam qui naturalis verique Filii Spiritu simus locupletati; quo- *Rom. c. 8. v. 14.* *Galat. c. 4. v. 6.*

modo Christus non est Deus, non tantum quatenus accipitur vt homo nostri similis, sed vt Verbum factum est caro, neque secus ac nos carnis & sanguinis particeps effectum est?

Rom. c. 3. v. 35. *Quis nos separabit a caritate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius?* Lex Mosaica inter cetera dictabat, grauiterque præcipiebat: *Deut. c. 6. v. 5.* *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua.* Cum igitur dilectionem, quæ in Deum maxime conuenit, cuiusmodi ea est, quæ ex tota supremaque fortitudine orta ad ipsam vsque animam & sanguinem pertingit, ipsi Christo exhibeamus; quis dicere audeat, Christum non esse Deum? neque enim credibile est sanctorum iudicium vllo modo a veritatis scopo aberrasse.

Rom. c. 8. v. 38. *Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a caritate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.* Iam si nihil omnino a caritate Dei seiungere nos potest; exhibetur hæc autem a nobis in Christo Iesu; cui obscurum esse potest, quin Christus sit Deus? Siquidem ipsum amantes, vniuersorum Deum diligimus. Christum autem dum nomino, incarnatum Dei Verbum intelligo.

Rom. c. 14. v. 10. *Omnes enim stabimus ante tribunal Christi*, inquit; omnes autem sistemur Christo: sedebit hic enim super thronum gloriæ suæ, quo terrarum orbem iudicet in

πῶς οὐ θεὸς ὁ Χριστός; οὐ καθὸ νοεῖται καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος μόνον, ἀλλὰ καθὸ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, καὶ μετέσχηκε παραπλησίως ἡμῖν αἵματος καὶ σαρκός.

Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ; θλῖψις; ἢ στενοχωρία; ἢ διωγμός; ἢ λιμός; ἢ κίνδυνος; ἢ μάχαιρα;] ὁ νόμος ἔφασκεν ὁ διὰ Μωϋσέως, καὶ σύντομον ἐποιεῖτο· ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. ὅτε τοίνυν τῷ ἀγαπῶν τὸν τῷ θεῷ προσπαθέστατον, ὡς ἐξ ὅλης ἰσχύος ⟨ * ἀνωτάτω, τῷ μέχει ψυχῆς καὶ αἵματος καὶ αὐτῷ προσάγομεν τῷ Χριστῷ· τίς ὁ φάναι τολμῶν, ὡς οὐκ ἂν εἴη θεός; διημάρτηκε γὰρ τοῦ πρέποντος κατ' οὐδένα λόγον ὁ τῶν ἁγίων σκοπός. * al. ἀνωτάτω

Πέπεισμαι γάρ, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωή, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαί, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.] εἰ μηδὲν ὅλως ἡμᾶς χωρίσαι δύναται τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ, προσάπτεται ἐξ αὐτῆς ἡμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, πῶς οὐ θεὸς ἐναργῶς ὁ Χριστός, εἴπερ αὐτὸν ἀγαπῶντες, τῶν ὅλων ἀγαπῶμεν θεόν; Χριστὸν δὲ εἰ λέγοιμι, τὸν ἐκ θεοῦ λόγον ἐνανθρωπήσαντα δηλῶ.

Πάντες γὰρ φανησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, φησί. φανησόμεθα δὲ τῷ Χριστῷ. καθεῖται γὰρ ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, κείνων τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ· καίτοι λέγον-

ANNO CHRISTI 431.

λέγοντος τῷ Δαυὶδ, ὅτι θεὸς κριτὴς ὄϛι. θεὸς ἄρα ὄϛιν ὁ Χριϛός.

Τολμηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν ἀπὸ μέρους, ὡς ἀναμιμνήσκων ὑμᾶς, διὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ εἶναί με λειτουργὸν Ιησοῦ Χριϛοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱερουργοῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ· ἵνα γένηται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόσδεκτος, ἡγιασμένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ.] οἱ γὰρ τῆς ἱερουργίας χρῆμα πεπιϛευμένοι, θεῷ λειτουργοῦσι μόνῳ. παρεϛήκασι γὰρ οὐκ ἀνθρώποις ἱερεῖς. ἰδοὺ τοιγαροῦν ὁ σεμνύεται Παῦλος δεδόσθαι φησὶν ἑαυτῷ χάριν παρὰ τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ εἶναι λειτουργὸν Χριϛοῦ Ιησοῦ, καὶ ἱερουργεῖν τὸ τοῖς ἔθνεσι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριϛοῦ. θεὸς οὖν ἄρα Χριϛὸς, εἰ Χριϛὸν κηρύττων τοῖς ἔθνεσι, τοῦ θεοῦ φησιν εὐαγγέλιον ἱερουργεῖν αὐτοῖς, ἵνα προσδεχθῶσιν, ὡς ἡγιασμένοι τῷ πνεύματι.

Ἔχω οὖν καύχησιν τῷ Χριϛῷ Ιησοῦ τὰ πρὸς τὸν θεόν. οὐ γὰρ τολμήσω τι λαλεῖν, ὧν οὐ κατειργάσατο Χριϛὸς δι' ἐμοῦ, εἰς ὑπακοὴν ἐθνῶν, λόγῳ καὶ ἔργῳ, τῇ δυνάμει σημείων τε καὶ τεράτων, τῇ δυνάμει πνεύματος θεοῦ· ὥϛτε με ἀπὸ Ιερουσαλὴμ κύκλῳ, καὶ μέχρι τοῦ Ιλλυρικοῦ πεπληροφορηκέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριϛοῦ.] τὸ τῷ Ιησοῦ καυχᾶσθαί φησι, τὸ καύχημα λέγων ἔχειν πρὸς θεόν. ὅτι δὲ οὐκ ἀνθρώπινον τὸ καὶ τὴν δυνάμει πνεύματος τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις ἐνεργεῖν δύνασθαι τὸν Χριϛὸν τὰ παράδοξα, πῶς ἔνι ἀμφιβάλλειν; ὥσπερ γὰρ ἕκαστος τὴν καθ' ἡμᾶς τὴν ἰδίᾳ δυνάμει τὰ ἑαυτοῦ ἔργα ποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ Χριϛὸς, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει τῷ πνεύματι χρώμενος, ἐνερ-

iuſtitia. Cum ergo Dauid Deum iudicem vocet, conſequitur omnino Chriſtum eſſe Deum.

Audacius autem ſcripſi vobis, fratres, ex parte, tamquam in memoriam vos reducens, propter gratiam quæ data eſt mihi a Deo, vt ſim miniſter Ieſu Chriſti in gentibus; ſanctificans euangelium Dei, vt fiat oblatio gentium accepta & ſanctificata in Spiritu ſancto. Sane quibus ſacri miniſterii prouincia concredita eſt, ii ſoli Deo miniſtrant: neque enim hominibus aſſiſtunt ſacerdotes. Cum hanc igitur gratiam ſibi a Deo donatam profiteatur Apoſtolus, vt ſit miniſter Ieſu Chriſti, Chriſtique euangelium inter gentes adminiſtret, & Chriſtum tandem annuntians, Dei euangelium ſe illis prædicare diſerte affirmet, quo nimirum tamquam Spiritu iam ſanctificatæ, admittantur; quis Chriſti diuinitatem in quæſtionem vocare audeat? Rom. c. 15. v. 15.

Habeo igitur gloriam in Chriſto Ieſu ad Deum. Non enim audeo aliquid loqui eorum, quæ per me non effecit Chriſtus in obedientiam gentium verbo & factis, in virtute ſignorum & prodigiorum, in virtute Spiritus ſancti; ita vt ab Ieruſalem per circuitum vſque ad Illyricum repleuerim euangelium Chriſti. Endum in Chriſto gloriatur, in his quæ Dei ſunt gloriari ſe dicit. Quod autem virtute Spiritus per apoſtolos ſanctos prodigia & ſigna Chriſtum poſſe edere, opus ſit humanis viribus maius, id in dubium reuocare non licet. Nam quomodo is Deus non eſt, cuius Spiritus ſanctus proprius eſt; qui- Rom. c. 15. v. 17.

que per sanctorum manus virtute Spiritus vt propria, miracula operatur, vt quilibet nostrum per propriam virtutẽ operari potest?

Rom. c. 16. v. 16. *Salutant vos omnes ecclesiæ Christi.* & alio quodam loco ad Timotheum scribens, ita ait: *Vt scias*
1. Tim. c. 3. v. 15. *quomodo oporteat te in domo Dei cõuersari.* Quod si ecclesias Christi esse cognoscit, idque testatum facit; citra vllam controuersiam Christus Deus erit.

Rom. c. 16. v. 20. *Deus autem pacis conteret satanam sub pedibus vestris velociter.* Cum pax dicatur esse Dei, Christus autem ad sanctos apostolos
Ioan. c. 14. v. 27. ita inquiat: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis:* quomodo is, quæso, qui pacem veluti proprium bonum dignis impertiri solitus est, verus Deus non est?

Ex priore ad Corinthios.

1. Cor. c. 1. v. 1. PAVLVS *apostolus Iesu Christi, per voluntatem Dei, & Sosthenes frater, ecclesiæ Dei.* Obserua hic; Romanos alloquens, *Salutant vos omnes ecclesiæ Christi,* dicit; nunc vero Corinthiis scribens, ecclesiam Dei esse asserit.

Ibid. v. 12. *Hoc autem dico, quod vnusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephæ, ego autem Christi. Diuisus est Christus? Numquid Paulus crucifixus est pro vobis, aut in nomine Pauli baptizati estis?* Si ergo Christus non est diuisus, omnia & omnes illius sunt. Et si is nostri causa crucifixus est, & nos in nomine ipsius baptizati sumus, omnes vtique illi debemur; sumus autem illi obnoxii, non tamquam homini nostri simili, sed tamquam Deo. Nobis ergo Christus est Deus.

ἡμᾶς ἑνὸς, ἀλλὰ θεοῦ. Χριστὸς ἄρα θεὸς ἐφ' ἡμᾶς.

γεῖ τὸ παράδοξα διὰ τῆς τῶν ἁγίων χρός. εἶτα πῶς οὐ θεός ἐστιν, οὗ ἴδιον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον;

Ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι πᾶσαι τῆς Χριστοῦ.] καίτοι φησὶν ἐν ἑτέροις, Τιμοθέῳ γράφων· ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ σε ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι. εἰ ὁ Χριστοῦ ταῖς ἐκκλησίας οἶδε, καὶ μεμαρτύρηκε· θεὸς ἄρα Χριστός.

Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συντρίψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ταχύ.] θεοῦ λεγομένης εἰρήνης· ἔφη γάρ που Χριστὸς τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις· εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφίημι ὑμῖν· εἶτα πῶς οὐ θεὸς ἀληθῶς ὁ τῆς εἰρήνης δοτήρ, καὶ ὡς ἴδιον ἀγαθὸν τοῖς ἀξίοις δίδοὺς αὐτήν;

Ἐκ τῆς πρὸς Κορινθίους πρώτης.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ Σωσθένης ὁ ἀδελφὸς, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ.] ἐπετήρησεν, ὅτι Ρωμαίοις μὲν εἰρηκὼς, ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι πᾶσαι τῆς Χριστοῦ· Κορινθίοις δὲ πρώτοις, θεοῦ φησιν εἶναι τὴν ἐκκλησίαν. [λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει· ἐγὼ μὲν εἰμι Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ, ἐγὼ δὲ Χριστοῦ. μεμέρισται ὁ Χριστός; μὴ Παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν; ἢ εἰς τὸ ὄνομα Παύλου ἐβαπτίσθητε;] ἀκούω εἰ μὴ μεμέρισται ὁ Χριστὸς, πάντα αὐτοῦ, καὶ πάντες αὐτοῦ. καὶ εἰ αὐτὸς ἐσταυρώθη ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν, αὖθις δηλονότι κεχρεωστήμεθα· ἐσμὲν δὲ ὡς αὐθέντου τοῦ καθ'

ANNO CHRISTI 431.

Επειδὴ καὶ Ιουδαῖοι σημεῖα αἰτοῦσι, καὶ Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν· ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ιουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρίαν.] ἆρ' οὐχὶ πᾶς ὁστισοῦν ὁμολογήσειεν ἄν, ὅτι καλεῖ πρὸς θεογνωσίαν τὴν ἀληθῆ τοῦτ' αὐτὰ πᾶσαν τὴν γῆν τὸ κήρυγμα τὸ εὐαγγελικόν; εἶτα πῶς, ἢ πόθεν τοῦτο ἀμφίβολον; πῶς οὖν ἄρα κηρύττουσιν οἱ μυσταγωγοὶ Χριστὸν ἐσταυρωμένον; ἆρα ὡς ἕνα τῶν καθ' ἡμᾶς, ὃν ὑπὸ σταυρὸν θάνατον ὑπομείναντα· καὶ εἰς ἄνθρωπον ἡ τοῦ κόσμου πίστις πρέπεται; μὴ γένοιτο. πεπιστεύκαμεν δὲ θεὸν ζῶντα καὶ ἀληθινόν. θεὸν οὖν οἴδασι Χριστὸν ἐσταυρωμένον, καὶ τῷ κόσμῳ κηρύττῃ, τεθαρσηκὼς, ὅτι μὴ σφάλλεται.

Quoniam & Iudæi signum petunt, & Græci sapientiam quærunt: nos autem prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam. An non quiuis, obsecro, fateri debet, euangelicam prædicationem omnes quotquot per orbem sparsi sunt, ad veram Dei cognitionem inuitare? At qua tandem ratione istuc alicui ambiguum esse queat? At cuiusmodi, quæso, Christum crucifixum sacri doctores prædicant? Numquid solum hominem nostri similem, qui mortem in cruce pertulisset; ita vt iam in simplicem hominē mundus credat? Absit. Credidimus enim in Deum viuum & verum. Christum proinde crucifixum Deum esse norat, mundoque, quod in illum credens non erret, intrepide annuntiat. 1. Cor. c. 1. v. 22.

Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς ἀδελφοὶ, ἦλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου, ἢ σοφίας, καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ ἔκρινα εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ιησοῦν Χριστὸν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον.] ἰδοὺ δὴ σαφῶς τὸ μαρτύριον τοῦ θεοῦ λέγων καταγγέλλειν τῷ κόσμῳ Χριστὸν Ιησοῦν, ἐπήγαγε, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον. θεὸς οὖν ἄρα ὄντα ὁ σταυρὸν δι' ἡμᾶς ὑπομείνας Χριστὸς Ιησοῦς· οὗ καὶ τὸ μαρτύριον οὐκ ἐν ὑπεροχῇ λόγου καὶ σοφίας κοσμικῆς καταγγέλλεται τῷ κόσμῳ διὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ἀλλ' ὡς ἐν δυνάμει πνεύματος.

Et ego cum veniſſem ad vos fratres, veni non in ſublimitate ſermonis, aut ſapientiæ, annuntians vobis teſtimonium Chriſti. Non enim iudicaui me ſcire aliquid inter vos, niſi Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixum. Ecce hic cum Dei teſtimonium mundo ſe annuntiare liquido exponat, mox tamen Chriſtum Ieſum adiungit, & eum crucifixum. Deus igitur eſt Chriſtus Ieſus, qui crucis ſupplicium noſtri cauſa ſuſtinuit. Cuius quoque teſtimonium mundo per ſanctos apoſtolos annuntiatum eſt, non ſermonis eminentia, mundanæve ſapientiæ faſtu, ſed Spiritus virtute, & oſtenſione. 1. Cor. c. 2. v. 1.

Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις· σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου, τῶν καταργουμένων· ἀλλὰ λαλοῦμεν θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ,

Sapientiam autem loquimur inter perfectos: ſapientiam vero non huius ſæculi, neque principum huius ſæculi, qui deſtruuntur: ſed loquimur Dei ſapientiam in myſterio, 1. Cor. c. 2. v. 6.

ANNO CHRISTI 431.

quæ abſcondita eſt, quam prædeſtinauit Deus ante ſæcula in gloriam noſtram; quam nemo principum huius ſæculi cognouit. Si enim cognouiſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent. Si Chriſti myſterium, quod mundo annuntiatum eſt, Dei ſapientia eſt, neque tamen Chriſtus in quem fides exigitur, vt male neſcio quomodo quibuſdam perſuaſum eſt, verus Deus eſt; quomodo ſacramentum hoc ſublime & ſapiens eſt, ſi homines a vera Dei cognitione abducit, & ab orbe terrarum, vt homini diuinum cultum impertiatur, exigit? Verum non ita res habet. Profundum enim & ſapiens myſteriũ eſt, quippe quod in errorem abductos ad Deum rurſum reducat. Iure igitur meritoque & Deus appellatur Chriſtus, & gloriæ Dominus crucifixus perhibetur.

1. *Cor. c. 3. v. 10.* *Secundum gratiam Dei, quæ data eſt mihi, vt ſapiens architectus fundamentum poſui, alius autem ſuperædificat. Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus.* Si Chriſto perinde ac fundamento cuipiam innitimur, & per fidem ſuper eum conſtruimur, & ipſe omnium eſt ſalus; qui fieri poteſt, vt verus Deus non ſit? cum in eo conſiſtant omnia, fideſque noſtra de ipſo ſit, non ſicut de homine quopiam noſtri ſimili, ſiquidem creaturam non adoramus, ſed eum qui veritate & natura Deus eſt.

1. *Cor. c. 3. v. 16.* *Neſcitis quia templum Dei eſtis vos, & Spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem templum Dei violauerit, diſperdet illum Deus. Templum enim Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos.* Si Chriſti ſpiritum

τῷ ἀποκεκρυμμένῳ, ὃν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν· ὃν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν. εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν.] εἰ θεοῦ σοφία τὸ μυστήριον Χριστοῦ, εἶτα τῷ κόσμῳ κηρύττεται, καὶ θεὸς οὐκ ἔστιν ἀληθῶς καὶ τὸ ὄντως οὐκ οἶδ' ὅπως δοκοῦμεν, καὶ εἰς αὐτὸν ἡ πίστις· πῶς ὅτι τὸ μυστήριον σοφὸν, εἰ τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας ἀποκομίζει τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ λατρείαν ἀνθρώπου τὴν οἰκουμενικὴν ἀποτελεῖ; ἀλλ' οὐ τοῦτό ἐστιν ἀληθές. σοφὸν δὲ τὸ μυστήριον, ὅτι θεῷ πρόσεστι τοὺς πεπλανημένους. θεὸς ἄρα ὁ Χριστός· εἴρηται δὲ καὶ δικαίως κύριος τῆς δόξης ὁ ἐσταυρωμένος.

Κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι, ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον ἔθηκα, ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ. θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός.] εἰ ἐπερηρείσμεθα καθάπερ τινὶ θεμελίῳ Χριστῷ, καὶ ἐπ' αὐτῷ διὰ πίστεως οἰκοδομούμεθα, καὶ ἔστιν αὐτὸς ἡ πάντων ἀσφάλεια, πῶς οὐκ ἂν εἴη θεὸς ἀληθῶς, ὁ σὺν ᾧ τὰ πάντα, καὶ ἡ * πᾶσα πάντων πίστις; οὐ καθὼς εἰς ἕνα τὴν καθ' ἡμᾶς, ὅπ μὴ κλίσει λελαξεύκαμεν, ἀλλὰ θεῷ τῷ φύσει καὶ ἀληθῶς.

Οὐκ οἴδατε, ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε ὑμεῖς, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός. ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς. εἰ τὸ πνεῦμα Χριστοῦ

* πᾶσα αὐτῶ πίστις.

ANNO CHRISTI 431.

δεχόμενοι, ναὸς θεοῦ χρηματίζομεν, πῶς οὐ θεὸς ἀληθῶς, ὁ δι' ὃν ἡμεῖς ἐσμεν ναοὶ θεοῦ;

Ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν. Καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἑκάστῳ πρὸς τοῦ θεοῦ.] τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν ἐξ οὐρανῶν καταβῆναι προσδοκῶμεν καιροῖς, ᾧ καὶ πάντες παρασταθήσομεθα κρίνοντι τὰ κρυπτὰ, καὶ φανεροῦντι τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν. ὅτι δὲ καὶ ἐπαινέσει τοὺς δικαίους, πεπληροφορήμεθα. τοῖς γὰρ ἐκ δεξιῶν ἐρεῖ· δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ὅτε τοίνυν ἐπαινουμένου τοῦ Χριστοῦ, τὸν ἔπαινον ἑκάστῳ γενήσεσθαι φησὶ παρὰ τοῦ θεοῦ, πῶς οὐ θεὸς ἔστιν ἀναρχῶς;

Ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματός ἐστιν, ὃ ἔχετε ἀπὸ θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν; ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς. δοξάσατε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν.] εἰ τὸ πνεῦμα Χριστοῦ λαβόντες, γεγόναμεν ναοὶ θεοῦ, καὶ οὐκ ἐσμὲν ἑαυτῶν, ἀγορασθέντες τῷ αἵματι αὐτοῦ, ὡς μηκέτι ζῶ ἡμᾶς ἑαυτοῖς, ἀλλὰ τῷ πριαμένῳ· πῶς οὐ θεὸς ὁ Χριστὸς ἀναρχῶς, ὃ δι' ὃν καὶ ναοὶ θεοῦ ἐσμεν ἡμεῖς, ᾧ καὶ ὡς θεῷ δουλεύομεν;

Περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτων, οἴδαμεν ὅτι οὐδὲν εἴδωλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς, εἰ μὴ εἷς. καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοὶ, εἴτε ἐν οὐρανῷ, εἴτε ἐπὶ τῆς γῆς· ὥσπερ εἰσὶ θεοὶ πολλοὶ, καὶ κύ-

suscipientes, templum Dei sumus; quomodo verus Deus censendus non est, per quem templum Dei constituimur?

Itaque nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: & tunc laus erit vnicuique a Deo. Dominum nostrum Iesum Christum olim e cælis descensurum expectamus, cui occulta iudicaturo, cordiumque consilia patefacturo sistemur omnes. Quod is autem iustos sit commendaturus, edocemur, quod ad illos, qui a dextera illi assistent, ita dicturus sit: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi.* Cum igitur Christo laudante suam vnicuique a Deo laudem tributum iri diserte prædicet, quomodo Christum Deum esse non manifeste apparet? 1. Cor. c. 4. v. 5. Matth. c. 25. v. 34.

An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis a Deo, & non estis vestri? Empti enim estis precio magno. Glorificate & portate Deum in corpore vestro. Si Spiritu Christi accepto facti sumus templa Dei, redempti sanguine illius, ita vt iam non vltra in nostra ipsorum potestate simus, neque nobis ipsis iam amplius viuamus, sed illi, qui nos mercatus est; quomodo perspicuum non est, Christum, per quem templa Dei efficimur, cuique perinde ac Deo seruimus, verũ esse Deum? 1. Cor. c. 6. v. 19.

De escis autem, quæ idolis immolantur, scimus quia nihil est idolum in mundo, & quod nullus est Deus, nisi vnus. Nam etsi sunt, qui dicantur dii, siue in cælo, siue in terra, (siquidem sunt dii multi, & domini 1. Cor. c. 8. v. 4.

ANNO CHRISTI 431.

multi) nobis tamen vnus est Deus Pater, ex quo omnia, & nos in illum; & vnus Dominus Iesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum. Si vnus solus est Deus, & alius præter illum nullus; assumitur autem in vnam deitatis naturam & vnus ille Iesus Christus quoque, per quem existunt omnia; Deus vtique erit Christus, vt qui etiam tum, cum ex muliere natus, appellatus est Iesus Christus, immote in Patris consubstantialitate subsisteret. Id etiam animaduertere hic licet, nempe quod omnia per vnum illum, quem Iesum Christum ipse vocat, tamquam per vnum Filium secundum dispensatoriam vnionem condita esse affirmet.

1. Cor. c. 9. v. 21. *Factus*, inquit, *sum iis qui sine lege erant, tamquam sine lege essem; cum sine lege Dei non essem, sed in lege essem Christi.* Si Christi legem habens, Dei legem habet, quomodo Christus non est Deus?

1. Cor. c. 10. v. 32. *Sine offensione estote Iudæis & gentibus, & ecclesiæ Dei.* Aduerte hic rursum, quod eam ecclesiam, quam Dei hoc loco appellat, Christi esse intelligat.

1. Cor. c. 11. v. 3. *Volo autem vos scire, quod omnis viri caput Christus est, caput autem mulieris vir; caput vero Christi Deus.* Beatus Lucas dum Christi geneologiam texit, a Ioseph exorsus, paulatim ad Adam vsque

Luc. c. 3. v. 38. ascendit, ac tandem infert: *Qui fuit Dei;* ipsum nimirum creatorem Deum principii loco homini assignans. Pari itaque modo omnis viri caput Christum definimus. per ipsum enim conditus, & ad ortum euectus est. Non quod Dei Filius creationis illius instrumentum vel minister extiterit; sed quod tamquam natura-

εἰσὶ πολλοί· ἡμῖν δὲ εἷς θεὸς ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν· καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ.] εἰ μόνος εἷς ὢν θεὸς, καὶ ἕτερος παρ' αὐτὸν οὐδείς, συμπαραλαμβανέτω δὲ εἰς τὴν μίαν τῆς θεότητος φύσιν ὁ εἷς Χριστὸς Ἰησοῦς, δι' οὗ τὰ πάντα· θεὸς οὖν ἄρα ἐστὶν * ὁμοουσιότατε τῷ πατρὶ νοούμενος θεϊκῶς, καὶ ὅτε κεχρημάτικεν Ἰησοῦς Χριστὸς, γνώμενος ἐκ γυναικός. Ἐπιτηρήσατε δὲ χρὴ, ὅτι Χριστὸν Ἰησοῦν ὀνομάσας, δι' αὐτοῦ τὰ πάντα γεγενῆσθαι φησὶν, ὡς ἑνὸς ὄντος υἱοῦ καθ' ἕνωσιν οἰκονομικήν.

* al. ἐστὶ

Ἐγγυώμενος, φησὶ, τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος θεῷ, ἀλλ' ἔννομος Χριστῷ.] εἰ ὁ Χριστοῦ νόμον ἔχων, νόμον ἔχει θεοῦ, πῶς οὐ θεὸς ὁ Χριστός;

Ἀπροσκοποι καὶ Ἰουδαίοις γίνεσθε, καὶ Ἕλλησι, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ.] σημειωτέον, ὅτι θεοῦ λέγων τὴν ἐκκλησίαν, Χριστοῦ πάλιν οἶδεν αὐτήν.

Θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός ἐστι· κεφαλὴ δὲ γυναικὸς, ὁ ἀνήρ· κεφαλὴ δὲ Χριστοῦ, ὁ θεός.] ὁ μακάριος Λουκᾶς τὸ περὶ Χριστοῦ γενεαλογίαν ἡμῖν συνυφεὶς, ἄρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ Ἰωσὴφ, εἶτα φθάσας ἐπὶ τὸν Ἀδάμ, ἐπιφέρει, λέγων· τοῦ θεοῦ· ἐρχομὲν τῷ ἀνθρώπῳ τεθεὶς ὑπὸ ποιήσαντος θεόν. οὕτως εἷς φαμὲν παντὸς ἀνδρὸς κεφαλὴν τὸν Χριστόν. πεποίηται δι' αὐτοῦ, καὶ προήχθη πρὸς γένεσιν· οὐχ ὑπουργικῶς κλίζοντος αὐτὸν τοῦ υἱοῦ, * θεουργικῶς δὲ μᾶλλον, ὡς φύσει * al. ἁπλῶς

ANNO CHRISTI 431.

δημιουργοῦ. κεφαλὴ δὲ γυναικὸς ὁ ἀνὴρ, ὅτι ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτῆς ἐλήφθη, καὶ αὐτὸν ὥσπερ ἔχει πρὸ ἀρχῆς. κεφαλὴ δὲ ὁμοίως τοῦ Χριστοῦ ὁ θεὸς, ὅτι ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν. γεγέννηται γὰρ ὁ λόγος ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός. εἶτα πῶς οὐ θεὸς ὁ Χριστὸς, οὗ κεφαλὴ τέθηται κατὰ φύσιν ὁ πατήρ; Χριστὸν δὲ ὅταν λέγωμι, τὸν ἀνθρωπείᾳ μορφῇ πεφηνότα τοῦ ἐκ θεοῦ λόγον νοῶ.

lis rerum opifex diuina virtute illum produxerit. Caput autem mulieris est vir: quandoquidem ex carne illius sumpta est, ipsumque tamquam quoddam sui initium sortita est. Caput itidem Christi Deus est: siquidem naturaliter ex ipso est. Verbum namque ex Deo & Patre genitum est. Iam qua ratione Christus, cuius caput secundum naturam positus est Deus Pater, non erit Deus? Cum autem Christum appello, Dei Patris Verbum intelligo, quod in humana natura apparuit.

Διὸ γνωρίζω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι θεοῦ λαλῶν, λέγει ἀνάθεμα Ἰησοῦ· καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν, κύριος Ἰησοῦς, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα· καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς κύριος· καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτὸς θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν.] εἰ τὸ λέγειν, ὅτι ἐκ ἔστι φύσει καὶ ἀληθείᾳ θεὸς ὁ Χριστὸς, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ εἰπεῖν ἀνάθεμα Ἰησοῦ· οἱ ἐκβάλλοντες αὐτῷ τὸ εἶναι κατὰ ἀλήθειαν Ἰησοῦν, ἐκ ἐν ἁγίῳ πνεύματι τοῦτο ποιοῦσι. καὶ εἰ τὰς τῶν χαρισμάτων διαιρέσεις ποτὲ μὲν ἐνεργεῖν τὸ πνεῦμά φησι, ποτὲ δὲ αὐτὸν κύριον, ποτὲ δὲ τὸν αὐτὸν θεόν· οἶδεν ἄρα θεὸν ὄντα Χριστὸν, ὡς θεὸν ἐνεργοῦντα διὰ τοῦ πνεύματος, καὶ ὡς κύριον κατὰ φύσιν διανέμοντα μετ' ἐξουσίας, ὥσπερ δὴ ἐλοιτο, τὰς ἄνωθεν δωρεάς. μνημονεῦσαι δὲ δεῖ, ὅτι καὶ ὁ Παῦλος ἔφη περὶ Χριστοῦ, ὡς ἐνεργήσαντος αὐτὸν ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου.

Ideo notum vobis facio, quod nemo in spiritu Dei loquens, dicit anathema Iesu: & nemo potest dicere, Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto. Diuisiones vero gratiarũ sunt, idem autem Spiritus: & diuisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus: & diuisiones operationum sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus. Sane si nihil aliud est dicere Christũ non esse verum & naturalem Deum, quam dicere anathema Iesum; qui illum re ipsa Iesum esse inficiantur, illi vtique in Spiritu sancto istuc neutiquam faciunt. Rursum si gratiarum diuisiones interdum Spiritum, nonnunquam vero eumdem Dominum, aliquando autem eumdem Deum operari profitetur, Christũ ergo Deum esse non ignorat, qui per Spiritum operetur vt Deus, quique cælestia dona, quibuscumque & quomodocumque voluerit, tamquam natura Dominus non absque auctoritate distribuat. Quod autem Christus in virtute Spiritus sancti operetur, id Paulus de eo loquens, eiusmodi oratione deinceps explanat.

1. Cor. c. 12. v. 3.

Καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύ-

Quosdam, inquit, *posuit Deus in ecclesia, primum apostolos, secun-*

1. Cor. c. 12. v. 28.

ANNO CHRISTI 431.

do prophetas, tertio doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationũ. Cum enim Deus isthæc efficere perhibeatur, Christus est qui operatur: quandoquidem is est, qui apostolos in ecclesia collocauit, quique doctores in eadem instituit; quibus quoque, vt virtutes operarentur, vim impertiuit. Dedit namque sanctis apostolis potestatem, vt omne morborum ægritudinumque genus in populo grassantium curarent.

τερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων.] θεοῦ λεγομένου ταῦτα κατορθοῦν, Χριστὸς ὁ ἐνεργήσας ἐστίν. ἔθετο γὰρ ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ μόνους καὶ διδασκάλους, ἐνεργῆσαι καὶ δυνάμεις. δέδωκε γὰρ ἐξουσίαν τοῖς ἁγίοις μαθηταῖς, θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.

1. *Cor. c. 16. v. 21.* *Salutatio mea manu Pauli: Si quis non amat Dominum nostrum Iesum Christum, sit anathema, maranatha.* Ecquem obsecro Dominum hoc loco vocat? in confesso est enim, tam ipsum Filium, quam Spiritum quoque sanctum Dominum vocari, & Dominum esse. Scriptum est enim: *Spiritus Dominus est.* Sane beati Pauli mens in ipsum Iesum hic fertur.

1. *Cor. c. 8. v. 6.* ait namque: *Vnus est Dominus Iesus Christus.* Itaque anathemate percutit omnem omnino hominem, qui illum non diligit. Is autem Christum non diligit, qui neque natura neque veritate Dei Filium esse agnoscit; sed a Dei Verbo seiungit, ac veluti in secundum ordinem reiicit. Atque ita dum vnum Dominum Iesum Christum in duos diuidit, dispensationis mysterium atroci iniuria afficit.

Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου. εἴ τις οὐ φιλεῖ Ⓦ κύριον, ἤτω ἀνάθεμα, μαραναθᾶ.] ἆρα ἵνα φησὶ κύριῳ ἐν τούτοις; κυρίῳ μὲν γὰρ ὁμολογουμένως, καὶ αὐτὸς ὁ υἱός· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα. ὁ γὰρ κύριος, φησὶ, τὸ πνεῦμά ἐστιν. ὁ δὲ γε τῆς μακαρίου Παύλου σκοπὸς ἐν τούτοις εἰς αὐτὸν * συνετείνετο Ⓦ Ἰησοῦ. εἷς γάρ, φησὶ, κύριος Ἰησοῦς Χριστός. ἀναθεματίζει τοίνυν Ⓦ μὴ φιλοῦντα αὐτόν. οὐ φιλεῖ δὲ αὐτὸν, ὁ μήτε φύσει, μήτε ἀληθείᾳ λέγων υἱὸν εἶναι τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ ὡς ἐν δευτέρᾳ τάξει λυθεὶς τοῦ Ⓦ ἐκ θεοῦ λόγου, καὶ τὸ τῆς οἰκονομίας ἀδύτων μυστήριον διὰ τοῦ τέμνειν εἰς δύο Ⓦ ἕνα κύριον καὶ Ἰησοῦν.

* συνετείνετο

Ex posteriori ad Corinthios.

Ἐκ τῆς πρὸς Κορινθίους Β'.

2. *Cor. c. 2. v. 14.* DEO *autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco: quia Christi bonus odor sumus Deo in iis qui salui fiunt, & in iis qui pereunt.* Quod si Christus paternæ cognitionis bonus odor est, quomodo

Τῷ δὲ θεῷ χάρις πάντοτε, τῷ θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ τὴν ὀσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ· ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ θεῷ ἐν τοῖς σῳζομένοις, καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις.] εἶτα πῶς οὐ θεὸς ὁ Χριστὸς, εἴπερ ἐστὶν αὐτὸς ὀσμὴ τῆς γνώσεως τοῦ πατρός; οὐ

ANNO CHRISTI 431.

οὐ γὰρ ἔν γε τῇ ἀνθρώπου φύσει τὴν θείας φύσεως εὐωδίαν ἀναμάθοι τις ἄν· ἀλλ' ὥσπερ ἡ τῆς ἀνθρωπότητος ὀσμὴ σημαίνει τε πάντως ἄνθρωπον, ἔστιν ἡ τῆς θεότητος, θεόν. εἰ δὴ Χριστὸς εὐωδία τοῦ πατρὸς εἴρηται, καὶ ἔστιν ἀληθῶς· πῶς οὐ θεός ἐστι Χριστός, κἂν εἰ γέγονεν ἄνθρωπος οἰκονομικῶς ὁ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγος;

Deus non est? Haud namque in humana natura diuinæ naturæ fragrantiam compererit quispiã: sed quemadmodum humanitatis odor plane hominem, ita diuinitatis odor Deum indicat. Iam si Christus bonus Patris odor appellatur, vereque est, quomodo Deus non est, etiamsi illud ipsum Dei Patris Verbum dispensatione homo factum est?

Ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστε, ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων· φανερούμενοι ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ Χριστοῦ, διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη οὐ μέλανι, ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις.] εἴφη τε θεὸς δι' ἑνὸς τῶν ἁγίων προφητῶν· ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, λέγει κύριος, διδοὺς νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὰς καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς.] γεγόναμεν τοίνυν ἐπιστολὴ Χριστοῦ, γράφοντος ἡμῖν οὐκ ἐν μέλανι τὸ αὐτῷ δοκοῦν, ἀλλ' ἐν πνεύματι θεοῦ ζῶντος· οὐ διακονικῶς μᾶλλον, ἀλλ' ἵνα οὕτως εἴπωμεν, αὐτουργικῶς· ἴδιον γὰρ αὐτοῦ τὸ πνεῦμά ἐστιν. εἶτα πῶς οὐ θεός, ὁ ἐν ἰδίῳ πνεύματι γράφων ἡμῖν τῆς θεογνωσίας τὴν ὁδόν; φησὶ τοῖς Ἰουδαίων φησίν.

Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus nostris, quæ scitur & legitur ab omnibus hominibus: manifestati quod epistola estis Christi, ministrata a nobis, & scripta non atramento, sed spiritu Dei; non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. 2. Cor. c. 3. v. 2. Deus per quemdam ex prophetis alicubi sic loquitur: *Post illos dies, dicit Dominus, dabo leges meas in mentem eorum, & in corda eorum inscribam eas.* Ier. c. 31. v. 33. Facti proinde sumus epistola Christi, qui legis suæ decreta non atramento, sed viuentis Dei spiritu in nobis describit: atque hoc ipsum non per modum ministerii, sed per propriam (vt ita dicam) efficacitatem: siquidem Spiritus ipsi proprius est. At quo ergo modo is Deus non est, qui diuinæ notitiæ rationes proprio Spiritu nobis insculpit? De Iudæis subiũgit.

Αλλ' ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν. ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον ἡμέρας τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης διαμένει μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖται· ἀλλὰ ἕως τῆς σήμερον, ἡνίκα ἀναγινώσκεται Μωϋσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται. ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα. ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν·

Sed obtusi sunt sensus eorum. Vsque enim in hodiernum diem idipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non reuelatum, (quod in Christo euacuatur) sed vsque in hodiernum diem, cum legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum. Cum autem conuersi fuerint ad Dominum, auferetur velamen. Dominus autem spiritus est: 2. Cor. c. 3. v. 14.

Vbi autem spiritus Domini, ibi libertas est. Si legis & prophetarum finis est Christus, neque velamen quod veteris testamenti lectioni cohæret, tollitur, nisi per solum Christum; quomodo rationi consentaneum erit, ipsum nudum esse hominem existimare, & sola filiationis appellatione honoratũ? An non hac opinione fieret, vt fides nostra non collimaret in Deum, tamquam in finem, sed in hominem nostri similem? Eo autem quid aut dici aut cogitari queat absurdius?

2. Cor. c. 4. v. 3. *Quod si etiam opertum est euangelium nostrum, in iis qui pereunt, est opertum, in quibus Deus huius sæculi excæcauit mentes infidelium, vt non fulgeat illis illuminatio euangelii gloriæ Christi, qui est imago Dei.* Si, vt quidam sentiunt, Christus est homo communis, sola personarum vnione cum Dei Verbo societatem habens, (ad hunc enim modum loquuntur illi) quomodo in illis qui pereunt, euangelium illius absconditũ est? Gentes enim non Deum, sed hominem nostri similem esse persuasum habent. Quomodo item occæcati sunt a satana, qui de homine sentiunt, quod homo est? Qualis præterea illuminatio in Christi euangelio est, si ipse Deus non est, neque vt Deus glorificatur? Qui denique imago Dei est, si ea solum attingit, quæ humanæ sunt naturæ; neque id reipsa obtinet, vt Filius & Deus sit?

2. Cor. c. 5. v. 9. *Et ideo contendimus siue absentes, siue præsentes placere illi. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque ea quæ per corpus gessit, siue bonum siue malum.* Quomodo placere Deo possumus, si non Deus? Quomodo manifestari oportet ante tribunal Christi, si non Deus? Quomodo referre vnusquisque ea quæ per corpus gessit, si non Deus? Quomodo bonum siue malum, si non Deus? Quomodo præmium vitæ æternæ, si non Deus? Quomodo pœna ignis æterni, si non Deus? Quomodo omnes gentes coram eo congregabuntur, si non Deus? Quomodo separabit oues ab hœdis, si non Deus? Quomodo dicet, *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi*, si non Deus? Quomodo dicet, *Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius*, si non Deus? Quomodo dicet, *Quamdiu non fecistis vni ex minimis istis, nec mihi fecistis*, si non Deus? Quomodo dicet, *Quamdiu fecistis vni ex minimis istis, mihi fecistis*, si non Deus? Quomodo dicet, *Ite in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam*, si non Deus? Quomodo dicet, *Ego sum vita æterna*, si non Deus? Quomodo dicet, *Ego sum resurrectio*, si non Deus? Quomodo dicet, *Ego sum via veritas & vita*, si non Deus? Quomodo dicet, *Ego sum panis vitæ*, si non Deus? Quomodo dicet, *Ego sum panis viuus qui de cœlo descendi*, si non Deus? Quomodo dicet, *Ego sum qui resuscitabo eum in nouissimo die*, si non Deus? Quomodo dicet, *Ego sum qui habeo verba vitæ æternæ*, si non Deus? Quomodo dicet, *Ego sum qui habeo potestatem ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam

ANNO CHRISTI 431.

διὰ τὸ σῶμα τος, ποῖός ἄ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε φαῦλον.] εἰ πᾶσα τοῖς ἁγίοις ἀσυδὴ τὸ ἀρέσκειν τῷ θεῷ, φιλοτιμούμεθα δὲ τοιοῦτοι φαίνεσθαι τῷ Χριστῷ, τὸ αὐθρώποις ἀρέσκειν παραιτούμενοι· πῶς οὐ θεὸς ἀναρχῶς ὁ Χριστός; ἢ εἰ κρινεῖ τὴν οἰκουμένην αὐτὸς, ἑνὸς ἔναγ νομοθέτου λεγομένου ἢ κριτοῦ· ποόδηλον ὅτι ἢ τοῦτο θεός ἐστι, καὶ εἰ γέγονε σαρξ ὁ λόγος.

quisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum. Si in vnum hoc sancti incumbunt omnes, vt Deo placeant, repudiatoque mortalium fauore, eiusmodi nos Christo probare enixe contendimus; quomodo Christum Deum esse planum non est? Rursum si ille terrarum orbē iudicaturus est, (nec enim alius, & alius est legislator & iudex; sed vnus & idem) vel hac quoque de causa perspicuum euadit, quod Deus est, tametsi incarnatus est.

Iac. c. 4. v. 12.

Η γὰρ ἀγάπη τοῦ θεοῦ συνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τοῦτο, ὅτι εἰ εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον. καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες, μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι. εἰ πάντες σὺν ἐσμεν, καὶ αὐτῷ ζῆν ἀρόμεθα, κατασεμνύοντες δηλονότι ἑαυτῶν βίον διά γε τοῦ ζῆν πληροῦν τὸ θέλημα αὐτοῦ, ζῶμεν δὲ τῷ Χριστῷ· πῶς οὐ θεὸς εἴη ἂν, ᾧ κεχρεωστήμεθα, ἢ ζῆν ἀσυδάζομεν, ὡς ὑπὲρ ἡμῶν τεθνεῶτι, καὶ πριαμένῳ πάντας αἵματι τῷ ἰδίῳ;

2. Cor. c. 5. v. 14.

Caritas enim Christi vrget nos, aestimantes hoc; quoniam si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt. Et pro omnibus mortuus est Christus; vt & qui viuunt, iam non sibi viuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit. Si omnes vnum in ipso sumus, ipsique viuere peroptamus, vitam nostram vna hac ratione honestam reddentes, si Christi obsecundemus voluntati, illique viuamus; quomodo is Deus habendus non est, cui & obnoxii sumus, & cui viuere studemus, tamquam illi qui nostri causa mortem oppetierit, suoque sanguine omnes coemerit?

Ὑπὲρ Χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν· δεόμεθα ὑπὲρ Χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ θεῷ.] ὑπομιμνήσκει, ὅτι πρεσβεύουσι μὲν ὑπὲρ Χριστοῦ, παρακαλεῖσθαι δὲ λέγουσιν ἡμᾶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ. εἶτα πάλιν· δεόμεθα, φησὶν, ὑπὲρ Χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ θεῷ. θεὸς οὖν ἄρα καὶ Χριστὸς, ᾧ καὶ κατηλλαγμένοι, θεῷ κατηλλάγημεν.

2. Cor. c. 5. v. 20.

Pro Christo ergo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos. obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. Obserua hic, quod Christi nomine legatione fungantur apostoli, quodque per se nos a Deo admoneri asserant. Deinde rursum: *Obsecramus*, inquit, *pro Christo, reconciliamini Deo.* Deus itaque est Christus, quippe cui reconciliati, Deo reconciliati sumus.

Αλλ' ἐν παντὶ συνιστάντες ἑαυτοὺς, ὡς θεοῦ διάκονοι.] οἱ θεοῦ λεγόμενοι εἰσὶ διάκονοι, εἰρῆται

2. Cor. c. 6. v. 4.

Sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros. Qui hic Dei ministri dicuntur, hi alibi

Anno Christi 431.

Christi miniſtri appellãtur. Deus itaque Chriſtus. *Vos enim eſtis templum Dei viui, ſicut dicit Deus: Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo: & ero illorum Deus, & ipſi erunt mihi populus.* Si viua Dei templa ſumus, veluti inhabitante in nobis Spiritu, qui & Chriſti quoque Spiritus eſſe dicitur (ait enim Apoſtolus: *Si quis Chriſti Spiritum non habet, hic non eſt eius*) quomodo Chriſtus non eſt Deus?

2. Cor. c. 6. v. 16.

Leuit. c. 26. v. 12.

Rom. c. 8. 4. 9.

Conſilia deſtruentes, & omnem altitudinem extollentem ſe aduerſus ſcientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obſequium Chriſti. At quomodo omnem altitudinem aduerſus Dei ſcientiam ſe extollentem demoliemur? Aut qua tandem ratione omnem intellectum in Chriſti obſequium captiuum ducemus? Sane Verbum ſponte ſe exinaniuit, Patri vſque ad mortem factum obediens. Quando igitur ex iis quæ propter carnem, humanæque naturæ infirmitatem diſpenſatorie ab eo dicta vel facta ſunt, quidam aduerſus Filii ſcientiam ſeſe erigentes, eum qui humana forma ſe induit, Deum verum naturalemque Dei Filium eſſe inficiabuntur, tunc demum omnem altitudinem ſe efferentem comprimemus, ſi eorum qui iſthæc ſapere decreuerint, opinationes euertemus, omnemque intellectum ad obedientiæ diſpenſationem conuertemus. Oportet enim Filium, qui in humanæ naturæ menſura ſtatuque apparuit, quæ humanæ naturæ propria ſunt, non auerſari.

2. Cor. c. 10. v. 5.

Philip. c. 2. v. 8.

Ex epiſtola ad Galatas.

Ego enim per legem legi mortuus ſum, vt Deo viuam:

Galat. c. 2. v. 19.

καὶ Χριστοῦ. θεὸς οὖν ἄρα Χριστός. [ἡμεῖς γὰρ ναοί ἐσμεν θεοῦ ζῶντος, καθὼς εἶπεν ὁ θεός· ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω· καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεὸς, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι λαός. [εἰ ναοὶ θεοῦ ζῶντός ἐσμεν, ὡς ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν τοῦ πνεύματος, ὃ καὶ εἷς] λέγεται τοῦ Χριστοῦ· εἰ γάρ τις, φησὶ, πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ· πῶς οὐ θεὸς ὁ Χριστός;

Λογισμοὺς, φησὶ, καθαιροῦντες, καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ. [ἵνα ζήτον καθαιρήσομεν πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ; ἢ πῶς αἰχμαλωτισόμεν πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ; κενέωσε γὰρ ἑαυτὸν ὁ λόγος ἑκὼν, καὶ γέγονεν ὑπήκοος τῷ πατρὶ μέχρι θανάτου. ὅταν τοίνυν ἐκ τῆς οἰκονομικῶς ἢ πεπραγμένων, ἢ εἰρημένων διά γε τὴν σάρκα καὶ τὸ ἀνθρώπινον, κατεπαίρωνταί τινες τῆς γνώσεως τοῦ υἱοῦ, λέγοντες ἐκ εἶναι θεὸν ἀληθῆ, καὶ υἱὸν κατὰ φύσιν ἐν ἀνθρωπείᾳ μορφῇ· τότε πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον καθαιρήσομεν, τὰς τῆς ἐκείνα φρονεῖν ἠρημένων ἀναιρέποντες δόξας, καὶ πειθαρχοῦντες πᾶν νόημα εἰς τὴν τῆς ὑπακοῆς οἰκονομίαν. δεῖ γὰρ ἐν τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος μέτροις γενόμενα υἱὸν μὴ παραιτεῖσθαι τὰ ἀνθρώπινα.

Ἐκ τῆς πρὸς Γαλάτας.

ΕΓΩ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα θεῷ ζήσω. Χριστῷ

ANNO CHRISTI 431.

σῶν ἐσταύρωμαι. ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός. ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, τοῦ ἀγαπήσαντός με, καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ * ἐμοῦ.] τί δὲ ἄρα φησὶν ἐν τούτοις ὁ θεσπέσιος Παῦλος, καὶ διδεῖν ἀναλεκτέον. νόμος τέθεται παρὰ θεοῦ διὰ φωνῆς προφητικῆς, ὁ καὶ οὗτος· ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται. τέθειται δὲ καὶ νόμος διὰ Μωσέως. νόμῳ τοίνυν τῷ τῆς πίστεως, φησὶν, ἀκολουθήσας, ἀπέθανον τῷ νόμῳ τῷ διὰ Μωσέως· ἐκ ἐνεργήσας τὰ ὡς ἐν σκιᾷ καὶ τύποις διωρισμένα τοῖς ἀρχαίοις. τοῦτο γάρ ἐστι, τῷ νόμῳ τῷ διὰ Μωσέως ἀποθανεῖν, ἵνα θεῷ ζήσωμεν, τῇ εἰς Χριστὸν προσκείμενοι πίστει. ὅτε τοίνυν ἀποθνήσκομεν τῷ διὰ Μωσέως νόμῳ, τότε ἐν Χριστῷ προσιέμενοι δικαιούμεθα, πῶς οὐ θεὸς ὁ Χριστὸς, δι' ὃν καταργεῖται νόμος, ὡς διαφερούσης αὐτῷ τῆς πίστεως; εἰ δὲ αὖθις ἁπλῶς λῶ ὁ Χριστὸς, πῶς ἂν ἐγγύετο καὶ νόμου κρείττων ἡ πίστις ἡ εἰς αὐτόν;

Ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ἡμῖν τὸ πνεῦμα, καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις, ἐξ ἔργων νόμου, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως;] εἰ ὁ νόμος ὁ διὰ Μωσέως, καὶ τοῦ θεοῦ νόμος ὤν, καὶ λαληθεὶς δι' ἀγγέλων, ἐκ ἔχει τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος χορηγίαν, οὔτε μὴν προύξένησέ τισι τὸ ἐνεργεῖν δυνάσθαι τὰ παράδοξα· κερδαίνομεν δὲ διὰ τῆς πίστεως τὸν εἰς Χριστὸν ἀμφότερα· πῶς ἐκ ἂν ἀμείνοσιν ἡ πίστις τοῦ παλαιοῦ νόμου; καὶ εἰ αὖθις ἁπλῶς καθ' ἡμᾶς, πῶς θεῖον κατήργησε νόμον ἡ πίστις ἡ εἰς αὐτόν; καὶ εἰ ἐσμὲν ἐν ἀμείνοσιν ⓓ διὰ πίστεως μᾶλλον, ἢ οἵπερ ἦσαν κατ'

Christo confixus sum cruci. Viuo autem iam non ego, viuit vero in me Christus. Quod autem nunc viuo in carne, in fide viuo Filii Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Quid diuinus Paulus hoc loco dicat, diligenter expendendum est. Lex quam Deus prophetarum ore promulgauerat, eiusmodi erat: *Iustus autem ex fide viuet.* Erat & per Moysen quoque lex lata. Ait ergo: Fidei legem complexus, legi Mosaicæ mortuus sum; hoc est, quæ veteribus per vmbras & figuras præfinita erant, ea amplius non præsto. Hoc ipsum enim est legi Mosaicæ mortuos esse; quo nimirum fidei quæ in Christum est, adhærentes, Deo viuamus. Cum igitur iustificationem, quæ per Christum contigit, potiorem ducentes, legi Mosaicæ emoriamur; qua ratione Christus, per quem lex tamquam fide infirmior euacuatur, non erit Deus? Quod si vero Christus homo tantum erat, quomodo fides in ipsum ipsa lege superior euasit? *Habac. c. 2. v. 4.*

Qui ergo tribuit nobis spiritum, & operatur virtutes in nobis; ex operibus legis, an ex auditu fidei? Si lex Mosaica tametsi Dei lex esset, & ab angelis promulgata esset, non subministrat Spiritum sanctum, neque vlli eam impertita est vim, vt miracula perpetrare posset; per fidem autem quæ est in Christum, assequimur vtrumque; quomodo fides antiqua lege non est præstantior? Rursum si homo erat Christus nulla ex parte nostri dissimilis; qui fieri potuit, vt fides in ipsum diuinam legem aboleuerit? Si item per fidem maioribus bonis perfruimur, quam qui per id tempus vi- *Galat. c. 3. v. 5.*

xere, quo lex ſuam adhuc vim obtinebat; quomodo Chriſtus non eſt Deus?

Galat. c. 3. v. 23. *Prius autem quam veniret fides, ſub lege cuſtodiebamur, concluſi in eam fidem, quæ reuelanda erat. Itaque lex pædagogus noſter fuit in Chriſto, vt ex fide iuſtificemur. At vbi venit fides, iam non ſumus ſub pædagogo: omnes enim filii Dei eſtis per fidem in Chriſto Ieſu. Quicumque enim in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.* Si lex pædagogus erat, haud ad alium nos dirigens quam ad ſolum Chriſtum, quamuis Dei cognitionis eſſet magiſtra, quomodo Chriſtus non eſt Deus? Rurſum ſi lex per fidem, quæ eſt in ipſum, aboletur, eamdemque a pædagogiæ munere abſoluit fides, tamquam quæ inſtitutos ad ſummum iam bonum euexerit; ſummum autem bonum non eſt aliud quam perfecta veritatis diuinæque notitiæ ſcientia; cui ambiguum eſſe poteſt, quin Deus ſit Chriſtus? Baptizati autem in Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, quomodo in Chriſtũ baptizati dicimur, ſi Chriſtus non eſt verus filius, cum vnus tantum ſit natura filius? Atqui in ipſum baptizati ſumus: Deus igitur eſt vt Filius vnus, & Dominus vnus, cum per vnionis diſpenſationem Verbum caro factum ſit.

Galat. c. 4. v. 8. *Sed tunc quidẽ ignorantes Deũ, iis qui natura non ſunt dii ſeruiebatis: nunc autem cum cognoueritis Deum, imo cogniti ſitis a Deo, quomodo conuertimini iterum ad infirma & egena elementa?* Si Chriſtum profitentes Deum cognouimus, & cogniti a Chriſto, cogniti dicimur a Deo, quomodo Chriſtus non eſt Deus?

μὴ τοῦ τ̃ θεοῦ, γνωσθέντες αὖτ̃· πῶς οὐ θεὸς ὁ Χριστός; ἐκεῖνο τ̃ καιροῦ, καθ' οὓς ἰσχυεν ὁ νόμος· πῶς οὐ θεὸς ὁ Χριστός; ANNO CHRISTI 431.

Πρὸ δὲ τ̃ ἐλθεῖν τ̃ πίστιν, ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμθα, συγκλειόμθοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι. ὥστε ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστὸν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμθ. ἐλθούσης δὲ τ̃ πίστεως, οὐκέτι ὑπὸ παιδαγωγὸν ἐσμέν. πάντες γὰρ υἱοὶ θεοῦ ἐστε διὰ τ̃ πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε.] εἰ παιδαγωγὸς ἦν ὁ νόμος, οὐκ ἐφ' ἕτερον ἀναφέρων, πλὴν ὅτι μόνῳ ὑπὸ Χριστὸν, καίτοι τ̃ ἀληθοῦς θεογνωσίας διδασκάλῳ ὤν· πῶς οὐ θεὸς ὁ Χριστός; καὶ εἰ καταργεῖται νόμος διὰ τ̃ πίστεως τ̃ εἰς αὐτὸν, καὶ τὸ τ̃ παιδαγωγίας αὐτῷ τέλος παραδίδωσιν, ὡς εἰς τὸ ἄκρον ἀγαθὸν ἀναφέρον τοὺς παιδαγωγουμθόους· τὸ δὲ εἰς λῆξιν ἀγαθὸν εἴη ἂν ἕτερον οὐδὲν πρὸς γε πλὴν τ̃ ἀληθοῦς θεογνωσίας εἴδησιν· πῶς ἂν συνδιασταίη τις, ὅτι θεός ἐστι; βαπτιζόμθοι δ' εἰς πατέρα, καὶ υἱὸν, καὶ ἅγιον πνεῦμα, πῶς εἰς Χριστὸν βεβαπτίσμθα, εἴπερ ἐστὶν οὐχ υἱὸς ἀληθὴς, καίτοι τῇ καθ' φύσιν ἑνὸς ὄντος υἱοῦ; ἀλλὰ μὴν εἰς αὐτὸν βεβαπτίσμθα. θεὸς οὖν ἄρα ἐστὶν ὡς υἱὸς ἦς, καὶ κύριος εἷς, καθ' ἕνωσιν οἰκονομικὴν σαρκὸς γεγονότος τ̃ λόγου.

Ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες θεὸν, ἐδουλεύσατε τοῖς φύσει μὴ οὖσι θεοῖς· νυνὶ δὲ γνόντες θεὸν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα;] εἰ θεὸν ἐγνώκαμν ὁμολογοῦντες Χριστὸν, καὶ ἐγνωσθαι φα-

ANNO CHRISTI 431.

Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ.] ὁ μακάριος Παῦλος Δαυὶδ λέγει· καυχήσομαι ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί μου. ἔστι δὲ σοφὸς καὶ ἀληθὴς ὁ λόγος. οὐδὲ ἐν ἀνθρώπῳ καταισχυνθῆναι χρὴ μᾶλλον ἡμᾶς, ἀλλ' ἐπὶ θεοῦ. πῶς οὖν ὁ Παῦλος ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ καυχᾶσθαι φησίν; εἰδὼς μᾶλλον ἐπὶ θεοῦ τοῦτο δρᾶν· σκοπὸς γὰρ οὗτος τοῖς ἄλλοις ἁγίοις. ἀλλ' ὑπῆρχον πνευματοφόρος, ἐν θανάτῳ Χριστοῦ καυχᾶσθαι φησίν. οἶδεν οὖν ἄρα θεὸν ὄντα καὶ ἀληθῆ, καὶ δι' ἡμᾶς παθόντα σαρκί.

Mihi autem absit gloriari, nisi in Galat. c. 6. v. 14.
cruce Domini nostri Iesu Christi; per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Beatus Dauid canit: *Gloriabor in Deo salutari meo.* Vtique sapiens, & sancto viro conueniens dictum: non enim in homine gloriari nobis fas est, sed in Deo. Quomodo ergo Paulus in cruce Domini gloriari se prædicat, cum in Deo potius id fieri oporteret? Nam hic aliorum sanctorum scopus semper extitit. Atqui etiam Paulus diuino Spiritu non carebat; & tamen in Christi morte gloriari non dubitat. Norat ergo verum Deum esse, etiamsi nostri causa in carne mortem perpessus foret.

Ἐκ τῆς πρὸς Ἐφεσίους.

ΠΕΡΙ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς φησὶ τοῦ τὴν ἐνέργειαν τῆς κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὃν ἐνήργησεν ἐν τῷ Χριστῷ, ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ καθίσας ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας, καὶ δυνάμεως, καὶ κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.] ἰδοὺ ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν κεκάθικεν ὁ πατὴρ ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ, ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας, καὶ δυνάμεως, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου. ἆρα οὖν συνεδρεύει τῇ ὑπὲρ πάντα φύσει καθ' ἡμᾶς νοουμένῳ ἀνθρώπῳ, καὶ ἕτερον οὐδέν; ἢ ὅπερ ἐστὶν ἀληθές, ὡς θεὸς ἐνανθρωπήσας, καὶ ὑπάρχων ἡμῖν ὁμοούσιος τῷ πατρὶ, καθὸ πέφηνεν ἐξ αὐτοῦ, πρόσληψιν δὲ τὸ

Ex epistola ad Ephesios.

SECVNDVM *operationem potentiæ virtutis eius* (est hic sermo de Deo & Patre) *quam operatus est in Christo, suscitans illum a mortuis, & constituens ad dexteram suam in cælestibus super omnẽ principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur, non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro.* En illum ipsum quem ex mortuis exsuscitarat, cõstituit Pater ad dexteram suam supra omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & omne nomen quod nominatur. Numquid ergo homo nostri similis, & nihil aliud, in naturæ omnium supremæ dextera assidet? an quod verum est, vt Deus homo factus? Verbum namque Patri, prout ab eo procedit, consubstantiale, natura humana dispensatorie assumpta, factum est homo. Quare effectum est, vt in vno eodemque simul Deus exi- Ephes. c. 1. v. 19.

al. τῶν ἀνθρώπινον οἰκονομικῶς, ἵνα ἐν * αὐτῷ νοῆται θεός τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος ὁ

ANNO CHRISTI 431.

ſteret, & homo, diuina gloria redimitus.

Epheſ. c. 2. v. 11. *Propter quod memores eſtote, quod aliquando vos eratis gentes in carne, qui dicebamini præputium ab ea quæ dicitur circumciſio in carne, manufacta: quod eratis illo in tempore ſine Chriſto, alienati a conuerſatione Iſrael, & hoſpites teſtamentorum, promiſſionis ſpem non habentes, & ſine Deo in hoc mundo.* Si gentes Chriſtum non habentes, in impietate ſecundũ hunc mundum perſeuerabant; poſtquam autem ipſum habere cœperunt, abſque Deo non fuerunt: quid ita Chriſtus non eſt Deus?

Epheſ. c. 3. v. 14. *Huius rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, ex quo omnis paternitas in cælis & in terra nominatur; vt det vobis ſecundum diuitias gloriæ ſuæ, virtute corroborari per Spiritum eius in interiori homine, Chriſtum habitare per fidem in cordibus veſtris.* Nomen hoc Chriſtus Ieſus (vt ſæpiſſime iam ante monuimus) vbique Dei Patris Verbum humana forma indutum ſignificat. Si ergo Chriſtus (poſteaquam Verbum, quod ipſum quoque per ſpiritum vt Deus in nobis inhabitat, carnẽ ſemel aſſumpſit) non eſt Deus; quomodo per fidem in cordibus noſtris inhabitare dicitur? Rurſum ſi communis homo eſt Chriſtus, & filius ab eo diuerſus, qui natura filius eſt, & ſolus ex Deo natus eſt; quis, quæſo, eſt ille, qui habitat in nobis? Aut quomodo in hominibus inhabitat per fidem? cum Ioannes de eo diluci-

1. Ioan. c. 4. v. 13. de dicat: *In hoc cognoſcimus, quod in eo manemus, & ipſe in nobis eſt, quoniam de ſpiritu ſuo dedit nobis.*

αὐτὸς, καὶ διὰ τῦτο τῇ θείᾳ δόξῃ καλεσεμμένῳ;

Διὸ μνημονεύετε, ὅτι ποτὲ ὑμεῖς τὰ ἔθνη ἐν σαρκὶ, οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία ὑπὸ τ λεγομένης περιτομῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου· ὅτι ἦτε ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ χωρὶς * Χριστοῦ, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τ Ισραὴλ, καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν, τῆς ἐπαγγελίας ἐλπίδα μὴ ἔχοντες, καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ.] εἰ Χριστὸν οὐκ ἔχουσι τὰ ἔθνη διατέλουσιν ἐν ἀθεότητι κτ ℣ κόσμου· ἐπειδὴ ἂν αὐτὸν ἐκτήσαντο, οὐ μεμένηκασιν * ἄθεοι· πῶς οὖν οὐ θεὸς ὁ Χριστός;

* Χριστοῦ

* Sed

Τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς ℣ πατέρα, ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται· ἵνα δῷη ὑμῖν κτ τ πλοῦτον τ δόξης αὐτῦ, δυνάμει κραταιωθῆναι διὰ τῦ πνεύματος αὐτῦ εἰς ℣ ἔσω ἄνθρωπον, κατοικῆσαι τ Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.] ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς ὄνομα, καθὸ πλειστάκις εἰρήκαμεν, ἀνθρωπείᾳ μορφῇ ℣ ὁν θεοῦ πεφηνότα λόγον σημαίνει παντελῶς. πῶς οὖν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν κατοικεῖ διὰ τῆς πίστεως, εἰ μὴ νοεῖται θεὸς, ἑνώσαντος ἑαυτῷ τὴν σαρκα τῦ λόγου, ὃς καὶ θεϊκῶς ἐν ἡμῖν κατοικεῖ διὰ τῦ πνεύματος; εἰ γὰρ κοινὸς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς, καὶ ἕτερος υἱὸς παρὰ ℣ φύσιν καὶ μόνον, φημὶ δὴ ℣ ὁν θεοῦ· τίς ὁ ἐν ἡμῖν κατοικῶν; ἢ πῶς ἀνθρώποις διὰ πίστεως ἐνοικίζεται; καίτοι λέγοντος Ἰωάννου σαφῶς περὶ τῦ Χριστοῦ· ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἐν ἡμῖν μένει, ὅτι ἐκ τ πνεύματος αὐτῦ ἔδωκεν ἡμῖν.

Ex

ANNO CHRISTI 431.

Ex τῆς πρὸς Φιλιππησίους.

ΠΕΡΙ τῆς ἐν νόμῳ καυχημάτων φησίν· ἅτινα ἦν μοι κέρδη, ταῦτα ἥγημαι διὰ τὸν Χριστὸν ζημίαν. ἀλλὰ μενοῦνγε ἡγοῦμαι τὰ πάντα ζημίαν εἶναι, διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην, καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶναι, ἵνα Χριστὸν κερδήσω.] διὰ τί ζημία καὶ σκύβαλα ἐν νόμῳ; τί δὲ καὶ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ; καίτοι θεὸν τὸν φύσει καὶ ἀληθινὸν ὁ διὰ Μωσέως νόμος τοῖς ἀρχαιοτέροις ἐκήρυττεν· οἱ δὲ τῆς νέας διαθήκης μυσταγωγοὶ Χριστὸν τῷ κόσμῳ κατηγγέλκασιν. ἀλλ' εἰ μὴ ἦν ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς, αὐτὸ δὴ τοῦτο κοινός, οὐχ ἑνώσει τῇ καθ' ὑπόστασιν, τῇ πρὸς γε θεὸς τὸν (ὃν τρόπον) ἐκ θεοῦ λόγον, θεὸς εἶναι πεπιστευμένος, πῶς ὑπερέξει τῆς νομικῆς πίστεως ἡ κατ' αὐτόν;

Ex epistola ad Philippenses.

QVÆ *mihi fuerunt lucra* (de gloriationibus in lege loquitur) *hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta. Verumtamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Iesu Christi Domini mei, propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror vt stercora, vt Christum lucrifaciam.* Quid est, amabo, eximia Christi Iesu scientia? cur omnia quæ legis sunt, detrimentorum & quisquiliarum loco duxit; cum lex Mosaica priscis illis hominibus verum naturalemque Deum prædicauerit, non secus ac nouæ legis doctores Iesum Christũ nũc hominibus annuntiant. Sane si tantum communis nostrique similis homo esset, cum Verbo quod ex Deo procedit, hypostatica vnione non coniunctus, atque ideo nec Deus creditus; non video, qua ratione fides in ipsum, fidem quæ ex lege est, excellet. *Philipp. c. 3. v. 7.*

Ex τῆς πρὸς Κολοσσαεῖς.

ΝΥΝ χαίρω, φησὶν, ἐν τοῖς παθήμασί μου ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία, ἧς ἐγενόμην ἐγὼ διάκονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς ὑμᾶς, πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, νυνὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, οἷς ἠθέλησεν ὁ θεὸς γνωρίσαι τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅς ἐστι Χριστὸς ἐν ὑμῖν, ἡ ἐλπὶς τῆς δόξης, ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν.] πῶς κέκρυπται τὸ

Ex epistola ad Colossenses.

GAVDEO *nunc* (inquit) *in passionibus meis pro vobis, & adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea pro corpore eius, quod est ecclesia, cuius factus sum ego minister secundum dispensationem Dei, quæ data est mihi in vobis, vt impleam verbum Dei; mysterium quod absconditum fuit a sæculis & generationibus, nunc autem manifestatum est sanctis eius, quibus voluit Deus notas facere diuitias gloriæ sacramenti huius in gentibus, quod est Christus, in nobis spes gloriæ, quem nos annuntiamus.* Quomodo abditum est *Coloss. c. 1. v. 25.*

mysterium, aut Dei prorsus Verbum est, aut cuiusmodi tandem gloriæ opes suppetunt Christo, si quidem vulgaris tantum nostrique similis homo existit? Neque enim grande aut magni alicuius ponderis mysterium hic latet, si Christo non cohæremus tamquã Deo, certoque persuasum habemus Dei Verbum, quod in forma & æqualitate Patris est, hominem factum ad vltroneam exinanitionem se demisisse, manens interim hoc ipsum quod erat. Ad hunc enim modum mysterium hoc acceptum ingentes magnificentiæ & gloriæ diuitias offert.

Coloss. c. 2. v. 6. *Sicut ergo accepistis Iesum Christum Dominum nostrum, in ipso ambulate, radicati & superædificati in ipso, & confirmati fide.* Quomodo nos Christum susceperimus, id sacer Ioannes eiusmodi oratione breuiter explicat: *Et Verbum,* *Ioan. c. 1. v. 14.* inquit, *caro factum est.* Verumtamen licet caro factum est, per hoc tamen Verbum esse non desiit. Nam etiam in eo statu pari cum Patre auctoritate pollet; & qui crucis supplicium pertulit, Dominus gloriæ appellatur.

Coloss. c. 4. v. 2. *Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione: orantes simul & pro nobis, vt Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi (propter quod etiam vinctus sum) vt manifestem illud ita, vt oportet me loqui.* Sane si Christus Deus non esset, sed homo tantum diuinæ gratiæ munere donatus, mysterium de ipso non admodum profundum foret. Quo igitur ostio patefacto opus erat, vt illud manifestaretur, commodeque (vt oportebat) proponeretur? siquidem non est res magna, aut ardua de homine di-

μυστήριον, ἢ πῶς ὅστιν ὅλως λόγος θεοῦ, ποῖος δὲ ὁ πλοῦτος τῆς δόξης ἔνεστιν αὐτῷ, εἴπερ ὅτι κοινὸς ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς ὁ Χριστός; οὐδὲ γὰρ μέγα ὅστιν, ἀλλ' οὐδὲ ἀξιόλογον τὸ μυστήριον, εἰ μὴ ὡς θεῷ προσιέμεθα τῷ Χριστῷ, καὶ σωιέμεθα, ὅτι θεὸς ὢν ὁ λόγος, καὶ ἐν ἰσότητι καὶ μορφῇ τῇ πατρὸς, καθῆκεν ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, γυμνὸς ὢν θεότητος, καὶ μεμψικῶς ὅπερ ἦν. πλούσιον γὰρ οὕτω, καὶ δόξῃ πολλῇ νοεῖται τὸ μυστήριον.

Ὡς οὖν παρελάβετε τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν κύριον ἡμῶν, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε, ἐῤῥιζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐτῷ, καὶ βεβαιούμενοι τῇ πίστει.] πῶς οὖν παρελάβομεν τὸν Χριστὸν, διδάσκει λέγων ὁ σοφὸς Ἰωάννης· καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο. ἀλλ' οὐ πέπαυται τὸ εἶναι λόγος, καὶ εἰ γέγονε σὰρξ. συνεδρεύει γὰρ καὶ οὕτω τῷ ἰδίῳ πατρὶ, καὶ κύριος τῆς δόξης ὁ ἐσταυρωμένος ὀνόμασται.

Τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ· προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου, λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ, δι' ὃ καὶ δέδεμαι· ἵνα φανερώσω αὐτὸ, ὡς δεῖ με λαλῆσαι.] εἰ μὴ θεὸς ὁ Χριστὸς, ἄνθρωπος δὲ θείᾳ χάριτι τελειωθεὶς, οὐδὲν ἔχει βάθος τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον. ποίας οὖν ἐδεῖτο θύρας εἰς τὸ * φανερῶς αὐτὸ, καὶ καθὼς ἔδει λαλῆσαι; μέγα γὰρ οὐδὲν ἢ χαλεπὸν τὸ περὶ ἀνθρώπου λέγειν, ὡς εἶη κατὰ Φύσιν ἄνθρωπος. εἰ δὲ ἄνθρωπος

Anno Christi 431.

* φανερῶσαι

ANNO CHRISTI 431.

γεγονὼς ὁ ἐκ θεοῦ κηρύττεται λόγος, χρεία δήπου πάντως θεοῦ, τῷ καὶ θύραν ἀνοίγοντος, καὶ δι δόντος λαλῆσαι τὸ μυστήριον, καθ' ὃν θεοσηκὴς ζήτησις.

cere, quod natura homo sit. Si autem Verbum Dei homo factum prædicetur, iam omnino opus erit præsidio Dei, qui ostium referet, conuenientemque mysterii huius explicationem largiatur.

Ἐκ τῆς πρὸς Ἑβραίους.

ΟΤΑΝ δὲ εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει· καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι θεοῦ.] μονογενὴς κατὰ φύσιν ὁ ἐκ θεοῦ πατρὸς ὠνόμασται λόγος, ὅτι μόνος ἐκ μόνου γεγέννηται τοῦ πατρός· ἐρρήθη δὲ καὶ πρωτότοκος, ὅτε καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκουμένην αὐθρωπος γεγονὼς, καὶ μέρος αὐτῆς. πλὴν καὶ οὕτω προσκυνεῖται παρὰ πᾶσι ἁγίων ἀγγέλων, ἀνακεκλημένου τε καὶ προσήποντος μόνῳ θεῷ τῷ καὶ προσκυνεῖσθαι δεῖν. πῶς οὖν οὐ θεὸς ὁ Χριστὸς, ὁ καὶ ἐν οὐρανῷ προσκυνούμενος;

Ex epistola ad Hebræos.

CVM *introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes angeli Dei.* Naturale Dei Patris Verbum vnigenitus appellatur, quandoquidem solum ex solo Patre genitum est: primogeniti autem nomen tum demum obtinuit, quando homo, & mundi pars effectum in hunc terrarum orbem ingressum est. Verumtamen hac quoque ratione a sanctis angelis adoratur. Iam cum adoratio soli Deo debeatur, & ad illum solum referatur, quis Christum Deum esse ambigat, vt qui etiam in cælo adoretur? *Hebr. c. 1. v. 6. Psa. 96. v. 8.*

Καὶ πρὸς μὲν τὸν ἀγγέλους λέγει· ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα. πρὸς δὲ τὸν υἱόν· ὁ θρόνος σου ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. καὶ, ἡ ῥάβδος τῆς εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας* ἀδικίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ θεὸς ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου.] εἰ ποιητὴς ἀγγέλων ὅστις ὁ θρόνον ἔχων εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, ἀγαπήσας τε δικαιοσύνην, καὶ μεμισηκὼς* ἀδικίαν, καὶ διὰ τοῦτο κεχρίσθαι λεγόμενος τῷ ἐλαίῳ τῆς ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς θεοῦ καὶ πάντας· τί δὴ ἄρα φαμὲν εἰς συνοίας ἐρχόμενοι τὰς ἐπ' αὐτῷ; εἰ γὰρ ποιεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ θρόνον ἔχει θεότητος· ἵνα ζήτον χρείαν τῷ ἐλαίῳ τῆς ἀγαλ-

Et ad angelos quidem dicit: Qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos flammã ignis. Ad Filium autem: Thronus tuus Deus in sæculum sæculi. Virga æquitatis virga regni tui. Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem: propterea vnxit te Deus Deus tuus oleo exultationis præ participibus tuis. Si angelorum conditor est, si thronum obtinet sempiternum, si iustitiam dilexit, & iniquitatem odio habuit, eaque de causa exultationis oleo a Deo Patre inunctus fuit; quid statuere aut cogitare nos par est, dum in eiusmodi de ipso sententias inciderimus? Nam si cælestes spiritus suos facit ministros, thronumque possidet deitatis; quomodo oleo exultationis delibu- *Psalm. 103. v. 4. Psalm. 44. v. 7.*

tus asseritur? Sane angelos creat vt Deus, inungitur autem vt homo; ita vt ipsa vnctio non ad diuinam naturam, sed ad dispensationis sapiētiam procul dubio referatur. Est itaque Christus Deus & homo: Deus quidem natura, homo vero nostri similis dispensatorie, quando nimirum secundum carnem ex muliere natus est.

Hebr. 3. c. v. 12. *Videte fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis discedēdi a Deo viuo.* Si Christum abnegantes, a Deo viuo & vero desciscimus; in fide vero quæ in ipsum est persistentes, defectionis crimine nullatenus obligamur; quomodo Christus non est Deus?

Hebr. c. 9. v. 13. *Si enim sanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo viuenti?* Si Christus verus Deus non est, quam, quæso, vtilitatem illius sanguis nobis poterit afferre? aut quomodo conscientias nostras ab operibus mortuis poterit expiare? Quid enim vulgaris hominis sanguis virtutis aut efficacitatis habet, quod non etiã sanguis hircorũ? nihil omnino. Hoc solũ namq; inter hunc & illũ interest, quod hic sit animantis bruti, ille vero animantis ratione prediti. Verum quia naturalis Dei Filius carnem assumpsit, sanguinemq; suum pro omnibus profudit, factũ est, vt credentes in ipsum valeat emũdare, exq; mortuis operibus liberatos diuino cultui mancipare, Deoque offerre.

Hebr. c. 10. v. 28. *Irritam quis faciens legem Moy-*

λιάσεως; ἐκοινῶ κλίζει μὴ ὡς θεὸς ἀπλέως, χειὲ) δὲ ὡς ἄνθρωπος· ἐκ εἰς τ̃ τ̃ θεότητος φύσιν, ἀλλ' εἰς τὸ τῆς οἰκονομίας ὑπερχὲς ἐρεθισμόυ τ̃ χείσματος. θεὸς ἄρα ϗ ἄνθρωπος ὁ Χειστός· θεὸς μὴ τῇ φύσι, ἄνθρωπος ὃ καθ' ἡμᾶς ὁ αὐτὸς οἰκονομικῶς, ὅτε γέγονεν ἐκ γυναικὸς κ̃τ̃ σαρκα.

Βλέπετε, ἀδελφοὶ, μή ποτέ ὅστν ἔν τινι ὑμῶν καρδία πονηρὰ ἀπιστίας, ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ θεοῦ ζῶντος.] εἰ ἀρνούμθοι Ⓦ Χειστὸν, ἀφιστάμθα θεοῦ ζῶντος καὶ ἀληθινοῦ· ἐμμένοντες δὲ τῇ εἰς αὐτὸν πίστι, κατ' οὐδένα τρόπον ποιούμθα τ̃ ἀποστασίαν· πῶς οὐ θεὸς ὁ Χειστός;

Εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων καὶ τράγων, καὶ σποδὸς δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμθους, ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα· πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τ̃ Χειστοῦ, ὃς διὰ πνθύματος ἁγίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ θεῷ, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, εἰς τὸ λατρθύειν θεῷ ζῶντι;] εἰ μὴ θεὸς ἀληθής ὅστν ὁ Χειστὸς, τίς ἡ ὄνησις ἡ διὰ τ̃ αἵματος αὐτ̃; ἢ πῶς ἡμῶν καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων; αἷμα γὰρ ἀνθρώπου κοινοῦ τί τὸ πλέον ἔχει παρὰ τὸ αἷμα τ̃ν τράγων; ἀλλ' οὐδὲν ὅλως, πλὴν ὅτι τὸ μὲν ὅστν ἀλόγου ζώου, τὸ δὲ λογικοῦ. ὅπερ δὲ ὁ ἐκ θεοῦ κ̃τ̃ φύσιν, σαρκα λαβὼν, ἔθηκεν ὑπὲρ πάντων τὸ ἴδιον αἷμα· ταύτῃ τοι καὶ καθαρίζειν δύναται τοὺς πιθυοντας εἰς αὐτ̃ Ⓦ, ϗ νεκρῶν ἔργων ἀπαλλάττειν, καὶ προσάγειν εἰς λατρείαν τῷ θεῷ.

Ἀθετήσας τις νόμον Μωϋσέως,

ANNO CHRISTI 431.

χωρὶς οἰκτιρμοῦ ὑπὸ δυοὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει· πόσῳ, δοκεῖτε, χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας, ἐν ᾧ ἡγιάσθη;] ὁ θεῖον ὑβρίσας νόμον, ἤγουν ἀθετήσας, ἐκ ἴσον ἔχει τὸ ἔγκλημα τῷ εἰς ἄνθρωπον ἡμαρτηκότι, ἀλλὰ πολὺ φορτικώτερον. καὶ γοῦν ὁ μὲν νόμον παραβεβηκὼς, ὑπὸ τὴν τοῦ θανάτου πέπωκε δίκην· ὁ δὲ εἰς ἄνθρωπον πεπλημμεληκὼς εἴη ἂν ἐν συγνώμης ἄξιος. πῶς οὖν ἂν χείρονι δίκῃ τοῦ πεπλημμεληκότος εἰς Μωσέως νόμον, ὁ κοινὸν ἡγησάμενος τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ; ἀλλὰ μὴν ἐν χείρονι, καὶ σφόδρα εἰκότως. ἐκ ἄρα κοινὸν τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ· θεὸς γὰρ ἦν ὁ λόγος σαρκούμενος.

*ἐπιμάσας,

Βλέπετε μὴ παραιτήσησθε τὸν λαλοῦντα. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι ἐκ ἐξέφυγον, τὸν ἐπὶ τῆς γῆς παραιτησάμενοι χρηματίζοντα· πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ ἀπ' οὐρανῶν ἀποστρεφόμενοι, οὗ ἡ φωνὴ τότε τὴν γῆν ἐσάλευσε τότε· νῦν δὲ ἐπήγγελται, λέγων· *ὅτι ἅπαξ ἐγὼ σείσω οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν.] τίς ὁ χρηματίσας ἐπὶ γῆς, ὃν παρητησάμενοι κεκινδυνεύκασιν οἱ τῶν Ἰουδαίων πατέρες; ἢ δῆλον, ὅτι Μωσῆς; ἀλλ' ἐκ ἐκ γῆς ὁ Χριστὸς, ἀλλ' ἐξ οὐρανῶν δὲ μᾶλλον. ὁ γὰρ θεὸς ἦν καὶ ἐκ τοῦ πατρὸς θεὸς λόγος, ἄνθρωπος γέγονε καὶ θεός. τίνος οὖν ἡ δίκη τοῖς αὖ ἀποστρεφομένοις, καὶ μάλα εἰκότως. ὡς γὰρ ὁ σοφὸς φησιν Ἰωάννης· ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς

si, sine vlla miseratione duobus vel tribus testibus moritur. Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit? Si diuinæ legi contumeliam faciens, eamdemve transgrediens, non pari cum eo tenetur crimine, qui in hominem peccauerit, sed longe grauiori (siquidem qui legem violasset, mortis supplicio multabatur; qui autem in hominem deliquit, veniam interdum cõsequitur) quomodo igitur maiori pœna dignus censetur, qui Christi sanguinem pollutũ duxerit, eo qui in Mosaicam legẽ peccatum admiserit? Atqui grauiorẽ citra vllam controuersiam promeretur. Cur ita? quia Christi sanguis nõ vulgaris communisve hominis sanguis est. Verbum enim, quod carne se induit, Deus est.

Videte ne recusetis loquentem. Si enim illi non effugerunt recusantes eum, qui super terram loquebatur; multo magis nos, qui de cælo loquentem nobis auertimus, cuius vox mouit terram tunc: nunc autem repromittit, dicens: Adhuc semel, & ego mouebo non solum terram, sed & cælum. Quis ille, quæso, quem cum in terris loquentem Iudæorum maiores aspernarentur, graue sibi periculum acciuerunt? an non clarum est Moysen hunc extitisse? At Christus non de terra, sed de cælo est. Nam Deus Verbum, quod de supernis est, & ex Patre ortum est, factus est homo, idemque Deus. Grauius proinde supplicii debetur his, qui ipsum auersantur: nec iniuria. Quandoquidem, vt sapiens Ioannes monet: *Qui de terra est, de terra loqui-*

Hebr. c. 12. v. 25.

Ioan. c. 3. v. 31.

ANNO CHRISTI 431.

tur, hoc est humana: *qui autem de supernis venit, super omnes est*; nempe vt Deus. Hunc autem Christum esse, & fuisse, quæstionem nullam habet.

Hebr. c. 13. v. 8. *Iesus Christus heri, & hodie, ipse & in sæcula.* Verbum quod ex Deo gignitur, tunc demum Iesu Christi appellationem sortitum comperimus, cum ex muliere factum est homo. Sed quomodo idem est heri, & hodie, & in sæcula? Non alia vtique ratione, quam carnis, quam assumpsit, cum Dei Verbo vnione, vt vnus intelligatur filius. Hac namque consideratione, etiamsi, vt carne indutum est animo concipiatur, suam nihilominus naturalem stabilitatem integram semper retinet.

λαλεῖ, τουτέστιν ἀνθρώπινα· ὁ δὲ ἄνωθεν ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ὄντων, ὡς θεὸς δηλονότι. * τοῦτο δὲ ἰῶτε καὶ ἔστι Χριστός.

* Ioan. cap. 3.

Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτός, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.] Ὅτι ἐκ θεοῦ φωνὴ λόγον τότε κεκλημένον εὑρήσομεν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος ἐκ γυναικός. πῶς οὖν ὁ χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας; ἑνώσει δηλονότι τῇ πρὸς τὸν ἐκ θεοῦ λόγον, εἰς υἱὸν ἕνα νοουμένης τῆς ἀναληφθείσης ἐξ ἀνθρώπου σαρκός. οὕτω γὰρ τὸ ἄτρεπτον τοῦ λόγου κατὰ φύσιν μένει πάλιν ἀπαθῆ, νοουμένῳ καὶ μετὰ σαρκός.

Ex priori ad Timotheum.

Ἐκ τῆς πρὸς Τιμόθεον πρώτης.

1. *Tim. c. 1. v. 1.* PAVLVS *apostolus Iesu Christi secundum imperium Dei saluatoris nostri, & Christi Iesu spei nostræ, Timotheo dilecto filio in fide.* Nomen hoc Saluator nulli alteri æque vere proprieque conuenit, ac soli vero naturalique Deo. Vnde doctor noster id nominis nunc quoque illi imponit. Atqui Iesus Christus, & Dominus, & Saluator noster est. Vocatus est enim Iesus, nominisque vim ac significationem beatus angelus exponens, ita ait: *Vocabis nomen eius Iesum: ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum.* Deus igitur est Christus. nam iuxta diuini Pauli doctrinam, ipse est Saluator omnium hominum.

Matth. c. 1. v. 21.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατ' ἐπιταγὴν θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν, Τιμοθέῳ γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει.] τὸ τοῦ σωτῆρος ὄνομα πρέποι ἂν μᾶλλον ἢ ἑτέρῳ κυρίως τε καὶ ἀληθῶς, πλὴν ὅτι δὴ μόνῳ τῷ κατὰ φύσιν ὄντι θεῷ. οὕτω καὶ νῦν αὐτὸν ὠνόμασεν ὁ μυσταγωγός. ἀλλ' ἔστι σωτὴρ καὶ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός· ὠνόμασται δὲ Ἰησοῦς, καὶ πλὴν τοῦ ὀνόματος δύναμιν, ἤγουν ἑρμηνείαν σαφῆ καθίστησιν ὁ μακάριος ἄγγελος ἐφάσκει· καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. θεὸς οὖν ἄρα ὁ Χριστός, εἴπερ ὄντως σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, κατά φησιν ὁ θεσπέσιος Παῦλος.

Ex epistola ad Titum.

Ἐκ τῆς πρὸς Τίτον.

Tit. c. 2. v. 11. APPARVIT *enim gratia Dei saluatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos vt abnegantes*

ΕΠΕΦΑΝΗ γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις, παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησά-

ANNO CHRISTI 431.

μῶμοι τῷ ἀσεβείᾳ, καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας, καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων.] ποία χάρις ἐπέφανεν ἡμῖν, ἢ ποίου θεοῦ, καὶ τοῦ λεγομένου σωτῆρος εἰ πᾶσιν ἀνθρώποις; ἀλλ' ἔστι δῆλον, ὅτι θεὸς ὢν κύριος, καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν, καθὼς τὸ μακάριον Δαυὶδ· ἀνοίξω τὸ ἐξ οὐρανῶν ἐπιφάνειαν τῆς δόξης προσδεχόμεθα· καὶ αὐτός ἐστιν ὁ μέγας θεὸς καὶ σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός, ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα πάσης ἀνομίας ἀπαλλάξας, ἑαυτῷ περιποίησῃ γνησίους προσκυνητάς. εἶτα τίς ὁ λέγων ἐκ εἰ θεὸν ἀληθινὸν Ἐμμανουὴλ, τὸ μακαρίου Παύλου περὶ αὐτοῦ λέγοντος· τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ;

impietatem, & sæcularia desideria, sobrie & iuste & pie viuamus in hoc sæculo, expectantes beatã spem, & aduentum gloriæ magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Qualis, quæso, gratia, aut cuiusnam Dei gratia apparuit nobis, quæ omnibus hominibus salutaris hoc loco prædicatur? Planum est, quod illius Dei & Domini, qui iuxta beatum Dauid, illuxit nobis, cuiusque glorioſam manifestationem de cęlis expectamus. Magnus hic Deus est ipse Saluator noster Iesus Christus, qui obtulit semetipsum pro nobis, quo ab omni peccato absolutos, germanos sibi constitueret adoratores. Cum ergo beatus Paulus Saluatorem nostrum Iesum Christum magnum Deum prædicet, quis Emmanuelem verum Deum esse inficiari audeat?

Psalm. 117. *v.* 27.

ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ.

Ἐκ τῆς Ἰακώβου ἐπιστολῆς.

Ὅτι θεὸς ὁ Χριστός.

ΜΗ πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. πᾶσα δόσις ἀγαθὴ, καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι, καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων.] πᾶσα δόσις, φησὶν, ἀγαθὴ· ἀγαθὴ δὲ δόσις, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ τὸ δυνάσθαι πληροῦν αὐτὸ τὰς θεοσημείας. εἶτα εἰ τοῖς ἁγίοις χαρίζεται τὸ πνεῦμα Χριστὸς, καὶ μᾶλλον καὶ τὸ δυνάσθαι πληροῦν τὰ παράδοξα· πῶς οὐκ ἂν εἴη θεὸς ἀληθινὸς ὁ Χριστός;

EX CATHOLICIS.

Ex Iacobi epistola.

Quod Christus sit Deus.

NOLITE *errare, fratres mei dilectissimi. Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum. Omne,* inquit, *datum optimum:* sane bonum munus est Spiritus sanctus, patrandorumque miraculorum facultas per ipsum impertita. Cum ergo Christus Spiritum sanctum sanctis impertiatur, potestatemque vt diuina miracula edant, iisdem largiatur; quomodo nõ est verus Deus?

Iacob. c. 1. *v.* 16.

Anno Christi 431.

Iacob. c. 4. v. 7. *Subditi igitur estote Deo, resistite autem diabolo, & fugiet a vobis.* Ecce in his aperte dicit oportere nos Deo subiici. Dicit autem Matth. c. 11. v. 29. Christus: *Tollite iugum meum super vos.* Cum ii qui Christi iugum in se tollunt, non alteri cuipiam subiiciantur, quam Deo; quomodo Christus non est Deus?

Ὑποτάγητε οὖν * τῷ θεῷ, ἀντίστητε τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν. ἰδοὺ σαφῶς ἐν τούτοις, ὑποτάσσεσθαι δεῖν ἡμᾶς ἔφη τῷ θεῷ. φησὶ δὲ Χριστός· ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς. ὅτε τοίνυν οἱ τὸν ζυγὸν αἴροντες τοῦ Χριστοῦ, οὐχ ἑτέρῳ τινὶ παρὰ τὸν θεὸν ὑποτάττονται, πῶς ἂν εἴη θεός;

* al. καὶ ὑμῖν

Ex priori epistola Petri.

Ἐκ τῆς Πέτρου ἐπιστολῆς πρώτης.

1. Petr. c. 1. v. 1. PETRVS *apostolus Iesu Christi, electis aduenis dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, Bithyniæ, secundum præscientiam Dei Patris in sanctificationem Spiritus, in obedientiam & aspersionẽ sanguinis Iesu Christi: gratia vobis & pax multiplicetur.* Ecce secundum Dei Patris præscientiam, Iesu Christi apostolum se nominat; suique apostolatus rationem differens, ipsum in Spiritus sanctificationem, in obedientiam, in sanguinis Iesu Christi aspersionem peractum esse prædicat. Cum igitur qui in ipsum credunt, sanctificationis Spiritum consequantur; (aspergit enim suo nos sanguine ad emundationem) qua tandem ratione is Deus haberi non debet, qui proprio Spiritu sanctificat, suoque sanguine credentes in ipsum emundat? erat enim Deus in carne.

ΠΕΤΡΟΣ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κλητοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς Πόντου, Γαλατίας, Καππαδοκίας, Ἀσίας, καὶ Βιθυνίας, κατὰ πρόγνωσιν θεοῦ πατρὸς ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος Ἰησοῦ Χριστοῦ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη.] ἰδοὺ κατὰ πρόγνωσιν θεοῦ ὁ πατὴρ ἀπόστολον ἑαυτὸν ὀνόμασε τοῦ Χριστοῦ· καὶ τὴν ἀποστολῆς ἔργον ἡμῖν ἐξηγούμενος, ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος Ἰησοῦ Χριστοῦ πεπρᾶχθαί φησιν αὐτό. ὅτε τοίνυν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτὸν, ἁγιαζόμεθα διὰ τοῦ πνεύματος, ῥαντίζει δὲ ἡμᾶς καὶ τῷ αἵματι αὐτοῦ πρὸς ἀποκάθαρσιν· πῶς ἂν καὶ νοοῖτο θεὸς, ὁ ἁγιάζων μὲν ἰδίῳ πνεύματι, καθαίρων δὲ καὶ τῷ αἵματι τοὺς πιστεύοντας; θεὸς γὰρ ἦν ἐν σαρκί.

1. Petr. c. 1. v. 3. *Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, qui secundum misericordiam suam magnam regenerauit nos in spem viuam per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis, in hereditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcescibilem, conseruatam in cælis.* Si Deus nos genuit in spem viuam & stabilem, effecitque hoc ipsum

Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα * ζωῆς διὰ ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν, εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον, καὶ ἀμίαντον, καὶ ἀμάραντον, τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς.] εἰ θεὸς ἡμᾶς ἐγέννησεν εἰς ἐλπίδα ζῶσαν καὶ μένουσαν, πέπρακε δὲ

* ζῶσαν

ANNO CHRISTI 431.

δὲ τοῦτο διὰ τὴν ἰδίας ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως ὁ Χριστὸς, πῶς ἐκ ἂν εἴη θεός;

Περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν, φησὶ, καὶ ἐξηρεύνησαν προφῆται, οἱ περὶ τῆς εἰς ἡμᾶς χάριτος προφητεύσαντες ἐρευνῶντες εἰς τίνα ἢ ποῖον καιρὸν ἐδήλου τὸ ἐν αὐτοῖς πνεῦμα Χριστοῦ.] ἰδοὺ δὴ πάλιν ἐν τούτοις Χριστοῦ τὸ ἅγιον εἴρηται πνεῦμα, καίτοι * θεοῦ ὄν. θεὸς οὖν ἄρα Χριστὸς, ὡς ἴδιον ἔχων τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

* Sic.

Iesus Christus per suam ex mortuis resurrectionem; qui fieri queat, vt Deus non sit?

De qua (inquit) *salute exquisierunt & scrutati sunt prophetæ, qui de futura in nobis gratia prophetauerunt; scrutantes in quod vel quale tempus significaret in eis spiritus Christi.* En hic rursum Spiritus sanctus qui Dei est, dicitur Christi esse. Deus igitur est, vt qui proprium habeat Spiritum sanctum. 1. Petr. c. 1. v. 10.

Ex τῆς Γ΄ ἐπιστολῆς Ϛ΄.

ΕΓΕΝΟΝΤΟ δὲ καὶ ψευδοπροφῆται, ὡς καὶ ἐν ὑμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρεισάξουσιν αἱρέσεις ἀπωλείας, καὶ ἀρνούμενοι. ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς, οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἀλλὰ τῷ τιμίῳ αἵματι τοῦ Χριστοῦ.] ἑαυτῶν οὖν ἄρα τὸ περιαυτοῦ, καίτοι θεῷ δουλεύοντες ζῶντι καὶ ἀληθινῷ. εἶτα πῶς οὐ θεὸς ὁ Χριστὸς, ὃν καὶ δεσπότην ἐπεγραφόμεθα, ζῶντά τε οἴδαμεν καὶ ἀληθινόν;

Ex posteriori epistola Petri.

FVERVNT *autem & pseudoprophetæ in populo, sicut & in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, & eum qui emit eos, Dominum negant. Haud enim aliquo corruptibili precio, auro vel argento redempti sumus, sed precioso Christi sanguine.* Quare sumus eius qui redemit nos, & quidem Deo viuo & vero seruientes. Cum Christo igitur Domini titulum assignemus, ipsumque viuum & verum Dominum esse non ignoremus, cur Deum esse inficias ibimus? 2. Petr. c. 2. v. 1. 1. Petr. c. 1. v. 19.

Ex τῆς Ἰωάννου ἐπιστολῆς πρώτης.

ΚΑΙ οἴδαμεν, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἥκει, καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν, ἵνα γινώσκωμεν τὸν μόνον καὶ ἀληθινὸν θεόν. καί ἐσμεν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστῷ. οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς θεὸς, καὶ ζωὴ αἰώνιος.] Ἰησοῦς Χριστὸς, οὐ γυμνὸς καὶ καθ' ἑαυτὸν καὶ ἔξω σαρκὸς, ὁ ἐκ τοῦ θεοῦ πατρὸς νοεῖται λόγος· ἀλλ' ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος, τότε καὶ ὠνόμασται Χριστὸς Ἰησοῦς. ὅτε τοίνυν αὐτός ἐστιν ἀληθινὸς θεὸς, καὶ ζωὴ αἰώνιος, τίς πῶς ἕτερα φρονούντων ἀνέξεται;

Ex epistola prima Ioannis.

ET *scimus, quoniam Filius Dei venit, & dedit nobis sensum, vt cognoscamus verum Deum, & simus in vero Filio eius. Hic est verus Deus, & vita æterna.* Dei Patris Verbum, prout secundum se nude, & extra carnem consideratur, non appellatur Iesus Christus: Christi autem Iesu nomen tunc demum sortitum est, cum homo factum est. Cum ipse igitur verus sit Deus, & vita æterna, quis secus sentientes ferre queat? 1. Ioan. c. 5. v. 20.

ANNO CHRISTI 431.

Ex epistola Iudæ.

Ex τῆς Ἰούδα ἐπιστολῆς.

Iudæ v. 3. OMNEM *solicitudinem faciens scribendi vobis de communi vestra salute, necesse habui scribere vobis, deprecans supercertari semel traditæ sanctis fidei. Subintroierunt enim quidam homines (qui olim præscripti sunt in hoc iudicium) impii, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam, & solum dominatorem, & Dominum nostrum Iesum Christum negantes.* Cum incarnationis doctrinam vniuerse admittamus, quomodo qui semel crediderunt, Dominum nostrum Iesum Christum negare dicuntur? Sane si alium Filium Dei Patris Verbum esse dixerimus, alium rursus eum, qui natus est ex muliere; vnum Dominum diserte inficiamur. Vnus enim Dominus Iesus Christus, carne eius secundum dispensatoriam cum Dei Patris Verbo vnionem, ad deitatis gloriam euecta. Vnus proinde est Christus, & Filius: ita enim erit huius vniuersi Dominus.

ΠΑΣΑΝ σπουδὴν ποιούμενος τῆς γραφῆν ὑμῖν περὶ τῆς κοινῆς ὑμῶν σωτηρίας, ἀνάγκην ἔσχον γράψαι ὑμῖν, παρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ἅπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἁγίοις πίστει. παρεισέδυσαν γάρ τινες ἄνθρωποι, οἱ καὶ πάλαι προγεγραμμένοι εἰς τοῦτο τὸ κρίμα, ἀσεβεῖς, τὴν τοῦ θεοῦ ἡμῶν χάριν μετατιθέντες εἰς ἀσέλγειαν, καὶ τὸν μόνον δεσπότην καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀρνούμενοι.] πῶς πάντα τρόπον ἀρνήσεταί τις τὴν ἅπαξ πεπιστευκότων τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν; καίτοι παραδεξάμεθα τῆς σαρκοποιήσεως λόγον. ἀλλ' εἰ φαμέν, ὅτι ἕτερος μέν ἐστιν υἱὸς ὁ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγος, ἕτερος δὲ καὶ ἰδίαν ὁ ἐκ γυναικὸς, ἀρνησάμεθα τὸν μόνον δεσπότην. εἷς γὰρ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, καθ' ἕνωσιν οἰκονομικὴν, ὃν περὶ γε φημι τὸν ἐκ θεοῦ λόγον, εἰς τὴν τῆς θεότητος δόξαν ἀναφοιτώσης αὐτῷ τῆς σαρκός. εἷς οὖν ἄρα Χριστὸς καὶ υἱός· ἔσται γὰρ οὕτω τῶν ὅλων δεσπότης.

Ex euangelio secundum Matthæum.

Ex τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου.

Quod Christus sit Deus.

Οὐ θεὸς ὁ Χριστός.

Matth. c. 1. v. 20. HÆC *autem eo cogitante, ecce angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens: Ioseph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. Pariet autem filium, & vocabis nomen eius Iesum: ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum.* Duo simul hoc loco ponit, quæ in diuinam tantum naturam

ΤΑΥΤΑ δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ, λέγων· Ἰωσὴφ υἱὸς Δαυὶδ, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν, ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου. τέξεται δὲ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.] δύο τοίνυν πάντως τὰ

ANNO CHRISTI 431.

θεοπρεπῆ, κ᾽ οὐκ ἀνθρωπείᾳ πρέποντα φύσει. τὸ γὰρ τεχθέντος ἐκ τῆς Μαρίας ἴδιον ἔφη λαὸν τοῦτον δι᾽ αὐτοῦ σεσωσμένους· κ᾽ μόνῳ, ὅτι κ᾽ ἁμαρτιῶν αὐτοῦτον αὐτὸς ἀπαλλάξει. θεοῦ δὲ τὰ πάντα, ⁊ πρέποι ἂν αὐτῷ κ᾽ μόνῳ τὸ ἀπαλλάττειν ἁμαρτιῶν δυνάσθαι τοὺς ἡμαρτηκότας. θεὸς οὖν ἄρα ὅτιν ὁ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου γεγωνημένος, οὗ κ᾽ ἴδιός ἐσμεν λαός. κ᾽ ἁμαρτιῶν δὲ ἡμᾶς ἀπήλλαξεν, ὡς ἔχων κ᾽ τούτου πλὴν ἐξουσίαν.

Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γωνηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας.] ἐν Βηθλεὲμ γεγώνηται τῆς Ἰουδαίας, ἐκ ῥίζης Ἰεσσαί. φησὶ δὲ περὶ αὐτοῦ δι᾽ ἑνὸς τῶν προφητῶν ὁ θεὸς καὶ πατήρ· καὶ σὺ Βηθλεὲμ οἶκος τοῦ Ἐφραθᾶ, μὴ ὀλιγοστὸς εἶ τοῦ εἶναι ἐν χιλιάσιν Ἰούδα. ἐκ σοῦ γάρ μοι ἐξελεύσεται τοῦ εἶναι εἰς ἄρχοντα ἐν τῷ Ἰσραήλ· καὶ αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος. πῶς οὖν ὁ γεγωνημένος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἀπ᾽ ἀρχῆς αἰώνων τὰς ἐξόδους ἔχειν λέγεται, τουτέστι τῆς ὑπάρξεως τὴν ἀρχήν, καὶ ὅτι γωνηθεὶς ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς; θεὸς οὖν ἄρα Χριστὸς, καὶ πρέπει αὐτῷ τὸ τοῦ θεοῦ λόγου πρεσβύτατον· θεὸς γὰρ ὢν δι᾽ ἡμᾶς σαρκικὴν ὑπομείνας γώνησιν πλὴν ἐκ γυναικός.

Ἐγὼ μὲν γὰρ ὑμᾶς ἐν ὕδατι βαπτίζω, φησὶν, εἰς μετάνοιαν· ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μου ὅτιν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι. αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, κ᾽ διακαθαριεῖ πλὼ ἅλωνα αὐτοῦ.] οὐκ ἀνθρωπότητος ἔργον εἶναι φαμὲν τὸ βαπτίζειν ἐν ἁγίῳ πνεύματι· ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῦ ἅλωνα τὸν νοητὸν,

quadrant, non etiam in humanã. Asserit namque eius, qui ex Maria ortus est, eos omnes, qui salutem per ipsum consequuntur, populum esse peculiarem; tum ipsis eisdem illum peccata dimissurum. Atqui Dei sunt vniuersa; ipsiusque solius est, peccatorum laqueis irretitos expedire. Is igitur, qui ex sacra Virgine natus est, Deus est, cuius nos peculiaris populus sumus, quique e peccatorum vinculis pro sua potestate nos exemit, ac liberauit.

Cum ergo natus esset Iesus in Bethlehem Iudææ. In Bethlehem Iudææ natus est, ex Iessæa radice. Vnde Deus & Pater per quemdam e sacris vatibus ita ait: *Et tu Bethlehem domus Ephrata, nequaquam minima es, vt sis in millibus Iuda. Ex te enim egredietur mihi qui regat populum meum in Israel: & egressus eius ab initio a diebus æternitatis.* Quomodo Bethlehemita ille ab initio sæculi egressus, hoc est substantiæ principium sortitus dicitur, cum tamen in nouissimis sæculi temporibus natum ipsum esse constet? Deus igitur est Christus, ipsiusque diuini Verbi antiquitas in illum conuenit. Nam Deus erat propter nos ex muliere homo nasci dignatus. *Matth. c. 2. v. 1.* *Mich. c. 5. v. 2.*

Ego quidem, inquit, baptizo vos in aqua in pœnitentiam. Qui autem post me venturus est, fortior me est, cuius non sum dignus calceamenta portare. Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto & igne. Cuius ventilabrum in manu sua, & permundabit aream suam. Haudquaquam humanæ naturæ opus est in Spiritu sancto baptizare: sed neque spiritalem quoque aream, hoc est *Matth. c. 3. v. 11.*

homines ætatem in terra agentes, hominis propriam esse concesserimus : nam omnia solius Dei sunt; ipsique soli congruit illos, qui credunt, in Spiritu sancto posse baptizare. Atqui Christus, qui secundum carnem post Ioannem veniebat, potenter isthæc præstabat, idemque suam quoque aream permundat. Verus itaque Deus est Christus.

Matth. c. 8. v. 2. *Et ecce leprosus veniens adorabat eum, dicens: Domine si vis, potes me mundare. Et extendens Iesus manum, tetigit eum, dicens: Volo, mundare. Et confestim mundata est lepra eius.* Opus diuinum moliri, non est virium humanarum. Conuenit id autem in principem omnium naturam, hoc est diuinam. Atqui Christus eiusmodi opera molitur ; non est ergo nudus homo, quemadmodũ nos, sed Deus humanam naturam indutus. Quod de leproso mundato hic dicitur, hoc de socrũ Petri, de ventis item & mari, deque vndis quas increpauit, dictum accipiatur. Quare diuini quoque illius discipuli animaduertentes illi & mare & ventos obedire, admirabundi aiebant: *Matth. c. 8. v. 28.* *Ecqualis nam hic est?* Intelligebant enim, eiusmodi opera patrare posse, rem esse, quæ nudi hominis facultatem superaret. Christus itaque & Deus & homo simul erat.

Matth. c. 8. v. 31. *Dæmones rogabant eum, dicentes : Si eiicis nos, mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis; Ite.* Omnibus prouidere, cunctaque conseruare, ad quem obsecro spectat, nisi ad eum solum, qui secundum naturam Deus est ? Hinc & Saluator quoque: *Matth. c. 10. v. 29.* *Nonne,* inquit, *duo passeres asse veneunt, & vnus ex il-*

τουτέστι σὺ ὑπὸ τῆς γῆς, ἰδίαν εἶναι φαμὲν ἀνθρώπου. θεοῦ γὰρ τὰ πάντα ἐστὶ, καὶ ἁπαξ καὶ μόνῳ πρέπει τὸ σὺν ἀληθείᾳ πνεύματι βαπτίζειν δύνασθαι σοῦ πιστεύοντας. ἐνήργηκε δὲ τοῦτο Χριστὸς ὁ μετὰ Ἰωάννην ἐρχόμενος καὶ σαρκὰ, ἤτοι ὡς τῆς σαρκὸς χρόνῳ. αὐτὸς δὲ καὶ πλὴν ἑαυτοῦ ἄλωνα καθαρίζει. θεὸς οὖν ἄρα ἐστὶν ἀληθής. Anno Christi 434.

Καὶ ἰδοὺ λεπρὸς προσελθὼν, προσεκύνει, λέγων· κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, λέγων· θέλω, καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα.] τὸ ἐνεργεῖν δύνασθαι θεοπρεπῶς, ἐκ ἴδιόν ὡς ἀνθρώπου, αὐτῇ δὲ μᾶλλον ὡς ἐποιεῖτο ἂν καὶ μόνη τῇ πάντων ἐπέκεινα φύσει. ἐνεργεῖ γὰρ οὕτω Χριστὸς· ἐκ ἄρα φιλὸς ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς, θεὸς δὲ μᾶλλον ἐν ἀνθρωπείᾳ μορφῇ. οὕτω νοήσας καὶ ὑπὸ τῆς Πέτρου πενθερᾶς, κἂν τοῖς ἀνέμοις ὑπλιμμοῦ ὁρῶτο, θαλάσσῃ τε καὶ ὕδασιν. ὅθεν καὶ ὁ θαυμάσιοι μαθηταὶ τὴν θάλασσαν τοὺς ἀνέμους ὑποκειμένους ὁρῶντες, τεθαυμάκασι λέγοντες· ποταπός ἐστιν οὗτος; οὐ γὰρ ὧν ἀνθρώπου φιλοῦ τὰ τοιαῦτα δύνασθαι δρᾶν. θεὸς οὖν ἄρα χριστὸς ταὐτὸν καὶ ἄνθρωπος ὁ Χριστός.

Οἱ δὲ δαίμονες, φησὶ, παρεκάλουν αὐτὸν, λέγοντες· εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, * ἀπόστειλον ἡμᾶς εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ὑπάγετε.] τὸ προνοεῖν τῶν ὅλων, καὶ σώζειν αὐτὰ, τίνος ἂν εἴη, πλὴν ὅτι μόνου τῇ χριστῇ φύσιν ὄντος θεοῦ; οὕτω καὶ ὁ σωτὴρ ἔφασκεν· οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλοῦνται, καὶ ἓν ἐξ

* ἀπόστειλον ἡμᾶς ἐκεῖσε

ANNO CHRISTI 431.

ἀπῶν οὐ πεσεῖται ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς; ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσίν.] ἰδοὺ τοιγαροῦν τοσούτου τοῦ ὄντων φροντίσαι ἐποιεῖτο Χριστὸς, ὡς μὴ ἐξεῖναι τοῖς ἀκαθάρτοις δαίμοσι μηδὲ χοίρων ἀγέλης ἔχειν τινὰ ἐξουσίαν. παρακληθεὶς οὖν ἐπέτρεψε μόλις, οὐκ ἐκείνοις πλησῶν τινὰ αἴτησιν, ἀλλ' ἵνα ἡμᾶς ἀναπείσῃ φρονεῖν, ὅτι προνοεῖται τοῦ ὅλων ὡς θεός. εἶτα πῶς οὐ θεὸς, ὁ θεοπρεπῆ τινὰ ἐξουσίαν, καὶ τὸ κῦρ παντῶν κράτος * ἀνημμένῳ, καὶ σώζων ὡς ἴδια τὰ δι' αὐτοῦ γενόμενα;

* ἀνημμένος.

Τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι. δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ. καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε αὐτὰ ἐκβάλλειν, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν.] οἶδεν ὄντα τοῦ θερισμοῦ κύριον τὸν τοῦ ὅλων θεόν. αὐτὸς γὰρ ἢ ἄλως ἡ νοητὴ, τουτέστιν ἡ ἀνθρωπότης· αὐτὸς καὶ ὁ θερισμός. ἀλλ' ἰδοὺ, δεηθῆναι προστάξας τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ἐαυτὸν δείξας ὄντα τοῦτον, ἐκβαλὼν τοὺς ἐργάτας, τουτέστι τοὺς ἁγίους ἀποστόλους· οἷς καὶ ἔδωκεν ἐξουσίαν κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων ὡς θεός. οὐ γὰρ ἔστι τοῦ τῆς ἀνθρωπότητος μέτρου τὸ δίδοναι τισὶ τὸ ἁγίου πνεύματος τὴν ἐνέργειαν· ἔδωκε δὲ Χριστός· εἶτα πῶς οὐ φύσει τε καὶ ἀληθῶς ἔστι θεὸς, εἰ μὴ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος;

lis non cadet super terram sine Patre vestro, qui in cælis est? Vestri autem & capilli capitis omnes numerati sunt. En tantam rerum prouidentiam habebat Christus, vt absque illius permissu ne in porcorum quidem gregem potestatem exercere immundis spiritibus integrum esset. At rogatus vix permisit, non vt illorum libidini morem gereret, sed vt nobis, se omnibus tamquam Deum prouidere persuaderet. Et quomodo tandem ille Deus non est, qui potestatem habet, quam in solum Deum cadere certum est; quique in omnia imperium exercet, & conseruat quæ per ipsum condita sunt, tamquam propria?

Tunc dicit discipulis suis: Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo Dominum messis, vt emittat operarios in messem suam. Et conuocatis duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem spirituum immundorum, vt eiicerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem. Norat vniuersorum Deum messis esse Dominum. eius namque vtrumque est, & ipsa spiritalis area, hoc est humanum genus; & ipsa rursum messis. Sed aduerte, cum messis Dominum obsecrandum esse monuisset, mox seipsũ eiusmodi Dominum esse euidenti argumento declarans, emisit operarios, hoc est sanctos apostolos, quibus vt Deus potestatem contra immundos spiritus est impertitus. Neque enim humanæ naturæ facultatis est, Spiritus sancti vim aut operationem alicui impertiri. Cum eam ergo Dei Verbum, tametsi caro factum, hoc est Christus impertiatur, quomodo Deus non est natura & veritate?

Matth. c. 9. v. 37.

Matth. c. 10. v. 1.

Anno Christi 431.

Matt. c. 10. v. 32. *Omnis ergo, qui me confitebitur coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est. Qui autem negauerit me coram hominibus, negabo & ego illum coram Patre meo, qui in cælis est.* Non pauci sanctorum ad martyrii gloriam euocati, Christumque intrepide confessi, tormentis & morte consummati sunt. Quæro autem, num ob id martyricam coronam adepti sint, quod Christum communem hominem esse constanter affirmarent? an ob id verius, quod sua eum confessione tamquam Deum venerarentur? Res est clara: constat enim a martyrii gloria excidisse, Christumque in die iudicii illos vicissim abnegare comperturos esse, qui illum inficiati sunt. Iam quomodo Deus is censendus non est, qui martyrii gloria eos afficit, qui ipsum Deum esse vere confitentur?

Matt. c. 11. v. 28. *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos.* Si Emmanuel verus Deus non est, cum Deo seruiant omnia, cur suum ille iugum nobis imponit? Iugum autem & ipsa quoque lex appellata est. Verum Christus proprium nobis iugum imponit, nosque obnoxios sibi reddit, tametsi Patri submittat omnia. Deus igitur est. Vnde vt omnia illi subiecta sint, par est.

Matt. c. 12. v. 5. *An non legistis in lege, quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum violant, & sine crimine sunt? Dico autem vobis, quia maior templo hic est.* Si sacerdotes qui sabbatum profanant, ob id culpa vacant, quod diuino cultui incumbant; eisi; λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι τοῦ ἱεροῦ μείζων ὅδε ἐστίν. εἰ δὲ βεβηλοῦντες τὸ σάββατον ⓦ ἱερεῖς ἀναίτιοί εἰσιν, ὡς θεῷ προσέχοντες τὰς θεραπείας·

Πᾶς οὖν, ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὅστις δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι κἀγὼ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.] πολλοὶ κέκλιπται τῶν ἁγίων πρὸς τὴν τοῦ μαρτυρίου δόξαν, καὶ τετελείωνται διὰ παθημάτων καὶ θανάτου, Χριστὸν ὁμολογήσαντες. ἆρ' οὖν ἐστεφάνωνται, διαβεβαιούμενοι καὶ λέγοντες ἄνθρωπον εἶ) κοινὸν αὐτὸν, ἢ μᾶλλον ὡς θεὸν ταῖς ὁμολογίαις τετιμηκότες; ἀλλ' ἔστι δῆλον. οἱ γὰρ τοῦτον ἀρνησάμενοι, καὶ τῆς τοῦ μαρτυρίου δόξης ἀπώλεσαν, καὶ αὐτὸν ὑπὸ σιωπῶν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἀρνούμενον αὐτοῦ ⓦ Χριστόν. εἶτα πῶς οὐ θεὸς, ὁ τῇ τοῦ μαρτυρίου δόξῃ στεφανῶν αὐτοῦ, ὅπερ τοῦτό ἐστιν ἀληθῶς, ὁμολογοῦντας αὐτόν;

Δεῦτε πρὸς μὲ πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ἄρατε ⓦ ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς.] εἰ μὴ θεός ἐστιν ἀληθῶς ὁ Ἐμμανουὴλ, ἵνα ζήτων ⓦ ἑαυτῷ ζυγὸν ἡμῖν ἐπιτίθησι; θεοῦ γὰρ δοῦλα τὰ πάντα. εἴρηται δὲ ζυγὸς καὶ ὁ νόμος. ἀλλὰ ἐπιτίθησιν ἡμῖν ὁ Χριστὸς ⓦ ἴδιον ζυγὸν, ἑαυτῷ τε ὑποτάττει, καίτοι τὰ πάντα ὑποφέροντα τῷ πατρί. θεὸς ἄρα ἐστίν. ὅθεν αὐτῷ καὶ ὑποκεῖσθαι τὰ πάντα πρέπει.

Ἢ οὐκ οἴδατε ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι ἐν τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλοῦσι, καὶ ἀναίτιοί εἰσιν; λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι τοῦ ἱεροῦ μείζων ὅδε ἐστίν ὧδε.] εἰ βεβηλοῦντες τὸ σάββατ ⓦ ἱερεῖς ἀναίτιοί εἰσιν, ὡς θεῷ προσέχοντες τὰς θεραπείας·

Anno Christi 431.

πῶς τῶν ἐν τῷ ἱερῷ δρωμένων νοεῖται μείζων ἡ Χριστοῦ θεραπεία; ἀλλ' ἔστι δῆλον, ὅτι οἱ μὲν ἐν νόμῳ καὶ σκιᾷ καὶ ὑποδείγματι τῶν ἐπουρανίων λατρεύκασιν· οἱ δὲ θεσπέσιοι μαθηταὶ θεοσεβοῦντές τε καὶ λειτουργοῦντες τῷ Χριστῷ, μείζονα καὶ τιμὴν δόξαν ἔσχον. καὶ εἰ τῆς ἐν νόμῳ λατρείας ἐν ἀμείνοσι τὸ λειτουργεῖν τῷ Χριστῷ, πῶς ἂν οὐκ οἴοιτο θεὸς ἀληθής;

quomodo cultus qui Christo impenditur, ministerio quod sacerdotes in templo obibant, præstantior censetur? atqui apertum est eos, qui sub lege viuebant, in vmbra & figura supercælestium Deo ministrasse. Sed diuini illi discipuli Christi sectatores, ipsique ministrantes, ampliori honore & gloria potiti sunt. Quod si ministerium quod Christo exhibetur, legali cultui multum antecellit, quomodo in sobrii cuiusquam cogitationem cadere potest, Christum non esse verum Deum?

Εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, φησὶν, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο αὐτοὶ κριταὶ ἔσονται ὑμῶν.] εἰ ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ πεθεραπεύκασι τοὺς δαιμονῶντας οἱ μαθηταί· ἐπεφώνουν γὰρ ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου· πῶς ἂν οὐκ οἴοιτο θεὸς ἀληθής; οὐ γὰρ ἂν ἐξήρκεσεν ἀνθρώπου δόξα καὶ δυνάμις εἰς τὸ καταγῶσαι τὸν σατανᾶ.

Et si ego in Beelzebub eiicio dæmones, filii vestri in quo eiiciunt? ideo ipsi iudices vestri erunt. Si in Christi nomine a dæmonio vexatos discipuli curabant; (inuocabant enim nomen Iesu Nazareni) quomodo de vera illius diuinitate ambigere fas est? Neque enim vlla omnino gloria aut potentia humana sat fuerit ad debellandum satanam. *Matt. c. 12. v. 27.*

Ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια, καὶ πυρὶ καίεται· οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος. ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκανδαλα, καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν· καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός.] Θεὸν θεοῦ λέγεσθαι· εὐλογεῖτε τὸν κύριον πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ. οὐ γὰρ ἀγγέλου ἀγγέλου ἐστὶ, θεοῦ δὲ μᾶλλον τὰ πάντα. πῶς οὖν φησι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ; θεὸς οὖν ἄρα ἐστὶν, ὡς καὶ ἰδίους ἔχων τοὺς ἀγγέλους, καὶ διὰ τοῦ ἄνω πνεύματος ὑπηρετούμενος.

Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur; sic erit in consummatione sæculi. Mittet Filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem: & mittent eos in caminum ignis. De Deo legimus: *Benedicite Domino omnes angeli eius.* Neque enim angelus angeli est, sed Dei sunt omnia. Cum ergo de Filio hominis dicatur, quod missurus sit angelos suos; angelosque & spiritus illos supremos tamquam proprios ministros possideat; euidens fit, illum esse Deum. *Matt. c. 13. v. 40.* *Psalm. 102. v. 20.*

Ἠρώτησεν ὁ Χριστός· τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; οἱ δὲ εἶπον· οἱ μὲν, Ἰωάννην τὸν βαπτι-

Interrogabat discipulos suos: Quem me dicunt homines esse filium hominis? At illi dixerunt: Alii Ioannem Baptistam; alii autem E- *Matt. c. 16. v. 13.*

ANNO CHRISTI 431.

liam, alii vero Ieremiam, aut vnum ex prophetis. Dixit illis Iesus: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus dixit: Tu es Christus Filius Dei viui. Respondens autem Iesus, dixit ei: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus, qui est in cælis. Si Christus communis vulgarisve tantum homo est, cur Petrus ob suam confessionē admirabilis declaratus & laudatus est? Quomodo diuinitus perhibetur edoctus? Aut quanam superna opus erat illi illuminatione, vt illud Christi mysterium caperet? Verum quia Deum esse agnouit, viuentisque Dei Filium esse prædicauit; ideo mirabilis & egregius habitus est. Neque tamen duos confessus est filios, sed vnum dumtaxat. Impium itaq; est Christum in duos diuidere filios. *Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui cum angelis suis.* En iterum cælestes spiritus suos angelos vocat, etiamsi hominis filius dicatur.

Matt. c.16. v. 27.

Et cum venissent Capharnaum, accesserunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei: Magister vester non soluit didrachma? ait: Etiam. & cum intrasset in domum, præuenit eum Iesus, dicens: Quid tibi videtur Simon? Reges terræ a quibus accipiunt tributum vel censum, a filiis suis, an ab alienis? & ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Iesus: Ergo liberi sunt filii. Quomodo liberum, hoc est a legis vinculo tributique pensione immunem, necnon verum Filium se prædicat, si carnis & sanguinis secundum hypostaticam vnionem particeps effectus, non est Deus? At dependit nihilominus didrachma tamquam legi obno-

Matt. c.17. v. 23.

ς ἰω· ἄλλοι δὲ, Ηλίαν· ἄλλοι δὲ, Ιερεμίαν, ἢ ἕνα τῶν προφητῶν. λέγει αὐτοῖς· ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ, φησὶν, ὁ Πέτρος, εἶπε· σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ιησοῦς, εἶπεν αὐτῷ· μακάριος εἶ Σίμων Βαρ Ιωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.] εἰ ψιλὸς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς, διὰ τί τεθαύμακεν Πέτρος ὁμολογῶν αὐτόν; πῶς δὲ ὄντι καὶ θεοδίδακτος, ἢ ποίας ἐδεήθη φωταγωγίας ἄνωθεν, ἵνα μάθῃ τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον; ἀλλ' ἔγνω θεὸν ὄντα, καὶ υἱὸν θεοῦ ζῶντος διωμολόγησεν αὐτόν· ταύτῃ τοι τεθαύμακεν. πλείω ἕνα υἱὸν, καὶ οὐχὶ δύο υἱούς φησι. δυσεβὲς οὖν ἄρα τὸ διοείζειν εἰς δύο. Μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. ἰδοὺ πάλιν ἀγγέλους αὐτοῦ φησι τὰ ἄνω πνεύματα, καίτοι λεγομένου υἱοῦ ἀνθρώπου.

Ελθόντων * δὲ οὖν εἰς Καπερναούμ, προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες, τῷ Πέτρῳ, καὶ εἶπον· ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα; καὶ λέγει, ναί. καὶ εἰσελθόντα εἰς τὴν οἰκίαν, προέφθασεν αὐτὸν ὁ Ιησοῦς, λέγων· τί σοι δοκεῖ Σίμων; οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσι τέλη, ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων; εἶπε δὲ αὐτῷ· ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ιησοῦς· ἄρα γε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί.] πῶς ἐλεύθερον ἑαυτὸν εἶναί φησι, καὶ ἔξω νόμου, καὶ ἀσυντελῆ, καὶ υἱὸν ἀληθῶς, εἰ μὴ θεός ἐστιν, ἐνώσει τῇ καθ' ὑπόστασιν σαρκὸς καὶ αἵματος κεκοινωνηκώς; συντετέλεκε δὲ τὸ δίδραχμον, ὡς γεγονὼς ὑπὸ

* ἐλθόντων

νόμον

Anno Christi 431.

νόμον, ὁ ὑπὲρ νόμον ὑός. ἀνθρωπος δὲ ὤν, οὐχ ὑπὲρ νόμον νοεῖται. πῶς γαρ; οὐδὲ ἂν ἔλθοι κατὰ φύσιν τὸ ἐλεύθερον, εἰ μὴ νοεῖται θεὸς ἐν ἀνθρωπείᾳ μορφῇ.

Ἀναβαίνοντος ἐν Ἱεροσολύμοις τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ, παῖδες προεβάδιζον, εὐφημοῦντές τε καὶ λέγοντες· ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυίδ. θεοπρεπὴς δὲ πάντως ἦν ἡ δοξολογία. ἠγανάκτησαν οἱ Φαρισαῖοι, καὶ δὴ καὶ προσῆλθον, λέγοντες· ἀκούεις, τί οὗτοι λέγουσιν; ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ναί. οὐδέποτε ἀνέγνωτε, ὅτι ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον;] ἀναλκαῖον ἐν τούτοις διαμνημονεῦσαι τὸ μακαρίου Δαυὶδ λέγοντος· κύριε, ὁ κύριος ἡμῶν, ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ. ὅτι ἐπήρθη ἡ μεγαλοπρέπειά σου ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν. ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον. ἡμῶν γὰρ παῖδες εὐφημοῦντες ἔλεγον· ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυίδ. καταδέχεται δὲ τὴν δοξολογίαν εὐφημουμένου. ὁ δὲ γε μακαρίου Δαυὶδ ἐκ ἀνθρώπῳ τινὶ διατέθεικε κοινῷ, κυρίῳ δὲ μᾶλλον, οὗ καὶ θαυμαστὸν τὸ ὄνομα ἐν πάσῃ τῇ γῇ. ἐπήρθη γὰρ ἡ μεγαλοπρέπεια ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν. εἶτα, πῶς οὐ θεὸς ὁ υἱὸς Δαυὶδ τὸ κατὰ σάρκα Χριστός;

Ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ.] ἆρα ὡς ἄνθρωπος εἰς τῶν καθ' ἡμᾶς καθεδεῖται Χριστὸς, παρεστηκότων αὐτῷ πάντων

xius, cum tamen vt Filius lege maior esset. Verum si sit homo, non est supra legem. Nemo enim naturalem libertatem illi tribuet, nisi vt Deum humana forma indutum animo eumdem concipiat.

Christo omnium nostrum saluatore Hierosolymam ascendente, pueri præeuntes, laudumque præconia depromentes, *Hosanna filio Dauid, clamabant.* At hæc acclamatio in solum Deum quadrat. *Indignati autem pharisæi in medium prorumpunt: Audis,* inquiunt, *quid isti dicunt? Iesus autē dixit eis: Vtique. nunquam legistis, quia ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem?* Sed beatum Dauid hoc loco audire operæ precium est; ait autem: *Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in vniuersa terra. Quoniam eleuata est magnificentia tua super cælos. Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem.* Pueri namque magna exultatione acclamantes, aiebant: *Hosanna filio Dauid.* Is porro cuius elogium decantabant, eiusmodi laudem & acclamationem neutiquam repudiabat. Atqui beatus Dauid eam acclamationem non communi alicui homini tribuebat, sed omnium Domino: illius enim solius nomen vniuersa terra demiratur, eiusdemque magnificentia super omnes cælos tollitur. Quomodo ergo Christus Dauidis secundum carnem filius non est Deus?

Matt. c. 21. v. 15.

Psal. 8. v. 1.

Cum autem venerit Filius hominis in maiestate sua, & omnes angeli cum eo; tunc sedebit super sedem maiestatis suæ. Numquid Christus vt homo quispiam nostri similis pro tribunali sedebit, astantibus-

Matt. c. 25. v. 31.

que omnibus vndiquaque ipsi angelis, orbem iudicabit? Qui istuc, obsecro, rationi est consentaneũ?

Iacob. c. 4. v. 14. An non scriptum est, *Vnus est legislator, & iudex?* Deus igitur est Christus, qui pari cum Deo gloria pollens, thronumque iudiciarium obtinens, ac angelos circumquaque astantes habens, in iustitia terrarum orbem iudicabit.

Matt. c. 26. v. 63. *Et princeps sacerdotum ait illi: Adiuro te per Deum viuum, vt dicas nobis, si tu es Christus Filius Dei viui. Dicit illi Iesus: Tu dixisti. verumtamen dico vobis, amodo videbitis Filium hominis sedentem a dexteris virtutis Dei, & venientem in nubibus cæli.* Quomodo Filius hominis a dexteris virtutis Dei sedet? Planum est, Dei Verbum ita factum esse hominis filium, vt tamen Deus esse non desierit: manst enim quod erat. Hac igitur ratione generanti assidet, & in diuinitatis gloria & maiestate conspicuum cernitur, etiam si factum sit caro.

Matt. c. 27. v. 50. *Iesus autem clamans voce magna, emisit spiritum. Et ecce velum templi scissum est in duas partes, a summo vsque deorsum: & terra mota est, & petræ scissæ sunt; & monumenta aperta sunt, & multa corpora sanctorum qui dormierant, surrexerunt.* Si Christus communis erat homo, cur illo animam expirante, in ipsis elementis tanta accidit conturbatio? Sol enim retractis radiis, diei tenebras offudit: terra adhæc Dominum suum Iudæorum contumeliis indignissime affectum conspicata, disrupta est; & ipse tandem infernus sanctorum animas dimisit. Et cuiusnam nutu omnia hæc fiebant? nonne Dei? Deus enim erat in

των τῶν ἀγγέλων, οὕτω τε κρινεῖ Ⓦ κόσμον; εἶπα, ποῖον ἔχει τοῦτο λόγον; γέγραπται γάρ, ὅτι εἷς ἐστιν ὁ νομοθέτης καὶ κριτής. θεὸς οὖν ἄρα Χριστός, ὁ ἐν δόξῃ θεοῦ, καὶ θρόνον ἔχων, καὶ παρεστῶτας ἀγγέλους, καὶ κρίνων τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ. ANNO CHRISTI 431.

Καὶ ὁ ἀρχιερεὺς, φησὶν, εἶπεν αὐτῷ· ὁρκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς, εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. λέγει αὐτῷ· σὺ εἶπας. πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπάρτι ὄψεσθε Ⓦ υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.] πῶς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου κάθηται ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως; ἀλλ' ἔστι δῆλον, ὅτι κἂν εἰ γέγονεν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ἐκ θεοῦ λόγος, οὐ πέπαυται τοῦ εἶναι θεὸς, ἀλλ' ἔστιν ὁ ὢν. ταύτῃ τοι καὶ συνεδρεύει τῷ φύσαντι, καὶ ἐν τοῖς τῆς θεότητος ἀξιώμασιν ἐμπρέπων ὁρᾶται, κἂν εἰ γέγονε σαρξ.

Ὁ δὲ Ἰησοῦς κράξας φωνῇ μεγάλῃ, ἀφῆκε τὸ πνεῦμα. καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο, ἄνωθεν ἕως κάτω· Ⓒ ἡ γῆ ἐσείσθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεῴχθησαν, καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθησαν.] εἰ κοινὸς ἄνθρωπος ἦν ὁ Χριστὸς, πῶς τεθνεῶτος αὐτοῦ, τοσοῦτος ἦν ἐν τοῖς στοιχείοις ὁ θόρυβος; ὁ μὲν γὰρ ἥλιος τὴν ἀκτῖνα συνέστειλε, Ⓒ ἐν ἡμέρᾳ σκότος εἰργάσατο· ἡ δὲ γῆ Ⓦ ἑαυτῆς δεσποτείαν ὁρῶσα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐμπαροινούμενον, ἐσείετο· ἀφῆκε δὲ ὁ ᾅδης τὰς τῶν ἁγίων ψυχάς. τίνος ταῦτα ποιοῦντος; ἆρα οὐχὶ θεοῦ; θεὸς γὰρ ἦν ἐν

ANNO CHRISTI 431.

σαρκὶ, ᾧ καὶ ἡ κτίσις ὑβριζομένῳ ζήτον τινὰ συνωργίζετο.

carne, quo tam contumelioſe tractato, ipſa quoque creatura quodammodo ira & indignatione eſferabatur.

Ἐκ τοῦ κ̄ᾱ Ἰωάννου εὐαγγελίου.

Ex euangelio ſecundum Ioannem.

Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν αὐτὸν αὐτοῖς, διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντα· καὶ ὅτι οὐ χρείαν εἶχεν, ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου· αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκε, τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.] πρὸς θεὸν γέγραπται· ὅτι ὁ πλάσας καταμόνας τὰς καρδίας αὐτῶν. καὶ αὐτὸς δέ που φησί· μὴ ἀπ' ἐμοῦ κρυβήσεταί τι; εἰ δὲ πάντα Χριστὸς ἐπίσταται, καὶ οἶδε τὰ ἐν ἀνθρώπου, πῶς οὐκ ἂν εἴη θεὸς, ὡς καρδίας ἐτάζων καὶ νεφροὺς;

Ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε, ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν· ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν.] ἀκούεις, ὅτι τὴν σωτηρίαν ἐκ τῶν Ἰουδαίων εἶναι φησί; καίτοι σωτῆρα θεὸν ἐπεγραψάμεθα. σέσωκε γὰρ ἡμᾶς οὐ πρέσβις, οὐκ ἄγγελος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ κύριος, κ̄ς τὰς γραφάς. ὠνόμασται γὰρ Χριστὸς Ἰησοῦς, γεγονὼς δὲ Ἰουδαίων κ̄τ τὴν σάρκα. Ἰησοῦς γε μὴν ἑρμηνεύεται σωτηρία. αὐτὸς οὖν ἄρα ἐστὶν ἡ ἐκ τῶν Ἰουδαίων σωτηρία. ὥστε κἂν εἰ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, καὶ ἐπελάβετο σπέρματος Ἀβραάμ, θεός ἐστι καὶ μετὰ σαρκός.

Ἀμὴν ἀμὴν λέγων ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει· ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύομαι. καὶ ὅ, τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω.]

IESVS *autem non credebat ſemetipſum eis, eo quod ipſe noſſet omnes, & quia opus ei non erat vt quis teſtimonium perhiberet de homine. Ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine.* De Deo ſcriptum extat: *Qui finxit ſigillatim corda eorum.* Et ipſe alibi ait: *Non celabitur a me omnino quidquam.* Si ergo Chriſtus omnia intelligit, & omnia quæ ſunt in homine exacte nouit, vtpote ſcrutans eorum corda & renes; quomodo non eſt Deus?

Ioan. c. 2. v. 24. Pſalm. 34. v. 15. Ierem. c. 17. v. 10.

Vos adoratis quod neſcitis, nos adoramus quod ſcimus: quoniam ſalus ex Iudæis eſt. Audis ſalutem ex Iudæis eſſe aſſerentem. Atqui Deum ſaluatorem nobis adſcripſimus, eique nomina dedimus. Saluauit enim nos non legatus, non angelus, ſed Dominus ipſe, ſecundum Scripturas. At Chriſtus qui ſecundum carnem ex Iudæis natus eſt, Ieſu nomenclaturam ſortitus eſt. Ieſu autem nomen interpretatum ſalutem ſonat. Ipſe itaque Chriſtus eſt ſalus illa, quæ ex Iudæis profecta eſt. Quamobrem licet Verbum caro factum ſit, & ſemen Abrahæ apprehenderit; Deus nihilominus cum aſſumpta carne permanſit.

Ioan. c. 4. v. 22. Iſai. c. 63. iuxta LXX.

Amen amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & maiora horum faciet: quia ego vado ad Patrem. & quodcumque petieritis in nomine meo, hoc fa-

Ioan. c. 14. v. 12.

ciam. Ad Patrem se abire denuntiat, cum tamen Deus natura Filius sit, ipseque omnia impleat. Abscedit enim secundum humanam naturam. At vero licet vt homo in cælum assumptus sit; vt Deus tamen supplicum vota se auditurum promittit, si in nomine illius supplicauerint. Iam cui quęso verius conuenit sanctorum postulatis satisfacere, eorumque votis ac desideriis respondere, quam soli vero ac natiuo Deo?

Ioan. c. 15. v. 16. *Non vos me elegistis: sed ego elegi vos, & posui vos vt eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat; vt quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis.* En pari se cum Deo & Patre potestate pollere, pariaque eidem præstare posse nusquam non inculcat. Dixerat enim; Quodcumque petieritis in nomine meo, faciam. nunc autem ait; Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Numquid ergo seorsum aliqua dilargitur Pater absque Filio, aut Filius rursum seorsum sigillatimq; impertitur nonnulla absque Patre, ita vt a duobus diis præstentur, quæ sancti efflagitant? Absit, absit: vnus enim est Deus Pater, & vnus item Dominus Iesus Christus. Distribuit namque Pater dona per Filium in Spiritu sancto; verumtamen postulatio in precibus fit per Iesum Christum. Porro Domini Iesu nomine accipimus & designamus Verbum hominem factum.

Ioan. c. 16. v. 23. *In illo die me non rogabitis quidquam. Amen amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Petite, & accipietis, vt gaudium vestrum sit plenum.* Hæc eamdem sententiam cum

* πορθύεται, φησὶ, πρὸς τὸν πατέρα, καίτοι φύσει θεὸς ὑπάρχων ὁ υἱὸς, καὶ αὐτὸς ὢν ὁ πάντα πληρῶν. πορθύεται γὰρ ἀνθρωπίνως· ἀνελήφθη γὰρ εἰς τὸν οὐρανόν. ἀλλ' ὡς θεὸς ἐπαγγέλλεται πληροῦν τὰ αἰτήματα τῶν προσθυχομένων, εἰ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ποιοῖντο τὰς λιτάς. εἶπε γοῦν, δι' ἃ πρέποι μᾶλλον τὸ πληροῦν εὐχὰς ἁγίων, καὶ χαρίζεσθαι τὰ αἰτήματα, πλὴν ὅτι μόνῳ τῷ κατὰ φύσιν καὶ ἀληθῶς ὄντι θεῷ;

Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε· ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε, καὶ καρπὸν φέρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μείνῃ· ἵνα ὅ, τι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῷ ὑμῖν.] ἰδοὺ πανταχοῦ δείκνυσιν ὅτι τὰ ἴσα μετ' ἐξουσίας ἐνεργεῖ * τῷ πατρί. ἔφασκε γάρ· ὅτι ὃ ἐὰν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ποιήσω. νυνὶ δέ φησιν· ὅ, τι ἐὰν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν. ἆρα οὖν ἰδίᾳ μὲν δίδωσιν ὁ πατὴρ δίχα τοῦ υἱοῦ, ἰδίᾳ δὲ καὶ ἀνὰ μέρος ὁ υἱὸς δίχα τοῦ πατρός; ἐκοῦν παρὰ δύο θεῶν τοῖς ἁγίοις τὰ ἐν εὐχαῖς αἰτήματα; ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει ταῦτα, μὴ γένοιτο· εἷς γὰρ θεὸς ὁ πατὴρ, καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστός. διανέμει γὰρ ὁ πατὴρ διὰ υἱοῦ τὰ ἀγαθὰ ἐν πνεύματι. πλὴν ἡ αἴτησις ἡ ἐν προσευχαῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· καὶ κύριος Ἰησοῦς ὁ ἐνανθρωπήσας νοεῖται καὶ ὀνομάζεται λόγος.

Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ἂν τι αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν. αἰτεῖτε, καὶ λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη.] ἐν ἴσῃ καὶ τοῦτο τοῖς

* al. τοῦ πατρί.

Anno Christi 431. * Ie. impleuit. Ioan. cap. 7. v. 37.

ANNO CHRISTI 431.

ἀνωτέρω βραχὺ διανοίᾳ κείσεται, καὶ τὸ ἑφεξῆς ὁμοίως. ἔχει δὲ οὕτως. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε· καὶ οὐ λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα. αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε, καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐξῆλθον.

Αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωή, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν.] εἰ τῇ ἐπιγνώσει τοῦ μόνου καὶ ἀληθινοῦ θεοῦ συνεζεύχθαί τε καὶ συνεισβαίνειν ἀνάγκη τῇ ἐπιγνώσει Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ζωὴν τοῦτο τῇ αἰωνίῳ προξενεῖ· πῶς οὐχ ἅπασιν εὐαργὲς, ὅτι θεός ἐστιν ἀληθὴς ὁ Χριστός; γέγονε δὲ σὰρξ ὁ λόγος, καὶ μεμένηκε λόγος.

Ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας. κἀγὼ τὴν δόξαν, ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς· ἵνα ὦσιν ἓν, καθὼς ἡμεῖς ἕν. ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοί· ἵνα ὦσι τετελειωμένοι εἰς ἕν.] ἀκριβῆ τῆς διανοίας τὸν ὀφθαλμὸν ἐπισήσαντες τῇ τοῦ προκειμένου δυνάμει, θεωρήσωμεν τὰ ἐν αὐτῷ. ποίαν δόξαν εἰληφέναι φησὶ παρὰ τοῦ πατρὸς ὁ υἱὸς, καὶ ταύτην ἡμῖν ἐπιδοῦναι; αὐτὸς δὲ ἡμᾶς τῆς ἐπὶ τούτοις ἐρεύνης ἀπαλλάξει, λέγων· ἵνα ὦσι, καθὼς ἡμεῖς, ἕν. εἰ μὴν γὰρ τῇ φυσικῇ ταυτότητι ἕν ἐστιν ὁ ἐκ θεοῦ λόγος πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, εἰ καὶ νοεῖται καθ' ὑποστάσεων ἑκάτερον ἰδικῶς. πῶς δὲ καὶ σὺν ἡμῖν γέγονε; καὶ τοῦτον ἴσον ἔχον τρόπον, οὐσιωδῶς δὴ λέγω, καὶ φυσικῶς· καὶ γὰρ θεοῦ φύσις ἀσύμβατος παντελῶς εἴη ἂν πρὸς τὴν κτίσιν, ὡς σὺν ταυτότητι

superioribus habent; ſicut illa quoque, quę mox conſequuntur. Ait namque: *In illo die, in nomine meo petetis: & non dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis. Ipſe enim pater amat vos, quia vos me amaſtis, & credidiſtis quia ego a Patre exiui.* Ibid. v. 27.

Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum. Si cum ſolius verique Dei cognitione Ieſu Chriſti cognitionem neceſſario coniunctã conſociatamque eſſe oportet, & hoc ipſum æternam vitam conciliat; cui obſcurum eſſe poteſt, Chriſtum verum eſſe Deum? Verbum ſane caro factum eſt; ſed manſit interim Verbum. Ioan. c. 17. v. 3.

Vt credat mundus quia tu me miſiſti. Et ego claritatem quam dediſti mihi, dedi eis; vt ſint vnum, ſicut & nos vnum ſumus. Ego in eis, & tu in me; vt ſint conſummati in vnum. Perſpicaci mentis oculo in rem propoſitam intendentes, quænam in ipſa abſtruſa lateant, diligenter exploremus. Qualem itaque gloriam Filius a Patre accepiſſe ſe narrat, quam nobis deinde communem fecerit? Sane ipſe ab hac quæſtione nos liberat dum ait: Vt vnum ſint, ſicut & nos vnum ſumus. Nam etſi Dei Patris Verbum ſecundum propriam hypoſtaſin alius a Patre eſſe dignoſcatur, naturali tamen identitate vnum plane & idem eſt cum illo. At quo pacto Verbum illud vnum quoque nobiſcum factum eſt? Ad eumdem omnino modum, puta ſecundum eſſentialem & naturalem identitatem. At cum diuina natura tanto a creatura diſtet interuallo, vt ſecundum eſſentiam cum ea coire Ibid. v. 21.

nequaquam valeat; ecquo, inquis, modo secundum naturam vnum ille factus est nobiscum, qui omnem omnino creaturam excellit? Verbum factum est homo, vt quemadmodum, quod quidem ad deitatis naturam spectat, vnum & idem est cum Patre, ita secundum naturæ humanæ habitudinem sit vnum quoque nobiscum. Hac enim ratione nos quoque in vnitatem consummati sumus.

Ioan. c. 20. v. 19. *Cum ergo sero esset die illo, vna sabbatorum, & fores essent clausæ, vbi erant discipuli congregati propter metum Iudæorum; venit Iesus, & stetit in medio, & dixit eis: Pax vobis.* Non immerito dubitauerit hic quispiam, ac dixerit: Si Verbum post resurrectionem perinde ac ante venerandam crucem in corpore erat, quomodo conclusis foribus in medio discipulorum ex insperato apparuit? Ad hoc respondemus, diuina virtute factum id esse. Par est autem, vt Pauli dictum hoc loco in mentem reuocemus; ait is vero:

2. Cor. c. 5. v. 16. *Itaque nos ex hoc neminem nouimus secundum carnem: & si cognouimus secundum carnem Christum, sed nunc non nouimus.* Sane post resurrectionem ex mortuis, dispensationis mysterio, propter quod carnem salubriter assumpserat, iam perfecto, diuina virtute & potestate vtebatur; vt qui iam veluti opportuno tempore per ea potius, quam per exinanitionis conditiones, agnosci voluerit.

Ioan. c. 20. v. 22. *Et cum hoc dixisset, insufflauit, & dixit: Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.* Quidquid hic factum memoratur, hoc to-

λέγω τῇ κατ' οὐσίαν. πῶς οὖν ἐν ἡμῖν γέγονε φυσικῶς ὁ ὑπὲρ πάντων; γέγονε γὰρ ἀνθρωπος, ἵνα ὥσπερ ἐστὶν * ἐν τῇ τῆς θεότητος φύσει πρὸς τὸν πατέρα, οὕτω καὶ πρὸς ἡμᾶς ἐν ὁμοιότητι σχέσει τῇ κατ' ἀνθρωπότητα· τετελειώμεθα γὰρ οὕτω καὶ ἡμεῖς εἰς ἕν. Anno Christi 431.

Οὔσης οὖν ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς· εἰρήνη ὑμῖν.] ἐπαπορήσαι τις ἂν κατὰ τὸ εἰκός, λέγων· εἰ καὶ σώματι καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἦν ὁ λόγος, καθὰ καὶ πρὸ τοῦ ἁγίου σταυροῦ, πῶς κεκλεισμένων τῶν θυρῶν ἀδοκήτως εἰς μέσον ὤφθη τῶν μαθητῶν; πρὸς τοῦτο φαμεν, ὅτι δυνάμει τῇ θείᾳ. μεμνῆσθαι δεῖ Παύλου λέγοντος· ὅτι ὥστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἴδαμεν κατὰ σάρκα· εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν. μετὰ γάρ τοι τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν, ὡς τετελεσμένης ἤδη τῆς οἰκονομίας, ἐφ' ᾗ καὶ ἡ τῆς σαρκὸς ἀνάληψις * ἐπροσήχθη χρειωδῶς, ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει κέχρηται τῇ θεοπρεπεῖ, διὰ τούτων μᾶλλον, ἢ διὰ τῆς τῶν κενώσεως * μέτρων ἐπιγινώσκεσθαι θέλων, ὡς ἐν καιρῷ καθήκοντι. * ἐπιλέξ * ἕξιν

Καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἐνεφύσησε, καὶ λέγει αὐτοῖς· λάβετε πνεῦμα ἅγιον. ἂν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, * ἀφέωνται αὐτοῖς· ἂν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται.] ὅλον ὅτι θεοπρεπὲς τὸ * ἀφίενται

Anno Christi 431.

γεγλυπμένῳ, καὶ τῆς παντὸς ἀξιο-
λόγου. πρῶτον μὲν γὰρ οὐκ ἀνθρώ-
πων τὸ ἐμφυσῆσαι τοῖς ἀποστόλοις,
καὶ δοῦναι τὸ πνεῦμα. εἶτα μέγα,
καὶ ὑπὲρ πᾶσιν, τὸ τοιαύτην
ἐξουσίαν παραχεῖν, ὥστε κρατεῖν, ὧν
ἂν ἕλοιντο, τὰς ἁμαρτίας· ἀφιέναι
δὲ καὶ οἷς ἂν βούλοιντο πάλιν. διὰ
τί δὲ καὶ διὰ σαρκικοῦ φυσήματος
τὸ πνεῦμα δίδωσιν; ὅτι μὴ ἀλλο-
τρία τοῦ λόγου γέγονεν αὐτοῦ ἡ σαρξ,
ἀλλὰ ἰδικῶς αὐτοῦ. καὶ οὐθέτερον
μὲν τὸ διὰ σαρκὸς ἐμφύσημα· θεϊ-
κῆς δὲ δυνάμεως ἔργον, τὸ μετό-
χοις ἀποφῆναι τοῦ πνεύματος τοὺς
ἠξιωμένους.

tum diuinum, magnaque consideratione dignũ est. Primo namque non erat humanæ naturæ opus, per exsufflationem apostolis Spiritum sanctum infundere. Deinde maius quiddam, sublimiusque est, quam quod in creaturam cadat, tantam illis potestatem impertiri, vt quorum vellent peccata retinere, & quorum rursus visum esset relaxare, possent. At cur corporeo flatu impertit Spiritum sanctum? ideo nimirum, vt carnem a Verbo non alienam, sed propriam illius extitisse intelligamus. Adde externam illam per carnis ministerium exsufflationem humanam fuisse; sed Spiritus sancti participes dignatione sua efficere, diuinæ virtutis opus extitisse.

Ex τῆς κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίου.

Ex euangelio secundum Lucam.

ΑΓΓΕΛΟΣ θεοῦ τῷ Ζαχαρίᾳ φησὶ περὶ τοῦ ἁγίου Βαπτιστοῦ· καὶ ἔσται χαρά σοι, καὶ ἀγαλλίασις· καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γενέσει αὐτοῦ χαρήσονται. ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ· καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ισραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν.] ὁ μακάριος Ιωάννης, ἑρμηνεύων αὐτὸς τῶν Ιουδαίων, σὺ τίς εἶ; φησίν· ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. προφητεύων ὁ αὐτὸς ὁ Ζαχαρίας ἐπὶ τῷ ἰδίῳ παιδί, φησὶ· καὶ σὺ παιδίον, προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ· προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου κυρίου, ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ· τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ, ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν. προσε-

ANGELVS Dei Zachariæ de sancto Baptista hæc exponit: *Et erit gaudium tibi & exultatio: & multi in natiuitate eius gaudebunt. Erit enim magnus coram Domino, & vinum & siceram non bibet, & Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ: & multos filiorum Israel conuertet ad Dominum Deum ipsorum.* Rursum cum Iudæi ex ipso eodem Ioanne scisciterentur: *Tu quis es?* Respondit ille: *Ego vox clamantis in deserto, parate viam Domini, rectas facite semitas eius.* Tandem ipsemet Zacharias de proprio filio vaticinans, ita fatur: *Et tu puer, Propheta altissimi vocaberis: præibis enim ante faciem Domini parare vias eius: ad dandam scientiam salutis plebi eius, in remissionem peccatorum eorum.* Ille nam-

Luc. c. 1. v. 14.

Ioan. c. 1. v. 19.

Luc. c. 1. v. 76.

que Christum anteibat, eiusdemque factus præcursor, vt viam illi præpararent, annuntiabat: & propheticum oraculum de illo edens, ad eum, vt qui iustificare potest peccatis obnoxios vti Deus, conuertebat. Et adhuc dubitamus, fueritne Deus Christus?

Luc. c. 1. v. 32. *Hic erit magnus, & Filius Altissimi vocabitur: & dabit ei Dominus Deus sedem Dauid patris eius: & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis.* Numquid hominis nostri similis imperio perpetuo citra vllam interruptionem prememur? an imperatori potius Deo in Christo & per Christum subditi erimus, non assumptum ad hoc tamquam extraneum quempiam mediatorem, sed verũ Filium, per quem & in quo Deus Pater in omnia regnum obtinet? Quod si ita res habet, Deus ergo est Christus.

Luc. c. 1. v. 34. *Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Et respondens angelus dixit illi: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.* Numquid is, qui arcana inexplicabilique Spiritus sancti operatione ex sacra Virgine formatus & natus est, sola appellatione filius erat? an verus potius naturalisque Dei Filius, & Deus creditus est? Sed hoc procul dubio verum est. Verbum proinde secundum hypostasin caro factum, hoc est, carnem per Spiritum sanctum ex sacra Virgine sumpsisse, eamque propriam sibi fecisse, intelligatur. Hac namque ratione quod verus Deus sit, deprehendetur.

Luc. c. 1. v. 41. *Et factum est, vt audiuit salutationem*

ANNO CHRISTI 431.

βάσιζε γὰρ τὸν Χριστόν, καὶ αὐτῷ γέγονε πρόδρομος, καὶ αὐτῷ τὰς ὁδοὺς προητοιμάζεσθαι διεκήρυττε, καὶ ⟨ν⟩ ἐπ' αὐτῷ προσεφήτευε λόγον, ὃν πρέφων ὡς ἐπὶ * θεῷ δικαιοῦν ἐχώρει τοὺς ἐν ἁμαρτίαις. εἶτα, πῶς οὐ θεὸς ὁ Χριστός; * al. bis δικαιοῦν ἐχώρει

Οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται· καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· καὶ βασιλεύσει ἐπὶ ⟨ν⟩ οἶκον Ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος.] ἆρ' οὖν * ἐφ' ἑνὶ * ἐφ' ἑνὶ τῷ καθ' ἡμᾶς κεισόμεθα, βασιλευόμενοι δίχα νεκῶς καὶ ἀκαταλήκτως; ἢ μᾶλλον θεῷ μᾶλλον ἐσόμεθα βασιλεύοντι ἡμῶν σὺν Χριστῷ; καὶ οὐχ ὡς ἔξωθεν μεσίτου τινὸς εἰς τοῦτο παραληφθέντος, ἀλλ' ὡς δι' υἱοῦ καὶ σὺν υἱῷ κατακρατοῦντος τῶν ὅλων ὡς θεοῦ καὶ πατρός. εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, θεὸς ἄρα ὁ Χριστός.

Εἶπε δὲ Μαριὰμ πρὸς ⟨ν⟩ ἄγγελον· πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ· πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ⟨ν⟩ ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς θεοῦ. ἆρα οὖν κέκληται μόνον υἱός, ὁ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου διὰ τοῦ πνεύματος ἀπορρήτως γεννηθείς; ἢ φύσει τε καὶ ἀληθῶς υἱὸς εἶ πεπίστευται, καὶ θεός; ἀλλ' ἔστι τοῦτο ἀληθές. νοείσθω δὴ οὖν σαρξ καθ' ὑπόστασιν γεγονὼς ὁ λόγος, τουτέστιν ἰδίαν ποιησάμενος σάρκα τὴν διὰ πνεύματος ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου. οὕτω γὰρ ἔσται καὶ θεὸς ἀληθῶς.

Καὶ ἐγένετο, ὡς ἤκουσε ⟨ν⟩ ἀσπασμὸν

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ANNO CHRISTI 431.

σμὸν τ Μαρίας ἡ Ελισάβετ, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ Ελισάβετ, καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπεν· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τ κυρίου μου πρὸς μέ;] ἐνεργήσαντος θεοῦ προφητείας χαρίν, ἔσται τις προφήτης· καθ' ἕτερον δὲ τρόπον οὐδαμῶς. ὅτε τοίνυν ὁ ἁγιασμὸς τ ἁγίας παρθένου Μαρίας κυοφορούσης ἔτι Ιησοῦ, κεκίνηκεν ἐν μήτρᾳ Ιωάννου εἰς προφητείαν, πῶς οὐ θεὸς ὁ Χριστὸς, ὁ ἐν τῇ τῆς παρθένου νηδύϊ κινήσας θεοπρεπῶς εἰς προφητείας δωρεὰν Βαπτιστήν;

Νῦν ἀπολύεις δοῦλόν σου δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου, ἐν εἰρήνῃ. ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου· ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν· φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου Ισραήλ.] ὁ Συμεὼν Ιησοῦ εἰς ἀγκάλας λαβὼν, τὰ τοιάδε περὶ αὐτοῦ φησί. πῶς οὖν ὅστις σωτήριον; πῶς δὲ φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, εἰ μὴ θεός ἐστιν ἀληθῶς, εἷς, καὶ μόνος υἱὸς, ὁ φύσει μὲν ἐκ πατρὸς ὡς λόγος, ἐκ παρθένου δὲ ὁ αὐτὸς κατὰ σάρκα; ποία γὰρ γέγονεν ἀποκάλυψις τοῖς ἔθνεσιν; ἢ ἐπ' ἀυτῷ ἔγνωσαν ὅτι θεός ἐστι, καὶ ἀυτῷ λατρεύσαντες ἔφυγον τὰ ἐγκλήματα τῷ θεῷ λατρεύειν ἑτέρᾳ πρὸς ἕνα, καὶ φύσει, καὶ ἀληθῶς;

Επιγνοὺς δὲ ὁ Ιησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς ἀυτῶν, ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς· τί διαλογίζεσθε ἐν

tionem Mariæ Eliſabeth, exultauit infans in vtero eius: & repleta eſt Spiritu ſancto Eliſabeth, & exclamauit voce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Et vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me? Interna Dei energia & vi, prophetiæ donum obtingere alicui poteſt; ſecus nequaquã. Cum igitur ſalutatio ſacræ Virginis Mariæ Ieſum per id temporis in vtero adhuc geſtantis, Ioannem maternis viſceribus adhuc incluſum ad prophetiam promouerit, quomodo Chriſtus non eſt Deus, qui intra virginea clauſtra etiamnum latitans, diuina vi ad prophetiæ gratiam Baptiſtam euexit?

Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, ſecundum verbum tuum, in pace: Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum: Quod paraſti ante faciem omnium populorum: Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſrael. Simeon Ieſum inter vlnas complexus, eiuſmodi de ipſo elogia depromebat. At quomodo ſalutare eſt? aut quomodo lumen ad reuelationẽ gentium eſt, ſi vnus & ſolus verus Filius & Deus non eſt? Qui quidem natura natus eſt ex Patre, vt Verbum; ſecundum carnem autem ortus eſt ex Virgine. Quæ rurſum reuelatio facta eſt gentibus, ſi de ipſo non cognouerunt quia Deus eſt; quodque diuinum cultum illi impendentes, in ea crimina non incidant, in quæ illi incidere ſolent, qui alteri deo quam vni illi, qui natura & veritate Deus eſt, ſeruiunt? Luc. c. 1. v. 29.

Vt cognouit autem Ieſus cogitationes eorum, reſpondens dixit ad illos: Quid cogitatis in cordibus ve- Luc. c. 5. v. 22.

ANNO CHRISTI 431.

stris? Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata tua; an dicere: Surge & ambula? Vt autem sciatis, quia Filius hominis potestatem habet in terra dimittendi peccata (ait paralytico) Tibi dico, surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Si solus vniuersorum Dominus a delictis nos expiat, nec in vllum alium istuc conuenit, & Christus non absque diuina auctoritate hoc ipsum præstat; qui fieri potest, vt Deus non existat? Nam etsi Verbum, quod secundum carnem ex muliere natum est, Filii hominis appellatione designetur, nihilominus tamen Deus est.

Luc. c. 7. v. 21. *In ipsa hora autem multos curauit a languoribus & plagis & spiritibus malis, & cæcis multis donauit visum. Et respondens dixit illis: Euntes renuntiate Ioanni quæ audistis & vidistis: quia cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur: & beatus est quicumque non fuerit scandalizatus in me.* Factis diuinorum planeque admirabilium operum patratorem Christus se esse demonstrans, quæ per Prophetæ vocem quondam de se prædicta fuerant, in memoriam reducit. Dixerat enim Isaias: *Confortamini manus remissæ, & genua soluta.* Mox vero quasi digito protensaue manu Emmanuelem ostendens, ita ait: *Ecce Deus noster, ecce Dominus cum fortitudine venit, & brachium cum dominatione.* Dicit idem & alio quoque loco: *Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum audient. tunc saliet sicut cervus claudus, & expedita*

Isai. c. 53. v. 3.

Isai. c. 40. v. 10.

Isai. c. 35. v. 5.

τῆς καρδίαις ὑμῶν; τί ἐστιν εὐκοπώτερον εἰπεῖν, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου· ἢ εἰπεῖν· ἔγειραι καὶ περιπάτει; ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐξουσίαν ἔχει ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἶπε τῷ παραλυτικῷ· σοὶ λέγω, ἔγειραι, καὶ ἆρας τὸ κλινάριόν σου, πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου.] εἰ μόνον ἡμᾶς ἀπαλλάξῃ ὁ τῶν ὅλων θεὸς πλημμελημάτων, ἑτέρου προέποντος τούτου μηδενί· χαρίζεται δὲ καὶ τοῦτο Χριστὸς μετ' ἐξουσίας θεοπρεποῦς, πῶς οὐκ ἂν εἴη θεός; κέκληται γὰρ υἱὸς ἀνθρώπου, γεγονὼς ἐκ γυναικὸς κατὰ σάρκα, καίτοι θεὸς ὢν ὁ λόγος.

Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσε πολλοὺς ἀπὸ νόσων, καὶ μαστίγων, καὶ πνευμάτων πονηρῶν· καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο τὸ βλέπειν. καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ εἴδετε καὶ ἠκούσατε· ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται· καὶ μακάριός ἐστιν, ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.] ἔργοις αὐτοῖς ἐπιδείξας ἑαυτὸν ὁ Χριστὸς τῶν θεοπρεπῶν μεγαλουργημάτων ἀποτελεσθέν, εἰς ἀνάμνησιν ἀναφέρει τῶν εἰρημένων διὰ φωνῆς προφητικῆς περὶ αὐτοῦ. ἔφη τοίνυν ὁ μακάριος Ἡσαΐας· ἰσχύσατε χεῖρες ἀνειμέναι, καὶ γόνατα παραλελυμένα. εἶτα μονονουχὶ τὸ χεῖρα πρὸς χεῖρα θεὶς ἀνῶν καταδείκνυσι τὸν Ἐμμανουήλ, οὕτω λέγων· ἰδοὺ ὁ θεὸς ἡμῶν, ἰδοὺ κύριος μετ' ἰσχύος ἔρχεται, καὶ ὁ βραχίων μετὰ κυρείας. ἔφη δὲ καὶ ἑτέρως, ὅτι τότε ἀνοιχθήσονται ὀφθαλμοὶ τυφλῶν, καὶ ὅτε κωφῶν ἀκούσονται. τότε ἁλεῖται χωλὸς ὡς ἔλαφος, καὶ τρανὴ

ANNO CHRISTI 431.

ἔσαι γλῶσσα μογιλάλων. καὶ πρὸς τούτοις ἐπ· ἀναστήσονται οἱ νεκροὶ, καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις· ἡ γὰρ δρόσος ἡ παρὰ σοῦ, ἴαμα αὐτοῖς ἐστιν. ἔφη δὲ πάλιν ἡ ἐκ προσώπου Χριστοῦ· πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμὲ, οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν. ὅτε τοίνυν τῆς ἐφ' ἑαυτῷ πίστεως τὰς τῶν προφητῶν φωνὰς ποιεῖται σημεῖον, ἥκουσιν ὑποδείξων, θεὸν ἢ αὐτὸν ᾧ προφῆται κηρύττουσι, τίς ὁ τούτοις τὰ ἐναντία φαίνειν τολμῶν;

erit lingua balbutientium. Addit præterea: *Surgent mortui, & resurgent qui in monumentis sunt: nam ros qui a te, ipsis sanitas est.* Rursum idem in persona Christi ita ait: *Spiritus Domini super me, cuius causa vnxit me, euangelizare pauperibus misit me, prædicare captiuis remissionem, & cæcis visus apertionem.* Cum ergo prophetarum oracula fidei quæ ipsi debetur, argumentum probationemque adducat, ipsique prophetæ Deum illum esse prædicent, quis his contraria asserere audeat? *Isai. c. 26. v. 19.* *Isai. c. 61. v. 1.*

Ἐχμάζοντο, φησὶ, καὶ τὴν λίμνην οἱ μαθηταί· εἶτα προσελθόντες, διήγειραν αὐτὸν, λέγοντες· ἀπολλύμεθα. ὁ δὲ διεγερθεὶς, ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ, καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος· καὶ ἐπαύσατο, καὶ ἐγένετο γαλήνη.] εἴρηται περὶ Χριστοῦ διὰ φωνῆς τοῦ μακαρίου Δαυίδ· σὺ δεσπόζεις τῆς κράτους τῆς θαλάσσης, καὶ τὸν σάλον τῶν κυμάτων αὐτῆς σὺ καταπραΰνεις. σοί εἰσιν οἱ οὐρανοὶ, καὶ σή ἐστιν ἡ γῆ, τὴν οἰκουμένην καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς σὺ ἐθεμελίωσας. ὅτε τοίνυν τῷ καταπραΰνοντι τὴν θάλασσαν πρέποι ἂν καὶ τὸ δεσπόζειν τῶν ὅλων, ἔχειν δὲ ἰδίους τοὺς οὐρανοὺς, καὶ θεμελιοῦν δυνάσθαι τὴν οἰκουμένην καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς· πῶς ἐκ ἂν ὑπερῆν νοοῖτο θεὸς ἀληθῶς ὁ Χριστὸς, ὁ θαλάσσης καὶ πνεύμασιν ἐπιτιμῶν, καὶ τοῦτο μετ' ἐξουσίας;

Cum discipuli tempestate in stagno iactarentur, *accedentes suscitarunt eum, dicentes: Praeceptor perimus. At ille surgens increpauit ventũ & tempestatem aquæ: & cessauit, & facta est tranquillitas.* Dauidica voce eiusmodi oraculum de Christo editum erat: *Tu dominaris potestati maris, & motum fluctuum eius tu mitigas. Tui sunt cæli, & tua est terra, orbem terrarum & plenitudinem eius tu fundasti.* Cum in illum igitur, qui maria sedat, omnium rerum Dominum esse, proprios cælos possidere, orbem terrarum, eiusdemque plenitudinem posse fundare, proprie conueniat; quis Christum, qui cum auctoritate mari & ventis imperat, verum Deum esse ambigere queat? *Luc. c. 8. v. 24.* *Psalm. 88. v. 10.*

Εδεῖτο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ, ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια, εἶναι σὺν αὐτῷ. ἀπέστελε δὲ αὐτὸν, λέγων· ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ διηγοῦ ὅσα σοι πεποίηκεν ὁ θεός. καὶ ἀπῆλθε καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ θεός. ἐν τῇ τῶν Γεργεσηνῶν χώρᾳ πεδερά-

Rogabat illum vir, a quo dæmonia exierant, vt cum eo esset. Dimisit autem eum Iesus, dicens: Redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecisset Deus. Et abiit per vniuersam ciuitatem prædicans quanta illi fecisset Iesus. In Gergesenorum *Luc. c. 8. v. 39.*

regione curauit Iesus immanissime a dæmonio vexatum, qui etiam vt vitam sibi cum eo agere deinceps liceret, obnixe efflagitabat. At vero quamuis eum sanasset, spiritusque eiecisset; iubet tamen vt domũ suam repetat, quantaque sibi fecisset Deus, enarret. Operabatur itaque Christus tamquam verus Deus. Neutiquam enim dicere fas est, prophetarum aut sanctorum apostolorum more, diuinæ gratiæ instrumentum extitisse. Ipse namque propria, hoc est diuina virtute satanam conterebat: quin & in illius quoque nomine dæmonia sanctis apostolis subiiciebantur. atque hoc ipsum ne illi ipsi quidem diffitebantur.

Luc. c. 8. v. 52. De principis synagogæ filia aiebat Christus: *Nolite flere. Non est mortua puella, sed dormit.* Numquid igitur mentitus est? absit: verum enim dixit. Modum autem huius exponit Paulus his verbis: *Non est Deus mortuorum, sed viuorum.* Siquidem quicumque victuri sunt, illi Deo viuunt: mortui proinde hominibus mortui sunt; verum naturæ illi viuificæ, hoc est, diuinæ, minime. Verax itaque est, dum vt Deus de puella, *Non est mortua, sed dormit,* enuntiat.

Rom. c. 14. v. 9. & Matt. c. 22. v. 32. & Marc. c. 12. v. 27.

Luc. c. 22. v. 27. Idem cum apostolis sermonem conferens, ita aiebat: *Quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestri sum tamquam qui ministrat.* Obserua, vt quod attinet ad deitatem, Dominicæque gloriæ maiestatem, in ministrorum ordine censeri, tantum non auersetur, recusetque. Verumtamen propter humanam naturam ministerium admittit. Ait enim:

πθυκεν ὁ Χεισὸς ⓦ ἀγρίως δαιμονῶντα, ὃς κ̀ σωθῆναι αὐτῷ προσκαλει. ἀλλὰ καίτοι θεραπεύσας αὐτὸν, καὶ ἐκβεβληκὼς τὰ πνεύματα, ἐκέλευεν ἀπελθεῖν εἰς ⓦ ὄικον αὐτῦ, κ̀ κηρύσσειν ὅσα πεποίηκεν αὐτῷ ὁ θεός. ἐνήργηκεν οὖν αὐτὸς, ὡς θεὸς ὑπάρχων ἀληθινός. οὐ γὰρ που φαυλὸν, ὡς ἰατρουργὸς γέγονε θείας χάριτος καθ' ἕνα τῶν προφητῶν, ἢ χρωῖ τῶν ἁγίων ἀποστόλων· ἀλλ' ἰδίᾳ αὐτὸς δυνάμει τῇ ἰδίᾳ καὶ θεοπρεπεῖ σωτείρων τ̀ σατανᾶν. ἐπ' ὀνόματι οὖν αὐτῦ, κ̀ τοῖς ἁγίοις μαθηταῖς ὑπετάττοντο τὰ δαιμόνια· καὶ τῦτο διωμολόγησαν αὐτοί.

Ἐπὶ τῇ θυγατρὶ τῦ ἀρχισυναγώγου φησὶν ὁ Χεισός· μὴ κλαίετε. οὐ γὰρ ἀπέθανε τ̀ κοράσιον, ἀλλὰ καθεύδει. ἆρ' οὖν * ἐψεύσατο; μὴ γένοιτο· ἀληθεύει δὲ· καὶ κ̄τ̄ ἵνα ζητῶ, ὁ Παῦλος διερμηνεύει λέγων· ἐκ ἔστι θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων. ζῶσι γὰρ τῷ θεῷ ⓐ ζήσειν μέλλοντες. ἐκοῦσι ⓐ τεθνηκότες, κ̄τ̄ μὴ ἀνθρώπους, εἰσὶ νεκροί· κ̄τ̄ δὲ τὴν ζωοποιὸν φύσιν, τουτέστι τὴν θείαν, ἐκ ἀποτεθνήκασιν. ἀληθεύει * γὰρ ὡς θεὸς, περὶ τῦ κοράσιου λέγων· ἐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.

Τοῖς ἑαυτῦ μαθηταῖς διαλεγόμενος, ἔφασκε· τίς μείζων ὄστιν, ὁ ἀνακείμενος, ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δὲ ἐν μέσῳ ὑμῶν εἰμι ὡς ὁ διακονῶν.] ὁρᾷς, ὅπως ὅσον μὴν ἦκεν εἰς γε τὸ τῇ θεότητι πρέπον, καὶ τῇ δόξῃ τῇ θεοπρεπεῖ, μονονουχὶ καὶ ἀποστρέφεται τὸ ἐν διακόνου ποιεῖσθαι τάξει; ἡμᾶς δὲ τῦτο διὰ τὸ ἀνθρώ-

ANNO CHRISTI 431.

* ἐβλάσφημησε;

* παίζων αὐτοῖς.

ANNO CHRISTI 431.

πνον. ἐγὼ γαρ, φησὶν, εἰμὶ ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς διακονῶν. ἐκοῦ κἂν εἰ καταβέβηκεν εἰ διακόνοις, ἀλλ' οὖν γέ ὅστιν αὐτὸς ὁ ἀνακείμενος ὡς δεσπότης, καὶ παρὰ πάσης κτίσεως διακονούμενος ὡς θεός.

Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Χριστός· δηλονότι τοῖς ἀρχιερεῦσι τῶν Ἰουδαίων ἐρωτῶσιν· εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός; ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε· ἐὰν δὲ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτε. Διότι τὸ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ.] εἰ κάθηται ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ ὁ τοῦ ἀνθρώπου υἱός, πῶς οὐ θεὸς ὁ Χριστὸς, τοῖς ἀνωτάτω θρόνοις ἐμπρέπων, καὶ ὁμοθρόνος τῷ πατρί; οὐ γὰρ συνεδρεύει τῷ κτιστῇ φύσιν θεᾷ γνησίᾳ φύσις ὅλως. συνεδρεύει δὲ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καθ' ἕνωσιν οἰκονομικὴν σαρκὸς γεγονότος τοῦ ἐκ θεοῦ φωτὸς λόγου.

Ego in medio vestri sum tamquam qui ministrat. Etsi ergo inter ministeria vltro sese dimiserit, attamen vt Dominus, vniuersæque creaturæ famulatu honoratus, vt Deus, ipse est qui recumbit.

Iesus igitur ait illis: (nempe sacerdotum principibus ab illo Christusne esset scisciantibus) *Si vobis dixero, non credetis mihi. Si autem interrogauero, non respondebitis mihi, neque dimittetis. Ex hoc autem erit Filius hominis sedens a dextris virtutis Dei.* Si Filius hominis sedet a dextris Dei, quomodo Christus summo illo throno decoratus, eademque cum Patre sedis auctoritate præditus, non est Deus? Neque enim cum vero naturalique Deo productitia natura considere aliquando potest. Considet autem cum eo Filius hominis; Dei nimirum Verbo secundum vnionis dispensationem incarnato. *Ibid. v. 67.*

Οὐ ζωὴ καὶ ζωοποιὸς ὁ Χριστός.

Ex τῆς πρὸς Κορινθίους πρώτης.

Quod Christus est vita & viuificus.

Ex priori ad Corinthios.

Ὡς φρονίμοις λέγω· κρίνατε ὑμεῖς ὃ φημι. τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας, ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία ἐστὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ; τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία ἐστὶ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ; ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶμά ἐσμεν οἱ πολλοί. οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν.] ἡ ἀνθρώπου σαρξ, ὅσον ἦκεν εἰς ἰδίαν φύσιν, ἐκ ἂν εἴη ζωοποιός· ἀλλ' οὐδὲ τὸ αἷμα τὸ ἀνθρώπινον, εἰ κοινὸν εἴη καὶ καθ' ἑαυτό. ζωοποιεῖ δὲ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ

VT *prudentibus loquor: vos ipsi iudicate quod dico. Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? & panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? Quoniam vnus panis, & vnum corpus multi sumus: nam omnes de vno pane participamus.* Caro hominis, quod quidem ad propriam naturam illius spectat, nequaquam viuificat. Sed neque vulgaris quoque hominis sanguis vllam omnino per se & secundum se viuificandi vim habet. Arqui cum soli Deo conueniat vitam illi impertiri, quod vitæ spiritu destituitur; corpus autem Christi, & pre- *1. Cor. c. 10. v. 15.*

ANNO CHRISTI 431.

cioſus illius ſanguis viuificent, cui dubium eſſe poteſt, quin Deus ſit Chriſtus? Hinc namque corpus illius habet vt ſit viuificum. Quod ſi vt homo per ſe ac ſeorſum mente concipiatur, qui ſola Chriſti appellatione decoratus ſit, nudamque filii perſonam habeat, quomodo corpus illius poſſet eſſe viuificum?

1. Cor. c. 15. v. 45. *Factus eſt primus homo Adam in animam viuentem, nouiſſimus Adam in Spiritum viuificantem.* rurſum: *Primus homo de terra terrenus, ſecundus homo de cælo cæleſtis. Qualis terrenus, tales & terreni: & qualis cæleſtis, tales & cæleſtes. Igitur ſicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem cæleſtis. Hoc autem dico, fratres, quia caro & ſanguis regnum Dei poßidere non poſſunt, neq; corruptio incorruptelam poßidebit.* Subiungit reliqua: *Canet enim tuba, & mortui reſurgent incorrupti, & nos immutabimur. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem.* Primus homo factus eſt in animam viuentem. egebat enim tamquam figmentum Deo viuificante. At vero nouiſſimus Adam, hoc eſt Chriſtus, quod vt Deus vita externa non indigeret, ſpiritus fuit, qui vitam in nos transfundit. Atqui viuificandi facultas propria eſt diuinæ naturæ poſſeſſio. Et primus quidem homo de terra erat terrenus; ſecundus autem licet ex muliere ortum traheret, de cælo venerat. Quamuis enim Verbum, quod de ſupernis, hoc eſt de cælo eſt, & ex Deo Patre natum eſt, homo factum ſit; nihilo tamen ſecius de cælo eſt. Rurſum vti, corruptionis & mortis vinculis conſtricti,

τὸ πρῶτον ἄνθρωπος, πρέποντος μόνῳ θεῷ τῷ ζωοποιεῖν δυνάσθαι τὸ ζωῆς ἔμπλεες. θεὸς οὖν ἄρα Χριστός· οὕτω γὰρ ἔσται ζωοποιὸν τὸ σῶμα αὐτοῦ. εἰ δὲ ἄνθρωπος ἁπλῶς μέρος νοεῖται μόνη τῇ τῆς Χριστοῦ κλήσει τετιμημένον, καὶ γυμνὸν υἱοῦ πρόσωπον ἔχων, πῶς ἂν εἴη ζωοποιὸν τὸ σῶμα αὐτοῦ;

Ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν· ὁ * ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν. καὶ πάλιν· ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς, χοϊκός· ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ. οἷος ὁ χοϊκὸς, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί· καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι. καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου. τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοὶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύνανται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ. πρόσεπάγει δὲ τούτοις· ὅτι σαλπίσει, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα. δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι τὴν ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι τὴν ἀθανασίαν.] εἰς ψυχὴν ζῶσαν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος γέγονεν· ἐδεῖτο γὰρ ὡς πλάσμα τοῦ ζωοποιοῦντος θεοῦ. ὁ δὲ γε ἔσχατος Ἀδὰμ, τουτέστι Χριστὸς, ὅτι μὴ ἐδεῖτο ζωῆς ὡς θεὸς, πνεῦμα γέγονεν εἰς ἡμᾶς ζωοποιοῦν· ὅπερ ἴδιον θείας φύσεως ἴδιον πλεονέκτημα. καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἐκ γῆς, χοϊκός· ὁ δεύτερος ἦν ἐξ οὐρανοῦ, καίτοι γυναικὸς διὰ γυναικός. ὁ γὰρ ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγος, κἂν εἰ γέγονεν ἄνθρωπος, ἀλλ' οὐδὲν ἧττόν ἐστιν ἐξ οὐρανοῦ. καὶ εἰ φθορᾷ καὶ θανάτῳ κατεχομέ-

* Ἄδαμος

ANNO CHRISTI 431.

νοι, πλὴ εἰκόνα τῦ χοϊκοῦ διὰ τῦτο φορέσαμεν λεγόμθα· πλὴ ἀφθαρσίαν σὺν δυσάμμοι, πλὴ εἰκόνα τῦ ἐπουρανίου φορέσομθ. ἀφθαρσία δὲ πάλιν ἴδιόν ἀγαθὸν τῆς κῦ φύσιν θεότητος. ἀλλάσσονται γὰρ οἱ νεκροὶ, καὶ τὸ φθαρτὸν ἀμφιέννυται πλὴ ἀφθαρσίαν, γενόμενος καθ' ἡμᾶς τῦ μονογενοῦς, καὶ μεθιστάντος τὸ θνητὸν εἰς ἀθανασίαν, καὶ τὸ φθαρτὸν εἰς ἀφθαρσίαν εἰ ἑαυτῷ καὶ πρώτῳ μετασκευάζοντος. οὕτω γὰρ γέγονεν ὁδὸς εἰς ζωὴν καὶ ἡμῖν αὐτοῖς.

terreni imaginem geſtamus; ita incorruptionem iam induti, cæleſtis imaginem portabimus. Atqui incorruptio bonum eſt naturalis diuinitatis proprium. Nam mortui immutantur, corruptibileque induit incorruptionem, cum vnigenitus noſtri ſimilis natus mortalitatem tranſtulerit in immortalitatem, & corruptionem primum transformauerit in incorruptionẽ in ſemetipſo. Hac enim ratione nobiſipſis quoque via ad vitam factus eſt.

Ex τῆς πρὸς Κορινθίους β'.

ΑΛΛΑ αὐτοὶ, φησὶν, ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐν ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ ἐγείραντι τὸν νεκρούς.] εἰ θεῷ* τὸ κῦ φύσιν πρέπω δέσατον εἶ φαμὲν ἐγείρειν τοὺς νεκροὺς, ὅτι ζωὴ καὶ ζωοποιός ἐστιν· ἔφη δὲ Χριστὸς, ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή· φαίνεται δὲ καὶ ἐγηγερκὼς τὸν νεκρούς· θεὸς ἄρα ἐστὶν, ὡς ζωὴ κῦ φύσιν.

*Ita. mſ.

Ex poſteriore ad Corinthios.

SED *ipſi in nobiſipſis reſponſum mortis habuimus, vt non ſimus fidentes in nobis, ſed in Deo, qui ſuſcitat mortuos.* Si mortuorũ exſuſcitatio in eum, qui natura Deus eſt, maxime conuenit, propterea quod ſolus vita ſit & viuificus; Chriſtus autem reſurrectionem & vitam diſerte ſeſe appellat, eumdemque mortuos exſuſcitaſſe certo conſtat; quis & verum Deum, & vitam ſecundum naturam eſſe ambigat?

2. Cor. c. 1. v. 9.

Ex τῆς πρὸς Ἑβραίους.

ΕΠΕΙ οὖν κεκοινώνηκε τὰ παιδία αἵματος & σαρκὸς, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν· ἵνα διὰ τῦ θανάτου καταργήσῃ τὸ κράτος ἔχοντα τῦ θανάτου, τουτέστι τὸν διάβολον.] παραπλησίως ἡμῖν τοῖς σὺν τέκνοις θεοῦ τετιμένοις κεκοινώνηκεν αἵματος καὶ σαρκὸς ὁ ἐκ θεοῦ λόγος, ἵνα τῷ θανάτῳ τὸ ἴδιον σῶμα δοὺς, ζωοποιήσῃ πάλιν αὐτὸ, ζωὴν κῦ φύσιν ὑπάρχων, ὡς θεός. ἐπεὶ πῶς καταργηται τῦ θανάτου τὸ κράτος, δν μὴ τὸ πεσὸν εἰς θάνατον ἀνεβίω σῶ-

Ex epiſtola ad Hebræos.

QVIA *ergo pueri communicauerunt carni & ſanguini, & ipſe ſimiliter participauit iiſdem, vt per mortem deſtrueret eum qui habebat mortis imperium, id eſt diabolum.* Æque ac nos qui inter filios Dei cenſemur, carnis & ſanguinis Dei Verbum particeps factum eſt; quo nimirum proprium corpus in mortem contradens, ipſum denuo tamquam qui ſuapte natura vita & Deus exiſtat, vitæ reſtituat. Nã quomodo mortis imperium deſtructum eſt, ſi corpus quod ſecundam naturam

Hebr. c. 2. v. 14.

vitæ, hoc est Verbi Dei proprium erat, in mortem prolapsum, iterum exsuscitatum non est?

μα, ἴδιον ὂν τ κ̄ν̄ φύσιν ζωῆς, τουτέστι τ̄ ἐκ θεοῦ ὄντος λόγου; ANNO CHRISTI 431.

Quod vnus sit Filius & Dominus Iesus Christus.

Ex prima catholica Ioannis.

Οτι εἷς ὁ υἱὸς καὶ κύριος Ἰησοῦς Χριστός.

Ἐκ τῆς Ἰωάννου ἐπιστολῆς πρώτης καθολικῆς.

1. *Ioan. c. 1. v. 1.* QVOD *fuit ab initio, quod audiuimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectauerunt de Verbo vitæ: & vita manifestata est, & vidimus, & testamur, & annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis.* En illum qui fuit ab initio, vitaque æterna, hoc est Dei Patris Verbum, oculis se vidisse, manibusque contrectasse testatur: cum tamen Verbum quod ex Patre procedit, sua natura aspectum fugiat, tangique nequeat: siquidem quod corpore vacat, id sub tactionem non cadit. Atqui Verbum incarnatum oculis vidisse, & manibus contrectasse se ait. Quare licet Verbum caro factum est, vnus tamen est Filius, vnus Deus, vnus Dominus.

Ὃ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα, καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τ̄ λόγου τ̄ ζωῆς· καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη, καὶ ἑωράκαμεν, καὶ μαρτυροῦμεν, καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἥτις ἦν πρὸς Ⓜ πατέρα, καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν.] ἰδοὺ Ⓜ ὄντα ἀπ' ἀρχῆς, τουτέστι Ⓜ ἐκ τ̄ παρ' ἧς λόγον, τ̄ ζωὴν τὴν αἰώνιον Ⓜ ἑωρακέναι φησὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ μὴν καὶ χερσὶ ψηλαφῆσαι· καίτοι κ̄ν̄ φύσιν ἰδίαν ἔχοντα ἐκ τ̄ παρ' ἧς ὄντος λόγου καὶ ὄντος ἀοράτου καὶ ἀναφοῦς. ἀναφὲς γὰρ τὸ ἀσώματον. ἀλλ' ἐν σαρκὶ γεγονότα τ̄ λόγον ἑωρακέναι τε καὶ ψηλαφῆσαι φησίν. εἷς οὖν ἄρα ἐστὶν υἱὸς καὶ θεὸς καὶ κύριος, κἂν εἰ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος.

Quod fides tendat in Christum, tamquam in Deum.

Ex priori epistola Petri.

Οτι εἰς Χριστὸν ἡ πίστις, ὡς εἰς θεόν.

Ἐκ τ̄ Πέτρου ἐπιστολῆς πρώτης.

1. *Petr. c. 1. v. 21.* VT, inquit, *fides vestra, & spes esset in Deo.* Atqui Christus per sanctos apostolos annuntiatur, imo ipsemet ita ait: *Amen amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam æternam.* Cum ergo fides in Deum feratur, & Christus, *In me credite*, dicat; quomodo planum non est, ipsum esse Deum?

Ioan. c. 6. v. 47.

Ὥστε, φησὶν, τ̄ πίστιν ὑμῶν καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς θεόν. καίτοι Χριστὸς κηρύττεται διὰ τ̄ν ἁγίων ἀποστόλων. καὶ αὐτὸς δέ που φησίν· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἔχει ζωὴν αἰώνιον Ⓜ.] ὅτε δίνυω εἰς θεὸν ἡ πίστις, Χριστοῦ λέγοντος, εἰς ἐμὲ πιστεύετε· πῶς ἐκ δύο εἷς θεὸς σαφῶς;

Ex

ANNO CHRISTI 431.

Ἐκ τῆς πρώτης Ἰωαννου ἐπιστολῆς.

ΚΑΙ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, ἵνα πιστεύωμεν τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.] εἰ μὴ ἀνεθέλητόν ἐστι τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τὸ πιστεύειν ἡμᾶς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· πρόπεται ὃ καὶ πρὸς ἡμῶν ἡ πίστις, οὐχ ὡς εἰς ἄνθρωπον ἁπλῶς, ἀλλ' ὡς εἰς θεὸν ζῶντα καὶ ἀληθινόν· θεὸς ἄρα Χριστός.

Ἐν τούτῳ γινώσκεται τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ· πᾶν πνεῦμα, ὃ ὁμολογεῖ Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι· καὶ πᾶν πνεῦμα, ὃ μὴ ὁμολογεῖ τὸν Ἰησοῦν, ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστι· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ τοῦ ἀντιχρίστου, ὃ ἀκηκόατε ὅτι ἔρχεται, καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἤδη.] ὁμολογοῦμεν τὸν Ἰησοῦν ἄρα ὡς ἄνθρωπον, καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς ἕνα; ἢ μᾶλλον ὅτι θεὸς ὢν ὁ λόγος, γέγονε σαρξ, ἐκ ὀλιγωρήσας τοῦ εἶναι θεός, μεμψικῶς δὲ μᾶλλον ὅπερ ἐστίν, καὶ εἰ γέγονεν ἄνθρωπος; ἀλλὰ τοῦτ' ἔστιν ἐκ ἀμφιβόλου. ὁ τοίνυν οὐ λέγων θεὸν εἶναι ἀληθῶς τὸν Χριστὸν, διαιρῶν δὲ καὶ καταμικρύνων τὴν δόξαν αὐτοῦ, τὸ τοῦ ἀντιχρίστου πνεῦμα ἔχων ἀλώσεται.

Καὶ ἡμεῖς ἐθεασάμεθα, καὶ μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ πατὴρ ἀπέσταλκε τὸν υἱὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου. ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ θεῷ.] ἀπεστάλθαι φαμὲν παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς τὸν υἱὸν, τουτέστι τὸν ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν μονογενῆ λόγον· ὠνομάσθαι δὲ αὐτὸν Ἰησοῦν, ὅτε κατὰ σάρκα γέγονεν ἐκ γυναικὸς ὑπέμεινεν οἰκονομικῶς.

Ex epistola prima Ioannis.

ET *hoc est mandatum eius, vt credamus in nomine Filii eius Iesu Christi.* Si a Dei Patris voluntate alienum non est, vt in nomine Filii eius Iesu Christi credamus; si fides nostra tendit in eum, non tamquam in hominem nudum, sed tamquam in Deum viuum & verum; euidens profecto euadit, Christum esse Deum. 1. Ioan. c. 3. v. 23.

In hoc cognoscitur Spiritus Dei: Omnis spiritus, qui confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo est: & omnis spiritus qui soluit Iesum, ex Deo non est; & hic est antichristus, de quo audiuistis quoniam venit, & nunc iam in mundo est. Confitemurne ergo Christū Iesum veluti hominem quempiam nostri similem? an potius Dei verbum factum esse carnem, non quod diuinitatem exuerit, aut repudiarit; (constanter enim mansit quod erat) sed quod humanam naturam assumpserit? At istuc extra controuersiam est. Quisquis igitur Christum, diuinitatem illius inficiatus, diuidit, eiusdemque gloriam & maiestatem diminuit, hic antichristi spiritum hausisse aperte conuincitur. 1. Ioan. c. 4. v. 2.

Et nos vidimus, & testificamur quoniam Pater misit Filium suum Saluatorem mundi. Quisquis confessus fuerit quoniam Iesus est Filius Dei, Deus in eo manet, & ipse in Deo. Vnigenitum Dei Filium, hoc est Verbum quod naturaliter ex Deo procedit, a Deo & Patre missum agnoscimus. Idipsum autem tum demum Iesum appellatū fuisse asseueramus, cum dispensatorie secundum carnem ex muliere nasci dedignatū non est. 1. Ioan. c. 4. v. 14.

Dei itaque Verbum homo factum est. Et si quis ita profitetur, is Deum in se manentem habet, & ipse vicissim in Deo manebit. Recordabitur enim illius, ac veluti societate quadã coniunctum inter familiares numerabit. At qui ipsum Dei Patris Verbum esse Iesum, & in humanam naturam se demisisse non confitetur; ille neque Deum obtinere, neque per spiritalis familiaritatis modum vlla ratione in ipso consistere poterit.

1. Ioan. c. 5. v. 1. *Omnis qui credit quoniam Iesus est Christus, ex Deo natus est.* Qui igitur id non credit, is inter Dei filios haberi nequit. Nam si iis omnibus, qui Filium receperunt, potestatem dedit filios Dei fieri, vt Euangelista testatur; consequens fit, si qui illum non recipiunt, eos inter Dei filios censeri non posse; vt qui eum, per quem hoc ipsum licebat, non agnouerint.

Ioan. c. 1. v. 12.

Ibid. v. 5. *Quis est qui vincit mundum, nisi qui credit quoniam Iesus est Filius Dei? Hic est qui venit per aquam & sanguinem Iesus Christus: non in aqua solum, sed in aqua & sanguine. Et Spiritus est, qui testificatur, quoniam Spiritus est veritas. Quoniam tres sunt, qui testimonium dant: Spiritus, aqua, & sanguis; & hi tres vnum sunt.* Mundum itaque vincit, qui credit Iesum esse Filium Dei. Porro autem quisnam Iesus ille sit, id ipse discipulus Iesu eiusmodi verbis nobis exponit: Ipse est, inquit, qui venit per aquam & sanguinem Iesus Christus. Vtrumque asserit, in sanguine nimirum venisse, & Spiritu; & tres rursum vnum esse. Verbum itaque factum est caro, quod Spiritu nos sanctificat.

ἐκοιῶ ὁ ἐκ θεοῦ λόγος γέγονεν αὐθεφπος. κἂν εἴ τις οὕτως ὁμολογήσειεν αὐτῷ, ἔχει μένοντα ἐν ἑαυτῷ τὸν θεὸν, ἔσται δὲ κὴ αὐτὸς ἐν τῷ θεῷ· μνησθήσεται γὰρ αὐτοῦ, λογιεῖται δὲ αὐτῷ οἰκεῖον ὡς μέτοχον αὐτοῦ. ὁ δὲ μὴ ὁμολογῶν, ὅτι αὐτὸς ὁ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγος Ιησοῦς ἐστι, καθεὶς ἑαυτὸν εἰς ἀνθεφπότητα, οὔτε θεὸν ἐν ἑαυτῷ πλουτήσειεν ἄν, οὔτε μέντοι αὐτὸς ἐν θεῷ ἔσται, κατά γε τῆς πνευματικῆς οἰκειότητος τρόπον.

Πᾶς ὁ πιστεύων ὅτι Ιησοῦς ἐστιν ὁ Χριστὸς, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται.] ἐκοιῶ ὁ μὴ πιστεύων, οὐδὲ ἐν τέκνοις θεοῦ καταλογισθείη ἄν. εἰ γὰρ ὅσοι τὸν υἱὸν ἔλαβον, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, καθά φησιν ὁ εὐαγγελιστής· οἱ μὴ λαβόντες αὐτὸν, οὐσὶ ἂν ἐν τέκνοις θεοῦ καταλογισθεῖεν ἄν, τίνι δὲ οὗτο ὑπάρχει μὴ ἐγνωκότες.

Τίς δέ ἐστιν ὁ νικῶν τὸν κόσμον, εἰ μὴ ὁ πιστεύων ὅτι Ιησοῦς ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; οὗτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν δι' ὕδατος καὶ αἵματος Ιησοῦς Χριστὸς· οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ' ἐν τῷ ὕδατι καὶ αἵματι. καὶ τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστιν ἀλήθεια. ὅτι τρεῖς μαρτυροῦσι, τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ αἷμα· καὶ οἱ τρεῖς εἰς εἰσι.] νικᾷ μὲν τὸν κόσμον ὁ πιστεύων ὅτι Ιησοῦς ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. τίς δέ ἐστιν Ιησοῦς, αὐτὸς ἡμῖν ὁ Ιησοῦ μαθητὴς διατρανοῖ λέγων· οὗτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν δι' ὕδατος καὶ αἵματος Ιησοῦς Χριστός. ἀλλὰ καὶ ἐν αἵματί φησι, καὶ ἐν πνεύματι· καὶ οὐ τρεῖς ἓν εἶναί φησιν. ἐκοιῶ γέγονε μὲν σαρξ ὁ λόγος, ἁγιάζει δὲ ἡμᾶς τῷ πνεύματι,

ANNO CHRISTI 431.

καὶ καθαρίζει τῷ αἵματι, καὶ ὑποληνὸς πάλιν ὕδατι καθαίρει. εἰς δὲ δὴ πάντως ὁ υἱός, οὗ καὶ ἓν φαμεν τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ αἷμα.

Εἰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀνθρώπων λαμβάνομεν, ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ μείζων ἐστίν· ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ, ὅτι μεμαρτύρηκε περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἔχει τὴν μαρτυρίαν ἐν ἑαυτῷ. ὁ μὴ πιστεύων τῷ θεῷ, ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν, ὅτι οὐ πεπίστευκεν εἰς τὴν μαρτυρίαν, ἣν ἐμαρτύρησε περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.] μεμαρτύρηκεν ὁ πατὴρ τῷ υἱῷ διὰ τοῦ πνεύματος, καὶ διὰ φωνῆς. ὅτι γὰρ ἔστιν αὐτῷ κτλ. ἀληθῶς, μαρτυρήσειν αὖ τὸ χορηγεῖν δεδώκασι τοῖς ἁγίοις τὸ πνεῦμα αὐτῷ, καὶ δι' αὐτοῦ δυνάμεις ἐνεργεῖν. καὶ τοῦτο ἔφασκεν· ὅτι ἐκεῖνός με δοξάσει. μεμαρτύρηκε δὲ καὶ καθ' ἕτερον τρόπον. * ἐδόξασε γὰρ αὐτὸν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, λέγων· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα. ὅσοι τοίνυν ἀποδιαιροῦντες φασὶν ἐκ εἶναι υἱὸν ἀληθινὸν ἐκ γυναικὸς, ἀναφέροισι δὲ τὸ τῆς υἱότητος ὄνομα ἐπὶ γυμνὸν καὶ μόνον ἐκ θεοῦ λόγον, ψεύστην ποιοῦσι τὸν πατέρα· σαρκωθέντα γὰρ λόγον ἀπέδειξεν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, καὶ τότε μεμαρτύρηκε τὸ πνεῦμα αὐτῷ, ὅτι καὶ θεός ἐστι, καὶ υἱὸς ἀληθῶς.

* ἐδόξεν

ficat, & sanguine nos expiat, & aqua munda nos abluit. Vnus tamen omnino est Filius, cuius Spiritum & aquam & sanguinem esse dicimus.

Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei maius est: quoniam hoc est testimonium Dei, quod maius est, quoniam testificatus est de Filio suo. Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se. Qui non credit Filio, mendacem facit eum, quia non credit in testimonium, quod Deus testificatus est de Filio suo. Et Spiritu, & voce Pater Filio testimonium perhibuit. Nam verum illum eius esse Filium, hoc ipso testatum nobis fit, quod Spiritum sanctum perficiendorumq; miraculorum vim sanctis ipse dilargiri potuit. Atque huc vtique tendebat, quando, *Ille me clarificabit*, aiebat. Alio quoque modo testimonium eidem perhibuit. Siquidem in Iordane eiusmodi elogio illum clarificauit: *Hic*, ait, *est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Quicumque igitur diuisione inducta eum, qui ex muliere natus est, verum Dei Filium esse negant, Filii autem nomen soli nudoque Dei Verbo assignant; ii Patrem mendacem faciunt, vt qui Verbum incarnatum euidenter ostenderit in Iordane: quo etiam tempore Spiritus & quod Deus esset, & quod verus Filius esset, diserte testatus est.

Ibid. v. 9.

Ioan. c. 16. v. 14.

Matth. c. 3. v. 17.

Οὐ ζωή.

Quod Christus sit vita.

Ἐκ τοῦ κτ Ματθαῖον εὐαγγελίου.

Ex euangelio secundum Matthæum.

ΕΠΙ τῇ θυγατρὶ τοῦ ἀρχισυναγώγου γέγραπται· ὅτι ὅτε ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ὁ Ἰησοῦς

DE archisynagogi filia scriptum extat, quod *cum ieci-* *Matth. c. 9.*
cta esset turba, intrauit Iesus, & te- *v. 23.*

nuit manum eius, & surrexit puella. Cur quæso, dum puellæ vitam restituit, non fuit contentus verbo, vt in Lazari exsuscitatione; sed manum præterea illius apprehendit? nempe vt ostenderet, corpus suum viuificum esse: est enim corpus vitæ. Quamobrem vnio Verbi cum carne naturalis & vera est, non secundum solam personarum coitionem, vel nudam fausti nominis attributionem, aut voluntatum concordiam, siue simplicem coniunctionem, vt quidam imperite nugantur.

ἐκράτησε τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον Ⓦ.] διὰ τί μὴ μᾶλλον Ⓦ ὡς ἐπὶ τοῦ Λαζάρου ἠρκέσθη λόγῳ πρὸς τὸν ἀνάστασιν τοῦ κορασίου, ἐκράτησε δὲ καὶ τῆς χειρὸς αὐτῆς; ἵνα δείξῃ ζωοποιὸν τὸ αὐτοῦ σῶμα· σῶμα γάρ ἐστι ζωῆς. ἐκοινῶ φυσικὴ μᾶλλον καὶ ἀληθὴς ἡ ἕνωσις ἡ πρὸς τὸν σαρκα τοῦ λόγου, καὶ οὐ, καθά φασιν οἱ ἀμαθεῖς τινες, ὡς ἐν μόνοις πέπρωται προσώποις, ἢ κτ̄ν φιλίαν εὐφημίαν, καὶ θέλησιν, ἤτοι σωάφειαν ἁπλῶς.

ANNO CHRISTI 431.

Ex euangelio secundum Ioannem.

Ioan. c. 6. v. 27.

OPERAMINI *non cibum qui perit, sed qui manet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis. hunc enim Pater signauit Deus.* Cibum nobis impertitus est Filius hominis manentem in vitam æternam, nimirum suam carnem: est enim ea viuifica. Iam quomodo is Deus non est, qui per propriam quoque carnem viuificare potest, quique Deo & Patri per omnia æqualis est? Hoc enim insinuat, dum a Deo obsignatum se pronuntiat. Etenim obsignationis vocabulum expressam similitudinem indicat. Quemadmodum enim si quis aureum, aut alterius cuiusuis materię sigillum ceræ impresserit, totam omnino sigilli illius effigiem inducit: ita Deus Pater quoque expressam, conspicuam, essentialemque naturæ suæ figuram in Filio habet. Atque istud est, quod se a Patre obsignatum affirmet.

Ἐκ τοῦ κτ̄ Ἰωάννου εὐαγγελίου.

ΕΡΓΑΖΕΣΘΕ, φησί, μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει. [τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ θεός.] βρῶσιν ἡμῖν δέδωκεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, δηλονότι τὴν σάρκα αὐτοῦ· ἡ γὰρ ἔστι ζωοποιός. εἶτα πῶς ὁ θεὸς ὁ ζωοποιεῖν δυνάμενος ἡ διὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς, εἰκὼς τῷ κτ̄ι πάντα τῷ θεῷ καὶ πατρί; τοῦτο γὰρ οἶδα δηλοῖ τὸ ἐσφραγῖδος λέγειν αὐτὸν παρὰ τοῦ θεοῦ, τὸ ἐσφραγῖδος σημαίνοντος τὸ ἀκριβῶς ἐμφερές. ὥσπερ γὰρ εἴ τις κηρῷ ἐμπήξας σφραγῖδα χρυσῆν, ἢ γῆν ἢ ἑτέρας ὕλης πεποιημένην, ὅλῳ τὸ εἶδος τὸ ἑαυτοῦ ἐμφέρει σύσσημαίνει· οὕτω καὶ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ σὺν τῷ ἑαυτοῦ φύσεως χαρακτῆρας ἐσπουδῶς ἐμπρέποντας ἔχει τῷ υἱῷ. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἐσφραγῖδος λέγειν αὐτὸν παρὰ τοῦ πατρός.

Ex euangelio secundum Lucam.

Ioan. c. 11. v. 43.

EXSVSCITAVIT Christus Lazarum, tum archisynago-

Ἐκ τοῦ κτ̄ Λουκᾶ εὐαγγελίου.

ΗΓΕΙΡΕ τὸν Λάζαρον ὁ Χριστὸς, ὁ τοῦ ἀρχισυναγώγου

Anno Christi 431.

θυγάτειον, ⸋ τῆς χ̣ῖρας ὑόν. ἔπα, πῶς οὐ ζωὴ κ̣ῦ φύσιν ὄ̣σ̣τ̣ιν ὁ μὴ μόνῳ λόγῳ καταπτοεῖν τ̣ὸ θάνατον δυνάμ̣ε̣ν̣ο̣ς, ἀλλὰ γὲ καὶ τῇ τῆς χ̣ῖρὸς ἁφῇ; καὶ γὰρ ἐ̣ῶ̣ ἀκόλουθόν τε καὶ ἀναγκαῖον, ζωοποιὸν εἶ̣ναι τὸ σῶμα τῆς κ̣ῦ φύσιν ζωῆς.

gi quoque filiam, & viduę filium. Quis ergo neget, quin vita secundum naturam existat, vt qui non tantum verbo, sed suæ quoque manus contactu mortẽ perterrefaciat? Erat enim consentaneum, imo vero omnino necessarium, vt corpus illius esset viuificum, qui vita erat secundum naturam. *Luc. c. 8. v. 54. & c. 7. v. 14.*

Οτι ἱλαστήριον διὰ πίστεως.

Quod Christus per fidem sit propitiatio.

Ἐκ τῆς πρὸς Ρωμαίους.

Ex epistola ad Romanos.

ΠΕΡΙ Χ̣ριστοῦ φησιν· ὃν προέθετο ὁ θεὸς ἱλαστήριο⸋ διὰ πίστεως ἐν τῷ αὐ̣τ̣ῦ̣ αἵματι, εἰς ἔνδειξιν τ̣ῆ̣ς δικαιοσύνης αὐ̣τ̣ῦ̣, διὰ τ̣ὴ̣ν πάρεσιν τ̣ῶ̣ν προγεγονότων ἁμαρτημάτων· ἐν τῇ ἀνοχῇ τ̣ῦ̣ θεοῦ, πρὸς τ̣ὴ̣ν ἔνδειξιν τ̣ῆ̣ς δικαιοσύνης αὐ̣τ̣ῦ̣, ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶ̣ναι αὐ̣τ̣ὸν δίκαιον, κ̣ὴ̣ δικαιοῦντα τ̣ὸν ἐκ πίστεως Ιησοῦ.] εἰ ἐκ μ̣ῶ̣ ἑτέρως ἱλαστήριον γ̣ίνεσθαι Χ̣ριστὸν τοῖς ἐν ἁμαρτίᾳ καὶ ὀ̣ρ̣ᾷ̣ κ̣ὴ̣ θανάτου δίκῃ, πλὴν ὅτι δι' αἵματος διὰ τ̣ί̣ν̣ῶ̣ ⸋ρ̣ε̣σιν τ̣ῶ̣ν προγεγονότων ἁμ̣ρ̣τημάτων ἐκχεῖσθαι μέλλοντος· πῶς ἐκ ἀναγκαῖον σαρκὰ γ̣ίνεσθαι ⸋ λόγον, ἵνα κ̣ὴ̣ αἵματι τῷ ἰδίῳ, δῆλον ὃ̣ ὅτι τῷ τ̣ῆ̣ς ἑαυτ̣ῦ̣ σαρκὸς, δικαιώσῃ πάντας τοὺ̣ς εἰς αὐ̣τ̣ὸ̣ν πιστεύοντας;

QVEM (de Christo sermo est) *proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem iustitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum, in sustentatione Dei, ad ostensionem iustitiæ eius in hoc tempore; vt sit ipse iustus, & iustificans eum qui est ex fide Iesu Christi.* Si alia ratione illos expiare non poterat Christus, qui peccato & maledictioni & mortis supplicio obnoxii tenebantur, nisi sanguinem suum in præcedentium peccatorum remissionem profunderet; quomodo vt Verbum caro fieret, necessarium non erat? nempe quo proprio, hoc est suæ ipsius carnis sanguine omnes, qui in ipsum crediturі erant, iustificaret. *Rom. c. 3. v. 25.*

Οτι λελυτρώμεθα, κ̣ὴ̣ πρὸ̣ καταλλαγῆ̣ναι πρὸς θεὸν ἐφικάμεθα διὰ τ̣ῦ̣ αἵματο⸋ αὐ̣τ̣ῦ̣.

Quod per Christi sanguinem redempti, Deoque reconciliati sumus.

Ἐκ τῆς πρὸς Κορινθίους πρώτης.

Ex priori ad Corinthios.

ΕΞ αὐ̣τ̣ῦ̣ δ̣ὲ̣ ὑμεῖς ἐστε ἐν Χ̣ριστῷ Ιησοῦ, ὃς * ἐγενήθη σοφία ἡμῖν ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύνη τε, κ̣ὴ̣ ἁγιασμὸς, καὶ ἀπολύτρωσις· ἵνα, καθὼς γέγραπται, ὁ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω.]

EX *ipso autem vos estis in Christo Iesu, qui factus est nobis sapientia a Deo, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio: vt (quemadmodum scriptum est) qui gloriatur, in Domino glorietur.* In Christo *1. Cor. c. 1. v. 30.* *Ierem. c. 9. v. 22.*

Anno Christi 431.

itaque redempti, & ſanctificati, & ſapientes facti ſumus. *Omne autem datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens a Patre luminum*, hoc eſt Deo. Cum ergo Chriſtus ſapientiam, & ſanctificationem, & redemptionē nobis largiatur, quomodo non eſt Deus?

Iacob. c. 1. v. 17.

λελυβώμθα τοίνυν σὺν Χριςῷ, καὶ ἡγιάσμθα, καὶ σοφοὶ γεγόναμεν. πᾶσα δὲ δόσις ἀγαθὴ, καὶ παν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ὄςι, καταβαῖνον παρὰ τὸ πατρὸς τ φώτων, τουτέςι θεῦ. εἶπα πῶς ὁ θεὸς ὁ Χριςὸς, ὁ σοφίαν τε καὶ ἁγιασμὸν καὶ ἀπολύτρωσιν ἡμῖν δωρησάμενος;

Quod per Chriſti ſanguinem redempti ſumus.

Ex epiſtola prima Petri.

Οτι λελυτρώμθα διὰ τὸ αἵματος τὸ Χριςοῦ.

Ἐκ τῆς Πέτρου ἐπιςολῆς πρώτης.

1. Pet. c. 1. v. 18.

SCIENTES *quod non corruptibilibus auro vel argento redempti eſtis de vana veſtra conuerſatione paterna traditionis, ſed precioſo ſanguine quaſi agni immaculati Chriſti & incontaminati.* Redempti enim ſumus, Chriſto proprium pro nobis corpus impendente. At ſi vt homo vulgaris habeatur, quomodo illius ſanguis vitæ omnium æſtimationem ad dignitatem exæquat? Si autem Deus erat in carne, qui vndiquaque digniſſimus eſt; ſane cumulatiſſimum per illius ſanguinem precium pro totius mundi ſalute impenſum eſt, & ſatis decenter.

ΕΙΔΟΤΕΣ ὅτι οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριςοῦ.] λελυτρώμθα γὰρ, τὸ ἴδιον σῶμα διδόντος ὑπὲρ ἡμῶν τοῦ Χριςοῦ. ἀλλ' εἰ μὲν ὡς ἄνθρωπος νοεῖται κοινὸς, πῶς ἀνταξιον τῆς ἁπάντων ζωῆς τὸ αἷμα αὐτοῦ; εἰ δὲ θεὸς ἦν ἐν σαρκὶ ὁ πάντων ἀξιώτερος, ἀξιόχρεως ἡ λύτρωσις τοῦ κόσμου παντὸς διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος εἴη δή, καὶ μάλα εἰκότως.

Quod Chriſti mors mundo ſalutaris extiterit.

Ex epiſtola ad Romanos.

Οτι ὁ Χριςοῦ θάνατος τῷ κόσμῳ σωτήριος.

Ἐκ τῆς πρὸς Ρωμαίους.

Rom. c. 5. v. 8.

COMMENDAT *autem caritatem ſuam Deus in nobis: quoniam cum adhuc peccatores eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt. Multo igitur magis nunc iuſtificati in ſanguine ipſius, ſalui erimus ab ira per ipſum.* Rurſum: *Si enim cum inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem Filii eius; multo magis reconciliati ſalui erimus in vita ipſius.* Si mundus ali-

ΣΥΝΙΣΤΗΣΙ δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ θεὸς, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, Χριςὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. πολλῷ οὖν μᾶλλον δικαιωθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, σωθησόμθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς. εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες, κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ.] ἐκοῦσι εἰ

ANNO CHRISTI 431.

μὴ ἑτέρως ἰῶ σώζεσθαι τὸν κόσμον, εἰ μὴ ἐν αἵματι καὶ θανάτῳ χρησίμως παραληφθέντι, καὶ οἰκονομικῶς, διὰ τὴν ἄφεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων, ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ· σεσώσμεθα δὲ διὰ Χριστοῦ· πῶς ἦν ἀναγκαῖος τῷ ἐκ θεοῦ φωτὶ λόγῳ ὁ τῆς σαρκώσεως τρόπος, ἵνα δικαιώσῃ μὲν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας, καταλλάξῃ δὲ τῷ πατρὶ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἰδίου σώματος, ἵνα καὶ συζήσωμεν αὐτῷ;

Η ἀγνοεῖτε, ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ιησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον· ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρός, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν.] εἰ πᾶσά πως ἀνάγκη σοὶ ὑπὲρ τῆς γῆς συνθάπτεσθαι Χριστῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἵνα ὥσπερ αὐτὸς ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν, ὡς συνταφέντες καὶ συνεγηγερμένοι τῷ δι' ἡμᾶς ἀποθανόντι καὶ ἐγηγερμένῳ· χρεὼν δέ σε καὶ τὸ καὶ ἀναγκαίως τὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως πεπρᾶχθαι μυστήριον, σαρκός τε καὶ αἵματος μετέσχεν ὁ λόγος, ἵνα καὶ ἀποθανεῖν λεγομένῳ σαρκικῶς, καὶ μιῷ καὶ ἐγηγερμένῳ, συναποθνήσκωμεν καὶ συνεγερθῶμεν.

Εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα.] καὶ τοῦτο ἴσον τῷ προφητῷ λέγον νοήσεις καὶ τοῦτο· ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν.

ter quam per Christi sanguinem & mortem diuina dispensatione salutariter susceptam propter præcedentium delictorum condonationem, quæ Deus tolerauerat, saluari nequibat; per Christum autem salutem sumus consecuti; quomodo incarnationis modus Dei Patris Verbo necessarius non erat, quo illos nimirum, qui in ipsum crederent, per sanguinem suum iustificaret, Patrique per corporis sui mortem reconciliaret; atque ita simul cum ipso vitam adipiscemur?

An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in mortem ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem; vt quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Si eos qui in terris degunt, Christo per baptismum in mortem ipsius cõsepeliri omnino necessum est; vt quemadmodum ille ex mortuis resurrexit, ita & nos quoque in nouitate vitæ ambulemus, tamquam simul cum eo, qui nostri causa mortuus est, & a mortuis rursum excitatus est, mortui & excitati: profecto non absque summa vtilitate ac necessitate incarnationis mysterium patratum est, carnique & sanguini communicauit Verbum; quo videlicet simul cum illo, qui secundum carnem mortuus & resuscitatus est, & nos quoque moriamur & resurgamus. Rom. c. 6. v. 3.

Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus. In eumdem sensum & istuc quoque exponas: Ibid. v. 3.

Quoniam quidem per hominẽ mors, & per hominem resurrectio mortuo- 1. Cor. c. 15. v. 21.

rum. & ſicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes viuificabuntur. Chriſtus ſecundus Adam appellatus eſt. Vt autem primus Adam nos deiecit in corruptionem, ita ſecundus Adam nos prouexit ad vitam; non vt homo communis noſtri cauſa mortem perpeſſus, ne in illo mortui maneamus, ſed vt Deus incarnatus. Per carnem namque paſſus eſt vt homo; vt dum proprium templum diuina virtute exſuſcitat, & nos ſimul quoque cum illo exſuſcitemur.

ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται.] δεύτερος Ἀδὰμ κεχρημάτικεν ὁ Χριστός. καὶ ὥσπερ ὁ πρῶτος Ἀδὰμ ἡμᾶς κατεβίβασεν εἰς φθορὰν, οὕτως ὁ δεύτερος ἀνεκόμισεν εἰς ζωήν· οὐχ ὡς ἄνθρωπος ψιλὸς ἀποθανὼν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα μὴ καὶ ἐν αὐτῷ μείνωμεν νεκροί· ἀλλ' ὡς θεὸς ἐν σαρκὶ, καὶ αὐτὴ πεπονθὼς δι' ἡμᾶς, ἵνα εἰκότως ἀναστήσαντα τὸν ἴδιον ναὸν συνεγερθῶμεν ἡμεῖς. Anno Christi 431.

Ex epiſtola ad Galatas.

Galat. c. 3. v. 13. *Deut. c. 21. v. 23.*

CHRISTVS *nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum (quia ſcriptum eſt: Maledictus omnis qui pendet in ligno) vt in gentibus benedictio fieret Abrahæ in Chriſto Ieſu; vt pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem.* Hinc etiam perſpicias licet, Chriſti mortem mundo ſalutarem extitiſſe. Nam maledictum noſtri cauſa factus eſt, dum crucem ſuſtinuit, necnon ex ligno pependit, quo mundo a peccatis expiato, Abrahæ benedictio in Chriſto Ieſu fieret in gentibus, hoc eſt, vt gentes, iuxta promiſſionem Abrahę factam, per fidem iuſtificarentur, noſque per fidem ſpiritũ promiſſum obtineremus. Cum igitur Chriſti mors legis maledictionem e medio ſuſtulerit, & gentibus rurſum Abrahæ benedictionem, hoc eſt, gratiam per fidem pepererit, & tandem Spiritus ſancti participes nos reddiderit; neutiquam exiſtimare debemus, mortem illius vulgaris cuiuſpiam hominis mortem extitiſſe: quin id potius ſtatuere nos decet, nempe Verbum incarna-

Ἐκ τῆς πρὸς Γαλάτας.

ΧΡΙΣΤΟΣ ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα· γέγραπται γάρ· ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου· ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ Ἀβραὰμ γένηται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως.] ἄφοβός μοι κάντεῦθεν, ὅτι γέγονε τῷ κόσμῳ σωτήριος ὁ Χριστοῦ θάνατος. γέγονε γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα, σταυρὸν ὑπομείνας, καὶ κρεμασθεὶς ἐπὶ ξύλου, ἵνα λύσῃ τοῦ κόσμου τὰ ἁμαρτήματα· ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ Ἀβραὰμ γένηται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· τουτέστιν, ἵνα δικαιωθῇ τὰ ἔθνη διὰ πίστεως, καὶ τὴν δοθεῖσαν ἐπαγγελίαν τῷ Ἀβραὰμ, ἵνα πλὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως. ὅτε τοίνυν καὶ πλὴν ἐν νόμῳ λέλυκεν ἐφ' ἡμῖν ὁ Χριστοῦ θάνατος, μὴ προσύξέτω τοῖς ἔθνεσι πλὴν εὐλογίαν τοῦ Ἀβραὰμ, τουτέστι πλὴν διὰ πίστεως χάριν, μετοχῆς δὲ ἡμᾶς ἀπέφηνε καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· ὅτι δυσσεβοῦς κοινοῦ νοεῖτ' ἂν ὁ θανάτῳ αὐτοῦ· δυσνοεῖν δὲ προσήκει μᾶλλον, ὅπ σαρξ

ANNO CHRISTI 451.

σαρξ γεγονώς ὁ λόγος, σαρκὶ πέπονθεν ὑπὲρ τοῦ κόσμου, καὶ γέγονεν ἱκανὸν τὸ αὐτοῦ πάθος εἰς τὴν τοῦ κόσμου λύτρωσιν.

tum mortem in carne pro mundo pertulisse, eiusque passionem ad omnem hominum redemptionem abunde sat fuisse.

Ἐκ τῆς πρὸς Ἐφεσίους.

ΝΥΝΙ δὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὑμεῖς οἱ ποτὲ ὄντες μακρὰν, ἐγγὺς ἐγενήθητε ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ. αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν τοῦ νόμον ἐν δόγμασι καταργήσας.] εἰ γὰρ τοῦτο ὄντας μακρὰν διὰ τὸ πλανᾶσθαι καὶ τῷ κόσμῳ, καὶ ἐν ἀθεότητι διατελεῖν, ἐγγὺς πεποίηκε τὸ αἷμα Χριστοῦ, πῶς ἐκ ἀναγκαία τοῖς ὑπὸ τῆς γῆς ἡ τοῦ λόγου σαρκώσις, συλλέγουσα τὰ διερημένα, καὶ προσοικειοῦσα μὲν τῷ θεῷ τοῦτο μακρὰν, κτίζουσα δὲ τοῦτο δύο λαοὺς εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον διὰ τοῦ αὐτοῦ σαρκός; δέδοται γὰρ εἰς λύτρωσιν τῶν ἀμαρτιῶν, καὶ δι' αὐτῆς τὰ πάντα κατεκτήσατο τῷ θεῷ καὶ πατρί. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι καὶ ὁ πάλαι κατήργηται νόμος, ὡς ὑπὲρ αὐτὸν οὖσης τῆς πίστεως, δῆλον ὅτι τοῦ ἐν Χριστῷ. καὶ εἰ ἔτι ἐστὶν ἀληθὲς, πῶς ὑπὲρ νόμον ἡ πίστις, εἰ μὴ ὡς θεῷ πεπιστεύκαμεν τῷ Χριστῷ;

Ex epistola ad Ephesios.

NVNC *autem in Christo Iesu, vos qui aliquando eratis longe, facti estis prope in sanguine Christi. Ipse enim est pax nostra, qui fecit vtraque vnum, & medium parietem maceriæ soluens, inimicitias in carne sua, legem mandatorum in decretis euacuans.* Quod si eos qui procul aberant, ob id nimirum quod per mundum errabundi diuagarentur, ætatemque in impietate agerent, sanguis Christi prope adduxit; quomodo Verbi incarnatio, quæ & dispersa in vnum collegit, & longe aberrantes Deo reconciliauit, & duos populos in vnum nouum hominem per carnem illius redegit, generi humano non erat necessaria? Exhibita est enim hæc caro in eorum liberationem, qui peccatis obstricti tenebantur, omniaque per ipsam Deo & Patri lucrifacta sunt. Lex præterea vetus, quod fides in Christum multo illa sit excellentior, per eamdem quoque abolita est. At quomodo lex fidei cedit, si in Christum tamquam in verum Deum non credimus? *Ephes. c. 2. v. 13.*

Ἐκ τῆς πρὸς Ἑβραίους.

ΔΙΟ εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον, λέγει· θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι· ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ * ἐζήτησας. τότε εἶπον· ἰδοὺ ἥκω· ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπταί περὶ ἐμοῦ· τοῦ ποιῆσαι ὁ θεός τὸ θέλημά σου.] γέγονε σωτήριον τῷ κόσμῳ τὸ τοῦ Χριστοῦ πάθος. πάλιν ἀναγκαῖον ἰδεῖν

Ex epistola ad Hebræos.

IDEO *ingrediens mundum, dicit: Hostiam & oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi: holocautomata, & propeccato, non tibi placuerunt. Tunc dixi: Ecce venio: in capite libri scriptum est de me: vt faciam Deus voluntatē tuam.* Christi passio mundo salutem peperit. Verum operę precium est cogno- *Hebr. c. 10. v. 5.*

* περὶ ἁμαρτίας.

ſcere, ecquiſnam ille ſit, qui in mundum ingreditur : quandoquidem modis omnibus is extra mundum erat. Quomodo ergo, qui extra mundum erat, ingreſſus eſt in ipſum? Sane Vnigenitus ſuapte natura vniuerſum mundum excedens vt Deus, in mundum ingreſſus eſt pars illius factus, id eſt homo. Ita enim ſacrificio pro nobis oblato, ſponteque ſemetipſo contradito, ab interitu terrarum orbem vindicauit.

Hebr. c. 13. v. 12.

Propter quod & Ieſus, vt ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt. Quo pacto, quæſo, promiſcui hominis ſanguis ſanctos nos efficeret? At Chriſti ſanguis ſanctificauit nos. Diuinus eſt itaque, non ſimpliciter humanus: Deus enim erat in carne, proprio nos ſanguine emundans.

πὸς ὁ εἰς τὸν κόσμον εἰσερχόμενος· ἰδοὺ γὰρ ἔξω τοῦ κόσμου πάντη τὸ πάντως. ἐπεὶ πῶς εἰσβέβηκεν εἰς αὐτὸν * ἔξω κόσμου; Ζητάρωῦν κατὰ φύσιν ὑπερέχων ὑπὲρ πάντα τὸν κόσμον, ὡς θεὸς μονογενὴς, εἰσβέβηκεν εἰς αὐτὸ μέρος αὐτοῦ γεγονὼς, τουτέστιν ἄνθρωπος. οὕτω τε τῷ ὑπὲρ ἡμῶν προσκομίσας θυσίαν, καὶ ἑαυτὸν ἀναθεὶς, σέσωκε τὸν ὑπ' οὐρανόν.

Διὸ καὶ Ἰησοῦς, ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λαὸν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθεν.] αἷμα ἀνθρώπου κοινοῦ πίνα τρόπον ἁγίους ἡμᾶς ἀποφήνῃ; ἀλλὰ μὴν ἡγίασε τὸ αἷμα Χριστοῦ· θεῖον οὖν ἄρα καὶ οὐχ ἁπλῶς ἄνθρωπον· θεὸς γὰρ ἦν σαρκὶ, τῷ ἰδίῳ αἵματι καθαίρων ἡμᾶς.

Ex epiſtola ad Timotheum.

Ἐκ τῆς πρὸς Τιμόθεον.

1. Tim. c. 2. v. 5.

VNVS *enim Deus, vnus & mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus, qui redemptionem dedit ſeipſum pro omnibus.* Salutaris citra controuerſiam Chriſti mors vniuerſo mundo extitit. Attamen ſi Chriſtus Deus non eſt, quomodo ipſe ſolus toti mundo liberando ſat eſſe potuit? At quia ſuper omnes eſt, omnium cauſa mortem perpeſſus, ſolus pro omnibus ſatisfecit. Deus itaque eſt, qui propria carnis morte mortem a mundo profligauit.

ΕΙΣ γὰρ θεὸς, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς, ὁ δοὺς ἀντίλυτρον ἑαυτὸν ὑπὲρ πάντων.] σωτήριος ὁμολογουμένως ὁ τοῦ Χριστοῦ θάνατος τῷ κόσμῳ παντί. πλὴν εἰ μὴ ἦν θεὸς, πῶς ἂν ἐξήρκεσεν εἰς τὸ ὠφελῆσαι πάντων αὐτὸς τε μόνος; ἀλλὰ ἤρκεσε μόνος ὑπὲρ πάντων ἀποθανών, ὅπερ καὶ ὑπὲρ πάντας ἐστὶ. θεὸς οὖν ἄρα ἐστὶ τῷ θανάτῳ τῆς ἰδίας σαρκὸς ἀποσήσας τοῦ κόσμου τὸν θάνατον.

EX CATHOLICIS.

Ex epiſtola Petri.

Quod Chriſti mors mundo ſalutaris extiterit.

1. Petr. c. 3. v. 18.

QVIA *Chriſtus ſemel pro peccatis mortuus eſt, iuſtus pro iniuſtis, vt nos offerret Deo, mortifi-*

ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ.

Ἐκ τῆς Πέτρου ἐπιστολῆς.

Ὅτι ὁ τοῦ Χριστοῦ θάνατος τῷ κόσμῳ σωτήριος.

ΟΤΙ ὁ Χριστὸς ἅπαξ περὶ ἁμαρτιῶν ἀπέθανε, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, ἵνα ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ θεῷ,

ANNO CHRISTI 431.

θανατωθεὶς μὲν σαρκὶ, ζωοποιηθεὶς δὲ πνεύματι. ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς ἐκήρυξεν ἀπιστήσασί ποτε.] πολλοὶ μὲν ἁγίων ἀνῃρέθησαν προφητῶν· ἀλλ' οὐδεὶς ἐκείνων ὑποθανεῖν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν εἵρηται, οὔτε μὴν προσαγαγεῖν ἡμᾶς τῷ θεῷ διὰ τοῦ ἰδίου θανάτου· ἀλλ' οὐδὲ ἐκήρυξέ τις τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι. πέπονθε δὲ τοῦτο Χριστὸς, καὶ δι' αὐτοῦ τε καὶ ἐν αὐτῷ λελυτρώμεθα, καὶ τὸ αὐτοῦ πάθος ἐῶν τῷ κόσμῳ σωτήριον. ἀπέθανε τοίνυν ὑπὲρ ἡμῶν, οὐχ ὡς ἄνθρωπος εἷς ὑπάρχων ἡμῶν καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' ὡς θεὸς ἐν σαρκὶ, τῆς ἁπάντων ζωῆς ἀντάλλαγμα τὸ ἴδιον σῶμα δοὺς.

Χριστοῦ οὖν παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρκί.] ὡς γὰρ ὑπαρχοντος θεοῦ τοῦ Χριστοῦ, σοφῶς καὶ ἐμφρόνως ὁ μαθητὴς σαρκὶ πεπονθέναι φησὶν αὐτὸν, ὡς ἐξαγων αὐτὸν παθεῖν τινὰ ἀπόρρητον φύσιν, ἧς ἀλλότριον τὸ παθεῖν. ἰδίᾳ τοίνυν πέπονθε σαρκὶ, καίτοι γε παθεῖν ἀμοιρεῖν εἰθισμένος ὁ ἐκ θεοῦ λόγος. θεὸς οὖν ἄρα Χριστὸς, εἰκὼς μὲν ἀπαθὴς, παθητὸς δὲ κατὰ τὴν σάρκα.

catus quidem carne, viuificatus autem spiritu. In quo & his qui in carcere erant spiritibus veniens prædicauit, qui increduli fuerant aliquando. Multi ex sanctis prophetis interempti sunt; at nemo illorum, aut peccatorum causa oppetiisse, aut sua nos morte Deo obtulisse, aut spiritibus, qui in carcere detinebantur, prædicasse dictus est: præstitit hoc autem Christus. Per ipsum enim & in ipso redempti sumus, ipsiusque mors terrarum orbi salutem attulit. Mortem itaque pro nobis subiit, non vt homo quispiam nostri similis, sed vt Deus in carne, qui corpus suum pro mortalium omnium vita obtulit.

Christo igitur passo in carne. Cum Christus sit verus Deus, recte sapienterque discipulus carne illum passum affirmat. Hac enim ratione naturam illam immensam, in quam nulla perpessio cadit, ab omni perpessione eximit. Sua igitur carne passus est, quamquam Dei Verbum secundum se nullius perpessionis capax est. Christus proinde Deus est, impassibilis quidem secundum diuinam naturam, secundum humanam autem passibilis. 1. Petr. c. 4. v. 1.

Οτι ὁ τοῦ Χριστοῦ θάνατος τῷ κόσμῳ σωτήριον.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου.

Quod Christi mors mundo salutaris.

Ex euangelio secundum Ioannem.

ΤΑΥΤΑ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον· ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη ὁ Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα. καὶ πάλιν· ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκρίνεται αὐτοῖς λέγων· ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν,

HÆC *non cognouerunt discipuli eius primum: sed quando glorificatus est Iesus, tunc recordati sunt quia hæc fuerant scripta de eo.* & infra: *Iesus autem respondet eis, dicens: Venit hora, vt clarificetur Filius hominis. Amen amen dico* Ioan. c. 12. v. 16.

vobis, niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet: ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Nulli dubium eſt, vniuerſum mundum, Emmanuele mortem illius cauſa ſuſtinente, ſeruatum eſſe. At iure interim quęri poteſt, quomodo gloriam per mortem conſecutus fuerit, cum ea res apertæ cuiuſdam infirmitatis eſſe videatur: vnde etiam contempta ignominia ad mortem vſq; obediens fuiſſe legitur. Dices forſan illum per reſurrectionem glorificatum eſſe. Recte inquam: Vera enim eſt hæc doctrina. ſed diuinane virtute reuixit, an humana? Arbitror equidem, diuina. Cum ipſum ergo Dei Verbum carne paſſum dicitur, nullo pudore ſuffundamur. Gloriam enim, eamque Deo conuenientiſſimam rei exitus ſortitur.

Hebr. c. 12. v. 2.
Philipp. c. 2. v. 8.

ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, καρπὸν πλείονα φέρει.] ἔστι δὲ ὅτε * ἀμφίλογον, ὅτι σέσωσται πᾶς ὁ κόσμος, ἀποθανόντος ὑπὲρ αὐτῦ τῦ Ἐμμανουήλ. πλὴν ἐκεῖνο λέγομεν· πῶς ἀποθανὼν ἐδοξάσθη; καίτοι μᾶλλον μῶμον ἀσθενείας ἔχει τὸ χρῆμα· ὅθεν καὶ αἰσχύνης καταφρονῆσαι λέγεται, γεγονὼς ὑπήκοος μέχρι θανάτου. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖς δεδοξάσθαι διὰ τὴν ἀνάστασιν αὐτόν. ὀρθῶς ἔχει, καὶ ἀληθὴς ὁ λόγος. ἆρ' οὖν ἀνεβίω θεϊκῶς μᾶλλον, ἢ ἀνθρωπίνως; ἀλλ' οἶμαι θεϊκῶς. ὅταν οὖν αὐτὸς ὁ ἐκ θεοῦ λόγος σαρκὶ λέγηται παθεῖν, μὴ αἰσχυνώμεθα τὸ πάθος· δόξαν γὰρ ἔχει τὸ τέλος, καὶ τοῦτο θεοπρεπῆ. Ἀνὰ ἔτος

Anno Christi 431.

* ἀμφιλ. ἀν.

Quod vnus ſit Dei Filius & Dominus Ieſus Chriſtus.

Ὁτι εἷς υἱὸς ὁ τῦ θεοῦ καὶ κύριος Ἰησοῦς Χριστός.

Ex epiſtola ad Romanos.

Ἐκ τῆς πρὸς Ρωμαίους.

Rom. c. 7. v. 25. & c. 8. v. 1.

IGITVR *ego ipſe mente ſeruio legi Dei, carne autem legi peccati. Nihil ergo nunc damnationis eſt iis, qui ſunt in Chriſto Ieſu, qui non ſecundum carnem ambulant. Lex enim ſpiritus vitæ in Chriſto Ieſu liberauit me a lege peccati & mortis. Nam quod impoßibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus Filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne, vt iuſtificatio legis impleretur in nobis, qui non ſecundum carnem ambulamus, ſed ſecundum ſpiritum.* Depugnant namque aperto inter ſe marte caro & ſpiritus, hoc eſt ſenſus carnis, inſitarumque

Ἆρ' οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοὶ δουλεύω νόμῳ θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ νόμῳ ἁμαρτίας. οὐδὲν ἄρα κατάκριμα τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ὁ γὰρ νόμος τῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τῦ θανάτου. τὸ γὰρ ἀδύνατον τῦ νόμου, ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ θεὸς τὸν ἑαυτῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας, κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν σαρκὶ, ἵνα τὸ δικαίωμα τῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν, τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα.] μάχονται μὲν γὰρ ὁμολογουμένως ἀλλήλοις ἡ σὰρξ καὶ τὸ πνεῦμα, τουτέστι τὸ φρόνημα τὸ σαρκικὸν καὶ

ANNO CHRISTI 431.

τῆς ἐμφύτων ἡμῖν ἡδονῶν τὸ κίνημα, καὶ τῆς κτ τὸ πνεῦμα ζωῆς ἡ δυναμις. κἂν ὁ θεῖος ἡμᾶς ὀπτοφέρῃ νόμος εἰς γε τὸ δεῖν ἐλέσθαι τὸ ἀγαθὸν, ἀλλ' ἡ τῆς σαρκὸς ἐπιθυμία καταβιάζεται πρὸς τὸ ἐναντίον. λέλυται δὲ νῦν ἐν Χριστῷ τὸ αἰτιατοῦν· καὶ ἠτόνησε μὲν τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος, κεκράτηκε δὲ ὁ τῆς πνεύματος. διὰ ποίαν αἰτίαν; πέπομφε γὰρ ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, ἵνα κατακρίνῃ τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί. εἶτα, πῶς οὐ χρειωδεστάτη λίαν ἡ τοῦ λόγου σαρκωσις; κατακέκριται γὰρ οὕτω καὶ ἐν τῇ σαρκὶ ἡμῶν ἡ ἁμαρτία. εἰ δὲ οὐ γέγονε σαρξ ὁ λόγος, ἀπομεμένηκεν ἀδιόρθωτα τὰ καθ' ἡμᾶς, καὶ δουλεύομεν τῇ σαρκὶ νόμῳ ἁμαρτίας, οὐδενὸς ἐν ἡμῖν αὐτῷ καταρήσαντος. ἀκουῶ ἀναγκαίαν εἶναι φαμὲν τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν τοῦ λόγου πρὸς τὴν σάρκα, καὶ οὐχὶ δὴ μόνην τὴν ἐν προσώποις, καὶ κτ θέλησιν, ἤτοι συναφειαν ἁπλῆν, καθά φασι τινές.

nobis illecebrarum motus, & ſpiritalis vitæ facultas. Nam etſi diuina lex ad boni cupiditatem nos inuitet, carnis tamen concupiſcentia ad contrarium vrget. At hæc rixa per Chriſtum nunc demum dirempta eſt: quandoquidem peccati lege per illum labefactata, lex ſpiritus regnum obtinet. Qua iſtuc autem de cauſa? *Miſit enim Deus Filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati, vt peccatum condemnet in carne.* Qui ergo fieri poteſt, vt Verbi incarnatio non fuerit ſumme neceſſaria? Per hanc namque peccatum in carne etiam noſtra condemnatum eſt. Quod ſi Verbum caro factum non eſt, res noſtræ omnino proſtratæ, inemendatæque manſerunt; atque adeo per carnem legi peccati ſeruimus, nullo in nobis impetum illius retundente, aut refrenante. Neceſſariam proinde extitiſſe dicimus hypoſtaticam carnis cum Verbo vnionem; non perſonarum inter ſe copulam, aut ſolam voluntatum concordiam & ſimplicem coniunctionem, quam quidam ſtatuunt.

Rom. c. 8. v. 3.

Τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν; ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν· πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται;] εἰ μὲν ἴδιον υἱόν, δῆλον ὅτι ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, δέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν ὁ θεὸς καὶ πατήρ· πέπονθε δὲ κτ σάρκα, καὶ οὐ φύσει θεότητος· ἴδιον ἄρα ἦν αὐτοῦ τὸ πεπονθὸς σῶμα, ἵνα καὶ αὐτὸς νοῆται παθὼν οἰκονομικῶς, ὁ παθεῖν ἐκ εἰδώς. τὸ τοίνυν ἀπομερίζειν εἰς δύο μὲν ἕνα,

Quid ergo dicemus ad hæc? Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio Filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum; quomodo non etiam cum illo omnia nobis donabit? Si Deus Pater proprium Filium, illum ipſum nimirum qui ex illius ſubſtantia ortus eſt, pro nobis donauit; ergo corpus quod mortem ſuſtinuit, proprium illius erat, qui ſecundum carnem paſſus eſt. (nam ſecundum diuinitatis naturã pati non poterat) ita enim qui ſecundum ſe pati nequit, diſpenſatorie mortem perpeſſus eſt. Proinde qui vnum in duos diſpertiunt, aperto

Rom. c. 8. v. 31.

impietatis crimine seſe constringunt: quandoquidem si est homo per se & secundum se diuisim, & non ipsummet Dei Verbum carne indutum; Pater proprium pro nobis Filiũ dedisse non inuenitur.

Ibidem. *Quis accusabit aduersus electos Dei? Deus qui iustificat, quis est qui condemnet? Christus Iesus qui mortuus est, imo qui & resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.* Si Christus per fidem iustificat, solus autem Deus est qui iustitiæ donum præstat; consequens fit Christum esse verum Deum. Rursum si ad dexteram Patris sedet, eademque cum illo gloria & maiestate pollet, & quidem mortuus & resuscitatus; corpus itaque assumptũ Verbi proprium est. Nam etsi factum est caro, haud secus tamen in suscepta carne cum Patre regni solium obtinet, vt verus naturalisque Filius.

Rom. c. 10. v. 6. *Quæ autem ex fide est iustitia, sic dicit: Ne dixeris in corde tuo: Quis ascendet in cælum? id est, Christum deducere. Aut quis descendet in abyssum? hoc est, Christum a mortuis*

Deut. c. 30. v. 14. *reuocare. Sed quid dicit? Prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo: hoc est verbum fidei, quod prædicamus. Quia si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in corde tuo credideris quod Deus suscitauit illum a mortuis, saluus eris. Corde enim creditur ad iustitiam; ore autem fit confessio ad salutem.* Si secundum quorumdam opinationem Christus est homo deifer, sola personarum copula Dei Verbo coniunctus; qui fieri potest, vt in illum tamquam in Dominum credentes, eiusdemque ex mortuis resurrectionem profitentes, eiusmodi fide iustificemur? Fides

ANNO CHRISTI 431.

δυσεβές. ἐκ ἔπ ἰδιον γὰρ ὑὸν θεέσκεται δοὺς ὑπὲρ ἡμῶν ὁ πατὴρ, εἴπερ ὄστιν ἄνθεσπος διηρημθρώς, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ὡς ἐν σεσλήφει σαρκὸς ὁ ἐκ θεοῦ λόγος.

Τίς ἐγκαλέσει κ͞τ ἐκλεκτοὺς θεοῦ; θεὸς ὁ δικαιῶν, τίς ὁ κατακρίνων; Χεισὸς Ιησοῦς ὁ ἀποθανὼν, μᾶλλον δὲ ἐγερθεὶς, ὅς ὄστιν ἐν δεξιᾷ τῦ θεοῦ, ὃς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν.] εἰ δικαιοῖ τῇ πίσει Χεισὸς, θεὸς δέ ὄστιν ὁ δικαιῶν· θεὸς ἄρα ἀληθὴς ὁ Χεισός. καὶ εἴπερ ὄστιν ἐν δεξιᾷ τῦ θεοῦ, καίτοι τεθνεὼς καὶ ἐγηγερμθρος, συγκάθηται δὲ τῷ πατεί· ἴδιον ἄρα τῦ λόγου τὸ σῶμά ὄστι. σωεδρθει γὰρ οὕτω τῷ πατεὶ μὴ τῆς ἀναλη-φθείσης σαρκὸς, ὡς ὑὸς κ͞τ φύσιν, καὶ εἰ γέγονε σαρξ ὁ λόγος.

Η δὲ ἐκ πίσεως δικαιοσύη οὕτω λέγει· μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τίς ἀναβήσεται εἰς ⟨Ϟ⟩ οὐρανόν; τουτέστι Χεισὸν καταγαγεῖν. ἢ τίς καταβήσεται εἰς τ̀ ἄβυσσον; τουτέστι Χεισὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. ἀλλὰ τί λέγει; ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ὄστιν ἐν τῷ σόματί σου ⟨Ϟ⟩ ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τουτέστι τὸ ῥῆμα τῆς πίσεως, ὃ κηρύσσομεν. ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ σόματί σου κύριον Ιησοῦν, καὶ πιςεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ. καρδίᾳ γὰρ πιςεύεται εἰς δικαιοσύην, σόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηείαν.] εἰ, καθά γε τίσι δοκοῦ, ἄνθεσπος θεοφόρος νοεῖται Χρισὸς, ⟨Ϟ⟩ μόνῳ ἔχων τ̀ ἐν σεσώποις ἕνωσιν σεὸς ⟨Ϟ⟩ ἐκ θεοῦ λόγον, ἵνος ἕνεκα πιςεύοντες εἰς αὐτὸν ὡς εἰς κύριον, ὁμολογοῦντες ⟨Ϟ⟩ κ͞τ ἐκ νεκρῶν ἀνάσασιν ἀυ͞ῦ, δικαιούμθα τῇ πίσει

ANNO CHRISTI 431.

τῇ εἰς αὐτόν ; προσάπτεται δὲ ἡ πίστις ὡς εἰς θεὸν δηλονότι. ἀναγκαία τοιγαροῦν ἡ καθ' ὑπόστασιν ἕνωσις ἡ θεοῦ λόγου πρὸς τὰ ἀνθρώπινα. ἕνα γὰρ οὕτω Χριστὸν ὡς κύριον καὶ φύσιν ὁμολογήσομεν, καὶ τῆς αὐτοῦ σαρκὸς τὴν ἀνάστασιν ἐπιγινώσκοντες, ὡς εἰς θεὸν πιστεύοντες, δικαιούμεθα.

Οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει. ἐάν τε οὖν ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶμεν· ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ κυρίῳ ἀποθνήσκομεν. ἐάν τε ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ θεοῦ ἐσμέν. εἰς τοῦτο γὰρ Χριστὸς ἀπέθανε καὶ ἔζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ.] προσαναφώνημά που τοῖς ἐξ ἐθνῶν ὁ μακάριος Παῦλος· νυνὶ δὲ γνόντες θεὸν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε; λελυτρώμεθα τοίνυν διὰ τῆς πίστεως τοῦ εἰς Χριστὸν ἐκ τῆς τῶν στοιχείων δουλείας, καὶ ὑπεχθήμεν εἰς τὸ δουλεύειν θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ. εἰ δὲ ἀπέθανεν ὁ Χριστὸς, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ, καὶ αὐτῷ ζῶμεν ὡς θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ· πῶς ἐκ ἀναγκαία τῷ λόγῳ ἡ πρὸς σαρκα γέγονεν ἕνωσις ἀληθής ; ἐν αὐτῇ γὰρ ἀποθανὼν, νεκυείθυκε καὶ ζώντων καὶ νεκρῶν.

enim in eum tamquam in Deum fertur. Necessarium est ergo, vt Dei Verbum secundum hypostasin humanæ naturæ vnitum profiteamur. Ad hunc enim modum vnum Christum tamquam naturalem Dominum confitentes, & carnis eius resurrectionem agnoscentes, ac veluti in Deum credentes, iustificationis beneficium consequimur.

Nemo enim nostrum sibi viuit, & nemo sibi moritur. siue enim viuimus, Domino viuimus; siue morimur, Domino morimur. Siue ergo viuimus, siue morimur, Domini sumus. In hoc enim Christus mortuus est & resurrexit, vt viuorum simul & mortuorum dominetur. Rom. c. 14. v. 7. Idem apostolus alibi illos qui ex gentibus conuersi fuerant, ita alloquitur: *Nunc autem cum cognoueritis Deum, imo cogniti sitis a Deo; quomodo iterum conuertimini ad infirma & egena elementa mundi, quibus denuo seruire vultis?* Galat. c. 4. v. 9. Per fidem ergo in Christum ab elementorum seruitute liberati, in Dei viui & veri seruitium translati sumus. Quod si Christus mortuus est, vt viuorum & mortuorum ex æquo dominetur; ipsique tamquam viuo & vero Deo viuimus; quomodo necessarium non erat, vt Verbum cum carne vere vniretur? In ipsa namque mortem perpessum, cum in viuos, tum in mortuos quoque imperium obtinuit.

Ex τῆς πρὸς Κορινθίους πρώτης.

Ex priori ad Corinthios.

ΕΠΙΝΟΝ γὰρ, φησὶν, ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας· ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός.] τὸ Χριστὸς ὄνομα τέθειται τῷ Ἐμμανουὴλ, ὅτε γεγέννηται διὰ τῆς ἁγίας παρθένου. πῶς

BIBEBANT *enim de spiritali, consequente eos, petra: petra autem erat Christus.* 1. Cor. c. 10. v. 4. Nomen Christi tunc demum inditum est Emmanueli, quando ex sacra Virgine originem duxit. Quomodo

ergo petra esse poterat, quę populum Israeliticum in deserto potarat? Scripturam sacram vnum dumtaxat Filium, vnumq; Christum agnoscere, extra quæstionem est. Verbum itaque posteaquam carnem suscepit, spiritalis etiam petra est, propter dispensationis nouitatem, propriæ naturæ antiquitatem non abiiciens.

Ex posteriori ad Corinthios.

2. Cor. c. 5. v. 16. ITAQVE *nos ex hoc neminem nouimus secundum carnem: & si secundum carnem cognouimus Christum; sed nunc iam non nouimus.* Quid est, obsecro, quod Paulus hic ait? Numquid Christum post resurrectionem inficiatur? Nonne illum secundum carnem resuscitatum, cumque eadem illa carne in cælum profectum norat? Ecquis istuc dicere audeat? Talem namque in cælum ascendisse, ac olim inde rursum venturum sciebat, qualem cælestia petiisse, neutiquam ignorabat. Quomodo igitur Filium secundum carnem se nosse negat? Quoniam simulatque ex mortuis reuixit, satius est ex diuina eminentia illum & nosse & profiteri, quam ex carnis mensura. Etenim dispensationis mysterio necdum expleto, secundum carnem prædicabatur, quo nimirum Vnigenitus caro factus crederetur. At vero sacramento hoc iam consummato, præstat ex diuinitate illum agnoscere & profiteri, quam ex carnis humilitate & exinanitione. Vnus itaque est Christus & Filius & Dominus.

2. Cor. c. 8. v. 9. *Scitis enim gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cum esset diues, vt illius inopia vos diuites essetis.* Si Christus est tantum homo, non

ουῶ αὐτὸς ἰῶ ἡ πέτρα ἡ πολίζουσα Ⓦ Ισραήλ; ἀλλ' ἔστι δῆλον, ὅτι Χειστὸν κ᾽ ὑὸν οἶδεν ἕνα τὸ γράμμα τὸ ἱερόν. γεγονὼς γὰρ ὁ λόγος σαρξ, πάλιν αὐτός ἐστιν ἡ πνευματικὴ πέτρα, τῆς οἰκείας φύσεως τὸ πρεσβύτατον ἐκ δισταλῶν διὰ τὸ νέῳ τῆς οἰκονομίας. Anno Christi 451.

Ἐκ τῆς πρὸς Κορινθίους δευτέρας.

ΩΣΤΕ ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἴδαμεν κ᾽ σαρκα· εἰ δὲ κ᾽ ἐγνώκαμεν κ᾽ σαρκα Χειστὸν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν.] τί δὴ ἄρα φησὶν ὁ Παῦλος; ἄρα Χειστὸν ἀρνεῖται μ᾽ τὸν ἀνάστασιν; ἐκ οἶδεν αὐτὸν ἐγγεγραμμένον ἐν σαρκὶ, καὶ ἀναληφθέντα μετ᾽ αὐτῆς εἰς Ⓦ οὐρανόν; καὶ τίς ὁ φαναι τοῦτο τολμᾷ; οὕτω γὰρ οἶδε καὶ ἀναληφθέντα κ᾽ ἥξοντα κ᾽ καιροὺς, ὃν ξόπον ἀναβέβηκεν εἰς Ⓦ οὐρανόν. πῶς οὖν οὐκ εἰδέναι φησὶ κ᾽ σαρκα υἱόν; ὅτι μ᾽ τὸν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν, οὐκ ἐκ τῶν τῆς σαρκὸς ἐπ μέτρων, ἀλλ' ὡς ἐκ θείας ὑπεροχῆς ἄμειν Ⓦ αὐτὸν εἰδέναι καὶ ὁμολογεῖν. οὕπω γὰρ πληροφορήσης τῆς οἰκονομίας, ἐκηρύττετο κ᾽ σαρκα, ἵνα πιστεύηται γενόμενος ἀνθρωπος ὁ μονογενής. ἐπεὶ δ᾽ τετέλεσται τὸ μυστήριον Ⓦ, ἀφ' ὧν ἔστι θεὸς ἄμεινον αὐτὸν Ⓦ ὁμολογεῖν, ἢ ἀπό γε τοῦ κεκενῶσθαι διὰ τὸν σαρκα. εἷς οὖν Χειστὸς καὶ υἱὸς καὶ κύριος.

Γινώσκετε γὰρ τὸν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χειστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε.] εἰ μὲν Ⓦ ἄνθρωπος ὁ Χειστὸς, καὶ οὐ

καθ'

ANNO CHRISTI 431.

καθ' ἕνωσιν ἀληθῆ τὴν πρὸς τὸν θεὸν λόγον πλουσίαν, ὡς θεός, πῶς ἐπτώχευσε; πίς γὰρ ὅλως ὁ τῆς ἀνθρωπότητος πλοῦτος; εἴρηται γὰρ δυνάμενος πάντα· τί γὰρ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; ἀλλ' ἐπτώχευσε, πλούσιος ὢν ὡς θεός· ἐπτώχευσε γάρ, τὸ τῆς ἀνθρωπότητος μικροπρεπὲς οἰκειωσάμενος οἰκονομικῶς, ὁ πλούσιος ἀληθῶς ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγος. εἷς ἄρα Χριστὸς καὶ υἱός· καὶ πλούσιος μὲν, ὡς θεός· πτωχὸς δὲ, ὅτι γέγονεν ἄνθρωπος, ἵνα ἡμεῖς πλουτήσωμεν πλούσιοι δι' αὐτόν.

secundum veram autem cum Dei Verbo vnionem opulentus, vt Deus; quomodo factus est egenus? Quales tandem sunt opes naturæ humanæ? An non omni homini dicitur: *Quid habes quod non accepisti?* Verum hic cum diues esset, vtpote Deus, factus est egenus: siquidem Verbum paternum, quod vere diues erat, humanæ naturæ humilitatẽ dispensatorie suam faciens, factum est inops. Vnus ergo est Christus & Filius, qui quidem diues est vt Deus; pauper vero est, quia vt nos per se locupletaret, homo factus est. 1. Cor. c. 4. v. 7.

Ἐκ τῆς πρὸς Γαλάτας.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος, οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ θεοῦ πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.] ἆρ' οὖν οὐχὶ θεὸν σὺλωθρωπήκοτα, καὶ ἕνα τὸν ἐξ ἀμφοῖν ἀποφαίνει διὰ τούτων ἡμῖν υἱὸν καὶ κύριον ὁ μυσταγωγός; ἔφη μὲν γὰρ ἀπεστάλθαι, οὔτε ἀπ' ἀνθρώπων, οὔτε δι' ἀνθρώπου· προσέθηκε δὲ, ὅτι ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. καίτοι πῶς οὐκ οἶδεν ἄνθρωπον ὄντα Ἰησοῦν Χριστὸν, ὁ οὕτω τοῖς ἁπὰ πᾶσαν τὴν * οἰκουμένην κηρύξας αὐτόν; ἀλλ' οἶδεν ὄντα ἐκ ἀνθρώπου ἁπλῶς, σὺλωθρωπήκοτα δὲ μᾶλλον ἐκ θεοῦ λόγον· καὶ οὐ θεὸν σὺ ἀνθρώπῳ νοούμενον, ἀλλ' ὡς αὐτόχρημα γνώμενον ἀνθρωπον μὴ τῷ εἶ θεόν. ὅταν οὖν λέγῃ πρὸς ἀνθρώπου μὴ ἀπεστάλθαι, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πῶς οὐχ ἅπασιν σὺαργές, ὅτι καὶ θεὸν αὐτὸν οἶδεν ἀληθινὸν μὴ τὸ καὶ σὺ σαρκὶ γνέσθαι καθ' ἡμᾶς; σημαίνει τοίνυν αὖ ἐκ ἀπό γε τῆς τῆς κενώσεως μέτρων, ἀλλὰ ἐκ

Ex epistola ad Galatas.

PAVLVS *apostolus, non ab hominibus, neque per hominem, sed per Iesum Christum, & Deum Patrem, qui suscitauit eum a mortuis.* An non Deum incarnatum, vnumque ex vtrisque Filium, & Dominum, diuinorum mysteriorum interpres per hæc nobis insinuat? dicit enim se non ab homine, neque per hominem, sed per Iesum Christũ missum esse. Quid ergo? Numquid illum, quem vniuerso orbi talem annuntiarat, hominem esse ignorabat? Nequaquam. norat vtique hominem esse: at non hominem solum, sed Dei Verbum hominem factum. Neque Deum rursum in homine intelligendum, sed salua per omnia deitate hominem reipsa effectum. Cum ergo se non ab homine, sed per Iesum Christum missum dicat; quis dubitet, quin Christum Iesum verum Deum agnoscat etiam vbi ille perinde ac nos carni communicauit? At maluit interim illum per diuinam illius super omnes excellentiam, Galat. c. 1. v. 1.

quam per exinanitionis menſuram, exprimere.

Galat. c. 4. v. 3. *Cum eſſemus paruuli, ſub elementis mundi eramus ſeruientes. At vbi venit plenitudo temporis, miſit Deus Filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege, vt eos qui ſub lege erant, redimeret, vt adoptionem filiorum reciperemus.* Quem, quæſo, Deus Pater ex muliere ortum, & ſub lege factum miſit? An non congrue reſpondetur, digneque cogitatur, eum miſiſſe, qui neque ex muliere ortus, nec legi factus eſſet obnoxius, niſi id eſſe non deſineret, quod ante carnem & ſanguinem ſuſceptum, erat? Res plana eſt: etenim Dei Patris Verbum ſecundum carnem natum eſt ex muliere; ille rurſum qui vt Deus, legis erat Dominus, factus eſt legi ſubiectus, quo illorum fratrem ſe declararet, qui legis vinculo tenebantur adſtricti: hac vna namque ratione in filios cooptati ſumus. Certũ eſt enim, ſi is legi obnoxius factus non eſſet, aut ortum ex muliere non traxiſſet, nos illius fratres euadere non potuiſſe, qui ſecundum naturam Deus & Dominus eſt: quia vero vtrumque effectus eſt, nos quoque per ipſum hac tanta re potiti ſumus. Atq; huius euidentem demonſtrationem habent, quæ beatus Apoſtolus ſtatim ibi

Ibid. v. 6. adiungit. ait enim: *Quoniam autem eſtis filii, miſit Deus Spiritum Filii ſui in corda veſtra, clamantem, Abba, Pater.* Iam quomodo illius Spiritus, qui ex muliere natus eſt, & ſub lege factus eſt, ſanctus Spiritus eſt, per quem etiam clamamus, Abba, Pater; ſi Chriſtus Deus, & vnus, & Filius non eſt?

τῆς θείας αὐτοῦ καὶ κῦ πάντων ὑπεροχῆς. ANNO CHRISTI 431.

Ὅτε ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου δεδουλωμένοι ἦμεν. ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς Ⓜ τὸν αὐτοῦ γενόμενον Ⓦ ἐκ γυναικὸς, γενόμενον Ⓦ ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν.] Ἵνα πέμψεν ὁ θεὸς καὶ πατὴρ, ὃς γέγονεν ἐκ γυναικὸς, γέγονε δὲ καὶ ὑπὸ νόμον; ἆρα οὐχὶ φανὰν πρέπει, καὶ νοεῖν ἄξιον, ὅτι πέμψεν ἐκεῖνον, ὃς ἐκ ἂν γέγονεν ἐκ γυναικὸς, οὐδ' ἂν ἔπαθεν ὑπὸ νόμον, εἰ μὴ μεμένηκεν ὅπερ ἦν, ἔξω δηλονότι σαρκὸς καὶ αἵματος; ἀλλ' ἔστι σαφὴς ὁ λόγος· ὁ γὰρ ἐκ θεοῦ παῖς λόγος γέγονεν ἐκ γυναικὸς κῦ σάρκα· ὁ τοῦ νόμου κύριος ὡς θεὸς, γέγονεν ὑπὸ νόμον, ἵνα γένηται καὶ ἀδελφὸς τοῖς ὑπὸ νόμον· οὕτω γὰρ ἀπελάβομεν ἡμεῖς τὴν υἱοθεσίαν. ὥστε εἰ μὴ γέγονεν ὑπὸ νόμον καὶ ἐκ γυναικὸς, οὐδ' ἂν ἦμεν ἀδελφοὶ τῷ κῦ φύσιν κυρίῳ * τῷ θεῷ. ὑπὲρ δὲ γέγονε, δι' αὐτοῦ τὸ χρῆμα πεπλουτήκαμεν. ἀποδεῖξιν δὲ ποιεῖται σαφῆ τοῦ ῥήματος ὁ ἀπόστολος Παῦλος, προσενεγκὼν λόγους· ὅτι δέ ἐστε υἱοὶ, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, κράζον, ἀββᾶ, ὁ πατήρ. πῶς οὖν πνεῦμα τοῦ ἐκ γυναικὸς καὶ ὑπὸ νόμον, τὸ ἅγιόν ἐστι πνεῦμα, δι' οὗ καὶ κράζομεν, ἀββᾶ, ὁ πατήρ, εἰ μὴ θεὸς ὁ Χριστὸς, εἷς ὢν, καὶ υἱός;

ANNO CHRISTI 431.

Ex τῆς πρὸς Ἐφεσίους.

ΕΙΣ κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα· εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, καὶ διὰ πάντων, καὶ ἐν πᾶσιν. ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ. διὸ λέγει· ἀναβὰς εἰς ὕψος, ἠχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, καὶ ἔδωκε δόματα τοῖς ἀνθρώποις. τὸ δὲ ἀνέβη, τί ἐστιν, εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη εἰς τὰ κατώτατα μέρη τῆς γῆς; ὁ καταβὰς, αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα.] ἄφρει δή μοι πάλιν, ὅσον ἐν τούτῳ λόγος σαφέστατά τε καὶ ἐναργῶς ἀποφαίνει, εἰδὼς καὶ δυνάμενος, ὅτι Χριστὸς κύριος εἷς, καθ' ἕνωσιν οἰκονομικὴν συνενεχθέντος ἀλλήλοις λόγου πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην· εἷς γὰρ ἐξ ἀμφοῖν υἱὸς ἀληθής. ἐπεὶ πῶς εἷς κύριος; πῶς δὲ μία πίστις; ἢ πῶς ἓν ἐστὶ τὸ βάπτισμα; εἰ γὰρ υἱοὶ δύο, δύο πάντως καὶ κύριοι, διττὴ καὶ ἡ πίστις, καὶ οὐχ ἓν ἐστὶ τὸ βάπτισμα. εἰς ἵνα γὰρ πεπιστεύκαμεν; ἢ εἰς τίνος ὄνομα βεβαπτίσμεθα; ἀλλὰ μὴν εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα. πρόδηλον οὖν ἄρα ὅτι καὶ εἷς υἱός, κἂν εἰ νοοῖτο καθ' ἡμᾶς γεγονὼς ὁ μονογενής. τίς δὲ ὅλως ὁ ἀναβὰς εἰς ὕψος; ἢ τίς ὁ κατελθὼν εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς; ἀκουέτω αὐτὸς κατέβη μὲν ἀνθρωπίνως· καθῆκε γὰρ ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, καὶ ταπείνωσιν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου· ἀνέβη δὲ μὴ σαρκὸς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα.

Ex epistola ad Ephesios.

VNVS *Dominus, vna fides, vnum baptisma: vnus Deus & Pater omnium, qui est super omnes, & per omnia, & in omnibus. Vnicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Propter quod dicit: Ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Quod autem ascendit, quid est, nisi quia & descendit primum ad inferiores partes terræ? Qui descendit, ipse est & qui ascendit super omnes cælos, vt impleret omnia.* En quanta rursum claritate & euidentia apostolicus sermo hoc loco ostendat, Verbo per dispensatoriam vnionem cum humana natura coeunte, vnum tantum esse Christum, vnum esse Dominum; atque adeo vnum ex vtroque esse solum, verum naturalemque Filium. Nam quomodo vnus Dominus, aut vna fides, aut vnum baptisma? Si enim duo sunt filii, duo necessario erunt Domini, & duplex rursum fides, & duplex tandem baptisma. In quem enim credidimus, aut in cuius nomine baptizati sumus? Atqui vnus tantum est Dominus, vna fides, vnum baptisma. Perspicuum fit ergo, vnum solum esse Filium, etiam si Vnigenitus humanam originem perinde ac nos expertus sit. Rursum ecquisnam ille est, qui vel in altum ascendit, vel ad inferiores terræ partes descendit? Hic ipse igitur secundum humanam naturam descendit, seseque ad exinanitionem demisit, ac humiliauit, factus obediens vsque ad mortem. Ascendit autem carne indutus super omnes cælos, vt impleat omnia.

Ephes. c. 4. v. 5.

ANNO CHRISTI 431.

Ex epistola ad Philippenses.

Ἐκ τῆς πρὸς Φιλιππησίους.

Philip. c. 2. v. 5.

HOC *enim sentite in vobis, quod & in Christo Iesu: qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo; sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Humiliauit semetipsum, factus obediens vsq; ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & Deus exaltauit illũ, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen: vt in nomine Iesu omne genu flectatur cælestium, & terrestriũ, & infernorum; & omnis lingua confiteatur quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris.* Audis hic quomodo Verbum, quod in Dei forma existebat, & Deus erat, neutiquam rapinam arbitratum dicat esse se æquale Deo? Siquidẽ naturalẽ cum Deo Patre æqualitatem obtinens, serui forma, hoc est, hominis natura susceptа, semetipsum exinaniuit, specieque nostra ac similitudine accepta, seipsum humiliauit. Posteaquam vero crucem sustinuit, exaltatum dicit, datumque illi nomen, quod est super omne nomen; ita vt omne genu ipsi iam incuruetur, omnisque lingua eumdem confiteatur. Sed qua, quæso, ratione, qui in forma & æqualitate Dei existebat, ad exinanitionem se demisisse, & postea exaltatus perhibetur? An non euidentissimum hoc Christi sacramentum est? Enimuero cum secundũ naturam Deus esset, factus homo, in humilitatem abiectionemque descendit. Factus autem nostri similis, etiam cum carne suam obtinet gloriam. Et ipsa exaltatio non conuenit in

ΕΚΑΣΤΟΣ τοῦτο φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ· ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος· ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα· ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων· καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν θεοῦ πατρός.] σωσὲς ὅπως (W) ἐν μορφῇ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ὑπαρχοντα θεὸν λόγον οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσασθαί φησι τὸ εἶναι ἴσα θεῷ; ἔχων γὰρ τὸ εἶναι κατὰ φύσιν ἐν ἰσότητι τοῦ πατρὸς, ἐκένωσεν ἑαυτὸν, καὶ μορφὴν δούλου λαβὼν, τουτέστιν ἀνθρωπος γενόμενος, καὶ οἷον ἐν εἴδει τῷ καθ' ἡμᾶς εὑρεθεὶς, ταπεινώσει ἑαυτὸν εἰς κένωσιν. ὑπὲρ δὲ καὶ αὐτὸν ὑπομεμένηκε (W) σταυρὸν, ὑψῶσθαί φησιν αὐτὸν, δεδόσθαι δὲ αὐτῷ καὶ τὸ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα· ὥστε καὶ πᾶν γόνυ κάμψαι, καὶ πᾶσαν αὐτῷ γλῶτταν ἐξομολογήσασθαι. πῶς οὖν ὁ ἐν μορφῇ καὶ ἰσότητι τοῦ θεοῦ καθῆκε μὴ ἑαυτὸν (W) εἰς κένωσιν, ὑψῶσθαι ὃ μὴ τοῦτο λέγεται; ἆρ' οὐχὶ πρόδηλόταπον τὸ τοῦ Χριστοῦ μυστήριον (W); θεὸς γὰρ ὢν φύσει, γέγονεν ἄνθρωπος ἐν ταπεινώσει καὶ σμικροπρεπείᾳ· γεγονὼς δὲ καθ' ἡμᾶς, εἰς τὸ ἑαυτῷ δόξαν ἀναφοιτᾷ καὶ μὴ σαρκός. (C) πρέποι ἂν τὸ ὑψοῦ-

ANNO CHRISTI 431.

σαι τῇ οἰκονομίᾳ, καὶ οὐ δὴ μᾶλλον αὐτῇ τῇ φύσει τοῦ λόγου. εἷς οὖν ἄρα Χριστὸς θεὸς ἐν ἀνθρωπότητι, καὶ μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος ὑπάρχων ὁ ἐν αὐτῷ.

Verbi naturam, sed in ipsam carnis dispensationem. Vnus est itaque Christus Deus in natura humana, & cum natura humana, id ipsum quod ante erat, vsque permanens.

Ἐκ τῆς πρὸς Κολοσσαεῖς.

Ex epistola ad Colossenses.

Εὐχαριστοῦντες, φησὶ, τῷ πατρὶ τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὸν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί· ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν· ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως· ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται· καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε· καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ὅς ἐστιν ἀρχὴ, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν· ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων· ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι, καὶ δι' αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτόν· εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.] ἰδοὺ δὴ πάλιν εἰκόνα μὲν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου φησὶν αὐτόν· ἐκτίσθαι δὲ αὐτῷ θρόνους καὶ ἀρχὰς καὶ κυριότητας διαβεβαιοῦσθαι σαφῶς· καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, καὶ ἐν αὐτῷ συνεστάναι λέγει· καὶ αὐτὸν εἶναι τὴν κεφαλὴν τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, καὶ πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν. τίς οὖν ἄρα ἐστὶν ἡ εἰκὼν τοῦ θεοῦ, ὁ κτίσης τῶν ὅλων, εἰ μὴ αὐτὸς ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ υἱὸς; ὃς καὶ γέγονε πρωτότοκος

GRATIAS *agentes*, inquit, *Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine: qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum Filii dilectionis suæ: in quo habemus redemptionem, remissionem peccatorum: qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ. Quoniam in ipso condita sunt vniuersa, in cælis, & in terra, visibilia & inuisibilia, siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates; omnia per ipsum & in ipso creata sunt: & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant. Et ipse est caput corporis ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis; vt sit in omnibus ipse primatum tenens: quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipsum: pacificans per sanguinem crucis eius siue quæ in terris, siue quæ in cælis sunt.* Ecce hic illum rursus inaspectabilis Dei imaginẽ appellat; thronosque, principatus & dominationes condidisse, omniaque in ipso & per ipsum constare, aperte affirmat: tum corporis quoque ecclesiæ caput, primogenitumque ex mortuis eumdem prædicat. Ecquis amabo, imago Dei, vniuersorumque conditor est, nisi ipsemet vnigenitus Dei Filius? qui etiam factus est mortuorum

Coloss. c. 1. v. 12.

primogenitus; quippe qui in ſua ipſius, & non in alterius cuiuſpiam carne mortem oppetiit. Quare vnus eſt Chriſtus & Filius, Deus ſimul & homo.

ANNO CHRISTI 431.

ἐκ νεκρῶν, ὡς ἀποθανὼν τῇ σαρκὶ τῇ ἰδίᾳ, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον τῇ ἑνὸς ἑτέρου. εἷς οὖν Χριστὸς καὶ υἱός, θεός τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος.

Ex epiſtola ad Hebræos.

Ἐκ τῆς πρὸς Ἑβραίους.

Hebr. c. 1. v. 1. MVLTIFARIAM *multiſque modis olim Deus loquens patribus in prophetis, nouiſſime diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio, quem conſtituit heredem vniuerſorum, per quem fecit & ſæcula.* Vnigenitum Dei Verbum vna cum Deo Patre naturalis rerum omnium dominus eſſe creditur: at quia caro factum eſt, heredis quoque appellationem ſortitum eſt. Dictum eſt namque ad illud, tamquam ad hominem noſtri cauſa noſtri ſimilem effectum: *Poſtula a me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ.* Verumtamen per ipſum tamquam per Deum, propter humanam naturam heredis vocabulo appellatum, ipſa quoque ſæcula condita aſſerit: tribuitur enim id ſummæ Verbi antiquitati. Vnus itaque eſt Chriſtus & Filius, idem Deus ſimul & homo.

Pſal. 2. v. 8.

Hebr. c. 1. v. 3. *Qui cum ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ eius, portanſque omnia verbo virtutis ſuæ, & purgationem peccatorum faciens, ſedet ad dexteram maieſtatis in excelſis: tanto melior angelis effectus, quanto differentius nomen præ illis hereditauit.* Qua, quæſo, ratione ſplendor ille gloriæ, paternæque ſubſtantiæ character, hoc eſt vnigenitus Dei Filius, qui naturaliter ex illo procedit, peccatorum purgationem faciens (dubium autem nullum eſt ὁ ὢν αὐτοῦ καὶ φύσιν υἱὸς μονογενὴς, ἵνα ζῶπον καθαρισμὸν τῶν ἁμαρ-

ΠΟΛΥΜΕΡΩΣ καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν.] φύσει τῶν ὅλων κύριος μετὰ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ὁ μονογενὴς αὐτοῦ λόγος εἶναι πεπίστευται· πέφυκε δὲ κληρονόμος, ὅπερ γέγονε σαρξ. εἴρηται γὰρ πρὸς αὐτὸν, ὡς καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπον * γεγονότα δι' ἡμᾶς· αἴτησαι παρ' * περὶ ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς. ἀλλὰ δι' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ τὸ κληρονόμου διὰ τὸ ἀνθρωπον καὶ αὐτοῦ πεποιῆσθαι τοὺς αἰῶνας φησιν, εἰς τὸ τοῦ λόγου πρεσβύτατον τοῦ πράγματος ἔχοντος τὴν ἀναφοράν. εἷς οὖν ἄρα Χριστὸς καὶ υἱὸς, ὁ αὐτός τε ὁμοῦ θεὸς καὶ ἄνθρωπος.

Ος ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καθαρισμὸν τῶν ἁμαρτιῶν ποιησάμενος, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς· τοσούτῳ κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσῳ διαφορώτερον ὄνομα παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκε.] τὸ ἀπαύγασμα τῆς δόξης, ὁ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, πυ-

ANNO CHRISTI 431.

ἡμῶν ἡμᾶς ποιησάμενος· δῆλον δὲ ὅτι διὰ τὸ αἵματος αὐτοῦ· κεκάθικεν ἐν δεξιᾷ τοῦ παντὸς, καὶ κρείττων γενέσθαι λέγεται τῶν ἀγγέλων; καίτοι κατὰ φύσιν ἐν τῇ τῆς θεότητος ὑπεροχῇ πάντα νικῶν. ἐκοινώνησε καὶ ἀνθρώπου γενόμενος, πεπλεονέκτηκεν, ὡς θεὸς, τὸ ἀόρατον κλίσιν· ὁ αὐτὸς ὢν ἀπαύγασμα καὶ χαρακτὴρ, καὶ ἐργασάμενος τὸν ἀμαρτιῶν ἡμῶν καθαρισμὸν αἵματι τῷ ἰδίῳ. εἷς οὖν ἄρα Χριστὸς, καὶ υἱὸς, καὶ κύριος.

Ὁ γὰρ ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι, ἐξ ἑνὸς πάντες. διὰ τοῦτο αἰσχύνεται οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν, λέγων· ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου.] τὸ κατὰ φύσιν ἁγιαστὸν οὐκ ἁγιάζεται, ὅτι μὴ ὅτι προσδεές ἁγιασμοῦ· τὸ γε μὴν ὡς μεθέξει τῆς παρ' ἑτέρου γενομένης ἁγιότητος, ἁγιάζειν ἑτέρους οὐ δυνατόν. πῶς οὖν ὁ αὐτὸς ἁγιάζει καὶ ἁγιάζεται, ζητητέον. ἁγιάζει τοίνυν, ὡς θεὸς, ἰδίωμα φύσεως τῆς ἑαυτοῦ τὸ ἁγιάζειν δυνάσθαι λαχών· ἁγιάζεται δὲ μεθ' ἡμᾶς, κατὰ τὸ ἀνθρώπινον. εἷς οὖν ἄρα Χριστὸς καὶ υἱὸς καὶ κύριος· ἁγιάζων μὲν θεϊκῶς, ἁγιαζόμενος δὲ μεθ' ἡμᾶς ἀνθρωπίνως.

Κεφάλαιον δὲ τοῖς *λεγομένοις· τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τῶν ἁγίων λειτουργὸς, καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος.] εἰ πᾶς ἱερεὺς, κατὰ φησὶν ὁ μακάριος Παῦλος, εἰς τὸ προσφέρειν δῶρά τε καὶ θυσίας παραλαμβάνεται, οὐχ ἑαυτοῖς τελοῦσι τὰς λατρείας ἀλλὰ καλουμένοις πρὸς ἱε-

*ἡμῶν

lum est, quin per proprium sanguinem) ad Patris dexteram considere, ipsisque angelis excellentior factus prædicatur? An non secundum naturam, diuinitatisque eminentiam longe excellit omnia? Sane idem omnino vt Deus, paternæque substantiæ figura & splendor, inaspectabilem illam creaturam longe excellit etiam homo factus, & sanguine suo peccata nostra emundans. Vnus itaque est Filius & Dominus.

Qui sanctificat, & qui sanctificãtur, ex vno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare, dicens: Annuntiabo nomen tuum fratribus meis. Quod suapte natura sanctum est, id non sanctificatur; quandoquidem sanctificatione nulla indiget. Quod autem participatione quadam ab alio sanctificationem consecutum est, id alios sanctificare non potest. Quæritur ergo, quomodo idem sanctificet, vicissimque sanctificetur. Haud dubie Verbum incarnatum, vt Deus, sanctificat, vt quod sanctificandi vim suæ naturæ proprietatem obtineat: at vero secundum humanam naturam, nobiscum sanctificatur. Vnus igitur est Christus & Dominus & Filius, sanctificans quidem vt Deus, sanctificationem autem accipiens humano more nobiscum.

Hebr. c. 2. v. 11.

Psalm. 21. v. 23.

Capitulum autem super ea quæ dicuntur: Talem habemus pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in cælis, sanctorum minister, & tabernaculi veri, quod fixit Dominus, & non homo. Si iuxta beati Pauli doctrinam omnis sacerdos ad offerendum dona & sacrificia assumitur; nõ sibi litant qui ad sacerdotii functionem se-

Hebr. c. 8. v. 1.

liguntur, sed Deo, cui ab vniuersa creatura cultus veneratioque debetur: at qui Deo ministrant, non eiusdem cum Deo ordinis erunt, neque gloriam eamdem, quæ in ipsum solum conuenit, sortientur. Ecquo ergo modo Christus, noster pontifex effectus, dextera Dei assidet, thronumque maiestatis in cælis obtinet, sanctorumque ac superni & veri illius tabernaculi sacerdos constitutus est, & Patri, & sibiipsi quoque omnium preces offerens? Vnus igitur est Christus & Filius, qui quidem vt Deus, in diuinitatis suæ throno considet; vt vero diuina dispensatione humanæ naturæ particeps effectus, ministri pontificisque locum nomenque sortitus est.

Hebr. c. 12. v. 1. *Ideoque & nos tantam habentes impositam nubem testium, deponentes omne pondus & circumstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in auctorem fidei, & consummatorem Iesum Christum, qui pro proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, atque in dextera sedis Dei sedet.* Si Christus est tantum homo, & non Deus nostra carne vere indutus; quodnam gaudium ipsi propositum dicit? aut quomodo ad diuinæ maiestatis dexteram consedit? Atqui gaudium erat illi propositum: siquidem suprema illa natura in perpetuis deliciis vsque versatur: & corpore, quod crucifigi poterat, assumpto, crucem sustinuit, crucisque supplicium perpessus, Deo & Patri dextera assedit. Vnus proinde est Dominus Iesus Christus, crucifixus quidem vt homo, cum Patre vero regnans vt Deus.

ἐφοσιώλω, θεῷ ὃ μᾶλλον, ᾧ τὸ πρὸ πάσης τῆς κλίσεως ὀφείλεται σέβας· ὁ δὲ θεῷ λειτουργῶν, ὁκ ἐν ἴσῳ μέτρῳ κείσεται θεοῦ, οὔτε μὴν τὴν αὐτὴν καὶ μόνῳ πρέπουσαν φορέσει δόξαν. εἶτα πῶς ἀρχιερεὺς ἡμῶν γενόμενος ὁ Χριστὸς, ἐν δεξιᾷ κάθηται τοῦ θεοῦ, ἢ τὸ θρόνον ἔχει τῆς μεγαλωσυνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἢ τῶν ἁγίων ὄντι λειτουργὸς, ἢ τῆς σκιωδους τῆς ἄνω καὶ ἀληθινῆς, ἑαυτῷ τε καὶ τῷ πατρὶ προσκομίζων τὰς πρὸ πάντων λατρείας; εἰς ἄρα ὄντι Χριστὸς καὶ υἱὸς, καθήμενος μὲν θεϊκῶς ἐν τῷ τῆς ἰδίας θεότητος θρόνῳ, κεχρηματικὼς δὲ ἱερεὺς καὶ λειτουργὸς οἰκονομικῶς διὰ τὸ ἀνθρώπινον.

Τοιγαροῦν ἡμεῖς τοσοῦτον ἔχοντες προκείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ὑποθέμενοι πάντα, καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν Χριστόν· ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς ὑπέμεινε σταυρὸν, αἰσχύνης καταφρονήσας, καὶ ἐν δεξιᾷ τῷ θρόνου τοῦ θεοῦ κεκάθικεν.] εἰ κοινὸς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς, καὶ οὐ θεὸς ἀληθῶς, ἐν σαρκί τε καθ' ἡμᾶς, ποίαν αὐτῷ προκειμένην φήσει τὴν χαράν; ἢ πῶς κεκάθικεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ; ἀλλὰ μὲν πρόκειτό τε αὐτῷ χαρά. καὶ γάρ ὄντιν ἐν ἀκαταλήκτοις θυμηδίαις ἡ ἀνωτάτω φύσις. ὑπέμεινε δὲ σταυρὸν, τὸ σταυρωθῆναι δυνάμενον ἴδιον ποιησάμενον σῶμα· καὶ αὐτὸς ὁ ἐσταυρωμένος κεκάθικεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός. εἷς ἄρα κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, σταυρωθεὶς μὲν ἀνθρώπινος, σταυρώσας δὲ θεϊκῶς τῷ πατρί.

Οὗ

ANNO CHRISTI 431.

Οὐ εἷς υἱὸς καὶ κύριος.

Ex τῷ κ̄ῳ Ματθαίῳ.

Quod vnus Filius & Dominus.

Ex euangelio secundum Matthæum.

ΠΑΝΤΑ μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου· καὶ οὐδεὶς γινώσκει τὸν υἱὸν, εἰ μὴ ὁ πατήρ· οὐδὲ τὸν πατέρα τις γινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ᾧ ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.] οὐδενὸς γινώσκοντος τὸν υἱὸν, εἰ μὴ μόνου τοῦ πατρὸς, πῶς ἀθετοῦσί τινες τὴν τοῦ πατρὸς μαρτυρίαν; ὑπεδήξε γοῦν τὸν ἴδιον υἱὸν ἐν τῷ Ιορδάνῃ, λέγων· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα. ἀλλ' οὐ γυμνὸν ἡμῖν παρέδειξε τὸν ἴδιον λόγον, ἀλλ' ἐνωθέντα σαρκί. καὶ οὐκ εἴρηκεν, ὅτι ἐν τούτῳ ἐστὶν ὁ υἱός μου· ἀλλ' οὗτός ἐστιν ὁ μετὰ σαρκός. εἷς ἄρα καὶ κύριος καὶ υἱός.

OMNIA *mihi tradita sunt a Patre meo: & nemo nouit Filium, nisi Pater: neque Patrem quis nouit, nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare.* Si nemo Filium nouit, nisi solus Pater; quomodo sunt qui Patris testimonium veluti infirmum repudiant? Ostendit is autem Filium suum in Iordane hac oratione: *Hic,* inquit, *est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Atqui non nudum Verbum ob oculos nobis posuit, sed incarnatum. Neque dixit: In hoc est Filius meus dilectus; sed: Hic, quem coram cernitis in carne, est Filius meus. Vnus itaque est Dominus & Filius. *Matth. c. 11. v. 27.* *Matth. c. 3. v. 17. & Luc. c. 9. v. 35.*

Ex τῷ κ̄ῳ Ιωάννου εὐαγγελίου.

Ex euangelio secundum Ioannem.

ΗΝ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω. εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον.] θεολογήσας ὀρθοτόμως, καὶ διὰ τοῦ φωτὸς τοῦ ἀληθινοῦ πεφωτίσθαι πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον εἰπών, καὶ μὴν καὶ δι' αὐτοῦ αὐτὸν πεποιῆσθαι τὸν κόσμον, εἰς τὰ ἴδια φησιν αὐτὸν ἐλθεῖν. ἦλθε δὲ γεγονὼς ἄνθρωπος ὁ μονογενὴς ὡς πρὸς ἰδίους, καὶ πρό γε πάντων ἄλλων τοὺς ἐξ αἵματος Ισραήλ. ὅτε τοίνυν αὐτός ἐστι τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὁ δι' οὗ τὰ πάντα·

ERAT *lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognouit. In propria venit, & sui eum non receperunt.* Ecce accurate de diuinis disserens, & per lucem veram illuminari omnem hominem venientem in hunc mundum affirmans, ipsumque esse, per quem mundus est conditus; hunc eumdem in propria venisse prædicat. Venit autem Vnigenitus factus homo tamquam ad suos, & præcipue ad Israelitici sanguinis homines. Cum ergo ipse sit lux illa vera, per quem omnia sunt con- *Ioan. c. 1. v. 9.*

dita; cumque ille sit, qui carne indutus venit in propria; quomodo consequens non est, vt vnum Christum & Filium confiteamur?

Ibid. v. 14. *Et Verbum caro factum est, & habitauit in nobis (& vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a Patre) plenum gratiæ & veritatis.* Si Verbum factum est caro, carnique & sanguini æque ac nos communicauit, ac semen Abrahæ apprehendit, quo nimirum per omnia fratribus suis assimilaretur; quis dubitet, quin id plane permanserit quod erat, etiam si caro factum sit? Siquidem nulla in Verbi naturam cadere potest mutatio. Et si frater noster est, quomodo Vnigeniti gloriam habet? Sane licet factum sit caro, Deus tamen esse non desiit. Vnigenitus proinde est vt Deus; primogenitus vero propter crucem humanitus susceptam.

Hebr. c. 2.

Ioan. c. 1. v. 15. Ioannes testimonium perhibet de ipso, & clamat dicens; *Hic erat quem dixi: Qui post me venturus est, ante me factus est, quia prior me erat. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus.* Ioannes de Christo ait: *Qui post me venit,* hoc est, post me manifestatus, quem scilicet ipse prædicauit; is prior me est, hoc est, dignitate & gloria me præstat: nam & ipsa quoque existendi ratione, vt Deus, prior erat. Quomodo ergo idem Ioanne prior, & posterior secundum tempus extitit? Quia Verbum Deus erat, & factum est caro. Prius proinde erat vt Verbum, posterius vero vt homo. Et si omnes sancti de illius plenitudine hauserunt; sola porro diuinitas, iuxta Isaiæ vocem, absolute plena est; ipsi soli conuenit, vt

Isa. c. 6. v. 3.

καὶ αὐτός ἐστιν ὁ μὴ σαρκὸς ἐλθὼν εἰς τὰ ἴδια· πῶς οὐκ ἀναίσχυντον ἕνα Χριστὸν καὶ υἱὸν ὁμολογεῖν; ANNO CHRISTI 431.

Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν· καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός· πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας.] εἰ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, τουτέστι παρὰ πλησίως ἡμῖν μετέσχεν αἵματος καὶ σαρκὸς, καὶ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπελάβετο, ἵνα κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῇ· πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις ὅτι μεμένηκε λόγος, καὶ σὰρξ γεγονώς; ἄτρεπτος γὰρ ἡ τοῦ λόγου φύσις. καὶ εἰ κεχρημάτικεν ἡμῶν ἀδελφὸς, πῶς μονογενοῦς ἔχει δόξαν; ἀκουσάτω κἂν εἰ γέγονε σὰρξ, οὐδὲν ἧττόν ἐστι θεός· καὶ μονογενὴς μὲν ὡς θεὸς, πρωτότοκος δὲ διὰ τὸν ἀνθρώπινον σταυρόν.

Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, καὶ κέκραγε λέγων· οὗτος ἦν, ὃν εἶπον· ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν· ὅτι ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν.] Ἰωάννης φησὶ περὶ Χριστοῦ· ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, τουτέστιν ὁ μετ' ἐμὲ φανερούμενος· ὃν αὐτὸς ἐκήρυξε δηλονότι· ἔμπροσθέν μου γέγονε, τουτέστι πρωτεύων κατὰ τὴν δόξαν· καὶ γὰρ ἦν καὶ ἐν ὑπάρξει πρῶτος ὡς θεός. πῶς οὖν ὁ μετ' αὐτὸν περὶ αὐτοῦ καὶ γέγονεν; ὅτι θεὸς ἦν ὁ λόγος, καὶ γέγονε σὰρξ· ἔχων μὲν τὸ πρωτεύειν, καθὸ λόγος ἐστί· δευτερεύων δὲ κατὰ τὴν σάρκα. εἰ δὲ καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ πάντες μεμετέσχηκασιν οἱ ἅγιοι· πλήρης δὲ μόνου ἐστὶ τὸ θεῖον, καθά φησι διὰ τοῦ Ἡσαΐου φωνῆς· πρέπει αὐτῷ τε μόνῳ τῷ,

ANNO CHRISTI 431.

ὡς ὀξ ἰδίου πληρώματος, ἑαυτῆ μεταδοὺς * ὑποπληροῖ ἑτέροις. πέφηνε δὴ τοῦτο Χριστός. εἷς ἄρα ἐστὶν υἱὸς καὶ κύριος ὁ ἐκ θεοῦ λόγος γνόμενος σαρξ, αὐτὸς θεός τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος. ἔχει δ' οὕτως ἡ διάνοια τὸ ἐφεξῆς ῥητόν· οὗτός ἐστι, περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον· ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν.] ἰδοὺ γὰρ ἄνδρα λέγων αὐτὸν, καὶ ἐρχόμενον ὀπίσω, πρῶτον εἶναί φησιν ὡς θεόν· ἐν ἀρχῇ γὰρ ἦν ὁ λόγος, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος.

Καὶ ἐμαρτύρησεν Ιωάννης λέγων· ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν ὀξ οὐρανοῦ, καὶ μένον ἐπ' αὐτόν. κἀγὼ οὐκ ἤδειν αὐτόν· ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον, καὶ μένον ἐπ' αὐτὸν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ. κἀγὼ ἑώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.] ὅρα σαφῶς τε καὶ ἐναργῶς ἐν τούτοις τὸ κύριον ἡμῶν Ιησοῦν τὸ Χριστὸν δεχόμενον μὲν ἀνθρωπίνως τὸ πνεῦμα διὰ τὴν σαρκὸς οἰκονομίαν· πλούσιος γὰρ ὤν, ἐπτώχευσε δι' ἡμᾶς· βαπτίζοντα δὲ θείκως ἐν τῷ ἁγίῳ πνεύματι. τίνι γὰρ ἂν πρέποι τὸ χορηγεῖν δυνάσθαι τὸ πνεύματος χάριν, πλὴν ὅτι τῇ φύσει τε καὶ ἀληθῶς ὄντι θεῷ; εἷς οὖν ἄρα Χριστὸς καὶ υἱός. καὶ μαρτυρήσας λέγων ὁ εὐαγγελιστής.

Κἀγὼ ἑώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. οὗτος δὲ ποῖος; ὃν τεθέαται μὲν ἀνθρωπίνως τὸ πνεῦμα δεχόμενον, οἶδε δὲ βαπτίζοντα θείκως ἐν τῷ ἁγίῳ πνεύματι.

sua ipsius plenitudine aliorum inopiæ subueniat. Præstitit autem hoc ipsum Christus: incarnatum itaque Dei Verbum vnus est Dominus & Filius; idemque Deus simul & homo. Eiusdem sententiæ est, quod mox subiungitur: *Hic est*, inquit, *de quo dixi: Post me venit vir, qui ante me factus est, quia prior me erat.* En licet virum vocet, & post se venientem prædicet; secundum diuinitatem tamen se priorem affirmat: *In principio enim erat Verbum, & Deus erat Verbum.* Ioan. c.1. v.30.

Et testimonium perhibuit Ioannes dicens: Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de cælo, & mansit super eum. Et ego nesciebam eum: sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentẽ, & manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Et ego vidi, & testimonium perhibui quia hic est Filius Dei. En vtrumque clare euidenterque assertum hic habes; nempe Dominum Iesum Christum propter carnis quidem œconomiam, vt hominem Spiritum sanctum accipere (siquidem *cum dives esset, nostri causa factus est egenus*) tum eumdem rursum tamquã Deum in Spiritu sancto baptisma conferre. At in quẽ, obsecro, conuenire queat, Spiritus sancti gratiam impertiri, nisi in verum & naturalem Deum? Vnus ergo est Christus, vnus Filius, vt Euangelista testificatur. Ibid. v.32. 2.Cor. c.8. v.9.

Et ego, inquit, *vidi, & testimonium perhibui quia hic est Filius Dei.* Ecquisnam hic erat? Ille ipse vtique, quem quidem vt hominem, Spiritum sanctum viderat suscepisse; vt Deum vero, in Spiritu sancto baptizare didicerat. Ioan. c.1. v.34.

Ioan. c. 3. v. 12. *Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo si dixero vobis cælestia, credetis? Et nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, filius hominis qui est in cælo.* Quomodo descendit de cælo filius hominis? Siquidem sacra illa caro ex muliere nata est. Erat sane caro Verbi quod de cælo descenderat, & filius hominis factum fuerat, propria: vnus est igitur Christus & Filius. Ita, quæ Verbi sunt, propria carnis facta sunt: quæ vero carnis sunt, propria Verbi euaserunt, sola peccati labe excepta.

Ibid. v. 14. *Et sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis: vt omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Serpentes in deserto morsibus filios Israel infestabant: mox vniuersorum Dominus Moysi præcipit vt æneum

Num. c. 21. v. 8. serpentem sublime suspendat. *Et erit*, inquit, *si hominem serpens momorderit, & in serpentē respiciet, & viuet.* Ecquid istud ænigma sibi vult? Cur sublatum serpentem conspicatus vita donatur? Vnigenitum Dei Verbum, quod suapte natura vita est, homo factum est: (est autem homo res quædam noxia, serpenti non absimilis) at vero licet vt homo nobis assimilatus sit, si quis tamen in illum aspexerit, morte superior euadit. Sed quid aliud est, obsecro, in illū intueri, quam incarnationis illius mysterium exacto accuratoque animi iudicio expendere? Hac namque consideratione, & malorum, hoc est, hominum similitudinem obtinere, & viuificus rursum, serpentinorumq; morsuum curator & profligator esse deprehenditur, vt Deus. Vnus itaque est Dominus, & vnus Filius, qui

Εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια, πιστεύσετε; καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς Ⓦ οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.] πῶς καταβέβηκεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου; καίτοι τῆς ἁγίας σαρκὸς γνωηθείσης ἐκ γυναικός. ἀλλ' ἴδιον ἦν τὸ σῶμα τοῦ ἐξ οὐρανοῦ καταφοιτήσαντος λόγου, ὃς καὶ γέγονεν υἱὸς ἀνθρώπου· εἷς οὖν ἄρα Χριστὸς καὶ υἱός. οὕτως ἴδια μὲν τὰ σαρκὸς τὰ τοῦ λόγου γέγονεν, ἴδια δὲ τοῦ λόγου τὰ τῆς σαρκὸς, δίχα μόνης ἁμαρτίας.

Καὶ καθὼς Μωσῆς ὕψωσε Ⓦ ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ Ⓦ υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου· ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων * ἐπ' αὐτῷ Ⓦ ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.] ἔδακνεν Ⓦ οὖν ὄφις Ισραηλ κατὰ τὴν ἔρημον Ⓐ ὄφεις· εἶτα προσέταξεν ὁ κύριος ὅλων θεὸς τῷ Μωσῇ ὄφιν ἀναθεῖναι χαλκοῦν. Καί ἔσται, φησὶν, ἐὰν δάκῃ ὁ ὄφις ἄνθρωπον, καὶ ἐμβλέψῃ εἰς Ⓦ ὄφιν, καὶ ζήσεται. τί τοίνυν ὅτι τὸ αἴνιγμα; διὰ τί δὲ ὁ ἐνορᾶν * Ⓦ ὄφιν σώζεται; ζωὴ τοιγαροῦν κατὰ φύσιν ὑπάρχων ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος γέγονεν ἐν ὁμοιώματι τῷ καθ' ἡμᾶς, τουτέστιν ἀνθρώπος· πονηρὸν γὰρ ὁ ἄνθρωπος, ὡς οἶσθα Ⓦ ὁ ὄφις· ἀλλ' εἰ μὴ γέγονε καθ' ἡμᾶς, εἷς ἦν εἰς αὐτὸν ἰδεῖν, νικᾷ Ⓦ θανάτου. τί δὲ ὅτι τὸ εἰς αὐτὸ Ⓦ ἰδεῖν, ἢ ὅτι πάντως τὸ ἀκριβῶς καταγνῶναι τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον; τότε γὰρ αὐτῷ Ⓦ ὄψεται ἐν ὁμοιώματι μὲν τοῦ πονηροῦ, τουτέστιν ἀνθρώπων· ζωοποιὸν γὰρ ὡς θεὸν, καὶ ἀφθαρτίζοντα τὰ τῶν * νοητῶν ὀφέων πνεύματα. εἷς οὖν ἄρα κύριος, καὶ υἱὸς ὁ

* πᾶς ὁ πιστεύων

* πνεύματα

ANNO CHRISTI 431.

αὐτὸς, καὶ ζωοποιὸς ὡς θεὸς, καὶ σὺν εἴδει τῷ τῆς πονηρᾶς δι' οἰκονομίαν.

Οἱ παῖδες ἔχοντες τὰ βάϊα τῆς φοινίκων, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτῷ, φησὶ, καὶ * ἔκραζον· ὡσαννὰ, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ισραήλ.] πῶς οὖν φησιν ἐν ὀνόματι κυρίου * προφητεύεσθαι τὸ γράμμα τὸ ἱερόν; εἰ μὲν οὖν ὡς ἀνθρωπον ἰδικῶς τὸν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, μὴ ἑνωθέντος αὐτῷ καθ' ὑπόστασιν τῷ θεοῦ λόγου, κοινὸν ἔσται τὸ τῆς κυριότητος ὄνομα αὐτῷ καθὰ καὶ ἡμῖν, καὶ οὐδὲν ὑπὲρ Χριστοῦ τὸ μέγα. εἰ δὲ ὡς κυρίῳ ἀληθῶς ἤξειν προεπηγγέλλετο, ὅπερ ἐστὶ καὶ ἀληθές· ἐλήλυθε γὰρ οὐ δίχα σαρκὸς εἰς τὸν δὲ τὸν κόσμον ὁ μονογενής· εἷς ἄρα ἐστὶ φύσει καὶ ἀληθῶς κύριος, καὶ Χριστὸς, καὶ υἱός.

Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτὸν, ἵνα ὦσι καὶ αὐτοὶ ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ.] ἑαυτὸν ἁγιάζει Χριστός. ἆρα ὡς ἄνθρωπον; ἢ ὅτι μᾶλλον θεός ἐστι καὶ φύσιν, ἴδιον ἔχων τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; ὅπερ ἐστὶ καὶ ἀληθές. οὐδενὸς τοιγαροῦν ἀνθρώπων ἑαυτὸν ἁγιάζοντος, ἑαυτὸν ἁγιάζει Χριστός. εἷς ἄρα ἐστὶν υἱὸς καὶ κύριος, ἁγιαζόμενος μὲν ἀνθρωπίνως, ἁγιάζων δὲ θεϊκῶς τῷ ἰδίῳ πνεύματι ἑαυτοῦ ναόν.

Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ιησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα πιστεύσητε ὅτι Ιησοῦς ἐστιν ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ· καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.] ὁ ἐκ τῆς

quidem vt Deus est, viuificus est; secundum carnis vero œconomiam, in malorum specie spectabilis est.

Pueri, inquit, *Hebræorum accipientes ramos palmarum, processerunt obuiam ei, & clamabant: Hosanna, benedictus qui venit in nomine Domini, rex Israel.* Qualem, quæso, diuinæ literæ in nomine Domini venturum prædixere? Nam si eum qui ex sacra Virgine ortus est, hominem absolute, Dei Verbo secundum hypostasin non vnitum dixerint; profecto dominationis nomen commune ipsi nobiscum erit; neque quidquam hac ratione, quod sit eximium, Christo attribuetur. Si vero tamquam verus Dominus venturus prænuntiatus est, vt reuera prænuntiatus est (venit enim Vnigenitus in hunc mundum non absque carne) vnus ergo omnino natura & veritate Dominus & Christus & Filius erit. Ioan. c. 12. v. 13.

Et pro eis ego sanctifico meipsum, vt sint & ipsi sanctificati in veritate. Seipsum sanctificat Christus. sed numquid vt homo? an vero vt natura Deus Spiritum sanctum tamquam proprium obtinens? Certe vt Deus. Nullo itaque mortalium seipsum sanctificante, solus Christus semetipsum sanctificat. Vnus est ergo Dominus & Filius; sanctificatus quidem vt homo, suum vero ipsius templum proprio suo Spiritu sanctificans vt Deus. Ioan. c. 17. v. 19.

Multa quidem & alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. Hæc autem scripta sunt, vt credatis quia Iesus est Christus filius Dei; & vt credentes vitam habeatis in nomine eius. Qui ex sacra Ioan. c. 20. v. 30.

Virgine natus est Emmanuel, is voce euangelica appellatus est Iesus. Cum ipse ergo, & non alius quispiam sit Dei Filius; & qui in illum credit, in nomine eiusdem vitam æternã consequatur; quomodo non insaniunt qui diuisione inducta, alium Dei Patris Verbum, alium rursum illum qui ex sacra Virgine ortum ducit, Filium esse asserunt? In his enim euangelista vnum solum Iesum Christum, hoc est, Dei Patris Verbum, carnis & sanguinis æque ac nos secundum scripturas particeps effectum, ex vtroque constitutum apertissime agnoscit & prædicat.

Luc. c. 2. v. 21.

ἁγίας παρθένου γεγννημμένος Εμμανουὴλ, διὰ τῆς τε * εὐαγγελίου φωνῆς Ιησοῦς ὠνόμασται. ὅτε τοίνυν αὐτός ἐστι, καὶ οὐχ ἕτερος, υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ πιστεύων ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ· πῶς οὐ μεμήνασιν οἱ διαιρέζοντες, καὶ φάσκοντες ἕτερον υἱὸν εἶναι, καὶ ἕτερον ⟨ΤΝ⟩ ἐκ θεοῦ λόγον, καὶ ⟨ΤΝ⟩ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου; Φαίνεται γὰρ ἐν τούτοις ὁ εὐαγγελιστὴς καὶ μάλα σαφῶς ἕνα καὶ μόνον ⟨ΤΝ⟩ ἐξ ἀμφοῖν εἰδὼς καὶ κηρύττων Ιησοῦν Χριστὸν, τουτέστι ⟨ΤΝ⟩ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον, αἵματος & σαρκὸς κεκοινωνηκότα παραπλησίως ἡμῖν, καθὰ γέγραπται.

Heb. c. 2. v. 14.

Rom. c. 8. v. 29.

Luc. c. 2. v. 48.

Ex euangelio secundum Lucam.

Luc. c. 2. v. 6.

ET *factum est, cum essent ibi, impleti sunt dies vt pareret. & peperit filium suum primogenitum, & pannis eum inuoluit, & reclinauit in præsepio, quia non erat eis locus in diuersorio.* Vnum & solum filium peperit sancta Virgo, nempe Emmanuelem: cur igitur filium illius primogenitum appellat? Neque enim vlli alii post illum ex ipsa nati sunt. perpetuo namque illa virginitatem conseruauit. Significatur ergo, a sacra scriptura vnigenitum Dei Verbum ob id primogenitum appellatum esse, quia carni & sanguini, ceterisque humanis æque ac nos communicans, inter multos fratres primatum sortitum est. Cum hoc ipso tamen & a supernis illis spiritibus, & a nobisipsis quoque adoratur, & vt Deus colitur.

Et dixit mater eius ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te. τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι

Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίου.

ΕΓΕΝΕΤΟ δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν. καὶ ἔτεκε ⟨ΤΝ⟩ υἱὸν αὐτῆς ⟨ΤΝ⟩ πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν, καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.] ἕνα καὶ μόνον ἔτεκεν υἱὸν ⟨ΤΝ⟩ Εμμανουὴλ ἡ ἁγία παρθένος. πῶς οὖν φησι ⟨ΤΝ⟩ υἱὸν αὐτῆς ⟨ΤΝ⟩ πρωτότοκον; οὐ γὰρ γεγόνασιν ἕτεροι μετ' αὐτὸν, μεμένηκε δὲ παρθένος. ἐπισημαίνεται τοίνυν ὡς ἐκ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς ὠνόμασται πρωτότοκος ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος· κεκοινώνηκε γὰρ αἵματος καὶ σαρκὸς, καὶ παραπλησίως ἡμῖν μετέσχε τῶν αὐτῶν. οὕτω γέγονεν ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς πρωτότοκος. πάλιν ὡς θεὸς προσκυνεῖται παρά τε ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἄνω πνευμάτων.

Καὶ εἶπε, φησὶ, πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ

ANNO CHRISTI 431.

ἐζητεῖμέν σε. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ * οἴδατε, ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με;] ἄρα δὴ οὖν ὅπως ἴδιον ἑαυτοῦ πατέρα τὸν σὺν τοῖς οὐρανοῖς ὀνομάζει. ἀλλ' εἰκὸς ἦν ἀνθρωπος καταμόνας, καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο νοούμενον καθ' ἡμᾶς, πῶς οὐκ ἔδει μᾶλλον εἰπεῖν· οὐκ ἤδειτε, ὅτι ἐν τοῖς τοῦ παντὸς πατρὸς εἶναί με δεῖ; ἀλλ' ἴδιον αὐτοῦ ποιεῖται· μόνος γὰρ ἐξ αὐτοῦ γεγένηται καὶ φύσιν θεικῶς. ὁ δὲ αὐτὸς, καὶ ἄνθρωπος γεγονὼς, ἴδιον ἔχει καὶ φύσει πατέρα τὸν θεόν.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ πλήρης λέπρας· καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ἐδεήθη αὐτοῦ, λέγων· κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, λέγων· θέλω, καθαρίσθητι.] θαυμάσῃς ἐν τούτοις θεικῶς τε ἅμα καὶ σωματικῶς ἐνεργοῦντα Χριστόν. θεικὸν μὲν οὖν τὸ θέλειν, ἀνθρώπινον δὲ τὸ ἐκτεῖναι τὴν χεῖρα. ἐξ οὗ οὖν ἐξ ἀμφοῖν ὁ υἱός. εἰ γὰρ καὶ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, ἀλλ' ὡς θεὸς ἐνεργεῖ μετὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς, ἐχούσης αὐτῆς δι' αὐτὸν δύναμιν.

Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς· πῶς λέγουσι τὸν Χριστὸν εἶναι υἱὸν Δαυίδ; αὐτὸς γὰρ ὁ Δαυὶδ λέγει ἐν βίβλῳ ψαλμῶν· εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου· κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. Δαυὶδ αὐτὸν κύριον καλεῖ, καὶ πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν;] ἀκούεις ὅπως ἐν τούτοις πειρᾶται δεικνύειν αὐτὸς ὁ Χριστὸς, ὅτι κἂν εἰ γέγονεν ἐκ σπέρματος Δαυὶδ ὁ λόγος κατὰ τὴν σάρκα, ἀλλ' οὖν ἐστι καὶ οὕτω κατὰ φύσιν κύριος, ὡς υἱὸς καὶ

mus te. Et ait ad illos: Quid eſt quod me quærebatis? Neſciebatis, quia in his quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe? En quomodo cæleſtem Patrem, ſuum ipſius proprium patrem nominat. At ſiquidem nudus homo erat, cuiuſmodi nos ſumus, & aliud nihil; cur non hac potius oratione vſus eſt: Neſcitis quod in his quæ communis omnium Patris ſunt, oportet me eſſe? Verum illum vt proprium ſibi vindicat; quia ſolus ſecundum diuinam naturam ex ipſo natus eſt. Eumdem nihilominus & homo iam factus proprium adhuc naturalemque retinet.

Et factum eſt, dum eſſet in vna ciuitatum, & ecce vir plenus lepra: & videns Ieſum, & procidens in faciem, rogauit eum, dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare. Et extendens manum, tetigit eum, dicens: Volo, mundare. Miraberis hic Chriſtum diuina ſimul ac corporea virtute operantem: ſiquidem velle erat diuinum, ipſa vero manus protenſio, humanum. Vnus itaque ex vtroque Filius. Nam etſi Verbum fuerit incarnatum, nihilo tamen ſecius cum propria carne, virtutem & ipſa propter illud habente, tamquam Deus operabatur. *Luc. c. 5. v. 12.*

Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt Chriſtum eſſe filium Dauid? & ipſe Dauid dicit in libro pſalmorum: Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum. Dauid ergo Dominum illum vocat, & quomodo filius eius eſt? Audis quo pacto ipſemet Chriſtus (tametſi ex ſemine Dauid ſecundum carnem originem trahat) hoc loco Deum, & Filiũ, *Luc. c. 20. v. 41. Pſalm. 109.*

& Dominum ſecundum naturam ſe eſſe oſtendat? Dicit enim: Si Dauidis filius eſt, cur Dauid Dominum illum appellat? Sed neque ortum ſecundum carnem hic ex Dauidis ſemine refutat; neque ſeipſum rurſum ſecundum naturam Dominum eſſe negat. Verum licet vnum ex vtroq; conſtare ſignificatum velit, vtrumq; tamen adeſſe demonſtrat. Vnus itaq; eſt Chriſtus, & verus Filius.

Quod fides in Chriſtum ſit tamquam in Deum.

Ex epiſtola ad Romanos.

Rom. c. 1. v. 5. PER *quem accepimus gratiam & apoſtolatum ad obediendum fidei in omnibus gentibus pro nomine ipſius; in quibus eſtis & vos vocati Ieſu Chriſti.* Vocatæ ſunt gentes per fidem. Qui autem per ſanctos apoſtolos illis annuntiabatur, Chriſtus erat. Ab iis vero qui fidei myſteriis initiabantur, fides exigebatur in Chriſtum, non tamquam in hominem, ſed tamquam in Deum. Neque enim dicere fas eſt, gentes quæ fidem in Chriſtum complectebantur, ex vno errore in alterum tranſiiſſe: verum a falſi nominis diis abductas, ad Deum viuum conuerſas eſſe. Cum illi ergo ad obediendum fidei pro Chriſti nomine apoſtolatum ſe accepiſſe profiteantur, quomodo Chriſtus non eſt Deus, cum fides habeatur in illum tamquam in Deum?

Ibid. v. 9. *Teſtis eſt mihi Deus, cui ſeruio in ſpiritu meo, in euangelio Filii eius, quod ſine intermiſsione memoriam veſtri facio ſemper in orationibus meis.* Qui Deo ſeruiunt, non ſeruiunt Chriſto tamquam θεός. εἰ γὰρ δὴ, φησὶν, υἱὸς τοῦ Δαυὶδ, πῶς αὐτὸν ὁ Δαυὶδ κύριον ὀνομάζει; ἀλλ' οὔτε πλὴν ἐκ σπέρματος Δαυὶδ γεγένηται κατὰ σάρκα ἐν τούτοις ἐλέγχεται, οὔτε μὴν ἀποπέμπει τὸν ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν κύριον ἑαυτόν· ἀμφοτέρων δὲ φησιν ἀμφότερον, εἰ καὶ ὅτερον ἀμφοῖν βούλεται τὸ ἓν δηλοῦσθαι. εἷς οὖν ἐστὶ Χριστὸς, καὶ υἱὸς ἀληθῶς. Anno Christi 431.

Οτι εἰς Χριστὸν ἡ πίστις
ὡς εἰς θεόν.

Ἐκ τῆς πρὸς Ρωμαίους.

Δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ· ἐν οἷς ἐστε καὶ ὑμεῖς κλητοὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ.] κέκληνται τὰ ἔθνη διὰ τῆς πίστεως· καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς διὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων ὁ πρὸ αὐτοῖς κηρυττόμενος· ἐπρεσβεύετο δὲ πρὸ τῶν μυσταγωγουμένων ἡ πίστις οὐχ ὡς εἰς ἄνθρωπον, ἀλλ' ὡς εἰς θεόν. οὐ γάρ που φαμὲν ἐκ πλανῆς εἰς πλάνην κεκλῆσθαι τὰ ἔθνη, τὸ εἰς Χριστὸν πίστιν παραδεξάμενα· καταλελοιπότα δὲ μᾶλλον τοὺς ψευδωνύμους θεοὺς, ὑπηρέτας λοιπὸν ὄντας θεοῦ ζῶντος. ὅτε τοίνυν ἀποστολὴν εἰληφέναι φασὶν οἱ μυσταγωγοὶ εἰς ὑπακοὴν πίστεως ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, πῶς ἐκ ἂν εἴη θεὸς, εἰς ὃν εἰς αὐτὸν ἡ πίστις, ὡς εἰς θεόν;

Μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ θεὸς, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνείαν ὑμῶν ποιοῦμαι πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου.] οἱ θεῷ λατρεύοντες, οὐχ ὡς θεῷ πρὸς αὐτὸ ἐπέχο-

λα-

ANNO CHRISTI 431.

λατρεύοισι τῷ Χριστῷ. αὐτὸς δὲ φησι καὶ τὸ διαγέλιον. κηρύσσεται γὰρ αὐτὸς ὡς θεὸς τῷ κόσμῳ, καίτοι θεοῦ καὶ φύσιν ὄντος τοῦ πατρὸς, καὶ καταρχοντος τῶν ὅλων. θεὸς οὖν ἀρα Χριστὸς, ὁ δι' οὗ καὶ σὺν ᾧ καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ ὡς θεὸς καταγγέλλεται, καὶ τὴν πρὸς πάντων ὑμᾶς λατρείαν.

Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως, εἰρήνην ἔχομεν πρὸς θεὸν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην, ἐν ᾗ ἑστήκαμεν, καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ.] ὡς εἰς θεὸν πιστεύοντες δικαιούμεθα. εἰ δὲ εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἡ πίστις, καὶ δι' αὐτοῦ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν· συνηγέρθημεν γὰρ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, συνεγείραντος ὥσπερ ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ· πῶς οὐ θεός ἐστι, καὶ εἰ γέγονεν ἐκ σπέρματος Δαυὶδ ὁ κατὰ σάρκα Χριστὸς;

Καθὼς γέγραπται, φησίν· ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιὼν λίθον προσκόμματος, καὶ πέτραν σκανδάλου· καὶ πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται.] Συμεὼν ὁ δίκαιος ὅτε τὸ θεῖον εἰς ἀγκάλας ἐδέξατο βρέφος, ἔφη πρὸς τὸν θεόν· Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ· ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τοῦ λαῶν. καὶ τὰ ἑξῆς. προσέπταισαν τούτοις· ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ισραὴλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον. ὁ αὐτὸς ἄρα ἐστὶν ὁ τοῦ προσκόμματος λίθος, καὶ ἡ πέτρα τοῦ σκανδάλου. οἱ προσπταίοντες μὲν αὐτῷ διὰ τὴν ἀπιστίαν, συντετρίφασιν οἱ λοιποὶ

alteri Deo. Vnde & illius quoque euangelium esse perhibetur. Annuntiatur enim mundo vt Deus, cum pater sit Deus natura, principatumque in omnes obtineat. Deus igitur est Christus, per quem & in quo ipse quoque Pater vt Deus annuntiatur, cultuque & veneratione ab omnibus afficitur.

Iustificati ergo ex fide, pacem habemus ad Deum per Dominum nostrum Iesum Christum, per quem & habemus accessum per fidem in gratiam istam, in qua stamus, & gloriamur in spe gloriæ Dei. Si in Deum credentes, vere iustificamur, fideque in Christum Iesum tendimus, ac per illum ad Patrem tandem peruenimus (Christo namq; nos simul excitante, Deo & Patri coniungimur,) quomodo Deus non est, etiam si iuxta Scripturas ex semine Dauid secundum carnem factus est? *Rom. c. 5. v. 1.* *Rom. 1.*

Sicut scriptum est: Ecce, inquit, *ponoin Sion lapidem offensionis, & petram scandali: & omnis qui credit in eum, non confundetur.* Iustus Simeon cum diuinum illum puerum inter vlnas susceptisset, ita Deum affatus est: *Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace: Quia viderunt oculi mei salutare tuum: Quod parasti ante faciem omnium populorum.* & quæ sequuntur. Subiungit deinde: *Ecce hic positus est in ruinam & resurrectionem multorum in Israel, & in signum cui contradicetur.* Idem ergo est lapis offensionis, & petra scandali. Et quidem nonnulli propter infidelitatem in ipsum impegerunt, & contriti sunt; reliqui vero, qui *Rom. c. 9. v. 32.* *Luc. c. 2. v. 29.* *Ibid. v. 34.*

nimirum fidem in illum complexi sunt, confusionem euaserunt. Numquid ergo in illum tamquã in hominem credimus, an vero tamquam in Deum? Vtique tamquam in Deum. Deus itaque est Christus. de ipso enim iustus Simeon adductas paulo ante voces depromebat.

Rom.c.10. v.3. De Iudæis dicit: *Ignorantes enim potentiam & iustitiam Dei, & suam statuere quærentes, iustitiæ Dei non sunt subiecti. Finis enim legis Christus, ad iustitiam omni credenti.* Si Christus finis legis est, idemque est iustitia, qui iustificat per fidem in ipsum, iustificandique facultas in solum Deum conueniat tamquam quiddam ipsi peculiare, quonam modo Christus non est Deus?

Ibid.v.6. Deut. 30. *Quæ autem ex fide est iustitia, sic dicit: Ne dixeris in corde tuo: Quis ascendet in cælum? id est Christum deducere. aut quis descendet in abyssum? hoc est Christum a mortuis reuocare. Sed quid dicit Scriptura? Prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo. Hoc est verbum fidei quod prædicamus: quia si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in corde tuo credideris quod Deus suscitauit illum a mortuis, saluus eris. Corde enim creditur ad iustitiam, ore au-*
Isa.28.v.16. *tem fit confessio ad salutem. Dicit enim Scriptura: Omnis qui credit in illum, non confundetur.* Si Christi persona vniuersæ fidei nostræ terminus, & confessionis virtus præfigitur, mortemque illius & resurrectionem confitentes, veluti in Deum credentes, iustificamur; quis dicere audeat, ipsum deitatis exortem esse? siquidem est

διέφυγον ὃ τὸ καταχωθῆναι ④ τῇ πρὸς αὐτὸν πίστει προσκαίμενοι. ἆρ' οὖν ὡς εἰς ἄνθρωπον πεπιστεύκαμεν, ἢ ὡς εἰς θεόν; ὡς εἰς θεὸν δηλονότι. θεὸς οὖν ἄρα Χριστός· ἐπὶ αὐτῷ γὰρ ὁ δίκαιος Συμεὼν τὰς ἀρτίως ἡμῖν εἰρημένας ἔφη φωνάς.

Anno Christi 431.

Περὶ τῶν Ιουδαίων φησίν· ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ δύναμιν καὶ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν ζητοῦντες στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν. τέλος γὰρ νόμου Χριστὸς, εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι.] εἰ τέλος νόμου Χριστὸς, καὶ αὐτός ἐστιν ἡ δικαιοσύνη, δικαιῶν διὰ πίστεως καὶ εἰς αὐτόν· μόνῳ γὰρ ὡς ἴδιῳ ⑭ ἀνακείσεται τὸ δικαιοῦν δύνασθαι τῷ θεῷ· πῶς οὐ θεὸς ὁ Χριστός;

Ἡ γὰρ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτω λέγει· μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τίς ἀναβήσεται εἰς ⑮ οὐρανόν; τουτέστι Χριστὸν καταγαγεῖν. ἢ τίς καταβήσεται εἰς τὸν ἄβυσσον; τουτέστι Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. ἀλλὰ τί λέγει; ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν ἐν τῷ στόματί σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου. τουτέστι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως, ὃ κηρύσσομεν· ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου κύριον ⑯ Ιησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ τῶν νεκρῶν, σωθήσῃ. καρδίᾳ μὲν γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. λέγει γὰρ ἡ γραφή· πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, οὐ καταισχυνθήσεται.] εἰ σύμπας ἡμῖν ὁ τῆς πίστεως ὅρος, καὶ τῆς ὁμολογίας ἡ δύναμις εἰς τὸ τοῦ Χριστοῦ θεῖσαι πρόσωπον,

καὶ ὁμολογοῦντες αὐτῷ ⑰ θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν, ὡς εἰς θεὸν πεπιστεύκοτες δικαιούμεθα, τίς ὁ φάναι θεὸν ὄκνον εἶναι τολμᾷ αὐτόν; εἴπερ ὄκνος

ANNO CHRISTI 431.

κεφάλαιον τῆς ἁπάντων σωτηρίας, σύρρα τε καὶ ὁδὸς, τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως ἡ ὁμολογία. δι' αὐτοῦ γὰρ καὶ ἐν αὐτῷ καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ ἐπιγινώσκεται τοῖς ἡμῖν.

Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου καὶ τὸ κήρυγμα Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατ' ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου· φανερωθέντος δὲ νῦν διά τε γραφῶν προφητικῶν κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ, εἰς * ὑπακοὴν πίστεως, εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος· μόνῳ σοφῷ θεῷ, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.] ἰδοὺ δὴ σαφῶς τὸ εὐαγγέλιον καὶ τὸ κήρυγμα Ἰησοῦ Χριστοῦ φησιν εἶναι· καὶ κεκρύφθαι μὲν τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον, καὶ σεσιγῆσθαι χρόνοις αἰωνίοις, ἀποκαλυφθῆναι δὲ νῦν εἰς ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη. ἐσῴζετο γὰρ εἰς Χριστὸν τὰ ἔθνη τῆς ψευδωνύμου λατρείας ἐξηρημένα, καὶ ὡς θεὸν αὐτὸν ἐπεγινώσκοτο τῇ φύσει καὶ ἀληθῶς. καὶ εἰ σαφῶς διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγνώσθη θεὸς, πῶς οὐ μέγα τὸ Χριστοῦ μυστήριον; εἰ δὲ νοεῖται καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος ἁπλῶς, καὶ οὐχὶ δὲ μᾶλλον θεὸς σὺν ἀνθρωπίνῳ, ἐκεῖνο σοφὸν τὸ μυστήριον.

Λέγω γὰρ Χριστὸν διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων· τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τὸν θεόν. γέγραπται γάρ· ὅτι Ἐπίστευσε δὲ Ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. εἴρηται δὲ πρὸς αὐτόν· ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. ὁ δὴ καὶ σαφὲς

summa & caput salutis omnium, ostiumque & via, fidei in ipsum confessio. Per ipsum namque & in ipso ipse quoque Pater a nobis cognoscitur.

Ei autem qui potens est confirmare vos iuxta euangelium meum, & prædicationem Iesu Christi, secundum reuelationem mysterii temporibus æternis taciti (quod nunc patefactum est per scripturas prophetarum, secundum præceptum æterni Dei, ad obeditionem fidei) in cunctis gentibus cogniti, soli sapienti Deo, per Iesum Christum; cui honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen. En hic diserte affirmat euangelium, eiusdemque prædicationem ad ipsum Christum pertinuisse: tum occultum illud de ipso eodem mysterium æternis temporibus tacitum, nunc demum ad fidei obeditionem in omnibus gentibus patefactum prædicat. Nam gentes falsorum deorum cultu liberatæ, veramque veri naturalisq; Dei notitiam adeptæ, ad Christum sunt conuersæ. Quod si per Iesum Christum Deus palam est agnitus, quomodo Christi mysterium non est magnum? Quod si is animo concipiatur vt homo quispiam nulla ex parte nostri dissimilis, & non vt Deus homo factus; haud magnæ sane sapientiæ sacramentum illud fuerit. Rom. c. 16. v. 25.

Dico enim Christum Iesum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones patrum: Gentes autem super misericordia honorare Deum. Scriptum est enim: Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam. Dictum est rursum ad illum: *In te benedicentur omnes tribus terræ.* id quod Paulus hac Rom. c. 15. v. 8. Genes. 15. Rom. 4. Gen. 12. v. 3.

Anno Christi 431.

Rom.c.4. v. 13. nobis sententia exponit: *Non enim per legem*, ait, *promissio Abrahæ, vt ipse heres esset mundi, sed per*
Gal.c.3.v.9. *iustitiam fidei.* & rursum: *Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fideli Abraham.* Si Dei ergo promissiones per fidem patribus obuenerunt, Christus vero minister factus est, hoc est mediator, ad firmandas promissiones patribus a Deo factas, nempe iustificationem, quæ per fidem obtinetur; (factus est autem Christus minister, hoc est mediator, non vt alteri fidem conciliaret, sed vt sibi ipsi & Patri per seipsum) cui dubium esse potest, quin verus secundum naturam Deus existat? Nam vt beatus Abrahã iustificatus est in Deũ credens; ita gentes quoque iustificabuntur in ipso, si vestigiis illius innixæ, in Deum, hoc est in Christum crediderint.

ἡμῖν ἐποίᾳ λέγων ὁ Παῦλος· οὐ γὰρ διὰ νόμου ἡ ἐπαγγελία τῷ Αβρααμ, εἰς τὸ κληρονόμον αὐτὸν εἶναι κόσμου, ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πίστεως. καὶ πάλιν· ὥστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ Αβρααμ.] οὐκοῦν εἰ ἐκ πίστεως αἱ ἐπαγγελίαι δίδονται τοῖς πατράσι παρὰ θεοῦ, γέγονε τούτων διάκονος ὁ Χριστὸς, τουτέστι μεσίτης, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τὰς τοῖς πατράσι δοθείσας παρὰ θεοῦ, τουτέστι τὴν διὰ πίστεως δικαίωσιν. γέγονε τοίνυν διάκονος ὁ Χριστὸς, τουτέστι μεσίτης, οὐχ ὡς ἑτέραν τὴν πίστιν παραμυθούμενος, ἀλλ' ὡς ἑαυτῷ μᾶλλον ἢ δι' ἑαυτὸν τῷ πατρί· θεὸς ἄρα ἦν φύσει ὄντι. δεδικαίωται γὰρ ὁ μακάριος Αβραὰμ πεπιστευκὼς εἰς θεόν. οὕτω δὲ ἦν τὰ ἔθνη δικαιωθῆναι αὐτὸν ἐν αὐτῷ, τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ καλακολουθήσαντα, καὶ ἐν θεῷ πιστεύοντα, τουτέστι Χριστῷ.

Ex priori ad Corinthios.

Ἐκ τῆς πρὸς Κορινθίους πρώτης.

1.Cor.c.6. v.11. ET *hæc quidam fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini nostri Iesu Christi, & in Spiritu Dei nostri.* Cum in nomine Christi iustificemur, eumque fide vt Deum veneremur, eiusdemque Spiritu locupletemur, quomodo non erit Deus Christus?

ΚΑΙ ταῦτά τινες ἦτε· ἀλλ' ἀπελούσασθε, ἀλλ' ἡγιάσθητε, ἀλλ' ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ιησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν.] εἰ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ δικαιούμεθα, ὡς θεὸν τὴν πίστιν λαμήσαντες, καὶ τὸ αὐτοῦ πνεῦμα δεχόμενοι, πῶς οὐ θεὸς ὁ Χριστός;

Ex posteriori ad Corinthios.

Ἐκ τῆς πρὸς Κορινθίους β'.

2. Cor.c.11. v.4. NAM *si is qui venit, alium Iesum prædicauit, quem non prædicauimus; aut alium Spiritum accipitis, quem non accepistis: aut aliud euangelium, quod non recepistis, recte pateremini.* Ante Dei

ΕΙ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἕτερον Ἰησοῦν κηρύσσει, ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν· ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε, παρ' ὃ ἐλάβετε· ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον, παρ' ὃ ἐδέξασθε, καλῶς ἠνείχεσθε.] πρὸ τῆς τῶν

ANNO CHRISTI 431.

ἀνθρωπήσεως καμόν οὐδεὶς ὀνομάσας βεβίασται ἐκ θεοῦ λόγον, Ἰησοῦν, ἢ Χριστόν· εἰ μὴ ἄρα κατὰ προγνωσιν ὀνομαθησόμενον τοῦτο κατὰ καιρούς, ὅτε καὶ γέγονε σάρξ. ὄνομα τοίνυν καινὸν αὐτῷ τὸ, Ἰησοῦς, ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος. Ἀλλ' εἰ μὲν ὡς θεὸς κηρύσσεται, καθ' εἷς ὤν· οὐ γὰρ ἕτερός τις παρ' αὐτόν, ὃν δυνάμενα κηρύξαι ἰσχύει· δῶ αὐ ἔχοι, καὶ θεῷ λατρεύομεν. εἰ δὲ μέχρι αὐτῷ τὸ τῆς ἀνθρωπότητος ὄνομα μόνον, καὶ φιλῇ προσώπων ἑνώσει τετίμηται· κεκένωται τῆς πίστεως ἡμῶν ὁ λόγος, ἀνθρώπῳ προσάγων ἡμᾶς καὶ οὐ θεῷ. Ἀλλὰ τοῦτο δυσσεβές. θεὸς ἄρα Χριστὸς, καὶ υἱός, ὡς τοῦ θεοῦ λόγου σαρκὸς γεγονότος.

Verbum incarnatum nullus compertus est, qui aut Iesum, aut Christum illud nominaret; nisi quispiam forsan futurorum præscius olim, cum nimirum caro factum esset, hoc nomine appellatum iri prædixerit. Nomen hoc itaque Iesus, simulatque factum est homo, nouum impositum est illi. At vero si vt Deus orbi annuntiatur, & vnus nihilominus est (neque enim est alius præter illum, qui annuntiari possit) bene res habet. Deo enim seruire inuenimur. Quod si vero solæ humanæ naturæ conditiones in illum conueniunt, nec aliam ob causam, quam propter nudam illam simplicemque personarum societatem colitur; inanis profecto est fidei nostræ ratio, vt quæ non Deo nos coniungat, sed homini. Atqui hæc doctrina est plane impia. Deus itaque Christus, & Filius; cum Verbum sit caro factum.

Ἐκ τῆς πρὸς Γαλάτας.

Ex epistola ad Galatas.

ΘΑΥΜΑΖΩ, ὅτι οὕτω ταχέως μεταπίθεσθε ἀπὸ τοῦ καλέσαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι Χριστοῦ, εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον· ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο· εἰ μή τινές εἰσιν οἱ ταράσσοντες ὑμᾶς, καὶ θέλοντες μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς, ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίσηται ὑμῖν παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω.] εἰ γὰρ ἔστιν εὐαγγέλιον τὸ λαληθὲν ἀπάσῃ τῇ ὑπ' οὐρανὸν διὰ τῶν ἁγίων μυσταγωγῶν, τοῦτο δέ ἐστιν ἡ πίστις ἡ εἰς Χριστόν· πῶς οὐ θεὸς εἴη ἂν ἀληθὴς, εἴπερ ἐστὶν ἀναγκαῖον ὁμολογεῖν, ὡς ἐκ τῆς ἀρχαίας πλάνης κεκλήμεθα πρὸς ἐπίγνωσιν τοῦ κατὰ φύσιν ὄντος θεοῦ; θαρσεῖ δὲ τοσοῦτον ὁ μακάριος Παῦλος, ὡς

MIROR, *quod sic tam cito transferimini ab eo qui vos vocauit in gratiam Christi, in aliud euangelium: quod non est aliud, nisi sunt aliqui, qui vos perturbant, & conuertere volunt euangelium Christi. Sed licet nos, aut angelus de cælo euangelizet vobis præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit.* Si vnum tantum est euangelium, in vniuerso terrarum orbe per sacros mysteriorum doctores deprædicatum, hoc autem est fides in Christum; quomodo hic non est verus Deus? Negari enim nullo modo potest, ab antiquo errore ad veri naturalisque Dei agnitionem translatos nos esse. Tanta autem est beati Pauli fiducia, vt Galat. 1. v. 6.

ipſos etiam angelos anathemati ſubiicere non dubitet, ſi forte Chriſti euangelium peruertere tentauerint.

Ibid. v.15. *Cum autem placuit illi, qui me ſegregauit ex vtero matris meæ, vt reuelaret Filium ſuum in me, vt euangelizarem illum in gentibus, continuo non acquieui carni & ſanguini; neque veni Hieroſolymam ad anteceſſores meos apoſtolos.* Sane qui a Deo diuinorum myſteriorum doctrinam & reuelationem hauſerat, is humana inſtitutione neutiquam indigebat. Verum iſtud interim aduerſarios interrogauerim, qualemnam cæleſtis Pater beato Paulo patefecerit, qualemve gentibus annuntiandum mandauerit. Numquid Dei Verbum carni non vnitum? aut Vnigenitum, hominem ſecundum diuinam diſpenſationem nõ factum? Abſit vt hæc ita ſe habeant. Annuntiauit enim eumdem Deum ſimul & hominem, vocans Filium & Dominum Ieſum Chriſtum.

Galat. c.2. v.16. *Scientes autem quod non iuſtificatur homo ex operibus legis, niſi per fidem Ieſu Chriſti; & nos in Chriſto Ieſu credidimus, vt iuſtificemur ex fide Chriſti, & non ex operibus legis.* Si in Deum credere, iuſtificationis mercede penſatur, (hac enim via maiores noſtri iuſtificati ſunt. ſcriptum eſt namque: *Credidit Abraham Deo, & reputata eſt ei fides ad iuſtitiam*) quomodo Emmanuel non eſt Deus, ſi quidem verum eſt, quod in ipſum credentes iuſtificamur?

Rom. c. 4. v.3.

Ex epiſtola ad Epheſios.

Epheſ. c.1. v.13. IN *quo & vos, cum audiſſetis verbum veritatis (euangelium*

καὶ ἀγγέλοις ἀναθεματίζειν, εἰ δὴ με- Anno Christi 431.
ταστρέψαιεν τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ.

Ὅτε δὲ ηὐδόκησεν ὁ θεὸς ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου, ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοὶ, ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, εὐθέως οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι, οὐδὲ ἀνῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀποστόλους.] τῷ γὰρ ἅπαξ παρὰ τοῦ θεοῦ λαχόντι μυσταγωγίαν καὶ ἀποκάλυψιν, ἐκ ἐδεῖ τῆς ἐξ ἀνθρώπων παιδαγωγίας. πλὴν ἐκεῖνό φαμεν· ἵνα ἀπεκάλυψεν ὁ πατὴρ τῷ μακαρίῳ Παύλῳ; ἢ ἵνα προσέταξεν ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι; ἆρα θεὸν λόγον, καὶ υἱὸν μονογενῆ οὐχ ἑνωθέντα σαρκὶ, καὶ γνώμονα ἀνθρώπων οἰκονομικῶς; εἶτα πῶς τοῦτό ἐστιν ἀληθές; διεκήρυξε γὰρ ἄνθρωπόν τε ὁμοῦ καὶ θεὸν ἀμφω καὶ ἕνα, λέγων υἱὸν καὶ κύριον Ἰησοῦν Χριστόν.

Εἰδότες δὲ ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως Χριστοῦ, καὶ ἐκ ἐξ ἔργων νόμου.] εἰ τὸ πιστεῦσαι θεῷ μισθὸν ἔχει πρὸς δικαίωσιν· πεδικαίωνται γὰρ οὕτω καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν· γέγραπται γὰρ, ὅτι ἐπίστευσεν Ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην ἡ πίστις· πῶς οὐ θεὸς ὁ Ἐμμανουὴλ, εἴπερ ἀληθές ἐστιν ἀληθές, ὡς εἰς αὐτὸν πιστεύοντες δικαιούμεθα;

Ἐκ τῆς πρὸς Ἐφεσίους.

ΕΝ ᾧ ἀκούσαντες καὶ ὑμεῖς τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον

ANNO CHRISTI 431.

τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, ὅς ἐστιν ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν, εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως, εἰς ἔπαινον δόξης αὐτοῦ.] πολλὰ κῦ ταυτὸ σὺν ταῖς τῶν προκειμένων σὺνοίαις καταδοὺς ἂν, δι' ὧν ἔνεστι μαθεῖν ὅτι θεὸς ἀληθὴς ὁ Χριστὸς, καὶ ἡ παρὰ πάντων πίστις εἰς αὐτὸν οὐχ ὡς εἰς ἕνα τῶν καθ' ἡμᾶς ἁπλῶς, ἀλλ' ὡς εἰς ἕνα κύριον, καὶ υἱὸν, καὶ θεόν. πρῶτον μὲν γὰρ αὐτός ἐστι τὸ βραβεῖον τῆς σωτηρίας ἡμῶν, σὺν ᾧ καὶ ἡ πίστις, ὡς εἰς θεὸν δηλονότι. ἀκολουθεῖ δὲ τὸ τῆς πίστεως γέρας, τουτέστι τὸ πνεῦμα τῆς ἐπαγγελίας, ὁ τῆς κληρονομίας ἡμῶν ἀρραβών. ἐλευθερούμεθα γὰρ εἰς ἔπαινον δόξης Χριστοῦ. σέσωκε γὰρ ἡμᾶς οὐχ ὡς ἄνθρωπος κοινὸς, ἀλλ' ὡς θεὸς σὺν σαρκὶ γεγονὼς δι' ἡμᾶς. οὕτω γὰρ εἰς ἔπαινον ἐσόμεθα τῆς δόξης αὐτοῦ.

ſalutis veſtræ) in quo & credentes ſignati eſtis Spiritu promiſſionis ſancto, qui eſt pignus hereditatis noſtræ, in redemptionem acquiſitionis, in laudem gloriæ ipſius. Plura ſimul hic proponuntur, ex quibus colligere licet Chriſtum verum eſſe Deum; atque adeo omnium fidem in ipſum non ferri tamquam in hominem noſtri ſimilem, ſed tamquam in vnum Dominum, & Filium, & Deum. Primo namque ipſe ſalutis noſtræ euangelium exiſtit, in quem proinde fides noſtra tendat tamquã in Deum. ſubiungitur mox fidei quoque præmium, puta promiſſionis Spiritus, qui noſtræ hereditatis arrhabo eſt. denique ad laudem gloriæ Chriſti redempti perhibemur. Redemit autem nos non vt vulgaris homo, ſed vt Deus noſtri cauſa incarnatus. Ad hunc enim modum in laudem gloriæ illius cedimus.

Τούτου χάριν ἐγὼ Παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἐθνῶν, εἴ γε ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς, ὅτι κῦ ἀπεκαλύφθη μοι τὸ μυστήριον, καθὼς προέγραψα ἐν ὀλίγῳ· πρὸς ἃ δυνάμενοι ἀναγινώσκοντες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ Χριστοῦ.] πόσα συνέσεως χρεία, κῦ ἀποκαλύψεως τοῦ θεοῦ πρὸς τὸ γνωρισθῆναι τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, εἴπερ ὅτιν ἄνθρωπος ἰδικῶς, καὶ ὁλοσχερῶς κεχωρισμένος τοῦ θεοῦ λόγου, ψιλῇ προσώπων ἑνώσει τετελειωμένος; τί γὰρ ἔχει τὸ κεκρυμμένον, ἢ ποῖον ὅλως τὸ δυσχερὲς, τὸ νοῆσαι τυχὸν περὶ ἑνὸς τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀνθρώπου, ὅτι ἄνθρωπός ἐστι;

Huius rei gratia ego Paulus vinctus Chriſti Ieſu pro vobis gentibus, ſi tamen audiſtis diſpenſationẽ gratiæ Dei, quæ data eſt mihi in vobis: quoniam ſecundum reuelationem notum mihi factum eſt ſacramentum, ſicut ſupra ſcripſi in breui; prout poteſtis legentes intelligere prudentiam meam in myſterio Chriſti. Qua prudentia, quave diuina opus erat patefactione ad myſterium hoc Chriſti perſpiciendum, ſi quidem per ſe homo tantum eſt, a Dei Verbo omnino ſeiunctus, nuda perſonarum vnione cohoneſtatus? Quid enim abſtruſum habet, aut quæ difficultas eſt de vulgari quopiam, noſtrique ſimili homine intelligere quod ſit

Epheſ. c. 3. v. 1.

homo? At vero profundum, planeq; magnum est hoc sacramentum, si Deus Verbum nobis simile factum ponatur. Cum igitur eximia mentis intelligentia ornati, diuinaque reuelatione illustrati, mysterium Christi veluti diuinum quoddam secretum nobis tradiderint, fidesque in illum tamquam in Deum tendat, quomodo Christus non est Deus?

Ibid. v.8. Aliud huic simile, & eamdem habens sententiam. *Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia hæc, in gentibus euangelizare inuestigabiles diuitias Christi, & illuminare omnes quæ sit dispensatio sacramenti absconditi a sæculis in Deo, qui omnia creauit.*

Ephes.c.5. v.25. *Viri,* inquit, *diligite vxores vestras, sicut & Christus dilexit ecclesiam, & semetipsum tradidit pro ea, vt illã sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ.* Ecquid aliud, obsecro, verbum est, per quod corpore aqua munda abluto purgamur, quam illud ipsum, de quo beatus Paulus alio loco

Rom.c.10. v.8. ita scribit: *Hoc est verbum fidei quod prædicamus: quia si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in corde tuo credideris quod Deus illum suscitauit a mortuis, saluus eris. Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salutem.* Si itaque Christum profitentes per fidem saluamur, verbumque fidei de illo prædicatum complexi purgamur & sanctificamur; quomodo is verus Deus non est?

πίστεως εἰ γνώιστο ῥῆμα, κεκαθάρμθά τε καὶ ἡγιάσμθα;

Ex epistola ad Philippenses.

Phil. c. 1. v. 18. QVID *enim?* (inquit.) *Dum omni modo, siue per occasio-*

βαθὺ δὲ καὶ μέγα τὸ μυστήριον, εἰ καθ' ἡμᾶς γνώεσθαι λέγοιτο θεὸς ὑφ' ἡμῶν ὁ λόγος. ὅτε τοίνυν ⓐ βαθεῖς εἰς σωτῆσιν, καὶ πλοῦ θείου ἀποκάλυψιν ἐφικότες, ὡς θεῖον ἡμῖν μυστήριον παραδεδώκασι τὸ Χριστοῦ μυστήριον, καὶ εἰς αὐ ⓑ ἡ πίστις, ὡς εἰς θεὸν ἀληθινόν, πῶς οὐκ αὖ εἴη θεός;

Ἄλλο τοῦτῳ πρόσοικος, ἓν τ αὐτ ἔχον διανοιαν. ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων τ ἁγίων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τ ἀνέξιχνίαστον πλοῦτον τ Χριστοῦ, καὶ φωτίσαι πάντας τίς ἡ οἰκονομία μυστηρίου τ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τ αἰώνων ἐν τῷ θεῷ, τῷ τὰ πάντα κτίσαντι.

Ephes.c.5. v.25. Οἱ ἄνδρες, φησὶν, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἑαυ ⓒ παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ, καθαρίσας τῷ λουτρῷ τ ὕδατος ἐν ῥήματι.] ποῖον ἄρα ὄντ τὸ ῥῆμα ἐν ᾧ κεκαθάρμθα, ἀπολουσάμενοι τὸ σῶμα ὕδατι καθαρῷ; ἢ πάντως ἐκεῖνο, περὶ οὗ φησιν ὁ θεσπέσιος Παῦλος· ὅτι τοῦτό ὄντ τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως, ὃ κηρύσσομεν· ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ. καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν.] ἑκοῦσι εἰ Χριστὸν ὁμολογοῦντες ἐν πίστ σωζόμθα, πῶς οὐ θεὸς ἀληθής ὄντ, εἰς ὃν τὸ τῆς

Ἐκ τῆς πρὸς Φιλιππησίους.

ΤΙ γάρ; φησί· πλὴν ὅτι παντὶ τρόπῳ, εἴτε προφάσει, εἴτε ἀλη-

Anno Christi 431.

ἀληθείᾳ, Χριστὸς καταγγέλλεται.] ἆρ' οὖν ὡς ἄνθρωπος τετιμημένος χάριτι, τῷ κόσμῳ κηρύσσεται; καίτοι θεὸν ὁ κόσμος ἐπέγνω Χριστὸν, τῇ πίστει τετιμηκώς. πῶς οὖν οὐ θεὸς, ὁ ἐν δόξῃ θεότητος τῷ κόσμῳ καταγγελλόμενος;

Σωσαθλοῦντες, φησὶ, τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου, καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων· ἥτις αὐτοῖς μὲν ἔστιν ἔνδειξις ἀπωλείας, ὑμῖν δὲ σωτηρίας, καὶ τοῦτο ἀπὸ θεοῦ· ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν.] εἰ ἐν χάριτος μέρει δεχόμεθα παρὰ θεοῦ τὸ πιστεύειν ἐν Χριστῷ, οὐ πεπλανήμεθα ἢ διὰ τοῦτο μᾶλλον, ἀλλ' ἐγνώκαμεν φύσει τε καὶ ἀληθῶς ὄντα θεὸν, πῶς ἂν ἐνδιαστείλοις, ὅτι θεὸς ὁ Χριστός;

nem, siue per veritatem Christus annuntietur. Numquid vt homo diuina gratia ornatus mundo annuntiatur? Atqui mundus Christum per fidem colens, ad Dei agnitionem adductus est. Quomodo is ergo Deus non est, qui in diuinæ maiestatis gloria mundo prædicatus est?

Collaborantes fidei euangelii: & in nullo terreamini ab aduersariis: quæ illis causa perditionis est, vobis autem salutis; & hoc a Deo: quia vobis donatum est pro Christo, non solum vt in eum credatis, sed vt etiam pro illo patiamini. Si hoc a Deo in gratiæ loco accipimus, quod in Christum credimus, neque per hoc in errorem abducimur, sed in eius potius cognitionem adducimur, qui verus secundum naturam Deus est; quomodo Christum Deum esse, ambigere quis queat? *Ibid. v. 28.*

Ἐκ τῆς πρὸς Τιμόθεον α'.

ΠΙΣΤΟΣ ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ· ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξῃ Χριστὸς Ἰησοῦς τὴν ἅπασαν μακροθυμίαν, πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον.] εἰ ἁμαρτωλοὺς σώζει Χριστὸς, καὶ μακροθυμεῖ τοῖς πλημμελήμασι, δεχόμενος αὐτῶν τὴν μετάγνωσιν· καὶ πᾶσα ἡμῶν ἡ πίστις ἐπ' αὐτῷ, καὶ διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον κεκερδήκαμεν· πῶς οὐ θεὸς εἶη ἄν; ὅτι καὶ μόνῳ θεῷ πρέποι ἂν εἰκότως τὸ καὶ σώζειν δυνάσθαι κόσμου, ἤτοι δὴ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ μακροθυμεῖν τοῖς ἁμαρτάνουσι,

Ex priori ad Timotheum.

FIDELIS *sermo, & omni acceptione dignus, quod Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere; quorum primus ego sum: sed ideo misericordiam consecutus sum, vt in me primo ostenderet Christus Iesus omnem patientiam, ad informationem eorum qui crediturí sunt illi in vitam æternam.* Si Christus Iesus peccatores saluat, patienterque delicta tolerat, illorum pœnitentiam expectans; si tota fides nostra in ipsum fertur, & per fidem denique, quæ est in ipsum, vitam æternam adipiscimur; quomodo non est Deus? quandoquidem mundum, hoc est, eos qui in mũdo hoc degunt, posse saluare, longanimiter adhæc peccatores ferre, vitam postremo per fidem in illum imper- *1. Tim. c. 1. v. 15.*

tiri; id merito in ſolum Deum conuenire oportet.

1. Tim. c. 3. v. 16. *Et manifeſte magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, iuſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit angelis, prædicatum eſt gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptum eſt in gloria.* Quis is, quæſo, eſt, qui in carne manifeſtatus eſt? An non modis omnibus perſpicuũ eſt, non alium eſſe, quam ipſummet Dei Patris Verbum? Hinc namq; magnum illud pietatis myſterium perſpicitur. Hic autem ab angelis viſus eſt, cum in cælum ſuſceptus eſt: prædicatus porro gentibus eſt per ſanctos apoſtolos: creditus autem eſt in mũdo. Sed numquid iſtud velut homo abſolute vt nos? Nequaquam, verum vt Deus in carne, nobiſque ſimilis effectus. Aſſumptus tandem eſt in gloriã, quo Deum & Patrem dicentem audiat: *Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.*

Pſal. 106.

καὶ ζωοποιεῖν διὰ τῆς πίστεως τῆς εἰς ἑαυτόν. Anno Christi 49.

Καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον. θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ.] Τίς ὁ ἐν σαρκὶ φανερωθείς; ἢ δῆλον ὅτι παντὶ τε καὶ πάντως ὁ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγος; οὕτω δὲ ἔσται μέγα τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον. θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, ὤφθη δὲ ἀγγέλοις ἀναβαίνων εἰς οὐρανοὺς· ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσι διὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ἐπιστεύθη ὢν ἐν κόσμῳ· καὶ ὅπερ φαμὲν, ὅτι καθ' ἡμᾶς αὐθεντικῶς ἁπλῶς, ἀλλ' ὡς θεὸς ἐν σαρκὶ καὶ καθ' ἡμᾶς γεγονώς. ἀνελήφθη ὢν καὶ ἐν δόξῃ, ἵνα λέγοντος ἀκούσῃ· Εἶπε θεοῦ καὶ παῦσε· κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.

Ex epiſtola ad Titum.

Ἐκ τῆς πρὸς Τίτον.

Tit. 3. v. 8. FIDELIS *ſermo eſt: & de his volo te confirmare; vt curent bonis operibus præeſſe qui credunt Deo.* Numquid qui in Deum credunt, in Chriſtum non credunt? Atqui beatus Ioannes hæc de illo

Ioan. 1. v. 12. diſerte exponit: *Quotquot*, inquit, *receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius.* Subſcribit his & ipſe beatus Paulus quoque. ait enim:

Gal. 2. v. 16. *Scientes quod non iuſtificatur homo ex operibus legis, niſi per fidem Ieſu Chriſti; & nos in Chriſto Ieſu credidimus, vt iuſtificemur in ipſo.* Cũ igitur qui Chriſto fidem offerunt, in Deum credant; quomodo Chriſtus non eſt verus Deus?

ΠΙΣΤΟΣ ὁ λόγος· καὶ περὶ τούτων βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσι καλῶν ἔργων προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες τῷ θεῷ.] ἆρ' οὖν οἱ θεῷ πιστεύοντες, οὐκ εἰς Χριστὸν πεπιστεύκασι; καίτοι λέγων ὁ ἁγιώτατος σαφῶς ὁ μακάριος Ἰωάννης περὶ αὐτῶν· ὅσοι δ' ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. καὶ μὴν καὶ αὐτὸς ὁ μακάριος Παῦλος· εἰδότες δὲ ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως Χριστοῦ· ὅτε τοίνυν θεῷ πιστεύουσιν οἱ Χριστῷ τὴν πίστιν προσάγοντες, πῶς οὐκ ἂν εἶεν θεοὶ ἀληθεῖς;

ANNO CHRISTI 431.

Ὁτι εἰς Χριστὸν ἡ πίστις.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου.

ΟΣΟΙ δὲ ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ.] δύο κατὰ παντὸς τρόπου θεοπρεπῆ· προσλαμβάνεται γὰρ οὐκ ἐτέρως πρὸς ἡμᾶς ὁ Χριστός. πλὴν ὅτι ἡ εἰς αὐτὸν ἡ πίστις, σαφηνιεῖ τὸ προκείμενον· τοῖς γὰρ πιστεύουσι, φησὶν, εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. πιστεύομεν δὲ εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἐκ ἀνθρώπου τινὸς κοινοῦ καὶ ἑνὸς τῶν καθ' ἡμᾶς πιστεύοντες, ἀλλὰ θεὸν ἐνανθρωπήσαντα. ἐκ ἀνθρώπινον δὲ τὸ ἐξουσίαν διδόναι τέκνα θεοῦ γενέσθαι, θεοπρεπὲς δὲ μᾶλλον καὶ ὑπὲρ πᾶσαν κτίσιν. ὅταν τοίνυν εἰς αὐτὸν ἡ πίστις, καὶ αὐτὸς δίδωσι τὴν ἀποθεώσεως πρὸς χάριν, πῶς οὐ θεὸς ὁ Χριστός;

Ταύτην ἐποίησεν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ· καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.] γενομένου ἄρα τοῦ σημείου, καὶ φανερώσαντος τοῦ Χριστοῦ τὴν δόξαν αὐτοῦ, ὡς εἰς ἕνα πεπιστεύκασιν οἱ μακάριοι μαθηταί; ἆρα εἰς ἄνθρωπον ἅγιον ἁπλῶς; καίτοι τῷ τοῦ σημείου ἠκολούθησαν αὐτῷ, τεθαυμακότες ὡς ἅγιον. ἀλλὰ τεθέανται διὰ τοῦ σημείου τὴν ὑπὲρ ἄνθρωπον δυνάμιν τε καὶ ἐξουσίαν ἔχοντα. ἐκοινῶ πεπιστεύκασιν ὡς εἰς θεόν. ἰστέον δὲ, ὅτι πολλοὶ τῶν ἁγίων πολλὰ πεποιήκασι καὶ παράδοξα· καὶ ἐθαυμάσθησαν μὲν, ἐπίστευσε δὲ εἰς αὐτοὺς οὐδείς. ἔχοι δ' ἂν τὴν ἴσην διανοίαν· ὡς δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἱερο-

Concil. Tom. 5.

Quod fides sit in Christum.

Ex euangelio secundum Ioannem.

QVOTQVOT *autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius.* Duo quæ in Deum quadrant, coniunctim hic ponit: non enim alia ratione Christum complectimur, quam quod fide in illum tendimus. hoc vero declarat, dum ait: His qui credunt in nomine eius. credimus autem in nomine eius, non vulgarem, nostrique similem hominem rati, sed Deum incarnatum. Rursum quod potestatem dat filios Dei fieri, non humanarum virium est, sed diuinæ naturæ opus, quiddamque vniuersa creatura sublimius. Cum fides ergo in ipsum Christum tendat, idemque det gratiam vt filii Dei efficiamur, quomodo non est Deus? *Ioan. 1. v. 12.*

Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ, & manifestauit gloriam suam: & crediderunt in eum discipuli eius. Signo peracto, Christique gloria manifestata, in quem, quæso, beati illi discipuli crediderunt? numquid in hominem simpliciter sanctum? Atqui ante signum editum illum sequebantur, tamquam virum sanctum admirati. Ex signo itaque potestatem humana maiorem illi adesse animaduerterunt: quare in illum tamquam in Deum crediderunt. Constat permultos sanctos multa stupenda edidisse, propter quæ etiam in magna admiratione erant: at nullus interim repertus est, qui in illos crederet. Eiusdem pene sententiæ est & illud quoq; : *Cum autem esset Hiero-* *Ioan. 2. v. 11.* *Ibid. v. 23.*

ſolymis in Paſcha in die feſto, multi crediderunt in nomine eius, videntes ſigna eius quæ faciebat.

Ioan.3.v.17. *Non enim miſit Deus Filium ſuum in mundum vt iudicet mundum, ſed vt ſaluetur mundus per ipſum. Qui credit in eum, non iudicatur: qui autem non credit, iam iudicatus eſt; quia non credidit in nomine vnigeniti Filii Dei.* Si via ad ſalutē eſt fides in Filium, quomodo in ipſum credimus? aut quomodo in ipſum credentes condemnationis ſententiam euademus? Numquid illum fide vt hominem complectimur? nec quidquam omnino niſi humanum de illo concipimus? At quo pacto ſi hoc fecerimus, diuinum cultum homini impendiſſe non arguemur? Fidene ergo in illum ferimur tamquam in Deum? Sane. Quis illum ergo, cuius fides terrarum orbē iuſtificat, verum Deum eſſe inficiari audeat?

Ioan.4.v.53. *Cognouit ergo pater quia illa hora erat, in qua dixit illi Ieſus, Filius tuus viuit: & credidit ipſe, & domus eius tota.* Reuocat reguli filium a mortis veſtibulo Chriſtus, affatuſque patrem: Vade, inquit,

Ibid.50. filius tuus viuit. Credidit mox ille, & tota familia cum illo. Sed numquid ob inſignem hanc, adeoque diuinam potentiam regulus in illum credidit tamquam in hominem? an vero verum naturalemque Deum eſſe agnouit, qui vti Dominus quoſcumque ſibi viſum eſſet, vel ſolo verbo vitæ reſtituere poſſet? Sed obſcurum non eſt, haud aliter in eum credidiſſe, quam in verum Deum.

Ioan.5.v.24. *Amen amen dico vobis, quia qui verbum meū audit, & credit ei qui miſit me, habet vitam æternā.* Deus Pater Filium ſuum miſit nobis de

σολύμοις ἐν τῷ πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα, ἃ ἐποίει.

Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ. ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, οὐ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκριται· ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ.] εἰ σωτηρίας ὁδός ἐστιν ἡ πίστις ἡ εἰς τὸν υἱὸν, πῶς ἄρα πιστεύομεν εἰς αὐτόν; ἢ πῶς πλὴν ὅτι τοῦ κρίνεσθαι διαφθείρομεν δίκην; ἆρα γὰρ ὡς ἀνθρωπον καταδεξάμενοι, καὶ ἕτερόν τι παρὰ τοῦτο οὐδὲν; εἶτα πῶς ἐκ ἀνθρώπῳ λατρεύσομεν; ἀλλ' ὡς εἰς θεόν; τοῦτο γὰρ ἀληθές. τίς οὖν ὁ φανεὶς τολμᾷ ἐκ εἶναι καὶ ἀληθῆ θεὸν, οὗ δεδικαίωκεν ἡ πίστις πλὴν τοῦ οὐρανόν;

Ἐγὼ οὖν ὁ πατὴρ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ· ὁ υἱός σου ζῇ· καὶ ἐπίστευσεν εἰς αὐτὸν αὐτὸς, καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη.] ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν τὸν βασιλικοῦ τὸν υἱὸν ὁ Χριστὸς, εἰρηκὼς αὐτῷ· πορεύου, ὁ υἱός σου ζῇ. εἶτα πεπίστευκε πανοικί. ἆρ' οὖν διὰ τῆς οὕτω μεγάλης καὶ θεοπρεποῦς ἐξουσίας ὡς εἰς ἄνθρωπον πεπίστευκεν ὁ βασιλικός; ἢ θεὸν ἔγνω κατὰ φύσιν ὄντα αὐτὸν, καὶ ζωοποιοῦντα μετ' ἐξουσίας οἷς δὴ ἔλοιτο κατὰ μόνῳ ῥήματι; ἀλλ' ἔστι δῆλον ὅτι πεπίστευκεν ὡς θεῷ.

Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων, καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον.] πέπομφεν ἡμῖν ἐξ οὐρανῶν ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τὸν ἴδιον υἱὸν,

ANNO CHRISTI 431.

ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. πῶς οὖν σὺ τούτοις φησὶ, ζωὴν αἰώνιον ἔχειν πιστεύοντα τῷ πέμψαντι αὐτόν; εἰς ἕνα λοιπὸν ἡ πίστις; ἆρα ὡς εἰς δύο θεοὺς, πατέρα, καὶ υἱόν; μὴ γένοιτο. ἀλλ' ὡς εἰς ἕνα θεὸν καὶ ἀληθινόν. ἐκοινῶ εἴ τις πιστεύσειεν εἰς Χριστὸν, πεπίστευκεν εἰς θεόν· κἂν εἰ πιστεύσειεν εἰς θεὸν πατέρα, πεπιστευκὼς ἔσται καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν.

Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος.] εἰ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν ἀποτελοῦμεν πιστεύοντες εἰς Χριστόν· αὐτὸν γὰρ ἀληθῶς ἀπέστειλεν ὁ πατὴρ εἰς τὸν κόσμον, ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς· πῶς οὐκ ἂν εἴη θεὸς ἀληθινός; οὐ γὰρ ἂν ἦν ἔργον θεοῦ τὸ πιστεύειν εἰς αὐτόν.

Ἰησοῦς δὲ ἔκραξε, καὶ εἶπεν· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλὰ εἰς τὸν πέμψαντά με. καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με. εἶτα μετ' ὀλίγα τούτοις· ἐγὼ γὰρ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ' ὁ πέμψας με πατὴρ, αὐτός μοι ἐντολὴν δέδωκε τί εἴπω, καὶ τί λαλήσω.] ὅτε τοίνυν κατ' ἐντολὰς τοῦ παιδὸς, κἂν ὡς ἀνθρωπος λέγῃ, πῶς πίστιν πρὸς εἰς αὐτὸν εἰς τὸν πέμψαντα αὐτὸν ἀναφέρει, καὶ ὁ θεωρῶν αὐτὸν, θεωρεῖ τὸν πέμψαντα αὐτόν· τίς ὁ φάσκων πλημμελῶς οὐκ εἶναι θεὸν αὐτὸν, καὶ τοῦτον ἀληθινόν; ὅμοιον δὲ τούτῳ· πιστεύετε εἰς θεὸν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε.

cælis, *vt omnis qui credit in illum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Cur hic ergo æterna vita iis promittitur, qui credunt ei qui miserat illum? In quem tandem fertur fides? Numquid in Patrem & Christum tamquam in duos Deos? Absit. Credimus enim tamquam in vnum verum Deum. Quamobrẽ si quis credit in Christum, credit idem in Deum Patrem quoque: & contra, si qui in Deum Patrem credunt, iidem & in vnum Dominum nostrum Iesum Christum quoque credunt. *Ioan. 3. v. 16.*

Respondit Iesus, & dixit illis: Hoc est opus Dei, vt credatis in eum quem misit ille. Si Dei voluntatem perficimus cum in Christum credimus, (hunc enim Pater vere misit in mundum, quando nostri similis factus est homo) quomodo non est verus Deus? Neque enim opus Dei esset credere in eum. *Ioa. 6. v. 29.*

Iesus autem clamauit, & dixit: Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me. Et qui videt me, videt eum qui misit me. Et paucis interiectis: *Quia ego ex me ipso non sum locutus; sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit quid dicam, & quid loquar.* Cum ergo mandato Patris, licet vt homo dicat, fidem quæ in illum est, referat ad Patrem mittentem; & qui illum videt, eum quoque videat, qui misit illum; quis illum verum Deum esse negare audeat? Cognatum huic est & illud quoque: *Creditis in Deum, & in me credite.* *Ioan. 12. v. 44.* *Ibid. v. 49.* *Ioan. 14.*

Ex euangelio ſecundum Lucam.

Luc.18.v.8. VERVMTAMEN *Filius hominis veniens, putas inueniet fidem in terra?* Quando Chriſtus e cælo olim eſt venturus, cuiuſmodi, quæſo, fidem a nobis exiget? Si enim homo tantum noſtri ſimilis credi haberique vult, quis illi credere abnuat? Iudæi illi inſultantes aiebant: *Cur tu homo cum ſis, facis teipſum Deum?* Ethnici quoque crucem mortemque eiuſdem audientes, id quod dicitur, tamquam de communi quopiam noſtræ conditionis homine dictum accipiunt. Ecqualem ergo fidem depoſcit? Illam ipſam nimirum, quam diuini illi præcones, qui & miniſtri & ſpectatores Verbi extiterunt, orbi annuntiarunt. Ioannes igitur ait: *Et Verbum caro factum eſt.* Factum eſt ſane caro, ſed hoc ita, vt Deus tamen eſſe non deſtiterit. Iſtiuſmodi itaque eſt fides, quam ille ſuo tempore a nobis requiret.

Ioan.c.10. v.33.

Luc.1.v.2.

Ioan.1.

Finis orationis primæ Cyrilli epiſcopi Alexandriæ, ad piiſſimas reginas miſſæ.

CAPVT V.

Cyrilli epiſcopi Alexandriæ oratio altera inſcripta religioſiſſimis reginis, de recta fide.

1.

EIS qui diuinum illud cæleſteque prædicandi munus adminiſtrant, vniuerſorum Deus per Iſaiæ prophetæ vocem eiuſmodi oratione hæc præcipit: *Super montem excelſum aſcende tu qui*

Isa.40.v.9.

Ex τῆς κῆ Λουκᾶν εὐαγγελίου.

ΠΛΗΝ ὁ υἱὸς τῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν, ἆρα εὑρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;] ὅταν ὁ Χριστὸς ἐξ οὐρανοῦ φαίνηται, ποίαν ἄρα ζητήσει πίστιν ἐν ἡμῖν; εἰ μὲν γὰρ ὡς αὐτῷθρωπον καθ' ἡμᾶς βούλεται τις εἶναι, τίς ὁ ἀπιστήσας αὐτῷ; συνεκάλουν γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες· διατί σὺ ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν θεόν; ἕλληνες δὲ σταυρὸν ἀκούοντες καὶ θάνατον, ὡς περὶ ἀνθρώπου κοινοῦ διακήρυττα, καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἑνός. ποίαν οὖν ἄρα πίστιν ζητεῖ; ἢ δηλονότι τὴν ἐκκεκηρυγμένην διὰ τῶν θεηγόρων, οἱ καὶ αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γεγόνασι τῦ λόγου; ἔφη τοίνυν Ἰωάννης, ὅτι ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο. γέγονε δὲ σὰρξ μὴ τῦ μείναι θεός. αὕτη τοίνυν ἡ πίστις ἐν ἡμῖν φαίνεται ἀεὶ ζητηθήσεται καὶ καιροῖς.

Τέλος τῦ θείου λόγου θεοσφωνικοῦ παρὰ Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, πρὸς τὰς εὐσεβεστάτας βασιλίσσας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ε'.

Κυρίλλε ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας λόγος δεύτερος θεοσφωνικὸς πρὸς τὰς εὐσεβεστάτας βασιλίσσας, περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως.

α'.

ΤΟΙΣ τὸ θεῖον καὶ οὐράνιον ἱερουργοῦσι κήρυγμα, διὰ φωνῆς Ησαΐου παρακελεύεται λέγων ὁ τῶν ὅλων θεός· ἐπ' ὄρος ὑψηλὸν ἀνάβηθι ὁ εὐαγγελιζόμε-

Anno Christi 431.

ANNO CHRISTI 431.

ν Σιών· ὕψωσον τῇ ἰσχύι τὴν φωνήν σου ὁ εὐαγγελιζόμενος Ἰερουσαλήμ· ὑψώσατε, μὴ φοβεῖσθε. εἰπεῖν γὰρ ἔοικε φημὶ τοὺς τεταγμένους εἰς ἱερουργίαν, καὶ τὸ τῶν πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ λαλοῦντας μυστήριον, οὐ κατερρίμμενον ἔχειν καὶ χαμαιρρίφες τὸ φρόνημα, καὶ ὄκνῳ νικώμενον, καὶ δηλίᾳ σωνεσταλμένον· ἀλλ' ὑψοῦ μὲν ὥσπερ ἐπιβεβηκότα τῷ νοητῷ, καὶ οἱονεί πως ἐν ὄρει κείμενον, οὕτω τε τὸ τῆς ἀληθείας δογμάτων τὸ ἐξαίρετον κάλλος θεαφεῖν σπουδάζοντα, ποιεῖσθαι δ' καὶ τοὺς λόγους ἐν παῤῥησίᾳ, κἂν εἴ τινες εἶεν ὡς μυσταγωγούμενοι σκληροὶ καὶ δυσάγωγοι, καὶ οἷον ἵπποι τινὲς ἀγέφοχοι καὶ ἐξιώσιοι, θεοῦ ὧν που καὶ αὐτὸς φησιν ὁ μακάριος Δαυὶδ θεοὺς τοῦ ὅλων θεόν· σὺ χαλινῷ καὶ ἐν κημῷ τὰς σιαγόνας αὐτῶν ἄγξαις, τοὺ μὴ ἐγγιζόντων θεοῦ σέ. εἰ δὲ καὶ τοῖς οὕτως ἔχουσι φρενὸς θεοσβάλλειν ἀναγκαῖον, πῶς οὐκ ἀν ἡγοῖτο τὸν ἄγαν σφαλερωτάτων τὸ ἐλέσθαι σιγὴν, καὶ μὴ ταῖς ὑμετέραις ἀκοαῖς σὺν ἐναπλειστάκις καθάπερ τι νᾶμα γλυκὺ καὶ ζωοποιὸν τῶν ἱερῶν γραμμάτων τὴν γνῶσιν, ὅπερ ἡμῖν καὶ πάλαι θεὸς ὑπισχνεῖτο, λέγων διὰ φωνῆς Ησαΐου· καὶ ἀντλήσατε ὕδωρ μετ' ἀφροσύνης ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ σωτηρίου. σωτηρίου δὲ πηγὰς εἰπὼν θαμοῦ τοὺς ἁγίους θεοφήτας, εὐαγγελιστάς τε καὶ ἀποστόλους, οἱ δὴ ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ καὶ σωτήριον τῷ κόσμῳ βρύουσι λόγον, χορηγοῦντος αὐτοῖς τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἅπασάν τε οὕτω καταφραίνουσι τὴν ὑπ' οὐρανόν. φέρε τοίνυν εἰς τὰ βάθη τῶν δι' αὐτῶν ἐννοιῶν καθι-

euangelizas Sion; exalta in fortitudine vocem tuam qui euangelizas Ieruſalem : exaltate, nolite timere. Etenim qui in ſacerdotum ordinem adſciti, eam ſortiti ſunt prouinciam, vt Chriſti omnium noſtrum ſaluatoris myſteria ediſſerant, populoque proponant, illi ſenſum nequaquam abiectum, humive repentem, aut ignauia victum, aut metu fractum obtinere debent; ſed ſublime velut incedentem, & quaſi in monte collocatum: quo nimirum ad eum modum comparati, eximiam illam verorum dogmatum venuſtatem rimari ac introſpicere, verbaque intrepide facere valeant; quantumuis ex iis qui ſacris informantur, nonnulli inſtar equorum inſolentium, qui infrenari non poſſunt, duros & intractabiles ſe præbeant. de quibus beatus Dauid ſummum illum rerum omnium opificem interpellans, ita ſcribit: *In camo & freno maxillas eorum conſtringe, qui non approximant ad te.* Quod ſi tali animo præditis nihilominus vim inferre oportet; quomodo abſurdum non fuerit apud vos ſilere, piiſque veſtris auribus ſacrarum literarũ notitiam, veluti dulcem quemdam viuificumque laticem nolle ſubinde inſtillare? Quod quidem Deus per Iſaiæ prophetæ vocem quondam locutus, eiuſmodi verbis nobis promittit: *Haurietis*, inquit, *cum gaudio aquas de fontibus ſalutaris.* Salutaris autem fontes appellamus ſanctos prophetas, euangeliſtas, & apoſtolos. hi enim ſalutari cælituſque hauſta doctrina mundum hunc irrigant, Spiritu ſancto imbuti, totumque hunc orbem lætificant. In eius proinde profunda ſenſa mentis oculos

Pſ. 31. v. 9.

Iſa. 12. v. 3.

coniicientes, veritatis inuentionem inde hauriamus. Quemadmodum ergo agricolæ fragrantissimos quosq; flores opportuno tempore ex agris decerpunt, decerptosque ac scite in calathis compositos dominis suis offerũt; quos illi mox beneuole, gratoq; animo complectuntur, eorumdemque decore ac venustate mirifice afficiuntur: ita nos, qui docendi munus suscepimus, ex diuina scriptura veluti ex agro quopiam non florum cito marcescentium decorem offerimus, sed sermonum doctrinæque, quæ per Spiritum sanctũ pietatis in Christum immarcescibilem venustatem continet, magnaque suauitate & vbertate illius mysterium redolet, fragrantiam. Scriptum
2.Cor.2.v.15 est enim, quod *Christi bonus odor sumus Deo.*

11.

En ergo reginæ pietatis amantissimæ, librum quem de recta & inculpabili in Dominum nostrũ Iesum Christum fide, qualis vestra esse debet, conscripsi, vobis offero. Decet enim vos sanctimoniæ & pietati apprime addictas, vna cum summo regni fastigio, caritatis quoque quæ est in Christum, corona redimiri. Hæc enim venerandis vestris verticibus iam aptata est, & vniuersorum Dominus gloria nunquam peritura vos condecorat. Attamen quo magis etiam condecoremini, Christi mysterium exacta & nequaquam adulterata notitia percipientes, oratiunculam composui, in qua illud vsquequaque
1.Cor.8.v.6. planum facio, quod sicut *vnus est* ἓν τε καὶ ἀκιβδήλευτον γνῶσιν ἔχουσας εἰς νοῦν, σωτήθηκα τὸ λογίδιον, διὰ πάσης εὐνοίας καταδηκνὺς, ὅτι ὥσπερ ὅστιν εἷς θεὸς ὁ πατὴρ,

Anno Christi 431.

ἔντες νοῦ, τῆς ἀληθείας τὴν εὕρεσιν ἐκεῖθεν ἀντλήσωμεν. γεωπόνοι μὲν οὖν ὄντες ἀγρῶν τὰ εὐοσμότατα τῶν ἀνθέων καὶ καιροῖς ἀποκείραντες, εἶτα ταῦτα τελάροις ἐνθέντες ἀποφέροισι τοῖς δεσπόταις· ὁ δὲ καὶ λίαν ἀσμένως προσίεταί τε, καὶ τοῖς ὄζουσιν ὑπαγάλλεται· ἡμεῖς δὲ, ὅσοι τὸ διδασκαλικὸν ἔχομεν ὑπηρέτημα, καθάπερ ὄζουσι τῆς θεοπνεύστου γραφῆς, ἐκ βυμάρητον δέμνιον προσκομίζομεν ἀνθέων, λόγοις δὲ μᾶλλον καὶ μυσταγωγίαν τὴν διὰ τοῦ πνεύματος, ἀμάραντον ἔχουσαν τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβείας τὸ κάλλος, εὐωδιάζουσάν τε καὶ μάλα πλουσίως τὸ αὐτοῦ μυστήριον. γέγραπται γάρ, ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ θεῷ.

β'.

Πρόσεμι δὴ οὖν αἰτοῦσιν λόγον ὑμῖν τῆς εὐσεβεστάτης βασιλίσσης. πεποίηται δέ μοι περὶ τῆς ὀρθῆς καὶ ἀμωμήτου πίστεως, ἥτις ἂν γένοιτο παρ' ὑμῖν εἰς κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. πρέπει γὰρ ὑμῖν δὴ μάλιστα ταῖς οὕτως ὁσίαις καὶ θεοφιλεστάταις, ὁμοῦ τοῖς τῆς βασιλείας ὑπερτάτοις αὐχήμασι, καὶ τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης στέφανον δυάσήσασθαι. ἤδη μὲν οὖν ταῖς ἀοιδίμοις ὑμῶν ἐφήρμοσται κορυφαῖς, καὶ ἀτελευτήτοις ὑμᾶς εὐκλείαις ὁ τῶν ὅλων καταφαιδρύνει θεός. ὑπὲρ γοῦν τοῦ καὶ ἐπὶ μείζονος καταλαμπρύνεσθαι, τοῦ κυρίου Χριστὸν μυστηρίου τὴν ἀκεραίαν

ANNO CHRISTI 431.

πὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα· οὕτω καὶ εἷς κύριος Ιησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα· εἰ δέ ὅπου πάντως καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. καὶ τὸν εἰς δύο μεριζόντων υἱοὺς τὸν ἕνα Χριστὸν καὶ υἱὸν καὶ κύριον, ὀρθὰ φρονεῖν ἐγνωκότες ἐκ ἀνεξόμεθα. οὐ γὰρ ἕτερον εἶναι φαμὲν υἱὸν τὸν πρὸ παντὸς αἰῶνος γεγννημένον ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, ἕτερον δὲ τὸν ἐπ' ἐσχάτοις καιροῖς γνόμενον ἐκ γυναικὸς, γενόμενον ὑπὸ νόμον· ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἢ πρὸ τῆς πρὸς σαρκα συνόδου καὶ ἑνώσεως λεκτέον, ἢ μετὰ ταῦτα ἐπ. ὁ γὰρ ἐκ θεοῦ πατρὸς κατὰ φύσιν υἱὸς, ἔμψυχόν τε καὶ ἔννουν ἑαυτῷ σῶμα λαβὼν, γεγέννηται σαρκικῶς διὰ τῆς ἁγίας παρθένου καὶ θεοτόκου Μαρίας, καὶ ἐκ εἰς σαρκα τραπείς· μὴ γένοιτο· πρόσληψιν δὲ μᾶλλον αὐτὸν, ἢ τροπὴν εἶναι θεὸς ἐκ ἠμέλησεν. μεμένηκε γὰρ καὶ οὕτω τῶν ὅλων δεσπότης.

Pater, ex quo omnia: ita vnum quoque esse Dominum nostrum Iesum Christum, per quem omnia: vnus omnino est Spiritus sanctus, in quo omnia. Qui autem vnum Christum & Dominum & Filium in duos filios diuellunt, nos recte sapere edocti, illos neutiquã sustinebimus. Non enim alium esse dicimus Filium eum, qui ante omnia sæcula ex Dei Patris substantia genitus est, & alium rursum, qui nouissimis temporibus ex muliere natus, & legi obnoxius factus est: sed vnum eumdẽque tam ante veram illam Verbi cum humana carne coniunctionem, quam post eamdem: quandoquidem Filius, qui naturaliter ex Deo Patre procedit, corpore animato, & mente perfecto, ex Deipara virgine Maria assumpto, natus est secundum carnem, nullo autem modo versus est in carnem: absit. Siquidem illam ita assumpsit, vt diuinitatem suam nulla ex parte læserit. manst namque & hoc quoque modo vniuersorum Dominus.

γ'.

Ταῦτα φρονεῖν δεδιδάγμεθα. σοφοὶ γὰρ ἡμᾶς παραγγέλμασιν τῶν ἁγίων ὑποκρίζοισι λόγοι πρός γε τὸ χαλῶσαι φιλοπονεῖν τὸ τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν ὅπ μάλιστα δοκοῦν, καὶ πλὴν τοῖς θείοις δόγμασιν ἀληθῆ κατασκέπτεσθαι· λεπτὸν σύνιέντες τοῖς περὶ Χριστοῦ λαλουμένοις τὸν νοῦν, καθαιροῦντες μὲν λογισμοὺς, καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς πλὴν ὑπακοὴν αὐτοῦ. ἑνὸς γὰρ δηαρότος, καὶ ὁμολογουμένου πᾶσι, ὅπ καὶ ἐν μορφῇ καὶ ἰσότητι τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς

III.

Et hæc quidem sentire edocti sumus. Quoniam sanctorum Patrum sermones, eorumdemque sanctiones sapienter admonent, vt magno studio diligenterque obseruemus, quid diuinæ scripturæ quam maxime consentaneum sit, subtilique sensu ad ea quæ de Christo exposita sunt, adhibito, veritatem diuinorum dogmatũ contemplemur, *consilia euertentes, & omnem altitudinem extollentem se aduersus cognitionem Dei; & captiuantes omnem intellectum in obedientiam eius.* Cum enim congruenter vno consensu fateantur omnes, naturale Dei Patris

2. Cor. 10. v. 5.

Verbum, quod in eiuſdem Dei forma & æqualitate exiſtit, non rapinam arbitratum eſſe ſe æqualem Deo; ſed forma ſerui accepta ſemetipſum exinaniuiſſe, ac in ſimilitudinem hominum factum, in humanoque habitu inuentum ſe humiliaſſe, ac ad mortem tandem vſque obediens factum crucis mortem ſubiiſſe. Neceſſariũ plane eſt eum qui eorum vim, quæ de Chriſto ſcripta extãt, recte diiudicare vult, pectus optimis ſententiis inſtructum habere; vt percipere valeat, quomodo Deus ſimul & homo idem ipſe Chriſtus exiſtat, & Deus eſſe ſine vlla alteratione aut mutatione perſeueret (immutabilis enim eſt Verbi natura) & exinanitionis humilitatem non reſpuat. neque enim qui diſpenſatoria ratione voluntariam noſtri cauſa humiliationem ſiſtinuit, de ſuis conſiliis erubeſcit. Oportet itaque illum & diuinitatis maieſtate conſpicuum videri, & a noſtræ rurſum humilitatis conditione, propter aſſumptam humanitatem, non prorſus alienum eſſe arbitrari. hoc enim diſpenſationis ratio poſtulat. Si enim Deus Verbum factum eſt caro, hoc eſt homo, iuxta illud: *Effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem;* neminem iure turbare debet, ſi qua nonnunquam humilia, qualia homines decent, diuinæ literæ de illo prodant. Spectet autem potius cæleſtem illius gloriam & maieſtatem ex diuina ſupremaque eiuſdẽ virtute & excellentia.

Phil. 2. v. 6.

Act. 2. v. 17. ex Ioel. 2.

IV.

Igitur quæ ſimpliciorum animos præ ceteris turbare poſſe videntur, perſpicuitate quanta fieri poterit maxima vſus, ea pro vi-

ὑπάρχων ὁ ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν λόγος, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ· ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. πᾶσά πως ἀνάγκη θεοφιλοῖς * ὑπονοίας ὑπάρχειν ἔχειν τὸν νοῦν, ὡς ἂν γένοιτο σκοπὸς διακρίνειν δι' μάλα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένων τὴν δύναμιν, ἵνα ἐν ταυτῷ θεός τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος ὁ αὐτὸς ὑπάρχων ὑπογνώσκηται, & τὸ εἶναι θεὸς ἀπαραποιήτως ἔχων· ἄτρεπτον γὰρ ἡ τοῦ λόγου φύσις· καὶ τὸ τῆς κενώσεως μέτρον οὐ προαπόλυτον. ἐπεὶ φθορὰ γὰρ οὐδαμῶς τοῖς ἰδίοις σκέμμασιν ὁ κένωσιν τὴν ἐκουσίαν οἰκονομικῶς δι' ἡμᾶς ὑπομείνας. δεῖ τοίνυν αὐτὸν καὶ τοῖς τῆς θεότητος ἀξιώμασιν ὁρᾶσθαι διαπρεπῆ, καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς σμικροπρεπείας ὑπεξαλλαγμένον διὰ τὸ ἀνθρώπινον, ἀπαιτούσης τοῦτο τῆς οἰκονομίας. εἰ γὰρ θεὸς ὢν ὁ λόγος γέγονε σάρξ, τουτέστιν ἄνθρωπος, κατά γε τό· ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα· θορυβείτω μηδένα, κἂν εἰ λέγοιτό τι πρὸς αὐτοῦ παρὰ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς, τὰ ὅσα ὀφθὲν ἀνθρωποπρεπῆ. ὠφελείτω δὲ μᾶλλον αὐτοῦ τὰ ὑπερκόσμιον δόξαν ὑπὲρ δυνάμεως καὶ ὑπεροχῆς τῆς θεοπρεποῦς τε καὶ ἀνωτάτω.

Anno Christi 431.

δ'.

Α ἆρ' ἂν μάλιστα πραλύειν εἰκὸς τὰ ἁπλουστέρων διανοίας νοῶ, ταῦτα δὴ κατά γε τὸ ἐγχωροῦν, καὶ ὡς

ANNO CHRISTI 431.

ἕνι καλῶς, διαβανοῶ πειράσομαι, φραζυθεὶς ἐκάστῳ ῥητῷ τ ἀποχρώσας λύσιν εἰς διασάφησιν, θεοῦ πάλιν ἡμῖν κατευθύνοντος ἢ τ εἰς τοῦτο τέλεον. δίδωσι γὰρ ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ, κατά φησιν ὁ θεσπέσιος μελῳδός. ἐν μὲν οὖν τῷ λόγῳ τῷ πρὸς ἡμᾶς γεγονότι πρὸς τὰς ἁγίας παρθένους, τ ἑτοιμοτέρων ῥητῶν, ἢ οὐδὲν ἐχόντων τὸ δυσχερὲς εἰς καταλῆψιν, πλείω ὅσιον πεποιήμεθα τ φράσεσιν· ἐν δὲ γε τῷ προκειμένῳ τῶν ἀσαφεστέρων πεποιήμεθα μνήμην. ἔδει γάρ, ἔδει τὸ θεοφιλὲς ὑμῶν κράτος ἢ ταῦτα εἰδέναι, κἀκεῖνα μὴ ἀγνοεῖν, ὡς ἂν δι' ἀμφοῖν τὸ ἀρτίως ἔχον εἰς γνῶσιν, καθάπερ λιφῶς, ταῖς διανοίαις ὑμῶν εἰσοικίζοιτο διανοίας. σκοπὸς δέ μοι τοῖς ἐφ' ἑκάστῳ διερμηνεύουσι βραχυλογεῖν ὡς οἷόν τε· προτέτακται γὰρ τ ἄλλων ὁ περὶ τ κενώσεως λόγος. ἰστέον δ' οὖν ὅμως ἐκεῖνο. ὅταν γὰρ ἡμῖν ὀνομάζηται Χριστὸς Ἰησοῦς, σὺν ἀνθρωπήσαντι καὶ σεσαρκωμένῳ προσήκει νοεῖν (ΚΓ) ἐκ θεοῦ παλαιὸς λόγον.

ε.

Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι παντὸς ἀνδρὸς κεφαλὴ ὁ Χριστός ἐστι· κεφαλὴ δὲ γυναικὸς, ὁ ἀνήρ· κεφαλὴ δὲ τοῦ Χριστοῦ, ὁ θεός. ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκὸς, τουτέστιν Ἀδάμ· ὁ δεύτερος ὁ ἐξ οὐρανοῦ, δῆλον ὡς ὅτι ὁ Χριστός. ἀλλ' ὥσπερ ἐφορέσαμεν τ εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τ εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου κατὰ τὸ γεγραμμένον (Κ΄.] ἐκοινῶ πρότερα γέγονεν ἡμῖν κεφαλὴ τοῦ γένους, τουτέστιν ἀρχὴ, ὁ ἐκ γῆς τε καὶ χοϊκός. ὅτε δὲ ὁ δεύτερος Ἀδὰμ καπωνόμασται Χριστὸς, κεφαλὴ

ribus explanare conabor, maioris lucis causa idonea solutione vnicuique sententiæ apposita; Deo rursus viam nostram in hoc etiam curriculo moderante. *Dat enim illi verbum euangelizantibus virtute multa,* quemadmodum diuinus Psaltes canit. Porro autem in eo commentario, quem ad sacras virgines exarauimus, illa abunde edisseruimus, quæ magis obuia, intellectuque faciliora videbantur: in hoc præsenti vero in obscuriorum explicatione versabimur. Par est enim, vt religiosa vestra maiestas & hæc sciat, & illa quoque non ignoret; quo per vtraque perfecta cognitio veluti lumen quoddam sanctissimis vestris mentibus inhabitet. Propositum est autem ita singula interpretari, vt summam vbique breuitatem consectemur. Ceterum disputationis huius exordium ab iis præcipue, quæ ad Verbi exinanitionem pertinent, facere lubet; vno hoc interim præmisso, cum Iesus Christus nominatur, non alium quam Dei Patris Verbum incarnatum, hominemve factum, eo nomine designari. Ps. 67. v. 12.

V.

Volo autem vos scire, quod omnis viri caput, Christus est; caput autem mulieris, vir; caput vero Christi, Deus. Primus homo, hoc est Adam, *de terra terrenus: secundus,* hoc est Christus, *de cælo cælestis. Igitur sicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem cælestis, sicut scriptum est.* Primum igitur generis nostri caput, hoc est primordium, Adam, de terra terrenus erat: quoniam vero Christus secundi Adami cognomentum sortitus est, eorum caput, hoc est principium, qui san- 1. Cor. c. 11. v. 3. 1. Cor. c. 15. v. 47.

ANNO CHRISTI 431.

ctificationis ſpiritu ad incorruptionem ſecundum illius imaginem per ipſum reformantur, conſtitutus eſt. Eſt itaque noſtrum ille principium, hoc eſt caput, quatenus homo apparuit: habet nihilominus & ipſe quoque caput, vt natura Deus eſt, nempe cæleſtem Patrem. ex eo namque Verbum Deus exiſtens, naturaliter genitum eſt. Quod autem idem ſit caput, quod initium, vel vnum hoc fluctuantium animos hic ſedare queat, quod vir mulieris caput eſſe perhibeatur. ex eo enim ſumpta eſt illa. Vnus itaque eſt Chriſtus & Filius & Dominus: qui quidem vt natura Deus, caput habet Patrem qui eſt in cælis: factus eſt autem nobis caput propter aſſumptæ carnis cognationem.

πέφυκεν, τουτέστιν ἀρχὴ τῆς δι' αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν ἀναμορφουμένων εἰς ἀφθαρσίαν δι' ἁγιασμοῦ τοῦ πνεύματος. ἐκοινώνησεν αὐτὸς μὲν ἡμῖν ἀρχὴ, τουτέστι κεφαλὴ, καθὸ πέφηνεν ἄνθρωπος. ἔχει γε μὴν κεφαλὴν αὐτὸς, ὡς φύσει θεὸς, τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς πατέρα· γεγέννηται γὰρ ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν θεὸς ὢν ὁ λόγος. ὅτι δὲ ἡ κεφαλὴ σημαίνει τὴν ἀρχὴν, ἐμπέδοι τὴν ἀλήθειαν τῆς τοῦ διαζόντων τὸν νοῦν τὸ, κεφαλὴν εἶναι ἄνδρα τῆς γυναικός· ἐλήφθη γὰρ ἐξ αὐτοῦ. εἷς ἄρα Χριστὸς καὶ υἱὸς καὶ κύριος, ὁ κεφαλὴν ἔχων ὡς θεὸς κατὰ φύσιν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς πατέρα, γεγονὼς δὲ ἡμῖν κεφαλὴ διά τοι τὸ κατὰ σάρκα συγγενές.

VI.

2. Cor. c. 8. v. 9. *Scitis enim gratiam Domini noſtri Ieſu Chriſti; quoniam propter vos egenus factus eſt, cum eſſet diues, vt illius inopia vos diuites eſſetis.* Obſerua hic clare & diuinæ immortaliſque naturæ eminentiam, & humilem rurſum humanæ naturæ conditionem, ac præterea vtriuſque vnitionem; eo quod vnigenitus vltro ad hanc ſeſe demiſit. Quoniam vt diuinitatis opes omnem orationis vim & copiam longe ſuperant; ita humana natura admodum inops & egena eſt; quippe cui omnia, quidquid tandem in bonis habet, cælitus a Deo impenſa ſint; & ante omnia illud eſſe ipſum, quo exiſtit. nam cum aliquando non eſſet, ad exiſtentiam a Deo euocata eſt. Qui ergo diues erat vt Deus, is ſponte egenus, noſtrique ſimilis factus eſt, quo humana natura in illo, ad excellentiæ diuinæ

ς'.

Γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι * δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσε, πλούσιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε.] ἄφατά δή μοι καὶ μάλα σαφῶς εἴρηται τοῦτοισι καὶ τὰ θείας τε καὶ ἀκηράτου φύσεως ὑπερέχειν, καὶ τὰ τῆς ἀνθρωπότητος μέτρων τὸ ὑφειμένον, καὶ πρὸς τούτῳ τὰ ἀμφοῖν εἰς ἑνότητα σύμβασιν, ἑαυτὸν καθέντος εἰς τοῦτο τοῦ μονογενοῦς. οὐδεὶς γὰρ λόγος διερμηνεύσειεν ἂν τὰ τῆς θεότητος πλοῦτον· πτωχὸν δὲ λίαν ἡ ἀνθρωπότης, ἧς πάντα ὅσα θεοσδοτά τε καὶ ἀνώθεν, ἅ αὐτὸ δὴ πρὸ πάντων τὸ εἶναι· κέκληται γὰρ παρὰ τοῦ θεοῦ πρὸς ὕπαρξιν ἐκ οὐσα ποτέ. Ἀλλ' ὁ πλούσιος ὡς θεὸς, ἐθελοντὴς ἐπτώχευσε, καὶ γέγονε καθ' ἡμᾶς, ἵνα λοιπὸν ἡ ἀνθρώπου φύσις τὸν τῆς θείας ὑπεροχῆς ὑφώμασιν τῷ Χριστῷ

* Al. ὑπὲρ

ANNO CHRISTI 431.

χυομένη, τὸ τῆς πλωχείας αἶχος ἀποσκυλάζοιτο. [σωπήχρε γὰρ ἡμᾶς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἐν Χεισῷ, καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, καθὰ γέγραπται.] ἀλλ' ἐκ ἂν ἐγεγόναμεν ἐν τούτοις, εἰ μὴ τὸν πλωχεύσαντα ἡμπέχετο φύσιν ὁ πλούσιος ὡς θεός. οὐ γὰρ που πλωχεύσειεν ἂν ὁ κτ' φύσιν ἰδίαν πλωχεύων ἄνθρωπος. πάθοι δ' ἂν τοῦτο πρεπωδέστερον ὁ πλούσιος ἀληθῶς, τουτέστιν ὁ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγος, ὅτε γέγονε καθ' ἡμᾶς. εἷς οὖν ἄρα ὅτι καὶ Χεισὸς καὶ υἱός.

faſtigium euecta, paupertatis confuſionem exueret. *Conreſuſcitauit enim, & cõſedere nos fecit Deus Pater in cæleſtibus in Chriſto Ieſu,* vt ſcriptum eſt. Atqui nequaquã huc euecti eſſemus, niſi diues vt Deus, pauperem atque inopem noſtram naturam induiſſet. Neque enim homo cum ſuapte natura pauper ſit, inops fieri recte dicitur: hoc autem illi conuenienter vſu veniſſe aſſeritur, qui citra omnem controuerſiam diues eſt, hoc eſt Dei Patris Verbum, poſteaquam homo noſtri ſimilis factum eſt. Vnus itaque eſt Chriſtus & Filius. *Epheſ. c. 2. v. 5.*

ζ.

Χεισὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα. γέγραπται γάρ· ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου.] τὸ νομικοῦ γράμματος ἐπάρατον ἀποφαίνοντος ἐν παραβάσει καὶ ἁμαρτίᾳ· ὁ μὴ εἰδὼς ἁμαρτίαν, τουτέστι Χεισὸς, ὑπενηνέγκατο τὴν δίκην, ψηφον ἄδικον ὑπομείνας, καὶ τὰ τοῖς ἐν ἀρᾷ πρέποντα παθὼν, ἵνα ὁ τῶν ὅλων δυτάξιος ὑπὲρ πάντων ἀποθανὼν, τῆς ἁπάντων ἀπειθείας λύσῃ τὰ ἐγκλήματα, καὶ ἀγοράσῃ τῷ ὑπ' οὐρανὸν ἅπαν τῷ ἰδίῳ. ἐκ ἂν οὖν γένοιτο εἰς ἁπάντων ἀνταξιος, εἰ μὴ μόνος ἄνθρωπος ἁπλῶς. εἰ δὲ δὴ νοοῖτο θεὸς σὺν σαρκὶ τῇ ἰδίᾳ παθὼν, ὀλίγα πρὸς αὐτὸν ἡ σύμπασα κτίσις, καὶ ἀπόχρη πρὸς λύτρον τῆς ὑπ' οὐρανὸν ὁ μιᾶς σαρκὸς θάνατος· ἰδία γὰρ μόνου τοῦ ἐκ θεοῦ πατρὸς φωνῆς λόγου.

VII.

Chriſtus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum: quia ſcriptum eſt: Maledictus omnis qui pendet in ligno. Lex eos maledictioni obnoxios decernebat, qui in peccatum aut præuaricationem incurriſſent. At vero peccati neſcius, hoc eſt Chriſtus, iniqua ſententia in ſe excepta, crucis ſupplicium ſubiit, eaq; pertulit, quæ maledicto obſtrictis iure debebantur; vt qui vniuerſorum precium exæquabat, vniuerſorum cauſa mortem perpeſſus, vniuerſos ab inobedientiæ crimine exolueret, & orbem vniuerſum ſuo ſanguine redimeret. Ceterum precium pro vniuerſorum peccatis vnus nequaquam perſoluiſſet, ſi purus homo tantum extitiſſet. Quod ſi vt Deus incarnatus, propriaque in carne mortem perpeſſus mente concipiatur, vniuerſa creatura modicum quid erit ipſi comparata; atque adeo ad humani generis liberationem vnius carnis mors abunde ſat fuerit. propria enim erat Verbi, quod ex Deo natum eſt. *Gal. 3. v. 13.*

VIII.

Hebr.2.v.9. *Eum autem qui modico quam angeli minoratus est, videmus Iesum propter passionem mortis, gloria & honore coronatum; vt gratia Dei pro omnibus gustaret mortem.* Diuinus Paulus hęc rursum de Christo omnium nostrum Saluatore

Hebr.1.v.6. commemorat: *Cum primogenitum,* ait, *introducit in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes angeli*

Ibid. v.3. *Dei.* Et iterum: *Qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, portansque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum nostrorum faciens, sedet ad dexterã throni maiestatis in excelsis; tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditauit. Cui e-*

Psal.2.v.7. *nim dixit aliquando angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te?* Quando ergo vnigenitus factus est primogenitus, & vnus e multis fratribus, tunc & in terrarum quoque orbem introductus dicitur: (nam secundum propriam naturam extra omnem creaturã degebat vt Deus) tunc & angelis minor factus asseritur, etiam si præstantius, quam illi, nomen sit sortitus: siquidem vox hæc, angeli, notionem ministerii præ se fert, seruilemque conditionem insinuat. mittuntur namque

Hebr. 1. v.14. in ministerium propter eos qui salutis hereditatem consecuturi sunt. At vero Filius eum denotat, qui existentiam substantialem naturalemque ex Patre habet. credimus namque illũ vere ac naturaliter ex Patre genitum esse. At quomodo is (inquis) angelis minor euasit, qui ab illis adoratur, vnaque cum Patre regni solium obtinet? In promptu est responsio. nam corpore quod mori posset, μενῳ, ὁ σωέδρῳ τῷ πατρί; ἀλλ' ἔστι σαφὴς ἡ πρόφασις. καθήκετο

η'.

Τὸν δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένον βλέπομεν Ιησοῦν, διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον, ὅπως χάριτι θεοῦ ὑπὲρ παντὸς [βίου] θανάτου.] ὁ δὲ θεσπέσιος Παῦλος τοῦτο πρὸς τῶν ἁπάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ ποιέμνιος λόγους· ὅταν δὲ εἰσαγάγῃ, φησὶ, τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει· καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι θεοῦ. καὶ πάλιν· ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τά πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καθαρισμὸν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ποιησάμενος, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς, τοσούτῳ κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσῳ διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα. τίνι γὰρ εἶπέ ποτε τῶν ἀγγέλων· υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε; ἀκούω ὅτε γένονε πρωτότοκος ὁ μονογενὴς, καὶ ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς, τότε καὶ εἰσεκομίζεσθαι φησὶν αὐτὸν εἰς τὴν οἰκουμένην· ἔξω γὰρ λόγου, κατὰ φύσιν ἰδίαν, τῆς κτίσεως, ὡς θεός· τότε καὶ ἠλαττῶσθαί φησιν αὐτὸν παρὰ τοὺς ἀγγέλους, καίτοι διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς λαχόντα τὸ ὄνομα. τὸ μὲν γὰρ, ἄγγελος, λειτουργίας ὅτι σημαντικόν, καὶ οἰκεῖον ἡμῖν ὑπεμφαίνει μέλλον· ἀποστέλλονται γὰρ εἰς διακονίαν διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν. ὁ δέ γε υἱὸς πῶς οὐκ παρὰ τοὺς ὑπάρξιν οὐσιώδη τε καὶ φυσικὴν καταστοχάζεται αὖ, ὅτι καὶ ἀληθῶς πῶς γέγονεν πεπροσκυνῆσθαι πιστεύομεν. πῶς ἠλαττῶται παρὰ τοὺς ἀγγέλους ὁ παρ' αὐτῶν προσκυνούμενος, καθήκετο

Anno Christi 431.

ANNO CHRISTI 431.

γὰρ σὺν τοῖς τῆς αὐθεσποτήτος μέζοσι, καὶ τὸ ἀποθνήσκειν πεφυκὸς σῶμα λαβὼν, ἴδιόν τε αὐτὸ ποιησάμενος, σὺν αὐτῷ πέπονθεν ἑκὼν, καὶ ταῖς αὐτοπάτωρ δόξαις τεθφυσθαι διὰ τὸ πάθος, ὡς δι' αὐτοῦ καταργήσας τὸν θάνατον, καὶ ἄτρεπτον ἀποφήνας τὴν φθορὰν, ἅτε δὴ καὶ ὑπάρχων ἀφθαρσία καὶ ζωή. ὅταν οὖν Ιησοῦν ὀνομάζῃ, καὶ ἠλαττῶσθαι λέγῃ παρὰ τοὺς ἀγγέλους αὐτὸν, οὐκ αὐθεσποτον μόνα μέρος καὶ ἰδικῶς, ἀλλ' αὐτὸν νοοῦμεν μονογενῆ προχωροῦντα τῇ τοῦ κόσμου οἰκονομικῶς τοῖς ἁγίοις ἀγγέλοις· ὅπ ἀληθείᾳ γέγονεν αὐθεσπος ὁ τῆς ἐκείνων ὑπεροχῆς ἠττώμενος. τὰ δὲ τῆς ὑπεροχῆς τοῖς ἁγίοις ἀγγέλοις, ὅπ καὶ ἔξω σαρκὸς, καὶ τοῦ τεθνάναι κρείττους εἰσί· γεγονότος σὺν τούτοις καὶ μόνου διὰ τὴν ἑκούσιον κένωσιν. ἀλλ' ὁ μονογενὴς παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένος διά γε τὸ τῆς αὐθεσποτήτος μέζον, ἐν ὑπεροχῇ θεότητος ὤν, προσκυνεῖται παρ' αὐτῶν, καὶ συνδυται θρόνοις, οἷς περιέχουσιν ἐκεῖνοι δοξολογοῦντες ἀεὶ, καὶ τὴν δυνάμεων αὐτὸν ὀνομάζοντες κύριον.

assumpto, ad humanæ naturæ infirmitates seipsum demisit, in eoque veluti proprio spontaneam mortem sustinuit. Ob eam porro mortem & passionẽ, summæ gloriæ coronam promeruit; quippe qui ipse, vtpote vita & incorruptio existẽs, & mortem per illam aboleuerit, & corruptionem nullarum virium esse declarauerit. Cum Iesum ergo nominat, & angelis minorem prædicat, non nudum nos hominem, seorsumque ac per se positum mente concipimus; sed ipsummet Vnigenitum propter incarnationis ordinem potiores partes angelis deferentem. Nam qui excellentiæ illorũ cedere prædicatur, is vere homo factus dignoscitur. Illa autem sanctorum angelorum eminentia in hoc posita est, & quod a carne sunt immunes, & quod morte existunt superiores: vtrisque autem propter voluntariam exinanitionem subiectus fuit Filius. Verum enimuero qui propter humanæ naturæ conditionem paululum ab angelis minoratus dicitur, is in deitatis excellentia existens ab illis adoratur, considetque in iis maiestatis thronis, quos illi vndequaque cingunt, indefesso laudum præconio illum extollentes, ac virtutum Dominum appellantes.

quaque cingunt, indefesso laudum virtutum Dominum appellantes. *Isa. 6.*

θ'.

Ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκεν αἵματος καὶ σαρκὸς, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι τὸν διάβολον· καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους, ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας.] τὰ παιδία φησὶν σὺν τούτοις, ἡμᾶς δηλονότι ὄντας ἐπὶ τῆς γῆς, κατά γε τὸ ἐν ψαλμοῖς ὑμνούμενον ὡς ὀκ

IX.

Quia ergo pueri communicauerunt carni & sanguini, & ipse similiter participauit iisdem: vt per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, hoc est diabolum; & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant seruituti. Pueros hoc loco nos appellat, qui in terris vitam degimus, iuxta illud psalmistæ in per- *Hebr. 2. v. 14.*

ſona Dei decantatum: *Ego*, in-
Pſal.81.v.6. quit, *dixi, dii eſtis, & filii excelſi omnes.* Nam quod attinet ad Dei voluntatem, manſuetudinemque naturaliter ipſi inſitam, ad vnum omnes eſſemus filii, neque quiſquam omnium ab illius familiaritate & amicitia alienus foret: verum quod mentem cupiditatibus & corporis perturbationibus vltro ſubmittamus, fit, atteſtante
Pſal.81.v.7. Dauide, vt veluti homines moriamur, & ſicut vnus de principibus cadamus. Sed quomodo carni & ſanguini communicauimus? Anima humana diuerſam a carne ſortita naturam, carni vnita, vnum, & illud quidem per ſui adiunctionem ratione præditum animal abſoluit, hoc eſt hominem. Ad eum itaque modum & Dei Verbum quoque non inanimæ, vt quidam opinati ſunt, ſed animatæ carni, modo quem humana mens non capit, ſeipſum vniens, ortumque ex muliere ducens, carni & ſanguini perinde ac vnus ex nobis communicauit. Atque ita vnus dumtaxat eſt Dominus Ieſus Chriſtus. Nam etſi Dei Verbum humanam naturam ſibi adſciuerit, nihilo tamen ſecius id quod erat permanſit. Quod ſi mortis imperium vt vita & Deus aboleuit, neceſſarium eſt, vt id quod mortem pertulit, ipſius proprium extiterit: quo nimirũ idem ipſe ex mortuis ad vitam rediens, corruptionem e medio ſuſtuliſſe, incorruptioniſque beneficium in totum genus noſtrum tranſmiſiſſe dici queat. *Sicuti enim in Adam*
1.Cor.c.15. v.22. *omnes morimur, ita omnes in Chriſto viuificabimur.* & iterum: *Nam vt per hominem mors, ita per hominem rurſum eſt reſurrectio mortuorum.* Verum quod mortem pro-

προσώπου θεοῦ· ἐγὼ εἶπα, θεοί ἐστε, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες. ὅσον γὰρ ἦκεν εἰς τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν, καὶ εἰς τὴν σύνοδον ἡμερότητα καὶ φύσιν αὐτῷ, πάντες ἂν ἦμεν τέκνα, καὶ ἀπώλιθεν ἂν οὐδεὶς τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειότητος. ἀλλ' ἢ φησιν ὁ Δαυὶδ, ὡς ἀνθρωποι ἀποθνήσκομεν, καὶ ὡς εἷς τῶν ἀρχόντων πίπτομεν, τοῖς τῆς σαρκὸς παθεσι τὸ οἰκεῖον ὑποφέροντες νοσῶ. πῶς οὖν ἄρα κεκοινωνήκαμεν αἵματος καὶ σαρκός; ψυχὴ γὰρ ἡ ἀνθρωπίνη φύσιν ἑτέραν ἔχουσα παρὰ τὴν σάρκα, τῇ πρὸς αὐτὴν θεσι καθ' ἕνωσιν, τὸ ἔν τε καὶ λογικὸν ἀπετέλεσε ζῶον, τουτέστι ἄνθρωπον. οὕτω τοιγαροῦν καὶ ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, ἐψυχωμένῃ σαρκὶ, καὶ ἐκ ἀψύχου κατά τινας, ἑαυτὸν ἀπορρήτως ἑνώσας, μετέσχεν αἵματος καὶ σαρκὸς παραπλησίως ἡμῖν, διὰ γυναικὸς δὲ δηλονότι τῆς ἐκ γυναικός. εἷς οὖν ἄρα κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, ὡς ἑνώσαντος μὲν ἑαυτῷ τὸν τοῦ θεοῦ λόγου τὸν ἄνθρωπον, μεμενηκότος δὲ καὶ οὕτως ὅπερ ἦν. εἰ δὲ αὐτὸς καταργήκε τοῦ θανάτου τὸ κράτος, ὡς ζωὴ καὶ θεὸς, ἴδιον αὐτῷ νοεῖσθαι πρέπει τὸ πεπονθὸς τὸν θάνατον, ἵνα ὡς αὐτὸς δυάσας καταργήσας λέγοιτο τὴν φθορὰν, καὶ εἰς ἅπαν ἡμῶν διαπέμψαι τὸ κράτος τῆς ἀφθαρσίας διὰ χάριν. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκομεν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιησόμεθα. καὶ πάλιν· ὥσπερ γὰρ δι' ἀνθρώπου θάνατος, οὕτω καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν.] ἐπεὶ δὲ ὅτι τῶν καθ' ἡμᾶς νοουμένης ἀνθρωπότητος ἐπέκεινα μέτρων τὸ πα-

ANNO CHRISTI 431.

τὸ παθῆσαι θανάτῳ, ἑνώσει φαμὲν, ἤγουν κοινωνίᾳ τῇ πρὸς σάρκα τε καὶ αἷμα τοῦ θεοῦ λόγου γενέσθαι καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπον· ἀπομεμηκέναι δὲ καὶ οὕτω θανάτου κρεῖττονα. θεὸς γὰρ ἦν ἐν σαρκί.

terere, res est humanæ naturæ facultatem excedens, propterea Dei Verbum vnione, hoc est, cum carne & sanguine communicatione, homo nobis similis effectum est; ita id tamen, vt morte superior remanserit. erat enim Deus in carne.

ι'.

Οὐ γὰρ δή που ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται. ὅθεν ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεὸν, εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθείς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι.] σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεσθαί φαμεν τὸν τοῦ θεοῦ λόγον. ἀνέφυ γὰρ ἐξ Ἰουδαίων τὸ κατὰ σάρκα, καὶ ὡμοιώθη κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς, κατά γε τὸ ἀναγκαῖον λαβεῖν τὸ τοῦ δούλου μορφὴν, καὶ τὸ ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενέσθαι, κατὰ φησιν ὁ μακάριος Παῦλος. κεχρημάτικε γὰρ οὕτω υἱὸς ἀνθρώπου, καὶ γέγονεν ἀδελφὸς τοῖς ἐκ σπέρματος Ἀβραὰμ, ἤγουν τοῖς σὺν αἵματι καὶ σαρκί. τίς οὖν ἄρα ἐστὶν ἡ τοῦδε προφάσις; ἵνα ἐλεήμων, φησὶ, γένηται, καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεόν. ἐλεήμων μὲν γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς ἡμᾶς γέγονεν ὁ Χριστὸς, ὡς τὸ νομικοῦ γράμματος κατακρίνοντος σὺν ἁμαρτηκότας, καὶ τὸ κολάζεσθαι δεῖν ἐπιφέροντος θάνατον τοῖς τὸ θεῖον ἀπαξιοῦσιν ἐντολήν· ἀθετήσας γάρ τις νόμον Μωσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει· δικαιοῖ γε μὴν καὶ πίστις Χριστὸς, καὶ τῶν ἀρχαίων ἁμαρτιῶν ἄνεσιν

X.

Nusquam enim angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. Vnde debuit per omnia fratribus assimilari; vt misericors fieret & fidelis pontifex ad Deum, vt repropitiaret delicta populi. In quo enim passus est ipse tentatus, potens est & eis qui tentantur, auxiliari. Dei Verbum Abrahæ semen apprehendisse asserimus. Nam secundum carnem ex Iudæis ortum est, & fratribus per omnia assimilatum; hoc est, seruili forma, iuxta Apostoli doctrinam, sumpta, aliorum hominum more nasci dedignatum non est. Hac enim de causa & filius hominis extitit, & eorum qui ex semine Abrahæ prodierant, hoc est, ex carne & sanguine constitutorum, frater effectum est. Ecquænam horum causa extitit? Non alia profecto, ait, quam vt misericors fideliſque pontifex in iis quę sunt ad Deum, fieret. Christus namque pontificem supra modum benignum & misericordem se nobis exhibuit. Etenim cum legis litera peccatis obstrictos condemnet, grauissimaque pœna illos qui Dei mandatum violassent, plectendos decernat: (*Irritam enim quis faciens legem Moysi, sine vlla miseratione, duobus vel tribus testibus moritur*) Christus per fidem iustificat, eosque qui lapsi sunt, a veteribus

Hebr. c. 2. v. 16.

Phil. 2. v. 7.

Hebr. c. 10. v. 28.

culpis absoluit. Factus est itaque misericors pontifex, vtpote legalem illam seueritatem diutius valere non sinens.

XI.

Fidelis vero pontifex; quoniam perpetuus ac constans, dignissimusque cuius promissis fides habeatur. De legalibus autem sacerdotibus longe aliter, Apostolo teste, res habet. *Et alii* (inquit is) *plures facti sunt sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere: hic autem eo quod maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium. Vnde & saluare in perpetuum potest accedentes per ipsum ad Deum; semper viuens ad interpellandum pro eis.* Obserua hic, quomodo non ad eorum qui peccatis se obstrinxerant, cõdemnationem pontifex factus sit, sed potius ad delictorum eorumdem purgationem ac propitiationem. Sed qualis, quæso, cum tentationis, tum sacrificii quoque illius modus extitit? Ait namque: *In quo passus est ipse & tentatus, potens est iis qui tentantur, auxiliari.* Sane tentatus perstitit, & crucis supplicium patienter sustinuit. Ceterum Filius Deo & Patri impollutum sacrificium semetipsum obtulit; nempe quo per propriam carnẽ opem illis ferre posset, qui cum molestiis & tentationibus conflictantur. *Vna enim oblatione consummauit in sempiternum sanctificatos.* Ipse proinde secundum humanam naturam factus est pontifex, quamquam vt Deus est, ab omnibus illi sacrificetur. Ipse est, qui secundum carnem factus est victima. Ipse idem rursum est, qui secundum diuinitatis auctoritatem peccatis nostris propitius ac clemens est. Vnus est ergo Dominus Iesus Christus.

Hebr. c.7. v.23.

Hebr. c.2. v.18.

Hebr. c.10. v.14.

τοῦ ἠδεννήκοτας. γέγονε τοίνυν ἐλεήμων ἀρχιερεὺς, ἐκεῖνα τὰς νομικὰς ἀποτομίας κρατεῖν ἐπιτρέπων. ANNO CHRISTI 431.

ια'.

Πιστὸς δὲ, ὅπ μόνιμος, καὶ διωνεκὴς, καὶ ἀξιολόγεως εἰς πίστιν ἡμῖν ἐπισκελμένων. ὡς γὰρ αὐτός που πάλιν φησὶν ὁ θεσπέσιος Παῦλος περὶ τὴν κτ' νόμους ἱερέων· καὶ ὁ μὲν πλείονές εἰσιν ἱερεῖς γεγονότες, διὰ τὸ τῷ θανάτῳ κωλύεσθαι παραμένειν· ὁ δὲ διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην. ὅθεν καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν. ἄδηλον δὲ, ὅπως ἐκ εἰς καθάρσιον τὴν ἡμαρτηκότων γέγονεν ἀρχιερεὺς, εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι δὲ μᾶλλον τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. ὁ δέ γε τῆς πειρασμοῦ καὶ τῆς θυσίας ὁποῖος ἂν εἴη ζήτος; ἐν ᾧ, φησὶ, πέπονθεν αὐτὸς πειρασθεὶς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι. διεκαρτέρησε γὰρ πειραζόμενος, καὶ ἐνέμεινε σταυρόν. πλὴν ἑαυτὸν ὁ υἱὸς ὡς ἄμωμον ἱερεῖον προσηκόμισε τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, ἵνα διὰ τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς βοηθήσῃ τοῖς κάμνουσι καὶ πειραζομένοις. μιᾷ γὰρ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγιαζομένους. αὐτὸς οὖν ἅμα γέγονεν ἀρχιερεὺς καὶ τὸ ἀνθρώπινον, καίτοι παρὰ πάντων τὰς θυσίας δεχόμενον θείκως. αὐτὸς τὸ θῦμα καὶ τὴν σάρκα· αὐτὸς ὁ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἱλασκόμενος κατά γε τὴν θεότητος * δύναμιν. εἷς οὖν ἄρα κύριος * Gr. Ἰησοῦς Χριστός.

Anno Christi 431.

ιβ'.

Ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃν οὐκ οἴδατε· ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃν οἴδαμεν· ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστί.] Φαίη τις αὖ ἴσως, ἀνάρμοστον εἶναι τῇ θείᾳ καὶ ἀνωτάτω τῆς λόγου φύσει τὸ προσκυνεῖν. εἶτα πῶς, εἴπερ ὄντως θεὸς ἀληθῶς ὁ Χριστὸς, ἐὰν ᾖ τοῖς ὀφείλουσι προσκυνεῖν ὁρᾶται σωτηριακῶς; τί οὖν ἄρα πρὸς τοῦτο φαμέν; εἰ μὲν γυμνῇ τῇ θεότητι ἐν θεοῦ πατρὸς προφήτου λόγον ἀφῖχθαι πιστεύομεν εἰς τόνδε κόσμον, ἀνάρμοστον κομιδῇ τὸ χρῆμα αὐτῷ· προσκυνεῖται δὲ μᾶλλον, ἤπερ αὐτὸς ἑτέρῳ προσκυνεῖ. εἰ δὲ μορφὴν δούλου λαβὼν, καὶ τῆς προσκυνούσης ἀνθρωπότητος τὸ μέτρον ἐκ ἁπλώσας, κεχρημάτικεν υἱὸς ἀνθρώπου, ἡ προσκύνησις ἔσται τῆς οἰκονομίας, καὶ πρέπουσα μᾶλλον τοῖς τῆς κενώσεως μέτροις, ἐκ αὐτῆς καθ' μόνας τῆς φύσεως τοῦ λόγου. ἐπεὶ πῶς ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστὶν ἡ σωτηρία; οὐ γάρ που φαίη τις ἄν, καθὸ νοεῖται καὶ ἔστι λόγος, ἐξ Ἰουδαίων ὑπάρχειν αὐτόν· ἀλλὰ καθόπερ ἐστὶ τοῖς σὺν σαρκὶ καὶ αἵματι γεγονὼς ἀδελφὸς, διά τοι τὸ ἐπιλαβέσθαι σπέρματος Ἀβραάμ. εἷς οὖν ἄρα Χριστὸς, κἂν προσκυνεῖν λέγηται * διὰ τὸ ἀνθρώπινον, καίτοι παρὰ πάσης τῆς κτίσεως προσκυνούμενος ὡς θεός.

*ꝯ

ιγ'.

Ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με.] ποῦ γάρ ἐστιν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, εἰ πληροῖ τὰ πάντα τῇ τῆς θεότητος φύσει; πῶς οὖν πέμπεται παρὰ τοῦ πατρός; πῶς δὲ καὶ ὑπάγει πρὸς αὐτόν; ἐκοῦν πέμπεται μὲν ἀνθρω-

XII.

Vos adoratis quem nescitis; nos adoramus quem scimus; quia salus ex Iudæis est. Obiecerit fortassis hic quispiam, alterum adorare in supremam illam diuinamq; Verbi naturam minime conuenire. Si ergo Christus verus Deus est, quomodo inter eos sese connumerat, qui adorare debent? Quid, quæso, ad istud respondebimus? Si enim Dei Patris Verbum cum nuda solaque diuinitate in mundum apparuisse credimus, nullo modo alterum adorare, illi conueniet. Ipsum namque adoratur verius, quam alium quemcumque adorat. Quod si formæ quam susceperat, humilitatem, adorantisque naturæ conditiones non auersatum, hominis filius effectũ est; iam sane adoratio dispensationis ordini, exinanitionisque conditioni congruet; Verbi autem naturæ seorsum per se consideratæ, nequaquam. Nam nisi hoc statuatur, quomodo salus ex Iudæis esse intelligi potest? Neque enim dicere fas est, Verbum secundum quod per se consideratur, ex Iudæis esse: est autem ex illis, quatenus eorum qui carne & sanguine constant, frater effectum est, Abrahæque semini coniunctum. Vnus itaque est Christus, qui quidem vt homo adorat; vt autem Deus, ab vniuersa creatura adoratur. Ioan. c. 4. v. 22.

XIII.

Adhuc modicum tempus vobiscum sum, & vado ad eum qui misit me. Si diuinitatis natura omnia implet, vbi, quæso, Dei Verbum non existit? Qua igitur ratione mittitur a Patre? Aut quo rursum modo ad eum reuertitur? Mittitur itaque secundum humanam Ioan. c. 7. v. 33.

naturam, prædicare captiuis remissionem, & cæcis restitutionem visus. hoc enim missionis illius ratio & modus exigebat. Sed & idem quoque vadit ad Deum Patrem: verum non pari omnino modo. Vadit enim vt pote in corpore ad cælum rediens, vt nimirum paterno vultui pro nobis, sicut scriptū est, appareat. Quod si quis missionis vocabulum de ipso quoque Verbo dictum accipiat, neminem id turbet: siquidem scripturæ diuinitus inspiratæ mos est istiusmodi locutionibus nonnunquam vti; non quod diuinam illam cælestemque naturam loco circumscribere aut definire velit (nouit enim illam corporis expertem, omnique termino & loco superiorem esse) sed quod eiusmodi humanis vocibus ea nobis manifestare contendat, quæ mentis alioqui nostræ captum excedunt. Nam & ipse quoque Saluator Paracletum sese ad nos missurum promittit, cum tamen Spiritus sanctus omnia impleat, iuxta illud: *Spiritus Domini repleuit orbem terrarum.*

Luc.c.4. v.19.

Hebr.c.9. v.24.

Ioan.c.16. v.26.

Sap.1.v.7.

XIV.

Cum exaltaueritis Filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum. Iudaicæ insaniæ, qua in Christum efferebantur, causas beatus Ioannes exponens, ita scribit: *Propterea Iudæi persequebantur Iesum, quia non solum soluebat sabbatum, sed & Patrem suum dicebat Deum, æqualem faciens se Deo.* Alibi eosdem isthæc impie euomentes inducit: *De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia; quia tu homo cum sis, facis teipsum Deum.* Igitur in illum credere nulla ratione volebant, quandoquidem purum tantum vulgaremque ho-

Ioan.c.8. v.28.

Ioan.5.v.18.

Ioan.c.10. v.33.

πίνως καθ' ὅτι τῆς ἀποστολῆς ζῆπον καὶ λόγον, ἵνα κηρύξῃ μὴ αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, τυφλοῖς δὲ ἀνάβλεψιν. ὑπάγει γε μὲν πρὸς τὸν πατέρα θεὸν, ἐπὶ κῦρ τὸ ἴσον ζῆπον, ἀλλ' οἷον *ἐν σώματι ἀναφοιτήσας εἰς οὐρανὸν, ἵνα ὑπὲρ ἡμῶν ἑαυτὸν ἐμφανίσῃ τῷ προσώπῳ τοῦ παρῆς, κατὰ γέγραπται. εἰ δὲ δὴ καὶ ἐπ' αὐτῷ τοῦ λόγου τὸ ἀπεστάλθαι λαμβάνοιτο, χαλεπαινέτω μηδείς· ἔθος γὰρ τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ καὶ ταῖς τοιαύταις ἐξ' ὅτε κεχρῆσθαι φωναῖς, καὶ οὐ τόποις καὶ περιγραφαῖς τὴν θείαν τε καὶ ὑπερκόσμιον ὑποφέρειν φύσιν· οἵδε γὰρ οὐσίαν ἀσώματον, καὶ περιορισμῶν ἐπέκεινα, καὶ τοῦ ἐν τόπῳ νοεῖσθαι μακράν· φωναῖς δὲ μᾶλλον ταῖς ἀνθρωπίναις τὰ ὑπὲρ νοῦν ὄντα ⟨ῳ⟩ ἐν ἡμῖν πράττειν καταδηλοῖ. ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ὁ σωτὴρ πέμπειν ἔφασκε πρὸς ἡμᾶς ⟨ν⟩ παράκλητον, καίτοι πληροῦντος τὰ πάντα τοῦ ἁγίου πνεύματος· πνεῦμα γὰρ κυρίου, φησὶ, πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην.

*Ioan.5.v.18.

ιδ'.

Ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι.] τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀπονοίας, ὡς ὑπὸ Χριστῷ πεποίηται, τὰς αἰτίας ἐξηγούμενος ὁ *μακάριος Ἰωάννης· διὰ τοῦτο, φησὶν, ἐδίωκον ⟨ῳ⟩ Ἰουδαῖοι ⟨ῳ⟩ Χριστὸν, ὅτι οὐ μόνον ἔλυε τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγε ⟨ῳ⟩ θεὸν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ θεῷ. εἰσκεκόμικε δέ που καὶ αὐτοῦ λέγοντας αὐσίως· περὶ καλοῦ ἔργου σε λιθάζομέν, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας· ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὤν, ποιεῖς σεαυτὸν θεόν. ἐκοῦ ἀπροσδέκτον τὸ ἐπ' αὐτῷ πεποιῆσθαι πά-

*Ioan.c.10. v.33.

*Ἀνδρέου Καισαρείας

ANNO CHRISTI 431.

σιν, ἀνθρωπον μὲν εἶναι νομίζοντες αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ ψιλὸν, ἠγνοηκότες ὃ ὅτι θεὸς ὢν ὁ λόγος ἐπελάβετο σπέρματος Ἀβραὰμ, καὶ κεκοινώνηκεν αἵματος καὶ σαρκὸς ἀπαραπλησίως ἡμῖν· πλὴν ὅτι ἀπέστη τῆς ἁμαρτίας θεός. ἄτρεπτος γὰρ καὶ φύσιν ὢν, καὶ διὰ παντὸς ὡσαύτως ἔχων. ὅταν οὖν, φησὶν, ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι. ἐσταυρώθη μὲν γὰρ ἀνθρωπίνως, ἀνέβλεψε δὲ θείκως καὶ πεπίστευται διὰ τῆς ἀναστάσεως ὅτι καὶ θεός ἐστι, καὶ θεοῦ κατ' ἀλήθειαν υἱός. εἰ δὲ πεπίστευται πρὸς ἡμῶν οὐχ ὡς ἕτερον διακρίνας, ἐγηγερμένον δὲ μᾶλλον αὐτὸν· πᾶσά πως ἀνάγκη διὰ τὴν οἰκονομίαν ἴδιον αὐτοῦ σῶμα νοεῖσθαι τὸ πεπονθὸς θάνατον, ἵνα καὶ αὐτὸς διακρίνωμεν λέγοντες, καίτοι τὴν φύσιν ἀθανάτως ὢν ὡς θεός. ἑνὸς γὰρ Χριστοῦ καὶ υἱοῦ θάνατον καταγγέλλοντες, καὶ ὁμολογοῦντες τὴν ἀνάστασιν, δικαιούμεθα διὰ πίστεως. ἑκατὸν ὁ αὐτὸς ὡς εἷς τε καὶ μόνος ὑπάρχων Χριστὸς Ἰησοῦς, ἀποθανεῖν μὲν ἀνθρωπίνως κατὰ σάρκα λέγεται, ἐγηγέρθαι δὲ *εἰκὸς ὡς ζωή. *Δῶρος

ιε'.

Προσήεσάν ποτε τῷ Χριστῷ λέγοντες Ἰουδαῖοι· ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, εἰπὲ ἡμῖν παῤῥησία. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε. τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.] τί δὴ ἄρα καὶ τοῦτο φασὶν οἱ διοξάζοντες ἀμαθῶς εἰς υἱὸν δύο, καὶ εἰς δύο Χριστοὺς, τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν; πρὸς τίνος ἔφασκον οἱ Ἰουδαῖοι· εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, εἰπὲ ἡμῖν παῤῥησία;

minem esse putabant; ignari Deũ Verbum semen Abrahæ apprehendisse, carnique & sanguini perinde ac nos communicasse; quamuis ob id Deus esse non desiisset: siquidem secũdum naturam immutabilis, perpetuoque ipse idem est. Ait ergo: *Cum exaltaueritis Filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum.* Quamuis enim secundum humanam naturam crucis supplicium pertulit, diuina tamen virtute resurrexit. Propter resurrectionem autem & verus Deus, & verus rursum Dei Filius creditus est. Quod si eum non alterum exsuscitasse, sed ipsum resurrexisse credimus; corpus vtique, quod mortem perpessum est, proprium illius dispensatorie extitisse statuamus oportet: quo hac nimirum ratione & ipse quoque, licet suapte natura immortalis sit vt Deus, resurrexisse dici queat. Vnius enim eiusdemque Christi & Filii mortem annuntiantes, & resurrectionem confitentes, iustificamur per fidem. Vnus igitur idemque & solus Christus Iesus, vt homo secundum carnem mortuus; vt Deus autem & vita, resurrexisse dicitur. *Hebr.c.2. v.14.* *Ioan.c.8. v.28.*

XV.

Circumdederunt ergo eum Iudæi, & dicebant ei: Quousque animam nostram tollis? Si tu es Christus, dic nobis palam. Respondit illis Iesus: Locutus sum vobis, & non creditis. opera quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me. Ecquid hic, quæso, dicunt, qui vnum Dominum nostrum Iesum Christum in duos filios, totidemque Christos stulte diuellunt? De vtro Iudæi aiebãt: Si tu es Christus, dic nobis palam? Vter rursum illorum prædi- *Ioan.c.10. v.24.*

cabat: Opera quæ ego facio in nomine Patris mei, illa teſtimonium perhibent de me? Vtrius tãdem Patrem Deum eſſe ſtatuemus? eius ne, qui ex muliere ortum ducit, vt ſeorſum per ſe animo concipitur; an vero ipſius Vnigeniti? Atqui diuina opera vi propria patrare, res eſt quæ humanæ naturæ vires, eiuſdemque facultatem longe multumq; vincit. Quia ergo Chriſtus eadem quæ Pater opera perficiebat, vtique non erat purus homo, ſed Deus carne & ſanguine veſtitus, vt profecto maneret quod erat. Ad hunc ergo modum affectus, paria cum ſuo genitore præſtabit: myſteriique huius ratio ita explicata, reprehenſione apud ſanæ mentis homines vacat.

Ὡς δὲ ὁ λέγων· τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ; πότερον ἕνα Φαμὲν ἴδιον πατέρα θεόν; ἆρα τὸν ἐκ γυναικὸς ἀνὰ μέρος τε καὶ ἰδικῶς νοουμένου; ἢ τὸν μονογενοῦς; καίτοι τὸ δυνάσθαι κατορθοῦν τὰ τῆς θεότητος ἔργα, πρέποι ἂν ἐκ δυσσεβείας φύσεως πόθεν; πολλοῦ γε δεῖ. ὅπερ δὲ ἐπλήρου Χριστὸς τὰ ἔργα τοῦ πατρός, ἐκ δυσσεβοῦς ἂν νοοῖτο ψιλὸς, θεὸς ὢν μᾶλλον σὺν αἵματι καὶ σαρκὶ, μεμενηκὼς ὅπερ ἦν. ἰσουργὸς γὰρ οὕτως ἔχων τῷ ἰδίῳ γεννήτορι· καὶ τοῦ μυστηρίου λόγον καταμωμήσαιτο δ' ἂν οὐδεὶς τῶν εὖ φρονούντων. Anno Christi 431.

XVI.

Puer autem creſcebat, & confortabatur ſpiritu, plenus ſapientia; & gratia Dei erat in illo. & infra: *Ieſus proficiebat ſapientia & ætate & gratia apud Deum & homines.* Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum vnum omnino eſſe affirmantes, humanaque ac diuina ex æquo eidem tribuentes, exinanitioni quidem vere conuenire aſſerimus cum corporei incrementi ſuſceptionem, tum corpulentarũ quoque partium ſucceſſiuam conſolidationem & confirmationem; tum hoc ipſum denique, quod ſapientia impleri videretur: quandoquidem vna cum incremento corporis per congruentes veluti progreſſus, ſapientia illius quotidie magis magiſque foris ſeſe prodebat. Et hæc quidem, vt dixi, carnis diſpenſationi, & humiliationis conditioni competebant. At vero perpetuam conſtantemque perfectionem obtinere, necnon ſapientiam eſſe, id in ipſius

Luc. c. 2. v. 40.

Ibid. v. 52.

ιε'.

Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε, καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, πληρούμενον σοφίας· καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτῷ. καὶ πάλιν· Ἰησοῦς προέκοπτεν ἡλικίᾳ καὶ σοφίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις.] ἕνα λέγοντες κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ αὖπω προσνέμοντες τά τε ἀνθρώπινα καὶ θεοπρεπῆ, τοῖς μὲν τῆς κενώσεως μέτροις πρέπειν ἀληθῶς διαβεβαιούμεθα τό, τε τῇ σωματικῇ αὔξησιν ὑπαδέχεσθαι, καὶ μὴν καὶ τὸ κραταιοῦσθαι, τῇ τοῦ σώματος ἀθρωμένων μορίων καὶ βεβαιώσει· καὶ αὐτὸ δὲ τὸ δοκεῖν πληροῦσθαι σοφίας, διά γε τὸ οἱονεὶ προϊὸν ὑπόδοσιν τῇ τοῦ σώματος ἡλικίᾳ πρεπωδεστάτην τῆς ἐνούσης αὖπω σοφίας δυαφοιτᾶν τῇ ἐκφάνσει. καὶ ταυτὶ μὲν, ὡς ἔφην, τῇ μὲν σαρκὸς οἰκονομίᾳ πρέποι ἄν, καὶ τοῖς τῆς ὑφέσεως μέτροις. τῇ δέ γε φύσει τοῦ

ANNO CHRISTI 431.

λόγου πρέποι αὖ πάλιν τὸ ἀεὶ τελέως ἔχειν, καὶ εἶναι σοφίαν. αὖξει τοιγαροῦν ἀνθρωπίνως τὸ ὡς ἐν κενώσει τυχὸν ὑφειμένῳ· αὖξει δὲ ὁμοίως τὰ θεοπρεπῆ θείκῶς. ὁ γὰρ δι' τῆς μὲν σαρκὸς οἰκονομίας ζόφος τε καὶ λόγῳ οἶδεν ὄντα αὐτὸν καθ' ἡμᾶς, καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς· ὑπερέχοντα μὲν τῆς κτίσεως μέτρων ὡς θεόν· ἑαυτὸν δέ πως μονονουχὶ καὶ ἡττώμενον, καθὸ πέφηνεν ἄνθρωπος. ποῦ γὰρ ἡ ταπείνωσις, ἣν ὑπεμείνεν ἑκών, εἰ παραιτοῖτο τὰ ἀνθρώπινα; πλὴν ἐκ τῶν αὐτοῖς ἢ τῆς λόγου νοεῖται φύσις, οἰκειοῦται δὲ μᾶλλον αὐτὰ μὲν τῆς ἰδίας σαρκός· καθάπερ ἀμέλει καὶ τὸ πεινᾶν καὶ διψᾶν, κἀ τὸ λέγεσθαι καμεῖν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας. ὅταν οὖν ἀκούῃς· τὸ δὲ παιδίονηὔξανε, καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, πληρούμενον σοφίας· δέχου πρὸς ἀπολογίαν τῆς μὲν σαρκὸς οἰκονομίας τὸ μυστικόν. ὅτι γὰρ ἦν θεὸς ἐν σαρκὶ, πιστώσεται λέγων αὐτὸς ὁ μακάριος εὐαγγελιστής· ὅτι χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτῷ. οὐ γὰρ ὡς χάριν ἔχων παρ' ἑτέρου θεοῦ, χάριν ἔχειν λέγεται θεοῦ, ἀλλ' ὅτι χάριν εἶχε τὸ παιδίον, ἥπερ αὖ πρέπει θεῷ. καὶ γὰρ ἦν τε καὶ ἔστι θεὸς ὁ λόγος, καὶ ἐν σαρκὶ πεφηνὼς, τουτέστιν ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς. εἰ δὲ δὴ λέγοιτο χάριν ἔχειν, ἤγουν προκόπτειν ἐν χάριτι παρά τε θεῷ καὶ ἀνθρώποις, τὸ ἀπεικὸς οὐδέν· εἰ καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ ἀπεδέχετο τὴν οἰκονομίαν, καὶ αὖ δὲ τὸν υἱὸν οἰκειούμενον τὰ σαρκικὰ, διὰ τὸ τῷ μυστικῷ πρέπον τε ὁμοῦ καὶ τὸ χρήσιμον.

Verbi naturam quadrat. Tam ea igitur illius sunt quæ ad exinanitionem pertinent, quam ea rursum quæ ad diuinæ naturæ excellentiam spectant. Etenim ratio moduſq; dispensationis cum carne eumdem & nobis similem, & nobis rursum superiorem agnoscit. Quemadmodum enim omnis creaturæ conditionem multis partibus excellit vt Deus; ita vt homo semetipso quodammodo minor existit. Quorsum enim humiliatio, in quam vltro se demisit, si quæ humanæ naturæ sunt propria non agnoscit? Non tamen in ipsis agnoscitur Verbi natura; sed potius vna cum propria carne ea omnia sibi adsciuit, cuiusmodi sunt, esurire, sitire, & itineris labore frangi. Cum igitur audis: *Puer autẽ crescebat, & confortabatur spiritu, plenus sapientia;* dispensationis cum carne mysterium in causæ patrocinium assume. Quod autem Deus erat in carne, id euangelista hac ratione confirmat: Quoniam, inquit, gratia Dei erat in illo. Nec enim Dei gratiam habere dicitur, quasi ab alio Deo illam mutuatus fuerit; sed quod, cum puer esset, eiusmodi gratia ornatus erat, qua Deum decebat: quandoquidem Deus Verbum erat, & est, etiam si in carne apparuerit, nobisque similis effectus sit. Nihil proinde absurdi, aut a ratione alienum asseritur, si etiam gratiam habere, hoc est gratia apud Deum & homines proficere dicatur. nam ipse Pater tam ipsam carnis dispensationem, quam ipsum etiam Filium quæ carnis sunt propria, propter vtilitatem mysteriique conuenientiam sibi adsciscentem, accepta habebat.

Luc. c. 2. v. 40.

XVII.

Matth.24. v.36. Marc. 13. v.31. *De die autem illa & hora nemo scit, neque angeli cælorum, neque Filius, nisi solus Pater.* Si Christum vnum (obiiciunt illi) hoc est Dei Verbum incarnatum, id est hominem factum esse certo statuitis, quomodo is consummationis diem ignorauit? Respondemus, diuinorum secretorum ignorationem neq; probrosam esse creaturæ, neque eidem quoque inusitatam. Scriptum est enim: *Quis nouit mentem Domini?* Si ergo Filius, quatenus homo factus est, *Hebr.2.v.7.* *paululum ab angelis minoratus* dicitur, (nam vt Deus, vniuersæ creaturæ præstat) quid mirum est, si æque atque angeli, Dei secreta ignorare perhibetur; licet is Dei Patris sapientia & virtus sit? Dei vero Patris sapientia non potest *1.Cor.1. v.24.* ea nescire, quæ in ipso abdita latent. Si enim Spiritus omnia, etiam profunda Dei scrutatur, & ille Christi Spiritus est, quomodo *1.Cor.2. v.10.* id nesciret, quod illius Spiritus exacte callet? Quare licet vt homo aliquid nesciuisse dicatur, vt Deus tamen omnia norat. Etsi ergo vt homo ignorationem præ se ferret, dum de Lazaro, *Vbi posuistis eum?* percunctaretur; mox tamē, *Ioan.c.11. v.34.* dum potenti virtute ex mortuis illum exsuscitat, Deum se esse aperte declarat. Tribuentes igitur incarnationis dispensationi ea quæ hominis sunt, seruemus etiam, qua decet pietate, illi qui instar nostri factus est homo, ex Deo genito Verbo, quæ ipsi vt Deo conueniunt.

XVIII.

Matth.27. v.42. *Clamauit Iesus voce magna, dicens: Deus meus, Deus meus, vt quid me dereliquisti?* Numquid ipsum quoque Verbum, quod ex

ιζ'. Anno Christi 431.

Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὔτε ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, οὔτε ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ.] εἰ Χριστὸν ἕνα, φασίν, ὁμολογεῖν ἐγνώκατε τὸν θεοῦ λόγον σεσαρκωμένον, ἥνωται σὺν ᾧ προσκυνητὸν, πῶς ἠγνόησε τὴν τῆς σωτηρίας ἡμέραν; φαμὲν οὖν, ὅτι τὰ ἀγνοῆσαι τυχὸν τὰ τοῦ θεοῦ μυστήρια, οὔτε ἀσεμνήδες, οὔτε μὴν ἑτέρως ἀπρεπὲς ἂν εἴη τῇ κτίσει. Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου ὃς τὸ γεγραμμένον; καὶ εἰ λέγεται βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττῶσθαι ὁ υἱός, καθὸ γέγονεν ἄνθρωπος δηλονότι, καίτοι κτίσεως ἁπάσης ὢν ἐπέκεινα θείκως· τί τὸ θαῦμα, κἂν ὁμοῦ τοῖς ἀγγέλοις ἀγνοεῖν λέγηται τὰ τοῦ θεοῦ μυστήρια, καίτοι σοφία καὶ δυνάμις ὑπάρχων αὐτός; εἶτα πῶς ἂν ἠγνόησεν ἡ σοφία τὸν πατρὸς τὰ τοῦ ἀνδρὸς κεκρυμμένα; καὶ εἰ τὸ πνεῦμα λέγεται πάντα ἐρευνᾶν, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ, πνεῦμα δὲ ὄντι τοῦ * Χριστοῦ, πῶς δὴ αὐτὸς ἠγνόησεν, ἃπερ οἶδεν ἀκριβῶς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ; ἐκοῦν κἂν ἀγνοεῖν ἀνθρωπίνως λέγηται, ἀλλ' οἶδε θείκως. καὶ γοῦν, ποῦ τέθαπται Λάζαρος, ἐφρτᾶτο, ὡς ὀξὺν ἀνδρὸς μὴ εἰδέναι τὸ ἀνθρώπινον, ἐνήργηκε θείκως, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. Ἀποτέμοντες τοίνυν τῇ μὲν σαρκὸς οἰκονομίᾳ τὰ ἀνθρώπινα, τηρήσωμεν εὐσεβῶς καθ' ἡμᾶς γενόμενα τῷ ἐκ θεοῦ φωτὸς λόγῳ τὰ θεοπρεπῆ.

ιη'.

Ἐβόησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς· θεέ μου, θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες;] ἄρα οὖν ἐκ αὐτῆ ὑπακοείας τὸ ἀνω-

ANNO CHRISTI 431.

ἀνωθέν φαμὲν δεδεῆσθαι τοῦ θεοῦ παρὰ λόγον; καίτοι πῶς τοῦτό ἐστιν ἐκ βυθοῦ κομιδῆ; συγκαθέρχεται γὰρ τῷ ὅλων τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, καὶ σεμνοῖ μὲν οὐρανοὺς τῷ ἰδίῳ πνεύματι, κύριος δὲ τῶν δυνάμεων ὀνομάζεται καὶ ἔστι κατὰ ἀλήθειαν. ἀλλ' ἠσθένησεν ἄρα πρὸς τὰς τῶν Ἰουδαίων ἐπιβουλὰς, καὶ ἄμαχος ἰῷ αὐτῷ τῷ σταυροῦντων ἡ χείρ. καίτοι φησὶν ὁ προφήτης Ἡσαΐας· εἰ πάντα τὰ ἔθνη ὡς σταγὼν ἀπὸ κάδου, καὶ ὡς ῥοπὴ ζυγοῦ ἐλογίσθησαν, καὶ ὡς σταγὼν λογισθήσονται· τίνι ὡμοιώσατε κύριον; καὶ τίνι ὁμοιώματι ὡμοιώσατε αὐτόν; ἰσχύει δὲ, ὅτε παρῆσαν μετὰ τῆς Ἰουδαίων συναγωγῆς ὑπηρέται, τῷ τοῦ σταυρωτῶν ἔχοντες ἀσεβῶς, ἠρώτων δὲ προδότην. ὅτε δὲ ἐζήτουν αὐτὸν συλλαβέσθαι, ἀπιόντα λέγων· τίνα ζητεῖτε; οἱ δὲ πρὸς τοῦτο ἔφασαν· Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον. εἶτα πρὸς αὐτοὺς ὁ σωτήρ· ἐγώ εἰμι. καὶ ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἔπεσον χαμαί. εἶτα πῶς αὖ ἠσθένησεν ὁ καὶ μόνῃ τῇ φωνῇ τῷ τοῦ ἐπιβουλευόντων ἐλέγξας ἀσθένειαν; τί οὖν ἄρα βούλεται λέγων· θεέ μου, θεέ μου, ἵνατί με ἐγκατέλιπες; φαμὲν τοίνυν, ὅτι τὸν προπάτορα Ἀδὰμ τῷ δοθεῖσαν αὖπω πατήσαντος ἐντολὴν, καὶ τὸν θεῖον ἁλοῦντος νόμον, ἐγκαταλελεῖφθαί πως ἡ ἀθέσμου φύσις παρὰ τοῦ θεοῦ· γέγονε δὲ ἐπάρατος διὰ τοῦτο, καὶ θανάτῳ κάτοχος. ὅτε *πάλιν ὁ τὸ πεπονθὸς ἀνασοιχώσων εἰς ἀφθαρσίαν ἐπεδήμησεν ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος, ἐπελάβετό τε σπέρματος Ἀβραὰμ, καὶ ὡμοιώθη τοῖς ἀδελφοῖς, ἔξω μόνης τῆς ἁμαρτίας ἐκείνης

Deo Patre natum est, diuino auxilio indiguisse dicemus? At quid eo dici potest stultius? An non vna cum Deo Patre vniuersorum Dominus est, suoque Spiritu cælum firmat, ac virtutum Dominus appellatur, & est hoc ipsum vere? Numquid ergo aduersus Iudæorum insidias elanguit? numquid crucifigentium manus debellare non potuit? Atqui Isaias propheta sic ait: *Si omnes gentes quasi stilla de situla, & quasi momentum stateræ reputatæ sunt, & quasi saliua reputabuntur: cui ergo similem feciſtis Deum? aut cui imagini comparaſtis eum?* Meminisse hoc loco oportet, Iudaicæ synagogæ administros cum militum cohorte, duce proditore, irruisse in Iesum: quibus vt eum comprehenderent, quærentibus, occurrit ille, dicens: *Quem quæritis? Illi autem dixerunt: Iesum Nazarenum. Dicit eis Iesus: Ego sum. Et abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram.* Iam quomodo infirmus dici potest, qui vel sola voce insultantium infirmitatem ostendit? Ecquid ergo sibi vult, quod ait: Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? Dicimus igitur, cum primus parens noster Adam mandatum quod acceperat, proculcasset, diuinamque legem neglectui habuisset, humanam naturam fuisse quodammodo derelictam, execrabilemque & morti obnoxiam effectam. at simulatq; vnigenitus Dei, id quod prolapsum erat, in incorruptionem instauraturus aduenit, semineque Abrahæ apprehenso, fratribus suis assimilatus fuit; tunc vna cum antiquo illo maledicto, inducta-

Psal. 32. v. 6. Psal. 23. v. 10. Isa. 40. v. 15. Ioan. 18. v. 5. Gen. 3. Hebr. 2.

que corruptione, defertionem quam humana natura in ſuo principio perpeſſa fuerat, conquieſcere oportuit. Itaque quaſi derelictorum vnus exiſtens, quatenus & ipſe ſimiliter nobiſcum particeps fuit carnis & ſanguinis, dixit: Vt quid dereliquiſti me? Quæ ſane vox erat euertentis illam, quæ nobis acciderat, derelictionem, Patremque ob loquentis dignitatem in ſe flectentis, necnon ad beneuolentiam erga nos tamquam erga ſeipſum & primum prouocantis: quandoquidē Chriſtus omnium bonorum largitor & auctor nobis extitit. Vnde etiam ſi quidpiam vt homo a Patre accepiſſe dicitur, hoc ipſum totum in noſtram naturam erogauit; cum ipſe vt Deus plenus, nullius omnino boni indigeat.

XIX.

Philip. c. 2. v. 5. *Hoc enim ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu: qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo; ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Humiliauit ſemetipſum, factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen: vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum; & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.* En dilucide hoc loco exponitur, Deum Verbum, quod in forma & æqualitate Dei Patris erat, non rapinam arbitratum æquiparare ſe Deo; ſed ſeruili forma ſuſcepta, vltro ſe exinani-

ἀρᾶς καὶ τῆς ἐπεισάκτου φθορᾶς καταλῆξαι πλὴν ἐγκαταλήψιν, ἣν ὑπέμεινεν αὐ ἀρχαῖς ἡ τῆς ἀνθρώπου φύσις. ὡς οὖν εἷς ὑπάρχων τῶν ἐγκαταλελειμμένων, καθὸ καὶ αὐτὸς πρᾶ πλησίως ἡμῖν μετέσχεν αἵματος καὶ σαρκὸς, τὸ, ἵνατί με ἐγκατέλιπες; φησὶν· ὅπερ ἣν λύοντος αὐαργῶς πλὴν συμβᾶσαν ἡμῖν ἐγκατάλειψιν, καὶ οἱ ἐκδυσωποῦντος ἐφ' ἑαυτὸ τὸν πατέρα, καὶ καλοῦντος εἰς διμέριαν πλὴν ἐφ' ἡμῖν ὡς ἐφ' ἑαυτῷ καὶ προσόντω. παντὸς γὰρ ἡμῖν γέγονεν ὁ Χριστὸς ἀγαθοῦ καὶ ἀρχὴ καὶ πρόξενος. ὥστε κἂν εἴ τι λέγοιτο λαβεῖν ἀνθρωπίνως πρὰ τῆς παρᾶς, τοῦτο τῇ ἡμετέρᾳ προσεζένησε φύσει, πλήρης ὑπάρχων ὁ αὐτὸς, καὶ οὐδενὸς προπράπων ἐνδεὴς, ὡς θεός.

ιθ'.

Τοῦτο φρονείτω ἕκαστος ἐν ὑμῖν αὐτοῖς, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ· ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος· ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα· ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων· καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται, ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν θεοῦ πατρός.] ἰδοὺ δὴ σαφῶς ἐν μορφῇ ἰσότητι τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς θεὸν λόγον οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσασθαι φησὶ τὸ εἶναι ἴσα θεῷ· κενοῦσθαι δὲ μᾶλλον

Anno Christi 451.

ANNO CHRISTI 431.

ἐθελοντὴὼ μορφὴὼ δούλου λαβόντα, καὶ ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενον. προσεπάγῃ δὲ, ὅτι ταπεινώσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. εἰπὲ οὖν διαιρετέον εἰς δύο Χριστοὺς καὶ υἱοὺς τὸν ἕνα καὶ μόνον Χριστὸν καὶ κύριον, καὶ κατά γε τοῦτο δοκοῦν, ἐκ γυναικὸς ἄνθρωπον πεπιστευκὼς μὴ ἰσότιμα τοῖς ἰδίοις ἀξιώμασιν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, καὶ συνῆψεν ἑαυτῷ κατὰ τὴν τῆς αὐθεντίας ζῆσιν, καὶ κατὰ τοῦτο τῆς υἱότητος ὁμωνυμίαν, ὡς ἕτερος ὢν ἰδικῶς παρὰ αὐτὸν υἱός· πῆ ἄρα ἔστιν ὁ κενώσας ἑαυτόν; ἢ τίνα κεκένωται ζῆσιν; εἰ μὴν δὴ, ὡς αὐτοί φασιν, ὁ ἐκ γυναικὸς ἰδικῶς νοούμενος ἄνθρωπος τοῦτο λέγεται παθεῖν, πῶς ἢ τίνα κεκένωται ζῆσιν; καταβὰν δὲ ὅπως εἰς ταπείνωσιν ὁ ἐν ἰσότιμοις γεγονὼς τῇ πρὸς θεὸν λόγον κατά γε τὴν ἀξίας, ἤγουν αὐθεντίας ζῆσιν, καὶ ταὐτὸν ἔχων πρὸς αὐτὸν τιμὴν συνάφειαν; εἰ δὲ ἐπ' αὐτῷ τοῦ θεοῦ λόγου νοουμένῳ πάλιν ἰδικῶς καὶ ἀνὰ μέρος υἱοῦ τὸ κεκενῶσθαι λέγοιτο, πῶς κεκένωται τιμήσας ἕτερον, καθά φασιν ἐκεῖνοι, καὶ τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ ἀξιώμασι συμβαλών; τεταπείνωται δὲ τίνα ζῆσιν ὁ τῆς αὐτοῦ δόξης τὸ ὑψος τῷ σωματοφόρῳ διδούς; εἰ γὰρ δὴ φαίεν, ὅτι δοξάζων ἕτερον αὐτὸς ὑπομένει τὴν ταπείνωσιν, ἤγουν τὴν κένωσιν, οὐδὲν, ὡς ἔοικε, τὴν ἀπόπων συνοεῖν ὅτι καὶ ὑβρίζων ὑφίστατο. ἀναγκαίου συνάγουσιν ἡμᾶς, καὶ μὴν τοι καὶ ἀληθοῦς μονονουχὶ σωσωθοῦντος λόγου πρός γε τὸ οἴεσθαι δεῖν ὅτι κενοῦται τὸ πλήρες, καὶ συ δούλου μορφὴν ἔσχεν αὖ, οὐ τὸ τῇ φύσει δοῦλον, ἀλλὰ τὸ τῆς τῆς δουλείας

uisse, hominumque similitudinem subiisse. Addit præterea seipsum humiliasse, obedientiamque ad mortem vsque præstitisse, mortem autem crucis. Si vnum ergo & solum Christum & Dominum in duos Christos & filios, vt quibusdam placet, diuelli oportet; atque Dei Verbum hominem ex muliere ortũ propriæ maiestatis æqualitate decorauit, & iuxta auctoritatis rationem, filiationisque communionem, sibi quasi alterum, hoc est a se diuersum, Filius adiunxit; quis ille ergo est, qui semetipsum exinaniuit? aut qua tandem ratione exinanitionẽ subiit? Nam si, vt illi statuunt, homo purus qui ex muliere prodiisse intelligitur, istud perpessus est; quomodo, aut qua ratione in exinanitionem deiectus est? Nam quomodo is in humilitatem descendit, qui tanta cum Dei Verbo societate & affinitate coniunctus est, vt paris cum illo dignitatis & auctoritatis esse censeatur? Quod si exinanitio illa de Dei Verbo vt seorsum & per se intellecto filio prædicetur, quomodo is exinanitus est, qui alterum, vt illi aiunt, honore affecit, propriisque titulis & dignitatibus exornauit? Quomodo ille humiliatus dici potest, qui propriæ suæ gloriæ fastigium alteri sibi associato impertitus est? Nam si eum humiliari vel exinaniri statuant, quod alterum gloria afficit, profecto absurdum non erit etiam intelligere iniuriam inferentem exaltari. Quamobrem vera & necessaria ratio suadet, & tantum non compellit, vt ipsam plenitudinẽ exinanitionem passam, illud rursum non quod suapte natura seruum est, imo vero omni seruitutis

conditione ſuperius, ſeruili forma ſe veſtiiſſe; & in ſimilitudinem hominum illum factum, qui natura talis non erat, priuſquam homo fieret; ipſam denique altitudinem ſe humiliaſſe exiſtimemus & prædicemus. Ipſum itaque Dei Verbum ſecundum naturam humanam ſponte ad iſthæc propter nos ſeſe demiſiſſe, & in propriæ nihilominus excellentiæ culmine ſecundum diuinam naturam permanſiſſe credimus. Hac ratione & ſuperexaltatus eſſe dicitur, & accepiſſe nomen quod eſt ſuper omne nomen, & ab omnibus adorari, atque in Dei Patris gloriam Dominus nominari. Nam etſi in Patris eminentia & inexplicabili maieſtate conſtitutus eſſet; vbi tamen ad exinanitionem ſe demiſit, ſeruilique forma ſe humiliatus induit; & rurſus naturæ ſibi vnitæ, hoc eſt humanæ, paupertatem tranſcendens, ad proprias diuitias aſcendit; hac ratione ſecundum naturam humanam id accepiſſe dicitur, quod perpetuo conſtanterque in ſeipſo poſſidet, nempe Deum & vniuerſorum Dominum eſſe. Denique ſi Patri honorificum eſt Filium habere qui in omnes & omnia dominium obtineat; cui dubium eſſe poteſt, quin illi etiam poſt ſerui formam acceptam, libertas, ſupernaturaliſque poteſtatis & dominationis in omnes dignitas integra ſit aſſeruata?

ἐπέκεινα μέτρων. γίνεται δὲ καὶ σὺ ὁμοιώματι ἀνθρώπων, τὸ μὴ οὕτως ἔχων κατὰ φύσιν, πρὶν γένηται. καὶ ὅτι ταπεινοῦται τὸ ὑψηλὸν, αὐτῷ πιστούμεθα τοῦ θεοῦ λόγον ἀνθρωπίνως σὺν τούτοις γενέσθαι κατ' ἰδίαν θέλησιν ὑπὲρ ἡμῶν· μεμνημένοι ὀθείκως σὺν τοῖς τῆς ἰδίας ὑπεροχῆς ὑψώμασι. ταύτῃ τοι καὶ ὑπερυψῶσθαι λέγεται, καὶ λαβεῖν τὸ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, προσκυνεῖσθαί τε ὑπὸ πάντων, καὶ εἰς δόξαν θεοῦ πατρὸς * ὀνομάζεσθαι κύριον. καίτοι γὲ ὑπάρχων ἐν τῇ τοῦ πατρὸς ὑπεροχῇ, καὶ σὺν ἀῤῥήτοις ὑψώμασιν· ἐπειδὴ καθῆκεν ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, καὶ τεταπεινῶσθαι λέγεται, μορφὴν δούλου λαβών· αὖ ἐδη δὲ πάλιν εἰς τὸν ἴδιον πλοῦτον, τὰ ἐνωθείσης αὐτῷ φύσεως, δῆλον ὡς ὅτι τῆς ἀνθρωπίνης, τῷ πλουσίαν ὑπερβαλλόν, ταύτῃ τοι λαβεῖν ἀνθρωπίνως λέγεται τὸ ἀεί τε καὶ ἀναποβλήτως ἐνυπάρχον αὐτῷ, τουτέστι τὸ εἶναι θεὸς καὶ τῶν ὅλων κύριος. καὶ εἴπερ ὅστιν οὐκλεὲς τῷ πατρὶ τὸ κύριον ἔχειν τῶν ὅλων ἴδιον υἱόν, πῶς οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι τετήρηται πάλιν αὐτῷ, καὶ τοῦ δούλου λαβόντι μορφὴν, τὸ ἐλεύθερον καὶ τῆς καὶ πάντων κυριότητός τε καὶ ἐξουσίας τὸ ὑπερφερὲς ἀξίωμα;

Anno Christi 431.

XX.

Coloſſ. c. 1. v. 12.

Gratias agentes Patri, qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine: qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum Filii dilectionis ſuæ; in quo habemus redemptionem, & remiſſionem peccatorum: qui eſt imago

κ'.

Εὐχαριστοῦντες τῷ πατρὶ τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὸν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων σὺν τῷ φωτί· ὃς ἐῤῥύσατο ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν εἰς τὸν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, σὺν ᾧ ἔ-

χομεν τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν· ὅς ὅστιν εἰκὼν τοῦ

ANNO CHRISTI 431.

θεοῦ τῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως· ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαί, εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται· καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε. καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ὅς ἐστιν ἀρχή, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων· ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι, καὶ δι' αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτόν· εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.] εἰκόνα φησὶ τοῦ ἀοράτου θεοῦ τὸν ἐξ αὐτοῦ γεγεννημένον κατὰ φύσιν υἱόν, τουτέστι τὸν θεὸν λόγον. καὶ μετὰ ὅτι δι' αὐτοῦ τὰ πάντα προσῆκται πρὸς γένεσιν, εἴτε τὰ ὁρατὰ, εἴτε τὰ ἀόρατα, ἔν τε οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ὅτι πρὸ πάντων ἐστὶν αὐτός· ἐν ἀρχῇ γὰρ ἦν ὁ λόγος· καὶ αὐτός ἐστιν ὁ τῶν αἰώνων δημιουργός, καὶ χρόνου παντὸς πρεσβυτέραν ἔχων τὴν ὑπαρξιν. ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχοντα κατὰ φύσιν ἰδίαν δεδόσθαι φησὶ παρὰ τοῦ παντὸς κεφαλὴν τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, αὐτόν τε εἶναι τὸν πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν. εἶτα πῶς ὑπάρχων ἀεὶ θεὸς λόγος, ἐν ᾧ τὰ πάντα συνέστηκε, πρωτότοκος τῶν νεκρῶν γενέσθαι λέγεται, καὶ ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων, εἰ μὴ ἔστιν αὐτοῦ καὶ ἀληθῶς ἴδιον σῶμα τὸ ἀπ' αὐτοῦ ληφθέν· οὗ πεπονθότος τὸν θάνατον, αὐτὸς ἂν νοοῖτο παθεῖν; ἐκ ἀπαθανον ἔχοντος λόγον ἐν ἑαυτῷ τοῦ συμβεβηκότος· πέπονθε γὰρ τὸ ἴδιον αὐτοῦ. οὕτω νοεῖται πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, καίτοι κατὰ φύσιν ἀθάνατος

Dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ: quoniam in ipso condita sunt vniuersa in cælis & in terra, visibilia & inuisibilia, siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates; omnia per ipsum & in ipso creata sunt; & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant. Et ipse est caput corporis ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis; vt sit ipse in omnibus primatum tenens: quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare; & per eum omnia reconciliare in ipsum: pacificans per sanguinem crucis eius siue quæ in terris, siue quæ in cælis sunt. Docetur hic, Dei Verbum, hoc est, Filium naturaliter ex illo natum, inuisibilis Dei imaginem esse. Adhæc omnia visibilia & inuisibilia, siue in cælis, siue in terris, per ipsum condita esse: ipsum præterea omnia antecedere, (In principio enim erat *Ioan. 1.* Verbum) sæculorumque conditorem esse: existentiam postremo omni tempore antiquiorē habere. Eiusmodi autē bonis secūdum propriam naturam cumulatum, primogenitum ex mortuis, & caput corporis ecclesiæ a Deo Patre datum esse affirmat. Iam quomodo qui Dei Patris Verbum est, semperque fuit, per quem omnia constant, primogenitus ex mortuis, dormientiumque primitiæ appellatur, si corpus quod assumpsit, vere illius proprium non erat, quo nimirum illo mortem subeunte, ipse mortem subiisse intelligatur? Neque enim citra iustā causam id illi accidisse dicitur, quod corpori, quod passum est, & illius proprium erat, accidisse nouimus. Ad hunc itaq; modum etiam si secundum naturam immortalis, & vita per essentiam

existat, mortuorum primogenitus esse cognoscitur. Quando igitur datus est caput corporis ecclesiæ, semetipso ad exinanitionem demisso, nostri causa mortem secundum naturam humanam oppetiisse dicitur, qui vt Deus mortis omnino ignarus erat.

XXI.

Ceterum quod beatus Paulus omnem plenitudinem in ipso inhabitasse asserat, non deerunt fortassis qui hic ita obiiciant: En hominem ex muliere ortum, Christum alterum per se & secundum se extitisse indicat, in quo Verbũ, hoc est Spiritus, diuinitatisque plenitudo, tamquam alter quidam Christus seorsum ab altero illo, corporaliter inhabitarit. Ad hæc sane respondemus, Paulum Dei spiritu afflatum nequaquam duos agnouisse Christos, sed vnũ annuntiasse; sicut & vnum quo-
2. Cor. 8. v. 6. que Patrem: *Nobis* (inquit ille) *vnus est Deus Pater, ex quo omnia, & nos in ipsum: & vnus Dominus Iesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum.* Sed agedum verborum hic propositorum vim ad æquam trutinam expendamus. Filium æternum, in quo omnia, & per quem omnia, inuisibilis Dei imaginem, vniuersorumque conditorem, ac primogenitum inter mortuos, ecclesiæ caput datum prædicat. Quia ergo Dei Verbum suapte natura mortis expers est, non possumus illud vera perfectaque vnione cum humana natura coniunctum fuisse non asserere; adeoque vnum Christum, qui idem Deus simul sit & homo, nobis non proponere. At in quo
Coloss. 2. v. 9. igitur omnis diuinitatis plenitudo inhabitauit corporaliter? Sane arbitrari in Verbi seorsum per

ὢν, καὶ αὐτὸς χειματίζων ζωή. ὅτε τοίνυν δέδοται κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, καθεὶς ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, τότε λέγεται καὶ ἀποθανεῖν ἀνθρωπίνως ὑπὲρ ἡμῶν, ὁ παθεῖν ὡς εἰδὼς θανάτου ὡς θεός. Anno Christi 431.

κα'.

Λέγοντος γὰρ τοῦ μακαρίου Παύλου, ὅτι ἐν αὐτῷ κατῴκησε παν τὸ πλήρωμα, φαῖεν ἂν ἴσως τινές· ἰδοὺ χειρὸν ἕτερον οἶδεν ἰδικῶς ἐκ γυναικὸς ἄνθρωπον, ἐν ᾧ κατῴκησεν ὡς ἕτερος παρ' αὐτὸν Χριστός, καὶ ἰδικῶς ὁ λόγος, ἤτοι πνεῦμα τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς. πρὸς δὴ τὰ τοιάδε φαμὲν, ὅτι δύο Χριστοὺς ὁ πνευματοφόρος ἐκ οἶδεν, ἀλλ' ἕνα κηρύττει, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἕνα πατέρα. ἡμῖν γάρ, φησὶν, εἷς θεὸς ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν· καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ. ἐπεὶ φέρε διασκεψώμεθα παραλιπόντες εἰς βάσανον τὴν εἰρημένων τὴν δύναμιν. τὴν εἰκόνα τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, δι' οὗ καὶ ἐν ᾧ τὰ πάντα, πρωτοτόκιον ὑὸν, τῶν ὅλων σύστασιν, δεδόσθαι φησὶ τῇ ἐκκλησίᾳ κεφαλὴν, καὶ μὴν ὅτι πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν. ὅπερ δέ ὅστι τὴν φύσιν ἀθανάτους, πᾶσά πως ἀνάγκη πρὸς ἕνωσιν οἰκονομικὴν τε καὶ ἀληθῆ τὴν καθ' ἡμᾶς ἀνθρωποπρεπῆ συνενεχθῆναι λέγειν ἐκ θεοῦ παντὸς λόγον, ἕνα τε οὕτως ἡμῖν δοξολογῆσθαι Χριστὸν, τὸν αὐτὸν ὁμοῦ θεὸν ὄντα καὶ ἄνθρωπον. σὺ γοῦν δὴ οὖν καὶ κατῴκησε παν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς; ἰδικῶς μὴν οὖν καὶ

ANNO CHRISTI 431.

καὶ μόνας σὺν τῇ τοῦ λόγου φύσει τοῦτο πεπονθέναι νομίζειν, ὃ ὑπηθες κομιδῇ· ἴσον γὰρ εἰπεῖν, ὡς αὐτὸς σὺν ἑαυτῷ κατῴκησεν ὁ μονογενής. πιστεύοντας δὲ ὅπ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, οὐ κατὰ μετάστασιν ἢ τροπὴν, ἀλλ' ὅπ μᾶλλον ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ναὸν ἅγιον ἐποιήσατο τὸ ἐνωθὲν αὐτῷ κατὰ ἀλήθειαν σῶμα, ψυχὴν ἔχον τὴν λογικὴν, εὐσεβῶς εἰπεῖν, ὅπ τὸν τῇ ἀγίᾳ σαρκὶ τοῦ λόγου κατοίκησιν, ἥνωσιν ἀληθῆ κατασημαίνων ἡμῖν ὁ θεσπέσιος Παῦλος, ἐν αὐτῷ φησι κατοικῆσαι παῦ τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος, οὐ μεθεκτῶς μᾶλλον, ἢ ἐνεργικῶς, ἥνωσιν ὡς ἐν δόσει χάριτος, ἀλλὰ σωματικῶς, ὅ ἐστιν οὐσιωδῶς· ὡς ἂν εἰ καὶ ἐν ἀνθρώπῳ λέγοιτο κατοικεῖν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, οὐχ ἕτερον ὂν παρ' αὐτόν. ἐφ' ἑνὸς δὲ προσώπου πολλάκις διπροσώπων ἡμῖν εἰσφέρεται λόγου σχῆμα, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον ἀδικεῖ τὴν ἀλήθειαν. οἷόν φέρε εἰπεῖν, ὡς εἰ λέγοιτο περὶ θεοῦ παρὰ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς· ὁ πλάσας πνεῦμα ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ. καίτοι πῶς οὐχ ἅπασιν ἐναργὲς, ὡς ἐκ ἂν νοοῖτο * περὶ ἀνθρώπου ἕτερον ἐν ἑαυτῷ πλαττόμενον αὐτοῦ πνεῦμα; φησὶ δέ που καὶ ὁ μακάριος Δαυίδ· νυκτὸς μετὰ τῆς καρδίας ἠδολέσχουν, καὶ ἤσσετο τὸ πνεῦμά μου. εἶπα τίς ἐστιν ὁ μετὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἀδολεσχῶν, καὶ τὸ ἴδιον πνεῦμα ἀσσόμενον ἔχων; ἐπὶ τοίνυν τὰ μὲν τῶν λόγων σχήματα μὴ σφόδρα φιλοκρινεῖν, ἀφορᾷν δὲ μᾶλλον εἰς αὐτὰς τῶν πραγμάτων τὰς φύσεις, καὶ ἐξ αὐτῶν δὴ μᾶλλον ποδηγουμένους ἐπ' αὐτὴν ἰέναι τὴν ἀλήθειαν.

se considerari naturam hoc accidisse, omnino perabsurdum fuerit: perinde namque istud esset, ac si Vnigenitum in semetipso habitasse diceremus. Credentes itaque Verbum carnem non per aliquam sui transmutationem aut versionem, sed per veram templi proprii, hoc est, corporis anima humana perfecti vnionem, in nobis habitasse, pie recteque asseueramus, dum magnus ille Paulus omnem diuinitatis plenitudinem in ipso inhabitasse scribit, nõ quidem per participationem, aut habitudinem, aut gratiæ communicationem, sed corporaliter, hoc est essentialiter, per inhabitationem illam aliud nihil insinuare voluisse, quam veram naturalemque Verbi cum sacra carne vnionem. Quemadmodum licet hominis spiritus in ipso habitare dicatur, non alius tamen aut diuersus ab illo iudicatur. Fit enim, vt orationis schemate de vna persona duplicis quandoque personæ ratio nobis offeratur, neque ob id tamen veritas vlla ex parte læditur: vt cum, exempli causa, diuina scriptura de Deo prædicat: *Qui fingit spiritum hominis in ipso.* atqui spiritum hominis in ipso formatum, ab ipso homine aliud non esse, omnibus perspicuum est. Huc & illud quoque beati Dauid tendit: *Nocte cum corde meo exercitabar, & mœrebat spiritus meus.* Ecquis, quæso, erat, qui cum suo corde exercebatur, propriumq; spiritum mœrentem habebat? Oportet itaque locutionum formulas non vsqueadeo anxie excutere, sed ipsas rerum naturas potius contemplari, earumque ductu ad ipsam veritatem contendere.

Zach. 12.

Ps. 76. v. 7.

De Christi obedientia.

Περὶ τῆς ὑπακοῆς τῦ Χριστοῦ.

ANNO CHRISTI 431.

Rom. c. 5. v. 18. IGITVR *ſicut per vnius delictum in omnes homines in condemnationem: ſic & per vnius iuſtitiam in omnes homines in iuſtificationem vitæ. Sicut enim per inobedientiam vnius hominis peccatores conſtituti ſunt multi; ita & per vnius obeditionem, iuſti conſtituentur multi.* Cum humana natura ob protoplaſti inobedientiam maledicto mortiſque ſententiæ obſtricta hæreret, oportuit ad antiquum ſtatum illam denuo reduci per inculpatam obedientiæ demonſtrationem. Atqui iſtud humanæ naturæ facultates multis partibus excedebat: neque enim vllus a peccato immunis erat. Nã cum ea ſemel in noxam erroremque incidiſſet, inteſtiniſque infirmitatibus victa proſtrataque iaceret, & intra propriam carnem nequitiæ radicem haberet, ac infrenem peccati legem intra ſua viſcera perpetuo geſtaret, quomodo omnem omnino lapſum e-

Rom. 8. v. 7. uaderet? *Nam ſapientia carnis*, inquit, *omnino inimicitia eſt in Deũ: legi enim Dei non eſt ſubiecta; nec enim poteſt.* Itaque Deus Pater mira quadam dexteritate omnia per Chriſtum inſtauraturus, humanæque naturæ regreſſum, hoc eſt redintegrationem ad id quod aliquando fuerat, maxima benigni-

Gal. 4. v. 4. tate conciliaturus, *miſit Filium ſuum factum ex muliere;* quo nimirum corpus noſtro ſimile, ſibique proprium factum aſſumens, tamquam homo in terris appareret qui eſt omnis peccati ignarus; atque ita Deo Patri per omnia obſecutus, humanam naturam in ſe-

Ἀρ' οὖν ὡς δι' ἑνὸς ἁμαρτήματος εἰς πάντας ἀνθρώπους, εἰς κατάκριμα· οὕτω καὶ δι' ἑνὸς δικαιώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους, εἰς * δικαίωμα ζωῆς. ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθημεν ⟨ὁ⟩ πολλοί, οὕτω καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου δίκαιοι * κατασταθήσονται ⟨ὁ⟩ πολλοί.] τῆς ἀνθρώπου φύσεως ἀρχὴ καὶ δίκη θανάτου καταδεδικασμένης διὰ τὸ τοῦ πρωτοπλάστου παρακοὴ, ἔδει πάλιν ἀνασφῆλαι τοῖς ἐν ἀρχαῖς αὐτὸν, ἀνεπίπληκτον κομιδῇ τῆς ὑπακοῆς ποιουμένῳ τὴν ἔνδειξιν. ἀλλ' ἦδη τοῦτο πολὺ καὶ λίαν ἐπέκεινα τῆς τῶν ἀνθρώπων μέτρων· καθαρὸς γὰρ οὐδεὶς ἀπὸ ἁμαρτίας. παθοῦσα δὲ ἅπαξ τὸ πλημμελὲς, καὶ πᾶς οἰκοθεν ἀσθενείας κεκρατημένη, καὶ ἐν ἰδίᾳ σαρκὶ τὸν τῆς φαυλότητος νοσοῦσα * γένεσιν, ἀχειμάνοντά τε ⟨τὸν⟩ τῆς ἁμαρτίας ὠδίνουσα νόμον, πῶς ἂν διέδρα παντελῶς; τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς παντελῶς ἔχθρα, φησὶν, εἰς θεόν· τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται· οὐδὲ γὰρ δύναται. δυμηχάνως ποιζαρουῦν ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἀνακεφαλαιούμενος τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ ἐκ πολλῆς ἄγαν ἡμερότητος τὴν ἀνθρώπου περιγματουόμενος φύσιν εἰς ὁπερ ἦν ἐπανόδον, ἤγαγεν ἀνακομιδὴν, ἐξαπέστειλε ⟨τὸν⟩ υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικὸς, ἵνα τὸ ὅμοιον ἡμῖν σῶμα λαβὼν, καὶ ἴδιον αὐτῷ ποιησάμενος, ὡς ἀνθρωπος ἐπὶ γῆς εὑρεθῇ ὁμοίως τῷ

* Διχῶς

* γενεσιάρχης

* ἕξιν

ἐοικὼς ἁμαρτάνειν· οὕτω τε εἰς ἅπαν κατήκοος γεγονὼς τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, δικαιώσει τὸν

ANNO CHRISTI 431.

πλὼ αἰθεφόπου φύσιν ἐν ἑαυτῷ, καὶ τ̃ τ̃ θανάτου δεσμῶν ἐξέλητα, * φύλλοις δυναμερτησίας * σεφανούμενος παρὰ τ̃ θεοῦ καὶ πατρός. καὶ γὰρ ὅτι τῷ ἀπόπων, κληρονόμους μὲν ἡμᾶς τῆς τ̃ θεφόπου γενέσθαι δίκης, ἐνίεντος τῇ φθορᾷ διὰ τ̃ παρακοῆς· τῆς ὑ̃ ἐκ δευτέρου δικαιοσύνης μὴ μεταλαχεῖν, ἀνακομίζοντος εἰς ζωὴν διὰ τ̃ εἰς ἅπαν ὑπακοῆς. ὅταν οὖν λέγῃ τὸ γεγραμμα τὸ ἱερὸν, δι' ὑπακοῆς ἑνὸς δεδικαιῶσθαι πολλοὺς, ὀκ ἄνθεφον ἁπλῶς ἕνα τ̃ καθ' ἡμᾶς εἰς τοῦτο παραληφθῆναί φαμεν, οὐδὲ θεοπρεπὲς δὲ μᾶλλον τ̃ μονογενῆ, καὶ ὑπήκοον ὑπὲρ ἡμῶν γενόμενα τῷ πατρί· ὃς δὲ ἐποίησεν ἁμαρτίαν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτ̃, κατὰ γεγραπται.

κγ'.

Λέγω γὰρ Χριστὸν διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τ̃ πατέρων· τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τ̃ θεόν.] Ιουδαίων εἶ τὰς ἐπαγγελίας τὰς τοῖς πατράσι δεδωρημένας ὁ θεσπέσιος ἔφη Παῦλος. πεφανερωκέναι γὰρ καὶ ⟨Θ⟩ μακάριοι πεφήκασι περὶ Χριστοῦ, ὅτι αὐτὸς ἔσται πεποθὴ ἐθνῶν. ἐκοινῶ ὁ κύριος ἡμῶν Ιησοῦς Χριστὸς τοῖς ἑ̃ πάθεσι νεύμασι σωμάτων, γέγονε μὲν τῇ περιτομῇ, τουτέστι τοῖς Ιουδαίοις διάκονος, εἰς βεβαίωσιν τῶν ἐν τοῖς πατράσιν ἐπηγγελμένων· εἴρητο γάρ, ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται· τοῖς γε μὴν ἐξ ἐθνῶν ἀλογία πνευματικὴ καὶ ζωοποιὸς, ὥστε καὶ αὐτοὺς ἠλεημένους διὰ τῆς πίστεως, δοξολογῆσαι θεόν. ἀλλ' εἰ καὶ γέγονε διάκονος ἀνθρώπινος, ἀλλ' οὖν ὡς θεὸς κηρύττεται τοῖς τε ἐκ

metipſo iuſtificaret, mortiſque vinculis eximeret, innocentiæ ſtola a Deo Patre coronandam. Etenim perabſurdum fuerit, per inobedientiam prioris Adæ ad mortem & corruptionem præcipitantis, damnationis heredes cõſtitutos nos eſſe; iuſtitiæ vero poſterioris per conſummatam illam obedientiam in vitam reducentis, exortes nos manere. Cum itaque diuina ſcriptura multos per vnius obeditionem iuſtificatos aſſerit, non ſimplicem aliquem, noſtræque conditionis hominem ad hoc aſſumptum cogitare debemus; ſed ipſummet Vnigenitum hominem factum, qui obedientiam Patri pro omnibus præſtitit. Is enim eſt, qui atteſtante Scriptura, *peccatum non fecit, neque dolus inuentus eſt in ore eius.* 1. Petr. 2. v. 22.

XXIII.

Dico enim Chriſtum Ieſum miniſtrum fuiſſe circumciſionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promiſſiones patrum: Gentes autem ſuper miſericordia honorare Deum. Promiſſiones patribus factas, ad Iudæos pertinere prædicat diuinus Paulus. At prophetæ Chriſtũ gentium expectationem fore, iam dudum ante prædixerant. Itaque Dominus noſter Ieſus Chriſtus Patris nutui ſeſe conformans, circumciſionis, hoc eſt, Iudæorum miniſter factus eſt, ad promiſſionum quæ patribus factæ fuerant, corroborationem. Dictum enim fuerat: *Iuſtus ex fide viuet:* Gentibus autem viuifica & ſpiritalis benedictio, vt & ipſæ quoque per fidem vocatæ, ac miſericordiam conſecutæ, Deum glorificent. Verum enimuero licet ſecundum humanam naturam factus ſit miniſter; attamen tam iis qui ex cir- Rom. 15. v. 8. Geneſ. 49. v. 11. Hab. 2. v. 4.

eumcisione sunt, quam ceteris quoque qui ex gentibus, annuntiatur vt Deus. Vtrique enim in Christum non tamquã in purum, nostræque sortis hominem, sed tamquam in Deum credentes; neq; Dei Verbum extra carnem, hoc est humanam naturam, positum profitentes, sed incarnatum, vereque hominem factum adorantes, vocati sunt ad vitam.

περιτομῆς, ϗ μέντοι τοῖς ἐξ ἐθνῶν κεκλημένοις δὲ εἰς ζωὴν, οὐχ ὡς εἰς ἕνα τῶν καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπον ἁπλῶς, ἀλλ' ὡς εἰς θεὸν, πιστεύσαντες εἰς Χριστὸν ϗ ὂν ἔξω σαρκὸς, ἥνωμεν ἀνθρωπότητος τὸν ἐκ θεοῦ λόγον ὁμολογοῦντες ὑπαρχὸν, σεσαρκωμένον τε ϗ συναναστάσεως τετευχότα προσκυνοῦντες αὐτόν. Anno Christi 431.

XXIV.

Rom. c. 10. v. 8. *Verbum autem fidei, quod prædicamus* (inquiebat Apostolus) *hoc est: Quia si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in corde tuo credideris quod Deus illum suscitauit a mortuis, saluus eris.* Iam cum Deus suapte natura sit immortalis, si incarnationis doctrinam nõ admittimus, corpusque quod mori posset, sibi proprium fecisse inficiamur; quomodo ex mortuis resurrexisse recte dicere poterimus? In humano itaque corpore, quod assumpserat, mortem sustinuit: diuina autem virtute, tamquam vita & incorruptio existens, ex mortuis resurrexit.

κδ'.

Τὸ γὰρ τοι ῥῆμα τῆς πίστεως, ὃ κηρύσσομεν, διαβαινοῖ λέγων ὁ μακάριος Παῦλος· ὅτι ἐὰν εἴπῃς ἐν τῷ στόματί σου, κύριος Ιησοῦς· ϗ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ.] εἶτα πῶς αὖ ἐκ νεκρῶν ἐγερθῆναι λέγοιτο, καίτοι τὴν φύσιν ἀθάνατος ὢν ὡς θεὸς, εἰ μὴ προσδέξαιτό τις τοῦ περὶ ἐνανθρωπήσεως λόγους, διατεθείητε, ὅτι τὸ περφυκὸς ἀποθνήσκειν ἰδίῳ ἐποιήσατο σώματι; ϗ ὑπέμεινε μὲν ἐν αὐτῷ θάνατον ἀνθρωπίνως, ἀνεβίω δὲ θείκως ὡς ἀφθαρσία ϗ ζωή.

XXV.

2. Cor. c. 10. v. 4. *Nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo, ad destructionem munitionum; consilia euertentes, & omnem altitudinem extollentem se aduersus cognitionem Dei; & captiuantes omnem intellectum in obedientiam Christi.* Bellum quod sancti gerunt, non est crassum aut corporale, sed subtile & spiritale. Illi enim commendari solent ac celebrari, non quia corporalia vibrent arma, aut lancearum cuspidibus, vel telorum iactibus apte vtantur; sed potius quia veritatis armis instructi, spiritaliter intrepideque iis sese obiiciant, qui diuinorũ dogmatum

κε'.

Τὰ δὲ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικὰ, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς καθαιροῦντα, ϗ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον ϗ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, ϗ αἰχμαλωτίζοντα πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ.] οὐ παχὺς ϗ σωματικὸς, ἰσχνὸς δὲ μᾶλλον ϗ νοητὸς τῶν ἀγίων ὁ πόλεμος. εἰώθασι γὰρ δοκιμεῖν, οὐχ ὅπλα κινοῦντες σαρκικὰ, ϗ ταῖς τῶν δοράτων ἀκμαῖς, ἢ χρῶ ταῖς τῶν βελῶν εὐστοχίαις χρώμενοι, ἀλλὰ τοῖς τῆς ἀληθείας ὅπλοις ἐνηρμοσμένοι, πνευματικῶς ἀνταναμένοι τε ϗ μάλα νεανικῶς τοῖς ἐναντίοις προσπαίοντες αὐτὸν, ϗ τῶν θείων δογμάτων τὴν ὀρθότη-

Anno Christi 431.

τα πράξεσιν ὅπῃ γε τὸ αὐτοῖς ἀπρισκέπτως δοκοῦν. οὐ γὰρ σαρκικὰ πολεμοῦσι τὰ τῶν ἁγίων τὰ ὅπλα, δυνατὰ δὲ μᾶλλον τῷ θεῷ. καθαιροῦσι γὰρ λογισμοὺς τοὺς εἰς ἐκτόπους ἡμᾶς ἐννοίας ἀποκομίζοντας, καὶ οἷά τινας τῶν ἀλιτηρίων βαρβάρων τῇ βασιλέως δόξῃ φιλονεικεῖν ἐγνωκότας ἐκ μέσου ποιῆσαι σπουδάζουσι. κἂν εἴ τις εἰς ὕψος ἐπαίροι τὸ κέρας τῶν εἰωθότων λαλεῖν ἀδικίαν κατὰ θεοῦ, τὸν τούτων σύνοιαις ταῖς εἰς ὀρθότητα μονονουχὶ καταπάσοις, μεταθέντες εἰς τὸ εὐθύ, καὶ τοῖς τῆς ἀληθείας ἐμβιβάζοντες λόγοις. εὐτεχνίας οὖν ἄρα τὸ ἀληθῶς ἀγωνίσασθαι τοῖς ἔργον ἂν γένοιτο, καὶ ἀρέσκον θεῷ, τὸ τοῖς τῆς οἰκονομίας λόγοις ὑποφέρειν ἀεὶ τὸ αὐτεπάθειαν δοκοῦν τῇ δόξῃ Χριστοῦ. θεὸς μὲν ὢν ὁ λόγος, καὶ ἐν μορφῇ καὶ ἰσότητι τῇ πατρός, ἑαυτὸν ἐκένωσεν εἰς κένωσιν, καὶ γέγονεν ὑπήκοος μέχρι θανάτου. δεῖ τοίνυν πᾶν νόημα ἀντιτρέπειν ἀστείως, καὶ οἷον αἰχμαλωτίζειν εἰς τὴν ὑπακοὴν αὐτοῦ. εἰ μὲν δή τι λέγοιτο καὶ τῆς ἀνθρωπίνων, κατ' οὐδένα τρόπον ἀδικήσειν ἂν τινὰ τῶν λόγου φύσιν τὸ ἐν ἀνθρωποπρεπεῖ σμικροπρεπὲς, εἰ πιστεύοιτο καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος γεγονώς· καὶ οὗτοι που τὸ εἷς θεὸς ἀποβεβληκώς, ἀλλὰ μὴ δὲ μείναι θεὸς, προσλαβὼν τὸ ἀνθρώπινον, καὶ ὑπήκοος γεγόμενος μέχρι θανάτου κατὰ τὴν σάρκα.

rectitudinem adulterare, ac temerario ausu ad sua placita peruertere student. Non igitur carnalia sunt sanctorum arma, sed in Deo & pro Deo valida. Demoliuntur enim hominum commenta, quæ in absurdum aliquem sensum abstrahunt; neque minori studio ea e medio tollere nituntur, quam exitiales quosdam barbaros, qui regiæ maiestati apertum bellum indicunt. Quod si quispiam ex illorum grege, qui iniquitatem cõtra Deum loqui solent, cornua in altum sustulerit, eum illi veluti cædentes rectæ fidei sententiis, retortum ad veritatis doctrinam mox traducunt. Opus itaque sanctorum industria vere dignum, Deoque cum primis gratum fuerit, ea ad dispensationis cum carne rationem transferre, quæ cum Christi gloria non satis conuenire videntur. Nam cum Verbum Deus esset, & in paterna forma & æqualitate existeret, seipsum ad exinanitionem demisit, & ad mortem vsque obedientiam præstitit. Omnem proinde contrarium intellectum commode euertere, & quasi captiuum in Christi obedientiam trahere oportet. Quod si aliquid humanam infirmitatem sapiens de eo dicatur; id Verbi naturæ, si hominem nostri similem factum credamus, nullam omnino notam asperget. Etenim licet humanam naturam assumpserit, & ad mortem vsque secundum carnem sit factus obediens; nullam tamen diuinitatis suæ iacturam fecit. manſit enim Deus vt erat.

Psal. 74.

Phil. 2.

κς'.

Ὅθεν, ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι, κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησοῦν, πιστὸν ὄντα τῷ

XXVI.

Vnde fratres sancti, vocationis supercælestis participes, considerate apostolum & pontificem confessionis nostræ Iesum: qui fidelis est ei,

Hebr. 3. v. 1.

qui fecit illum; ſicut & Moyſes in omni domo eius. Amplioris enim gloriæ iſte præ Moyſe dignus eſt habitus, quanto ampliorem honorem habet domo, qui fabricauit illã. Omnis namque domus fabricatur ab aliquo: qui autẽ omnia creauit, Deus eſt. Et Moyſes quidem fidelis erat in tota domo eius, tamquam famulus, in teſtimonium eorum quæ dicenda erant: Chriſtus vero tamquam filius in domo ſua; quæ domus ſumus nos.

Confeſſionis noſtræ apoſtolus & pontifex a Deo Patre inſtitutus eſt Ieſus, hoc eſt, Dei Verbum incarnatum. Tunc enim Ieſu no-
Luc. 1. v. 31. mine per angelum appellatum eſt. Et quidem ſacerdotii & apoſtolatus nomen & res, perexigua ſunt, ſi Verbi naturæ attribuantur: verumtamen humanæ naturæ modulo non incongrue adaptantur. *Nam filius* (vt ipſe alicubi
Matth. 20. v. 28. teſtatur) *non venerat miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animã ſuam redemptionem pro multis.* Quod igitur creaturarum omnium miniſterio iure merito potiatur, hoc inde habet, quia Deus & Dominus eſt, totumq; quod ortum quouis modo ſortitum eſt, pedibus illius ſubſtratum eſt: quod autem miniſtrat, hoc naturæ humanæ eſt. Neque hoc, ſi diſpenſationis cum carne rationẽ ſpectes, illum dedecet, qui ſe ſemel ad humana demiſit. Vide iam, quomodo ſecundum humanam naturam, ſacerdotii munus obeat, mediatorque inter Deum & homines exiſtat. omnis enim ſacerdos mediatoris officio fungitur. verumtamen ſacrificii ritum non obit ſeruiliter ſacerdotum noſtri ordinis more, quaſi ipſe non ſit cui etiam ſacrificium offertur; ſed ſibiipſi quoque ſacrificat, & per ſeipſum,

ποιήσαντι αὐτ̃, ὡς καὶ Μωσῆς ἐν ὅλῳ Anno Christi 431.
τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. πλείονος γὰρ ἔτυος δόξης
παρὰ Μωϋσῆν ἠξίωται, καθόσον πλείονα τ̃ οἴκου τιμὴν ἔχει ὁ κατασκευάσας αὐτόν. πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπό τινος· ὁ δὲ τὰ πάντα κατασκευάσας, θεός. καὶ Μωσῆς μὲν πιστὸς ὢν, ὡς θεράπων, ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, εἰς μαρτύριον τ̃ λαληθησομένων· Χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τ̃ οἶκον αὐτ̃· οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς.] Ἀπόστολος καὶ ἀρχιερεὺς τ̃ ὁμολογίας ἡμῶν παρὰ τ̃ θεοῦ καὶ πατρὸς γέγονεν Ἰησοῦς, τουτέστιν ἄνθρωπος πεφηνὼς ὁ ἐκ θεοῦ λόγος· πότε γὰρ ὠνόμασται ὁ Ἰησοῦς διὰ τ̃ τ̃ ἀγγέλου φωνῆς. καὶ μικρὸν μὲν κοινωνῆ τῇ τ̃ λόγου φύσει τό, τε τ̃ ἱερωσύνης, καὶ τὸ τ̃ ἀποστολῆς ὄνομά τε καὶ χρῆμα· τοῖς γε μὴν τ̃ ἀνθρωπότητος μέτροις ἔοικεν ἐκ ἀνάρμοστον. ὡς γὰρ αὐτός που φησιν, ὁ υἱὸς ἐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτ̃ ἀντάλυτρον ὑπὲρ πολλῶν. τὸ μὲν γὰρ διακονεῖσθαι παρὰ τ̃ κτίσεως, πρέποι ἂν αὐτῷ καὶ μάλα εἰκότως, ὥσπερ θεῷ καὶ δεσπότῃ, καὶ ὑπὸ πόδας ἔχοντι πᾶν ὅπερ ὅτιοῦν γένυπτόν. τὸ δέ γε διακονεῖν, ἀνθρώπῳ μὲν· πλὴν ὅσον ἦκεν εἰς τοῦτο τ̃ μὴ σαρκὸς οἰκονομίας λόγος, ἐκ ἀπρεπὴς τῷ γε ὅλως ἑαυτὸν καθέντι πρὸς τὰ ἀνθρώπινα. ἄρχει δὲ ὅπως ἱερατεύει μὲν ἀνθρωπίνως, καὶ μεσίτης τέτακται καὶ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· μεσιτεύει γὰρ πᾶς ἱερεύς. τ̃ δὲ τ̃ θυσίας τρόπον ἐκ ἔστι καθ' ἕνα τὸν καθ' ἡμᾶς ἱερέων πρόσκομιδὴ δουλοπρεπῶς, οὐδὲν αὐτὸς ὑπέρογκον ὡς ἐς τὸ λαβεῖν αὐτὴν· ἀλλ' ἑαυτῷ προσφέρεται, καὶ δι' αὐτ̃ τε

ANNO CHRISTI 431.

καὶ ἐν αὐτῷ τῷ πατρί. ἱερουργεῖ γοῦν ἡμῶν τὴν ὁμολογίαν, τουτέστι τὴν πίστιν, ἣν καὶ ὀρθῶς κατέχομεν ποιεῖσθαι, λέγοντες· πιστεύομεν εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα· καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ· καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἐκοῦν κἂν ἱερατεύειν ἀνθρωπίνως λέγηται, ἀλλὰ δέχεται τὴν θυσίαν αὐτὸς θεϊκῶς, ὁ αὐτὸς ὢν ὁμοῦ θεὸς καὶ ἄνθρωπος. εἴρηται δὲ πιστὸς, διὰ τὸ ἀεὶ σώζειν δυνάσθαι τοὺς προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ. πιστὸς γὰρ ὠνόμασται καὶ αὐτὸς ὁ πατήρ. συγκρινόμενος δέ πως τῇ Μωσέως διακονίᾳ καὶ τὸ ἀνθρώπινον, ὅσον ἔχει τὴν ὑπεροχὴν καθάπερ τὸ εἶναι θεὸς, ἀναμάθοις ἂν, καὶ οὐ σὺν ἱδρῶτι μακρῷ, ἐννοῶν, ὅτι ὁ μὲν ὡς οἰκέτης ἐν τῷ οἴκῳ πιστὸς, ὁ δὲ ὡς δεσπότης ὑπὲρ τὸν οἶκον αὐτὸν· καὶ ὅτι τοῦ οἴκου κατασκευαστὴς καὶ δημιουργὸς ὁ Ἐμμανουήλ· οὗ οἶκος ἐσμεν ἡμεῖς. ἀσύγκριτος δὲ ποιητοῦ πρὸς τὸ ποιητὸν ἡ διαφορὰ, καὶ ἔτι κτίσεως φύσιν δεσπότου πρὸς * τὸ δοῦλον ἀληθῶς, καὶ ἐν ὑφέσει νοούμενον.

* δοῦλον

& in ſeipſo Deo Patri. Offert autem noſtram confeſſionem, hoc eſt fidem; quam rite facere conſueuimus, dicentes: Credimus in Deum Patrem omnipotentem; & in vnũ Dominum Ieſum Chriſtum filium eius; & in Spiritum ſanctum. Itaque etſi ſacerdotio fungi dicitur ſecundum naturam humanam, ſacrificium tamen oblatum ſuſcipit, ſecundum diuinã. eſt enim idem Deus ſimul & homo. Appellatus eſt autem fidelis, propterea quod ſemper ſaluare queat eos, qui per ipſum ad Deum accedunt. Quin & ipſe quoque Pater fidelis interdum vocatur. Quanto autem interuallo miniſterium illius vt hominis cum Moſaico collatum excedat, quatenus hic ſi conſideretur vt Deus, perfacili negotio id quiuis intelliget, ſi ſecum reputet, illum quidem veluti fidelem famulum in domo verſatum eſſe; hunc vero, hoc eſt Emmanuelem, toti domui tamquam dominum præfuiſſe, imo ipſius domus architectum conditoremque extitiſſe; cuius quidem domus nos ſumus. Nulla vero comparatio intercedit inter res conditas & conditorem: inter eum rurſum, qui ſuapte natura dominus eſt, & eum qui vere ſeruus & ſubditus.

κζ'.

Οὐ καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέ μοι, μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.] καταβῆναί φησιν ἑαυτὸν ἐξ οὐρανοῦ, ἀπεστάλθαι τε παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, καίτοι τὰ πάντα πληροῦν· ἐκεῖνο, οἶμαι, καταδήλως, καὶ καθ' ὅσον ἅπασιν ἐναργὲς, ὅτι θεὸς ὢν ὁ λόγος,

XXVII.

Quia deſcendi de cælo, non vt faciam voluntatem meam, ſed voluntatem eius qui miſit me. Hæc eſt autem voluntas eius qui miſit me Patris, vt omne quod dedit mihi, non perdam ex eo, ſed reſuſcitem illud in nouiſſimo die. Cælitus ſe deſcendiſſe, atque a Deo Patre ſe miſſum aſſerit, etiam ſi impleat omnia: illud omnibus, vt puto, demonſtrare, planumq; facere volens, quod cum Verbum eſſet Deus, diſpenſationis, & quatenus omnibus manifeſtum eſt, quod Deus ſit Verbum, Ioan. 6. v. 38.

satoria ratione in humanam naturam propter nos se demisit: non quod per hoc Deus natura esse desisteret, sed quod id assumpserit, quod non erat: vt corpore quod assumpserat, propriumque sibi fecerat, morti ad tempus contradito, nullum ex illis quos acceperat, deperderet, sed seruaret, ac in nouissimo die a mortuis resuscitaret. Cum autem non suam, sed sui Patris voluntatem se perficere addit, Iudæorum væsaniam ex obliquo perstringit; vt qui suã semper voluntatem constituere satagentes, diuinasque leges paruifacientes, de Domini sui placitis perficiendis nihil quidquam pensi haberent: dum enim suum hoc loco promptum obsequendi studium palam commendat, illorum rebellionem neutiquam obscure incusat. Quin & alibi quoque eo nomine illos insimulat, quod odio, insectatione, iniquoque iudicio ex instituto contra se

Ioan.8.v.15. desæuirent: *Vos*, inquit, *secundum carnem iudicatis; ego non iudico quemquam: & si iudico ego, iudi-*

Ioan.5.v.30. *cium meum verum est: quia non quæro voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me.* Loquitur ergo hæc secundum carnis dispensationem.

XXVIII.

Sed age nunc alterum illud quoque expendamus. Cum e cælo descendisset vt Deus, illos a Patre sibi datos affirmat, qui in illum crederent; non vt illos perdat, sed

Ioan.6.v.39. vt in nouissimo die ad vitam exsuscitet. Sed quo modo exsuscitat? non alio sane, quam per suam ex mortuis resurrectionem. Proprio namque templo in vitam restituto, mortisque imperio per propriæ carnis mortem demoli-

καὶ ἀπεφοίτησεν οἰκονομικῶς εἰς ἀν- Anno Cyrilli 42.
θρωπότητα δι' ἡμᾶς· καὶ οὔπου μεθεὶς τὸ εἶναι φύσει θεὸς, προσλαβὼν δὲ μᾶλλον ὅπερ οὐκ ἦν ὤν, ἵνα καὶ δοὺς τῷ θανάτῳ πρὸς βραχὺ τὸ ἐνοικῆσαν αὐτῷ σῶμα καὶ ἴδιον αὐτοῦ, * μηδένα ἀπολέσῃ τῶν δεδοσένων αὐτῷ, διασώσῃ δὲ μᾶλλον, καὶ ἀναστήσῃ * αὐτοὺς ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ποιεῖ * αὐτὸ μὲν οὖν λέγων τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς, καὶ οὐχὶ δὴ πάντως τὸ ἑαυτοῦ, τὰς τῶν Ἰουδαίων ἀπονοίας ἐλέγχει, καὶ ἐπιπλήττει πλαγίως, ὡς ἀεὶ τὸ ἴδιον ἰσχύοντας θέλημα, καὶ τῶν θείων ὑπερορῶντας νόμων, καὶ πρὸ οὐδὲν ποιεῖσθαι μεμελημένους τὸ τῷ δεσπότῃ δοκοῦν· ἑαυτῷ γὰρ ἐν τούτοις προσμαρτυρῶν τὸ ὑιὸς, τῆς ἐκείνων ἀπιστίας κατηγορεῖ. ἔφη γάρ που καὶ ἑτέροθι πρὸς αὐτοὺς, ὡς δικαίων ἐθέλοντας, καὶ μισεῖν ἠρημένους, καὶ ἄδικον ἐπ' αὐτῷ τῷ ὑπὲρ τούτου ζῆφον ἐκφέροντας· ὑμεῖς κατὰ σάρκα κρίνετε, ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα· καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγὼ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστὶν· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. ἐκοῦν οἰκονομικῶς τὰ τοιάδε φησί.

κη'.

Πλὴν ἐκεῖνο φέρε δὴ, φέρε καὶ ἀφρήσωμεν. ἐξ οὐρανοῦ καταβὰς ὡς θεὸς, δεδόσθαι φησὶν ἑαυτῷ παρὰ τοῦ πατρὸς σοῦ εἰς αὐτὸν πιστεύσαντας, ἵνα μὴ ἀπολέσῃ, σώσῃ δὲ μᾶλλον αὐτοὺς, καὶ ἀναστήσῃ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. πῶς οὖν διύσπασεν; ἢ δηλονότι διὰ τῆς ἰδίας ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν· ζωοποιήσας γὰρ καὶ πρό γε τῶν ἄλλων ἑαυτοῦ ναὸν, καὶ τὸ τοῦ θανάτου καθελόντος

Anno Christi 431.

κράτος διὰ τῦ θανάτου τ̀ ἰδίας σαρκὸς, ὁδὸς γέγονε τῇ ἀναστάσει φύσει πρὸς δυάσασιν, καὶ πρὸς γε τὸ δυύσθαι λοιπὸν καταδυμεχθῆσαι φθορᾶς. ἴδιον γὰρ ἄρα τῦ καταφοιτήσαντος ἐξ οὐρανοῦ θεοῦ λόγου τὸ δι' οὗ γέγονε πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν· ἵνα καὶ ἐγηγερμένῳ καταλουσθῇ πρὸς ζωὴν τὸ δοθὲν αὐτῷ, ἐκεῖνα διὰ τὴν τῦ πρωτοπλάστου παράβασιν ἀπολλύμενον, σῳζόμενον δὲ μᾶλλον διὰ τὴν ὑπακοὴν τῦ Χριστοῦ. δεδόσθαι δέ φησιν ἑαυτῷ τοῦτ' τὴν εἰς αὐτ̀ πίστιν πρεσεμένοις πάλιν, ὡς αὐτὸς μὲν γὰρ ὡς ἴδιος αὐτῷ πάντα τὰ τῦ πατρός. ὅτε δὲ, ὡς ἔφην, μετέσχεν αἵματος καὶ σαρκὸς, εἶτα πεπιστεύκαμεν ὡς θεῷ, τοῦτ' ἤδη τὸ τῆς δόσεως ὄνομα πρεσκέκτηται· βεβασίλευκε γὰρ ἡμῶν καὶ μὴ σαρκὸς, ὁ καὶ πρὸ αὐτῆς βασιλεύς. καὶ γοῦν ὡς εἰς τ̀ τῦ χριστὸν βασιλεύειν ἐρχὴν εἰσκεκομισμένον, ὅτε γέγονε καθ' ἡμᾶς· κύριος, φησὶν, εἶπε πρός μέ· υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. δέχεται τοίνυν αὐθεντικῶς τὰ ἑαυτ̀, καίτοι κατεξουσιάζων τῶν ὅλων ὡς θεός.

to, humanæ naturæ ad resurrectionem, necnon ad obtinendam contra corruptionem victoriam, viam muniuit. Verbi itaque Dei, quod e cælo descendit, id proprium est, per quod primogenitus ex mortuis factum est; quo illud nimirum, quod ipsi donatum est, vna cum illo exsuscitatum, propter protoplasti inobedientiam non amplius pereat, sed propter Christi obedientiam, salutem & vitam æternam obtineat. Ceterum vt homo factum est, eos sibi datos dicit, qui fidem in ipsum recipiunt. Nam omnia quæ Patris sunt, hereditario iure possidet. Postquam vero (vt dixi) carni & sanguini communicauit, & nos in ipsum vt in Deum credidimus, ob id factum est, vt donationis nomen ei tribuatur. Nam qui ante susceptam carnem imperabat, is etiam carne indutus regnum in nos obtinuit. Ita vbi primum Verbum homo nostri similis factum est, vt principatum in nos gereret, inauguratum est: *Dominus* (inquit) *dixit ad me: Filius meus es tu; ego hodie genui te.* Quamuis ergo vt Deus omnibus dominetur; tamen secundum humanam naturam, quæ sua alioquin erant, accepisse dicitur.

Colos. 1. v. 18.

Hebr. 2.

Περὶ τῦ ἡγιάσθαι τὸν Χριστὸν, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν νοουμένης ἱερωσύνης.

κθ'.

De Christi sanctificatione, eiusdemque sacerdotio.

XXIX.

ἐπρεπε γὰρ *αὐτὸν, δι' ὃν τὰ πάντα, καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν *ἀγαγόντα, τ̀ ἀρχηγὸν τ̀ σωτηρίας αὐτῶν διὰ παθημάτων τελειῶσαι· ὅ, τε γὰρ ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι, ἐξ ἑνὸς πάντες. δι' ἣν αἰ-

*ἀπ.

*ἐπαγόντα

DECEBAT *enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passiones consummare. Qui enim sanctificat, & qui sanctificantur, ex vno omnes. Propter quam causam*

Hebr. 2. v. 10.

non confunditur fratres eos vocare,
Ps.21.v.23. *dicens: Annuntiabo nomen tuum fratribus meis, in medio ecclesiæ laudabo te.* Rudiores, qui Dominum nostrum Iesum Christum in duos Christos totidemque filios suo more diuidunt, arbitrantur fortassis hominem ex muliere natũ, seorsum per se, hoc est, a Dei Patris Verbo seiunctum, per passiones hic consummatum prædicari, eumdemque salutis nostræ auctorem hoc loco appellari; consummatum autem, & passioni veluti alterum quempiam a se, ab ipso Verbo obiectum esse. Nam illud, propter quem & per quem omnia, proprie in illud conuenire, hoc (inquiunt illi) ex beato Euangelista euidenter colligi po-
Ioan.1.v.3. test. Ait enim: *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Decebat igitur*, sicut asserunt illi, *vt Dei Verbum, per quod omnia, & propter quod omnia, quod multos filios in gloriam adduxerat, salutis illorum auctorem*, hoc est, hominem purum ex sacra Virgine ortum, *per passiones perfectum consummatumque redderet.* Quod autem hic eorum sermo amentia scateat, quanta fieri poterit perspicuitate nunc ostendere conabor.

XXX.

In primis itaque illud, Per quẽ, de ipso quoque Patre enuntia-
1.Cor.1.v.9. tum interdum comperitur. *Fidelis Deus* (scribit beatus Paulus) *per quem vocati estis in societatem Filii eius.* Ad illos rursum, qui per fidem ad libertatis dignitatem e-
Gal.4.v.7. uocati fuerant, ita ait: *Itaque iam non es seruus, sed filius. quod si filius, & heres per Deum.* Cum ergo diuina scriptura promiscue hanc phrasim vsurpet, atque illud, Per quem, tribuat ipsi quoque Patri;

πᾶν ἐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς αὐ- ANNO CHRISTI 431.
τὸν καλεῖν, λέγων· ἀπαγγελῶ τὸ ὄνο-
μά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέ-
σῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε.] οἴονται
ταύτα που τὴν ἀμαθεστέραν ψυχὰς, καὶ
διαιρεῖν εἰωθότων εἰς δύο Χριστοὺς καὶ
εἰς δύο υἱοὺς τὸ ἕνα κύριον Ἰησοῦν
Χριστὸν, πεπλασθῶσαι λέγειν διὰ πα-
θημάτων τὸν ἐκ γυναικὸς ἄθεον
ἰδίᾳ νοούμενον, καὶ ἰδίᾳ τὸν ἐκ θεοῦ
παθητὸν ὄντος λόγου, καὶ αὖ τὸ λέγε-
σθαι τῆς σωτηρίας ἡμῖν ἀρχη-
γὸν· τετελειῶσθαι δὲ παρ' αὐτῷ τῷ
θεοῦ λόγου δοθέντα πρὸς τὸ* πάθος, *πάσχειν
ὡς ἕτερον ἰδικῶς. πρέπειν γὰρ αὐτῷ δὴ
μάλιστά φασι τὸ, δι' ὃν τὰ πάντα καὶ
δι' οὗ τὰ πάντα, διά τοι τὸ φαίνεσθαι
μακάριον διαπελισσῶ· πάντα δι'
αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο
οὐδὲ ἕν. ἕπρεπε τοίνυν, φασὶ, τῷ λό-
γῳ, δι' ὃν τὰ πάντα καὶ δι' οὗ τὰ πάν-
τα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντι,
ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν,
τουτέστιν ἄθεον ἁπλῶς, διὰ τῆς
ἁγίας παρθένου, τελειῶσαι διὰ παθη-
μάτων. ὅπερ δέ ἐστιν ἐμβροντήσεως ἀνά-
πλεως ὁ λόγος αὐτοῖς, ὡς ἔνι καὶ νῦν
καταδείξαι πειράσομαι.

λ'.

Πρῶτον μὲν τὸ, δι' οὗ, καὶ
ἐπ' αὐτῷ τέθεται τῷ πατρί. ὃ γοῦν
ὁ μακάριος Παῦλος· πιστὸς, φησὶν, ὁ
θεὸς, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ
υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ πάλιν τοῖς διὰ πίστεως
εἰς ἐλευθερίαν ἀξίωμα κεκτημένοις
ἄρα, φησὶν, οὐκέτι εἶ δοῦλος, ἀλλὰ υἱός·
εἰ δὲ υἱὸς, καὶ κληρονόμος διὰ θεοῦ.
ἀδιαφορούσης τοίνυν τῆς θεοπνεύστου
γραφῆς οὐδὲ τῆς λέξεως ἐκφωνη-
σιν, δεχομένης δὲ αὐτὸν καὶ ὅτι τοῦ πα-
τρὸς,

ANNO CHRISTI 431.

ζῆς, οὐδὲν ἕπ τὸ σιωπώσοῦ ἡμᾶς εἰς τὸ τῦ υἱοῦ θεότητος πρόσωπον ὡς ἀξ ἀνάγκης τὸ, δι' οὗ. ὅπῳ ὃ τῦτό ὅστιν ἀληθές, * ἢ μὴ μᾶλλον ἀφέντες εἰς τὸ παρὸν τὸ αὐ θεόσωπον, εἶτα τῷ σκοπῷ τῆ ἱερῶν γραμμάτων ἑπόμενοι, τῆ μυ σαρκὸς οἰκονομία τῦ μονογενοῦς ⓦ αὐτῆ πρέποντα προσῶτες λόγον, ⓝ πάθεσι φαμὲν τελειῶσαι διὰ παθημάτων ἀναθεωπήσαντα ⓦ υἱόν; ὑπ' ἐμεινε γὰ σταυρόν, αἰσχύνης καταφρονήσας, ἀν δόξης που παύτως τ θεῦ ἢ παγός· ἵνα ἢ ἡμᾶς τοῖς ἴχνεσιν αὐ καταακολουθεῖν ἠρεμοῦντας, νεανικοὺς ἀποφοίνη, πειθομένους λέγοντι· μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῆ ἀποκτεινόντων ὑμᾶς τὸ σῶμα, πνῦ ὃ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. ὅπῳ γὰ ἔμελλ ⓦ θλίψιν ἔχειν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ διώκειας πρὸ ἐλθεῖν, ἢ τ τῆς ἀληθείας δογμάτων ὑπραθλεῖν, ἱδρῶτί τε καὶ πόνοις κατορθοῦν δ μάλα πνῦ ἀρετὴν, ἐκ ἐᾶ φρύπτεσθαι πρὸς ὕλίας, ἀποφαίνε ὃ μᾶλλον βυτολμοτάτοις, ἐλάσας αὐτὸς διὰ παθημάτων, ἵνα ἢ ἡμᾶς ἐκδυσωπήσῃ, λέγων· ἐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ ⓦ διδάσκαλ ⓦ, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ ⓦ κύριον αὐτῦ. ἀρκε- ⓦ τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐ· καὶ τῷ δούλῳ, ὡς ὁ κύριος αὐ. εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, ἢ ὑμᾶς διώξουσι.

nihil est quod Filii tantum personæ illud nos admetiri necessario compellat. Cum itaque hæc ita se habeant, cur potius minime hoc de filio intelligentes, sed scripturarum auctoritati innixi, sermonemque incarnati Vnigeniti mysterio congruentem studiose consectati, non dicimus, Patrem Filium hominem factum per passiones consummasse? quandoquidem is, Deo Patre sic volente, *ignominia contempta crucem sustinuit*, quo & nos quoque vestigiis illius inhærentes, strenuos efficeret, confidentes in illo qui dicit: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.* Nam quod afflictionem in mundo, persecutionemque ab hostibus perpessuri essent, & grauia pro veritatis dogmate certamina subituri, & virtutis denique stadium non absque magno sudore & molestiis decursuri, noluit eos metu frangi, sed per ea quæ ipse perpessus est, animari: vt vero nos etiam ea detrectare non auderemus, ostendit dicens; *Non est discipulus super magistrum, nec seruus super dominum suum. sufficit discipulo, vt sit sicut magister eius; & seruo, sicut dominus eius. Si me persecuti sunt, & vos persequentur.*

Hebr. 12. v. 2.

Matth. 10. v. 28.

Matth. 10. v. 24.

Ioan. 15. v. 29.

λα'.

Σκοπὸς οὖν ἄρα τῷ μονογενεῖ γέγονε, σαρκὶ τῇ ἰδίᾳ παθεῖν ὑπὲρ ἡμῶν. καὶ ποία πὶς ὅστιν ἡ τῦδε προφάσεως, διδάξει λέγων ὁ θεσπέσιος Παῦλος· ὅπῳ γὰ τὰ παιδία κεκοινώνηκεν αἵματος καὶ σαρκὸς, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τῦ θανάτου καταργήσῃ ⓦ

XXXI.

Scopus itaque vnigenito Dei Filio propositus fuit, in carne sua pro nobis pati. Cuius quidem propositi causam diuinus Paulus his verbis explanat: *Quia* (inquit) *pueri communicauerunt carni & sanguini, & ipse similiter participauit eisdem: vt per mortem destrueret eum, qui habebat mortis impe-*

Hebr. 2. v. 14.

rium, id est diabolum; & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant seruituti. Cum ergo mortis destructio humanæ naturæ facultatẽ superaret (nam per vetus maledictum in eam adducta erat calamitatem, vt necessario mortis imperio obnoxia teneretur) oportuit, vt viuificum Dei Verbum natura morti obstricta, hoc est nostra humana, sese indueret; quo mors efferatæ cuiusdam belluæ instar propriam quoque illius carnem adorsa, a tyrannide quam in nos exercebat, velut a Deo iam debellata, in posterum desisteret. Ipse itaque est, qui quidem propter nos secundum carnem, hoc est humanam naturam, perficitur; secundum diuinam vero virtutem (eo nimirum, quod mortis impetum perfregerit) nos perficit, consummatque. Deerat enim humanæ naturæ ea integritas & incorruptio, quam in ortus sui primordio

Sap. 1. v. 13. obtinebat: *Deus enim mortem non fecit, neque lætatur in perditione viuorum. Creauit enim, vt essent, omnia;* spectantque ad salutem mundi primordia, nec est in illis venenum perditionis, nec inferorum

Sap. 2. v. 24. regnum in terra: *Sed diaboli inuidia mors intrauit in mundum.* Ad hunc itaque modum nos perficiens, ad cælestem Patrem aiebat:

Ioan. 17. v. 4. *Ego te clarificaui super terram: opus consummaui, quod dedisti mihi vt faciam.* Ea namque vera est Dei Patris gloria, quod per Filium suum demolitus est mortem. Per passiones proinde ipsi quidem cõsummatio, nobis vero eius quod deerat, expletio obtigit. Per Christum enim & in Christo noua creatura effecti sumus.

τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι τὸν διάβολον· καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους, ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. ἐκοῦν ἐπρεπε μὲν ὡς ἀνέφικτον ἦν τῇ ἀνθρώπου φύσει τὸ καταργῆσαι θάνατον· ἐκεκράτητο γὰρ ἀεί, καταδικαζούσης αὐτῷ εἰς τοῦτο τῆς ἀρχαίας ἀρᾶς ἐκείνης· ἀναγκαίως ὁ ζωοποιὸς τοῦ θεοῦ λόγος τῷ * θανάτῳ κάτοχον ἡμπεχόνη φύσιν, τουτέστι τὴν καθ' ἡμᾶς, ἵνα τῇ αὐτῇ σαρκὶ καθάπερ τινὶ τῶν ἀπαθῶν θηρίων ὑπτιάσας ὁ θάνατος, παύσηται τῆς καθ' ἡμῶν τυραννίδος, ὡς παρὰ θεοῦ καταργούμενος. αὐτὸς οὖν ἀρα ἐστὶν ὁ σαρκὶ πεφυσιωμένος δι' ἡμᾶς ἀνθρώπινος, πεφυκὼς δὲ ἡμᾶς θείκως διὰ τοῦ καταργῆσαι τοῦ θανάτου τὸ κράτος. ἔλειπε γὰρ τῇ ἀνθρώπου φύσει τὸ ἄφθαρτον, οὕτω γινομένῃ καὶ ἐν ἀρχαῖς. ὁ γὰρ θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ τέρπεται ἐπ' ἀπωλείᾳ ζώντων· ἔκτισε γὰρ εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα, καὶ σωτήρια αἱ γενέσεις τοῦ κόσμου, ἐν οἷς ἔστιν οὐ * αὐτοῖς φάρμακον ὀλέθρου, οὐδέ ἐστιν ᾅδου βασιλεία ἐπὶ τῆς γῆς· φθόνῳ γὰρ διαβόλου θάνατος εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν. οὕτως ἡμᾶς τελειώσας ἔφασκε πρὸς τὸν οὐρανοῖς πατέρα καὶ θεόν· ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς· τὸ ἔργον ἐτελείωσα, ὃ δέδωκάς μοι, ἵνα ποιήσω αὐτό. δόξα γὰρ ἀληθῶς τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, * τῷ διὰ τοῦ ἰδίου γεννήματος * καταργήσαντι θάνατον. ἐκοῦν ἡ μὲν τελείωσις αὐτῷ διὰ παθημάτων, ἡμῖν δὲ προσθήκη τοῦ λείποντος τὸ μεγινημένον· καινὴ γὰρ κτίσις τὰ ἐν Χριστῷ.

Anno Christi 431.

* Sanctum

* ἐαυτοῦ

* ἐαυτὸν

ANNO CHRISTI 431.

λϐ'.

Οὐ δὲ ὲκ ἀνθρωπον ἁπλῶς ὲξηρημμένου τῦ λόγου τετελειῶσθαί φησιν ὑπὲρ ἡμῶν, ἀλλ' αὐθεντικὸν δὲ μᾶλλον μορφὴν πεφηνότα μονογενῆ, πιστώσεται πάλιν ὁ θεσπέσιος Παῦλος προσθείς· ὅ, τε γὰρ ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι, ὲξ ἑνὸς πάντες· διὰ τοῦτο οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν, λέγων· ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου. πῶς ὁ ἁγιάζων, καὶ τίνες αὖ εἶεν οἱ ἁγιαζόμενοι· καὶ πῶς ὲξ ἑνὸς πάντες, ἢ ὲκ τίνος, ὅλως ἄξιον ἰδεῖν. ἐκοινῶ ἁγιάζει μὲν ὁ υἱὸς, ἅγιος ὢν κατὰ φύσιν ὡς θεός· ἡγιάσμεθα δὲ ἡμεῖς παρ' αὐτοῦ διὰ τοῦ πνεύματος. πῶς οὖν οἱ πάντες ὲξ ἑνός; ὡς ποιητῦ καὶ δημιουργοῦ. ὥστε καὶ δικαίως συντρέφει ἡμᾶς πρὸς ἀλλήλους ἔχειν τὴν ἀδελφότητα. *γνητὸν γὰρ πρὸς γνητὸν, καθὸ *γνητὸν γνητὰ, φυσικὴ τις ἡ ἀδελφότης. καίτοι τὴν φύσιν ἀγέννητός ὲστιν ὁ υἱὸς, καὶ ὲκ ἀδελφὸς τῇ κτίσει καθάπερ γε τὸ εἶναι φύσει θεός. πῶς οὖν οἱ πάντες ὲξ ἑνὸς, ὅ, τε ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι; ἐκοινῶ ἀναγκαίως εἰς τὴν τῶν προκειμένων διασάφησιν τῆς κατὰ σαρκὸς οἰκονομίας ὁ λόγος. ὅτε γὰρ γέγονε καθ' ἡμᾶς, τότε καὶ αὐτὸς μετ' ἡμῶν ὲξ ἑνὸς λέγεται· καὶ κεχρημάτικε τοῖς κτίσμασιν ἀδελφὸς, ὡς συγγένειαν ἐγνωκὼς τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀνθρωπίνην. τούτῳ τοι καὶ μάλα εἰκότως ὲκ αἰσχύνεται ἡμᾶς ἀδελφοὺς ὀνομάζειν, ὲκ ἀναξίως, ὡς γε μοι

XXXII.

Quod autem non nudum vulgaremque hominem a Verbo seiunctum, nostri causa consummatum dicat, sed ipsummet Vnigenitum humana forma indutum, id diuinus Paulus hac rursum oratione confirmat: *Qui* (inquit) *sanctificat, & qui sanctificantur, ex vno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare, dicens: Annuntiabo nomen tuum fratribus meis.* Hic operæ precium est cognoscere, ecquis nam ille sit qui sanctificat; tum quinam illi rursum qui sanctificantur; & quonam modo ex vno omnes, & ex quo tandem illo. Sanctificat igitur Filius, secundũ naturam sanctus existens, vtpote Deus; sanctificamur autem nos ab eo per Spiritum sanctum. At quomodo ex vno omnes? Ex vno vtique omnes conditore & opifice. vnde & mutuam quoque fraternitatem necessario hinc trahimus. Nam inter genitum & genitum, quatenus genita sunt, naturalis quædam germanitas intercedit. Ceterum cum Filius non sit natura factus, neque vllam omnino vt Deus fraternitatem cum creatura inire queat; qui fieri potest, vt omnes, tam illi qui sanctificantur, quam is quoque qui sanctificat, profluxerint ab vno? Sane ad dilucidam propositæ rei explanationem, incarnationis œconomiam spectare nos oportet. Cum enim nobis secundum carnem assimilatus est, tunc & ipse quoque perinde ac nos ex vno esse dictus est, creaturarumque frater iure appellatus, vtpote cum humana natura cognationem sortitus. Hac igitur ratione satis congrue fratres nos appellare neutiquam veritus est. Nisi enim his qui per ipsum conditi sunt, similis

Hebr. 2. v. 11.

Psal. 21. v. 23.

euasisset (quamquam per hoc, id quod erat, non amiserit) nequaquam, vt mihi persuadeo, fratris nomine se compellari passus esset. Tunc enim & absque reprehensione etiam ipse nobiscum laudabit, quem laudant seraphim, & vniuersa creatura adorat.

φάνεται, τοῖς δι' αὐτὸ γεγονόσιν ἀδελφὸς ὀνομάζεσθαι, εἰ μὴ γέγονε κατ' αὐτὸν, πλὴν οὐ μεθεὶς ὅπερ ἦν. τότε γὰρ ἀνεπιπλήκτως καὶ ὑμνήσει μεθ' ἡμῶν αὐτὸς, ὃν ὑμνοῦσι τὰ σεραφεὶμ, καὶ σύμπασα κτίσις προσκυνεῖ. Anno Christi 431.

XXXIII.

1. Tim. 3. v. 16. *Et manifeste magnum est pietatis sacramentum: Deus manifestatus est in carne, iustificatus est in spiritu, visus est angelis, prædicatus est in gentibus, creditus est in mundo, assumptus est in gloria.* Si Deus verbum deitatem non amittens, sed in quibus erat bonis constanter persistens, homo factus prædicatur, magnum profecto pietatis mysterium hic se offert. Si vero Christus est homo tantum cõmunis, sola dignitatis vel auctoritatis societate Deo coniunctus (hoc enim indocti quidam defendunt) quomodo manifestatus est in carne? An non omnibus perspicuum est, nullum non hominem carne esse indutum, nec alio modo a quoquam posse videri? Qua ergo ratione a sanctis quoque angelis visus dicitur? Nonne angeli nosipsos conspicantur? Quid igitur in Christo aut nouum, aut inusitatum, & admiratione dignum est, si solam naturæ nostræ similitudinem gerens, a quibusdã angelis visus est? Qualis rursum gentibus prædicatus? aut qualis tandem ab iis qui sunt in mundo, creditur? Nam si illum discipuli mundo prædicarunt vt purum aliquem nostræ conditionis hominẽ, & non vt Deum hominem factum, talisque ab iis qui in mundo degunt, creditur; ad vniuersam (d) discipulos, & quomodo hoc ipse in mundo

λγ'.

Καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον (w). θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ.] εἰ θεὸς ὢν ὁ λόγος ἐνανθρωπῆσαι λέγοιτο, καὶ οὐ δή που μεθεὶς τὸ εἶναι θεὸς, ἀλλ' ἐν οἷς ἦν ἀεὶ διαμένων· μέγα δὴ τότε, καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον (w). εἰ δὲ ἀνθρωπος νοεῖται κοινὸς ὁ Χριστὸς, ὡς κ[ύριο]ν μόνῳ τῷ ἰσοτιμίᾳ τῆς ἀξίας, ἥνωσθαι αὐθεντίας, θεῷ συνημμένον· πεφρονήκασι γὰρ τὰ τοιάδε τινὲς τῶν ἀμαθεστέρων· πῶς ἐν σαρκὶ πεφανέρωται; καίτοι πῶς οὐχ ἅπασιν ἐναργές, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ἐν σαρκί τέ ἐστι, καὶ ὃν οὐκ ἄν ἕτερος ὁρᾶσθαι εἴη; * τίνι δὲ τρόπῳ ὤφθαι φησιν αὐτὸς (w) καὶ τοῖς ἁγίοις ἀγγέλοις; ἢ γὰρ καὶ ἡμᾶς αὐτὸν οὐχ ὁρᾶσιν ἄγγελοι; τί οὖν ἐν Χριστῷ τὸ ξένον (w), ἢ τί τὸ παράδοξον (w), εἰ καθ' ἡμᾶς ὄντα, καὶ ἕτερον (w) οὐδὲν τεθεαμένα τινὲς τῶν ἁγίων ἀγγέλων; πῶς δὲ καὶ ἐθνεσιν ἐκηρύχθη; καὶ * ὡς τίς ὑπάρχων παρὰ τῷ ἐν κόσμῳ πιστεύεται; εἰ μὲν γὰρ ὡς ἕνα τῶν καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπον ἁπλῶς, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον (w) θεὸν ἐν λόγῳ θεότητος ἀνεκήρυξαν (d) μαθηταὶ, καὶ ὡς τοῦτο ὑπάρχων παρὰ τῷ ἐν κόσμῳ πιστεύ-

* sic ad Gen.

* Is. 9. 6. sine ὡς

ANNO CHRISTI 431.

τας, ἀνθρωπολατρείᾳ κεκρατήμεθα, καὶ πρὸς τοῦτο ἡμᾶς κατεδόνησεν αὐτὸς ὁ φύσει τε καὶ ἀληθείᾳ τῶν ὅλων θεός· αὐτὸς γὰρ ἡμῖν τῶν θεηγόρων ἀνέδειξε χορόν. εἰ δὲ Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν τοῖς ἁγίοις ἔφασκεν ἀποστόλοις· πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· εἶτα πεπιστεύκαμεν εἰς αὐτὸν, βεβαπτίσμεθά τε, τὸν θάνατον αὐτοῦ καταγγέλλοντες, καὶ ὁμολογοῦντες τὴν ἀνάστασιν· καὶ τοῦτο δρᾶν εἰωθότες, τοῖς ἀνθρωπολατρείας ἐγκλήμασι κατ' οὐδένα τρόπον ἐνεχόμεθα· ἐκ πάσης ψιλῆς σωματείας τὸν πρὸς θεὸν λόγον τετιμημένος ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς, σωιόδω δὲ μᾶλλον τὴν πρὸς τὸ ἀνθρώπινον καὶ θ' ἕνωσιν οἰκονομικὴν υἱὸς εἷς καὶ κύριος. μέγα γὰρ τότε τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον· πεφανέρωται γὰρ ἐν σαρκὶ θεὸς ὢν ὁ λόγος, ἐδικαιώθη δὲ κατὰ πνεῦμα· οὐ γὰρ ἐποίησεν ἁμαρτίαν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός· ὤφθη δὲ καὶ ἀγγέλοις, οἱ τὸν ἀνθρώπινον αὐτοῦ γνήσιον ἐκ γεννητόκου ἔφασκον· δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. ἐκηρύχθη δὲ καὶ ἐν ἔθνεσι· καὶ ὅτι κατ' ἀλήθειάν ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, καὶ ἐν σαρκὶ πεφηνὼς, παρὰ τοῖς ἐν κόσμῳ πεπίστευται.

λδ'.

Καὶ ἐμαρτύρησεν Ἰωάννης λέγων· ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν ἐξ οὐ-

num omnes anthropolatriæ crimine rei tenebimur, creaturamque creatoris loco adorare aperte conuincemur; idque illius impulsu, qui natura & veritate vniuersorum Deus est. Constat enim, ipsum ad nos misisse magistros qui hæc docerent. Quod si Christus ex mortuis exsuscitatus, sanctos apostolos his verbis affatur: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti:* nosque in illum credimus, ac mortem eiusdem annuntiantes, resurrectionemque confitentes, baptizati sumus; & istud de more factitantes, nunquam hactenus quod hominem colamus, insimulati fuimus: quis dubium habere potest, Christum non esse purum hominem nuda tantum simpliciq; cum Dei Verbo connexione honoratum; verum naturali secundum dispensatoriam vnionem cum humana natura coniunctione vnum esse Filium & Dominum, atque ideo magnum pietatis sacramentum eluxisse mundo? Nam Deus Verbum apparuit in carne, iustificatus est in Spiritu (nullum enim peccatum Dominus noster designauit) visus est & angelis, vt qui natiuitatem eius secundum carnem non ignorantes, *Gloria in altissimis Deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas,* concinuerint. prædicatus est & in gentibus quoque: denique verum illum naturalemque Dei Patris Filium esse, qui manifestatus sit in carne, creditum est ab his qui mundum hunc incolunt.

Matth. 28. v. 19.

Luc. 2. v. 14.

XXXIV.

Et testimonium perhibuit Ioannes, dicens: Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de

Ioan. 1. v. 32.

cælo, & manſit ſuper eum. & ego neſciebam eum: ſed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in Spiritu ſancto. Et ego vidi, & teſtimonium perhibui, quia hic eſt Filius Dei. Cum vnum dumtaxat Emmanuelem aſſignemus, neque eos qui vnicum Chriſtum in duos diuellunt, feramus; quid dicemus, cum Spiritum ſanctum e cælo ſuper illum deſcendiſſe, necnon ſuper eumdem manſiſſe audimus? Suſpicabimurne Dei Patris Verbũ Spiritus ſancti participatione indiguiſſe? At quid hoc aut excogitari, aut dici queat abſurdius? Spiritus enim æque proprius eſt illius atque Dei Patris. *Quoniam eſtis Filii* (inquit beatus Paulus) *miſit Deus Spiritum Filii ſui in corda veſtra clamantem: Abba, Pater.* Impium proinde fuerit vel ſolum cogitare, ipſum Dei Patris Verbum Spiritus ſancti communicatione eguiſſe; fatuum vero, in rem vſque adeo planam & euidentem curioſius velle inquirere. At quomodo ergo Spiritus ſanctus ſuper illum deſcendit? Accipit namque ſecundum humanam naturam, diſpenſatione cum carne efficiente, vt citra omnem reprehenſionem Spiritum acciperet; imo neceſſario ad hoc ducente. Suſcipit autem nobis verius quam ſibi; quo nimirum, poſteaquam ab hominibus, eo quod illorum mens a iuuentute ad malitiam prona ſemper intentaque eſſet, ſemel auolarat, nunc in Chriſtum veluti in alterum generis noſtri principium deſcendens, ſedemque capiens, iterum in nobis tamquam recte iam operanti-

Gal. 4. v. 6.

Gen. 8. v. 21.

ρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν.* ἐγὼ δὲ οὐκ ἤδειν αὐτόν· ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, αὐτός μοι εἶπεν· ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον, καὶ μένον ἐπ' αὐτ', οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι τῷ ἁγίῳ. κἀγὼ ἑώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. Ἕνα λέγοντες τὸν Ἐμμανουήλ, καὶ τὸν εἰς δύο Χριστοὺς διαιροῦντων οὐκ ἀνεχόμενοι, τί δὴ ἄρα φαμὲν, καταπεμπτὸς ἐπ' αὐτὸ ἐξ οὐρανοῦ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ μείναντος ἐπ' αὐτόν; ἆρα δεδεῆσθαι τοῦ μεταλαχεῖν ἁγίου πνεύματος τὸν ἐκ θεοῦ παῖδα λόγον ὑποστησόμεθα; καίτοι πῶς* οὐκ ἂν αὐ ἀλόγου ἄλλως τὸ ὧδε φρονεῖν, ἢ λέγειν; ἴδιον γὰρ αὐτοῦ τὸ πνεῦμά ἐστι, καθάπερ ἀμέλει καὶ τοῦ θεοῦ καὶ παῖδος. καὶ γοῦν ὁ μακάριος Παῦλος· ὅτι δέ ἐστε υἱοὶ, φησὶν, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, κράζον· Ἀββᾶ, ὁ πατήρ. ἀσεβὲς οὖν ἆρα τὸ κἂν γοῦν ὑπονοῆσαι μόνον τὴν τοῦ πνεύματος μετουσίας δεδεῆσθαι καὶ αὐτῷ τῷ ἐκ θεοῦ παῖδος λόγον· καὶ τὸ οὔπω σαφῆ πλὴ ἀπόδειξιν ἔχον τοῦ ἐργάτου ἀξιοῦν, οὐκ ἄκαιρον καὶ κομιδῆ. πῶς οὖν ἐπ' αὐτῷ κατέπεμψε τὸ πνεῦμα; δέχεται γὰρ αὐθεφπίνως, ἀκαλαίπατον αὐτῷ τὸ λαβεῖν ἀποφαινούσης οὐ μάλα τῆς μὴ σαρκὸς οἰκονομίας, μᾶλλον δὲ καὶ ἀναγκαίως εἰς τοῦτο φερούσης. δέχεται γὰρ οὐχ ἑαυτῷ μᾶλλον, ἀλλ' ἡμῖν· ἵνα ἐπειπερ ἀπέπεσε τὸν ὑπὸ τῆς γῆς, διὰ τὸ ὑπιμελῶς ἐγκεῖσθαι τῷ διανοίαν τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος, καταφοιτῆσαν ἐπ' αὐτὸν, ὡς αὖ ἀφ' ἑνὸς τοῦ γλυοις δευτέρου, καταλύσῃ καὶ ἀναπαύσῃ πάλιν αὖ ἡμῖν, ὡς

Anno Christi 431. * κύριε

ANNO CHRISTI 431.

καπωρθωκόσιν ἤδη τὸ ἀναμάρτητον σὺν Χριστῷ, καὶ τίνα αἰτίας ἀπάσης ἀπηλλαγμένῳ ἔχοιεν ζωλώσαι. πλὴν εἰ καὶ αὐθεφπίνως δέχεται δι' ἡμᾶς, ἀλλ' ὅμως διδόντα θεϊκῶς. ἐφ' ὃν γὰρ ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον, φησὶ, καὶ μένον ἐπ' αὐτῷ, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι τῷ ἁγίῳ. τοῦτο δέ ἐστιν ἐνέργημα θεϊκόν· ἐνίοις γὰρ τοῖς βαπτιζομένοις ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὡς ἴδιον πνεῦμα τὸ τοῦ πατρὸς, καὶ σφόδρα γε τοῦτο ἡμᾶς ἐμπεδοῦ μεγαφῶς ὁ θεσπέσιος Παῦλος· ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. μεμαρτύρηκεν οὕτω Ἰωάννης, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

bus, & vitam a peccato, omnique crimine immunem in ipso ducentibus, conquiescat. Verum enimuero licet vt homo Spiritum sanctum propter nos suscipiat; vt Deus tamen eumdem impertiri solet. *Super quem* (inquit idem ille) *videris Spiritum descendentem, & manentem, hic est qui baptizat in Spiritu sancto.* Baptizare autem in Spiritu sancto, opus diuinum existit. Atqui Dominus noster Iesus Christus his qui baptizãtur, Spiritum Patris vti proprium infundit. Atque huc tendit diuinus Paulus, dum inter cetera ita scribit: *Qui in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem in carne non estis, sed in spiritu; si tamen Spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est eius.* Hunc itaque Dei Filium esse, aperte testatum facit Ioannes.

Ioan. 1. v. 33.

Rom. 8. v. 8.

λέ.

Ἀναπτύξαμι δ' ἂν πάλιν ἑκὼν εἰς τοὺς εἰς δύο διαιροῦντας υἱοὺς τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν· ἕνα δέδειχεν ὁ πατὴρ, καὶ περὶ ἑνὸς φησὶν ὁ μακάριος εὐαγγελιστής· οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. ἆρ' οὖν εἰπέ μοι, περὶ τίνος ἔσται τὸ εἰρημένον; εἰ μὲν οὖν ἰδικῶς καὶ κατὰ μόνας τοῦ μονογενοῦς, τουτέστι τοῦ ἐκ παρθένου ὄντος λόγου, πῶς τὸ πνεῦμα δέχεται, καίτοι θεὸς ὢν φύσει, καὶ ἴδιον ἔχων αὐτό; εἰ δὲ ἀνὰ μέρος καὶ ἰδικῶς, ἤγουν κατὰ μόνας, ὃν ἐκ γυναικὸς αὐθεφπον δεδεῆσθαι φασὶ τῆς τοῦ πνεύματος μετοχῆς, πῶς αὐτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν αὐτῷ; καίτοι μόνῃ πρέποντος τῇ ἀνωτάτω φύσει τοῦ καὶ ὑποφαίνειν δωρεὰν μετεχομένοις τοῦ πνεύματος οὗ περιόντας αὐτῇ. εἰ δὲ δέχεται, καὶ δι-

XXXV.

At lubenter equidem hic illos percontarer, qui vnum Dominum nostrum Iesum Christum in duos filios diuellunt, (nam vnum tantum Pater demonstrauit; & de vno solum, *Hic est Filius Dei*, beatus Euangelista retulit) de vtro nam illorum, quod allegatum est, accipi debeat? Nam si sermo est de vnigenito Dei Patris Verbo seorsum per se sumpto, quomodo Spiritum suscipit, cum sit natura Deus, & ipsum Spiritum proprium habeat? Quod si hominem ex muliere ortum seorsum ac per se positum Spiritu sancto eguisse dixerint, quomodo hic rursum in Spiritu sancto baptizat? quandoquidem Spiritus sancti gratiam accedentibus posse dilargiri, id vere naturæ est omnium supremæ ac præstantissimæ. Quod si vnus

Ioan. 1. v. 34.

idemque simul dat & recipit, manifestum est id prouenire ratione dispensationis secundum carnem, & quatenus natura & vere Deus existit. Accipit igitur vt homo, non tam sibi quam totigeneri humano per seipsum, & in seipso primo: ex propria vero vi & natura vt Deus est, illis dat, qui ipsum accipere digni sunt. Poterant alia quoque in eamdem sententiam non pauca afferri; sed superuacaneum iudicauimus, idem sæpius inculcare: maxime vero cum ingeniosioribus ad similium locorum cognitionem vel vnius explanatio sat esse possit. Quamobrem quotiescumque Christus sanctificari, hoc est Spiritum sanctum accipere dicitur, semper istud ad hunc modum intelligendum est. Satius enim est pietatem amplecti, dum pie sacrarum literarum sensum ad rectam pertrahimus interpretationē, quam impie denegantes quæ recte de Christi gloria pronuntiata sunt, abire præcipites.

XXXVI.

Luc. 4. v. 1. *Iesus autem plenus Spiritu sancto regressus est a Iordane: & agebatur in Spiritu in desertum diebus quadraginta, & tentabatur a diabolo. & nihil manducauit in diebus illis: & consummatis illis, postea esuriit.* Decebat sane, vt ille nostri causa satanæ se obiectaret, partamque iam olim palmam ipsi eriperet, qui ea de causa in voluntariam exinanitionem sese demiserat, vt suæ nos plenitudinis participes efficeret; fractosque & debilitatos quondam in Adamo, spiritale quoddam robur adeptos ostenderet: quandoquidem tam corporum, quam animorum ægritudines, protoplasti culpa in

δωσιν ὁ αὐτὸς, προδηλον ὅτι καθ' Anno Christi 431.
γε τὸν τῆς μὴ σαρκὸς οἰκονομίας λόγοις, καὶ καθὸ φύσει καὶ ἀληθῶς ἐστι θεός. δέχεται μὲν ἀνθρωπίνως, οὐχ ἑαυτῷ μᾶλλον, ἀλλὰ τῇ πρὸς ἀνθρώπων φύσει δι' ἑαυτὸν καὶ ἐν ἑαυτῷ τῷ προτῷ προεξενῶν αὐτό· δίδωσι δὲ θεϊκῶς ἐξ ἰδίας αὐτοῦ φύσεως, τοῖς ἀξίοις τοῦ λαβεῖν ἐνιείς. ὧν μὲν οὖν τῷ προκειμένῳ ῥητῷ προσοικοῦντα καὶ Ⓦ ἴσον ἔχοντα νοῦν παραθεῖναι καὶ ἕτερα· τὸ δέ γε ταυτοπεῖν φορτικὸν εἰδότες, ἐκεῖνό φαμεν, ὡς ἀπόχρη τοῖς νουνεχεστέροις ἡ ἑνὸς ἐξήγησις εἰς πᾶν τὸ ὁμοίως ἐχόντων ἀκριβῆ διασάφησιν. ἑκοῦσι δὲ καὶ μὴ λέγοιτο Χριστὸς ἀγιάζεσθαι τυχόν, ἤγουν τὸ πνεῦμα λαβεῖν, καὶ τοῦτον αὖ Ⓦ Ⓦ ζήτων προσήκει νοεῖν. εὐσεβεῖν γὰρ ἄμεινον Ⓦ προτρέποντας εὐσεβῶς εἰς τὸ ἀμωμήτως ἔχειν τῷ ἱερῶν γραμμάτων τὸ νοῦν, ἤγουν εἶναι καὶ πετρῶν, ἀνοσίως ἀπιστίζοντας τῇ δόξῃ Χριστοῦ τὰ ὀρθῶς εἰρημένα.

λς'.

Ἰησοῦς ὁ πλήρης πνεύματος ἁγίου ὑπέστρεψεν ἀπὸ Ἰορδάνου· καὶ ἤγετο ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον τεσσαράκοντα ἡμέρας, πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου· καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις· καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν, ἐπείνασεν.] ἔδει δὲ πάλιν ὑπὲρ ἡμῶν ἀνιστῆναί τε, μονονουχὶ δὲ καὶ ἀνιστάμενον θανατῶσαι τῷ παλαιωθέντι θανάτῳ, τὸ διὰ τοῦτο καθημένον εἰς ἐκάστοτε κένωσιν, ἵνα ἡμᾶς ἀποφήνῃ μελέχηκότας τοῦ ἰδίου πληρώματος· καὶ ἀθετήσαντας ἐν Ἀδὰμ, εὐσεβείαν ἔχοντας ἀποδείξῃ πνευματικῶν. πέπαυται δὲ ἐν Χριστῷ τὰ ἐν τῷ προτο-

πλάστῳ

ANNO CHRISTI 431.

πλάστῳ τῇ ἀνθρώπου φύσει συμβεβηκότα σωματικὰ τ καὶ ψυχικὰ τ ἀῤῥωστημάτων ἐνεργήματα. ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς ὑπακοῆς αὐτοῦ δίκαιοι κατεστήμεθα πολλοί, καίτοι πεπονθότες διὰ τῆς ἐκείνου παρακοῆς τὴν κατάκρισιν· οὕτω δὴ πάλιν διὰ τῆς ἐν Χριστῷ νοουμένης ἰσχύος, δῆλον δὲ ὅτι πνευματικῆς, τὰ ὑπὸ ταῖς προτέραις ἀσθενείαις διεκρουσάμεθα βλάβη· καὶ πεπωκότες ἐν Ἀδὰμ, νενικήκαμεν ἐν Χριστῷ. αὐτοπαθῶς τοίνυν ὑπὲρ ἡμῶν ὡς ἄνθρωπος, καὶ νικᾷ θείκως. καὶ πρόφασιν μὴ, ὡς ἑνὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ὑπερηφανῶντος τῷ σατανᾷ, καὶ οἱονδέντος, ὅτι τὸ ἀκέραιον τ σαρκὸς σὺν ἑκπροφασίζομενον αἰσχρῶς ὑπ' ἀκρασίας καταγνωσθὲν, καινοτομούσης αὐτ τ ἀνθρώπου φύσεως ἐν Χριστῷ, καὶ νενεκρωμένον ἐχούσης τῆς ἁμαρτίας νόμον, ἐν τοῖς μέλεσι τῆς σαρκὸς ἀργοῦντα· καταργηται γὰρ ἐν Χριστῷ. νηστεύσας γε μὴν ἀποχρώντως, καὶ δυνάμει θεοπρεπεῖ ποτῷ καὶ σιτίων δίχα τὴν σάρκα τηρήσας ἀδιάφθορον, ἐφίησι μόλις τὰ οἰκεῖα παθεῖν αὐτῇ. πεινῆσαι γὰρ λέγεται· καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν; ἵνα δι' ἀμφοῖν δυτέχνως θεός τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος ὑπαρχων ἐπιγνώσκηται εἷς καὶ ὁ αὐτὸς δηλονότι, καὶ θείκως ὑπὲρ ἡμᾶς, καὶ καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπίνως. ἄγεσθαι δὲ λέγεται τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν ἔρημον, τοῦ ἄγεσθαι δηλωτικῶς οὐ τὸ ἀποφέρεσθαι μᾶλλον, ἀλλὰ τὸ διάγειν, ἤτοι διατελεῖν· καθάπερ ἀμελῆ καὶ ἐφ' ἡμῶν λέγεται πολλάκις· ὁ δεῖνα τυγὸν ἑαυτὸν ὀρθῶς ἄγει, τουτέστιν ἀμέμπτως ζῇ καὶ πολιτεύεται. ἀνεσκέφετο τοίνυν εἰς

hominum naturam inuectæ, per Christum e medio sunt sublatæ. Sicut enim huius obeditione iusti constituimur multi, etiam si propter illius inobedientiam, in condemnationis sententiam inciderimus; ita rursum spiritali robore per Christum nobis allato, a veterum morborum detrimentis liberamur: & qui in Adam victi concideramus, in Christo victoriam obtinuimus. Obiicitur itaque hosti pro nobis vt homo, vincit autem vt Deus. Tentatur rursum, satana perinde illi insultante ac vni ex nobis, certoque sibi pollicente fore, vt carnis petulantia ad illum prosternendũ sociam sese adiungeret: verum is pudefactus abscessit, cum natura humana nouo quodam modo in Christo legem peccati, quæ pridem in membris carnis ferociebat, extinctam mortificatamque sese habere ostenderet. abolita est enim lex hæc in Christo. Porro autem cum quantum sat erat, iam ieiunasset, diuinaque virtute absque cibo & potu incorruptam carnem conseruasset, vix tandem, quæ propria illius sunt, pati eam siuit. Esuriisse enim dicitur: sed quam ob causam, quæso, esuriit? Ob eam nimirum, quo apte per vtrumque Deum simul & hominem se esse declararet, vnusque & idem, quatenus Deus, supra nos esse; & quatenus homo, nobis similis agnosceretur. Virtute porro Spiritus in desertum agi dicitur, non quod agi idem sit quod deferri, sed vitam traducere, seu morari: quemadmodum nos quoque dicere interdum consueuimus, hunc vel illum probe seipsum agere, hoc est, inculpatam vitam exigere. Versabatur igitur in

Rom. 5. v. 19.

Rom. 7. v. 23.

deserto, hoc est, vitam illic agitabat, non quidem more corporeo: nam absque cibo & potu, rebus vtique humano corpori necessariis, ibi degebat Spiritus virtute armatus, & supra humanæ naturæ conditionem in continuo ieiunio ibidem persistebat. Ceterum accurate obseruandum est quod hic traditur: est enim eiusmodi, in quo salubris quædam doctrinæ vis lateat. Non enim ante sanctum baptisma susceptum tentabatur; sed neque Spiritu quoque in desertũ agebatur. Ecquid, quæso, res hæc nobis adumbrabat? Non aliud vtique, quam fieri non posse, vt ii qui baptismi gratiam necdum assecuti sunt, grauissimis tentantis satanæ insultibus viriliter obsistant, aut spiritalis vitæ rationem inire queant. Tempus autem obtinendæ tam illustris victoriæ post sacrum baptisma opportunum est. Ita enim Spiritus sancti participatione roborati, & superna gratia ad spiritale robur confirmati, satanæ insidiis capi non poterimus; sed tamquã in virtute Spiritus viuemus, quasi in desertum quoddam secedentes, dum procul a mundi huius tumultibus vitã placide transigimus. Quamobrem licet cunctipotentis Dei Verbo parum omnino sit satanam deuicisse, nobis tamen permagnum quoddam est, quod per eius incarnationem victoriam aduersus illum obtinuerimus; sicut & illud quoque, quod per eamdem ad incorruptionem nos instaurauit. Sicut enim per illius resurrectionem corruptione superiores euasimus; ita victoria contra tentantem satanam per illum obtenta, nos quoque victores reddit.

τὴν ἔρημον, ἤγουν ἐποιεῖτο τὰς διατριβάς, οὐ σωματικῶς· ποτὲ γὰρ δίχα καὶ τῆς τοῖς σώμασιν ἀναγκαίας ζοφῆς ἐν δυνάμει πνεύματος ὑπὲρ φύσιν τὴν καθ' ἡμᾶς διεκαρτέρει πρὸς τὴν νηστείαν. πλὴν ἐκεῖνο ἄδηλον· ἐπωφελέστατη γὰρ τῆς ἐννοίας ἡ δύναμις. οὐ πρὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἐπειράζετο, ἀλλ' οὐδὲ ἤγετο τῷ πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον, τύπον ἡμῖν τὸ ζητούμενον. ἀμήχανον γὰρ τοῦτ' οὕτω βεβαπτισμένους τῷ πειράζοντι σατανᾷ δύσιτον οὖσαν τὴν προσβολὴν ὑπενεγκεῖν δυνάσθαι νεανικῶς, ἤγουν ἄγεσθαι πνευματικῶς. καιρὸς δὲ ὁ πρέπων τοῖς οὕτω λαμπροῖς καὶ ἀξιαγάστοις κατορθώμασιν, ὁ μετὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα. κραταιωθέντες γὰρ οὕτω τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος μετοχῇ, καὶ τῇ ἄνωθεν χάριτι κατεσφραγισμένοι, πρὸς ὑπόστασιν δὲ σηλονότι τὴν πνευματικὴν, ἀνάλωτοί τε ἐσόμεθα τῷ σατανᾷ, καὶ ὡς ἐν δυνάμει πνεύματος διαζήσομεν, ἔρημον ὥσπερ τινὰ καταλαμβάνοντες χῶρον τὸ ἔξω τύρβης γενέσθαι κοσμικῆς. σμικρὸν μὲν οὖν κομιδῇ τῷ παντὶ ἰσχύοντι λόγῳ τὸ νικῆσαι τὸν σατανᾶν, μέγα δὲ πάλιν ἡμῖν τὸ καὶ τούτου τυχεῖν διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ, καθὰ καὶ τὸ ἀνακαινισθῆναι πρὸς ἀφθαρσίαν. ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως αὐτοῦ κρείττους ἡμεῖς γεγόναμεν τῆς φθορᾶς, οὕτω διὰ τῆς ἐν τῷ πειράζεσθαι νίκης πάλιν ἡμεῖς κεκρατήκαμεν.

Anno Christi 431.

Anno Christi 431.

λζ'.

Ἔχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν διεληλυθότα τοὺς οὐρανούς, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας. οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειρασμένον κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα, χωρὶς ἁμαρτίας.] ἡ τῆς ὀρθῆς πίστεως ὁμολογία τοιάδε πως πρὸς ἡμᾶς εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα· καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ· καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα. ταύτης ἡμᾶς τῆς ὁμολογίας ἐχέσθαι δεῖν ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος. ὅτι δέ ἐστιν ὁμολογουμένως εἷς υἱὸς τοῦ θεοῦ καὶ πατρός, δῆλον δὲ ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς, ὁ συμπαθῆσαι δυνάμενος ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, κατὰ πάντα πεπειρασμένος καθ' ὁμοιότητα, χωρὶς ἁμαρτίας· τίς δὴ εἴη λοιπὸν ὁ μέγας ἡμῶν ἀρχιερεύς; ἆρ' οὐχ ὁ γεγονὼς καθ' ἡμᾶς, οὗτος καὶ σαρκὶ παθὼν ὑπὲρ ἡμῶν; τότε γὰρ ἡμῖν κεχρημάτικεν ἀρχιερεύς· οὐχ ὡς ἀλλοφύλης ὀθνεῖόν τε προσάγων θῦμα καθά γε τὸ εἰωθὸς τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ὢν αὐτὸς ὁ ἀμνός, ἡ θυσιμωτάτη θυσία, τὸ νοητὸν ὁλοκαύτωμα, ἡ λαλισάτη τρυγών, ἡ ἀκέραιος περιστερά, ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, τὸ χρυσοῦν θυμιατήριον. Χριστοῦ γάρ ἐσμεν εὐωδία τῷ θεῷ κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἄφρει δέ μοι τὴν ἀποστολικῶν σύνοιαν τὸ βάθος. ὅτι ἔχομεν, φησὶν, ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειρασμένον δὲ κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα, χωρὶς ἁμαρτίας. εἰ γὰρ μήπω γέγονε, φησὶν, ἄνθρωπος ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, ἦν μὲν, ἦν καὶ οὕτω πλὴν

XXXVII.

Habentes ergo pontificem magnum, qui penetrauit cælos, Iesum filium Dei, teneamus confessionem. Non enim habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris: tentatum autem per omnia secundum similitudinem absque peccato. Fit a nobis rectæ fidei confessio, nempe vt credamus in vnum Deum Patrem omnipotentem, & in vnum Dominum nostrum Iesum Christum filium eius, & in vnum Spiritum sanctum. Huius autem fidei confessioni inhærere nos oportere diuinus Paulus admonet. Quoniam vero certo constat, vnum dumtaxat esse Dei Patris filium, nempe Christum Iesum, qui & nostris infirmitatibus compati potest, & per omnia secundum similitudinem absque peccato tentatus est; quis tandem magnus ille pontifex noster est? An non est hic, qui sicut & nos vere factus est, & in carne propter nos etiam passus? Tunc enim pontificis nostri titulum assumpsit: non ita tamen, vt aliorum sacerdotum more, externum, hoc est, a se alienum sacrificium obtulerit: sed ipse fuit agnus, ipse fragrantissima illa hostia, & spiritale holocautoma, ipse turtur ille gemebundus, & simplex columba; ipse panis viuus, & thuribulum aureum. *Christi enim bonus odor sumus Deo;* vt sacris literis proditum est. Porro apostolicæ sententiæ profunditatem hic diligenter obserua. Non habemus, inquit, pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatū autem per omnia secundum similitudinem absque peccato. Antequam, ait, Dei Verbum homo factum esset, humanæ tamen na-

Hebr. c. 4. v. 14.

Ioan. 6.

2. Cor. 2. v. 14.

turæ infirmitatem tamquam rerum conditor exacte exploratam habebat. *Ipse enim*, vt scriptum est, *figmentum nostrum cognouit.* Verum enimuero, vt maxime nosset, nondum tamen (vt aliquid interim humanum nobis de eo depromere liceat) nõdum, inquam, nostros morbos ipsa experientia cognouerat. at vero posteaquam carnem nostram induit, omnia expertus est. Neque tamen dicimus, antea quidquam omnino eorum omnium ignorasse, sed scientiæ diuinæ quam obtinebat, eam quoque notitiam, quam affert experientia, accessisse. Itaque Dei Verbum factum est compatiens, non quod eam sympathiam ex ipsa demum tentatione vel experientia assumpserit (erat enim iam ante & est suapte natura misericors vt Deus) sed quia posteaquã hoc ipsum quod erat, constanter manens, factum est etiam homo nostri similis, ea apte etiam de illo affirmantur, quæ in naturam humanam conueniunt. Dicitur vero cælos penetrasse & corporaliter simul & decenter Deo. Nam, vt sapientissimus Paulus monet, ascendit *vt appareat nunc vultui Dei pro nobis.* Quin & alio quoque sensu cælos transcendisse dicitur, quod beatorum angelorum gloriam longo post se interuallo reliquisse certo dignoscatur: quandoquidem vt Deus *super omnem est principatum & potestatem & dominationem, & omne nomen quod nominatur non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro.* Nam vt Filius eamdem cum Patre suo gloriam & potestatem obtinet, etiam si dispensatorie nostri similis factus sit.

Psal. 102. *v.* 14.

Hebr. 9. *v.* 24.

Ephes. 1. *v.* 21.

ANNO CHRISTI 431.

αὐθεφπίνῳ ἀδένειαν ὡς δημιουργός· αὐτὸς γὰρ ἔγνω τὸ πλάσμα ἡμῶν καὶ τὸ γεγραμμένον. ἀλλ' εἰπὲρ τὰ καθ' αὐθεφπίνων καὶ ἐπ' αὐτῷ φαίνεσθαι λέγεται, οὔπω καὶ εἰς αὐτὸν ἐκέκλιπτο πεῖραν τῶν ἡμετέρων ἀδενειῶν. ἐπεὶ δὲ τὸν ἡμῶν ἠμπέχετο σαρκα, πεπείραται καὶ πάντα. καὶ οὐ δήπου φαμὲν ὡς ἠγνοηκὼς, ἀλλ' ὅτι τῇ γνώσει τῇ * θείᾳ προϋποκειμένῃ καὶ τὸ διὰ πείρας αὐτῆς συνέβη μαθεῖν. γέγονε δὲ συμπαθὴς ἐκ ἀπό γε τῆς πεπειρᾶσθαί πόθεν· ἰῶν γὰρ ἐλεήμων φύσει, καὶ ἔστιν, ὡς θεός. ἐπεὶ δὲ μὴ τῆς εἶναι ὅ ἐστι, γέγονε καὶ καθ' ἡμᾶς, ἀνθεφποπρεπῶς καὶ ταῦτα λέγεται περὶ αὐτοῦ. διαβαῖναι δέ φησι τοὺς οὐρανοὺς αὐτὸν σωματικῶς τε ἅμα καὶ θεοπρεπῶς· ἀνέβη μὲν γάρ, ὡς αὐτὸς ποθ φησιν ὁ θεφώτατος Παῦλος, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τῆς θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν· δίεισι γε μὴν καὶ καθ' ἕτερον γε τοὺς οὐρανοὺς, ἠπωμένων δηλονότι, καὶ κατόπιν ἰόντων τῆς δόξης αὐτοῦ τῶν μακαρίων ἀγγέλων. ἔστι γὰρ, ἔστιν ὡς θεὸς ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας τε καὶ κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου εἴτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, εἴτε ἐν τῷ μέλλοντι· σωεδρεύει γὰρ ὡς υἱὸς τῷ ἰδίῳ πατρὶ, καὶ εἰ γέγονε καθ' ἡμᾶς οἰκονομικῶς.

XXXVIII.

Hebr. 5. *v.* 4. *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo, tamquam Aaron. Sic & Chri-*

λη'.

Καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλ' ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ὥσπερ καὶ Ἀαρών. οὕτω καὶ ὁ

ANNO CHRISTI 431.

Χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασε γενηθῆναι * ἀρχιερεύς, ἀλλ' ὁ λαλήσας πρὸς αὐτόν· υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε.] ὁ καθεὶς ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, πρεμόνει κλῆσιν πρὸς ὑπερβολὴν * φέρουσαν εἰς ἱερωσύνην, πρὸς ὅπερ δὴ μάλιστα σωθῆναι τε καὶ πρεπωδεστάτην οὐ τῇ αὐτῶν φύσει μᾶλλον, ἀλλὰ τῇ καθ' ἡμᾶς, τουτέστι τῇ ἀνθρωπίνῃ· ἧς ἐπείπερ ἴσος γέγονεν, ὑπομένει τὰ αὐτῆς, ἀδικούμενον ἐντεῦθεν τὸ σύμπαν οὐδέν, ἀπέχων δὲ μᾶλλον τῇ μὴ σαρκὸς οἰκονομίᾳ χρώμενος. ὥσπερ γὰρ πρὸς φύσιν κύριον ὢν μεμένηκεν ὅπερ ἦν, καὶ εἰ γέγονεν ἐν τῇ τοῦ δούλου μορφῇ· οὕτω φαμὲν ὅτι καίτοι μυρίους ἔχων ἐν οὐρανῷ τοὺς ἱερουργοῦντας αὐτῷ, τὰς νοητὰς δηλονότι καὶ ἀναιμάκτους θυσίας, ὕμνους καὶ δοξολογίας, καὶ πρὸς καθ' ἡμᾶς ἱερωσύνῃ ποιεῖται δεκτικὸν, ἀποστέλλων παντάχοσε τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος μέλεσι τὰ πρέποντά τε καὶ ἑοικότα αὐτῇ. κέκληται τοίνυν κατὰ καὶ Ἀαρὼν, πλὴν ἐκ τοῦ ἴσου τρόπου. ὁ μὲν γὰρ ἐχρίετο πρὸς ἱερουργίαν, καὶ ἦν οἰκέτης· ὁ δὲ ὡς υἱὸς καλεῖται, κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ ἱερουργεῖ τῷ πατρί. καὶ τὸν γε τῆς ἱερουργίας ἐξηκριβωμένον τρόπον ὁ θεσπέσιος Παῦλος, ὡδὶ γεγραφὼς περὶ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ· ὃς οὐ κατὰ νόμον ἐντολῆς σαρκίνης γέγονεν, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου. ἀκούω ἀσυγκρίτως ἀμείνων ὁ τῆς ἱερουργίας τρόπος. καὶ ὁ μὲν, ὡς ἔφην, οἰκέτης ἦν, καίτοι κεκλημένος εἰς ἱερωσύνην· ὁ δὲ κατὰ οὕτως

stus non clarificauit semetipsum vt pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Qui seipsum vltro ad exinanitionem demiserat, is paternam vocationem ad vsitatam apprimeque conuenientem sacerdotii functionem ducentem opperitur; conuenientem autem nō suæ ipsius naturæ, sed nostræ, hoc est humanæ, quam vbi integram assumpsit, quæ illi conueniunt suscipit, nullum interim secundum naturam propriam detrimentum accipiens, sed dispensatione secūdum carnem scite conuenienterque vtens. Vt id enim quod erat, hoc est Dominus secundum naturam permansit, etiam si seruilem formam subiisset: ita quantumuis innumeros in cælo haberet, qui hymnos laudesque, hoc est, spiritalia incruentaque sacrificia illi offerrent, nihilominus quæ humanæ naturæ cōueniunt, eidemque consentanea sunt, nusquam non integre conseruans, humanum quoque sacerdotium nō est aspernatus. Vocatus est itaque vt Aaron, modo tamen dissimili. Ille enim tamquam seruus inunctus est ad ministerium; hic vero secundum ordinem Melchisedec assumptus, tamquam filius administrat Patri. Sacerdotalis porro ministerii modum diuinus Paulus, de Christo omnium nostrum saluatore scribens, hunc in modū exponit: *Qui non secundum legem mandati carnalis factus est, sed secundum virtutem vitæ indissolubilis.* Est itaque sacerdotii illius ritus ritu Aaronico sine vlla comparatione præstantior. Nam etsi ille ad sacerdotium vocatus est, attamen, vt modo aiebam, erat seruus: hic vero in eo quoque sta-

Psal. 2.

Hebr. 7. v. 16.

tu Dei Patris filius erat; natura quidem, æternaque generatione vt Deus & Verbum; vt noſtræ vero conditionis homo ſecundum nouiſſimam in carne generationem, quæ per illud, Hodie, quod præſentis temporis nota exiſtit, nobis adumbratur. Igitur Pater natiuitatem in carne ad ſe quoq; pertinere iudicat, quatenus illum ſuum agnoſcit Filium ſecundum diuinam quidem naturam ex ipſo, ſecundum humanam vero ex muliere.

υἱὸς τῦ θεοῦ ⁊ παῖδος, ὡς μὲν φύσει θεὸς ⁊ λόγος ⁊ τῷ πρωταιωνίῳ γεννήσαντι, ὡς ὃ ἀνθρωπος καθ' ἡμᾶς ⁊ τ νεωτάτῳ ⁊ ἐνσαρκον, ἧς αὖ εἴη σκιῶδες ⁊ τὸ, σήμερον· καιρὸν γὰρ ἡμῖν σημαίνει συνεσκόπα. οἰκειοῦται δὴ οὖν ⁊ τ σαρκικὸν αὐῦ γέννησιν ὁ πατήρ. οἶδε γὰρ, οἷόν ἐστιν υἱὸν ἐξ ἑαυῦ πεπονθώς, ⁊ ἐκ γυναικὸς ἀνθρωπίνως.

Anno Christi 431.

XXXIX.

Hebr. 5. v. 7. *Qui in diebus carnis ſuæ, preces ſupplicationeſque ad eum qui poſſit illum ſaluum facere a morte, cum clamore valido & lacrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reuerentia. Et quidem cum eſſet Filius, didicit ex iis quæ paſſus eſt, obedientiam: & conſummatus, factus eſt omnibus obtemperantibus ſibi cauſa ſalutis æternæ; appellatus a Deo pontifex ſecundum ordinem Melchiſedec.* Sapientiſſimus Paulus ad eos qui per fidem iuſtificati fuerant, ita ſcribit: *Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti.* Quin & diuinus quoque Petrus, *Quæ*, inquit, *eſt gloria, ſi peccantes, & colaphizati ſuffertis? Sed ſi bene facientes, patienter ſuſtinetis, hæc eſt gratia apud Deum: quia & Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum vt ſequamini veſtigia eius.* Scopus ergo Vnigenito noſtram ſimilitudinem habenti fuit, ſecundum humanam naturam pati, ſuoſque familiares edocere, qua ratione tentationum inſultibus obuiam ire oporteat, qualeſque illi eſſe debeant, qui diuinæ pietatis cauſa perſecutiones patiuntur, vel cum quibuſcumque ani-

1. Cor. 11. v. 1.

1. Petr. 2. v. 20.

λθ'.

Ος ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐῦ, δεήσεις τε ⁊ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σῴζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου, μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς ⁊ δακρύων προσενέγκας, ⁊ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας, καίπερ ὢν υἱὸς, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν· ⁊ τελειωθεὶς ἐγένετο πᾶσι τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου· προσαγορευθεὶς ὑπὸ τ θεοῦ ἀρχιερεὺς ⁊ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ.] ὁ παῦσοφος Παῦλος ἐπιστέλλει, καὶ φησι τοῖς σὺν πίστει δεδικαιωμένοις· μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ. ⁊ μὴν ⁊ ὁ θεσπέσιος Πέτρος· ποῖον γὰρ κλέος, φησὶν, εἰ ἁμαρτάνοντες ⁊ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖτε; ἀλλ' εἰ ἀγαθοποιοῦντες ⁊ πάσχοντες ὑπομενεῖτε, τῦτο χάρις παρὰ θεῷ· ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμὸν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐῦ. γέγονεν ἄρα σκοπὸς τῷ μονογενεῖ τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμοίωσιν ἔχοντι, παιδεῦειν ἀνθρωπίνως, ⁊ διδάξαι μὲν σὺν αὐτῷ γενέσθαι, πῶς δὴ χρὴ τοὺς τὴν πρὸς σωῦ ἐφόδοις προσέρχεσθαι χρὴ, ⁊ ὁποίους εἶναι προσήκει τοὺς διωκομένους τ εἰς θεὸν εὐσεβείας ἕνεκα, ⁊ κινδύνοις

ANNO CHRISTI 431.

* ἐμβεβηκότας τοῖς περὶ ψυχῆς καὶ σώματος· καὶ περσέπι τούτῳ καταδεῖξαι τῆς ὑπακοῆς εὐκλεὲς τὸ τέλος, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἄρειοί τε ἢ φρονιμώτεροι τῶν ἀπ' αὐτοῦ πεπραγμένων οἰκονομικῶς εὑρισκώμεθα μιμηταί, τοῖς τε ἴχνεσιν αὐτοῦ κατακολουθεῖν σπουδάζοντες, καὶ εὐδόκιμον ἀληθῶς διαζήσωμεν βίον. ὅπερ τοίνυν ἄφραυστον ἔχειν περσήκει τὸ φρόνημα τοῦτον οἷς αὐτὸς ὅλως περσκέοιτο παθεῖν ὑπέρ γε τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης, ἢ ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας κίνδυνον ἡγεῖσθαι ζωὴν, ὀξὺ ὧν ὑπεμεινεν αὐτὸς, πέρσεχέ τε δι' ἡμᾶς ἀνθρωπίνως, διδάσκειν βούλεται. πλὴν ὅτι ἀφίησι τοῦτον ἀνδριζομένοις εἰκῆ παραῤῥιπτεῖν τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς, οὐδὲ οἷον μεθέντας ἀτιμελῶς τὸ περσκεπὲς καὶ τὰ δι' ὧν ἔξεστιν ἐκὸς σώζεσθαι, παρ' ἐλπίδα μόνον ἐνδέχεσθαι τοῖς ἐθελοκακοῦσι δοκοῦν· αἰσχυνόμενον ἢ μᾶλλον σωτείνεσθαι περσευχὰς, καὶ ἀκατάληκτον ποιεῖσθαι πρὸς * θεὸν ἱκετείαν, ταῦτα διδάσκει, δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας σὺν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτῷ περσαγομένους περὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου.

* alias ἱκεσίαν.

μά.

Ὅρα ἢ ὅπως καὶ ἀγωνιστικοῖς ὑπηκείας τὸ χρῆμα μεμέσωται. τὸ μὲν γὰρ καταθρασύνεσθαι τὰ περσκόμματα, ἀνδρίας μὲν ἔχειν δόξαν, δοκεῖ δέ πως ὑπερφίας ἐκ εἰς ἅπαν ἠμφιρικέναι· τὸ γε μὴν δεδιέναι μὲν καὶ ὑποστέλλεσθαι δοκεῖν, καὶ δεῖσθαι θεοῦ τοῦ σώζειν ἰσχύοντος, εὐλαβείας ὑπόληψιν ἔχει. ἐπεὶ διὰ ποίαν αἰτίαν τοῖς ἁγίοις περσέταξε μαθηταῖς· ὅταν ἢ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἑτέραν;

mi corporisque periculis conflictantur; tum præclarum quoque obedientiæ finem ob oculos ponere, quo & nos quoque strenui prudentesque eorum quæ secundum carnis dispensationem ille patrauit, imitatores inuenti, vestigiisque eiusdem studiose insistentes, vitam vere probatã transigamus. Per ea igitur quæ ipse vt homo propter nos fecit ac pertulit, ostendere voluit, illos, quibus propter eius dilectionem quidpiam aduersum perferre propositum est, mentem obtinere debere firmam & inconcussam; ac pericula, quæ religionis causa suscipiuntur, vitam æstimare. Verumtamen non permittit virili robore præditos animas suas temere abiicere, aut quod agendum incumbit, per negligentiam omittendo, & per quæ salus obtingere potest, expectare solum præter spem quod libitum erit maligne agentibus: sed hortando potius, vt impigre precibus incumbant, Deoque sine intermissione supplicent, hæc docet, dum in diebus carnis suæ ad eum qui saluare a morte illum poterat, preces & supplicationes offerret.

XL.

Considera porro vt sanctos condecente modestia documentum hoc scateat. Tentationibus enim audentius obuiam ire, fortitudinis est argumentum: superbiæ tamen suspicione non omnino carere videtur: sed pauere, & formidine contrahi videri, & preces ad eum fundere qui saluare potest, hoc religionis est opus. Alioqui enim cur ipse sanctis apostolis præcepit: *Cum vos persequentur in vna ciuitate, fugite in aliam?* Matth. 10. v. 23.

cur item ſapientiſſimus Paulus,
Rom.8.v.35. qui diſerte dicit: *Quis nos ſeparabit a caritate Chriſti? tribulatio? an anguſtia? an perſecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius?*
Act.9.v.25. & 2. Cor.11. v.33. Damaſcenorum præfectum fugiens, e muro per feneſtram paſſus eſt ſeſe demitti? Cum igitur neceſſarium eſſet, vt ipſemet Chriſtus ad quoduis bonum opus ducem ſe nobis præceptoremque exhiberet, valido clamore & ſupplicatione tamquam homo ad Deum acceſſit; a quo etiam tamquam verus naturaliſque Filius, qui repulſam pati non poſſet, exauditus eſt. *Ego enim,* inquit, *ſciebã quia ſemper me audis.* Vt enim noſtras preces Deo redderet acceptas, ipſe primus rem exorſus eſt, paternas aures hac ratione humanæ naturæ quodammodo aperiens dilatanſque, & eorum votis, qui illius cauſa aliquando periclitarentur, faciles promptaſque efficiens. Nos itaque in ipſo veluti in altero generis noſtri principio eramus, qui valido cum clamore & lacrymis, vt mortis imperium in nobis aboleretur, & vita naturæ noſtræ quondam donata denuo firmaretur, enixe efflagitabamus.

Ioan.11. v.42.

πῶς ὃ κὴ αὐτὸς ὁ παύσοφος Παῦλος, καίτοι λέγων ἡμῖν σαφῶς· Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τῦ Χριστοῦ; θλῖψις; ἢ στενοχωρία; ἢ διωγμός; ἢ λιμός; ἢ γυμνότης; ἢ κίνδυνος; ἢ μάχαιρα; ⓦ τῆς Δαμασκοῦ διαδιδράσκων ἠρρύμην, διὰ τ θυρίδος ἐχαλάτο διὰ τῦ τείχους; ἔδει τοίνυν παντὸς ἀγαθοῦ καθηγητοῦ καὶ διδάσκαλον αὐ ⓦ ἡμῖν ἀναφανῆναι τ Χριστόν. σωσόμεθα μὲν γὰρ μὴ κραυγῆς ἰχυρᾶς καὶ ἱκετηρίας, ὡς καθ' ἡμᾶς γεγονώς· εἰσηκούσθη δὲ, ὡς φύσει καὶ ἀληθῶς υἱὸς οὐ ⓦρακουόμενος· ἐγὼ γὰρ, φησὶν, ἤδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις. ἵνα γὰρ καὶ τὰς ἡμῶν ⓦρὸς θεὸν εὐχὰς δεκτὰς γενέσθαι ⓦρασκευάσῃ, πάλιν αὐτὸς ἀπαρχὴ τῦ ⓦράγματος, μονονουχὶ κατθρωπίνων τῇ αὐθεφόπου φύσει τὴν τῦ παθῆς ἀκολουθίαν, κὴ οἷον ἐπιμορτάτην ⓦραλαβὼν τὰς τῶν δι' αὐτὸν κινδυνευόντων θυχάς. ἠκούσθη ἡμεῖς ἤμεν ἐν αὐτῷ, καθάπερ ἐν ἀρχῇ δευτέρᾳ τῦ γένους, ⓓ μὴ κραυγῆς ἰχυρᾶς κὴ ἐκ δακρύων ⓦροσευχόμενοι, κὴ τὸ τῦ θανάτου κράτος καθαρηθῆναι ⓦρακαλοῦντες, ἰσχύσαμεν δὲ τῷ ζῶντι, τῷ καὶ πάλαι τῇ φύσει δεδωρημένῳ.

XLI.

Porro autem, quod obtemperandi Deo ſtudium præclara mercede penſetur, illuſtremque exitum ſortiatur, hoc ex ipſo eodem
Hebr.5.v.8. rurſum diſcere licet. *Ex his,* inquit, *quæ paſſus eſt, didicit obedientiam.* Quod perinde eſt, ac
Phil.2.v.8. ſi dicat: *Humiliauit ſemetipſum, factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis.* Verumtamen in ea abiectione & humilitate non permanſit: nam ſuperexaltatus eſt, nomine, quod ſuper omne

μά.

Οὐκ δὲ τὸ ὑπακοῦσαι θεῷ λαμπρὸν κὴ ἀποβλέπῳ ἔχει τὸ πέρας, ὡς αὖ ⓦαρ' ἡμῖν ἐμάθομεν· ἀφ' ὧν γὰρ, φησὶν, ἔ ⓦαθεν, ἔμαθε τῷ ὑπακοῦσαι. ὅμοιον γὰρ ὡς εἰ λέγοι τις· ταπεινώσας ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. ἀλλ' οὐ μεμένηκε ταπεινός· ὑπερυψώθη γὰρ θεὸς ὄνομα τὸ ὑπὲρ

πᾶν

ANNO CHRISTI 431.

παῦ ὄνομα. ἀνθρώπινον μὲν τ̃ λόγου τὸ ῥῆμα, ἄκειός γε μὲν εἰς ἡμᾶς ὁ τ̃ σχήματος τύπος, δόκλεᾶ τε καὶ ἀξιάγαστον ἀποφαίνων τὴν ὑπακοὴν, καὶ τ̃ παντὸς ἡμῖν σχέσεως ἀγαθοῦ. τύπος οὖν ἄρα καὶ ὑπογραμμὸς εἰς ἡμᾶς τὸ μὴ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων σχεσθ̃ηναι πρεσβεύομεν Ἐμμανουήλ, οὐ σχὲ τῆς ἐνανθρωπήσεως, ἀλλ' ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτ̃, ὅτε καὶ τοῦτο δρᾶν ἀνεγκλήτως ἔξεν, οὐδὲν εἰς τὴν τ̃ θεότητος ἀδικούμενον δόξαν, ἀφειείσης δὲ μᾶλλον αὐτὸ τοῦτο δρᾶν τῆς μὴ σαρκὸς οἰκονομίας. ἐπεὶ τίνα ζῆτον κατεπτοήθη θανάτου ἡ ζωή; ὁ δὲ καὶ ἡμᾶς αὐτοῦ ἀποφαίνων ὑπολημπτοτέρους, καὶ λέγων· μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τ̃ ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα· πῶς δὴ ἦλω παθῶν τὴν δειλίαν; ἢ πῶς ἂν ἠτόνησε τῆς ἰδίας σαρκὸς ἀποσοβῆσαι θάνατον, ὁ πάντων αὐτὸν ἀφίσας; ὁ μιᾷ φωνῇ τοῦ ἐν τοῖς μνημείοις ἐγείρειν ὑπισχνούμενος, καὶ ἐκ ἀνέφικτον αὐτῷ τὸ χρῆμα δείκνυσιν; προσεφώνησε μὲν γὰρ Λαζάρῳ μὲν· δεῦρο ἔξω· τῷ δὲ τ̃ χήρας υἱῷ· νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι.

Matth. 10. v. 28.

Ioan. 5. v. 28.

Ioan. 11. v. 43. Luc. 7. c. 14.

μβ'.

Εἰ δή τινες εἶεν οἱ τολμῶντες λέγειν, ὡς ἔστιν ἄνθρωπος ἰδικῶς ὁ ἐκ τ̃ ἁγίας παρθένου, δεήσεώς τε καὶ ἱκετείας μὴ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου, μάλιστα μὲν τοῖς ἱεροῖς ἀπᾴδοντα γράμμασι φρονεῖν ἠρημένοι, δικαίως ἀκούσονται λέγοντος αὐτοῖς ἑνὸς τ̃ ἁγίων ἀποστόλων·

nomen, accepto. Humana quidem est huius dictionis figura: verum illustre nobis exemplum hic proponitur. ostenditur enim obedientiam & gloriosam & admiratione dignam, & bonorum omnium conciliatricem esse. Quod igitur Emmanuel non ante incarnationem, sed in diebus carnis suæ (quando nimirum citra vllam notam, citraque omnem omnino diuinæ gloriæ suæ iniuriam facere id licebat; imo vero quando dispensatio cum carne fieri istud permittebat: alioqui enim quomodo vita mortem timuisset?) tentatus impugnatusque, valido cum clamore & lacrymis orauit; id nobis ad exemplum quod imitemur, propositum esse existimare debemus. Nam cum ipse nos in periculis velit esse quam animosissimos, eorumque minas *qui corpus tantum occidunt*, contemnere iubeat; quomodo deprehensus esset affici timore? aut quomodo vires non habuisset mortem a propria carne depellendi, qui ab omnibus illam amolitur, qui sola voce eos qui in monumentis sunt, se excitaturum promisit, & re ipsa id se posse declarauit? Acclamans enim Lazaro: *Veni foras;* & viduæ filio: *Adolescens, tibi dico, surge;* vtrumque statim in vitam reuocauit.

XLII.

Quod si qui sunt, qui contra scripturam temeritate quadam praue sentientes, illum per se vulgarem tantum hominem extitisse, dicere audeant, qui ex sacra Virgine ortus, cum clamore valido & lacrymis preces & supplicationes obtulit illi, qui eum a morte liberare poterat; næ merito quemdam ex sanctis apostolis hæc sibi occinentem audiuerint:

Iuda v.19. *Hi sunt qui segregant semetipsos, animales, spiritum non habentes.* Quæro autem ex illis, qui hæc effutire non erubescunt, vtrum Emmanuelem purum tantum hominem esse omnino sentiant, qui ob id vnum parem cum Dei Verbo dignitatem & auctoritatem sortitus dicatur, quod familiari quodam necessitudinis vinculo illi coniunctus sit? Quod si purum, nobisque per omnia similem hominem tantum esse dixerint, certe aperto anthropolatriæ crimine tenebuntur, illum adorantes. Scriptum est enim: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.* Quod si ipsum ad æqualitatem dignitatis & auctoritatis cum Dei Verbo euectum respondeant, nec ob id tamen prohiberi quo minus Patrem valido cum clamore & lacrymis adeat, illique qui saluare potest, supplex fiat; nihil omnino obstabit, quo minus ipsius quoque Verbi conditio tanta existimetur, quanta eius qui cum Verbo æqualitatem dignitatis siue auctoritatis habet. Quare & illi quoque conueniet mortem exhorrescere, periculum timere, in tentationibus plorare, alterius ope vt seruetur indigere, expressa denique tentatione obedientiam discere. Atqui extremæ væsaniæ fuerit hæc sentire vel dicere. est enim Dei Verbum omnipotens, morte superius, maius denique quam vt perpessio, aut vlla omnino humana formido in ipsum cadere valeat. Verum licet sua natura eiusmodi sit, nostri tamen causa eas passiones sustinuit. Itaque neque purus tantum homo est Christus, neque Verbum nostræ carnis expers, sed Verbum nostræ naturæ vnitum, secundum se quidem impatibile, humana autem

Matth. 4. v. 9. ex Deut. 6.

οὗτοί εἰσιν ⓓ ἀποδιορίζοντες ἑαυτοὺς, ψυχικοὶ, πνεῦμα μὴ ἔχοντες. εἶτα πρὸς ἴσον φέρεσθαι τῶν ἐκεῖνο· πότερόν ποτε ψιλὸν ἄνθρωπον εἶναί φασιν αὐτὸν, ἢ ὡς καθάπερ εἰπεῖν τεθαῤῥήκασιν, ἔχειν τὴν ἰσοτιμίαν τῆς ἀξίας καὶ τῆς αὐθεντίας, τῷ πρὸς γε φημὶ τὸν θεοδότον λόγον, ὡς ἀπλῶς συνημμένον; εἰ μὲν οὖν ἄνθρωπον εἶναί φασι καθ' ἡμᾶς ψιλὸν, ἀνθρωπολατρείαν ὁμολογουμένως, προσκυνοῦντες ἁπλῶς. γέγραπται γάρ· ὅτι κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. εἰ δὲ φαίεν, ὅτι κέκληται πρὸς ἰσοτιμίαν τῆς ἀξίας, ἤγουν αὐθεντίας τῆς πρὸς θεὸν λόγον· εἶτα προσθεῖσι τῷ θεῷ καὶ πατρὶ μετὰ κραυγῆς ἱκετηρίας καὶ δεδακρυμένος, καὶ δεῖται τοῦ σώζοντος· οὐδὲν ἔστι τὸ κωλῦον καὶ αὐτὸν τὸν λόγου τὸ μέγα τοσοῦτον ὑπάρχειν ὑπονοεῖν, ὅσονπερ δὴ εἶναι πιστεύοιτο καὶ τὸ τοῦ πρὸς αὐτὸν ἔχοντος τὴν ἰσοτιμίαν τῆς ἀξίας, ἤγουν τῆς αὐθεντίας. ἐκοινῶ πρέποι δὲ καὶ ἁπλῶς τὸ δεδιέναι θάνατον, τὸ κινδυνῶ ⓔ ὑφορᾶσθαι, τὸ κλαίειν ἐν πειρασμοῖς, καθικετεύειν καὶ ἐν ἐνδείᾳ τοῦ παρ' ἑτέρου χάριτος, ἵνα καὶ σώζηται· καὶ πρὸς τούτοις ἔτι καὶ μανθάνειν τὴν ὑπακοὴν ἀφ' ὧν πέπονθε πειραθείς. ἀλλ' οἶμαι, τοῦτο ἔστιν ἢ φρονεῖν ἢ λέγειν ἀσύφηλον παντελῶς· παναλκὴς γάρ ἐστιν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, καὶ θανάτου κρείττων, καὶ παθῶν ἐπέκεινα, καὶ δειλίας ἀνθρωποπρεποῦς ἀμέτοχος παντελῶς. ἀλλὰ μὴν οὕτω μὲν φύσεως ἔχων, πέπονθεν ὑπὲρ ἡμῶν. ἐκοινῶ οὔτε ψιλὸς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς, οὔτε ἄσαρκος λόγος· ἑνωθεὶς δὲ μᾶλλον τῇ καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπότητι, πάθοι ἂν ἀπαθὴς

Anno Christi 431.

σαρκὶ τῇ ἰδίᾳ τὰ ἀνθρώπινα. γέγονε τοίνυν εἰς ὑποτύπωσιν εἰς ἡμᾶς ἀνθρώπινος ἐκεῖνα, καθάπερ ἔφθημεν ἐν ἀρχαῖς, ἵνα τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ ἐπακολουθήσωμεν. τοῦτο γὰρ ἐποίησεν, ἐφάπαξ ἑαυτὸν προσενέγκας. ὁ νόμος γὰρ καθίστησιν ἀρχιερεῖς ἔχοντας ἀσθένειαν· ὁ λόγος δὲ τῆς ὁρκωμοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον, υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον, μιᾷ μὲν προσφορᾷ, δῆλον δὲ ὅτι τῇ διὰ τοῦ ἰδίου σώματος, τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγιαζομένους ὁ κύριος ἡμῶν Ιησοῦς Χριστός. προσηνέγκαμεν γὰρ ἑαυτὸν ὑπὲρ *ἡμῶν εἰς ὁσμὴν εὐωδίας τῷ θεῷ καὶ πατρί, καὶ τετελείωκε νοητῶς διὰ πίστεως καὶ ἁγιασμοῦ, καίτοι τῆς νομικῆς λατρείας τελειούσης οὐδέν. τοιγαροῦν κατέλιπεν μὲν τοὺς τύπους, καὶ πέπαυται τῆς ἀρχαίας διαθήκης τὸ ἀνόνητον ἐν σκιαῖς· γέγονε δὲ ἀναγκαίως εἰσαγωγὴ κρείττονος ἐλπίδος, δι' ἧς ἐγγίζομεν τῷ θεῷ, μεσιτεύοντος τοῦ Χριστοῦ, καὶ συντάξει γεγονότος ἀρχιερατικῇ διά τινι πρὸς ἡμᾶς ὁμοίωσιν.

μγ'.

Πλεῖον ἐκεῖνο ἄφρει. πρὸς αὐτοῦ φησιν ὁ θεσπέσιος Παῦλος, ὅτι ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας. εἶτα πῶς ὁ μὲν νόμος καθίστησιν ἀρχιερεῖς ἔχοντας ἀσθένειαν, ὁ δὲ λόγος τῆς ὁρκωμοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον, υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον, ὡς ἂν ἔχοντα δηλονότι τὸ ἀσθενεῖν; τοῦτο γὰρ οἶμαί ὅτι τὸ ἀρτίως ἔχον, ἤγουν τὸ ἐν παντὶ καλῷ τετελειωμένον· ὅτι μὴ κατ' ἐκείνους ὅτε τοῦ νόμου, οἷς ἂν *ἀσθένειαν ἀσθενὴς εἰπεῖν τὸ καὶ ἀσθενεῖν ἔσθ' ὅτε. πῶς οὖν ὁ αὐτὸς καὶ ἀσθενείας κρείττων εἶναι πεπίστευται, καὶ ὡς υἱὸς

patiens in ſua carne. Quæ igitur vt homo pertulit, ea (vt paulo ante dicebamus) nobis in exemplũ proponuntur, quo nimirum veſtigiis illius inſiſtamus, qui ſemel ſe offerens, rem totam confecit. Sane lex pontifices infirmitati obnoxios inſtituebat: verum iuriſiurandi ſermo poſt legem editus, Filium vna oblatione in æternum conſummatum pronuntiat; ea ipſa videlicet, qua *Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſanctificatos per proprium corpus in ſempiternum conſummauit. Obtulit enim ſeipſum pro nobis in odorem ſuauitatis Deo & Patri*, perfecitque nos per fidem & ſpiritalem ſanctificationẽ, cum legis antiquæ cultus nullum omnino ad perfectionem adduceret. Vnde & figuræ quoque ceſſarunt, & vmbratilis illa veteris teſtamenti imperfectio e medio ſublata eſt. Succeſſit autem, & quidem neceſſario, melioris ſpei introductio, per quã interueniente Chriſto, qui propter naturæ ſimilitudinem in pontificium ordinem euectus eſt, Deo appropinquamus.

Hebr. 7. v. 28. Hebr. 10. v. 14. Epheſ. 5. v. 2. Hebr. 7. v. 19.

XLIII.

Verum enimuero cum Paulus illum ex infirmitate crucifixum pronuntiet, quomodo (inquis) lex ſacerdotes infirmitati obſtrictos ordinat, iuſiurandum vero poſt legem promulgatum, Filium, quaſi nulla in illum infirmitas cadat, in æternum conſummatum perfectumque affirmat? Illud enim, opinor, perfectum dicitur, quod omni bonorum genere cumulatum eſt. Quoniam non talis erat, quales veteris legis ſacerdotes, quibus inuſitatũ non erat, in infirmitates quandoque incidere. Sed quomodo idem & infirmitate maior creditur, vtpote filius nu-

2. Cor. 13. v. 4. Hebr. 7. v. 28.

meris omnibus perfectus; & ex infirmitate rursum crucifixus docetur? Vt crucem secundum carnem sustinet, merito infirmus prædicatur: vt autem Deus est, quauis infirmitate superior recte asseritur: *Spiritus enim promptus est, caro autem infirma.* Quod si qui sunt, qui infirmitatis nomine id vnum hic insinuari contendant, nempe quod legales ministri non sine peccatis vitam transigebant; non repugno (imo in hanc sententiam libenter concedo) recte hoc pacto sentire volentibus. Legis proinde ministri non vno, sed pluribus sacrificiis indigebant, vt quos quotidie tam pro suis, quam pro populi ignorantiis offerre oporteret, propterea nimirũ quod subinde in alias & alias infirmitates prolaberentur, eoque languore tenerentur, qui in multiplex peccatum abducit: Ille autem maior quam qui peccare possit, vtpote Deus, pontifex noster effectus, ac secundum humanam naturam sacerdos appellatus, Patri suum proprium corpus obtulit & consecrauit. Secundum naturam proinde diuinam in peccatum prolabi non poterat, cum non esset naturæ creatæ, quæ per se non habet immutabilitatem, nec posse omnino vitare peccatum. Deus itaque est omni ex parte perfectus, & nullo præsidio indiget, vt in sua sanctitate firmus persistat: cum sit peccabilitas.

Matth. 26. v. 41.

Hebr. 7. v. 27.

τετελϛωμϑύος· ϛαυροῦται ὁ ϰ᾽ ὀξ ἀ- ANNO CHRISTI 431.
ϑενείας; ἐϰοιῶ ἀϰόλουϑον ἐννοεῖν, ὡς
ἠϑένησε μϑ᾽, σαρϰιϰῶς ϛαυρὸν ὑπο-
μείνας· ἔϛι γε μϑ᾽ ὡς ϑεὸς τῦ ἀϑενεῖν
ἐπέϰεινα. τὸ μὲ πνεῦμα πρόθυμον,
ἡ δὲ σαρὲ ἀϑενής. εἰ δὲ δὴ λέγοιεν, τ᾽
ἀϑένειαν ἐν τούτῳ τῷ εἰ ἁμαρτίας ἔ-
ναι δηλοῦν τὸν ϰ᾽ νόμον * ἱερατεύ- * ἱερατεύ-
οντας, ἐϰ αἰτιάξομαι, σύμφημι δὲ μᾶλλον ὀρθὰ ϰ᾽ ὕπω νοεῖν ἠρημένοις.
ἐϰοιῶ ⓟ μϑ᾽ ϰ᾽ νόμον ἱερουργοὶ θυ-
σίας ἔχειζον ὑμᾶς, πλείονων δὲ μᾶλ-
λον, ἅτε δὴ προσάγοντες ϰαθ᾽ ἡμέ-
ραν ὑπὲρ τε αὐτῶν ϰ᾽ τ᾽ τῦ λαοῦ ἀγνοη-
μάτων, διὰ τὸ πλείϛαϰις ἀϑενεῖν, ϰαὶ
ὑπομϑύειν μαλαϰισμὸν τ᾽ εἰς πολύ-
χϱονον ἁμαρτίαν· ὁ δὲ ϰρείττων ἁμαρ-
τίας ὑπάρχων, ὡς ϑεός, προσϰεϰόμι-
ϰεν ἑαυτ᾽, ϰ᾽ γέγονεν ἡμῶν ἀρχιερεὺς,
ἀϑεοπίνως μϑ᾽ λειτόμϑυος λάτρευ-
γεῖν, ἱερατεύων δὲ τῷ πατρὶ τὸ ἴδιον
σῶμα. ϑεοπρεπῶς οὖν ἄρα παθεῖν
ἐϰ ἀνέϰειτο τῇ ἁμαρτίᾳ, ὅτι μὴ
φύσεως ἦν χϱηϛῆς, ἐϰ ἐχούσης οὐ-
σιωδῶς τὸ ἄτρεπτον, ϰαὶ τὸ εἰς ἅ-
παν διαδιδράσϰειν δύνασθαι τῇ ἁ-
μαρτίᾳ. * ϑεὸς οὖν ἄρα ὅτι παντε- * ἦν
λὴς, ἀνεπιϰούρητον ἔχων πρὸς ἑπ-
ρου τὸ ἀϰεϱάσδαντον εἰς ἁγιασμὸν, φύ-
σεώς τε ϰαρπὸν ἰδίας ἔχων τὸ ἀπλημ-
μελές.

perfectus; & ex infirmitate rursum crucifixus docetur? Vt crucem secundum carnem sustinet, merito infirmus prædicatur: vt autem Deus est, quauis infirmitate superior recte asseritur: *Spiritus enim promptus est, caro autem infirma.* Quod si qui sunt, qui infirmitatis nomine id vnum hic insinuari contendant, nempe quod legales ministri non sine peccatis vitam transigebant; non repugno (imo in hanc sententiam libenter concedo) recte hoc pacto sentire volentibus. Legis proinde ministri non vno, sed pluribus sacrificiis indigebant, vt quos quotidie tam pro suis, quam pro populi ignorantiis offerre oporteret, propterea nimirũ quod subinde in alias & alias infirmitates prolaberentur, eoque languore tenerentur, qui in multiplex peccatum abducit: Ille autem maior quam qui peccare possit, vtpote Deus, pontifex noster effectus, ac secundum humanam naturam sacerdos appellatus, Patri suum proprium corpus obtulit & consecrauit. Secundum naturam proinde diuinam in peccatum prolabi non poterat, cum non esset naturæ creatæ, quæ per se non habet immutabilitatem, nec posse omnino vitare peccatum. Deus itaque est omni ex parte perfectus, & nullo præsidio indiget, vt in sua sanctitate firmus persistat: cum sit peccabilitas.

naturæ eius proprius fructus im-

XLIV.

Hebr. 8.

Capitulum autem super ea quæ dicuntur: Talem habemus pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in cælis, Sanctorum minister, & tabernaculi veri, quod fixit Dominus, & non homo. Vetus σϰιᾶς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ ϰύϱιος ϰαὶ ὐϰ ἄνθϱωπος.] ἐπήγϱτο

μδ᾽.

Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγο-
μένοις· τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα,
ὃς ἐϰάθισεν ἐν δεξιᾷ τῦ ϑρόνου τῆς
μεγαλωσυνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς,
τῶν ἁγίων λειτουργὸς, ϰαὶ τῆς

ANNO CHRISTI 431.

μὴ κῆ τὴν ἔρημον ἡ ἀρχαία σκηνὴ διὰ τῦ παισόφου Μωϋσέως, πεποίηται δὲ κῆ Ⓜ τύπον Ⓦ δεχθέντα αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει· καὶ τοῖς μὴ κῆ Ⓦ νόμον ἱερατεύουσιν ἐκείνη πρεπωδεστάτη· σὺ δὲ τῷ Χριστῷ πρέπον τε καὶ ἑοικὸς ἡ ἄνω καλλίπολις, τουτέστιν ὁ οὐρανὸς, ἡ θεία τε κὴ ἀνωτάτω σκηνὴ, κὴ οὐκ ἀνθρωπίνης σύρεμα τέχνης, ἀλλ' ἱερὰ κὴ θεότυκτος. ἐκεῖ γοῦν ὡς θεοπρεπῶς δοξάζῃ τῷ θεῷ κὴ πατρὶ τὸν εἰς αὐ Ⓦ πιστεύοντας, ἡγιασμένους δὲ ἀληθινῶς διὰ τῦ πνεύματος. οὐδεὶς γὰρ ἔρχεται, φησὶ, πρὸς Ⓦ πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. κὴ οὗτος αὖπαλ τῆς οὐρανίδος λεγομένης λειτουργίας ὁ ζῆλος· θεοπρεπὲς γὰρ τὸ χρῆμα, κἂν εἰ τοῖς καθ' ἡμᾶς, ἤγουν ἀνθρωπίνοις σημαίνοιτο λόγοις. τὸ γὰρ ἁγιάζειν δύναται τῷ ἰδίῳ πνεύματι τὸν πιστεύοντας, ἐλέῳ κὴ χάριτι δεδικαιωμένους, κὴ οἷον ἱερουργεῖν τῷ θεῷ, κόσμῳ μὲν ἀποθνήσκοντας, ζωοποιουμένους δὲ πνεύματι, κὴ εἰς εὔσκημον ἀληθῶς ἀναλάμποντας βίον, πῶς οὐκ ἂν εἴη θεοπρεπές; ὅπερ γὰρ καίτοι λεγόμενον λειτουργεῖν, οὐ μείων ὅμως τῆς παρρησίας, οὔτε μὴν κατόπιν ἔρχεται τῆς ἐνούσης εὐκλείας αὖπαλ, ὡς σαφῶς δείκνυσιν ἐναργῶς ὁ τοῖς θείοις αὐτὸν συνιδρύσας θρόνοις, κὴ σὺν δεξιᾷ καθίσας τῆς μεγαλωσύνης. εἰ γὰρ ὅτιν ἀληθὲς, ὅπερ πᾶς ἱερεὺς ἕστηκεν ἀεὶ λειτουργῶν, κὴ οὐκ ἂν νοοῖτό ποτε συνέδρος τε καὶ ἰσοκλεὴς ὥσπερ ἂν λατρεύοιτο θεῷ, πῶς οὐκ ἀσυκοφάντητος ἱερουργὸς ὁ Χριστὸς, ὁ κὴ ἐν τοῖς τῦ θεότητος θρόνοις ὡς θεὸς, κὴ λειτουργῶν ἀνθρωπίνως; εἰ δὲ δή τις λέγοι συκοφαντῶν τ' ἀληθὲς, ὅπερ καὶ κεκλήκεν σὺν δεξιᾷ τῆς παρρησίας ἰδικῶς αὐθρωπος

illud tabernaculum per sapientissimum Moysen in deserto exædificatum est, idq; ad formã in monte illi demonstratam. Et quidem veteris testamenti sacerdotibus erat illud aptissimum: at vero habitaculum Christo conueniens est superna illa venustaque ciuitas, hoc est cælum, diuinum sane summũque tabernaculum, non artis humanæ inuentum, sed sanctum, & a Deo fabrefactum; in quod ille illatus, eos qui in ipsum credunt, sanctificationemq; per Spiritum consecuti sunt, Deo & Patri offert. *Nemo*, inquit, *venit ad Patrem, nisi per me.* Istiusmodi ergo illius est ministerium, de quo hic agimus. Et quamuis res hæc nostris, hoc est, humanis verbis exprimatur; est tamen admodum diuina. An non, obsecro, diuinum quiddam est, credentes proprio Spiritu posse sanctificare; misericordiaque & gratia iustificatos, mundo emortuos, spiritu viuificatos, vita tandem morumque honestate conspicuos Deo offerre, & quasi consecrare? Quod autem (etiam si ministrare dicatur) Patre neque minor sit, neque gloriæ illius vlla ex parte cedat, id inde clare constare potest, quod diuinæ maiestatis solium obtineat, atque adeo ipsi Patri dextera assideat. Si enim verum est, omnem omnino sacerdotem stare, vt sacrificium offerat; neque assidere, aut paris vnquã gloriæ cum Deo, cui sacrificat, intelligi potest: quo pacto Christus nouo modo sacerdotio non fungitur, qui ita vt homo ministrat, vt tamen in diuinitatis soliis consideat? Quod si quis improbus aduersus veritatem sycophanta hominem secundum solam dignitatis æqualitatẽ Deo

Exod. 25.

Ioan. 14. v. 6.

Hebr. 8. v. 3.

coniunctum, ad Patris dexteram considere contendat, is sane asseret, non amplius solius sanctæ Trinitatis esse supremum illum, atque ipsi soli conuenientem thronum. Sed iam quartus quidam nobis, recens & factus introducitur Deus, præter consubstantialem & sanctam Trinitatem.

XLV.

Hebr. 9. v. 11. *Christus autem assistens pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non manufactum, id est, non huius creationis; neque per sanguinem hircorum & vitulorum, sed per proprium sanguinem introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuenta.* Qua ratione Dominus noster Iesus Christus per maius & perfectius tabernaculum ingressus, pontifex noster extiterit, verba modo recitata planum nobis faciunt. Quod autem sacerdotii illius ritus legali sacerdotio omnino præstiterit, plurimumque ea excelluerit quæ tantum in vmbra & figura contingebant, (ipse enim per se vera illa & impolluta hostia extitit) nemo, opinor, inficias iuerit. Obserua hic autem præclarum illum &

Hebr. 8. admirabilem *pontificem nostrum, qui in dextera throni maiestatis Dei sedet in cælestibus, per proprium sanguinem semel tantum in sancta introisse, æternamque redemptionem inuenisse.* At quomodo is, qui vt Deus Deo Patri in dextera assidet, proprium sanguinem habere recte dici potest, si naturalem Dei Filium, hominis quoque filium extitisse, propriumq; sanguinem precium pro omnibus impendisse, & æternam hac ratione mundo salutem reperisse, certo persuasum non habuerimus? Neque enim dixerit quispiam, decuisse vt

ANNO CHRISTI 430.

σωημμένος τῷ θεῷ καὶ μόνῳ τὴν ἰσότητα τῆς ἀξίας· ἐκεῖ μόνης ἔφη τῆς ἁγίας τειάδος ἐν αὐτῷ καὶ μόνῃ αὐτῇ πρέποντα θρόνον, ἀλλ' ἤδη ἡμῖν τέταρτος οὗτος, θεόσφατός τε καὶ ἄγνωστος ἐπισκήνεται θεὸς, μεθ' ὑπὲρ ὁμοούσιον καὶ ἁγίαν τειάδα.

με'.

Χριστὸς δὲ παραγενόμενος ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας σκηνῆς, οὐ χειροποιήτου, τουτέστιν οὐ ταύτης τῆς κτίσεως, οὐδὲ δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων, διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὑρόμενος.] Ἵνα δὲ τόπον διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας σκηνῆς γένηται ἐφ' ἡμᾶς ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀρχιερεὺς, προσαπέδειξεν ἡμῖν ἀρτίως ὁ λόγος. ὅτι δὲ τῆς ἱερουργίας ὁ τρόπος ἀκριβῶς καὶ ἀμείνων ἀσυγκρίτως τοῦ κατὰ νόμον, καὶ πολὺ λίαν ὑπερκείμενος τοῦ ὡς ἐν τύπῳ καὶ σκιᾷ· καὶ γὰρ ὄντων αὐτὸς ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ ἄμωμον ἱερεῖον· ἐνδιαστεῖλαι αὖ οὐδείς. ὑπηρετεῖ δὲ, ὅπως ὁ ἀξιάγαστος ἡμῶν ἀρχιερεὺς, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσυνῆς ἐν τοῖς οὐρανοῖς, διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, λύτρωσιν εὑρόμενος αἰωνίαν. πῶς οὖν ὁ ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς ὡς θεὸς, ἴδιον ἔχειν αἷμα λέγοιτ' ἄν, εἰ μὴ πεπιστεύκαμεν, ὅτι ὁ ἐκ θεοῦ πατρὸς καὶ φύσιν υἱὸς κεκτημένος καὶ υἱὸς ἀνθρώπου, καὶ τὸ ἴδιον αἷμα τῶν ἁπάντων ζωῆς ἀντάλλαγμα δοὺς, ταύτην ὠνήσατο τῷ κόσμῳ τὴν εἰς αἰῶνα λύτρωσιν; ἃ γὰρ ποτε φαίη τις ἄν, εἰς ἐμὲ ἀκόλουθον ἦν καὶ πρέπον, καθάπερ ἐν τάξει τῶν ἀλόγων ζώων σφάζεσθαι πλη-

ANNO CHRISTI 431.

ςάκις ⓦ Εμμανουὴλ, ὑποζυγίου τὸ εἰς λύτρωσιν τῆς ὑπ' οὐρανὸν τῷ καὶ ἅπαξ παθεῖν αὐτόν. εἰ δὲ, καθὰ περφρονήκασί τινες, ἀνθρωπος ἰδικῶς, ἰσοτιμῶν μὲν τὸ ἀξίας, ἥνωσθαι δὲ πρὸς θεὸν, διηρημένος γε καθ' ὑπόστασιν, καὶ ἀνὰ μέρος εἶναι συνδυάζόμενος· ἐκ τοῦ ἴδιον αἷμα τοῦ σωτῆρος τῷ παντὶ τὸ εἰς λύτρωσιν τοῦ κόσμου δοθὲν, ἀλλ' ἑτέρου μᾶλλον χρείαν ἔχοντος πρὸς αὐ- ⓦ τὸ σωτήριαν. ὥσπερ γὰρ δύο τινὲς ἄρχοντες τῇ τοῦ ἀξιώματος ἰσοτιμίᾳ κατ' οὐδὲν ἀλλήλων διενεγκόντες ὅλως, οὐχ * εἷς νοοῖντο μᾶλλον, ἀλλὰ δύο κατὰ τὸ ἀληθὲς· οὕτω τὸ σωνημμένῳ τινὶ κατὰ τὴν ἀξίαν, διηρημένων τῇ φύσεων, ἥνωσθαι ὑποτάσσειν, οὐχ εἷς εἶεν ἄν, ἀλλὰ δύο· καὶ τὸ ἑνὸς αἷμα τυχὸν αὖ δὴ πάντως ὄντι, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ἑτέρου. ἐκοινῶν ἐκ ὑποζυγίου πρὸς σωτηρίαν ἀληθῆ τὸ ὡς αὐ ἰσοτιμίας τῆς ἀξίας, ἥνωσθαι αὐθεντίας, σωτηρίαν λέγειν ἀνθρωπον θεοῦ.

μς'.

Οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα εἰσῆλθεν ἅγια ὁ Χριστὸς, οὐδὲ εἰς ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν.] Τοῦ θεοῦ λέγοντος· ὁ οὐρανός μοι θρόνος· ἐπαναπαύεσθαι καὶ αὐτὸν τοῖς ἄνω πνεύμασι φαμὲν τὸν υἱὸν, σκιωθῆναι ὥσπερ ἅγιον ἔχοντα τὸν οὐρανὸν, καὶ οὐ καθά γε σὺ ὅπῃ γῆς ἱερουργοῦντας σωματικῶς, καὶ τὰς διὰ αἱμάτων τελουμένας θυσίας, εἰς ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν εἰσερχόμενα κατὰ τὸ τῷ νόμῳ δοκοῦν. ἐμφανίζεσθαι γὰρ νῦν ὑπὲρ ἡμῶν τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ, τίνι τρόπῳ; ἆρα γὰρ ἐκ ἀεὶ καὶ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως

Emmanuel tamquam pecus aliquod sæpius mactaretur; quippe cum ad totum orbem liberādum vel semel ipsum mortem subiisse abunde sat fuerit. Quod si, vt nonnulli sentiunt, purus per se tantum homo erat, Deo quidem secundum dignitatis vel auctoritatis æqualitatem cōiunctus, secundum hypostasim vero ab eodem seiunctus, & seorsum per se positus; profecto sanguis, qui in mundi redemptionem effusus est, non erat illius qui ad dexteram Dei Patris sedet, sed alterius cuiuspiam, qui relatiuam potius cum ipso habet coniunctionem. Quemadmodum enim duo principes eadem auctoritate omnino præditi, non vnus, sed duo reuera sunt homines; ita cuipiam dignitate parem esse, naturis interim, videlicet personis distinctis, non sinit vnum, sed duo esse: & vnius sanguis ita est huius, vt nullo modo sit alterius. Ad veram itaque vnionem non sat est, hominem Deo auctoritatis vel dignitatis æqualitate copulatum asserere.

XLVI.

Non enim in sancta manufacta Christus introiuit, neque in exemplaria verorum; sed in ipsum cælum, vt appareat nunc vultui Dei pro nobis. Cælum, inquit Deus, *mihi thronus est:* quare & ipsum quoque Filium in supernis spiritibus conquiescere, cælumque veluti sanctum quoddam tabernaculum obtinere dicimus, non more terrenorum ministrorū, qui corporaliter sacris operantur, sanguineque secundum legis præscriptum ad verorum expressionem litant. Sed quo, quæso, modo vultui Dei nunc pro nobis apparet? Nonne semper etiam ante incarnationem

Hebr. 9. v. 24.

Isai. 66.

extitit apparens & conſpicuus? idque facile eſt cognitu, quod ipſe eſt opifex ſapientia Dei & Patris, per quam ad eſſe producta ſunt omnia. Et certe vt ſapientia dicit: *Ego eram qua delectabatur. Per ſingulos autem dies gaudebam in conſpectu eius omni tempore, quando gaudebat mundo perfecto, & gaudebat inter filios hominum.* Cum ab initio igitur Pater illi adblandiretur, ex eoque oblectationem quotidie caperet, iſque viciſſim voluptatem Patri afferret, quomodo nunc demum vultui Dei apparere dicitur? Sane Verbum Dei nouo nunc modo apparet, non amplius carnis expers & nudum, ſicut in principio, ſed in forma & natura humana. Ad hũc itaque modum pro nobis apparere, humanamque naturam (eſto illa propter Adami præuaricationem quandoque exoſa proſcriptaque fuerit) in conſpectu Dei Patris offerre traditur. Verbum proinde, vt homo factum eſt, oculis paternis velut in ſeipſo primo nos ſiſtit; quo nimirum Patri cõmendatos nos reddat, veteribus noxis expiatos, atque ad vitæ nouitatem per Spiritum inſtauratos, ac tandem dignos effectos qui in conſpectu Patris ſimus iam in filios cooptati.

Prouerb. 8. v. 30.

ὑπαρχὴ ἐμφανής; καί τοι καταδῆσαι ῥᾴω, ὡς αὐτός ἐστιν ἡ δημιουργὸς σοφία τοῦ θεοῦ καὶ παιδὸς, δι' ἧς τὰ πάντα προσεκομίσθη πρὸς ὕπαξιν. καὶ γοῦν ὡς σοφία φησὶν· ἐγὼ ἤμην, ἢ προσέχαιρε. καθ' ἡμέραν δὲ εὐφραινόμην ἐν προσώπῳ αὐτοῦ ἐν παντὶ καιρῷ· ὅτε ἐνευφράνετο τῷ οἰκουμένῳ συντελέσας, καὶ ἐνευφραίνετο ἐν υἱοῖς ἀνθρώπων. ὅτε τοίνυν αὐτῇ προσέχαιρεν ὁ πατὴρ, καὶ νῦν ἐν προσώπῳ αὐτοῦ καθ' ἡμέραν εὐφραινομένη τε καὶ εὐφραίνουσα, πῶς ἐμφανίζεται νυνὶ τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ; ἀκούω ἐμφανίζει ξένως, ἀκέραιον γυμνὸς καὶ ἄσαρκος λόγος, καθάπερ ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἐν ἀρχαῖς ἦν, ἀλλ' ἐν μορφῇ τε καὶ φύσει τῇ καθ' ἡμᾶς. φαμὲν γοῦν οὕτως αὐτὸν ἐμφανιθῆναι νυνὶ, καὶ οἷον *ἐπ' ὄψει τοῦ θεοῦ καὶ παιδὸς τὴν αὐθεφόπου φύσιν ἀγαγεῖν, καίτοι γνομένην ἐν ἀποστροφῇ διὰ τὴν ἐν Ἀδὰμ παράβασιν. ἡμᾶς οὖν ἀφ' ἁγνίσειν ἐν ὀφθαλμοῖς ἑαυτοῦ παιδὸς ὡς ἐν ἑαυτῷ καὶ προσώπῳ, καθὸ πέφηνεν ἄνθρωπος, ἵν' ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ πατρὶ, καὶ τῶν ἐχθρῶν ἀπαλλάξας ἁμαρτιῶν, καὶ εἰς καινότητα ζωῆς μεταποιήσας ἐν πνεύματι· ὥστε καὶ ἀξίους ὁρᾶσθαι λοιπὸν τῆς παρὰ τοῦ παιδὸς ἐποπτείας, ὡς ἐν υἱῶν τάξει προειλημμένους.

Anno Christi 431.

De eo quod Dominus noſter Ieſus Chriſtus gloriam accepiſſe ſcribitur.

Περὶ τοῦ λέγεσθαι δόξαν λαβεῖν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.

XLVII.

μζ'.

Galat. 1.

PAVLVS *apoſtolus non ab hominibus, neque per homines, ſed per Ieſum Chriſtum, & Deum Patrem qui ſuſcitauit eum ex mortuis.*

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπων, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ θεοῦ πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.] ἀπό-

ANNO CHRISTI 431.

ἀπόχρη μὲν εἰς ἀπόδειξιν τοῦ μὴ δεδεῆσθαι δόξης τῆς ἔξωθεν ἢ εἰσκεκριμένης τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, τὸ συναποστέλλειν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τοὺς περὶ ἑαυτοῦ κηρυγμάτων οὐ τοὺς ἱερουργούς· οὐ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκήρυττον, ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν κύριον εἰς δόξαν θεοῦ πατρός. ὑπὲρ δὲ τοῖς ἱεροῖς ἔπεσθαι γράμμασιν ἀναγκαῖον ἡμᾶς, ἵνα μηδαμοῦ παρεκτρέχοντας τὰ αὐτοῖς δοκοῦντα, φέρε λέγωμεν, ἵνα δὴ ζήτημα ὁ θεὸς καὶ πατὴρ δόξῃ λέγεται στεφανοῦν τὸν υἱόν. ἐκοινῶν αὐτὸς ποθ' φησὶν ὁ μακάριος Παῦλος περὶ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου· εἰ γὰρ ἔγνωσαν, ἐκ ἂν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. οἶδεν οὖν ἄρα κύριον ὄντα τῆς δόξης τὸν ἐσταυρωμένον. πῶς οὖν δέχεται δόξαν παρὰ τοῦ πατρὸς ὁ τῆς δόξης κύριος; ἢ δῆλον, ὅτι πεποίηται πάλιν οἰκονομικῶς ὁ λόγος αὐτῷ; δέχεται μὲν γὰρ ἀνθρώπινως, ἔστι δὲ καὶ οὕτω τῆς δόξης κύριος θεϊκῶς. καὶ ὁ μὲν τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως πλοῦτος ὁρᾶται ἂν θεὸς ἡμῖν ἐν τοῖς ὑπὲρ κτίσιν πλεονεκτήμασι· τῆς δὲ καθ' ἡμᾶς πτωχείας τὸ μέγα ἐν τῷ λέγεσθαι λαβεῖν, καὶ εἰ πλούσιος ὢν δι' ἡμᾶς ἐπτώχευσεν. ἀλλ' οὖν ἀγαθαῖς ἐννοίαις περὶ ὀρθότητα διοικούμενοι, καὶ τὰ εἰκότα φρονεῖν ἐπ' αὐτῷ σπουδάζοντες, ἐκ ἀγνοήσομεν ἡμεῖς καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς πτωχείᾳ πλοῦσιον ὡς θεόν.

Ad ostendendum Dominum nostrum Iesum Christum externa aduentitiaque gloria minime indiguisse, sat erat indicasse, ipsum æque ac Deum Patrem mittere ministros, qui illum deprædicarent: neque enim semetipsos, qui mittebantur, prædicabant, sed Iesum Christum in gloriam Dei Patris. Quia vero sacras literas sectari nos oportet, neque ab earum decretis vel minimum discedere nobis licet; agedum paucis, quomodo Deus Pater Filium suum gloria coronasse dicatur, planum faciamus. Beatus Paulus de sæculi huius principibus quodam in loco ita scribit: *Si enim cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.* Norat itaque, eum qui crucis supplicium subierat, gloriæ Dominum esse. Iam quomodo Dominus gloriæ gloriam a Patre accipit? Huius quæstionis nodum dispensationis ratio dissoluit. Accipit enim gloriam vt homo; pergit autem gloriæ Dominus esse vt Deus. Et quidem diuinæ illius naturæ opes ex iis prærogatiuis a nobis deprehenduntur, quæ creaturæ facultatem exsuperant: at vero humanæ egestatis conditio ex eo nobis fit palam, quod quædam accepisse perhibeatur. *Cum enim diues esset, propter nos factus est egenus.* Nostras proinde cogitationes ad rectæ fidei normam instituentes, & quæ par est de ipso sentire satagentes, ita illum in nostram paupertatem se demisisse statuemus, vt tamen tamquam Deum nunquã diuitem esse desiisse certo nobis persuadeamus.

1. Cor. 2. v. 8.

2. Cor. 8. v. 9.

μη'.

Ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. δέχεται πάλιν ὡς ἄνθρωπος ὁ υἱός· πάλιν ἐκ ἔξω πάλιν πίπτουσιν ἑαυτοῦ ὁ πατὴρ τοῦ πάντα ἔχειν

XLVIII.

Pater diligit Filium, & omnia dedit in manu eius. Filius accipit vt homo: interim Pater a nullo eorum se excludit, quin omnia in potestate habeat. ea enim dans Fi-

Ioan. 3. v. 35.

lio, vna cum illo omnibus dominatur. Sed & ipsum quoque mortalium genus secũdum se alioqui infrene, & ad rebellionẽ propensum, diuinitatis sceptris per illum sibi submittit: quandoquidem, vt sapientissimus Paulus admonet, *Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi.* Hic autem nequaquam asserimus, id quod rudiores quidã faciunt, alium ab eo quem sacra Virgo in lucem edidit, Christum in homine inhabitasse, mundumque sibi reconciliasse; sed ipsummet Deum Patrem in Christo mundum sibi reconciliauisse. Filius namque post humanam naturam assumptã factus est mediator, & ad pacem obtinendam quodãmodo reconciliator, non alteri cuipiã in mundo obedientiam cõcilians, sed vt in propria persona Deo & Patri: quandoquidẽ Christo reconciliati, per ipsũ & in ipso, Deo quoq; omnium saluatori reconciliamur. Hinc illud: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis; & ego reficiam vos.* Quod ii autem qui ad illũ se adiungunt, non alteri cuipiam recõcilientur, quã vero naturalique Deo, illud idem ipse his verbis perspicuum facit: *Qui*, inquit, *credit in me, nõ credit in me, sed in eũ qui misit me. Et qui videt me, videt eũ qui misit me.* Et rursũ: *Credite in Deũ, & in me credite.*

2. Cor. 5. v. 19.

Matth. 11. v. 28.

Ioan. 12. v. 44.

Ioan. 14.

Anno Christi 431.

ὑφ' ἑαυτῷ. δίδοις γὰρ αὐτὰ τῷ υἱῷ, σοὶ αὐτῷ καταρχὰς τῶν ὅλων, τοῖς τῆς θεότητος σκήπτροις ὑποφέρων δι' αὐτοῦ τε & ἐν αὐτῷ τὸ ὑπὸ τὸν ζῆς χθόος, καίτοι δισμενοῦς ἀχαλίνως εἰς ὑποστασιν. ὡς γὰρ αὐτὸς ποθ' φησιν ὁ θεοφόρτατος Παῦλος· θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ, κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ. καὶ οὐ δὴ ποθ' ἁμῶς, ὡς εἰ ἀνθρώπῳ κατοικήσας Χριστὸς ἕτερος παρὰ γε τὸν τῆς ἁγίας παρθένου γεγωνημένον, κόσμον ἑαυτῷ κατήλλαξε· φρονοῦσι γὰρ ὧδέ τινες τῶν ἀμαθεστέρων· ἐκεῖνο μᾶλλον, ὅτι κατήλλαξεν ἑαυτῷ τὸν κόσμον ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἐν Χριστῷ. γέγονε γὰρ ἡμῶν μεσίτης ἐναυθρωπήσας ὁ υἱός, καὶ οἷον διαλλακτὴς εἰς εἰρήνην, οὐχ ἑτέρῳ τινὶ ξένῳ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τῶν ὑποταγὴν, ἀλλ' ὡς ἐν ἰδίῳ τινὶ προσώπῳ, τῷ θεῷ καὶ πατρί. Χριστῷ γὰρ καταλλαγμένοι, καταλλάσσθα δι' αὐτοῦ τῷ καὶ ἐν αὐτῷ τῶν πάντων ἡμῶν σωτῆρι θεῷ. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκε· δεῦτε πάντες πρὸς μὲ οἱ κεκοπιακότες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ὅτι γὰρ τοῖς πρὸς αὐτὸν ἰοῦσιν οὐ πρὸς ἕτερόν τινα γνώσῃ ἂν ἡ καταλλαγὴ, πλὴν ὅτι πρὸς θεὸν τὸν φύσει καὶ ἀληθῶς, πεπληροφόρηκεν εἰπών· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με. καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με. ὁτὲ δὲ πάλιν· πιστεύετε εἰς τὸν θεὸν, & εἰς ἐμὲ πιστεύετε.

XLIX.

Ioan. 17.

1. Ioan. 4.

Pater, venit hora, clarifica Filium tuum, vt & Filius tuus clarificet te. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, vt omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam. Aduocatus & propitiator appellatur Filius. Ipse enim hominibus cælestem Patrem benevolum propitiumq; reddit,

μθ'.

Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασον σοῦ τὸν υἱόν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε, καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκὸς, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον.] πρᾶκτος μὲν καὶ ἱλαστήριον ὁ υἱὸς ὠνόμασται· καθίστησι γὰρ τοῖς ὑπὸ τῆς γῆς δύμῃ

ANNO CHRISTI 431.

τ̃ πατέρα, κ̀ παντὸς ἡμῖν ὑφίσκεται προέξενος ἀγαθοῦ. πλὴν ἐκεῖνο καταφρήσωμεν, πῶς ἂν δοξάσειν ὁ πατὴρ ⳩ υἱὸν, δοξασθήσεται δ̀ κ̀ αὐτὸς παρ' αὐτοῦ ἵνα δ̀ πον. ἐκοῦ τ̃ ὥραν, ἤγουν ⳩ καιρὸν ἐληλυθέναι φησὶ, καθ' ὃν ἔδει πάντως αὐτὸν ⳩ ὑπὲρ τ̃ τ̃ κόσμου ζωῆς ὑπομεῖναι σταυρόν. ἀλλ' ἵν̄ ἀναγκαῖον δοξάζεσθαι ⳩ υἱὸν παρὰ τ̃ πατρὸς, κ̀ διὰ τ̃ ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως μ̃ρτυρούμενον ὅπ τέ ἐστιν ὁμοούσιος αὐτῷ κ̀ ζωοποιὸς, κ̀ θανάτου κρείττων, κ̀ φθορᾶς ἀμείνω πλὴ φύσιν διεκληρώσατο. κ̀ δοξάζει δὲ κ̀ αὐτὸς ὁ πατὴρ, ὡς ἔχων υἱὸν κ̄ῳ παῖ ὁποῖ ἐοικότα τε κ̀ ἰσοκλεᾶ κ̀ ἰσουργὸν ἑαυτῷ. κ̀ τ̃το δέδωκεν ὁ υἱὸς καταργήσας τ̃ θάνατον, κ̀ ἀναστήσας ἐκ νεκρῶν τ̃ ἑαυτ̃ ναόν. δέδωκεν γ̀ αὐτ̃ κ̄ῳ πάντων ἐξουσίαν, καθ' ἡμᾶς δὴ πάλιν κ̀ ἀνθρωπίνως· καίτοι βασιλεύων τ̃ ὅλων θεϊκῶς. κ̀ σύνεστι μὲν ὁ πατὴρ τοῖς δοθεῖσι τ̃ῳ υἱῷ τ̃ ζωὴ τ̃ αἰώνιον· αὕτη δέ ἐστιν αὐτός. ἔφη γάρ· ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις κ̀ ἡ ζωή. ἐκοῦ κἂν εἰ λέγοιτο λαβεῖν παρὰ τ̃ πατρὸς δόξαν κ̀ πλὴ κ̄ῳ πάντων ἐξουσίαν τε καὶ βασιλείαν, ἀναθετέον μὲν τὸ λαβεῖν τοῖς τ̃ κενώσεως μέτροις. ἰστέον γ̀, ὅτι κ̀ τ̃ δόξης ἐστὶ κύριος ὡς θεὸς, κ̀ σύνθρονος τ̃ῳ πατρὶ, κ̀ κατ' οὐδένα δ̀ πον μειονεκτούμενος τ̃ς τ̃ τεκόντος αὐτὸν ὑπεροχῆς τε κ̀ δόξης, τὸ γε ἧκον εἰς τ̃ τ̃ς θεότητος φύσιν. ἐσόμεθα γὰρ οὕτως εὐσεβεῖς, ἅπερ ἐστὶν ἡμῖν ἀκόλουθον, κ̀ λογισμοὺς καθαιροῦντες, κ̀ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κ̄ῳ τ̃ς γνώσεως αὐτοῦ.

atq; adeo omnium bonorum nobis auctor est. Verumtamẽ inquisitione dignum est, quanam ratione Pater glorificet Filium, & Filius vicissim glorificet Patrem. Ait ergo aduenisse horam, hoc est tempus, in quo ipsum plane pro mũdi vita crucis supplicium subire oporteret. Par erat autem, vt Pater Filium per resurrectionem ex mortuis glorificaret, sibique cõsubstantialem & viuificum, & morte superiorem, & naturam a corruptione alienam sortitum euidenti testimonio demõstraret. Quin ipse quoque Pater hoc ipso glorificatur, quod Filium decore, gloria, potentiaq; sibi per omnia similem habeat. Atque istud liquido ostendit Filius, cum mortis imperio demolito, suum ipsius templum a mortuis exsuscitauit. Verum enimuero licet vt homo ius potestatemq; in omnes accepisse perhibeatur; vt Deus tamen vniuersis rerum naturis absolute dominabatur. Pater rursum iis qui Filio dati sunt, vitam æternam impertitur: at ille interim est illa ipsamet vita. *Ego*, inquit, *sum resurrectio & vita.* Quare licet gloriam & regnum, & super omnes & omnia potestatem accepisse dicatur; hoc tamen ad incarnationis conditionem est referendum. Certum est enim, Filium, vt Deus est, & gloriæ Dominum, & eadem cum Patre maiestate præditum esse; neque, quod quidem ad diuinitatis naturam spectat, Patris gloria & eminentia vlla ex parte inferiorem esse. Ad hunc itaque modum comparati, & pii erimus, & omnem intellectum in Christi obsequium conuertentes, & omnes cogitationes, *omnemque altitudinem contra Dei scientiam sese extollentem euertentes.* Ioan. 11. v. 25. 2. Cor. 10.

L.

Act.2.v.33. *Dextera igitur Dei exaltatus, & promißionem Spiritus ſancti accipiens a Patre, effudit hoc, quod vos videtis & auditis. Non enim Dauid aſcendit in cælum; dicit autem*

Pſal.109. *ipſe: Dixit Dominus Domino meo, ſede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.* Vniuerſum incarnati Verbi myſterium ex his perſpicere licet. Etenim omnipotens illa dextera, omniumque opifex manus, Deus Verbum in Patris forma & æqualitate cum eſſet, propter humanam naturam exinanitus, & exaltatus prædicatur: non quod in gloriam extraneam, hoc eſt, in eam quam olim naturaliter non poſſideret, euectus ſit; ſed quod ad propriam, naturaliterque ſibi inſitam & ingeneratam redierit. Homo itaque factus, exaltatus eſt ſecundum humanam naturam, tametſi ſecundum naturam ſemper eſt altiſſimus. Et hunc eſſe arbitror modum naturæ, & quam vocamus exinanitionem. Deus itaque homo factus, licet hoc ipſum ſolum quod cernebatur, hoc eſt, purus homo eſſe putaretur;

1.Tim.3. v.16. *prædicatus eſt tamen in gentibus, creditus eſt in mundo, honoratus eſt,* vt verus Dei Patris Filius; denique ſumma gloria, ſummaque dignitate condecoratus eſt, vtpote Deus eſſe creditus. Neque ea res inuſitata ei eſt. Veram namque in humana natura humilitatem, veram rurſum in exaltatione ſublimitatem agnoſcimus, licet ſua ipſe gloria coruſcaret. Quoniam vero humanæ naturæ, humanæque conditioni & modulo omnia cælitus & a Deo obueniunt; ideo Filius, quamquam is ſecundum ſe manus dextera & omnium opi-

v.

ANNO CHRISTI 431.

Τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ θεοῦ ὑψωθεὶς, τήν τε ἐπαγγελίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς, ἐξέχεε τοῦτο, ὃ ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε. οὐ γὰρ Δαυὶδ ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανόν· λέγει δὲ αὐτὸς· εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.] ὅλον ἐν τούτοις καταθρήσαιμι ἂν τῆς ἀνανθρωπήσεως τὸ μονογενοῦς τὸ μυστήριον. ἐν μορφῇ γὰρ ὑπάρχων καὶ ἰσότητι τοῦ πατρὸς ὁ ἐξ αὐτοῦ θεὸς λόγος, ἡ παντοδυνὴς δεξιὰ, καὶ χειρὴ * παντουργικὴ, κεκενῶσθαι μὲν λέγεται διὰ τὸ ἀνθρώπινον· ὑψοῦσθαι δὲ πάλιν, ἐκ εἰς ὀθνεῖον ἀξίωμα καὶ οὐ πάλαι ποθοῦσα φυκὸς αὐτῷ διαβαίνων, ἀλλ' εἰς ἔμφυτόν τε καὶ πάλαι ἀνοῦσαν ἀεὶ δόξαν τε ὁμοῦ καὶ ὑπεροχὴν ἀνανοσῶν. ὑψοῦσθαι γὰρ ἀνθρώπινος, καίτοι καθ' Φύσιν ὕψιστος ὢν ἀεί· γέγονε γὰρ ἄνθρωπος. καὶ τοῦτο, οἶμαι, ὅτι τὸ τῆς φύσεως μέτρον, καὶ ἡ λεγομένη κένωσις. ὁ γε μὴν ἀνθρωπήσας θεὸς, καίτοι νομισθεὶς οὐδὲν ἕτερον εἶναι, πλὴν ὅπερ μόνον ἄνθρωπος, αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ ὁρώμενον, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, τετίμηται δὲ καὶ ὡς υἱὸς ἀληθὴς τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, καὶ τῆς ἀνωτάτω πασῶν εὐκλείας ἀνεδήσατο τὰ ἀνήκιστα, θεὸς εἶναι πεπιστευμένος. καὶ ἐκ ἀσυμφόρως αὐτῷ τὸ χρῆμα· ὄντως ἀληθὲς δὲ μᾶλλον εἶναι φαμὲν τὸ ὑφειμένον ἐν ἀνθρωπότητι, καὶ τὸ ὑψοῦσθαι δοκεῖν, καίτοι ταῖς εἰς λῆξιν διαπρέπουσι δόξαις. ὅπερ δὲ τῇ ἀνθρώπου φύσει, καὶ μέτροις τοῖς καθ' ἡμᾶς, πάντα ὅσα ἄνωθεν καὶ παρὰ θεοῦ, ταύτῃ τοι καὶ μάλα εἰκότως τῇ

ANNO CHRISTI 431.

δεξιᾷ τοῦ παιδὸς ὑψοῦσθαι λέγεται, καίτοι χεὶρ ὑπάρχων αὐτὸς, καὶ τῆς ὅλων δημιουργὸς δεξιά. ἄφες δέ μοι πάλιν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν ἀνθρωπίνως μὲν τὸ πνεῦμα δεχόμενον, πληροῦντα δὲ θείκως τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ παιδὸς, διὰ τοῦτο τοῖς πιστοῖσιν ἐνιέναι τὸ πνεῦμα, καὶ οὐχ ὡς ἀλλότριον, ἀλλ' ὡς ἴδιον αὐτοῦ. ἔφη μὲν γάρ που θεὸς διὰ ἑνὸς τῶν ἁγίων προφητῶν· ὅτι ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα. πληροῖ δὲ τοῦτο Χριστὸς, ὡς ἴδιον ἐνιεὶς τοῖς κεκλημένοις τὸ πνεῦμα. καίτοι τὸ μετόχοις ἀποτελεῖν δυνασθαί τινας τοῦ ἁγίου πνεύματος, πρέποι ἂν οὐκ ἀνθρώπῳ· πόθεν; θεῷ δὲ μᾶλλον τῷ κατὰ φύσιν. συνῆρκεν οὖν ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ παιδὸς ὁ υἱὸς, τὸ πνεῦμα δίδοὺς αὐτός. ἀνθρωπίνη τοίνυν ἡ λῆψις, θεοπρεπὲς δὲ τὸ ὑπὲρ ἄνθρωπον τὸ ἐξ ἰδίου πληρώματος καὶ εἰς ἑτέρους ἐκχεῖν τὴν τοῦ πνεύματος δόσιν. θεὸς οὖν ἄρα ἐστὶν ἐν ἀνθρωπείᾳ μορφῇ πεφηνὼς ὁ λόγος, συνέδρός τε διὰ τοῦτο τῷ θεῷ καὶ πατρί.

fex sit, per Patris dexteram iure merito exaltatus dicitur. Obserua hic rursum, Dominum nostrum Iesum Christum secundum humanam quidem naturam Spiritum accipere, secundum diuinam vero hoc ipso Patris promissa exsoluere, quod Spiritum sanctum non tamquam ab se alienum, sed tamquam sibi proprium fidelibus mittit. Deus enim per quemdam ex sanctis prophetis alicubi ita ait: *Effundam de Spiritu meo super omnem carnem.* Hanc autem promissionem Christus Dominus præstat, cum Spiritum vt proprium ad fidem vocatis immittit. Atqui Spiritum sanctum quibuscumque libitum fuerit posse impertiri, id in hominem nequaquã conuenit, sed tantum in verum naturalemque Deum. Quando igitur Filius Spiritum sanctum impertiuit, quod Dei & Patris est efficit. Humanum proinde quiddam est, Spiritum suscipere; diuinum vero & supra hominem, ex propria plenitudine Spiritum sanctum in alios effundere. Verbum itaque, quod in humana forma apparuit, Deus est: vnde consequitur, vt eiusdem quoque cum Patre maiestatis sit. *Ioel.2.v.28.*

Περὶ τοῦ λέγεσθαι ἀνεστῆναι Χριστὸν ἐκ νεκρῶν διὰ δυνάμεως τοῦ παιδός.

De eo quod Christus per paternam virtutem resurrexisse dicitur.

να'.

ΟΘΕΣΠΕΣΙΟΣ γράφει Παῦλος περὶ τοῦ πατρὸς Ἀβραάμ· οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μόνον· ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην· ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς, οἷς μέλλει λογίζεσθαι τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν· ὃς παρεδόθη

LI.

DIVINVS Paulus de patriarcha Abraham ita scribit: *Non est autem scriptum propter ipsum tantum, quia reputatum est illi ad iustitiam; sed & propter nos, quibus reputabitur credentibus in eum, qui suscitauit Iesum Dominum nostrum a mortuis: qui traditus est* *Rom.4. v.23.*

propter delicta noſtra, & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram. Vna quidem deitas in tribus perſonis adoratur tum a nobis, tum etiam a ſupernis illis ſpiritibus. Cũ autẽ vna dumtaxat diuinitas exiſtat, merito totius opus cenſetur, quidquid poteſt ab illa vna procedere. Deus Pater namque omnia per Filium operatur in Spiritu
Ioan.5.v.21. ſancto. Quare ſi Pater viuificare dicitur, idipſum omnino per Filium in Spiritu ſancto præſtare intelligitur. Rurſum ſi Filius in his qui vita deſtituuntur, vitam efficere prædicatur; hoc ipſum abſque coeſſentialis Patris cooperatione efficere non putetur, vt qui illum qui eum genuit, in ſeipſo manentem ſemper habeat. *Ego,*
Ioan.14. v.10. inquit aperte, *a meipſo non loquor: Pater qui in me manet, ipſe facit opera.* Tandem ſi Spiritus hoc ipſum operatur, omnino vt vitæ ſpiritus operatur. Atqui Deum Patrem, & Filium qui ex illo genitus eſt, ſecundum naturam vitam eſſe dicimus. Quamuis ergo Pater Chriſtum ex mortuis exſuſcitaſſe dicatur, Filium tamen circa proprii corporis exſuſcitationem non otioſum extitiſſe inueniemus. nam Iudæos hoc
Ioan.2.v.19. modo allocutus legitur: *Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Ita cum beatus Paulus doceat, *quod & nobis quoque reputabitur ad iuſtitiam credentibus in eum, qui ſuſcitauit Ieſum*
Rom. 4. *Chriſtum ex mortuis;* non ſolum in Deum Patrem credidimus, ſed etiam in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Quin & illud quoque obſeruandum, vt arbitror, hoc loco venit, nempe Vnigenitum hominem factum, mortem quidem ſecundum carnem pertu-

διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.] μία μὲν θεότητος φύσις, εἰ καὶ ὑποστάσεσι δὲ προσκυνεῖται τρισὶ πρόσωπά τε ἡμῖν καὶ τὸν δύο πνεύματων. μιᾶς δὲ οὐσης θεότητος, ἀπάσης εἰκότως δὴ ἔργον ἂν γένοιτο παῦ ὁποιῶν τὴν ὅπερ μάλιστα προσόντων αὐτῇ τε καὶ μόνῃ. προσήκει γὰρ πάντα παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς δι' υἱοῦ ἐν πνεύματι. ὥστε κἂν εἰ λέγοιτό που ζωοποιεῖν ὁ πατὴρ, ἐνεργήσει πάντως αὐτὸ διὰ τοῦ υἱοῦ ἐν ἁγίῳ πνεύματι. κἂν ἐνεργῇ τὸν ζωὴν ὁ υἱὸς εἴ γε τοῖς δεδεημένοις τῆς ζωῆς, ἀλλ' οὐδέπω τοῦ ὁμοουσίου πατρός· ἔχει γὰρ ἐν ἑαυτῷ τὸ γεννήσαντα. καὶ γοῦν ἔφη σαφῶς· ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ· ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων, ποιεῖ τὰ ἔργα αὐτός. κἂν εἰ τὸ πνεῦμα λέγοιτο τοῦτο δρᾶν, ἐνεργήσει πάντως ὡς πνεῦμα ζωῆς· ζωὴν δὲ εἶναι φαμὲν καὶ φύσιν Ⓜ θεὸν καὶ πατέρα, καὶ Ⓜ ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντα υἱόν. ἐκοῦν λέγεται μὲν ὁ πατὴρ ἀνιστῆσαι Χριστὸν ἐκ νεκρῶν· ἐγὼ δὲ Ⓜ υἱὸν ἀνενεργῆ πρὸς τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἰδίου σώματος. καὶ γοῦν ἔφη πρὸς Ἰουδαίους· λύσατε Ⓜ ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. ἄφρ δὲ, ὅπως τοῦ μακαρίου Παύλου λέγοντος· ὅτι λογισθήσεται καὶ ἡμῖν ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην τοῖς πιστεύσασιν ὅτι Ⓜ ἐγείραντα Ἰησοῦν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν· ἐκ εἰς μόνον Ⓜ ἡ πίστις Ⓜ πατέρα γέγονε καὶ θεόν, ἀλλὰ γὰρ καὶ εἰς Ⓜ κύριον Ⓜ ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. ἄλλως τε· δεῖν γὰρ οἶμαι κἀκεῖνο ἰδεῖν· γέγονεν ἀνθρωπος ὁ μονογενὴς, καὶ ὑπέμεινε μὲν σαρκικῶς Ⓜ θανα-

Anno Christi 431.

ANNO CHRISTI 431.

τον, ἀνεβίω γε μὲν οὐ κ͞τ σαρκὸς, ἤγουν ἀνθρωποτητ͞ος, δυάμιν, ἀλλ' ὡς ἐν ἰσχύϊ θεότητ͞ος τῆς ζωογονούσης σὺν νεκροὺς, καὶ καλούσης τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα. δυαθετέω οὖν ἄρα τὴν ζωοποίησιν ἣ μάλα εἰκότως ἐν αὐτῇ που παντὸς τῆ τ͞ε σώματ͞ος φύσ, κἂν εἰ γέγονεν ἴδιον τ͞ε ἐκ θεοῦ φωτ͞ος λόγου· δυνάμει δὲ μᾶλλ͞ω τῇ ὑπερτάτῃ, καὶ φύσ τῇ ὑπὲρ κτίσιν, ὡς σὺν πρ͞οσώπῳ τ͞ε θεοῦ καὶ πατρὸς, ἐξ οὗ πέφηνεν ὁ υἱὸς, ἴσος τε καὶ * ὅμοι͞ος κ͞τ πάντα αὐτῷ. πρ͞οσεισι δὲ δι' ἀμφοῖν καὶ τὸ πν͞α τὸ ζωοποιοῦν. πρ͞οσδεδόσθαι δέ φησι ⓦ Χριστὸν διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ ἐγηγέρθαι διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν. ὥσπερ γὰρ γέγονεν ὑπὲρ ἡμῶν τὸ παθεῖν αὐ͞ ⓦ τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ ⓦ θάνατον, ἵνα λοιπὸν ἀπονήσῃ τ͞ε θανάτου τὸ κράτ͞ος· οὕτω καὶ δυεβίω πάλιν ὑπὲρ ἡμῶν, ἐγκαινίζων σὺν ἡμῖν τὴν εἰς ἀφθαρσίαν ἐπάνοδον, καὶ τῆς σὺν Ἀδὰμ πρ͞αβάσεως ἀφανίζων τὰ ἐγκλήματα. δεδικαιώμεθα γὰρ ἐν Χριστῷ, τῆς μὲν ἀρχαίας ἐκείνης ἀρᾶς τὴν δυάμιν ἀφανίζοντ͞ος διὰ τῆς εἰς ἅπαν ὑπ͞ακοῆς, ἀπαλλάττοντ͞ος δὲ τὴν ἀρχαίων αἰτιαμάτων τὴν φύσιν· οὐ γὰρ ἐποίησεν ἁμάρτημα, γέγονε δὲ μᾶλλον ἄξιος σὺν αὐτῇ, καίτοι κατεγνωσμένῃ, καθάπερ ἔμπροσθεν, * σὺν Ἀδάμ.

* ὁμοούσιος

* πρὸ ταύτης

νϐ'.

Η ἀγνοεῖτε, ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τ͞ὸν θάνατον αὐτ͞οῦ ἐβαπτίσθημεν; συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τ͞οῦ βαπτίσματος εἰς τ͞ὸν θάνατον· ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν

lisse, vi tamen carnis, hoc est humanitatis, neutiquam reuixisse, sed virtute deitatis, *quæ viuificat mortuos, & vocat ea quæ non sunt, tamquam ea quæ sunt.* Ipsa itaque viuificatio non ad ipsam corporis naturam, licet illud Verbo ex Deo genito proprium extiterit, sed potius ad supremam illam virtutem, hoc est, ad eam naturam iure merito referenda est, quæ omnem excedit creaturam, sicut in persona Dei Patris, ex quo prodit Filius per omnia illi æqualis & consubstantialis. procedit autem per vtrosque & viuificus quoque Spiritus. Addit porro, Christum propter delicta nostra traditum esse; propter nostram autem iustificationem exsuscitatum. Quemadmodum enim factum est, vt ipse nostri causa in propria carne mortem pateretur, quo mortis imperium in posterum dissolueretur: sic rursum nostri causa reuixit, culpisque præuaricationis Adæ abolitis, reditum nobis ad immortalitatem primus ostendit. Iustificamur enim per Christum, antiquæ illius maledictionis vim demolientem per obedientiam modis omnibus perfectam, naturam vero humanam ab antiquis criminibus liberantem. Peccatum namque nullum admisit, sed omni laude dignus in ipsa fuit, etiam si in principio, hoc est in Adam, vt ante quoque admonuimus, condemnationi obnoxia fuerit.

Rom. 4. v. 17.

LII.

An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christum Iesum, in mortem ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus illi per baptismum in mortem; vt quomodo Christus resurrexit a mortuis per

Rom. 6. v. 3.

gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Dominus noſter Ieſus Chriſtus inferno deſpoliato, ſpirituumque multitudine, quæ in ſubterraneis clauſtris detinebatur, inde liberata, tertia die reſuſcitatus reuixit, rediuiuuſque ſanctis apoſtolis dixit: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.* Cum igitur vt in vno Patris nomine baptizamur, ita in vno quoque Filii nomine, eiuſdemque morte & Spiritu ſancto abluamur: qui vnum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum in duos filios diuidunt, hominemque ſecundum ſolam dignitatis vel auctoritatis æqualitatem Deo coniunctum fuiſſe contendunt, naturis interim perſoniſque diuiſim ſubſiſtentibus, ii nos doceant, in vtriuſnam mortem baptizati ſimus. Nam ſi in diuini Verbi, vt ſeorſum per ſe animo concipitur, mortem baptizatos nos dicunt; incorruptibili naturæ corruptionem plane tribuemus, & illi qui ſuapte natura vita eſt, mortem adſcribemus. Sin autem nos in illius mortem ablutos reſponderint, qui proprie ſeorſum & per ſe ex ſacra Virgine ortus intelligitur; qui fieri poteſt, vt illum omnino eſſe, qui eiuſdem cũ Patre & Spiritu ſancto ordinis & dignitatis eſt, diſerte non profiteantur; fortaſſe etiam genito ex Deo Verbo vera filiatione ſpoliato, ſi mortis capax ille eſt, in cuius mortem baptizati ſumus? At quis, quæſo, cui modo mens vigeat, manifeſtam doctrinæ huius abſurditatem non animaduertat? Neceſſario itaq; ſtatuendum eſt, Dei Verbum ſimile nobis factum eſſe, mortemque in carne vltro

Matth. 28. v. 19.

διὰ τῆς δόξης τῆ παζῆς, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν. ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς σκυλεύσας τὸν ᾅδην, καὶ πᾶν ἐκεῖσε μυχῶν πλῆ πᾶν καθηρχθέντων πνευμάτων ἀπολύσας πληθώ, ἀνεβίω τεταρταῖος. εἶτα τοῖς ἁγίοις ἔφασκε μαθηταῖς· πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺ εἰς τὸ ὄνομα τῆ παζῆς, καὶ τῆ υἱοῦ, καὶ τῆ ἁγίου πνεύματος. βαπτιζόμεθα τοίνυν ὥσπερ εἰς τὸ ὄνομα τῆ παζῆς, οὕτως καὶ εἰς ἓν ὄνομα τῆ υἱοῦ, καὶ εἰς τὸν θάνατον αὐτῆ, καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. διδασκέτωσαν τοίνυν διοείζοντες εἰς υἱοὺς δύο τὸν ἕνα Χριστὸν καὶ υἱὸν, ἀδελφόν τε τοῦ σωτῆρος λέγοντες κατὰ μόνην τὴν ἰσοτιμίαν τῆς ἀξίας, ἥνωσαν αὐθεντίας, διηρημένων τῆ φύσεων, εἰς τὸ ἵνα θάνατον ἐβαπτίσθημεν. εἰ μὲν οὖν ἰδικῶς εἰς τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, κατηγορήσομεν σαφῶς τῆς ἀκηράτου φύσεως τὴν φθορὰν, καὶ καθελοῦμεν θάνατον τῆ κατὰ φύσιν ζωῆς. εἰ δὲ δὴ φαίη, ὅτι τῆ ἐκ γυναικὸς ἰδίᾳ τε καὶ διὰ μέρους καὶ καθ' ἑαυτὸν νοουμένου, πῶς οὐ κἀκεῖνό φασιν διάφανδον, ὅτι πάντη καὶ παντὸς αὐτὸς εἴη ἂν ὁ σωτηριαζμένου τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, τάχα που καὶ ὀζωαθέντος τῆς ἀληθοῦς ὑότητος τοῦ ἐκ θεοῦ φωτὸς λόγου, εἴπερ ὅτι θανάτου δεκτικὸς, οὗ καὶ εἰς τὸν θάνατον βεβαπτίσμεθα; ἀλλ' ὁρᾷ που πάντως ὁ νοῦς ἔχων διεγηγερμένον τὴν ἐννοιῶν ἀτοπίαν. ἑκοῦσι ἀνάγκη νοεῖν, ὅτι γεγονὼς καθ' ἡμᾶς ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, σαρκὶ πεπονθὼς ἑκών.

Anno Christi 431.

ANNO CHRISTI 431.

ἐκών. βεβαπτίσμεθα γὰρ οὕτως εἰς τὸν ἀυτὸν θάνατον, ὡς ἑνὸς ὄντος υἱοῦ, κατὰ μὲν τὴν θεότητος φύσιν ἀπαθοῦς, παθητοῦ δὲ κατὰ τὴν σάρκα. ὅπου δὲ ἡμᾶς εἰς καινότητα ζωῆς μεταπλάττῃ Χριστὸς διὰ τῆς ἀναστάσεως, πῶς ἂν ἀμφιβάλλοιτο; παρίστησι γὰρ ἡμᾶς ἑαυτῷ τε καὶ τῷ πατρὶ ὡσεὶ ἐκ νεκρῶν ζῶντας, καθὰ γέγραπται· καὶ ἀποθανόντας μὲν τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῇ δικαιοσύνῃ.

νγ'.

Εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος Ἰησοῦν Χριστὸν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας ἐκ νεκρῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τὸ ἐνοικοῦν αὐτοῦ πνεῦμα ἐν * ἡμῖν.] ζωὴ μὲν ὄντι φύσιν ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος· ὑπέπεσε δὲ τῷ θανάτῳ κατασχὸν ἠμπίσχετο σῶμα, καὶ χάριτι μὲν θεοῦ διὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς ὑπὲρ παντὸς ἐγεύσατο θανάτου, θείκῶς γε μὲν ἀνεβίω, καθ' ὅπερ ἐκ ἐν ὧν δυνατὸν κρατεῖας αὐτὸν * ὑπὸ αὐτοῦ. ταύτῃ τοι καθά γε οἷόν τε ἡμῖν ἀποδόξαντας λόγοις, ἐπισκέψασθαι λέγεται χρὰ τὸν παλαιόν. πάλιν ἐκεῖνο δὴ πάλιν φέρε δὴ, φέρε καὶ ἀφήσωμεν, εἰ δοκεῖ. ζωοποιήσειν ἔφη τὸν πατέρα καὶ τὰ ἡμῶν σώματα διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ οἰκοῦντος ἐν ἡμῖν· καὶ ἀληθὲς ὅπερ τὸ ζητούμενόν ἐστιν, ἐκ ἂν τις ἀμφιβάλλοι· ἀλλ' αὐτὸ δὴ τὸ πνεῦμα τὸ ζωοποιοῦν καὶ αὐτοῦ πνεῦμά ἐστι Χριστοῦ. γέγραπται γάρ· ὅπου ὑμεῖς μὲν ἐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ ἐκ ἔχει, οὗτος ἐκ ἔστιν αὐτοῦ. καὶ πάλιν πρὸς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους· ἐλθόντες δὲ κατὰ τὴν Μυσίαν, ἐπείραζον εἰς τὴν Βιθυ-

subiisse. Hac enim ratione in mortem illius baptizati sumus, cum non nisi vnus tantum sit Filius, qui quidem secundum diuinitatis naturam pati nihil potuit, secundum humanam autem potuit. Tandem quod Christus per resurrectionem in vitæ nouitatem nos transformet, id in quæstionē non cadit. Sistit enim nos veluti ex mortuis viuentes & sibi & Patri. Scriptum est namque: *Mortui quidem peccato, viuentes autem iustitiæ.* Rom. 6.

LIII.

Quod si Spiritus eius qui suscitauit Iesum Christum a mortuis, habitat in vobis; qui suscitauit Iesum Christum a mortuis, viuificabit mortalia corpora vestra per inhabitantem Spiritum eius in vobis. Etsi vnigenitum Dei Verbum secundum naturam vita est; attamen quod corpus morti obnoxium induerit, gratia Dei per propriam carnē pro omnibus gustauit mortem; verum diuina virtute ad vitam rediit; *quatenus impossibile erat a morte illum teneri.* Ob has itaque rationes a Patre e mortuis exsuscitatus dicitur. Iam vero accurate, si videtur, expendamus, quomodo Patrem mortalia quoque nostra corpora per Spiritū suum qui habitat in nobis, viuificaturum prædicet. Viuificabit itaque, neque de huius rei veritate dubitare licet: verumtamen idem ille viuificus Spiritus, Christi quoque Spiritus est. Scriptum est enim: *Vos non estis in carne, sed in spiritu; si tamen Spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est eius.* Et rursum de sanctis apostolis ita scribitur: *Cum venissent autem in Mysiam, tentabant ire in Bithy-* Rom. 8. v. 11. Hebr. 2. v. 9. Act. 2. v. 24. Rom. 8. v. 9. Act. 16. v. 7.

niam; & non permisit eos Spiritus Jesu. Cum Spiritus ergo ipsius quoque exsuscitati proprius sit, quantumuis Deus Pater in Spiritu nos viuificare dicatur; quis ambigat, resurrectionem in humanam naturam ad eum modum cecidisse, vt eam tamen Deus Verbum vna cum Patre, ex quo naturaliter procedit, effecerit, cuius viuificus ille Spiritus proprius quoque existit?

LIV.

2. Cor. 13. v. 3. *An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Christus; qui in nobis non infirmatur, sed potens est in vobis? Nam etsi crucifixus est ex infirmitate, sed viuit ex virtute Dei. Nam & nos infirmi sumus in illo: sed viuemus cum eo ex virtute Dei in vobis.* Nonnulli eorum qui crediderunt, offensionem de Domino nostro Iesu Christo ex quorumdam sermonibus passi, in eiusmodi cogitationes præcipites abierant: Si verus Deus erat, naturalisque omnipotentis Dei filius, cur homicidarũ manus non effugit? nam probrosissimam in cruce mortem perferendo, intelligi non potest, quomodo & Deus extiterit, & crucifigentium tamen manibus cesserit, nostrisque infirmitatibus obstrictus fuerit. Ad huiusmodi autem cogitationes beatus Paulus ita respondet: Si volueritis apud animos vestros serio considerare, quisnam & qualis sit qui in me loquitur, ea sedulo reputantes, quæ ad nos spectant, idoneam mox nodi huius solutionem reperietis. Non enim infirmus fuit in nobis, sed per Spiritum suum præpotentem, virtutem efficacitatemque ostendit; talem nimirum, vt citra omnem difficultatem quosuis irruentium

νίδν παρθενῶσαι, καὶ ἐκ εἴασεν αὐτοῦ τὸ πνεῦμα τῦ Ἰησοῦ. ὅτε τοίνυν ἴδιόν ἐστι τὸ πνεῦμα καὶ αὐτῦ τῦ ἐγηγερμένου, καίτοι τῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ζωοποιοῦντος ἡμᾶς ἐν πνεύματι, πῶς ἔστιν ἀμφιβάλλειν, ὅτι πέπρακται μὲν περὶ τὸ ἀνθρώπινον ἡ ἀνάστασις, εἰσήρηκε δὲ τὸ χρῆμα μὴ τῦ ἰδίου παιδὸς ὁ ὅς αὐτῦ κατὰ φύσιν θεὸς λόγος, οὐ καὶ ἴδιόν ἐστι τὸ πνεῦμα τὸ ζωοποιοῦν; Anno Christi 431.

νδ'.

Εἰ γὰρ δοκιμὴν ζητεῖτε τὸν ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ, ὃς εἰς ἡμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ, ἀλλὰ δυνατεῖ ἐν ὑμῖν. καὶ γὰρ εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως θεοῦ. καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζήσομεν σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως θεοῦ εἰς ὑμᾶς.] ἐσκανδαλίζοντό τινες τῶν πεπιθανῶν εἰς κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, τάχα που λόγοις τοῖς παρά τινων ἐπενηνεγμένοις τοῖς περὶ αὐτοῦ τοιαῦτα· εἰ θεὸς ἦν ἀληθῶς, καὶ υἱὸς κατὰ φύσιν τῦ παντὸς ἰσχύοντος θεοῦ, πῶς οὐ διέδρα τὰς τῶν φονώντων ἐπιβουλάς; πῶς δὲ καὶ ἀπεσπάσατο ὑπὸ ξύλου θανάτου ἀναπλάς, ἐκ ἂν νοοῖτο καὶ μάλα εἰκότως ἀσθενῆσαι καθ' ἡμᾶς, καὶ τῆς τῶν σταυρούντων ἡττῆσθαι χειρός; περὶ δὲ τὰ τοιάδε φησὶν ὁ θεσπέσιος Παῦλος· εἰ γὰρ δὴ βούλοισθε δοκιμάζειν ὀρθῶς, τίς αὖ εἴη, καὶ πόσος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ, τὰ καθ' ἡμᾶς αὐτοῦ σὺν ἐννοηκότες, ἀποχρώσαν εὑρήσετε πλοῦν καταλῆψιν. οὐ γὰρ ἠσθένησεν ἐν ἡμῖν, ἀπέφλυε δὲ μᾶλλον δυνατώτατον διὰ τῦ ἰδίου πνεύματος, ὥστε δύνασθαι παντὸς κατυμεγεθῆσαι

ANNO CHRISTI 431.

πάσχασμος ϗ μάλα ῥᾳδίως, ϗ τῆς τῶν παθῶν ἐφόδοις αὐτὴ φέρειν νεανικῶς. Τί οὖν, ὦ Παῦλε, φαίη τις ἄν, ἐκ ἀσθενείας ἔργον φὴς εἶναι τὸ ὑπομεῖναι σταυρόν, ἀλλ' ἔνδειξιν εἶναι τὸ χῆμα δυνάμεως; ἆρα τῆς θεοπρεποῦς; οὐμφημοι, φησίν. ὁμολογῶ γὰρ αὐτὸν ἠσθενηκέναι σαρκί, ζῆσαι δὲ πάλιν ἐκ δυνάμεως θεοῦ· θεὸς γὰρ ἦν φύσει. πῶς οὖν ἠσθένησε; συγχωρήσας τῷ ἰδίῳ σώματι τοῦ θανάτου γεύσασθαι δι' ἡμᾶς, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι τὸν διάβολον· ϗ ἀπαλλάξῃ τούτοις, ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. ὅτε τοίνυν τὸ ἀσθενῆσαι βεβαιοῖ, καθ' ὅσον γε τὴν σάρκα φημί, σωτηρίας ἦν πρόφασις τοῖς ὑπὸ πᾶσαν τὴν ὑπ' οὐρανὸν, πῶς ἐκ ἔδει παθεῖν τὴν ἀσθένειαν, ἵνα δι' αὐτῆς καταργήσῃ τὸν θάνατον; θαυμάζεται πάλιν τὸν ἑαυτοῦ ζωοποιήσας ναὸν, ἐκ τοῦ ἀσθενείας τοῦτο κατορθῶν σαρκικῆς, ἀλλ' ὡς ἐκ δυνάμεως θεοῦ. ἔστι γὰρ αὐτὸς ἡ δύναμις τοῦ παθεῖν, ἡ ἀνάστασις ϗ ἡ ζωή. ζῆν θιγαρῶ ἀεὶ· ζωὴ γάρ ἐστιν. ὅπερ ϗ ἡμεῖς ζήσομεν σὺν αὐτῷ, συνεγηγερκότες αὐτῷ, καθ' ὅσον γε τὸ ἀποθνήσκειν τέως, εἰ μὴ σὺν ἐλπίσιν ἐσμὲν τοῦ εἰς ἀφθαρσίαν ζωῆς, πῶς ἔστιν ἀμφιβαλεῖν; ἀνεβίω γὰρ ἐκ νεκρῶν, ὁδὸς εἰς ζωὴν γεγονὼς τῇ φύσει· εἴρηται γὰρ πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν, ϗ ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων.

νέ.

Νῦν ἡ ψυχή μου τετάραχται. ϗ τί εἴπω; πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην. πάτερ, δόξασόν σου τὸν υἱόν. ϗ πάλιν· ἤρξατο λυπεῖσθαι, ϗ ἀδημονεῖν πρὸς τὸν τῶν παθῶν ἐφόδοις ἀντιφέρειν νεανικῶς. Quid ergo, o Paule, dicet aliquis, an non infirmitatis indicium fuit crucem sustinere? Itane vero ea res virtutis argumentum extitit? an diuinæ? Minime gentium, inquit. Agnosco enim illum carne infirmatum esse, rursus autem diuina virtute reuixisse. nam Deus natura erat. Cur igitur, aut quomodo infirmatus est? proprium etiam corpus mortem nostri causa degustare sinens, *quo nimirum per mortem destrueret eum qui mortis habebat imperium, hoc est diabolum; & liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant seruituti.* Cum igitur modica secundum carnem infirmitas his salutis causa extiterit qui sub cælo sunt, quomodo nõ oppido decebat, vt eam infirmitatem subiret, quo mortem destrueret? proprio templo iterum viuificato, omnibus admirationi est, non per carnis infirmitatem, sed per virtutem diuinam hoc præstans: *est enim ille Patris virtus, & resurrectio & vita.* Viuit itaq; semper: vita namq; est. Neq; dubitandum est, quin nos quoque olim vita cum illo fruituri simus, qui nunc simul cũ illo infirmitate iactamur mortem obeundo, quãuis certa æternæ vitæ spe sustentemur. Reuixit enim ex mortuis, naturæ nostræ iter ad vitã muniens: appellatus est enim *primogenitus ex mortuis, & primitiæ dormientiũ.* Hebr. 2. v. 14. 1. Cor. 1. Ioan. 11. Coloss. 1. 1. Cor. 15. v. 20.

LV.

Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater, salua me ex hac hora. Sed propter hoc veni in horam hanc. Pater, clarifica filium tuum. Et alio loco rursum: *Et cœpit contristari & mœstus esse, & dixit:* Ioan. 12. v. 27. Ioan. 17.

Matth.26. v.37. Luc.23. v.46.

Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem. Et rurſum: *Et clamans voce magna Ieſus, ait: Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum.* Qui Apollinarii opinionem ſequuntur, eiuſdemque ſententiæ ſubſcribunt, hi templum Deo vnitum, inanime ac ratione deſtitutum fuiſſe cõtendunt: ſed quid illi, obſecro, reſpondere poſſunt, cum ſanctos euangeliſtas talia de omnium noſtrum Saluatore literis prodidiſſe legunt? Nam cuius, quæſo, triſtitiæ, aut eorum omnium quæ metum arguunt, ſumma illa diuinaque Verbi natura tandem capax eſſe queat? Maior eſt enim, quam quæ iſtiuſmodi rebus vlla ex parte affici, aut vllis omnino humanis perturbationibus commoueri valeat. At vero in corpus ſenſuſque mentiſque expers, triſtitiæ dolorisve ſenſus cadere non poteſt: ſed neque moleſtiam vllam, aut vllum omnino mœrorem ex imminentium incommodorum prouiſione concipiet aliquando: eiuſmodi autem, dum quæ præſentia ſunt, & adhuc futura trahuntur, mente pertractat, anima rationis & intelligentiæ compos pati ſolet: id quod omnes, vt puto, fatentur. Quomodo itaq; Emmanuel ait: Nunc anima mea turbata eſt? quomodo idem tædere ac mœſtus eſſe cœpit? aut qualem tandem ſpiritum in manus Patris commendauit, ſi hoc & a diuinitate prorſus alienum eſt, & a carne ſola inanima? Perſpicuum eſt ergo, Vnigenitum corpore aſſumpto, non quidem illo inanimi, aut mente deſtituto, ſed anima ratione prædita, eademque perfecta, hoc eſt, omnia quæ ad illius rationem pertinent, ſortita, viuificato & informatum, & λέγων· περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. καὶ πάλιν· καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς, εἶπε· πάτερ, εἰς χεῖράς σου * παρατίθεμαι τὸ πνεῦμά μου.] ④ τῆς Ἀπολιναρίου δόξης ἠλιθίωμενοι, καὶ τὰ αὐτῷ δοκοῦντα φρονεῖν ἠρημένοι, σὺν ἀριθμοί τε καὶ λέγοντες, ἄψυχόν τε καὶ ἄνουν ὑπάρχειν ⑭ ἐνωθέντα τῷ λόγῳ ναὸν, τί δὴ ἄρα φαῖεν ἄν, γε γραφότων ἡμῖν τὰ τοιάδε περὶ ἁγίων εὐαγγελιστῶν περὶ τε παντων ἡμῖν σωτῆρος Χριστοῦ; ποίας μὲν γὰρ, καὶ λύπης, καὶ περὶ εἰς ἀθλίαν αἰχμαλώτων ἀνεπίδεκτος παντελῶς εἴη ἂν κατά γε τὸ εἰκὸς ἡ θεία τε καὶ ἀνώτατω τε λόγου φύσις· παραιτήσεται γὰρ εἰς ἅπαν τὸ σὺν γε τούτοις εἶναί ποτε, καὶ παθῶν ὅλως περὶ καθ' ἡμᾶς ὅσα ἀνέξεται. σῶμα δὲ πάλιν ἄψυχόν τε καὶ ἄνουν ὅσα δὴ εἰσδέξαιτο λύπλω, ἀλλ' οὐδὲ ἂν ἐννοήσαι τι περὶ σκυθρωπῶν, ἢ ⑮ ὅσα τ' ἔστιν περὶ δοκωμένων περὶ ἀναφήσαι φόβ⑯. πάθοι δ' ἂν τὰ τοιάδε κατά γε τὸ πᾶσιν, ὡς γε οἶμαι, δοκοῦν ψυχὴ λογικὴ καταστρεφομένη τῷ νῷ, τά τε ἤδη παρόντα, καὶ περὶ γε τούτοις τὰ συμβησόμενα. πῶς οὖν ἄρα φησὶν ὁ Ἐμμανουήλ· νῦν ἡ ψυχή μου τεταραγκται; πῶς δὲ καὶ ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν; ἢ καὶ ποῖ⑰ ὅλως εἰς χεῖρας θεοῦ καὶ πατρὸς παρέθετο τὸ πνεῦμα; εἰ καὶ τῆς θεότητος τὸ χρῆμά ἐστιν ἀλλότριον, καὶ μηδὲ μόνης ἀψύχου σαρκός. περιλοιπον οὖν, ὅτι γέγονεν ἄνθρωπος ὁ μονογενὴς, ἐκ ἄψυχόν τε καὶ ἄνουν σῶμα λαβών, ἐψυχωμένον δὲ μᾶλλον ψυχῇ καὶ λογικῇ, καὶ τελείως ἐληθυσῃ κατά γε ⑰

ARIUS CHRIST. 430.

ANNO CHRISTI 431.

αὐτῇ πρέποντα λόγον. καὶ ὥσπερ οἰκειοῦται πάντα τὰ τοῦ ἰδίου σώματος, οὕτω καὶ τὰ τῆς ψυχῆς. ἔδει γὰρ αὐτὸν διὰ παντὸς ὁρᾶσθαι τοῦ σώματος σαρκικοῦ καὶ ψυχικοῦ δι' ἡμᾶς * γενομένου. ἐσμὲν δὲ καὶ ἡμεῖς ἐκ ψυχῆς λογικῆς τε καὶ σώματος. ὥσπερ δὲ οἰκονομικῶς συνεχώρησε τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ καὶ παθεῖν ἃ ὅτε τὰ ἴδια, οὕτω πάλιν καὶ τῇ ψυχῇ συνεχώρησε τὰ οἰκεῖα παθεῖν· καὶ τὸ τῆς κενώσεως μέτρον τετήρηκε πανταχοῦ, καίτοι θεὸς ὢν φύσει, καὶ ὑπὲρ πᾶσαν τὴν κτίσιν. προσπέπτωκε δὲ τὸ ἴδιον πνεῦμα τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, τουτέστι τὴν ἐνωθεῖσαν ἀπρὸς ψυχὴν, ἵνα ἡμᾶς καὶ διὰ τούτου πάλιν εὐεργετήσῃ. πάλαι μὲν γὰρ ἀπαλλαττόμενοι τῶν σωμάτων εἰς τοὺς ὑποχθονίους μυχοὺς αἱ τῶν ἀνθρώπων ψυχαὶ κατεπέμποντο, πλησθεῖσαι τὰ τῆς θανάτου ταμιεῖα. ὅπου δὲ Χριστὸς τὸ ἴδιον πνεῦμα παρέθετο τῷ πατρὶ, καὶ ταύτην ἡμῖν ἐκαίνισε τὴν ὁδόν. βαδιούμεθα γὰρ ἐκ εἰς ᾅδου· πόθεν; ἐλευσόμεθα δὲ μᾶλλον· καὶ κατὰ τοῦτο ἀπρὸς τῷ πιστῷ κτίσῃ τὰς ἑαυτῶν παρακαταθήκας ψυχὰς, εἰς ἐλπίσιν ἐσομένου ἀγαθαῖς. ἐγερεῖ γὰρ ἅπαντας ὁ Χριστός.

νς'.

Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατὴρ, κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα· καὶ ὁ τρώγων με, κἀκεῖνος * ζήσει δι' ἐμέ.] ἡδέως ἂν ἐπυθόμην τῶν εἰς δύο Χριστοὺς διαιρούντων τὸν ἕνα· τίς δή ἄρα ἐστὶν ὁ ἀπεσταλμένος παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, καὶ ζῶν δι' αὐτὸν, ὑπάρχων τε διὰ τοῦτο ζωοποιός; εἰ μὲν οὖν γυμνὸς καὶ καθ' ἑαυτὸν ὁ ἐξ αὐτοῦ λόγος,

mato, hominem factum esse. Et quemadmodum omnia quæ sui corporis sunt sibi adscribit, ita & ea quæ ad animam spectant. Necesse enim fuit, vt in omnibus, siue ea ad animam, siue ad corpus pertinerent, nobis assimilaretur. Constamus autem & nos ex anima rationali & corpore. Quamobrem vt nonnunquam propriæ carni ea pati dispensatorie permittebat quæ carnis sunt propria, ita animam sua quoque pati permisit. Denique licet natura Deus esset, omnique creatura superior; quæ tamen exinanitionis erant, ea semper accurate obseruauit. Porro autē spiritum suum, hoc est, animam sibi vnitam, Deo & Patri commendat, vt nouo rursum beneficio per hoc nos cumulet. Quondam namque humanæ animæ corporibus exutæ ad subterraneos carceres demittebantur, mortis receptacula illic impleturæ: at vero posteaquā Christus spiritum suum in manus Patris commendauit, etiam hanc viam nobis demutauit. Nec enim nunc descendimus ad inferos, sed ducem nostrum pone subsequimur, animisque nostris illi veluti fido conditori commissis, tantisper bona spe viuimus, quoad Christus vniuersos tandem ad vitam reuocabit.

LVI.

Sicut misit me viuens Pater, & ego viuo propter Patrem: & qui manducat me, & ipse viuet propter me. Libenter hic eos interrogarem, qui vnum Christum in duos diuidunt, vternam ille sit qui a Deo Patre missus, propter Patrem viuit, & ob id viuificus existit? Nam si illius Verbum nudum per se positum esse dicunt; quo- Ioan. 6. v. 58.

modo, quæso, illud a nobis, vt viuamus per illud, manducatur? nam diuinitas suapte natura corpore penitus vacat. Si autem hominem tantũ per se seorsum conceptum, missum asseuerant; quomodo viuificandi vim ex eo habet, quia vitam ex Patre obtinet? An non omnes quotquot in terris degimus, Deo & Patre nos viuificante, vitam agimus? *An non in ipso viuimus, mouemur & sumus?* Cum ergo omnes per Patrem viuamus, quomodo vnius tantum hominis corpus ea de causa viuificum prædicatur? Cur nostra quoque corpora eamdem potestatem adepta minime sunt, siquidem omnes, vt dixi, per Patrem viuimus & sumus? Ecquid ergo ad hæc dicemus? Dei Verbum, cum in humana forma apparuit, apostolus fuit, hoc est missus. *Missum est enim ad prædicandum captiuis remissionem, & cæcis visum.* Viuit autem propter Patrẽ, quia ex viuente Patre genitum est. Oportuit enim modis omnibus eũ vitam esse secundum naturam, qui ex viuente & vita Deo Patre ortum ducebat. Quoniam vero corpus ex sacra Virgine sumptum sibi adsciuit, fecit illud viuificum, & id quidem admodum congrue: est enim corpus vitæ omnia viuificãtis. Fas itaque non est, vnum Filium & Christum & Dominum in duos filios dispertire; siquidem idem ipse & vita est, quoniam ex vita viuenteque Patre natus est; & per proprium corpus rursum viuificus est, vtpote Deus homo similis nobis effectus.

Actor. 17. v. 28.

Luc. 4. ex Isai. 61.

πῶς ἐαυτέτας ποιεῖς ἡμῶν, ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτόν; ἀσώματον γὰρ τῇ φύσει τὸ θεῖον. εἰ δὲ μόνον καθ' ἑαυτὸν αὐθεσπον εἶναί φασι τὸν ἀπεσταλμένον, πῶς ἄρα ὄντι ζωοποιὸς, ὅτι ζῇ διὰ πατέρα; καίτοι πῶς οὐχ ἅπαντες ἐσμὲν ζῶντες ἐπὶ τῆς γῆς οἱ ζῶσιν ἐσμεν, ζωοποιοῦντος τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμᾶς, εἴπερ ὄντως ἀληθὲς, ὅτι ζῶμεν οἱ αὐτῷ, καὶ κινούμεθα, καὶ ἐσμέν; ὅτε γοῦν ζῶμεν ἅπαντες διὰ τὸν πατέρα, πῶς δὴ μόνον τὸ ἑνὸς ἀνθρώπου σῶμα τὸ ποιοῦν ὅτι τοῦτο, καὶ οὐχὶ μᾶλλον τὸν αὐτὸν ἐνεργὸν ἔχει καὶ τὰ ἑτέρων, εἴπερ ἅπαντες, ὡς ἔφην, ἐσμέν τε καὶ ζῶμεν διὰ τὸν πατέρα; τί οὖν πρὸς ταῦτά φαμεν; ἀπόστολον κεχρημάτικεν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, οἰκονομικὴ μορφῇ πεφηνώς· ἀπεστάλη γὰρ * κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν. ζῇ δὲ διὰ τὸν πατέρα· γεγέννηται γὰρ ἐκ ζῶντος πατρός. ἔδει γὰρ, ἔδει πάντη τε καὶ πάντως κατὰ φύσιν εἶναι ζωὴν τὸν ἐκ ζῶντός τε καὶ ζωῆς τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἐκπεφυκότα υἱόν. ὅπερ δὲ ἴδιον ἐποιήσατο τὸ σῶμα τὸ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου λαβὼν, ζωοποιὸν ἀπέφηνεν αὐτὸ καὶ μάλα εἰκότως· σῶμα γὰρ ὄντως τῆς τὰ πάντα ζωογονούσης ζωῆς. ἑκοῦσι οὐ διαιρετέον εἰς υἱοὺς δύο ἕνα υἱὸν καὶ Χριστὸν καὶ κύριον, εἴπερ ὄντως ὁ αὐτὸς ζωὴ μὲν ὡς ἐκ ζωῆς καὶ ζῶντος πατρὸς, ζωοποιὸς δὲ καὶ διὰ τοῦ ἰδίου σώματος, ὡς καθ' ἡμᾶς γενόμενος καὶ ἀναθεσπίσας θεός.

LVII.

Ioan. 5. v. 28. *Sicut enim Pater vitam habet in*

νζ.

Ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν

ANNO CHRISTI 431.

ἑαυτῷ, οὕτω καὶ τῷ υἱῷ δέδωκε ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ· καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί.] Ἵνα δὴ ζήτημα οἰκεῖον ἡμῖν αὖ ἔχειν ἐν ἑαυτῷ τὴν ζωὴν ὁ πατὴρ σχὼν δέδωκεν καὶ εἰσκεκεμμένην, καὶ ὡς ἑτέρου δοθεῖσαν; καίτοι πῶς οὐ λῆρος αὖ εἴη τοῦτό γε φρονεῖν, ἢ λέγειν; ἔχει γὰρ οὐ μετρίαν ὁ λόγος τῆς ἀπορρήτου φύσεως τὴν κατάρρησιν. ἄτοπον μὲν γὰρ οὐχ ἁπλοῦς ἔτι τὴν φύσιν ὁ τῶν ὅλων ἔσται θεός, συνθετος δὲ μᾶλλον, εἴπερ ὅτιν ἑτέρωθεν αὐτὸν ἡ ἐν αὐτῷ ζωή. εἴη δ' ἂν καὶ μείζων αὐτῷ, καὶ ἐν ἀμείνοσιν ἀσυγκρίτως, ὁ ὡς ἐκ ἐλάττονι δοὺς τὴν ζωὴν, εἴπερ ὅλως ἀληθῆ λαβών. ἀλλ' ἔστιν, ὡς ἔφην, τῶν ἄγαν ἀπηχεστάτων τὸ ὧδέ τε ἔχειν οἴεσθαι ταῦτα, καὶ τυφλῶσθαι ἐννοεῖν εἰσκεκομισμένην ἐλεῖν τὴν ζωὴν ὡς θεὸν καὶ πατέρα. ἔχει τοίνυν ἐν ἑαυτῷ τὴν ζωὴν ἐκ ὑπάκτητος ἢ εἰσκεκεμένος, φυσικῶς δὲ μᾶλλον συνυπάρχουσάν τε αὐτῷ, καὶ οὐσιώδη καρπόν. οὕτω δέδωκεν ἔχειν καὶ τῷ υἱῷ τὴν ζωήν. εἶτα πῶς ἂν δυνάιτο λαβὼν ὁ υἱὸς, οὐσιωδῶς ἔχειν ἐν ἑαυτῷ τὴν ζωήν; τοῦτο γὰρ, οἶμαι, φαίη τις ἄν. ἔχει τοίνυν ὡς ἐξ αὐτοῦ καὶ φύσιν ὑπάρχων, ἐν ἑαυτῷ τὴν ζωὴν, καθὸ νοεῖται θεός· δέχεται δὲ μᾶλλον μὴ τὸ καὶ κρίνειν αὐτὴν, καίτοι κατὰ φύσιν ὑπάρχων ὡς θεός. καὶ πῶς ἂν εἴη τοῦτο λαβεῖν ὁ ζήτημα, διδάξει λέγων αὐτὸς, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν. οὐ γὰρ ἴδιον ἀνθρώπου τὸ δυνάσθαι οἴκοθεν

semetipso; sic dedit & filio vitam habere in semetipso: & potestatem dedit ei & iudicium facere, quia Filius hominis est. At quomodo (quærat hic quispiam) Pater vitam habet in semetipso? Numquid aliunde acceptam, vel ab alio datam? Nequaquam. Istud namque docere vel opinari, quid esset aliud nisi apertum delirium? imo vero quid nisi manifesta aduersus ineffabilem illam naturam blasphemia? Primo namque, si vita quam habet, ab ipso diuersa foret, vniuersorum Deus non esset natura quædam simplex, sed composita. Ad hæc, si vitam aliunde accepisse statueretur, is vtique qui vitam non habenti impertiret, citra omnem controuersiam multis partibus illo maior, bonisque omnibus cumulatior foret. Denique existimare, hæc ita habere, hoc est, imaginari Deum Patrem vitam aliunde, & quasi aduētitiam obtinere; hoc nihil aliud esset, vt dixi, quam absurdissime delirare. Habet itaque Pater vitam in semetipso non adscititiā vel aduentitiam, sed naturaliter potius quasi substantialem fructum in seipso existentem. Atque ad eumdem modum & Filio quoque vitam in semetipso habere dedit. Et quomodo Filius, cum vitam a Patre acceperit, substantialiter eam in se possit habere? Id namque, vt puto, aliquis dicere possit. Habet ergo & Filius, cum ab ipso Patre secundum naturam sit, vitam in seipso, prout Deus est: at vero vna cum iudicandi potestate illam accepisse dicitur; esto vt Deus omnium iudex existat. Porro autem quæ suscipiendi extiterit ratio, id ipse insinuat, dum addit:

Quia Filius hominis est. Non enim proprium est homini vitam a se-

metipso habere posse: sed quia corpus Verbo vnitum viuentis Verbi factum est proprium, propterea, & id quidem admodum conuenienter, vitam accepisse dicitur, tamquam viuificam ipsius actionem habens. Rem vero ipse in se transfert, cuius proprium factum est illud corpus, quod vitam accepit.

ἔχον τὴν ζωήν. ὅπερ δὲ ἴδιον γέγονε τοῦ ζῶντος λόγου τὸ ἑνωθὲν αὐτῷ σῶμα, ταύτῃ τοι καὶ μάλα εἰκότως, ὡς ἔχων αὐτοῦ τὴν ζωοποιὸν ἐνέργειαν, λαβεῖν λέγεται τὴν ζωήν. οἰκειοῦται δὲ πάλιν τὸ ἰδίημα αὐτὸς, οὗ κὴ ἴδιον γέγονε σῶμα τὸ εἰληφός. Anno Christi 431.

Quod Christus verus sit Deus, etiam si Filius hominis appelletur.

Οὐ κἂν υἱὸς ἀνθρώπου λέγηται ὁ Χριστὸς, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἐστὶ θεὸς ἀληθινός.

LVIII.

νή'.

DOMINVS noster Iesus Christus alicubi ita ait: *Verumtamen Filius hominis veniens, putas inueniet fidem in terra?* Agedum horum verborum sensum ad libellam expendentes, videamus, ecqualemnam fidem Dominus noster Iesus Christus olim e cælo reuersurus exiget. Nam si homo tantum nulla re ceteris præstans a nobis vult credi, non etiam Deus, aut verus Dei Filius; neminem dubitare arbitror, talem fidem, æstimationem, vel opinionem apud paganos & Iudæos potius cõperturum, quã apud nos: quandoquidem idololatræ, ceterique qui res conditas ipsius conditoris loco venerantur, crucem & mortem quam nostri causa pertulit, audientes, in insanum mox cachinnum soluuntur miseri: & si quispiam Deum illum nominauerit, indignabundi confestim resiliunt, & hoc anthropolatriam esse definiunt. Iudæi quoque in Christum insurgentes, palam obiectare non dubitabant: *De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia; quia tu homo cum sis, facis teipsum Deum.* Cum

Luc. 8.

Ioan. 10. v. 33.

ΑΥΤΟΣ ποσ φησιν ὁ κύριος ἡμῶν Ιησοῦς Χριστός· ἀεί γε ἐλθὼν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εὑρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;] φέρε δὴ πάλιν τὸ τῶν εἰρημένων βασανίζοντες νοῦν, ἐκεῖνο θεασώμεθα, πόσην ζητήσει πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς ὑστερησόμενος ὁ κύριος ἡμῶν Ιησοῦς Χριστός; εἰ μὴ γὰρ πιστεύεσθαι θέλει ἡμῶν ἐθέλει, ὅτι θεὸς μὴ ἐκ ἔστιν, οὐδὲ * θεὸς ἀληθῶς, ἀνθρωπος ὢν μᾶλλον, οὐδὲν ἔχων τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπέκεινα· πῶς ἂν ἐνδιαστείλας, ὅτι τὴν τοιανδὲ διάληψιν, ἣν ἔχουσι πίστιν τε κὴ δόξαν, οὐ θεῶν ἡμῖν εὑρήσει μᾶλλον, ἀλλὰ θεῶν ἑλλησί τε κὴ Ιουδαίοις; εἰδωλολατρεῖαι μὲν γὰρ ἡ κτίσις θεραπεύουσι τὸν κτίσαντα λατρεύοντες, σταυρὸν ἀκούοντες, ὃν ὑπέμεινε δι' ἡμᾶς, κὴ θεοσεπὲς τὸ θαῦμα, γελῶσιν ἡ δείλαιοι· κἂν εἴπῃς αὐτὸν * ὀνομάζῃ θεὸν, ἀναπηδῶσιν εὐθύς, * ἀνθρωπολατρείαν εἶ τὸ * ἰδίημα διορίζόμενοι. οἵ γε μὴν ἐκ θεμιτῶς κατεφύοντο τοῦ σωτῆρος, λέγοντες ἐναργῶς· θεὸν καλοῦ ἔργου σε λιθάζομέν σε, ἀλλὰ θεὸν βλασφημίας· ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς ἑαυτὸν θεόν. ὅτε

* ὑπὲρ

* ὑπὲρ

τοίνυν

ANNO CHRISTI 431.

τοίνυν οὐ πλὴν ἀλλά γε τοῖς πλανωμένοις πίστιν οὐπιζητεῖ, ἣ παρ' ἡμῖν δὲ μᾶλλον τοῖς ὀρθὰ φρονεῖν εἰωθόσι, πᾶσά πως ἀνάγκη διανενθυκότας εἰς ἀληθειαν ὁμολογεῖν, ὅτι θεὸς κατὰ φύσιν ὁ κ̀ υἱὸς ἀνθρώπου δι' ἡμᾶς γεγονώς· ἵνα μὴ τοῖς τῶν πλανωμένων ἐγκλήμασιν ἑαυτοὺς ἐνιέντες, λάθωμεν τὰ ἴσα φρονεῖν ἠρημένοι, κ̀ μικρὰ δοξάζοντες περὶ Χριστοῦ, καθάπερ ἀμέλει κἀκεῖνοι.

νθ'.

Φησί που Χριστὸς· οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ πᾶσαν πλὴν κρίσιν ἔδωκε τῷ υἱῷ· ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. καὶ πάλιν, ὅπερ ἐλέγομεν ἀρτίως· ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε κ̀ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ· κ̀ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ κ̀ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί. ἀλλά δέ που κ̀ ὁ μακάριος Δαυὶδ, ὅτι ὁ θεὸς κριτής ἐστι. γέγραφε γὰρ κ̀ ὁ αὐτὸς μαθητής· εἷς ἐστιν ὁ νομοθέτης καὶ κριτής. ἐκοῦν πρέποι ἂν οὐχ ἑτέρῳ τινὶ πλὴν ὄντων τὸ κρίνειν, πλὴν ὅτι μόνῳ τῷ ὄντι πάντων θεῷ. πῶς οὖν ἔδωκεν αὐτὸ τῷ υἱῷ ἀνθρώπου; εἰ μὲν οὖν ὡς ἑνὶ πλὴν καθ' ἡμᾶς, πῶς ἀληθεύσει λέγων· τὴν δόξαν μου οὐχ ἑτέρῳ δώσω; θεοῦ γὰρ δόξα τὸ εἶναι κριτήν. εἰ δὲ δοὺς αὐτὸ τῷ υἱῷ, οὐκ ἔξω γέγονε τοῦ κρίνειν αὐτὸς διὰ τὴν ταυτότητα τῆς οὐσίας· ἔστι δὲ ὁ λαβὼν υἱὸς ἀνθρώπου· πῶς οὐχ ἅπασιν ἐναργές, ὅτι θεὸς μέν ἐστιν ὁ λόγος διὰ τὴν ἐκ θεοῦ πατρὸς ἀπόῤῥητον γέννησιν; ὁ αὐτὸς δὲ καὶ υἱὸς ἀνθρώπου

ciuſmodi ergo fidem exacturus non ſit, qualem errantes habent, ſed qualem nos tenemus, qui recte ſapere conſueuimus; veritatem ſequentes neceſſario fateri oportet, eum qui noſtri cauſa filius hominis factus eſt, Deum eſſe ſecundum naturam: ne videlicet in errantium crimina vltro nos abiicientes, per inſcitiam illis ſimilia ſapere, atq; adeo vilia quædam de Chriſto perinde ac illi imaginari deprehendamur.

LIX.

Neque enim Pater, ait rurſum Chriſtus, *iudicat quemquam, ſed omne iudicium dedit Filio; vt omnes honorificent Filium, ſicut honorificant Patrem.* Et iterum, quod modo dicebamus: *Sicut enim Pater vitam habet in ſemetipſo, ſic dedit & Filio vitam habere in ſemetipſo: & poteſtatem dedit ei & iudicium facere, quia Filius hominis eſt.* Canit alicubi beatus Dauid: *Quoniam Deus iudex eſt.* Quin & quidam quoque ex Chriſti diſcipulis vnum iudicem, vnumque legiſlatorem eſſe ſcribit. Ergo iudicandi auctoritas in nullum alium conuenire poteſt, niſi in eum ſolum qui eſt omnium Dominus, hoc eſt, in Deum. Quomodo ergo Filio hominis iudicium tradidit? Nam ſi eam illi poteſtatem fecit, tamquam vni nobis ſimili, quomodo verax erit dum ait: *Gloriam meam alteri non dabo?* Ad Dei enim gloriam pertinet, iudicium exercere. Si autem iudiciariam poteſtatem Filio ita communicauit, vt ipſe tamen propter ſubſtãtiæ identitatem iudicandi ius non amiſerit; & ille nihilominus qui accepit, Filius ſit hominis: quo-

Ioan. 5. v. 22.
Ibid. v. 26.
Pſal. 49. & 74.
Iacob. 4. v. 12.
Iſ. 48. v. 11.

modo omnibus manifeſtum non fit, Verbum propter ineffabilem illam ex Deo Patre generationem, Deum eſſe; idemque rurſum,

propterea quod carni vnitum, perindeque ac nos ex muliere natum est, hominis Filiũ esse? Cum ergo Iudæis dicit: *Cur me quæritis interficere hominem, qui veritatem vobis locutus sum?* & rursum: *Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, Filius hominis.* & iterum: *Et sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis.* aut cum de seipso ita ait: *Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui cũ angelis suis.* & iterum: *Quem me dicunt homines esse Filium hominis?* deniq; vt vnico verbo absoluam, quotiescumque in scriptura diuinitus inspirata homo appellatur, non hominem seorsum per se, Verbo quod ex Deo est, secluso, mente cõcipimus; sed potius credimus, Dei Verbum dispensatorie propter nos filium hominis factum, diuinitate interim nulla ex parte amissa aut labefactata; & vnum esse Dominum nostrum Iesum Christum. Et ideo non potest summa cum impietate coniunctum nõ esse, post indiuulsam illam inseparabilemq; vnionem, quæ omnem omnino & mentis & rationis captum excedit plurimum, si quis vnum in duos Christos aut filios diuidat. Ceterum si cui animus esset, omnia quæ de Christo literis consignata extant, diligentius examinare, illi vtique haud nimis difficile foret plures adhuc alias sententias hisce adiungere: sed scriptum nouimus: *Da sapienti occasionem, & sapientior erit.* Vniuersorum Deus mentes vestras, religiosissimæ imperatrices, per Spiritum sanctum diriget, vt rectum sensum assequi possitis. Etenim Christus Dominus ita vos comparatas, hoc est,

Ioan. 8. v. 40.

Ioan. 3. v. 13.

Num. 21.

Matth. 16. v. 27.

Ibid. 13.

Prou. 9. v. 9.

διὰ τὸ ἡνῶσθαι σαρκὶ, καὶ καθ' ἡμᾶς ὑποστᾶσαν γέννησιν ἐκ γυναικὸς; ὅταν οὖν λέγῃ πρὸς Ἰουδαίους· Τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι ἄνθρωπον, ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα; καὶ πάλιν· καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς (Ν) οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. καὶ πάλιν· καὶ καθὼς Μωϋσῆς ὕψωσε (Ν) ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ (Ν) υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. ἢ ὅταν λέγῃ πρὸς ἑαυτόν· μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. καὶ πάλιν· τίνα με λέγουσιν (Ν) ἄνθρωποι εἶναι (Ν) υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; ἢ καὶ ἁπλούστερον, ὁσάκις ἂν ἄνθρωπος ὀνομάζηται πρὸς τῆς θεοπνεύστου γραφῆς, ἐκ διαίρεσιν καὶ κατὰ μέρος ἄνθρωπον εἶναι φαμὲν, ἀποδιαιροῦντες αὐτὸν τοῦ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγου· πιστεύομεν δὲ μᾶλλον (Ν) ὅτι μὴ θεός ἐστιν ἀληθινὸς, γέγονε δὲ καὶ υἱὸς ἀνθρώπου διὰ ἡμᾶς οἰκονομικῶς μὴ τὸ* μεῖναι θεός, ἢ μὴ εἷς ἐστι κύριος Ἰησοῦς Χριστός. ἀσεβὲς δὲ λίαν τὸ διαιρεῖν εἰς δύο υἱοὺς καὶ δύο Χριστοὺς, μὴ τὴν ἀδιάσπαστον ἕνωσιν, ἢ μὴ νοεῖ μὴ λόγου παντὸς ἐπέκεινά τε ἐστὶ καὶ ὑπερτάτω. καὶ ἴσως μὲν ἴσως οὐ δυσχερὲς ἄγαν τοῖς ἐθέλουσι βασανίζειν ἅπαντα τὰ περὶ Χριστοῦ γεγραμμένα, καὶ πλειόνων σύνοιαν ποιήσασθαι τῆς πράξεως· ἀλλ' ἴσμεν τὸ γεγραμμένον (Ν)· δίδου σοφῷ ἀφορμὴν, καὶ σοφώτερος ἔσται. προσηκόντως γὰρ ὁ πᾶν ὅλων θεὸς διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος τὰς θεοφιλεστάτας ὑμᾶς* ἀκοὰς εἰς γε τὸ* δύνασθαι ὀρθῶς νοεῖν. οὕτω γὰρ οὕτω Χριστὸς ἐν ὑμῖν τὴν πίστιν

Anno Christi 431

ANNO CHRISTI 431.

ἀκλινῆ καὶ ἀβέβηλῳ, στεφανώσῃ πλουσίως τοῖς ἄνωθεν ἀγαθοῖς, καὶ παμμακαρίοις ἀποφανεῖ. πᾶσα γὰρ ἡμῖν ἐλπὶς ἐν Χριστῷ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα σὺν ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

firma ac ſtabili fide ornatas inueniens, cæleſtibus bonis affatim locupletabit, longeque beatiſſimas efficiet. Omnis namque ſpes noſtra in Chriſto ſita eſt: per quem & cum quo Patri cum Spiritu ſancto ſit gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ'.

Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας πρὸς Νεστόριον, ἡνίκα ἔμαθεν αὐτὸν κακῶς φρονεῖν.

Τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ συλλειτουργῷ Νεστορίῳ, Κύριλλος ἐπίσκοπος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

CAPVT VI.

Cyrilli epiſcopi Alexandriæ ad Neſtorium, cum reſciuit eum male ſentire.

Religioſiſſimo, Deique amantiſſimo epiſcopo & comminiſtro Neſtorio, Cyrillus epiſcopus in Domino Sal.

ΑΝΔΡΕΣ αἰδέσιμοι καὶ πίστεως ἄξιοι παραγεγόνασιν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. εἶτα μετέδοσαν ὡσανεὶ καὶ τῆς σῆς θεοσεβείας ἀγανακτούσης σφόδρα, καὶ πάντα κάλων κινούσης εἰς τὸ λυπεῖν ἐμέ. βουλομένῳ δέ μοι τῆς σῆς θεοσεβείας πρὸ λύπης αἰσθάνεσθαι, ἔφασαν ὅτι πρὸ πρὸς μοναχοὺς ἁγίους γενομένῳ ἐπιστολῇ φερόντων τινὲς τὴν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ ἡ τοῦ μίσους ἀφορμὴ καὶ τῆς * ἀνδίας αὐτὴ γέγονε. πεπαύμεθα πάνυ, εἰ μὴ ἐκεῖνο μᾶλλον ἡ σὴ θεοσέβεια καθ' ἑαυτὴν ἐλογίσατο· οὐ γὰρ ὥσπερ ἐμῆς γραφείσης ἐπιστολῆς ὁ ἐπὶ τῇ πίστει γέγονε θόρυβος, ἀλλ' ἢ εἰρημένων τινῶν παρὰ τῆς σῆς θεοσεβείας, ἢ καὶ μὴ πρὸ πολλῶν χαρτίων, ἤγουν ἐξηγήσεων φερομένων, κἀμοὶ δοκοῦμεν ἡμεῖς, ἐπανορθοῦν θέλοντες τοὺς διεστραμ-

ADVENERVNT Alexandriam viri aliquot veneratione ac fide digni, qui pietatem tuam grauiter ſtomachari, nullumque mei lædendi cauſa lapidem non mouere, mihi renuntiarunt. Cupienti autem mihi cognoſcere, vndenam pietas tua in hanc ægritudinem incidiſſet: Alexandrinos quoſdam epiſtolam illam, quam ad ſanctos monachos miſeram, circũferre, eamque rem odii & offenſionis cauſam eſſe reſponderunt. Ego vero miratus ſum maiorem in modum, pietatem tuam illud potius nõ perpendiſſe, ſecumque reputaſſe, eas in fide turbas non propter hanc quã ſcripſi epiſtolam, ſed potius ex quibuſdam pietatis tuæ, ſiue alterius ſermonibus excitatas fuiſſe. Quinimo cum chartæ quædam, vel commentarii circumferantur, inſignem moleſtiam perferimus, quorumdam hac de cauſa peruerſorum emendationi ſtu-

dentes. Eo namque malum hoc paulatim serpendo peruenit, vt Christum nonnulli Deum appellari fere non patiantur; sed potius diuinitatis organum & instrumẽtum, hominemque deiferum, & alia his ineptiora. Nostrum proinde est ea moleste ferre, quæ pietas tua dixit, aut etiam non dixit: siquidem schedis quæ ea de re feruntur, parum fidei habeo. Cum igitur fides tam insigniter lædatur, totque passim sint infecti, qui tandem tacere hic licuit? An non ante tribunal Christi sistemur? An intempestiui silentii rationem reddituri non sumus, quos ille ad hoc constituit, vt quæ oportet prędicemus? Ecquid nunc, obsecro, consilii capiam? (namque a tua pietate consilium petere compellor) Cælestino religiosissimo Romanæ ecclesiæ episcopo, ceterisque piissimis episcopis qui ipsi adfuere, inquirentibus, chartulæne illæ & exegeses, quæ illuc ad se nescio quomodo perlatæ sunt, a tua pietate, an vero ab alio quopiam profectæ sint. Scribunt enim, vt qui grauissime sint offensi. Quomodo vero eos, qui ab omnibus totius orientis ecclesiis subinde huc ventitant, & contra hæc schedia grauissime murmurant, sedabimus? An exiguas forte turbas ex eiuscemodi homiliis in ecclesiis excitatas tua pietas existimat? Omnes enixe sudamus, atque vt eos qui nescio quo pacto peruerse sapere persuasi sunt, ad rectum veritatis tramitem reducamus, impendio elaboramus. Cum ergo pietas tua hanc murmurandi necessitatem attulerit, quo quæso iure me incusat? cur odiis in me flagrat? cur temere me allatrat? cur potius e-

μῶν. ἐνίοις γὰρ γεγόνασί τινες τῶν μὴ ἀνέχεσθαι λοιπὸν ὁμολογεῖν, ὅτι θεός ἐστιν ὁ Χριστός, ὄργανόν δὲ μᾶλλον καὶ ἐργαλεῖον θεότητος, καὶ ἀνθρωπότοκον θεοφόρον. καὶ τί γὰρ οὐχὶ τῶν τοιούτων ἐπέκεινα; ἵνα οὖν ἄρας τὸ χαλεπαίνειν ἡμῖν ἐφ' οἷς εἴρηκεν, ἢ ἐκ εἴρηκεν ἡ σὴ θεοσέβεια· τοῖς γὰρ προσφερομένοις χάρτοις οὐ σφόδρα πιστεύω. πῶς οὖν *ἕνι σιωπῆσαι, πίστεως ἀδικουμένης, καὶ τοσούτων διεστραμμένων; ἢ οὐ παρασπόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ; ἐκ ἀπολογησόμεθα δὲ τῆς ἀκαίρου σιωπῆς ἕνεκα, καίτοι γε τεταγμένοι παρ' αὐτοῦ πρὸς τὸ λέγειν ἃ δεῖ; τί δὲ ποιήσω νῦν; δεῖ γάρ με βουλεύσασθαι μὴ τῆς σῆς θεοσεβείας· μιμούμενος τὸν ὁλοσεβέστατον καὶ θεοφιλέστατον τῆς *Ρώμης ἐπισκόπου Κελεστῖνον, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, πρὶν τῶν ἀπενεχθέντων, ἐκ οἶδ' ὅπως, ἐκεῖ χαρτίων, πότερόν ποτε τῆς σῆς θεοσεβείας, ἢ μή· ψεύδονται γὰρ ὡς παύσασθαι σκανδαλιζόντες. πῶς δὲ τοῦ ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἐκ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν ἐρχομένους πραγμάτους, καὶ τῶν χαρτῶν καταγελῶντας; ἢ τάχα που νομίζει ἡ σὴ θεοσέβεια, ὅτι μικρὸς τῆς ἐκκλησίας ἀνεφύη θόρυβος ἐκ τῶν τοιούτων ὁμιλιῶν; πάντες ἐσμὲν ἐν ἀγῶσι καὶ πόνοις, τοῦ ἕτερα φρονεῖν ἐκ οἶδ' ὅπως ἀναπεπεισμένους μεθίσαντες εἰς τὸ ἀληθές. ὅτε τοίνυν πᾶν ἀνάλκιον ἄπασι τοῦ ζητεῖν ὑπενεγκοῦσα ἡ σὴ θεοσέβεια ὅρα, πῶς αἰτιᾶται δικαίως; * τί δέ μου καὶ μάτην καταβοᾷ, ἢ οὐχὶ μᾶλλον

Anno Christi 431.

* Vide annotata.

ANNO CHRISTI 431.

ἐπανορθοῖ ⟨῾⟩ ἑαυτῆς λόγον, ἵνα παύσῃ σκάνδαλ⟨ον⟩ οἰκουμενικόν; εἰ γὰρ καὶ παρέρρυη λόγ⟨ος⟩, ὡς ἐπὶ λαοῦ τρέχων, ἀλλ' ἐπανορθούσθω ταῖς ὑποσκέψεσι, καὶ λέξιν χαρίσασθαι τοῖς σκανδαλιζομένοις καταξίωσον, θεοτόκον ὀνομάζων τὴν ἁγίαν παρθέν⟨ον⟩· ἵνα θεραπεύσαντες σὺν λευπημόνοις, καὶ ὀρθῶ παρὰ πᾶσι δόξαν ἔχοντες, εὐ εἰρήνῃ καὶ ὁμοψυχίᾳ τῶν λαῶν τὰς σωτηρίους ὑπιτελῶμεν. ὅπ δὲ ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως πάντα ἑτοιμοι πάσχειν ἐσμεν, καὶ δεσμωτηρίων εἰς πεῖραν ἐλθεῖν, ἢ αὖ τοῦ θανάτου, μὴ ἀμφιβαλλέτω ἡ σὴ θεοσέβεια. ἐπ' ἀληθείας δὲ λέγω, ὅπ καὶ τοῦ ἐντ⟨ος⟩ ἐπὶ τῷ τῆς μακαρίας μνήμης Ἀττικοῦ, συντέθειταί μοι βιβλίον περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδ⟨ος⟩, ἐν ᾧ καὶ λόγ⟨ος⟩ περὶ τῆς ἀνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς, οἷς νῦν γέγραφα * συνῆδος· καὶ ὑποδυέγνωμεν * αὐτὸ καὶ ὑποσκόποις καὶ κληρικοῖς, καὶ τοῖς φιλακροάμοσι τῶν λαῶν· ἐκδέδωκα δὲ πέως οὐδενί. εἰκὸς οὖν ἐκδοθέντ⟨ος⟩ τοῦ λόγου, πάλιν ἐγκαλεῖσθαί με, ὅπ μὴ πρὸ τῆς χροτονίας τῆς σῆς θεοσεβείας * σωτέθειται τὸ λογίδι⟨ον⟩.

mendata oratione sua, orbis offensionem non sanat? Nam etsi præterfluxit sermo, vtpote coram populo currens; tamen seria retractatione emendetur. Ne graueris, obsecro, iis qui non leuiter offensi sunt, vnam hanc Theotocos vocem largiri, sacramque Virginem deiparam appellare; quo illis qui non leuem hinc mœstitiam ceperunt, medentes, & nostræ quoque famæ & existimationi consulentes, in populorum pace, animorumque consensione ecclesiasticos conuentus celebremus. Certo autem pietas tua persuasum habeat, nos & vincula & carceres & cetera omnia eiusmodi incommoda, quin & ipsum quoque vitæ discrimen propter Christi fidem adire paratos esse. Credas velim beatæ memoriæ Attico etiamnum superstite, quẽdam me de sacra & consubstantiali Trinitate libellum composuisse; in quo & de vnigeniti quoque incarnatione nonnulla iis quæ nunc conscripsi, concinentia attexui: quæ & episcopis & clericis, & studiosioribus quoque popularibus legi, nulli tamen adhuc illius copiam feci. Probabile fit ergo, edito iam hoc commentariolo, non defuturos qui me accusent: cum tamen eiusmodi oratiunculam concinnauerim priusquam Constantinopolitanæ ecclesiæ pontificatus pietati tuæ mandaretur.

CAPVT VII.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ζ'.

Epiſtola Neſtorii ad Cyrillum Alexandriæ epiſcopum, per Lamponem preſbyterum & monachum.

Επιστολὴ Νεστορίου πρὸς Κύριλλον τὸν Αλεξανδρείας, διὰ Λάμπωνος πρεσβυτέρου καὶ μονάζοντος.

Religioſiſſimo & ſanctiſſimo comminiſtro Cyrillo, Neſtorius in Domino Sal.

Τῷ θεοφιλεστάτῳ καὶ ἁγιωτάτῳ μου συλλειτουργῷ Κυρίλλῳ, Νεστόριος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

NIHIL ſane Chriſtiana probitate potentius. Ea vt in præſentia per Lamponem preſbyterum religioſiſſimum ſcriberemus, nos compulit. Cum enim ille de tua pietate multa referret, multaque viciſſim audiret; poſtremo vrgendi finem nullum fecit, donec haſce a nobis impetrauit. Quapropter hominis importunitati manus dedimus. Nã, vt quod res eſt ingenue fatear, non mediocrem cuiuſcumque Chriſtiani viri probitas (vtpote in cuius pectore Deus inhabitet) timorem mihi afferre aſſolet. Proinde quod ad noſipſos attinet, etſi non pauca a pietate tua deſignata ſint, fraternæ caritati parum congruentia; (oportet enim modeſte loqui) ſcribimus, æquitatem animi conſeruantes, & ſalutationis officium per literas cum caritate implentes. Quantum vero Lamponis religioſiſſimi preſbyteri vehemens impulſus ille fructum nobis allaturus ſit, experientia ipſa demonſtrabit. Vniuerſam, quæ tecum eſt, fraternitatem ego, quique mecum ſunt, ſalutatam cupimus.

ΟΥΔΕΝ ὑπείκειας χριστιανικῆς βιαιότερον. ὑπὸ τούτου οὖν νῦν διὰ τὸν εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου Λάμπωνος πρὸς τὸν σὸν βεβιάσμεθα γράμμα, πολλὰ μὲν εἰπόντος ἡμῖν περὶ τῆς σῆς εὐλαβείας, πολλὰ δὲ καὶ ἀκούσαντος· τὸ τελευταῖον δὲ οὐκ ἐνδόντος ἡμῖν, ἕως τὸν παρ' ἡμῶν εἰσεπράξατο γράμμα· καὶ τῇ τοῦ ἀνδρὸς ἐνικήσθα βίᾳ. Φόβον γὰρ ὁμολογῶ κεκτῆσθαι πολὺν περὶ πᾶσαν παντὸς ἀνδρὸς χριστιανικὴν ὑπόκειται, ὡς ἐγκατοικοῦντα αὐτῷ τὸν θεὸν κεκτημένῳ. Τὰ μὲν οὖν περὶ ἡμᾶς, καίτοι πολλῶν παρὰ τῆς σῆς θεοσεβείας οὐκ ἐν ἀδελφικῇ ἀγάπῃ· δεῖ γὰρ εἰπεῖν σωφρονέστερον· γεγονότων, ἐν μακροθυμίᾳ τε καὶ ἀγάπῃ γραμμάτων πεσορηκήν. δείξει δὲ ἡ πεῖρα, πόσος ἡμῖν ὁ τῆς παρὰ τοῦ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου Λάμπωνος βίας καρπός. πᾶσαν τὴν σὴν τοὶ ἀδελφότητα ἐγώ τε καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ προσαγορεύομεν.

Anno Christi 431.

ANNO CHRISTI 431.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ η'.

CAPVT VIII.

Τῷ θεοσεβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ συλλειτουργῷ Νεστορίῳ Κύριλλος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Religiosissimo, Deique amantissimo comministro Nestorio, Cyrillus in Domino Sal.

ΚΑΤΑΦΑΥΑΡΟΥΣΙ μοὶ, ὡς *ἀκούω, τινὲς τῆς ἐμῆς ὑστολήψεως ὑπὲρ τῆς σῆς θεοσεβείας· καὶ τοῦτο συχνῶς, ταῖς τοῦ τέλους σωτηρίοις καιροφυλακοῦντες μάλιστα, καὶ τάχα που καὶ τέρπειν οἰόμενοι τινὰ σιωπῇ ἀκοαῖς· καὶ ἀβουλήτοις πέμποισι φωναῖς, ἠδικημένοι μὲν οὐδὲν, ἐλεγχθέντες δὲ, καὶ τοῦτο *χρησίμως· ὁ μὲν, ὅτι τυφλοῖς *ἠδίκει καὶ πένησι· ὁ δὲ, ὡς μητρὶ ξίφος ἐπανατείνας· ὁ δὲ, θεραπαίνῃ συγκεκλοφὼς χρυσίον ἀλλότριον, καὶ τοιούτῳ ἐμμανῶς ἀεὶ τινὰ ὑστολήψιν, ἵν' ἐκ αὐτῆς ἔξαιτός τις συμβιῶναί τισι καὶ τοῦ λίαν ἐχθροῦ. πλὴν οὐ πολὺς τοῦ τοιούτων ὁ λόγος ἐμοὶ, ἵνα μήτε ὑπὲρ τὸν δεσπότην καὶ διδάσκαλον, μήτε μὴν ὑπὲρ σοῦ πατέρας τὸ τῆς ἐμοῦσης μοι βραχύτητος *ἐκτείνωμι μέτρον. οὐ γὰρ ἐνδέχεται τὰς τοῦ φαύλων διαβολὰς σκαιότητας, ὡς αὖ ἔλοιτό τις διαβιοῦν. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ὀρᾶς κῆπικείας μεστὸν ἔχοντες τὸ στόμα, τῶν πάντων ἀπολογήσονται κεῖθι. τετράφομαι δὲ πάλιν ἐγὼ πρὸς τὸ ὅπερ μάλιστα πρέπον ἐμαυτῷ, καὶ ὑπομνήσω καὶ νῦν ὡς ἀδελφὸν ἐν *κυρίῳ, τῆς διδασκαλίας τὸν λόγον καὶ τὸ ὑπὲρ τῆς πίστεως φρόνημα μετὰ πάσης ἀσφαλείας ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς λαούς· σκοπεῖν τε, ὅπως τὸ σκανδαλίσαι

INTELLIGO quosdam meæ apud tuam pietatem existimationi detrahere, multaque temere effutire; idque crebro, ac tum maxime quando magistratus coguntur: fortasse etiam nonnullam hac ratione oblectationem auribus tuis afferre se opinantes; homines nulla vnquam iniuria a me affecti, sed salubriter tantum conuicti; hic quidem quod cæcos egenosque per iniuriam oppresserit; alius quod ferrum in matrem strinxerit; alius quod ancillæ præsidio aurum alienum abstulerit, & eiusmodi improbitatis suspicione semper laborauerit, cuiusmodi ne infensissimos quidem hostes laborare optauerit quispiam. Verum istos, & si qui eius farinæ sunt alii, non multum moror, ne supra magistrum & Dominum, vel etiam supra maiores nostros tenuitatis meæ mensuram extendere videar. Fieri enim nullo modo potest, quamcumque demum vitæ rationem inieris, vt prauorum maledicorumque hominum dentes euadas. Sed illi quidem *maledicentiæ & acerbitatis os plenum habentes,* coram omnium iudice causam dicturi sunt. Ego vero ad id denuo reuersus, quod me potissimum decere existimo, te veluti fratrem in Domino etiamnum admonere non grauabor, vt prædicationis sermonem, fideiq; doctrinam cum omni cautione populo proponas; cogitesque serio, si vehementer illi

Psal. 13.

Deum irritant qui e pusillorum numero vel vnũ tantum in Christum credentem scandalizauerint; quanta diligentia, quantaque dexteritate opus sit, si tota quæpiam multitudo grauius offensa sit, vt scandalis prudenter præcisis, sanum fidei sensum sermonemque veritatis studiosis asferamus. Ad hoc autem præstandum illud contulerit, si sanctorum Patrum scripta euoluentes, quam maximi illa facere studeamus; nosq; ipsos probantes, num simus in fide, vt scriptum est, ad rectas & irreprehensibiles eorum sententias nostras cogitationes apte conformemus.

Sacra itaque & magna illa Synodus tradit ipsum vnigenitum Dei Filium naturaliter ex Deo Patre natum, Deum verũ de Deo vero, lumen de lumine, per quem Pater omnia condidit, descendisse, incarnatum & hominem factum, passum esse, tertia die resurrexisse, & ad cælos ascendisse. His verbis hisque dogmatis nos quoque insistere oportet, sedulo animo pertractantes, ecquidnam sit, Dei Verbum incarnatum ac hominem factum esse. Neque enim dicimus, Verbi naturam per sui mutationem carnem esse factam; sed neque in totum hominem transformatam ex anima & corpore constitutum: asserimus autem, Verbum vnita sibi secundum hypostasim carne animata rationali anima, inexplicabili incomprehensibilique modo hominem factum, & hominis filium extitisse, non per solam voluntatem aut beneplacitum, siue per solam personæ assumptionem. Et

κὴ μόνον ἕνα τῶν μικρῶν τῶν πιστευόντων εἰς Χριστὸν, ἀφόρητον ἔχῃ πὼ ἀγανάκτησιν· εἰ δὲ δὴ πλῆθος εἴη τοσοῦτο τῶν λελυπημένων, πῶς οὐχ ἁπάσης εὐτεχνίας σὺν χρείᾳ καθεστήκαμεν, ποός τε τὸ δεῖν ἐμφρόνως ποιεῖσθαι τὰ σκάνδαλα, κὴ ὑγιᾶ τῆς πίστεως κατθυρῶσαι λόγῳ τοῖς ζητοῦσι τὸ Χριστός; ἔσται δὲ τοῦτο κὴ μάλα ὀρθῶς, εἰ τοῖς τῶν ἁγίων πατέρων ποιησάμενοι λόγοις, ποὶ πολλοῦ τε αὐτοὺς ποιεῖσθαι σπουδάζομεν, κὴ δοκιμάζοντες ἑαυτοὺς, εἰ ἐσμὲν σὺν τῇ πίστει, κ͞ι τὸ χεχαραγμένον, ταῖς ἐκείνων ὀρθαῖς κὴ * ἀνεπιλήπτοις δόξαις τὰς σὺν ἡμῖν ἐννοίας οὕ μάλα συμπλάττομεν. * al. ἀπαρα-πτοις

Εφ ᾧ τοίνυν ἡ ἁγία κὴ μεγάλη σύνοδος, αὐτὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς κ͞ι φύσιν γνησιγέννητον υἱὸν μονογενῆ, ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ θεὸν ἀληθινὸν, τὸ φῶς τὸ ἐκ τοῦ φωτὸς, δι' οὗ τὰ πάντα πεποίηκεν ὁ πατὴρ, κατελθεῖν, σαρκωθῆναί τε καὶ ἐνανθρωπῆσαι, παθεῖν, ἀναστῆναι τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, κὴ ἀνελθεῖν εἰς οὐρανούς. τούτοις δὲ καὶ ἡμᾶς ἕπεσθαι δεῖ κὴ τοῖς λόγοις κὴ τοῖς δόγμασιν, σύνοοῦντας τί τὸ σαρκωθῆναι κὴ ἐνανθρωπῆσαι δηλοῖ ἐκ θεοῦ λόγον. οὐ γὰρ φαμὲν, ὅπη τοῦ λόγου φύσις μεταποιηθεῖσα γέγονε σάρξ· ἀλλ' οὐδὲ ὅπη εἰς ὅλον ἄνθρωπον μεταβληθη, ἐκ ψυχῆς κὴ σώματος· ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον, ὅπη σάρκα ἐψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ ἑνώσας ὁ λόγος ἑαυτῷ καθυπόστασιν, ἀφράστως τε καὶ ἀνεννοήτως γέγονεν ἄνθρωπος, κὴ κεχρημάτικεν υἱὸς ἀνθρώπου, οὐ κ͞ι θέλησιν μόνην ἢ εὐδοκίαν, ἀλλ' οὐδὲ ὡς ἐν προσλήψει προσώπου μόνου· κὴ ὅπη

Arian Christi 431.

Anno Christi 431.

ὅπι διάφοροι μὲν αἱ τῶν ἐνότητα τὴν ἀλήθειαν συναχθεῖσαι φύσεις, εἷς δὲ ἐξ ἀμφοτέρων Χριστὸς καὶ υἱός· οὐχ ὡς τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διὰ τὴν ἕνωσιν, ἀποτελεσασῶν δὲ μᾶλλον ἡμῖν τὸ ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ υἱόν, θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος, διὰ τῆς ἀφράστου καὶ ἀπορρήτου τῶν ἑνότητα συνδρομῆς. οὕτω τε λέγεται, καίτοι τῶν αἰώνων ἔχων τὴν ὕπαρξιν, καὶ γεννηθεὶς ἐκ πατρός, γεννηθῆναι καὶ κατὰ σάρκα ἐκ γυναικός· οὐχ ὡς τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως ἀρχὴν τὸ εἶναι * λαβούσης ἐν τῇ ἁγίᾳ παρθένῳ, οὔτε μὴν δεηθείσης δι' ἑαυτὴν δευτέρας γεννήσεως μετὰ τὴν ἐκ πατρός. ἔστι γὰρ εἰκαιόν τε ὁμοῦ καὶ ἀμαθὲς τὸ ὑπάρχοντα πρὸ παντὸς αἰῶνος, καὶ συναΐδιον τῷ πατρὶ, δεῖσθαι λέγειν ἀρχῆς τῆς εἰς τὸ εἶναι δευτέρας. ὅτι δὲ δι' ἡμᾶς, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, ἑνώσας ἑαυτῷ καθ' ὑπόστασιν τὸ ἀνθρώπινον, προῆλθεν ἐκ γυναικὸς, τοῦτ' ἔστι τοῖς λέγεται γεννηθῆναι σαρκικῶς. οὐ γὰρ πρῶτον ἄνθρωπος ἐγεννήθη κοινὸς ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, εἶθ' οὕτω καταπεφοίτηκεν ἐπ' αὐτὸν ὁ λόγος· ἀλλ' ἐξ αὐτῆς μήτρας ἑνωθεὶς, ὑπομεῖναι λέγεται γέννησιν σαρκικὴν, ὡς τῆς ἰδίας σαρκὸς τὴν γέννησιν οἰκειούμενος. οὕτω φαμὲν αὖ καὶ παθεῖν καὶ ἀναστῆναι· οὐχ ὡς τοῦ θεοῦ λόγου παθόντος εἰς ἰδίαν φύσιν ἢ πληγὰς, ἢ διατρήσεις ἥλων, ἢ γραφὰς τὰς ἄλλας τοῦ τραυμάτων· ἀπαθὲς γὰρ τὸ θεῖον, ὅτι καὶ ἀσώματον. ὅπερ δὲ τὸ γεγονὸς αὐτοῦ ἴδιον σῶμα πέπονθε ταῦτα, πάλιν αὐτὸς λέγεται παθεῖν

quamuis naturæ sint diuersæ, vera tamen vnione coeuntes vnum nobis Christum & Filium effecerunt: non quod naturarum differentia propter vnionem sublata sit, verum quod diuinitas & humanitas secreta quadam ineffabilique coniunctione in vna persona vnum nobis Iesum Christum & Filium constituerint. Ad hunc modum, qui ante omne sæculum existit, & ex Patre genitus fuit, secundum carnem ex muliere natus dicitur: non quod diuina illius natura existentię suæ initium in sacra Virgine sumpserit, aut quod post primam ex Patre, altera propter seipsam generatione necessario indiguerit; (stultum est enim, planeque ineptum asserere, eum qui ante omnia sæcula Patri coæternus existit, altera denuo, quo existere queat, generatione indiguisse) sed quia propter nos, & propter nostram salutem humana natura secundum hypostasim sibi vnita, ex muliere natus est, hinc est quod secundum carnem natus prædicatur. Non enim primo vulgaris quispiam homo ex Virgine ortus est, in quem Dei Verbum deinde sese demiserit: sed in ipso vtero carni vnitum, secundum carnem progenitum dicitur; vtpote suæ carnis generationẽ sibi vt propriam vindicans. Ad eumdem modum illud passum & resuscitatum dicimus: non quod Dei Verbum aut plagas, aut clauorum perforationes, aut alia id genus vulnera in propriã naturam acceperit: (nam vt diuinum numen corporis expers est, ita perpeti quoque nihil potest) sed quia corpus quod sibi adsciuerat, hæc fuit expertum, eam ob rem ipsum nostri causa

*λαχούσης

illa perpessum asseritur. Impatibile enim Verbum in corpore patibili existebat. Idem & de eiusdem quoque morte sentimus: siquidem Dei Verbum suapte natura immortale, & a corruptione alienum, & vita rursum & viuificans est. Verum quia suum ipsius corpus gratuito Dei munere *mortem*, attestante Paulo, *omnium causa degustauit*, fit vt ipsum mortem propter nos perpessum dicatur: non quod ipsum, quod quidem ad propriam naturam attinet, mortem exceperit (insania namque mera esset, istud vel dicere, vel cogitare) sed quia caro illius mortem, vt modo aiebam, degustauit. Pari modo, quia caro illius resurrexit, ipsi resurrectio tribuitur: non quod ipsum ceciderit in corruptionem; absit; sed quia rursus corpus illius exsuscitatum est. Ita vnum Christum & Dominum confitemur; non quod hominē vna cum Verbo adoremus, ne illud, cum Verbo, aliquam diuisionis imaginationem menti obiiciat: sed vnum eumdemque adoramus, quandoquidem corpus suum non est alienum a Verbo, cum quo Patri assidet; non quod duo filii Patri assideant: assidet enim vnus tantum per vnionem cum propria carne. Quod si vnionem secundum hypostasim tamquam incomprehensibilem indecentemque repudiauerimus, eo prolabimur, vt duos filios esse dicamus. Necesse est enim distinguere, & vocare; alterum quidem per se hominem filii appellatione cohonestatum; alterum vero per se ac seorsum Dei Verbum, quod & nomen & rem quoque filiationis naturaliter obtineat.

Hebr. 2.

ὑπὲρ ἡμῶν. ἵνα γὰρ ὁ ἀπαθὴς σὺν τῷ παθητῷ σώματι. κῦ δὲ ἴσον δὲ ἴσως καὶ ὑπὲ τὸ πεθνάναι νοοῦμεν· ἀθάνατος γὰρ κῦ φύσιν, καὶ ἄφθαρτος, καὶ ζωὴ καὶ ζωοποιός ἐστιν ὁ * τοῦ θεοῦ λόγος. ὑπὲρ δὲ * in Ital. πάλιν τὸ ἴδιον αὖ σῶμα χάριτι θεοῦ, κατὰ φησιν ὁ Παῦλος, ὑπὲρ παντὸς ἐγεύσατο θανάτου, λέγεται παθεῖν αὐτὸς δι' ὑπὲρ ἡμῶν θάνατον· οὐχ ὡς εἰς πεῖραν ἐλθὼν τοῦ θανάτου, τό γε ἦκον εἰς πλὴν αὐτοῦ φύσιν· ἀποπληξία γὰρ τοῦτο λέγειν, ἢ φρονεῖν· ἀλλ' ὅτι, καθάπερ ἔφθη πρόσθεν, ἡ σὰρξ αὖ ἐγεύσατο θανάτου. οὕτω καὶ ἐγηγερμένης αὖ τῆς σαρκὸς, πάλιν ἡ ἀνάστασις αὖ λέγεται· οὐχ ὡς πεσόντος εἰς φθοράν· μὴ γένοιτο· ἀλλ' ὅτι τὸ αὖ πάλιν ἐγήγερται σῶμα. οὕτω Χριστὸν ἕνα καὶ κύριον ὁμολογήσομεν, οὐχ ὡς ἀνθρωπον συμπροσκυνοῦντες τῷ λόγῳ, ἵνα μὴ τομῆς φαντασία παρεισκρίνηται διὰ τὸ λέγειν τὸ, σύν· ἀλλ' ὡς ἕνα καὶ αὐτὸν προσκυνοῦντες, ὅτι μὴ ἀλλότριον τοῦ λόγου τὸ σῶμα αὖ, μεθ' οὗ καὶ αὐτῷ συνεδρεύει τῷ πατρί· οὐχ ὡς δύο πάλιν συνεδρευόντων υἱῶν, ἀλλ' ὡς ἑνὸς καθ' ἕνωσιν μὲν τῆς ἰδίας σαρκός. ἐὰν δὲ πλὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν, ἢ ὡς ἀνέφικτον, ἢ ὡς ἀκαλλῆ προσαπωθούμεθα, ἐμπίπτομεν εἰς τὸ δύο λέγειν υἱούς. ἀνάγκη γὰρ πᾶσα διαιρέσει, καὶ εἰπεῖν καὶ μὴν, ἀνθρωπον ἰδικῶς, τῇ τοῦ υἱοῦ κλήσει τετιμημένον· ἰδικῶς δὲ πάλιν ἐκ θεοῦ λόγου ὑπάρχοντα ὄνομά τε καὶ ῥῆμα ἔχοντα φυσικῶς.

ANNO CHRISTI 431.

ANNO CHRISTI 431.

οὐ διαιρετέον ζιζαρῶ εἰς ὑοὺς δύο τὸ ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν. * ὡφέλησε κατ' οὐδένα τρόπον (M) ὀρθὸν τῆς πίστεως λόγον εἰς τὸ οὕτως ἔχειν, κἂν εἰ πρόσωπον ἕνωσιν ὑπονοήσωσί τινες· οὐ γὰρ εἴρηκεν ἡ γραφή, ὅτι ὁ λόγος ἀνθρώπου πρόσωπον ἑαυτῷ ἐνώσατο, ἀλλ' ὅτι γέγονε σὰρξ. τὸ δὲ σαρκὰ γενέσθαι (N) λόγον, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, εἰ μὴ ὅτι παραπλησίως ἡμῖν μετέσχεν αἵματος καὶ σαρκός. ἴδιον (O) δὲ σῶμα τὸ ἡμῶν ἐποιήσατο, καὶ προῆλθεν ἀνθρωπος ἐκ γυναικός, οὐκ ἀποβεβληκὼς τὸ εἶναι θεὸς, καὶ τὸ ἐκ θεοῦ γεγενῆσθαι παρὼν, ἀλλὰ καὶ ἐν προσλήψει σαρκὸς μεμενηκὼς ὅπερ ἦν. τοῦτο πρεσβεύει πανταχοῦ τῆς ἀκριβοῦς πίστεως ὁ λόγος· οὕτως εὑρήσομεν καὶ τοὺς ἁγίους πατέρας· οὐκοῦν τεθαρρήκασι θεοτόκον εἰπεῖν τὴν ἁγίαν παρθένον· οὐχ ὡς τῆς τοῦ λόγου φύσεως, ἢ τοι τῆς θεότητος αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν τοῦ εἶναι λαβούσης ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, ἀλλ' ὡς γενηθέντος ἐξ αὐτῆς τοῦ ἁγίου σώματος, ψυχωθέντος τε λογικῶς· ᾧ καὶ καθ' ἣν ὑπόστασιν ἑνωθεὶς ὁ λόγος, γεγενῆσθαι λέγεται κατὰ σάρκα. ταῦτα καὶ νῦν ὡς ἐξ ἀγάπης τῆς ἐν Χριστῷ γράφω, παρακαλῶν ὡς ἀδελφόν, καὶ διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, ταῦτα μὲν ἡμῖν καὶ φρονεῖν καὶ διδάσκειν, ἵνα σώζηται τῆς ἐκκλησιῶν ἡ εἰρήνη, καὶ τῆς ὁμονοίας καὶ ἀγάπης ὁ σὸς δεσμὸς ἀῤῥαγὴς διαμένῃ τοῖς ἱερεῦσι τοῦ θεοῦ. πρόσφατε τὴν παρὰ σοὶ ἀδελφότητα· σὲ ἡ σὺν ἡμῖν ἐν κυρίῳ προσαγορεύει.

Nulla itaque ratione vnum Dominum nostrum Iesum Christum in duos filios diuellere fas est. Porro autem vt integra sit hæc rectæ fidei ratio, nihil erit vsui personarum vnio quam quidam ponunt. Non enim scriptura dicit, Verbum hominis personam sibi associasse, sed carnẽ factum esse. Quod autem Verbum caro factum perhibetur, id aliud nihil est, quam quod perinde ac nos carni & sanguini communicauit. Suum ergo fecit nostrum corpus, prodiitque homo ex muliere, deitate interim, aut ex Patre natiuitate non abiecta; mansit enim in ipsa quoque carnis assumptione quod erat. Hoc exactæ fidei doctrina vbique prædicat; hoc sanctos patres sensisse reperiemus: ita non dubitarunt sacram Virginem deiparam appellare; non quod Verbi natura, ipsiusve diuinitas ortus sui principium ex sancta Virgine sumpserit; sed quod sacrum illud corpus anima intelligente perfectum ex ea traxerit, cui & Dei Verbum secundum hypostasim vnitum, secundum carnem natum dicitur. Atque hæc quidem ex caritate quæ est in Christo, scribenda nunc quoque existimaui, obsecrans te vt fratrem, & coram Christo sanctisque angelis eius obtestans, vt hæc nobiscum & sentias & doceas, quo ecclesiarum pax conseruetur, dilectionisque & concordiæ vinculum inter Dei sacerdotes indissolubile permaneat. Saluta, quæ apud te est, fraternitatem. Te, quæ nobiscum est, salutat in Domino.

Ioan. 1.

Hebr. 2.

CAPVT IX.

Exemplum epistolæ Nestorii ad Cyrillum episcopum, quæ omnibus in sancta Synodo displicuit.

ADMIRABILIVM literarum tuarum contumelias, quas in nos iacis, tamquam medica quadam manſuetudine dignas, quibuſque re ipſa ſuo tempore reſponderi queat, miſſas facio. Quæ autem ſine magno periculo ſilentio præteriri non poſſunt, ea, ne obſcura indigeſtaque prolixitate decertans, faſtidium generem, quãta fieri poterit orationis breuitate ediſſeram. A ſapientiſſimis autem dilectionis tuæ vocibus principium ſumam, quas ad verbum quoque in medium afferam. Ecquænam ſunt igitur præclaræ illæ eruditarum literarum tuarum voces? Sacra (inquis) & magna illa Synodus tradidit, ipſum vnigenitum Filium ex Deo Patre naturaliter genitum, Deum verũ de Deo vero, lumen de lumine, per quem omnia Pater condidit, deſcendiſſe, & incarnatum, & hominem factum, paſſum eſſe, & reſurrexiſſe. Hæc tuæ pietatis ſunt verba; neq; tua eſſe fortaſſis ignoras. Proinde & tu quoque a nobis fraternam pro pietate admonitionem audias; & eam quidem, qua eximius ille Paulus ad dilectum ſuum Timotheum non abſ-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ θ'.

Ἰσον ἐπιστολῆς Νεστορίου πρὸς τὸν πάπαν Κύριλλον, ἥτις πᾶσιν ἀπήρεσεν ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ.

Religioſiſſimo Deoque amabiliſſimo comminiſtro Cyrillo, Neſtorius in Domino Sal.

Τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ συλλειτουργῷ Κυρίλλῳ, Νεστόριος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΤΑΣ μὲν καθ' ἡμᾶς ὕβρεις τῆς θαυμαστῶν σου γραμμάτων ἀφίημι, ὡς μακροθυμίας ἀξίας ἰατρικῆς, καὶ τῆς διὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν καιρὸν πρὸς αὐτὰς ἀποκρίσεως· ὃ δέ γε σιωπῆς ἐκ ἀνέχεται, ὡς μέγαν φέρον, εἰ σιγηθείη, κίνδυνον, τοῦτο, καθὼς δύο οἷός τε ὤν, οὐ πρὸς μακρολογίαν ἀποτεινόμενος, ποιήσασθαι πρόφασιν τὴν διήγησιν συντομόν, τῆς σκοτεινῆς καὶ δυσεπίπλου μακρηγορίας ναυλιασμὸν φυλαττόμενος. ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῆς παντὸς φωνῆς ἀρίστης φωνῶν, αὐτὰς αὐτολεξεὶ προθείς. Εἶπες τοίνυν αἱ τῆς θαυμαστῆς σου τῶν γραμμάτων διδασκαλίας φωναί; ἡ ἁγία φησὶ καὶ μεγάλη συνόδος, αὐτὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς κατὰ φύσιν γεγεννημένον υἱὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ θεὸν ἀληθινόν, τὸ φῶς τὸ ἐκ τοῦ φωτός, τὸν δι' οὗ τὰ πάντα πεποίηκεν ὁ πατὴρ, καταβῆναι, σαρκωθῆναι, ἐνανθρωπῆσαι, παθεῖν, ἀναστῆναι. ταῦτα τῆς σῆς θεοσεβείας τὰ ῥήματα· καὶ γνωρίζεις ἴσως τὰ σά. ἄκουε δὲ καὶ τὰ τοῦ ἡμῶν, ἀδελφικῶς ὑπὲρ εὐσεβείας παραινέ-

σιν, κἀγὼ ὁ μέγας ἐκεῖνος Παῦλος τῷ φιλτάτῳ τοῦ αὐτοῦ Τιμοθέῳ δι-

ANNO CHRISTI 431.

μαρτύρατο· προσέχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδαχῇ. τοῦτο γὰρ ποιῶν, καὶ σεαυτὸν σώσεις, καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου. τί δέ μοι τὸ, προσέχε, βούλεται; ὅπως τοῖς τῶν ἁγίων ἐκείνων ἐξ ὑπαρχῆς ἀναγνώσκων παράδοσιν, συγγνώμης ἀξίαν ἠγνόησας ἄγνοιαν, παθητὸν αὐτὸν εἰρηκέναι νομίσας τὸν τῷ πατρὶ συναΐδιον λόγον. ἔγκυψον δέ, εἰ δοκεῖ, τοῖς ῥητοῖς ἀκριβέστερον· καὶ τὸν θεῖον ἐκεῖνον τῶν πατέρων διήγησιν χρόνον, οὐ τοῖς ὁμοούσιον θεότητα παθητοῖς εἰρηκότα, οὐδὲ προσφάτως γενητοῖς τοῖς τῷ πατρὶ συναΐδιον, οὐδὲ διαστᾶσαν τοῖς τὸ ἐλευθερωθὲν ναὸν ἀναστήσασαν. κἂν μοι τὰς ἀκοὰς εἰς ἀδελφικὴν ἰατρείαν προσάγῃς, αὐτὰς οἷ τὰς τῶν ἁγίων *ἐκείνων φωνὰς προσθέμενος, τῆς κατ' ἐκείνων ἀπαλλάξω συκοφαντίας, καὶ τῆς κατὰ τῶν θείων γραφῶν, δι' ἐκείνων. Πιστεύομεν τοίνυν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ. σκόπησον ὅπως, τὸ, κύριος, Ἰησοῦς, Χριστὸς, καὶ μονογενὴς, καὶ υἱὸς, πρότερον θέντες, τὰ κοινὰ τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, ὡς θεμελίοις, ὀνόματα, τότε τὴν τῆς ἑνανθρωπήσεως, καὶ τὰ πάθους, καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐποικοδομοῦσι παράδοσιν· ἵνα τῶν ὀνομάτων *τῶν φύσεων ἑκατέρων κοινῶν ὄντων σημαντικῶν προκειμένων, μήτε τὰ τῆς υἱότητος καὶ κυριότητος τέμνηται, μήτε τὰ τῶν φύσεων ἐν τῇ τῆς υἱότητος μοναδικῇ συνχύσεως ἀφανισμῷ κινδυνεύῃ. τούτου γὰρ *αὐτοῖς αὐτὸς παρθυτὴς ὁ Παῦλος γεγένηται, ὃς τῆς ἐνανθρωπήσεως τῆς θείας τὸ μυστήριον ποιούμενος, καὶ

que obtestatione vtitur: *Attende de lectioni & exhortationi & doctrinæ. Hoc enim faciens, & teipsum saluum facies, & eos qui te audiunt.* Quid obsecro illud, *attende*, sibi vult? Hoc nimirum, quod sanctorum illorum traditionem obiter legens, insciti am venia dignã hauseris. Arbitratus es enim, Verbum Patri coæternum, patibile ab illis traditum esse. Penitius, si ita videtur, illorum dicta introspice, & diuinum illum patrum chorum nusquam docuisse comperies, consubstantialem diuinitatem patibilem esse; aut quæ Patri coæua est, recens natam esse; aut quæ templum solutum exsuscitauit, exsuscitatam esse. Quod si ad fraternam medicinam aures attuleris, sanctorum patrum verbis in medium allatis, ea calumnia, quæ & patribus & diuinis quoque scripturis euidenter aduersatur, te liberabo. Aiunt ergo: Credimus in Dominum nostrum Iesum Christum filium eius vnigenitum. Obserua hic, quomodo Dominum, Iesum, Christum, vnigenitum, & filium, nomina vtique quæ humanæ diuinæque naturæ exæquo conueniunt, perinde ac fundamenta quædam substernentes, incarnationis, mortis & resurrectionis traditionem illico subiungant superstruantque; nempe quo nominibus vtriusque naturæ quibusdam communibus signis propositis, neque ea quæ filiationis & dominationis sunt, scindantur, neque ea rursum quæ naturarum sunt, propter filiationis singularitatem in confusionis periculum adducantur. Qua quidem in re Pauli auctoritatem secuti sunt. Hic enim diuinæ incarnationis facta mentione, eaque 1. Tim. 4. v. 16.

mox subiuncturus quæ passionis erant, primum illud nomen, Christus, vt paulo ante dicebam, vtrique naturæ commune ponit; ac mox ita sermonem profert, vt naturæ vtrique sit congruens. Ecquid ergo dicit? *Hoc,* inquit, *sentite in vobis, quod & in Christo Iesu: qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo:* singula enim persequi non attinet; *factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis.* Quia enim mortis facturus erat mentionẽ, ne quis hinc Deum Verbum patibile esse colligeret, subiungit nomen hoc, Christus, quod vtramque naturam, patibilem inquam & impatibilem, in vnica persona denotat: quo idem nimirum Christus patibilis simul & impatibilis citra periculum cõcipi queat; illud quidem secundum humanam naturam, hoc vero secundum diuinam. Porro autem cum multa hac de re disserere valeam, & maxime quod sancti illi patres de Christi œconomia verba facientes, non generationis, sed incarnationis meminerint; ipsam orationis breuitatem, quam statim in exordio promiseram, sermonis cursum cohibere, & ad alterum dilectionis tuæ caput festinare sentio.

Phil. 2. v. 5.

II.

In eo autem laudo, quod distinctionem naturarum, secundum diuinitatis & humanitatis rationem, harumque in vna persona coniunctionem prædicas; quodque Deum Verbum altero ex muliere ortu minime indiguisse affirmas; & quod diuinitatem pati non potuisse, diserte pronuntias. Hæc enim re vera & orthodoxa, & vanis omnium hæretico-

μέλλων τὰ τῆς πάθους ἐπάγειν, πρότερον θεὸς ὁ Χριστὸς, τὸ κοινὸν τῶν δύο, ὡς μικρῷ πρότερον ἔφην, τῶν φύσεων ὄνομα, προσάγει τῷ λόγῳ ἀμφοτέραις πρεπώδη ταῖς φύσεσι. Τί γὰρ φησι; Τοῦτο φρονεῖσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ. Ἀλλ' ἵνα μὴ τὰ καθ' ἕκαστον λέγω· ὑπήκοος ἐγένετο μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. ὅπερ γὰρ ἔμελλε τῆς θανάτου μεμνῆσθαι, ἵνα μὴ θεὸν λόγον ἐντεῦθεν τις παθητὸν ὑπολάβῃ, πάσῃ τὸ, Χριστὸς, ὡς τῆς ἀπαθοῦς καὶ παθητῆς οὐσίας ἐν μοναδικῷ προσώπῳ προσηρέσιν σημαντικόν· ὅπως ᾖ ἀπαθὴς ὁ Χριστὸς, καὶ παθητὸς ἀκινδύνως * καλοῖτο· ἀπαθὴς μὲν θεότητι, παθητὸς δὲ τῇ τοῦ σώματος φύσει. πολλὰ λέγειν περὶ τούτου διωάμην, καὶ πρότερόν γε τὸ μηδὲ γεννήσεως ὀφεῖλον τῆς οἰκονομίας, ἀλλ' ἐνανθρωπήσεως εἰπεῖν τοὺς ἁγίους ἐκείνους μνημονεῦσαι πατέρας, πλὴν τῆς βραχυλογίας ἐν προοιμίοις ὑποσχόμενον χαλινοῦσαι τῷ λόγῳ σπεύδοντα, καὶ πρὸς τὸ δεύτερον τῆς σῆς ἀγάπης κινοῦσαι κεφάλαιον.

Acacius Caesar. ap.

β'.

Ἐν ᾧ δὲ καὶ τὴν τῶν φύσεων ἐπήνουν διαίρεσιν καὶ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ θεότητος λόγον, καὶ πλὴν τούτων εἰς ἑνὸς προσώπου συναφείαν· καὶ τὸ θεὸν λόγον δεῦτερας ἐκ γυναικὸς μὴ φάσκειν δεδεῆσθαι γεννήσεως· καὶ τὸ πάθοις ἀνεπιδέκτον ὁμολογεῖν πλὴν θεότητα. ὀρθοδόξα γὰρ ὡς ἀληθῶς τὰ τοιαῦτα, καὶ ταῖς τῶν αἱρέσεων

ANNO CHRISTI 431.

παῶν περὶ τὰς δεσποτικὰς φύσεις συνηπία κακοδοξίας. τὰ δὲ λοιπά, εἰ μή τινα σοφίαν κεκρυμμένην ἐπήγετο τοῖς τῶν ἀναγινωσκόντων ἀκοαῖς ἀκατάληπτον, τῆς σῆς ἔστιν ἀκριβείας εἰδέναι. ἐμοὶ γοῦν τὰ πρόσθετα καταστρέφειν ἔδοκει. καὶ γὰρ τοῖς προτέροις ἁπασι κεκηρυγμένα, καὶ δευτέρας γεννήσεως ἄδεκτον, πάλιν παθητὸν καὶ νεόκτιστον ἔκ τινος ὅπως εἰσήγου, ὡς τῆς σαρκὸς φύσιν τῷ θεῷ λόγῳ προσόντων, τῇ τε ναοῦ σωτηρίᾳ διεφθαρμένων, ἢ μικροψύχους τοῖς ἀνθρώποις νομιζομένου, τὸ ἄμα μάρτυρον ναὸν, καὶ τῆς θείας ἀχώριστον φύσεως, τὸν ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν γεννησίν τε καὶ τελευτὴν ὑπομεῖναι, ἢ πεπλάσθαι τῆς δεσποτικῆς ἐκ ὀφειλομένης φωνῆς πρὸς Ἰουδαίους βοώσης· λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν· οὐ, λύσατέ μου τὸν θεότητα, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερθήσεται. πάλιν πλατυῶαι κἀντεῦθεν βουλόμενον, τῇ τῆς ἐπαγγελίας ἀναστέλλομαι μνήμῃ. ῥητέον οὖν ὅμως βραχυλογίᾳ χρησάμενον.

*ἰησοῦς

rum circa Domini naturas opinationibus quam maxime aduersa sunt. At vero vtrum reliqua occultam aliquam & incomprehensibilem sapientiam legentium auribus inferant, id tuæ solertiæ fuerit diiudicare. Mihi sane cum antecedentibus adeo non cohærere videntur, vt ea omnino quoque euertere existimem. Etenim quem antea neque patibilem, neque secundæ generationis capacem prædicaueras, hunc ipsum rursum patibilem, nuperque nescio quomodo productum asseueras: quasi vero quæ in Dei Verbum naturaliter conueniunt, ea templi cõiunctione abolita sint: aut parui apud homines fieri debeat, templum illud nullo vnquã peccato contaminatum, & a diuina natura inseparabile, peccatorum nostrorum causa & natum & mortuum esse: aut denique Domino Iudæos eiusmodi oratione compellanti: *Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud*; fidem habere non oporteat. Ecce non dicit, soluite diuinitatem meam, & in tribus diebus excitabitur; sed, Soluite templum hoc. Rursum excurrere nonnihil hic cupiens, sponsionis meæ memoria impedior. Dicendum est nihilominus aliquid, vt tamen a constituta mihi breuitate non recedam.

Ioan. 2. v. 19.

γ'.

Πανταχοῦ τῆς θείας γραφῆς, ὡσάκις ἂν μνήμην τῆς δεσποτικῆς οἰκονομίας ποιῆται, γέννησις ἡμῖν καὶ πάθος οὐ τῆς θεότητος, ἀλλὰ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ παραδίδοται· ὡς καλεῖσθαι καὶ ἀκριβεστέρᾳ θεσπιῳδείᾳ τὴν ἁγίαν παρθένον Χριστοτόκον, οὐ θεοτόκον. ἄκουε τοίνυν γε τῶν εὐαγγελίων

III.

Vbicumque diuinæ scripturæ dispensationis Dominicæ mentionẽ faciunt, ortus ipse & mors non diuinæ, sed humanæ Christi naturæ semper tribuitur. Quapropter si rem diligentius consideremus, sacra Virgo non deipara, sed Christipara appellanda erit. Audi quomodo euangelia

Matth.1. istud proclament: *Liber*, inquiunt, *generationis Iesu Christi filii Dauid, filii Abraham.* Atqui perspicuum est, Deum Verbum non extitisse Dauidis filium. Accipe, si placet, aliud hoc testimonium:
Ibid.16. *Iacob*, ait, *genuit Ioseph virum Mariæ, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.* Perpende rursum aliam euangelii vocem, veritatem hanc diserte confirmantem:
Ibid. 18. *Christi*, inquit, *generatio sic erat. Cum esset desponsata mater eius Maria Ioseph, inuenta est habẽs in vtero de Spiritu sancto.* Quis autem Vnigeniti diuinitatem, Spiritus sancti creaturam esse credat? Adde his illud quoque: *Erat*
Ioan.2. *Act.1.v.14.* *mater Iesu ibi.* & rursum: *Cum*
Matth.1. v.20. *Maria matre Iesu.* & illud: *Quod in ea natum est, de Spiritu sancto*
Matth.2. v.13. *est.* & illud: *Accipe puerum, & matrem eius, & fuge in Ægyptum.*
Rom.1.v.3. & illud: *De Filio suo, qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem.* & illud rursum de eiusdem
Rom.8.v.3. passione: *Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato condemnauit peccatum in carne.* & illud iterum: *Chri-*
1.Cor.15. *stus mortuus est pro peccatis nostris:*
1.Petr.4. & rursum: *Christo in carne passo.* denique: *Hoc est*, non mea diuinitas, *sed corpus meum, quod pro*
Luc.22. v.19. *vobis frangitur in remissionem peccatorum.* Sunt aliæ innumeræ sententiæ, quæ diuinitatem neque nuper natam, neque corporeæ perpessionis capacem esse, mortalium generi testatum faciunt; sed ipsam carnem, quæ diuinæ coniuncta est naturæ. Quare & ipse quoque Christus Dauidis dominum & filium se nominat: *Quid,*
Matth.22. v.42. inquit, *vobis videtur de Christo? cuius filius est? Dicunt ei: Dauid. Respondit Iesus, & ait illis: Quomodo*

βοώντων· βίβλος, φησὶ, γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαυὶδ, υἱοῦ Ἀβραάμ. Anno Christi 431
δῆλον ὂν ὅτι τοῦ Δαυὶδ υἱὸς ὁ θεὸς λόγος ἐκ Μῶ. ἄκουε καὶ ἄλλου, εἰ δοκεῖ, μαρτυρίαν· Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσὴφ, τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς, ὁ λεγόμενος Χριστός. σκόπει πάλιν ἑτέραν ἡμῖν διαμαρτυρομένην φωνήν· τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γένεσις οὕτως ἦν. μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσὴφ, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. κύημα δὲ τὸ πνεύματος τίς ἂν ὑπολάβοι τὸ τῆς μονογενοῦς θεότητος; εἰ δεῖ λέγειν τό· Μῶ ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖνος καὶ πάλιν, τό· σὺ Μαρία τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ. καὶ τό· τὸ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου. καὶ τό· λάβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον. καὶ τό· περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα. καὶ τὸ περὶ τῶν παθῶν αὐτοῦ· ὅτι ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ * ἀπέστειλεν ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί. καὶ πάλιν· Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. καὶ, Χριστοῦ παθόντος σαρκί. καὶ, τοῦτό ἐστιν, οὐχ ἡ θεότης μου, ἀλλὰ τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ μυρίων ἄλλων φωνῶν διαμαρτυρομένων τὸν ἀνθρώπων τὸ γένος, μὴ τὴν τοῦ υἱοῦ νομίζειν θεότητα πεφυσῆσθαι, ἢ πάθους σωματικοῦ δεκτικὴν, ἀλλὰ τὴν σεσημασμένην τῇ φύσει τῆς θεότητος σάρκα. ὅθεν καὶ κύριον τὸν Δαυὶδ ἑαυτὸν ὁ Χριστὸς, καὶ υἱὸν ὀνομάζει. τί οὖν ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ; φησί· τίνος ἐστὶν υἱός; λέγουσιν αὐτῷ· τοῦ Δαυίδ. ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· πῶς οὖν

ANNO CHRISTI 431.

οὖν Δαυὶδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων· εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου; ὡς υἱὸς ὢν τῆς Δαυὶδ πάντως κατὰ σάρκα, κατὰ δὲ τὴν θεότητα κύριος. εἰ μὲν οὖν τὸ *ἑνοῦσθαι θεότητος τὸ σῶμα ναὸν, καὶ ναὸν κατ' ἄκρον τινὰ καὶ θεῖον λελαλημένον

*Χριστοῦ

*ἀναφέρει σωτήριον· * ὡς οἰκειοῦσθαι τὰ τούτου τῇ τῆς θεότητος φύσιν ὁμολογεῖσθαι, καλὸν καὶ τῶν εὐαγγελικῶν παραδόσεων ἄξιον. τὸ δὲ δὴ τῷ τῆς οἰκειότητος προσρηθὲν ὄνομα καὶ τὰς τῆς σωτηριώδους σαρκὸς ἰδιότητας, γέννησιν λέγω, καὶ πάθος, καὶ νέκρωσιν, ἢ πλανωμένης ὄντων ἀληθῶς καθ' ἕλλειψιν, ἀδελφὲ, διανοίας, ἢ τὰ τῶν φρενοβλαβῶν Ἀπολιναρίου, καὶ Ἀρείου, καὶ τῶν ἄλλων νοσούσης αἱρέσεων· μᾶλλον δὲ, ὅπου κἀκείνων βαρύτερον. ἀνάγκη γὰρ τῷ τῆς οἰκειότητος τοῦ ὀνόματος τοὺς προσυρομένους ὀνόματι, καὶ γαλακτοτροφίας κοινωνὸν διὰ τὴν οἰκειότητα τὸν θεὸν λόγον ποιεῖν, καὶ τὸν κατ' μικρὸν αὐξήσεως μέτοχον, καὶ τὸν ἐν τῷ τοῦ πάθους καιρῷ δηλίας, καὶ βοηθείας ἀγγελικῆς *δεήσεται. καὶ σιωπῶ περιτομὴν, καὶ θυσίαν, καὶ ἱδρῶτας, καὶ πεῖναν, καὶ δίψαν, ἃ τῇ σαρκὶ μὲν ὡς δι' ἡμᾶς συμβάντα, *προσκυνητῶς σωτηριώδη· ὑπὲρ δὲ τῆς θεότητος ταῦτα καὶ ψυχὴν λαμβανόμενα, καὶ ἡμῖν ὡς συκοφάνταις δικαίας καταγνώσεως αἴτια. αὗται τῶν ἁγίων πατέρων αἱ παραδόσεις· ταῦτα τῶν θείων γραφῶν τὰ παραγγέλματα. οὕτω λέγε καὶ τὸν τῆς φιλανθρωπίας τοῦ θείου, καὶ τὰ τῆς αὐθεντίας θεολογεῖ· ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ πᾶσι, καὶ πρὸς πάντας, καθὰ ὁ Παῦλός φησι.

*δεήσεως

*προσκυνητῶς σωτηριώδη.

ergo Dauid in spiritu vocat eum dominum, dicens: Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis? Est enim plane filius Dauid secundum carnem; secundum diuinitatem vero, eiusdem dominus est. Rectum proinde, euangelicæque traditioni consentaneum est, vt Christi corpus diuinitatis templum esse confiteamur, illudque nexu vsque adeo sublimi, diuinoque & admirabili ipsi coniunctum, vt dicamus diuinam naturam ea sibi vindicare, quæ corporis alioqui sunt propria. Verum propter hanc appropriationem diuino verbo adscribere natiuitatem, passionem, mortem, ceteraque carnis proprietates, id demum, mi frater, mentis est aut ethnicorum more vere errantis, aut certe insani Apollinarii, & Arii, aliorumque hæreticorum morbo, aut alio etiam grauiori laborantis. Necesse est enim istos per appropriationis vocabulum eo trahi, vt Deum Verbum lactationis participem, & succedanei incrementi capacem, & ob formidinem passionis tempore declaratam, angelici præsidii indigum faciant. Missa hic facio circumcisionem, sacrificium, sudorem, famem, sitim, quæ carni acciderunt, nostrique causa eamdem affecerunt. Quod si hæc eadem diuinitati adscriberelubeat, & falsa erunt, & nobis veluti calumniatoribus iustæ damnationis causam afferent. Hæ sunt sanctorum patrum traditiones; hæc sanctarum scripturarum mandata. Ad hunc modum & de diuina clementia & de Dei maiestate theologus disceptet: *Hæc meditare, in his esto; vt profectus tuus manifestus sit omnibus, & ad omnes;* vt inquit Paulus.

IV.

Quod vero eorum qui offensi sunt, curam amplecteris, recte facis, & gratias habeo animæ tuæ, sedulo quæ Dei sunt meditanti, anxiamque rerum nostrarum curam gerenti. Verum a clericis fortasse tuæ pietatis, qui quod Manichæorum hæresi infecti essent, a sacra Synodo exauctorati hic sunt, delusum te scias. Nam res ecclesiasticæ quotidie crescunt & augentur; & aggregatio populorum eos sortitur Dei beneficio successus, vt qui multitudinem intuentur, non possint cum propheta non exclamare: *Isai. 11. v. 9.* *Repleta est terra cognitione Domini, sicut aqua multa cooperit maria.* Imperatores quoque propter dogmatis illustrationem in summa lætitia vitam agunt. Et vt verbo concludam, illam de cunctis hæresibus Deum impugnantibus, rectaque ecclesiæ doctrina vocem apud nos quotidie ad effectum deduci comperias: *Domus* *2. Reg. 3.* *Saul procedebat, & infirmabatur: & domus Dauid procedebat, & confirmabatur.* Hæc fraterno affectu fratri a nobis dantur consilia. *Si quis autem voluerit esse contentiosus*, hic beatum Paulum per nos clamantem intelliget: *1. Cor. 11. v. 16.* *Nos talem consuetudinem non habemus, neque ecclesiæ Dei.* Vniuersam quæ tecum est, fratrum societatem ego, quique mecum sunt, plurimum saluere iubemus. Semper incolumis pro nobis Deo supplices, obseruandissime & piissime.

ιδ'. Anno Christi 431.

Τῆς δέ γε τῆν σκιρτώντων φρονήσεως καλῶς μὲν ποιεῖς ἀντεχόμενον, καὶ χάριν τῇ θείῳ μεριμνητικῇ σου ψυχῇ, καὶ τῆν παρ' ἡμῶν φροντιζούσῃ. γίνωσκε δὲ πεπλανημένον σαυτὸν ὑπὸ τῆς σῆς ἴσως διαθέσεως κληρικῶν, ὑπὸ τῆν σὺν ταῦτα ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου καθηρημένων, ὡς τὰ Μανιχαίων φρονούντων. τὰ γὰρ τῆς ἐκκλησίας καθ' ἑκάστην προκόπτει, καὶ τὰ τῆν λαῶν εἰς ἐπίδοσιν τοσαύτην διὰ τὴν τῆς * θεοῦ χάριν, ὡς τὰ τὸ πρόσωπον βλέποντας τὰ πλήθη, βοᾷν· εἰς πλήθη ἡ γῆ τῆς γνώσεως κύει, ὡς ὕδωρ πολὺ κατακαλύψαι θαλάσσας. τά τε τῆν βασιλέων ἐν ὑπερβαλλούσῃ χαρᾷ, * πεφωλισμένων δόγματος. καὶ ἵνα συντόμως ἐπιλέγω, ἐκείνην ἐπὶ ταῖς πρόσθεν αἱρέσεσι, καὶ τῇ τῆς ἐκκλησίας ὀρθοδοξίᾳ, καθ' ἑκάστην ὁρᾶν ἐστὶν αὐξανομένην ἐν ἡμῖν τὴν φωνὴν πληρουμένην· ὁ οἶκος Σαοὺλ ἐπορεύετο καὶ ἠσθένει, ἡ δὲ ὁ οἶκος Δαυὶδ ἐπορεύετο καὶ ἐκραταιοῦτο. ταῦτα γὰρ ἡμῖν ὡς ἀδελφῶν πρὸς * ἀδελφὸν συμβουλεύματα. εἰ δέ τις δοκεῖ φιλονεικεῖν, κεκραξέτω καὶ δι' ἡμῶν πρὸς τοιοῦτον ὁ Παῦλος· ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἐγνωμεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ θεοῦ. πᾶσαν τὴν σὺν σοὶ ἀδελφότητα ἐγώ τε καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πλείστα προσαγορεύομεν. ἐρρωμένον, καὶ ὑπερευχόμενον ἡμῶν διατελοίης, πάντα μοι ζημιώτατε καὶ θεοφιλέστατε.

ANNO CHRISTI 431.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ι'.

Επιστολὴ Κυρίλλου πρὸς τοὺς ἐξηρέφως αὐτὸν αἰτιασαμένους, ὅτι πρὸ οὐ σεσιώπηκεν, ἐξ ἀκοῆς μαθὼν ἕρπειν ὅπη τὸ χεῖρον πλὴ δυσσεβῆ τῆς Νεστορίου διδασκαλίας.

CAPVT X.

Epistola Cyrilli ad eos perscripta, quorum literis notatus fuerat, quod vulgi rumore persuasus impiam Nestorii doctrinam in peius serpere, non siluisset.

ΕΠΕΙΔΗ μοι γέγραφεν ἡ ὑμῶν ἀγάπη, ὡς λυπουμένου τοῦ θεοσεβεστάτου Νεστορίου, ὅτι πλὴ πρὸς μοναζοντας ἐποίησα ἐπιστολὴν, ἀνασκάζειν βουλόμενος αὐτοὺς ἐπὶ τῷ φρύαγμα σκανδαλισθέντας· δικαίως τοῦτό φημι, ὅτι πρὸ οὐ *πρίμος τοσοῦτον γέγονε *παρ' ἡμῶν, ὅσον ἀφορᾷ τῆς αὐτοῦ θεοσεβείας. ἐγὼ μὲν σκανδαλισθεῖσιν ἀνεφόποις ὑπὸ τῶν ἐξηγήσεων αὐτοῦ, περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως ἐξεθέμην λόγον· αὐτὸς δὲ ὑπέρχετο ἐν ἐκκλησίᾳ τῇ καθολικῇ καὶ τῇ τῶν ὀρθοδόξων, τοῦ καλοῦ Δωροθέου τοῦ ἐπισκόπου φανερῶς λέγοντος· ἀνάθεμα εἴτις ἐρεῖ λέγειν τὴν ἁγίαν Μαρίαν θεοτόκον. καὶ οὐ μόνον ταῦτα ἀκούσας σεσίγηκεν, ἐκείνου λέγοντος, ἀλλὰ καὶ εἰς κοινωνίαν αὐτὸν εὐθὺς πλὴ μυστικὴν ἐδέξατο, καὶ κοινωνὸν ἐποίησεν. ἰδοὺ τοίνυν ἀνέδεμα πάθημεν ἐπ' αὐτοῦ, ἵνα τέως μὴ λέγωμι πρὸ αὐτοῦ· οὐ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ἐπ' ἐκκλησίας ἐφθέγξατο τοιαῦτα πρὸ γνώμης αὐτοῦ. τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς οἱ ζῶντες, καὶ κατ' πᾶσαν πλὴν οἰκουμένην ἐπίσκοποι, καὶ οἱ πρὸς θεὸν ἀποδημήσαντες πατέρες ἡμῶν, ἀνεθεματίσθημεν. τί οὖν ἐκώλυε καὶ ἡμᾶς ταῖς ἐκείνου φωναῖς γράψαι παράπτια, καὶ εἰπεῖν· εἴτις οὐ λέγει

QVANDOQVIDEM pietas vestra ad me scribit, religiosissimum Nestorium magnam ex iis literis cepisse molestiam, quas ad monasticam vitam agentes scripsi, illos reuocare studens, qui ex disseminatis rumoribus offensi erant; fateri cogor, hoc quidquid est ægritudinis, nō tam ex me, quam ex eius religiositate ortum esse. Nam ego hominibus propter illius exegeses maiorem in modum offensis, rectæ fidei doctrinam exposui: ille vero in catholica orthodoxorumque ecclesia, bonum episcopum Dorotheum aperte dicentem tulit: Si quis S. Mariam deiparam esse dixerit, anathema sit. Neque solum conticuit, cum hæc illum loquentem audiret, verum eumdem quoque ipsum ad mysticam communionem mox admisit, mysteriorumque participem effecit. En igitur ipso præsidente, ne dicam interea ab ipso sententiam proferente, anathemate ferimur. neque enim Dorotheus præter sententiam Nestorii hæc in ecclesia dixisset. Itaque nosipsi, qui etiamnum in vita manemus, ceteriq; terrarum orbis episcopi, tum patres quoque nostri, qui iam ad Deum profecti sunt, anathemate percussi sumus. Quid vetabat & nos quoque vocibus illius contraria scribere, ac dicere: Anathema

si quis Mariam deiparam esse negauerit? Verum id hactenus propter illum facere nolui, ne sint qui episcopum Alexandrinum, Ægyptiamve synodum anathematis sententiam in Nestorium tulisse dicant. Quod si piissimi occidentis & orientis episcopi intellexerint, se omnes ab illo anathemate plexos esse; (omnes namque sanctam Mariam deiparam esse profitentur) quo id tandem animo accepturi sunt? An non omnes ægerrime istud patientur, non tam propter seipsos, quam propter sanctos patres, in quorum monumentis sacram virginem Mariam semper deiparam appellatam comperimus? Sane nisi videretur futurum onerosum, non pauca diuersorum patrum volumina misissem, in quibus non semel, sed frequentissime vocem hanc positam inuenias, qua sacram virginem deiparam esse confitentur.

θεοτόκον εἶναι τὴν Μαρίαν, ἀνάθεμα; ἀλλ' οὐ πεποίηκα τοῦτο, δι' αὐτὸν τέως, ἵνα μὴ λέγωσί τινες, ὅτι ἀνεθεμάτισεν αὐτὸν ὁ Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος, ἤτοι ἡ συνοδος ἡ Αἰγυπτιακή. ἐὰν δὲ μάθωσιν ὅτε κοινῇ δύσιν καὶ ἀνατολὴν θεοσεβέστατοι ἐπίσκοποι, ὅτι ἀνεθεματίσθησαν πάντες· πάντες γὰρ λέγουσι καὶ ὁμολογοῦσιν, ὅτι θεοτόκος ἐστὶν ἡ ἁγία Μαρία· πῶς ἄρα διατεθήσονται; ἢ πῶς οὐχ ἅπαντες λυπηθήσονται, καὶ εἰ μὴ δι' ἑαυτοὺς, ἀλλ' οὖν διὰ τοὺς ἁγίους πατέρας, ὧν ἐν τοῖς συγγράμμασιν εὑρίσκομεν ἀεὶ θεοτόκον ὀνομαζομένην τὴν ἁγίαν παρθένον Μαρίαν; εἰ γὰρ μὴ ἐδόκει φορτικὸν εἶναι τὸ ἐσόμενον, πολλὰς ἂν ἔπεμψα βίβλους πολλῶν ἁγίων πατέρων, ἐν αἷς ἔστιν εὑρεῖν οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ πλειστάκις κειμένην τὴν φωνὴν, ἐν ᾗ ὁμολογοῦσιν εἶναι θεοτόκον τὴν ἁγίαν παρθένον Μαρίαν.

Anno Christi 431.

CAPVT XI.

Cyrilli epistola ad quemdam Nestorii studiosum.

NOVI dilectionis tuæ sinceritatem, neque studium ignoro. Et si quidem ad aliquem morum meorum ignarum scribere, pluribus sane verbis persuadere conarer, me pacis quidem perstudiosum, a litibus vero ac rixis alienum esse prorsus; denique talem, qui omnes amare, & ab omnibus vicissim amari peroptem. Sed quia ad eum scribo, cui studia mea comperta sunt, breuiter vnũ monebo; nempe, si rerum aut pecuniarum iactura fratris ægritudinem leuare, aut damnorum

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ια'.

Ἐπιστολὴ Κυρίλλου πρός τινα ζηλωτὴν, περὶ Νεστορίου.

ΟΙΔΑ μὲν τῆς σῆς ἀγάπης τὸ εἰλικρινὲς, καὶ ἐκ ἠγνόηκα τὸν σπουδαῖόν. καὶ εἰ μὲν ἔγραφον πρός τινα ἐμὸν ἐκ εἰδότα ζῆτον, πολλοῖς ἂν ἐχρησάμην λόγοις, ἀναπείθων, ὅτι σφόδρα εἰμί τις εἰρηνικὸς, καὶ οὐ δύσερις, οὔτε φιλόμαχος, ἀλλ' εὐχόμενος καὶ φιλεῖν ἅπαντας, καὶ φιλεῖσθαι παρὰ πάντων. ἐπειδὴ δὲ πρὸς εἰδότα γράφω, βραχυλογήσας ἐκεῖνο διδάσκω· ὅτι εἰ πρὸς

ANNO CHRISTI 431.

ἀδελφοὶ, ἑτοιμασάμεθα ἂν ἡδέως, ὑπὲρ τοῦ μὴ δοκεῖν τε τῆς ἀγάπης ἠγεῖσθαι πρόθυμότερον. ὅπερ ἂν ὁ τῆς πίστεως λόγος ὄντι, καὶ ἐσκωδαλίσθησαν καὶ αἱ καθ' ἅπασαν ὡς ἔπος εἰπεῖν τὴν Ρωμαίων ἀρχὴν ἐκκλησίαι· οὐ γὰρ ὅστις τὴν ἐξ οἱασδηποτοῦν πόλεως ἢ χώρας ἐρχομένων, καὶ μὴ λέγων, ὅπου τοῦτό ἐστι τὰ θρυλλούμενα; καὶ ποία καινὴ μάθησις τὰς ἐκκλησίας ὑπαφέρεται; πρὸς ταῦτα παρασκευάσθημεν ⓓ πεπεισθέντες ὑπὸ θεοῦ ⓜ τὸ μυστηρίου λόγον; πρὸς οἷς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως δικάσονται ⓓ μυσταγωγούμενοι παντός. ἐρρόσθαι γὰρ οὕτω τηρῆσαι τὴν πίστιν, ὡς μεμυσταγώγηνται ὑφ' ἡμῶν. καὶ εἰ μὴ ὀρθῶς τοῦτο πεπράξαμεν, ὑπολήψόμεθα καὶ μισθὸν, τυχόμεθα δὲ καὶ ἐπαίνων· εἰ δὲ ἑτέρως καὶ διεστραμμένως, ποίαν φλόγες ἡμῖν ἐρκέσουσιν; ἀκουσόμεθα γὰρ· ὅτι τὴν γῆν μου ἀπώλεσας, καὶ ⓜ λαόν μου ἀπέκτεινας, καὶ τὸ γεγραμμένον. καὶ ἕκαστος μὲν τῶν ἐν τάξει λαϊκῶν τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς ὑπραπολογήσεται· ἡμεῖς δὲ ⓓ ταῖς τῆς ἱερωσύνης λειτουργίαις πεφορτισμένοι οὐχ ὑπὲρ μόνων ἑαυτῶν, ἀλλ' ὑπὲρ πάντων τῶν πιστευόντων εἰς Χριστὸν ὑπολογησόμεθα. ἐμοὶ τοίνυν οὐδεὶς ὄντι λόγος οὐ λύπης, οὐχ ὕβρεως, οὐ λοιδορίας τῆς οὕτω πολλῆς, ἧς πεποίληται κατ' ἐμοῦ τῶν ἀνυπολήπτων τινές. ἀλλ' οἰχέσθω ταῦτα πάντα πρὸς λήθην· δικάσει γὰρ καὶ τοὺς πεφλυαρηκόσι θεός. μόνον σωζέσθω τὰ τῆς πίστεως. καὶ φίλος εἰμὶ καὶ ἀγαπητὸς, καὶ οὐδενὶ παραχωρῶν πρὸς τὸ χρῆναι μείζονος φιλεῖν ⓜ θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Νεστόριον· ὃν, ὡς ὑπὲρ τοῦ θεοῦ

dinem sanare liceret, me eam iacturam subiturum esse promptissime, ne quid caritate prius habere viderer. At quia fidei negotium agitur, & offensionem passæ sunt, vt semel dicam, omnes quotquot per Romanum imperium sunt ecclesiæ; (nemo enim est, ex quacumque demum ciuitate aut regione aduenerit, qui non quærat: Ecquinam sunt hi rumores? ecquæ noua hæc doctrina ecclesiis ingeritur?) quod nos remedium huic malis adhibebimus, quibus diuinorum mysteriorum doctrina a Deo concredita est? quos ii qui a nobis initiantur & erudiuntur, iure accusare poterunt, ac dicere, eam se fidem tenuisse, quam a nobis edocti fuerant. Quare si bona fide munus id obiuerimus, dignam mercedem laudati assequemur: sin autem aliter, hoc est peruerse; quæ nobis flammæ ad supplicium sat esse poterunt? Audiemus enim illud: *Terram meam perdidisti, & populum meum occidisti;* sicut scriptum est. Sane e laicis quilibet de sua dumtaxat vita rationem redditurus est: nos vero, quorum humeris sacerdotii onus incumbit, non pro nobis tantum rationem reddituri sumus, sed pro omnibus Christi fidelibus. Me igitur nulla neque iniuria, neque contumelia, neq; conuicia mouent, etiam si quamplurima per quosdam petulantiores illata mihi sint. Sed hæc omnia obliuione conterantur. Deus enim istiusmodi nugatores iudicaturus est. Tantum fides integra & salua sit. Ego vero & amo & diligo; neque vlli concedam, vt religiosissimum episcopum Nestorium ardentius amet, quam ego: quem etiam (Deum *Is.* 14. v. 20.

teſtor) in Chriſto peropto apud omnes bene audire, notamque ob ea quæ pridem acta ſunt, contractam eluere; ac palam facere, calumniam eſſe meram, non veritatem, quæ de fide a nonnullis inuulgata ſunt. Nam ſi Chriſti mandato ad inimicorum dilectionem vrgemur; quomodo conſentaneum non eſt, vt amicos & conſacerdotes omni beneuolentiæ ſtudio complectamur? Quod ſi exoriantur qui fidem demoliri ſatagant, noſtras ipſorum animas non prodituros, licet ipſa quoque mors capiti noſtro impendeat, nulli debet eſſe dubium. Nam ſi pro gloria Dei veritatem prædicare formidauerimus, ne videlicet in aliquam moleſtiam incidamus; qua, quæſo, fronte ſanctorum martyrum certamina & triumphos apud populum laudibus euehemus? quippe quos vno hoc nomine præcipue decantamus, quod præſtiterunt hoc quod dictum eſt: *Vſque ad mortem certa pro veritate.* *Eccl. 4. v. 33.*

φημι, καὶ βούλομαι, καὶ ὑπὲρ τοῖς ἤδη πραχθεῖσιν ἀφανίσαι μῶμον, καὶ δεῖξαι συκοφαντίαν, καὶ οὐ πάντως ἀλήθειαν, τὰ παρά τινων ὑπὲρ τῆς πίστεως ψευδολογούμενα. εἰ δὲ προσεπαίρεσθαι πρὸς Χριστοῦ καὶ τοῦ μισοῦντας ἀγαπᾶν, πῶς οὐ μᾶλλον ἀκόλουθον ἀδελφοῖς τε καὶ συνιερεῦσι τοῦτο ποιεῖν; ὅπου γὰρ εἰ παραλύοιτο παρά τινων ἡ πίστις, τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς οὐ προδώσομεν, κἂν εἰ προκέοιτο παθεῖν καὶ αὐτὸν θάνατον, ὃν ἔστιν ἀμφίβολον. εἰ γὰρ δεδιάμεν ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ πλὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν, ἵνα μὴ περιπέσωμεν ἀηδίαις, πῶς λοιπὸν προσώπῳ τὰ τῶν ἁγίων μαρτύρων ἐγκώμια ποιησόμεθα πρὸς τοὺς λαούς; οἷς ἐπαινοῦμεν, ὅπερ τετηρήκασι τὸ εἰρημένον· ἕως θανάτου ἀγωνίσαι ὑπὲρ τῆς ἀληθείας.

CAPVT XII.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιβ'.

Eiuſdem Cyrilli epiſtola ad clericos Conſtantinopolitanos, mutuis diſſidiis inter ſe cõflictãtes.

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τοὺς Κωνσταντινουπόλεως κληρικοὺς στασιάζοντας.

COMMENTARIO, quem miſiſtis, perlecto, comperi Anaſtaſium preſbyterum, ſermone vobiſcum habito, pacis & amicitiæ ſtudium ſimulaſſe, ac inter cetera dixiſſe: Hoc ipſum quod is (*nempe Cyrillus*) ad ſolitariam vitam agentes ſcripſit, & nos quoque ſentimus. mox ad proprium ſuum ſcopum reſpectantem, hæc de me ſubdidiſſe: Nam ille quoque ſacram Synodum vocis huius, deiparæ, nullam vſquam men-

ΑΝΕΓΝΩΝ τὸ ὑπομνηστικὸν τὸ ἀποσταλὲν παρ' ὑμῶν, δι' οὗ ἐμαυθάνω, ὅπερ Ἀναστάσιος ὁ πρεσβύτερος συντυχὼν ὑμῖν πρὸς ἐποιεῖτο ζητεῖν καὶ φιλίαν καὶ εἰρήνην, καὶ ἔλεγεν· ὅπερ ὡς ἔγραψε πρὸς μονάζοντας, οὕτω φρονοῦμεν. ἔπειτα πρὸς ἴδιον σκοπὸν βλέπων ἔλεγε περὶ ἐμοῦ· ὅτι καὶ αὐτὸς εἴρηκε πρὸ ἀγίαν συνόδον μὴ μεμνῆσθαι τῆς λέξεως, τῆς θεοτόκου φημί. ἐγὼ δὲ

ANNO CHRISTI 431.

γέγραφα, ὅτι εἰ καὶ μὴ ἐμνήσθη ἡ συνόδος τῆς λέξεως, καλῶς ἐποίησεν· οὔτε γὰρ ἐκινήθη θεοδότου τι κατ' ἐκεῖνο καιρός· διὸ οὔτε ἐμοὶ ἀνάγκη τὰ μὴ ζητούμενα φέρειν εἰς μέσον, εἰ καὶ τὰ μάλιστα τῇ δυνάμει γὰρ ἐννοιῶν οἵδε θεοτόκον τὴν ἁγίαν * παρθένον * Μαρίαν. αὐτὸν γὰρ λέγω τὸν γεννηθέντα ἐκ τῆς παρθένου, τὸν δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, σαρκωθῆναι, ἐνανθρωπῆσαι, παθεῖν, ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, ἀνελθεῖν εἰς οὐρανούς, ἥξειν δὲ καὶ κριτὴν ζώντων καὶ νεκρῶν. καὶ οὐχ ὅτι πάντως αὐτὸς ὁ ἐκ θεοῦ πατρὸς φύσιν γεγεννημένος λόγος ἀπέθανεν, ἢ ἐνύχθη τῇ λόγχῃ εἰς τὴν πλευράν. ποίαν γὰρ ἔχει, εἰπέ μοι, πλευρὰν τὸ ἀσώματον; ἢ πῶς ἂν ἀπέθανεν ἡ ζωή; ἀλλ' ὅτι ἑνωθεὶς τῇ σαρκὶ, εἶτα παθούσης αὐτῆς, ὡς τοῦ ἰδίου πάσχοντος σώματος, αὐτὸς ὡσεὶ ἑαυτὸν οἰκειοῦται τὰ πάθος. Φιλόμυθοι τοίνυν, καὶ ἀπατῶντες ἑαυτοὺς, ταῦτα λέγουσιν.

Οἱ γὰ ψεύδονται, καὶ τὸ ἴδιον ἔχουσιν * ἰὸν * εἰς τὴν καρδίαν, ἔστι δὴ καὶ διὰ τούτου ἰδεῖν. ἀπεστάλησαν γὰρ τῷ Βουφᾷ Μαρτυρίῳ τῷ διακόνῳ, τῷ φροντιζοντι τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, δύο χαρτία· ἓν μὲν συνταχθὲν παρὰ Φωτίου, ἢ παρ' ἑτέρου τινὸς, καὶ τὸ τόμου ἃ πρὸς τοὺς μοναζοντας· τὸ δὲ ὡς σύμμικτα τετράδος, ἄλλοκοτον ἔχον τὸ ἐπιγραφὴν. ἔχει γὰρ οὕτως· πρὸς τοὺς διὰ τὴν συναφὴν ἢ τὴν θεότητα τοῦ μονογενοῦς * σμικρωῦντας, ἢ

* παρθένου

* ἐν τῇ καρδίᾳ,

* σμικρωῦντας,

tionem feciſſe fatetur. Ego vero ad hunc modum ſcripſi: Quamuis Synodus voculæ huius, deiparæ, non meminerit, non ideo tamen officio recte functa non fuit: per id enim tempus nihil eiuſmodi in cõtrouerſiam adducebatur. Quare quæ tum ambigua non habebantur, ea in medium proferre nullum operæ precium erat. Quãquam ſi ſententiarum vim expendere lubeat, ſacram Virginẽ deiparam eſſe nequaquam diſſimulauit: quãdoquidem illum ipſum, qui ex Deo patre natus eſt, per quem facta ſunt omnia, incarnatum & hominem factum, mortem item perpeſſum, & ex mortuis reſuſcitatum ad cælos aſcendiſſe, viuorum denique ac mortuorum iudicem olim venturum eſſe aſſerit. Non quod naturale Dei Verbũ ſecundum ſe aut mortuum, aut lancea in latere omnino percuſſum ſit. Nam quale, dic mihi, latus habere id poteſt, quod corporis expers eſt? aut quomodo vita ipſa mortua eſt? At quia Verbum carni ſe vniuit, factum eſt, vt carne patiente, tamquam proprio corpore cruciatum ſubeunte, ipſum Verbum corporis perpeſſionem vti propriam in ſe transferret. Fallunt proinde ac decipiunt ſemetipſos, qui hæc dicunt.

Porro autem quod impoſturam faciant, viruſque in pectore ſuo reconditum gerant, vel hinc colligere licet, quod ad Bupham Martyrium diaconum qui eccleſiaſticorum negotiorum adminiſtrationi præfectus eſt, duas chartulas miſerunt, alteram a Photio, aut alio eius farinæ homine, contra commentarium quem ad monachos ſcripſeram, compoſitam; alteram forma quaternionis cum noua plane & abſurda inſcriptione ad hunc modum: Aduerſus eos qui propter vnionem, aut Vnigeniti deitatem imminuunt, aut

humanitatem deificant. At vero proœmium hæreticorum conuicia tamquam petulantius facta insectatur. Deinde conatur ostendere corpus hoc ipsum esse quod passum est, non autem Dei Verbum: quasi vero sint qui impatibile Dei Verbum pati posse vnquam dixerint. Verum nemo eo insaniæ prolapsus est. Ceterum vt sæpe iam monuimus, sacra Synodus ipsum Dei Verbum, per quod omnia condita sunt, passum affirmat; passum autem carne, secundũ scripturas. Corpore namque illius patiente, ipsum pati dicitur: quemadmodum & hominis cuiusuis anima, etsi nulla (quod quidem ad propriam naturam attinet) passione affecta, tamen corpore quod informat, patiente, pati asseritur. Sed quia scopus illis præfixus est, duos Christos, totidemque filios constituere; alterum quidem per se hominem, alterũ vero per se Deum; solamque personarum inter se coniunctionem admittere; hinc est quod versutiis agant, & *excusationes in peccatis*, vt scriptum est, *fingant*. Proinde si quando in illos incideritis, ita dicite: Perperam quidem agitis, dum nonnullos, vt episcopo vestro obloquãtur, subornatis, illosque fouetis & patrocinium illorũ susci-pitis, ac vestræ improbitatis instrumenta illos facitis. Verum non est hæc ægritudinis causa: imo episcopus vester nihil quidquam offensus est illi qui istic agit. Sed turbat vniuersos cum orientis tum occidentis quoque episcopos, quod doctrina de Christo nequaquã sincera tradatur, sed peruersa. Ad cuius demonstrationem, publicamque redargutionem vnum hoc sat est, quod eiusmodi in illius exegesibus legantur, cuiusmodi a nemine vnquam in ecclesiis dicta compe-

ὑποθεουῶντας τ̃ ἀνθρωποτητα. τὸ δὲ προοίμιον εἰς τὰς παρὰ τ̃ αἱρετικῶν λοιδορίας, ὡς ὑπὸ σκληρ̃ ἠνιγμένας, ἐπεπορεύετο. καὶ δῆλον πᾶσι δήπουθέν, ὅτι τὸ σῶμα ὅτι τὸ πεπονθὸς, καὶ οὐχ ὁ θεὸς λόγος· ὡς ἑνῶν λεγόντων, ὅτι ὁ ἀπαθὴς τ̃ θεοῦ λόγος παθητός ἐστιν. ἀλλ' οὐδεὶς οὕτω μαίνεται. ὡς ὁ πολλάκις εἰπομεν, ἡ ἀγία συνοδος αὐτὸν ἔφη παθεῖν τ̃ λόγον, τ̃ δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο· παθεῖν δὲ σαρκὶ κατὰ τὰς γραφάς. παθόντος γὰρ τ̃ σώματος ἰδί̃, αὐτὸς λέγεται παθεῖν· ὅτι καὶ ἡ τ̃ ἀνθρώπου ψυχὴ, καίτοι πάσχουσα μηδὲν εἰς ἰδίαν φύσιν, πάσχειν λέγεται, τ̃ αὐτ̃ παθόντος σώματος. ἀλλ' ὑπὲρ σκοπὸς ἐκείνοις δύο λέγειν Χριστούς, καὶ δύο υἱούς, καὶ τ̃ μὲν ἀνθρωπον ἰδικῶς, τ̃ δὲ θεὸν ἰδικῶς, εἶτα μόνων τ̃ προσώπων ποιεῖσθαι τ̃ ἕνωσιν, διὰ τ̃το ποικίλλονται, καὶ πρόφασις πλάττονται ἐν ἁμαρτίαις, καθὰ γέγραπται. συμπλέκοντες ζίνιν αὐτοῖς ἐκεῖνα λέγετε· ὅπ ποιεῖτε μὴ κακῶς, εἰσβάλλοντες ἵνας καταφλυαρεῖν τ̃ ὑπισκόπου ὑμῶν, καὶ ζύλοις θάλποντες καὶ συγκροζοῦντες, καὶ ὄργανα τ̃ ἑαυτῶν μοχθηρίας ποιούμενοι. πλὴν οὐχ αὕτη τ̃ς λύπης ἐστὶν ἡ πρόφασις, ἀλλ' οὐδὲ ὅλως ἐχθρός ἐστιν ὁ ὑπίσκοπος ὑμῶν τ̃ ἐνταῦθα· λυπεῖ δὲ πάντας σὺν καὶ τ̃ ἀναζήλω καὶ δύσιν ὑπισκόποις τὸ μὴ γίνεσθαι ὀρθῶς τ̃ περὶ Χριστοῦ λόγον, ἀλλὰ διεστραμμένως. ἀρκεῖ δὲ πρὸς ὑπόδειξιν καὶ ἔλεγχον αὐτ̃, τὸ μηδεπώποτε ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ταῦτα παρά τινος εὑρ̃σθαι, οἷον δὴ τὸ κείμενον ἐν ταῖς αὐ-

Anno Christi 431.

ζητη-

Anno Christi 431.

ἐξηνήσεσιν. ἔχει δὲ οὕτως. (Νεστόριος·) οὐ ταῖς κραυγαῖς κρίνω τὸ εἰς ἐμὲ φιλοσοφίαν, ἀλλὰ τῷ θεῖ τὰ δόγματα πόθῳ, καὶ τῇ μεμνῆσθαι τῆς τοῦ θεσπότου καὶ θεότητος ἅμα καὶ ἀνθρωπότητος. καὶ μετ' ὀλίγα· καὶ προσέχω τοῖς ἡμετέροις * δήμοις, οὐλαβέσθαι μὲν πολλῷ κεκτημένοις, καὶ θερμοτάτῳ εὐσεβείᾳ, ὑπὸ δὲ τῆς θεῖ τὸ δόγμα θεογνωσίας, ἀγνοίας πεπληρωμένοις. τοῦτο δὲ οὐκ ἔγκλημα τοῦ λαοῦ· ἀλλὰ πῶς αὖ δύσερεπῶς εἴποιμι, τὸ μὴ ἔχειν σοὶ διδασκάλοις καιρὸν καὶ τῷ * ὑμῖν ἀκριβεστέρων ὑμῖν παραθέσθαι δογμάτων; πῶς γὰρ ἐκ ἐσχόλασεν ὁ θεοῦ αὐτῷ; ἆρά γε δύσμωτερός ἐστιν Ἰωαννου; ἴσος δὲ τοῦ μακαρίου Ἀττικοῦ, ἢ σωφρονέστερος; τίς ἡ ὀφρὺς αὕτη; μᾶλλον δὲ πῶς οὐχ ὡμολόγησεν εὐαργῶς, ὅτι ξένην καὶ ἀσυνήθη διδασκαλίαν εἰσήγαγε, καὶ τοῖς θεοῦ αὐτῷ μὴ ἐγνωσμένην διὰ τὴν ἀτοπίαν μήτε ἐν συλλόγῳ πιστῶν, μήτε ἐν ἁγίαις ἐκκλησίαις; ἐμοὶ τοίνυν πρὸς αὐτὸν περὶ πραγμάτων τέως λόγος οὐδὲ εἷς. γένοιτο δὲ μᾶλλον μετανοῆσαι αὐτὸν, καὶ τὴν ὀρθὴν ὁμολογῆσαι πίστιν· καὶ ὑπὲρ ὧν εἰς ἐμὲ πεποίηκεν ἐρεθίζων, καὶ ἐπαλείφων κατ' ἐμοῦ τοῦ ἐχθροῦ, ἀπολογήσεται τῷ θεῷ. οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν, εἰ κακῶς ἡμᾶς λέγουσιν αἱ κοπρίαι τῆς πόλεως, Χαιρήμων, Οὐίκτωρ, Σωφρονᾶς, καὶ ὁ τοῦ φυγαδοῦ Φλαβιανοῦ παιδαρύλλιον· ἀεὶ γὰρ γεγόνασι καὶ πρὸ ἐαυτοῦ, καὶ πρὸ πάντας κακοί. ἴσως δὲ ὁ εἰσβαλὼν αὐτοῦ, ὅτι οὔτε ἀποδημίαν φοβούμεθα, οὔτε ἀπολογίαν τὴν πρὸς ἐκείνους, καὶ εἰ γένοιτο τοῦτου καιρός. συμβαίνει γὰρ,

riuntur. Sic autem habent. Neſtorius. Populi erga me ſtudium non vulgi acclamationibus, ſed dogmatum deſiderio metior, ac etiam ſi deitatis ſimul atque humanitatis Domini ſint memores. Et paucis interiectis. Animaduerto plebem noſtram præclaro religionis & pietatis ſtudio feruere; ſed magna interim diuinæ notitiæ ignoratione teneri video: neque tamen id ipſi populo vitio vertendum exiſtimo, ſed (vt modeſte loquar) quia doctoribus nō tantum ſuppetit otii, vt quidpiam accuratius de dogmatibus vobis proponant. Quod hoc ſupercilium? Numquid qui illum anteceſſerunt, doctrinæ fidei operam non dederunt? Numquid eloquẽtior eſt Ioanne? Numquid æqualis, vel ſapientior eſt beato Attico? Imo vero cur ingenue non agnoſcit, doctrinam ſe inuexiſſe peregrinam, planeq; inuſitatam, talem denique quæ præ ſua abſurditate maioribus in nullis vnquã eccleſiis, aut fidelium cœtibus cognita fuit? Mihi itaque cum eo nihil negotii eſt. Id potius eueniat, vt ad ſanam mentem redeat, rectamque fidem agnoſcat. De his vero quæ in me commiſit, irritando, & hoſtes aduerſum me inſtigando, apud Deum cauſam dicet. Nihil autem mirum eſt, ſi ciuitatis fæces, Chæremon, Victor, Sophronas, & facinoroſi Flauiani puerulus, ſuis nos maledictis inſectentur. ſemper enim cum in ſeipſos, tum in ceteros quoq; omnes improbi extiterunt. Norit autem qui hoſce aduerſum nos armauit, nos neque longam peregrinationem formidare, neq; publicum iudicium, ſi qua opportunitas tulerit, detrectare. Vſu nam-

que interdum venire solet, vt vel exiguarum planeque leuium rerum occasione Saluatoris nostri prouidentia Cõcilium cogat, quo nimirum ecclesiam suam, quæ illibatam semper inconfusamque ac illustrem fidem colit, a sordibus repurget. Neque tamen miser ille, licet complures & graues viri eius opera nos accusaturi essent, rerum nostrarum iudicem fore se speret, quamuis iure Amphictyonum hoc sibi demandari faciat. nos enim istuc venientes, ab eius iudicio prouocabimus: &, si Deo placuerit, ipse de suis blasphemiis in iudicio respondere cogetur. Non igitur pacem detrectamus, sed potius eam captamus, modo tamen rectæ fidei edatur confessio, desinantque talia in medium proferre, quæ veluti peregrina lethiferum malum nobis adsciscũt. Nam blasphemus ac maledicus quaternio qui missus est, tantum in se continet peruersitatis, vt ipsum quoque lectorem lue inficiat.

Quoniam vero cauillatur, scripturam, hoc est sacram Synodum vocem inusitatam deprompsisse, dum sanctam virginem Theotocon nominauit; interrogetur & ipse vicissim cum suis, vbinam Christotocon, aut Theodochon, id est Dei susceptricem, vsquam scriptum compererint. Inter alia namque & hoc quoq; ad verbum interserit: De virgine Theodocha non disputemus, quasi ipsi aliquid cum Deo commune fuerit: prorsus quid dicat, aut quid affirmet, nõ intelligens. Si enim Deũ nõ peperit, neq; Christum Deum in vtero habuit, quo pacto Theodochos est? Quin & ipsum quoque Patrem alicubi Theotocon appellat. Vbi autem hasce voces legerit, ignoro. Reliquæ porro maculæ, quæ non paucæ numero ex

ὅπ ἡ τῆς σωτῆρ☉ οἰκονομία διὰ μικρῶν κ) ὑπελεσάτων πραγμάτων σωάγ σωόδον, ἵνα καθαίρῃ τὴν ἑαυτῆ ἐκκλησίαν, ἄσπιλον καὶ ἀσύγχυτον ἔχουσαν * τὴν ὑγιῆ πίστιν. μὴ πρεσβοκάτω δὲ ὁ βέλλαιος, ὅπ εἰ κ) πλείοις καὶ ἀξιόλογοι εἶεν ☉ διὰ τῆς αὐτῆ ἀσυσδῆς κατηγορεῖν ἡμῶν μέλλοντες, δικασὴς ἔσαι τῶν καθ' ἡμᾶς, κἂν τῆτο προσταχθῇ ὑπ' * Αμφικτόν☉. παραιτησόμεθα γὰρ ἐκεῖσε ἐλθόντες· καὶ, σὺν θεῷ φαίαι, τὰς αὐτῆ δυσφημίας ἀπολογήσεται. ὅθεν φεύγομεν τὴν εἰρωνίαν οὐδαμῶς, ἀλλὰ μᾶλλον ἁρπάζομεν, ἐὰν ὁμολογηθῇ ἡ πίστις ὀρθὴ, κ) παύσωνται τῆς λέξεν τοιαύτας, ἅπερ ξενοεπουῦτες, ἀπαλουῦται θανάτον. τοσαύτην γὰρ διαφορὰν ἔχει τὸ ἀποσταλὲν τετράδιον τῆς αὐτῆ δυσφημιῶν, ὡς μολυνέσθαι κ) ☉ ἀναγινώσκοντα.

Επεδὴ δὲ αἰτᾶται, ὡς λέξιν ἀσυνήθη* εἴρηκεν ἡ γραφὴ, ἤγουν ἡ ἁγία συνόδ☉, θεοτόκον ὀνομάσασα τὴν ἁγίαν παρθένον, ἐφαπάδωσαν αὐτοὶ, ποῦ Χριστοτόκον, ἢ θεοδόχον βῦρον γεγραμμένον. πρὸς τοῦτῳ κἀκεῖνο ἐνέθηκεν αὐτῆς λέξεσιν οὕτω· τὴν θεοδόχον τῷ θεῷ μὴ συνθεολογῶμεν πρέπον☉· ἐπεὶ εἰδὼς ὁ λέγ. εἰ γὰρ μὴ τέτοκε θεόν, μηδὲ ἔχειν ἐν τῇ κοιλίᾳ θεὸν ὅτε Χριστὸν, πῶς ἔτι θεοδόχος ὄν; καὶ αὐτὸν δὲ ☉ πατέρα εἶπε θεοτόκον. ποῦ τοίνυν αὐέγνω τὰς λέξεις ταύτας, ἀγνοῶ. πλὴν ὅτι καὶ ἄλλα πολλὰ ὑπισύρονται ἐγκλήματα

Anno Christi 431.

* ἐν

* ἐφ'

* Ἴσως ἀφ' ἁγίου.

* ἐκ

ANNO CHRISTI 431.

ἐκ τῆς ἐξηγήσεων αὐτῶν, φυλαχθήσονται ἕως καιροῦ, εἰ μή τις ῥύπτας μετάγνωσις. τὸ δέ γε χρεῶδες τῆς δεήσεως τὸ πρὸς ὑμᾶς ἀποστελεῖν, ὡς ὀφεῖλον ἐπιδιδοῦναι μὲν βασιλεῖ, * ἡμῖν, ἐκ ἄλλου δὲ γνώμης * ὑμῖν, λαβὼν ἀνέγνων. ἐπεὶ δὲ πολλῷ εἶχε καταδρομῷ κατὰ τοῦ ἐκεῖσε ἡ ἀδελφός, ἢ πῶς ἂν εἴποιμι, τέως ἐπέσχον, ἵνα μὴ ἐπέλθοιτο ἡμῖν λέγων· κατηγορήσατέ μου ἐπὶ τοῦ βασιλέως, ὡς αἱρετικοῦ. ὑπηγορεύσαμεν δὲ ἑτέρως, κατὰ τοῦ καὶ πρὸς αἰτεῖσθαι τὸν ἀδελφὸν κεῖσιν, εἰπόντες καὶ τῆς ἔχθρας ⓦ ζῆσον, καὶ τῷ δίκῃ μεταπέσαι, εἰ ἐνίσταντο ὅλως ἐκεῖνοι, εἰς ἑτέρους ἄρχοντας. ἀναγνόντες τοίνυν τὸ χρεῶδες, ἐπίδοτε, εἰ καλέσαι χρεία· κἂν ἴδητε ὅτι ἐπιβουλῶν ἐμμένει, καὶ ὅλῃ σῷ πάντα κινεῖ ζῆσον ⓦ καθ' ἡμῶν ὁρῶντα, ἀσυδαίως χράψατε. καὶ ἐπιλεξάμενοι ἄνδρας εὐλαβεῖς καὶ φρονίμους, ἐπισκόπους τε καὶ μοναζόντας, ἐξαποστελῶ πρὸς τὸν καιρόν. οὐ γὰρ μὴ δώσω ὕπνον, κατὰ τὸ γεγραμμένον ⓦ, τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, καὶ τοῖς βλεφάροις μου νυσταγμὸν, καὶ ἀνάπαυσιν τοῖς κροτάφοις μου, ἕως οὗ ἀγωνίσωμαι ⓦ ὑπὲρ τῆς ἁπάντων σωτηρίας ἀγῶνα.

illius enarrationibus colliguntur, nisi resipiscentia aliqua consecuta fuerit, in suum tempus asseruabuntur. Libellum supplicem a vobis ad me missum, qui imperatori porrigendus est, non tamen sine nostra sententia, accepi & legi: verum quod prolixe in eum inuehatur qui istic agit, siue fratris, siue alio quocumque nomine censeatur, hactenus suppressi, ne aduersum nos insurgens, se per nos hæreseos apud imperatorem delatum cauilletur. Itaque aliis verbis illum dictauimus, eum quoque nobis iudicem detrectantes, expresso inimicitiarum modo; & præsentem controuersiam, si omnino importuni esse perrexerint, ad aliud forum transferri rogantes. Cum itaque libellum perlegeritis, si qua necessitas poposcerit, tradite: & si eum in hisce insidiis perseuerantem, & nihil non aduersum nos molientē animaduerteritis, diligenter perscribite. Eligam enim viros pios ac prudētes, cum episcopos, tum monachos quoque, quos etiam primo quoque tempore ad vos mittam. *Neque enim oculis meis,* vt scriptū est, *somnum dabo, neque palpebris meis dormitationem, neque requiem temporibus meis,* donec certamine pro omnium salute perfunctus fuero. Quare cum meam nunc sententiam didiceritis, viriliter agite. quamprimum enim parabuntur a me literæ & quales oportet, & ad quos oportet. Statui enim propter Christi fidem quemuis laborem subire, quæuis quoque perferre tormenta, etiam ea quæ inter supplicia censentur grauissima, donec tandem mortem, hac de causa susceptam, mihi iucundam pertulero. *Psal.131. v.4.*

* διόρθωσαι *Τοιγαροῦν μεμαθηκότες τὸν ἡμῶν γνώμην, ἀνδρίσασθε. ἤδη γὰρ καὶ γενήσονται πρὸς ἡμᾶς γράμματα, ἃ δεῖ, καὶ πρὸς οὓς δεῖ. σκοπὸς γάρ μοι διὰ τὸν εἰς Χριστὸν πίστιν καὶ καμεῖν, καὶ ὑποστῆναι παῦν ὁποῖα τὴν νομιζομένων εἶναι δεινῶν εἰ βασάνοις, ἕως οὗ καὶ ⓦ ἡδύν μοι διὰ τοῦτο ὑπομείνω θάνατον.

CAPVT XIII.

Conteſtatio publice propoſita a clericis Conſtantinopolitanis, & publicata in eccleſia, quod Neſtorius eiuſdem ſit ſententiæ cum Paulo Samoſateno, ante CLX. *annos ab orthodoxis epiſcopis anathemate condemnato.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιγ'.

Διαμαρτυρία προτεθεῖσα ἐν δημοσίῳ * παρὰ τῶν κληρικῶν Κωνσταντινουπόλεως, ἐν αἷς ἐκκλησίαις ἐμφανισθεῖσα, ὡς ὁπ ὁμόφρων ὄντι Νεστορίῳ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως τοῦ ἀναθεματισθέντος πρὸ ἐτῶν ἑκατὸν ἑξήκοντα ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων.

QVICVMQVE ſchedam hanc accepturi ſunt, eos per ſacroſanctam Trinitatem adiuro, obteſtorque, vt eamdem epiſcopis, preſbyteris, diaconis, lectoribus, necnon & laicis quoq; Conſtantinopoli habitantibus oſtendant; eiuſdemque exemplum ad euidentem hæretici Neſtorii confuſionem iiſdē impertiantur; vt qui eadem prorſus ſentiat, quæ Paulus Samoſatenus ante centum ſexaginta annos a catholicis epiſcopis anathemate condemnatus. Quæ autem ab vtroque dicta comperiuntur, ea ad hunc modum ſe habent. Paulus Samoſatenus ait: Maria Verbum non peperit. Neſtorius ab huius ſenſu non recedens: Heus tu (inquit) bone vir, Maria diuinitatem nō edidit. Addit Paulus: Neque enim erat ante ſæcula. Neſtorius ait: Diuinitati, quæ tempora condidit, matrem temporaneam aſſignant. Rurſum Paulus: Maria Verbum ſuſcepit; neq; eſt antiquior Verbo. Neſtorius ait: Qui fieri queat, vt Maria ex ſe genuerit antiquiorem ſe? Paulus ait: Maria edidit hominē nobis aſſimilem. Neſtorius dicit: Qui ex Virgine natus eſt, homo eſt. Paulus ait: Atqui per omnia nobis præſtantior eſt. nam *de Spiritu ſancto eſt*, diuinitſque edi-

Matth.1. v.20.

ΟΡΚΙΖΩ τὸ ἁγιοβαίονλα τόδε τὸ χαρτίον κατὰ τῆς ἁγίας τριάδος, ὥστε φανερὸν αὐτὸ ποιῆσαι ἐπισκόποις, πρεσβυτέροις, διακόνοις, ἀναγνώσταις, λαϊκοῖς οἰκοῦσι Κωνσταντινούπολιν· ἔτι τε καὶ τὸ ἴσον αὐτοῖς ἐκδοῦναι πρὸς ἔλεγχον τῆς αἱρετικοῦ Νεστορίου, ὅτι ὁμόφρων ὄντι τῷ ἀναθεματισθέντος Παύλου τοῦ Σαμοσατέως πρὸ ἑτῶν ἑκατὸν ἑξήκοντα ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων. ἔστι δὲ τὰ εἰρημένα οὕτως. Παῦλος εἶπε· Μαρία τὸν λόγον οὐκ ἔτεκε. Νεστόριος συμφώνως εἶπεν· οὐκ ἔτεκεν, ὦ βέλτιστε, Μαρία τὸν θεότητα. Παῦλος· οὐδὲ γὰρ ἦν πρὸ αἰώνων. Νεστόριος· καὶ μητέρα χρονικὴν τῇ δημιουργῷ τῶν χρόνων ἐφιστῶσι θεότητι. Παῦλος· Μαρία τὸν λόγον ὑπεδέξατο, καὶ οὐκ ἔστι πρεσβυτέρα τοῦ λόγου. Νεστόριος· πῶς οὖν Μαρία τὸν ἑαυτῆς ἀρχαιότερον ἔτεκεν; Παῦλος· Μαρία ἔτεκεν ἄνθρωπον ἡμῖν ἴσον. Νεστόριος· ἄνθρωπος ὁ τεχθεὶς ἐκ σπέρματος Δαυίδ. Παῦλος· κρείττονα δὲ τῶν πάντα. ὅπερ ἐκ πνεύματος ἁγίου, καὶ ὃ ἐπαγγελιῶν, ἐν

ANNO CHRISTI 431.

ἐκ τῆς γεγραμμένων ἡ ἐπ' αὐτῷ χάρις. Νεστόριος εἶπε· τεθέαμαι, φησὶ, τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ μεῖνον ἐπ' αὐτὸν, τὸ πρὸ αὐτῆς ἀναλήψιν ἀπῳ χαρισάμενον· ἐντελόμενος, φησὶ, τοῖς ἀποστόλοις, οὓς ἐξελέξατο, διὰ πνεύματος ἁγίου ἀνελήφθη. τοῦτο δὴ τὸ πλουσιώτερον Χριστῷ χαρισάμενον δόξαν. Παῦλος εἶπε· ἵνα μήτε ὁ ἐκ Δαυὶδ κεκλημένος ἀλλότριος ᾖ τῆς σοφίας, μήτε ἡ σοφία ἐν ἄλλῳ οὕτως οἰκῇ. καὶ γὰρ ἐν τοῖς προφήταις ἦν, μᾶλλον δὲ ἐν Μωσεῖ καὶ ἐν πολλοῖς *κυρίοις, μᾶλλον δὲ ἐν Χριστῷ, ὡς ἐν ναῷ θεοῦ. καὶ ἄλλα χωρὶς λέγει, ἄλλον εἶναι Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ ἄλλον λόγον. Νεστόριος εἶπε, μὴ ἐγχωρεῖν τὸ πρὸ πάντων τῆς αἰώνων γεννηθέντα, ἄλλο ἅπαξ γεννηθῆναι, καὶ *ταῦτα τῇ θεότητι. Ἰδοὺ δέδεικται σαφῶς λέγων ὁ παραβάτης, ὃν ἐτέχθη ἀπὸ Μαρίας ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ πατρός. ἰδοὺ σημαίνει τῷ αἱρετικῷ Παύλῳ τῷ Σαμοσατέων, τῷ λέγοντι ἄλλον εἶναι λόγον, καὶ ἄλλον Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ οὐκ ἔστιν εἷς, ὡς ἡ ὀρθοδοξία κηρύττει.

Διὰ τοῦτο ἐσημειωσάμην σοι, ὦ *ζηλωτὰ τῆς ἁγίας πίστεως, καὶ μέρος τοῦ μαθήματος τῆς ἐκκλησίας Ἀντιοχέων, ὅ ἧς καὶ πρὸ τῆς χριστιανῶν *ὀνόματος ἐπίκλησιν ἐν προφήτοις ἔχομεν, ὅτι οὐκ οἶδεν ἄλλον καὶ ἄλλον θεοῦ υἱόν, ἀλλ' ἕνα πρὸ πάντων αἰώνων γεννηθέντα θεὸν ἐκ θεοῦ *ἀπὸ τῆς πατρὸς, ὁμοούσιον τῷ πατρί· καὶ αὐτὸ τοῦτο Αὐγούστου Καίσαρος ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου τεχθέντα. ἔλαχε γὰρ ῥη-

tus promiſſis, & iuxta ſcripturam gratia illi data eſt. Neſtorius ait: *Vidi Spiritum deſcendentem quaſi columbam, & manentem ſuper illum, necnon aſcenſionis vim illi impertientem: quandoquidem præcipiens apoſtolis, quos elegerat, per Spiritum ſanctum aſſumptus eſt.* Hic igitur ille eſt, qui hanc tantam gloriam Chriſto impertitus eſt. Paulus ait: Vt neque is qui genere ex Dauid ducto inunctus eſt, a ſapientia alienus ſit; neque tantam ſapientiam in alio quopiam, quanta in ipſo, extitiſſe putemus. Sane fuit illa in prophetis, ſed amplior in Moyſe: fuit in multis ſanctis; at vero in Chriſto, tamquam in Dei templo, ampliſſima extitit. Idem in alio loco alium docet eſſe Ieſum Chriſtum, alium rurſus Deum Verbum. Neſtorius ait: Fieri nequit, eum qui ante omnia ſæcula natus eſt, denuo naſci, idque ſecundum diuinitatem. En manifeſtus legis tranſgreſſor deprehenditur Neſtorius, vt qui eum qui ex patre genitus eſt, natum ex ſacra virgine neget. En Paulo Samoſateno hæretico, qui alium aſſerit eſſe Verbũ, & alium Ieſum Chriſtum, neque vnum eſſe, vt orthodoxa profitetur eccleſia, planiſſime adſtipulatur.

Ioan. 1. v. 32.

Act. 1. v. 2.

Accipe proinde, o ſanctæ fidei zelator, partem quoque ſacræ inſtitutionis eccleſiæ Antiochenæ, quam hic tibi aſſignamus: ex ea enim Chriſtianum nomen ad nos primum defluxit. Illa ergo non alium & alium Dei Filium agnoſcit, ſed vnum eumdemque, qui ante omnia ſæcula ex Deo & Patre, Patri conſubſtantialis genitus eſt; imperante vero Auguſto Cæſare ex Maria virgine natus eſt. Nam his ipſis verbis vtitur:

Act. 11. v. 26.

Deum verum de Deo vero, consubstantialem Patri, per quem sæcula constituta, & omnia facta sunt. Qui propter nos descendit, & natus est ex Maria sancta semper virgine, & sub Pontio Pilato crucifixus est. & reliqua, quæ in symbolo consequuntur. Subscribit his B. Eustathius quoque Antiochenæ ecclesiæ quondam episcopus, qui fuit e numero trecentorum decem & octo episcoporum, qui in magna illa & sancta Synodo conuenerunt. Scribit is autem in hunc modum: Non solum homo est, sed Deus quoque; quemadmodum propheta Ieremias testatum facit. *Hic*, inquit, *Deus noster est, nec æstimabitur alius aduersus eum. Hic adinuenit omnem viam disciplinæ, & tradidit illam Iacob puero suo, & Israel dilecto suo. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est.* Et quando, quæso, cum hominibus conuersatus est, nisi tum demum, cum ex sacra virgine vt homo natus, simul cum ipsis adoleuit, simul incrementa, simul cibum, simul potum sumpsit, simul denique reliqua omnia humana exercuit? Si quis ergo dicere ausus fuerit, alium esse Filium vnigenitum, ante omnia sæcula ex Deo & Patre natum; & alium qui genitus est ex virgine Maria, & non vnum eumdemque Dominum Iesum Christum, anathema sit.

Baruch. 3. v. 36.

τῶς θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ, δι' οὗ καὶ αἰῶνες κατηρτίσθησαν, καὶ τὰ πάντα ἐγένετο· τὸν δι' ἡμᾶς κατελθόντα, καὶ γενηθέντα ἐκ Μαρίας τῆς ἁγίας τῆς ἀειπαρθένου, καὶ σταυρωθέντα ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου. καὶ τὰ ἑξῆς τῷ συμβόλου. συμφέρει δὲ τούτοις καὶ ὁ μακάριος ἐπίσκοπος Εὐσταθίος, ὁ τῆς αὐτῆς Ἀντιοχείας, εἷς ὢν * ἀπὸ τῶν τριακοσίων δεκαοκτὼ ἐπισκόπων ἐπὶ τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου, λέγων οὕτω· τὸ μὴ μόνον ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ θεὸν, καθὼς καὶ Ἱερεμίας ὁ προφήτης λέγει· οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ. μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη. πότε δὲ συναναστράφη ἀνθρώποις, εἰ μὴ ὅτε συνεγενήθη μετ' ἀνθρώπων ἐκ παρθένου, καὶ συνενήπιασε, καὶ συνηυξήθη, καὶ συνέπιε, καὶ συνέφαγε, καὶ τ' ἄλλα; εἴ τις οὖν τολμήσει λέγειν ἄλλον εἶναι υἱὸν τὸν πρὸ πάντων τῶν αἰώνων μονογενῆ, καὶ ἐκ τῆς παιδὸς γενηθέντα, καὶ ἄλλον ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου τεχθέντα, καὶ οὐ αὐτὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, ἔστω ἀνάθεμα.

ANNO CHRISTI 431.

* ἀπ

Anno Christi 431.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιδ'. Caput XIV.

Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἐπιστολὴ πρὸς Κελεστῖνον ἐπίσκοπον Ῥώμης.

Epistola Cyrilli episcopi Alexandrini ad Cælestinum episcopum Romanum.

Τῷ ὁσιωτάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ πατρὶ Κελεστίνῳ Κύριλλος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Beatissimo, Deoque dilectissimo patri Cælestino Cyrillus in Domino Sal.

Εἰ μὲν ἐν σωπῇσαι, καὶ μὴ πάντα τῇ σῇ θεοσεβείᾳ γράφοντα τὰ κινούμενα, καὶ μέμψεως ἔξω γενέσθαι, καὶ διαφυγεῖν δυνάσθαι τὸ δοκοῦν λυπηρὸν, καὶ μάλιστα ἐν ἀναγκαίοις οὕτω πράγμασιν, ὅπου καὶ ἡ τῆς πίστεως ὀρθότης πρασαλεύεται πρός τινων, ἔφην ἂν ἐμαυτῷ· καλὴ καὶ ἀκίνδυνος ἡ σιωπή· καὶ τὸ ἡρεμεῖν τε παρέπεσθαι κρεῖττον. ἐπεὶ δὲ καὶ θεὸς ἀπαιτεῖ πρὸ ἡμῶν τὸ νηφάλιον ἐν τούτοις, καὶ τὰ μακρὰ τῆς ἐκκλησιῶν ἔθη πείθουσιν ἀνακοινοῦσθαι τῇ σῇ ὁσιότητι, γράφω πάλιν ἀναγκαίως, ἐκεῖνο δηλῶν, ὅτι διακυκᾷ τὰ πάντα καὶ νῦν ὁ σατανᾶς, καὶ κατὰ τῆς ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ μαίνεται, καὶ ὀρθοποδούντας ἐν πίστει τοὺς ἀπανταχόσε λαοὺς πέρατα διαστρέφειν. οὐ γὰρ ἡρεμεῖ τὸ παμπόνηρον ἐκεῖνο θηρίον, καὶ * ἀδιόρθωτον εἰς ἀσέβειαν. ἐσίγων μὲν οὖν ἐν πρωχθίζα καιρόν· καὶ οὐδὲν ὅλως οὔτε περὶ τινὸς σὺν θεοσέβειαν γέγραφα περὶ τῶν νῦν ὄντων ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ τινὸς ἐκκλησίαν διέποντος, οὔτε μὴν πρὸς ἕτερον τῆς συλλειτουργῶν, τὸ ἐν τούτοις προπετὲς ἐκ * ἐξω μώμου κεῖσθαι πιστεύων. ἐπεὶ δὲ εἰς ἄκρον ὥσπερ ἤκομεν

SI in rebus vsque adeo necessariis, vbi recta fides male a quibusdam deprauata distortaq; periclitatur, citra notam silere, & cuncta quæ hactenus mota agitataque sunt, citra morositatis vitium, pietatem tuam celare liceret, dixissem vtique mihi: Bona ac periculi expers res est silētium. & illud rursum: Præstat quietam vitam agere, quam turbis operam dare. Quoniam vero Deus hisce in rebus vigilantiam a nobis exigit, & vetus ecclesiarum consuetudo suadet, vt eiusmodi res sanctitati tuæ communicentur; scribo plane necessitate adactus illud significans; nempe satanam, pessimam illam infrenemq; bestiam, quæ ab impietatis studio nunquam desistit, in præsentia quoq; omnia miscere, contraque Dei ecclesias insanire, necnō in omnium vbique populorum, qui in rectæ fidei semita ambulabant, subuersionem studiose eniti. Sane hactenus altum tacui: neque enim quidquā omnino de illo qui Constantinopolitanam ecclesiam hoc tempore administrat, vel ad religionem tuam, vel ad vllum alium consacerdotum scripsi; non ignorans, præcipitem celeritatem in eiusmodi rebus cum vitio coniunctam esse solere. At quia nunc ad extremum propemodum ma-

* ἀδιόρθωτον

* ἐκτὸς

lorum deuenimus, exiſtimaui rupto ſilentio ordine omnia quæ acciderunt, exponere.

Is igitur, cuius paulo ante mentionem feci, vbi primum epiſcopus creatus eſt, cum piis exhortationibus domeſticos æque ac peregrinos, quorum magna multitudo ex omnibus ciuitatibus & regionibus ad id loci confluere ſolet, inſtituere debuiſſet, ea ſtuduit effutire, quæ abſurda, & rationi diſſentanea, & ab apoſtolica & euãgelica fide, quam maiores noſtri magna ſemper conſtantia retinuerunt, nobiſque perinde ac precioſam quamdam margaritam tradiderunt, omnino diſcrepantia ſunt. Porro autem homilias, quas pro concione non infrequẽter habuit, & hucuſque habere non deſinit, tamquam euidens quoddam doctrinæ illius argumentum, ad tuam pietatem miſi. Fateor autem, in animo fuiſſe ſynodicis literis illum commonefacere, nos cum eo communionem retinere non poſſe, qui talia doceret ac ſaperet: verum hæc quidem non feci, ſed ratus lapſis manum porrigendam, proſtratoſque tamquam fratres erigendos eſſe, hortatus ſum illum per literas, vt a peruerſa illa doctrina reſipiſceret: ſed hactenus nihil quidquam promouimus. Imo vero poſteaquam animaduertit, tantum abeſſe vt cum eo conſentiamus, vt ipſum quoque obiurgemus, & vt a ſuis commentis (dogmata enim non facile vocauerim) abſcedat admoneamus; nullam inſidiarum ſtruendarum viam non tentauit, & hucuſque tentare non ceſſat. Cum vero fore ſperabamus, vt medicinam admitteret, atque ab iis quæ contra Chriſtum docuerat, abſtineret; comperimus hac nos ſpe fruſtratos eſſe, cum tale quid

τῆς κακοδ, δεῖν ὡήθημεν ἀναγκαίως ANNO CHRISTI 431.
δυσεῖναι λοιπὸν πλὴν γλωττῶν, καὶ πάντα εἰπεῖν τὰ κεκινημένα. ὁ γὰρ μνημονευθεὶς ἅμα κεχροτόνηται, καὶ δέον ταῖς παραινέσεσι ταῖς εἰς τὸ ἀγαθὸν ὠφελεῖν τούς τε ἐκεῖσε λαοὺς, καὶ τοὺς ἐπιδημοῦντας ξένους· πάμπολλοι δὲ οὗτοι, καὶ ἀπὸ πάσης, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πόλεώς τε καὶ χώρας· ἀσυνδέτως ἔθετο λαλεῖν ἔκτοπά τινα, καὶ ἔξω λόγου, καὶ ὅσα μακρὰν ἔστι τῆς ἀποστολικῆς καὶ εὐαγγελικῆς πίστεως, ἣν μέχρι παντὸς τετηρήκασιν οἱ πατέρες, παρέδοσάν τε ἡμῖν ὡς πολύτιμον μαργαρίτην. καὶ τὰς μὲν ὁμιλίας, ἃς ἐπ' ἐκκλησίας εἴρηκε, καὶ τοῦτο πλειστάκις, καὶ λέγων οὐ παύεται, πέπομφα τῇ σῇ θεοσεβείᾳ, * ὡς εἰδήσειν ἀκριβῶς. ἐγὼ δὲ ὁμολογῶ, καίτοι βουληθεὶς συνοδικῷ γράμματι φανερὸν αὐτῷ καταστῆσαι, ὅτι ταῦτα λέγοντι καὶ φρονοῦντι κοινωνεῖν οὐ δυνάμεθα, τοῦτο μὲν οὐ πεποίηκα· λογισάμενος δὲ, ὅτι χρὴ τοῖς ὀλισθήσασι χεῖρα δίδοναι, καὶ ὡς ἀδελφοὺς πεσόντας ἐγείραι, παρήνεσα διὰ γραμμάτων, ἀποστῆναι τῆς ἰδίας κακοδοξίας· ἀλλ' οὐνήσαμεν οὐδέν. ἐπεὶ δὲ ἐμεμάθηκεν, ὅτι τοσοῦτον ἀφεστήκαμεν τοῦ τὰ αὐτὰ φρονεῖν, ὡς καὶ ἐπιπλήττειν αὐτὸν μεταστῆναι τῶν ἰδίων ῥημάτων· οὐ γὰρ ἂν εἴποιμι δογμάτων· πάντα ζήτου ἐπιβουλῆς κεκίνηκε, καὶ εἰς ἔτι σαλεύων οὐ παύεται. ὅτε δὲ προσεδοκῶμεν αὐτὸν διεστραμμένα, καὶ ἀποστῆναι τῆς τῆ Χριστοῦ * δογμάτων, ἐγνωμεν ὅτι διημαρτήκαμεν τῆς ἐλπίδος, τοιούτου τινὸς

ANNO CHRISTI 431.

ἱνὸς γεγονότος. Ἦν γὰρ Κωνσταντινουπόλει ἐπίσκοπος ὀνόματι Δωρόθεος, τὰ αὐτὰ φρονῶν αὐτῷ, ἀνὴρ χρειοκόλαξ, καὶ προπετὴς χείλεσι, καθὼς γέγραπται· ὃς γὰρ σωπάζει καθεζομένου ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς ἐκκλησίας τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως βλασφεστάτου Νεστορίου, ἀναστὰς μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἐτόλμησεν εἰπεῖν· εἴ τις θεοτόκον εἶπε λέγει τὴν Μαρίαν, οὗτος ἀνάθεμα ἔστω. καὶ γέγονε μὲν κραυγὴ μεγάλη παρὰ παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ἐκδρομή· οὐ γὰρ ἤθελον ἔτι κοινωνεῖν αὐτοῖς τοιαῦτα φρονοῦσιν· ὥστε καὶ νῦν ἀποσυνάκτους εἶναι τοῦτον τοῦ λαοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πλὴν ὀλίγων ἐλαφροτέρων, καὶ τῶν κολακευόντων αὐτόν. Τὰ δὲ μοναστήρια σχεδὸν ἅπαντα, καὶ ὁ τούτων ἀρχιμανδρίτης, καὶ τῆς συνκλήτου πολλοὶ οὐ συνάγονται, δεδιότες μὴ ἀδικηθῶσιν εἰς πίστιν, αὐτός τε καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, οὓς ἀπὸ τῆς Ἀντιοχείας ἀναβαίνων ἤγαγε, * πάντων λαλούντων τὰ διεστραμμένα. ἐπεὶ δὲ τῶν ὁμιλιῶν αὐτοῦ συνεχθεισῶν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἔμαθον, ὅτι ἐλαφρότεροί τινες συνηρπάσθησαν, καὶ λοιπὸν ἐνδιάζοντες πρὸς ἀλλήλους ἔφασκον· ἆρα ὀρθῶς λέγει; ἆρα ἐπλανήθη; δεδοικὼς μὴ ῥιζωθῇ τὰ τῆς νόσου ἐν ταῖς τῶν ἁπλουστέρων ψυχαῖς, ἔγραψα τοῖς κατὰ τὴν Αἴγυπτον μοναστηρίοις καθολικὴν ἐπιστολήν, βεβαιῶν αὐτοὺς εἰς πίστιν ὀρθήν. εἶτά τινες ἀπῆγον ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει τὰ ἴσα· καὶ ὠφέλησαν μὲν ἀναγνόντες πάνυ πολλοὺς, contigisset. Erat episcopus quidam, Dorotheus nomine, Constantinopoli, eadem quæ Nestorius, sapiens & sentiens, vir quæstus causa adulationi impense deditus, linguaque ad temeritatem vsque, vt scriptum est, promptus. Hic dum frequens esset in ecclesia populus, reuerendissimo Nestorio in cathedra Constantinopolitanæ ecclesiæ sedente, surrexit, & magna elataque voce inclamare ausus est: Si quis Mariam deiparam dixerit, anathema sit. Mox ingens vniuersi populi clamor & discessio consecuta est. Nolebant enim diutius cum eis communionem habere, qui tali mente taliq; sensu præditi essent. Quin & hoc ipso quoque tempore plebs Constantinopolitana (leuibus quibusdam vanisque hominibus, & iis qui ipsi adulantur, dumtaxat exceptis) a synaxi abstinet. Abstinent ab eadem omnia pene monasteria, eorumque Archimandritæ: abstinet & magna quoque pars senatus, verentes ne ipsomet, & illis quoque, quos Antiochia discedens, inde secum abduxerat, quiduis peruersum euomentibus, aliquod in fide detrimentum accipiant. Quoniam vero homiliis illius in Ægyptum perlatis, leues quosdam homines in errorem abductos, rectene ille sentiret & loqueretur, an secus, anxie inter se disquirere cognoueram; metuens, ne forte morbi contagium in simpliciorum mẽtibus altiores radices paulatim ageret, ad Ægypti monasteria generalem epistolam scripsi, nutantesque in recta fide confirmaui. Cuius quidem epistolæ exempla ad Constantinopolitanam vrbem quorumdam opera deportata, ibidemque lecta, tanto adiumento

* πάντα

fuerunt, vt plurimi e magistratu eius rei causa per literas gratias mihi egerint. Verum hoc ipsum Nestorio quoddam iræ contra me susceptæ fomentum subministrauit. Me itaque vt hostem impugnat, aliud plane nihil de quo me incuset habens, quam vnum hoc, quod eadem, quæ ille, sentire recuso; eamque, quam a maioribus accepimus, necnon ex diuinis scripturis didicimus, fidem amplectendam esse, serio persuadens, non paucos ad sanam mentem reduxerim. Verum floccifaciens quæ aduersum me machinatus est, Deoque qui omnia potest & nouit, omnia committens, alteram rursus epistolam, quæ rectæ fidei expositionem breui compendio complecteretur, ad memoratum Nestorium exaraui, hortans obtestansque vt ad modum quem epistola præfinit, sapiat & loquatur: sed nihil omnino apud illum etiam tum profeci. nam ad hoc vsque tempus eadem illa quæ initio probarat, probare pergit, nec modum vllum peruersa docendi facit. Sciat nihilominus & hoc quoque pietas tua, idem sentire cunctos etiam orientales episcopos, & offendi omnes, ac dolere, & præcipue reuerendissimos Macedoniæ episcopos. Et quia hoc Nestorius non ignorat, se omnibus sapientiorem existimat; se solum diuinæ scripturæ scopũ attigisse, se solum Christi mysteriũ cognouisse opinatur. Atqui quomodo nõ magis oportuit illud pro certo habere, cum omnes per terrarum orbem sparsi orthodoxi episcopi & laici Christum Deum, virginem vero quæ illum genuit, deiparam esse confiteantur,

λὰ, ὥστε καὶ γεγράφασιν ὑχαριστοῦντες πλεῖστοι τῶν ἐν τέλει. γέγονε δὲ αὐτῷ καὶ τοῦτο ζόφος τῆς κατ' ἐμοῦ λύπης, καὶ ὡς ἐχθρῷ μάχηται, οὐδὲν ἕτερον ἔχων ἐγκαλεῖν, ἢ ὅτι μόνῳ οὐκ ἀνέχομαι τὰ ἴσα φρονεῖν αὐτῷ· ἀλλὰ καὶ ἐπανώρθωσα πολλοὺς, ἰῶ θρελαθόμην τῆς πατέρων πίστεν, καὶ ἃ ἐμάθομεν ἐκ τῆς θείας γραφῆς, ἐκεῖνα δὴ καταπείθων αὐτοὺς οἴεσθαι δεκτά. ὅμως καὶ οὐ φροντίσας τῶν παρ' αὐτῷ γινομένων κατ' ἐμοῦ, ἀλλὰ θεῷ δοὺς τῷ πάντα εἰδότι καὶ ἰσχύοντι, πάλιν ἑτέραν ἐπιστολὴν γέγραφα τῷ μνημονευθέντι, τὴν ἔκθεσιν ὡς ἐν σωτόμῳ τῆς ὀρθῆς πίστεως ἔχουσαν, παρακαλῶν τε ἅμα καὶ διαμαρτυρόμενος οὕτω καὶ φρονεῖν καὶ λαλεῖν· ἀλλ' ὤνησα πάλιν οὐδέν, ἔχεται δὲ καὶ εἰς δεῦρο τῶν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ οὐ παύεται λαλῶν τὰ διεστραμμένα. γινωσκέτω δὲ καὶ τοῦτο ἡ σὴ θεοσέβεια, ὅτι καὶ ἅπασι τοῖς κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἐπισκόποις συμβαίνει τὰ λεγόμενα· καὶ δυσχεραίνουσι πάντες, καὶ λυποῦνται, καὶ μάλιστα οἱ κατὰ τὴν Μακεδονίαν εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι. καὶ τοῦτο εἰδὼς, οἴεται ὅτι πάντων δοκεῖ σοφώτερος, καὶ μόνος οἶδε τὸν σκοπὸν τῆς θεοπνεύστου γραφῆς, καὶ τὸ τῆς Χριστοῦ μυστήριον. καίτοι πῶς οὐκ ἐδεῖ πληροφορεῖσθαι μᾶλλον αὐτὸν, ὅτι πάντων τῶν κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ὀρθοδόξων ἐπισκόπων καὶ λαϊκῶν ὁμολογούντων, ὅτι καὶ θεὸς *ἰῶ ὁ Χριστὸς, καὶ θεοτόκος ἡ τεκοῦσα αὐτὸν σαρκὶ, πλανᾶται μόνος

ANNO CHRISTI 431.

αὐτὸς τοῦτο ἐρυθριᾷ; ἀλλ' ὀφρύει, καὶ οἴεται ὅτι τῇ δυναστείᾳ τοῦ θρόνου πᾶσιν ἐπιβουλεύων, καὶ ἡμᾶς, ἢ καὶ σοὶ ἄλλοις ἅπαντας ἀναπείσει τὰ αὐτὰ φρονεῖν ἀμφί. τί οὖν ποιοῦμεν, οὔτε ἀναπείθοντες αὐτὸν, οὔτε παῦσαι δυνάμενοι τῶν τοιούτων ὁμιλιῶν, καὶ ὁσημέραι κατεφθαρμένων τὸν λαὸν τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ δυσχεραινόντων μὲν, ἐκδεχομένων δὲ πλὴν παρὰ τῶν ὀρθοδόξων διδασκάλων ἐπικουρίαν; καὶ οὐ φοβεῖται τὸν τυχόντων ὁ λόγος ἡμῶν, ἀλλ' οὐδὲ ἀκίνδυνος ἡ σιωπή. εἰ γὰρ δυσφημεῖται Χριστὸς, πῶς ἡμεῖς σιωπήσωμεν; καίτοι τοῦ Παύλου γράφοντος· εἰ * γὰρ ἑκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι. ἆρα τοίνυν ἐμπεπιστευμένοι τὸν λόγου τὴν οἰκονομίαν, καὶ τὴν πίστεως πλοῦν ἀσφάλειαν, τί ἐροῦμεν τῇ ἡμέρᾳ κρίσεως, ὅταν ἐπὶ τούτοις ζητήσωμεν;

Οὐκοῦν πρότερον ἢ τὴν πρὸς αὐτὸν κοινωνίαν ἐκβάλλομεν ἑαυτοῖς μὴ παρρησίας, πρὶν αὐτῷ ταῦτα τῇ σῇ θεοσεβείᾳ δηλοποιησώμεθα. διὸ δὴ καταξίωσον τυπῶσαι τὸ δοκοῦν, καὶ πότερόν ποτε χρὴ κοινωνεῖν ἀυτῷ, ἢ λοιπὸν ἀπέχεσθαι μὴ παρρησίας, ὅτι τοιαῦτα φρονοῦντι καὶ διδάσκοντι οὐδεὶς κοινωνεῖ. ἐμοὶ δ' * πλείστης ἐπὶ τούτοις σκοπὸν τῆς σῆς * θεοσεβείας χρὴ γνῶναι διὰ γραμμάτων καταφανῆ καὶ τοῖς εὐσεβεστάτοις καὶ θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις τοῖς κατὰ Μακεδονίαν, καὶ ἅπασι τοῖς κατὰ τὴν ἀνατολήν· ἐπιθυμοῦσι γὰρ αὐτοῖς δηλῶσαι ἀφορμὰς τοῦ πάντας μιᾷ ψυχῇ καὶ μιᾷ γνώμῃ σῴζεσθαι, καὶ ἐπαγωνίσασθαι τῇ ὀρθῇ πίστει πολεμουμένῃ. ὅσον γὰρ τὸ κατ' αὐτὸν, καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν

se solum qui hoc inficiatur, errare? Verum fastu tumens, insidiisq; ac sedis potentia fretus, effecturum se arbitratur, vt & nosipsi & reliqui omnes suæ sententiæ subscribamus. Ecquid igitur faciemus, cum neq; illum vt resipiscat, neque vt ab eiusmodi concionibus desistat, inducere queamus? Populus Constãtinopolitanus assidue magis magisque corrumpitur, magnaque animi ægritudine laborans, catholicorum doctorũ præsidium expectat auide. Neque sane de rebus vulgaribus agitur; sed neque silere quoque diutius tutum satis est. Si enim Christus cõuiciis appetitur, quomodo nos tacebimus? maxime vero cũ Paulus scribat: *Si enim volens hoc ago, mercedem habeo: si autem inuitus, dispẽsatio mihi credita est.* Qui itaq; verbi ministeriũ, fideiq; custodiã quasi depositã susscepimus, quid in die iudicii dicturi sumus, si nunc contra isthæc obticuerimus? 1. Cor. 9. v. 17.

Non prius autem illius communionem palam aperteque deserimus, quam hæc ipsa pietati tuæ indicaremus. Digneris proinde quid hic sentias præscribere; quo liquido nobis constet, communicarene nos cum illo oporteat, an vero libere eidem denuntiare, neminem cum eo communicare, qui eiusmodi erroneam doctrinã fouet ac prædicat. Porro tuæ integritatis mens, & super hac re sententia piissimis Deoque deuotissimis Macedonię episcopis, necnon totius orientis antistitibus perspicue per literas exponi debet. Nam cupientibus illis ansam dabimus, vt omnes vno animo in vna sententia persistant, rectæque fidei, quæ iam impugnatur, opem ferant. Ad Nestorium quod attinet,

& magni illi, admirabilesque & celebrati patres nostri, qui sacram virginem deiparam esse dixerunt, & nosipsi quoque qui adhuc superstites sumus, vna cum ipsis anathemate percussi sumus. Quamuis enim is ore suo id facere noluerit, attamen sedens & audiens, alium, nempe supra memoratum Dorotheum, vt hoc diceret, induxit, subornauitque: cui etiam confestim, vbi e cathedra descendisset, diuinorum mysteriorum habita celebratione communicauit. Quo autem sanctitas tua tam quæ ille dicit & sapit, quam quæ beati & magni illi patres nostri tradiderunt, clare perspiciat; misi tomos, capitum sententias continentes: quas quoque, quantum quidem per illos fieri potuit qui Alexandriæ viuunt, Latine reddi curaui. Epistolas quoque a me scriptas tradidi carissimo Possidonio, studiose illi iniungens, vt tuæ sanctitati eas offerat.

(ι) μεγάλοι καὶ θαυμασοὶ καὶ δόκιμοι θεοτόκον ἔφη πλὴν ἀγίαν εἰπόντες προσθέν (κ), ἀνεθεματίσαμεν, καὶ ἡμεῖς δὲ σὺν αὐτοῖς (λ) ζῶντες ἔπ. καὶ ὅπερ ἰδία φωνῇ τοῦτο ποιῆσαι οὐκ ἠθέλησεν, ἄλλον ἔσησε (μ) μνημονευθέντα Δωρόθεον (ν), καὶ τοῦτο εἰπεῖν προεσκεύασεν, αὖθις καθεζομένου καὶ ἀκούοντος· ᾧ καὶ κατελθὼν ἀπὸ τοῦ θρόνου εὐθὺς κεκοινώνηκεν, ἐπιτελέσας τὰ θεῖα μυστήρια. ὑπὲρ δὲ τοῦ εἰδέναι σαφῶς πλὴν σὺν ὁσιότητα, ἵνα ὅ ἐστιν ἃ αὐτὸς μὲν λέγει καὶ φρονεῖ, ἵνα δὲ (ξ) μακάριοι καὶ μεγάλοι πατέρες ἡμῶν, ἀπέσταλκα τόμους, κεφαλαίων περικοπὰς ἔχοντας· ἑρμηνευθῆναι δὲ προεσκεύασα, ὡς συνέβαινε τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. καὶ τὰς παρ' ἐμοῦ γραφείσας ἐπιστολὰς δέδωκα τῷ ἀγαπητῷ Ποσιδωνίῳ, συντελέμενος καὶ αὐτὰς προσαγαγεῖν τῇ σῇ *ὁσιότητι. Anno Christi 431.

CAPVT XV.

Epistola Cælestini papæ ad Cyrillum.

Cælestinus dilecto fratri Cyrillo.

LITERÆ, quas sanctitas tua per filium nostrum Possidonium ad nostram mœstitiam misit, multa nos lætitia affecerunt; etsi interim gaudium quod in illis offerebatur, vicissitudine quadam cum dolore commutauerimus. Etenim dicta illius intuentes, anxiaque cogitatione pertractantes, qui prauis suis sermonibus Constantinopolitanam ec-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιε'.

Ἐπιστολὴ Κελεστίνου πρὸς Κύριλλον.

Τῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ Κυρίλλῳ Κελεστῖνος.

ΤΗ, ἡμετέρᾳ συγγνώσει τὰ διὰ τοῦ υἱοῦ ἡμῶν Ποσιδωνίου τοῦ διακόνου ἀποσταλέντα πρὸς τῆς σῆς ἁγιότητος γράμματα ἀπέδωκεν εὐθυμίαν, καὶ ἀντικαταλλαξάμεθα τὴν ἡδονὴ πρὸς τὴν λύπην. ἀποβλέποντες γὰρ καὶ ἐννοοῦντες, ἅπερ ἔφερεν ὁ πλὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ-

ANNO CHRISTI 431.

κλησίαν διεσταλμένας τῶ σομιλίας ταράττειν ὀπαδῶν, οὐ σμικρῶ κατ' αὐτὸ τὸ ψυχικὸ πεπληγμένοι πόνῳ, διαφόροις σκέψεων κένδοις βασανιζόμθα, ἐννοοῦντες * ὅπως βοηθῶν εἰς τὸ ἐμμένειν τῇ πίστ. ὡς δὲ τὸ ἡμετέραν διανοιαν εἰς τὰ παρὰ τῆς σῆς ἀδελφότητος γραφέντα μετεσκήναμεν, ὥφθη ἡμῖν διὰ τοῦ ἑτοιμοτάτη θεραπεία, δι' ἧς ἡ λοιμώδης νόσος ὑγιεινῷ φαρμάκῳ ἀπελαθείη· φημὶ δὴ τὴν καθαρᾶς πηγῆς ἔκροιαν, τὸ ἀπὸ τοῦ λόγου τῆς σῆς ἀγάπης ἐκρέουσαν, δι' οὗ πᾶσα * καθαιρεῖται ἡ ἰλὺς τοῦ κακῶς διαχεομένου ῥείθρου, καὶ πᾶσιν αὐοίγεται ὁ ζόφος τῆς δεούσης περὶ τὸ ἡμετέραν πίστιν εὐνοίας. ὥσπερ οὖν ἐκεῖνον εἰζόμθα καὶ μεμφόμθα, οὕτω τὴν σὴν ἀγιότητα, ὥσπερ προσῆσαν ἐν τοῖς ἰδίοις γράμμασι, τῇ τοῦ κυρίου ἀγάπῃ περιπλεκόμθα, * εἰδότες ὅτι σὺ καὶ τὸ αὐτὸ περὶ τοῦ δεσπότου φρονοῦμν. καὶ θαυμαστὸν οὐδέν, ⟨ὃν⟩ προνοητικώτατον τοῦ κυρίου ἱερέα ὑπὲρ τοῦ τῆς πίστεως ἔρωτος τοιαύτη διαμάχεσθαι ἀρετῇ, ὥστε τῇ ἀτόπῳ τῶν ἐναντίων τόλμῃ ἀντίστασθαι δυνάσθαι, καὶ τὸν αὐτῶ ἐμπεπυρισμένους τοιαύτας ὑποθήκαις βεβαιοῦν. ὥσπερ τοίνυν ἐκεῖνα ἡμῖν πικρὰ, οὕτω ταῦτα ὅσον ἡδέα· ὥσπερ ἐκεῖνα ἰλυώδη, οὕτω ταῦτα καθαρά. καὶ χαίρομν τοσαύτῃ ἐνεῖναι ὁρῶντες τῇ σῇ εὐλαβείᾳ ἐρρήγνυσιν, ὡς ἤδη σε νενικηκέναι τὰ ὑποδείγματα τῶν πρὸ σοῦ θεσπισαμένων, ζηλωμένων ἀεὶ καὶ αὐτῶν ἐκδίκων τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος. ἀληθῶς τε ἐπὶ σοὶ ἁρμόσει ἡ εὐαγγελικὴ μαρτυρία ἡ λέγουσα· ὁ ποιμὴν ὁ ἀγαθὸς τὴν ψυ-

* ὡς ἔστιν ἐγκαλεῖν βουλόμθα.

* καθαιρεῖται

* ἐρῶντες

cleſiam turbare nititur, non mediocriter animo ſauciati, diuerſis cogitationum ſtimulis agitamur; aſſidue id vnum mente verſantes, quo pacto fideles, vt in ſuſcepta ſemel fide conſtanter retinenda perſeuerent, adiuuare poſſimus: contra vero, cum ad ea cogitationem noſtram conuertimus, quæ dilectio tua ſcribit; præſens remedium, quo peſtifer ille morbus velut ſalutari quodam antidoto depelli poſſe videatur, ſeſe offert: loquor autem de puri fontis ſcaturigine, quæ magna vbertate ex dilectionis tuæ doctrina promanat; per quam quoque omnis illa fæx male currentis riuuli aufertur, omneſque ad certam veramque fidem inſtituuntur. Vt illum igitur notamus & incuſamus, ita tuam ſanctitatem veluti in propriis literis præſentem in Domino amplectimur, quandoquidem vnum idemque nos de Chriſto Domino noſtro ſentimus. Neque mirum ſane, prouidentiſſimum Chriſti ſacerdotem, fidei amore ac ſtudio incenſum, tanta virtute decertare, tum vt abſurdæ aduerſariorum temeritati obuiam eat, tum maxime vt curæ ſuæ concreditos eiuſmodi admonitionibus confirmare queat. Vt illa ergo nobis ſunt peracerba, ita hæc apprime dulcia. Rurſum vt illa ſunt lutulenta & immunda, ita hæc limpida & ſincera. Equidem vehementer gaudeo, tantum vigilantiæ ſtudium reuerentiæ tuæ adeſſe cernens, vt præclara maiorum exempla iam ſuperaſſe videare. nam & ipſi quoque acerrimi ſemper purioris dogmatis vindices extiterunt. Vere & apte euangelicum illud in te quadrare deprehenditur: *Bonus paſtor ponit ani-* Ioan. 10. v. 11.

mam ſuam pro ouibus ſuis. Verum enimuero vt tu bonus es paſtor, ita ille nec mercenarii etiam mali dignus eſt nomine ; quippe qui non ob id accuſatur, quod proprias oues deſeruerit (malorum mercenariorum inſtar,) ſed quod ipſemet eas diſſipare ac lacerare (vt ſæuus lupus) deprehendatur.

Quin & nos quoque, dilecte frater, nonnulla addituri eramus, niſi eadem omnia, quæ nos ſentimus ac tenemus, te itidem ſentire ac tenere perſpiceremus, & in fide tuenda fortiſſimum te propugnatorem eſſe exploratum haberemus. Nam quæcumque ſanctitas tua de hoc negotio perſcripſit, ea omnia Poſſidonius diaconus ordine nobis expoſuit. Omnes ſermonum illius technas retexiſti, fidemque ad eum modum corroboraſti, vt corda in Chriſtũ Deum noſtrum credentia, in alteram partem abduci non facile queant. Magnus ſane hic noſtræ fidei triumphus eſt, quod nimirum & noſtra tam valide probaueris, & his oppoſita per diuinarum ſcripturarum teſtimonia tam potenter expugnaueris. Ecquid tandem impiæ illius nouitatis amator faciet? quam in partem ſe vertet? Qui dum propriis affectibus ſeruire ſtudet, ſuique ipſius verius, quam Chriſti ſectator eſſe mauult, populum fidei ſuæ concreditum occulto prædicationis ſuæ veneno perdere voluiſſe clare deprehenditur: qui ſane & legere, & animo quoque recondere debebat, inanes quæſtiones, cuiuſmodi ſunt quæ ad fidei quidẽ integritatem nihil conducunt, ad animarum vero exitium plurimũ faciunt, vitãdas eſſe potius, quam ſtudioſe conſectandas. Interim

χλὼ αὐξ πίστιν ὑπὲρ τῶν ἰδίων προβάτων. Ἀλλ' ὥσπερ σὺ ποιμὴν ἀγαθὸς, οὕτως ἐκεῖνος οὐδὲ ὡς κακὸς μισθωτὸς καταγορεύεται ἄξιος· ὃς οὐ διὰ τοῦτο διαβάλλεται, ὡς τὰ ἑαυτοῦ καταλιπὼν πρόβατα, ἀλλ' ὅτι κυρέθη αὐτὸς διασπαράττων αὐτά. Ἀνευ Ἑλλην.

Προσθεῖναι δέ τινα καὶ ἡμεῖς ἐμέλλομεν, ἀγαπητὲ ἀδελφὲ, εἰ μὴ ἐωρῶμέν σε τὰ αὐτὰ φρονοῦντα πάντα, ἅπερ φρονοῦμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ σὺ τῇ βεβαιώσει τῆς πίστεως ἐδοκιμάζομέν σε ἔκδικον ἰσχυρότατον. ἀπεδόθη γὰρ ἡμῖν καὶ τάξιν πᾶσαν * διὰ τοῦ ὑποφήμου Ποσιδωνίου τοῦ διακόνου, ὅσα περὶ τούτου τοῦ πράγματος ἡ σὴ ἁγιότης γεγράφηκε. πάντα τὰ δίκτυα τῆς * δολίας προσομιλίας ἐγύμνωσας, καὶ οὔπω πίστιν ὠχύρωσας, ὡς μὴ δύνασθαι τινὰ καρδίαν τῶν τῷ Χριστῷ καὶ θεῷ ἡμῶν πιστευόντων εἰς ἕτερον ἑλκυσθῆναι μέρος. μέγας οὗτος ὅτι τῆς ἡμετέρας πίστεως θρίαμβος, τὸ ἀποδεῖξαι τὰ ἡμέτερα οὕτως ἰσχυρὰ, καὶ οὕτω νενικηκέναι τὰ ἐναντία διὰ τῶν θείων γραφῶν μαρτυρίας. Τί λοιπὸν διαπράξεται; ἢ ποῦ ἑαυτὸν ἐκεῖνος προτρέψει; ὃς γυμνόμενος ἐρασὴς ἀσεβοῦς νεωτερισμοῦ, ὡς ἐβούλετο, μᾶλλον τῆς ἑαυτοῦ σὺν οἰκείας δουλεύων ὠφθη ἑαυτῷ, ἢ τῷ Χριστῷ ὀξακολουθῶν, καὶ ἐμπεσὼν εἰς τὰ ἑαυτῷ δήμιον βλάψαι * ἠθέλησε τῷ τῆς ἰδίας προσομιλίας δηλητηρίῳ· δέον καὶ ἀναγνῶναι τοῦτο καὶ κατέχειν, ὅτι τὰ μάταια ζητήματα, καὶ μὴ προσκόπτοντα εἰς ὑγίειαν, ἀλλὰ χωροῦντα εἰς ψυχῶν ἀπώλειαν, φεύγειν μᾶλλον, ἢ ἐπιζητεῖν δεῖ. Ἀλλ' ὅμως

ANNO CHRISTI 431.

εἰς κρημνοὺς αὐτὸν * ἐπιχόμενον, μᾶλλον δὲ ἤδη ἐν αὐτῷ τῷ κρημνῷ, ὅθεν πεσεῖται, διάνοιαν, εἴ γε δυνάμεθα, ἀνακαλεῖσθαι ὀφείλομεν, μὴ τέως πίστιν αὐτῷ τῷ * βοηθεῖν πεπωθήκωμεν. ὁ Χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν, ᾧ ἐπάγεται ζήτησις περὶ τῆς ἰδίας γεννήσεως, ἐδίδαξεν ἡμᾶς κάμνειν ὑπὲρ παθάτου ἑνός, θέλων καὶ διὰ τῶν ἰδίων ὤμων ἀνακαλεῖσθαι, ὡς μὴ ἐκκέηται τῷ λύκῳ εἰς ἁρπαγήν. εἶτα ὁ διδάξας ἡμᾶς οὕτω δραμεῖν ὑπὲρ σωτηρίας παθάτου ἑνός, * πῶς ἄρα ἡμᾶς κάμνειν βούλεται ὑπὲρ αὐτῆς τῆς τῶν παθάτων ποιμνῆς; ὃς τῆς παροικείας ταύτης καὶ τῆς ἐπαγγέλματος ἐπιλελησμένος, αὐτὸς ἑαυτὸν εἰς ἅρπαγα λύκῳ * μετήλλαξεν, ἐπιθυμῶν ἀπολέσαι τῷ ἀγέλῃ, ἣν αὐτὸς ὤφειλε σωτηρῆσαι.

* πίστ

* μετέλλαξεν,

Τοῦτον οὖν ἡμεῖς ἀπὸ τῆς * παρεκκλείστου τῶν ἀνῶν ἀποκινῆσαι ὀφείλομεν, ἐὰν μὴ αὐτὸν, ὡς θέλομεν, * διορθωσώμεθα, εἰ ἔτι συγνώμης ἐλπὶς διορθωθησομένῳ δυνήσεται παρεκπεσεῖν. θέλομεν γὰρ ἵνα ὑποστρέψῃ καὶ ζήσῃ, εἰ μὴ αὐτὸς τῷ ζωῷ τῶν ἐμπεπιστευμένων ἑαυτῷ ἀπολέσῃ. εἰ δὲ ἦς φανερὰ ἀπόφασις κατ' αὐτοῦ ἐμμένουσα. ἐκκοπτέον γὰρ τὸ τοιοῦτον τραῦμα, δι' οὗ οὐχ ἓν μέλος βλάπτεται, ἀλλὰ παῦν τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας διαλύεσθαι. τί γὰρ ποιεῖ μετὰ τῶν ἀλλήλοις ὁμονοούντων, ὃς μόνος ἑαυτῷ φρονεῖν δοκῶν ἄρεσε, ἀπὸ τῆς ἡμετέρας διανοεῖ πίστεως; ὅθεν μενέτωσαν ἐν τῇ κοινωνίᾳ, οὓς αὐτὸς ἀπλέξοντας αὐτῷ

* παρεκκλείστου

* διορθωσώμεθα,

nostrarum partium est, vt illum in præcipitium proxime adductum, vel in ipso verius præcipitio, vnde eum prolabi necesse est, iam constitutum, si qua ratione poterimus, a lapsu prohibeamus; ne si opem non tulerimus, ipsum ad casum impulisse videamur. Sane Iesus Christus Dominus noster, cuius generatio in quæstionem adducitur, pro vna dumtaxat oue laborandum esse ostendit, dum eam, ne lupis discerpenda obiectaretur, propriis humeris impositam reportare dedignatus non fuit. Iam qui pro vnius ouiculæ salute adeo enixe laborandum esse docuit, quantum pro ipsomet pastore nos laborare cupit? Qui tamen pastor & nominis & professionis suæ oblitus, semetipsum in rapacem lupum transformauit, gregem quem seruare debuerat, modis omnibus disperdere connitens.

Hunc nos igitur ab ouilibus arcere oportet, nisi, vt optamus, ad bonam frugem sese receperit; si qua tamen huius rei spes adhuc reliqua est. Desideramus enim vt conuertatur & viuat; nisi concreditorum sibi vitam iamdudum ipse perdiderit. Quod si in pertinacia sua perstiterit, aperta mox condemnationis sententia in illum feretur. Etenim vulnus, quod non vnum aliquod membrum tãtum lædit, sed vniuersum ecclesiæ corpus consauciat, primo quoque tempore excindere oportet. Quid enim cum iis agat qui inter se consentiunt, qui se solum quæ optima sunt, sapere arbitratus, a nostra fide dissentit? Vniuersi proinde quos ille tamquã sibi obsistentes, a communione, vt putauit, semouit, in nostra

societate se permanere intelligant; ac sciat, seipsum communionem posthac nobiscum habere non posse, si doctrinæ apostolicæ aduersatus, peruersam hanc viam contumaciter vrgere perrexerit. Quamobrem nostræ sedis auctoritate adscita, nostraque vice & loco cum potestate vsus, eiusmodi non absque exquisita seueritate sententiam exequeris; nempe, vt nisi decem dierum interuallo ab huius nostræ admonitionis die numerandorum, nefariam doctrinam suam conceptis verbis anathematizet, eamque de Christi Dei nostri generatione fidem in posterum confessurum se spondeat, quam & Romana, & tuæ sanctitatis ecclesia, & vniuersa denique religio Christiana prædicat, illico sanctitas tua illi ecclesiæ prospiciat. Is vero modis omnibus se a nostro corpore segregatum esse intelligat; vt qui omnem medentium curam aspernatus, necnon instar pestiferi morbi per vniuersum ecclesiæ corpus insano modo grassatus, tam seipsum, quam ceteros omnes sibi commissos in extremum exitium præcipitare studuerit. Eadem hæc & ad sanctos quoque fratres & coepiscopos nostros Ioannem, Rufum, Iuuenalem & Flauianum perscripsimus; quo nostra, imo vero diuina Christi Domini nostri sententia pluribus de eo sit manifesta. Datæ III. Idus Augusti, Theodosio XIII. & Valentiniano III. Coss.

ἀπεκίνησε τῆς κοινωνίας. καὶ *γινωσκέτω, ὅτι αὐτὸς τῷ ἡμετέραν κοι- Anno Christi 431.
νωνίαν ἔχειν οὐ *δυνήσεται, ἐὰν σὺν *Variant.
ταύτῃ τῇ τῆς διαστροφῆς ὁδῷ παραμείνῃ, ἐναντιούμενος τῇ ἀποστολικῇ διδαχῇ. σωαφθείσης οὖν τοίνυν τῆς αὐθεντίας τῆς ἡμετέρου θρόνου, καὶ τῇ ἡμετέρᾳ τῆς τόπου διαδοχῇ ἐπ' ἐξουσίᾳ χρησαμένου, ταύτῃ ἐκβάσεις ἀκριβεῖ στερρότητι τῷ ἀποφάσει· ἵνα ἢ αὐτὸς δέκα ἡμερῶν ἀριθμουμένων ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ὑπομνήσεως ταύτης, τὰ κακὰ κηρύγματα ἃ αὖ *sacho- Ⓦ
ἐξεφώνησε ὁμολογίᾳ *ἀθετήσῃ, καὶ ἑαυ- *Variant.
τὸν διαβεβαιώσηται ταύτῃ καθ- *Variant.
ὁλου τῷ πίστει περὶ τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ ἡμῶν, ὡς καὶ ἡ Ρωμαίων καὶ ἡ τῆς σῆς ἁγιότητος ἐκκλησία, καὶ ἡ καθόλου *καθοσίωσις κατ- *Variant.
χεῖ· ἢ ἐὰν μὴ τοῦτο ποιήσῃ, δῆλος ἔσται *Variant.
*ἀλλότης ἐκείνης τῆς ἐκκλησίας *τῆς *Variant.
νοσησάσης, μάθῃ αὖ Ⓧ παντὶ δῆλον ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμετέρας σωματικῆς ἀποκινηθεὶς τυχαίνειν· ὃς οὔτε τῶν θεραπευόντων ἴασιν ἠθέλησε καταδέξασθαι, καὶ εἰς ἀπώλειαν αὐτοῦ, καὶ πάντων τῶν ἀπ' αὐτοῦ πεπληρωμένων, *ὅλα λοιμώδης *Variant.
νόσος ἠπείχθη δραμεῖν, διὰ παντὸς τοῦ τῆς ἐκκλησίας σώματος ἐλαυνόμενον. Τὰ ὅ αὐτὰ ἐγράψαμεν τοῖς σοῖς ἁγίοις ἀδελφοῖς καὶ συνεπισκόποις ἡμῶν Ἰωαννίῳ, Ῥουφίνῳ, Ἰουβεναλίῳ, καὶ Φλαβιανῷ· ἵνα φανερὰ ᾖ ἡ περὶ αὐτοῦ ἡμῶν, μᾶλλον δὲ ἡ τοῦ Χριστοῦ ἡμῶν θεία ἀπόφασις.

EPISTO-

ANNO CHRISTI 431.

CAPVT XVI.

Epistola Nestorii ad Cælestinum papam vrbis Romæ.

Ex cod. mſ. veteris editionis Latinæ Ephesini Concilii.

FRATERNAS nobis inuicem debemus collocutiones, vt *vna inter nos secundum obtinente concordia pugnaturi diabolum pacis inimicum. Quorsum hoc antelo-
quium? Iulianus quidam, & Florus, & Orontius, & Fabius, dicentes se occidentalium partium episcopos, sæpe & piissimum & prædicatissimum imperatorem adierunt, ac suas causas defleuerunt, tamquam orthodoxi temporibus orthodoxis persecutionem passi; sæpe eadem & apud nos lamentantes, ac sæpe reiecti, eadem facere non desierunt; sed insistunt per dies singulos, implentes aures omnium vocibus lacrymosis. His quidem ad eos sermonibus, quibus oportuit, vsi sumus, cum negotii eorum veram fidem nesciremus. Sed quoniam apertiore nobis de causis eorum notitia opus est, ne piissimus & Christianissimus imperator noster molestiam sæpe ab his sustineat; ne nos, ignorantes eorum causas, circa negotii defensionem diuidamur; dignare nobis notitiam de his largiri, ne vel quidam ignorando iustitiam veritatis, importuna miseratione conturbentur; vel canonicam indignationem beatitudinis tuæ, quæ contra eos pro sectis religionis forte probata est, aliud quiddam, quam hoc æsti-
ment. Nam sectarum nouitas* multum meretur defensionem a veris pastoribus. Vnde & nos non modicam corruptionem orthodoxiæ apud quosdam hic reperientes, & ira & lenitate circa ægros quotidie vtimur. Est enim ægritudo non parua, sed affinis putredinis Apollinaris & Arii. Dominicam enim in homine vnionem ad cuiusdam contemperationis confusionem passim commiscent, adeo vt & quidam apud nos clerici, quorum alii ex imperitia, alii ex hæretica fraude in se olim celata, quia plurima & apostolorum temporibus contigerunt, tamquam hæretici ægrotent, & aperte blasphement, Deum Verbum Patri homousion, tamquam originis initium de Christotoco Virgine sumpsisse; & cum templo suo ædificatus esset, &

*f. vnanimiter nobiscū obtinente concordia, impugnaturi

*f. nullā

carni conſepultus, eamdem dicunt poſt reſurrectionem commiſcuiſſe carnem; ſed in naturam tranſiiſſe deitatis (vt in compendio dicam) & deitatem vnigeniti, & ad originem coniunctæ carnis referunt, & commortificant carni. Carnem vero coniunctam deitati ad deitatem tranſiſſe blaſphemant in ipſo verbo deificationis; quod nihil eſt aliud, niſi vtrumque corrumpere. Sed & virginem Chriſtotocon auſi ſunt cum modo quodam Theotocon dicere. hanc enim Theotocon vocantes non perhorreſcunt, quod ſancti illi, & ſupra omnem prædicationem patres per Nicæam, nihil amplius de ſancta virgine dixiſſe leguntur, niſi quia Dominus noſter Ieſus Chriſtus incarnatus eſt ex Spiritu ſancto & Maria virgine. Et taceo ſcripturas, quæ vbique virginem matrem Chriſti, non Dei Verbi, & per angelos & per apoſtolos prædicarunt. Propter quæ quanta certamina ſuſtinuimus, æſtimo famam præcedentem docuiſſe beatitudinem tuam, hoc quoque attendentem, quod non fruſtra certauerimus; ſed emendati ſunt, gratia Domini, multi ex his qui peruerſi erant, *diſcedentes a nobis, quia * propria & pariunt homouſios natiuitas, cui viuere commiſſa eſt: illa in homine vnio creaturæ eſt humanitatis Dominicæ, Deo coniunctæ ex virgine per Spiritum. Si quis autem hoc nomen Theotocon propter natam humanitatem coniunctam Deo Verbo, non propter parentem proponet, dicimus quidem hoc vocabulum in ea quæ peperit, non eſſe conueniens. Oportet enim veram matrem de eadem eſſe eſſentia * ex ſe natum. Ferri tamen poteſt hoc vocabulum propter ipſam conſiderationem, & quod ſolum nominetur de virgine hoc verbum, propter inſeparabile templum Dei Verbi ex ipſa; non quia ipſa mater ſit Dei Verbi. nemo enim antiquiorem ſe parit. Hæc quidem exiſtimo præcedentem famam ſignificaſſe. Exponimus vero etiam nos quæ contigerunt. Rebus oſtendimus, quia fraterno animo negotium eorum, quos prædiximus, noſſe cupimus, non deſiderio curioſitatis importunæ, cum & noſtra narramus tamquam fratres fratribus, veritatem ſectarum nobis inuicem publicantes, vt ſit mihi principium literarum veriſſimum. Dixi enim cum has literas inciperem, quia fraternas nobis debemus inuicem collocutiones. Omnem quæ tecum eſt

Anno Christi 431.

ANNO CHRISTI 431. in Christo fraternitatem, ego & qui mecum sunt, salutamus.

CAPVT XVII.

Altera Nestorii epistola ad Cælestinum papam.

SÆPE scripsi beatitudini tuæ propter Iulianum, Orontium, & ceteros, qui sibi vsurpant episcopalem dignitatem, & creberrimam aditionem apud piissimum & prædicatissimum imperatorem faciunt, nosque concidunt frequentibus lamentationibus; tamquam temporibus orthodoxis de occidente proiecti. At hucusque scripta de his a tua veneratione non susscipimus: quæ si haberem, possem eis respondere, daremque compendiosum responsum luctibus eorum. nunc enim ab incertis dictis eorum non habet quis ad quod se conuertat, aliis hæreticos eos vocantibus, & ideo de occidentalibus partibus proiectos esse dicentibus; ipsis vero iurantibus calumniam se sustinuisse, & periculum pro orthodoxa fide ex subreptione perpessos. Quorum vtrum certum sit, nobis grauis est ignorantia. Nam condolere eis, si vere hæretici sunt, crimen est: & iterum non condolere, si calumniam sustinent, durum & impium est. Dignetur igitur amantissima Dei anima tua informare nos, qui ad vtrumque momentum hucusq; diuidimur, id est, & ad odium, & ad miserationem eorum. Doceri autem volumus quã de his sententiam teneamus. *defecimus enim eosdem viros per dies singulos dissimulãtes spe & expectatione beatitudinis tuæ. Non est enim, o venerandissime, sicut nosti, res vilis, discussio piæ sectæ; nec parua est probatio eorum, qui hoc agunt. Multus enim etiam nobis labor hic celebratur, dum elaboramus eruere sordidissimam impietatem pessimæ opinionis Apollinaris & Arii de ecclesia Dei. Nescio enim quemadmodum quidam de ecclesiasticis quamdam contemperationis imaginem deitate & humanitate vnigeniti accipientes, ægrotant ægritudine prædictorum hæreticorum, dum & corporis passiones audent superfundere deitati vnigeniti, & immutabilitatem deitatis ad naturam corporis transisse confingunt, & vtramque naturam, quæ

* *f.* detinemus

per coniunctionem ſummam & inconfuſam in vna perſona vnigeniti adoratur, contemperationis mutabilitate confundunt. Cæci, qui nec ſanctorum illorum patrum expoſitionem meminerunt, aperte ad eos reclamantes: Credimus in vnum Dominum Ieſum Chriſtum filium Dei, incarnatum ex Spiritu ſancto & Maria virgine. Hæc enim vox in nomine, quod ſignificat vtramque naturam, id eſt, Chriſtus eſt deitati patris homouſios; humanitas vero poſterioribus temporibus nata eſt ex ſancta virgine, quæ propter coniunctionem deitatis ab angelis & hominibus ſimul colitur. Eum ergo qui hic propter ſectarum prauitatem tot laboribus fatigatur, conſidero quid iterum pati neceſſe eſt, ſi negotium prædictorum virorum neſciat, timeatque nimis, ne additamentum hæreticorum per ignorantiam hic poſitus faciat. Vnde rogo, vt vndique ſtudioſum ſit ſanctæ animæ tuæ donare notitiam prædictorum virorum, maxime cum literarum ſequeſter fideliſſimus Valerius cubicularius poſſit beatitudini tuæ per ſe exponere moleſtias eorum. Omnem in Chriſto fraternitatem quæ tecum eſt, ego & qui mecum ſunt, plurimum ſalutamus.

ANNO CHRISTI 431.

Cum autem accepiſſet archiepiſcopus Romæ Cæleſtinus quaterniones expoſitionum ab ipſo Neſtorio per Antiochum, eaſque comperiſſet blaſphemiis eſſe refertas, ac certior præterea factus ab archiepiſcopo Cyrillo, Neſtorium nulla conſilia monitave accepiſſe, vt recta ſentiret, non contraria; ipſe ad eum Cæleſtinus ſcripſit excommunicationis epiſtolam, decimamque diem ei præfiniuit. hæc autem epiſtola eſt: Aliquantis diebus, &c.

Δεξάμενος δὲ ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ρώμης Κελεστῖνος τετράδας ἐξηγήσεων παρ' αὐτῷ Νεστορίου δι' Ἀντιόχου, ἐν αἷς εὗρεν αὐτὰς πεπληρωμένας βλασφημιῶν· ἔτι τε ἱστορηθεὶς ἐκ παρὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, ὡς μὴ καταδεχομένου τὰ αὐτῷ Νεστορίου τὰ τῆς συμβουλῆς ἢ παραινέσεως εἰς τὸ τὰ ὀρθὰ φρονεῖν, καὶ μὴ παύεσθαι, ἔγραψεν αὐτῷ καὶ αὐτὸς Κελεστῖνος ἀκοινώνητον ἐπιστολήν, ὁρίσας ἐν δέκα ἡμέραις θεσμίαν, ἥτις ἐστὶν αὕτη ἡ ἐπιστολή· Ἐφ' ἡμέρας τινὰς τῆς ζωῆς ἡμῶν, καὶ τὰ λοιπά.

ANNO CHRISTI 431.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιη'. CAPVT XVIII.

Ἐπιστολὴ Κελεστίνου πρὸς Νεστόριον. *Epistola Cælestini ad Nestorium.*

Τῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ Νεστορίῳ Κελεστῖνος. *Dilecto fratri Nestorio Cælestinus.*

ΕΦ' ἡμέρας τινὰς τῆς ζωῆς ἡμῶν, μὴ τὸ αἰσχος καὶ πολλάκις καταψηφισθὲν δόγμα Πελαγίου καὶ Κελεστίου, ἡ καθολικὴ πίστις εἰρήνευσεν, ὅπότε ἐκείνους μὴ τὸ ἑπομένων τῇ δόξῃ αὐτῶν ἥ τε αἰσθησις καὶ ἡ δύσις ἀκονήτῳ συμφωνούσης ἀποφάσεως ἔπληξεν. αὐτίκα ὁ τῆς ἁγίας μνήμης Ἀττικὸς, ὁ διδάσκαλος τῆς καθολικῆς πίστεως, καὶ ἀληθῶς τοῦ μακαρίου Ἰωάννου καὶ εἰς ταῦτα διάδοχος, οὕπως *ἐκεῖνος ἐδίωξεν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ βασιλέως, ὥστε αὐτοῖς μήτε τοῦ ἐκεῖ ἑστάναι ἄνεσιν συγχωρηθῆναι. ἔχειν ἡμᾶς μὴ τιὼ ἐκείνου ἔξοδον οὐχ ἡ τυχοῦσα φροντὶς ἐκδεχομένους, πότερον ὁ ἐκεῖνον *διαδεξάμενος εἴη αὐτῷ καὶ εἰς τὴν πίστιν διάδοχος, ὑπὲρ δυσχερές ὄντων ἐκτείνεσθαι τὰ καλά· πολλάκις γὰρ ἑαυτὰς ἀμοιβαδὸν αἱ εὐανλιότητες διαδέχονται. ἀλλ' ἐχόμεθα μετ' ἐκεῖνον μᾶλλον τὰ ἡμᾶς ταχέως καταλιπεῖν, ἅγιον Σισίνιον, δοκιμήσαντα ὑπό τε τῆς ἁπλότητος καὶ ἀκακότητος κοινωνὸν, αὐτιὼ τιὼ πίστιν, ὦ οὗρε, κηρύττοντα. ἀνεγνώκει δηλαδὴ ἡ ἁπλῆ ἐκείνη *ὑλάθεια, καὶ ὑλαθὴς ἀπλότης, δεῖν μᾶλλον φοβεῖσθαι, ἢ ἰδίας σωτέσεως βάθος ζητεῖν· καὶ ἀλλαχοῦ· μὴ δεῖν ἀνερευνᾶν τὰ βαθύτερα. καὶ πάλιν· εἴπε ἄλλο κηρύξειε καὶ νομοθετήσειε πρὸς ὃ ἐκηρύξαμεν, ἀνάθεμα ἔστω. ἀλλὰ καὶ τούτου ἐκ τοῦ κόσμου μεθισταμένου, ὡς ἡ ἡμετέρα φροντὶς ὑπὲ τοσοῦτον ἑαυτιὼ ὤξέτεινεν, ἐφ' ὅσον ὁ κύριος ἐπέ-

ALIQVANTIS diebus vitæ nostræ, post nefandum & sæpe damnatum dogma Pelagii atque Cælestii, catholica fides quietem habuit, quando eos cum suæ opinionis sequacibus, telis vnitæ sententiæ oriens occidensque percussit. Denique sanctæ recordationis Atticus, catholicæ magister fidei, & vere beati Ioannis etiam ad ista successor, eos ita persecutus est pro rege communi, vt iis nec standi quidem illic copia præstaretur. Mansit nos post eius exitum solicitudo vel maxima, cum successor ipsius vtrum etiam in eius fide succederet, quæreremus; quia difficile est continuari quæ bona sunt: nam sibi sæpe alternis vicibus aduersa succedunt. Habuimus tamen post hunc, a quo eramus continuo deferendi, sanctum Sisinium celebratũ simplicitate & sanctitate collegam, eam fidẽ quam inuenerat, prædicãtem. Legerat profecto simplex sanctitas, & sancta simplicitas, *timendum magis, quam alte sibi esse sapiendum*. & alibi: *Altiora sectanda non esse*. & iterum: *Si quis aliud prædicauerit, quam quod prædicauimus, anathema sit*. Hoc tamen exeunte de sæculo, cum se solicitudo nostra in tantum extenderet, in quantum ei Dominus noster

Rom. 11. v. 20. Eccl. 3. v. 22. Gal. 1. v. 8.

permisit; lætificauit animum nostrum venientium narratio nuntiorum, quam mox firmauit eorum, qui interfuerunt ordinationi tuæ, relatio collegarum; qui tibi testimonii tantum detulerunt, quantum ferri huic debuit, qui aliunde videbatur electus. Tanta enim ante opinione vixisti, vt tuis te aliena ciuitas inuideret: tanto nunc horrore vitaris, vt tui in aliis videant, qualiter fuerint liberati. Dudũ sumpsimus epistolas tuas, quibus in angusto nihil potuimus dare responsi. erat enim in Latinum sermo vertendus. quod cum, licet sero, facimus, sancti fratris & coepiscopi mei Cyrilli probatissimi sacerdotis per filium meũ Possidonium diaconum talia de te scripta suscepimus, quibus his qui de tua ordinatione retulerãt, periisse suum testimonium doleremus. Bonis enim principiis tuis malus (quantum videmus) successit euentus; bonis, inquam, principiis, quæ apud nos ita celebrata fuerant, vt responsum dantes ad relationem fratrum, nos faceremus participes gaudiorum. Sed considerantes nunc & querelam de te prædicti fratris, & interpretatas tandem epistolas tuas apertam blasphemiam continentes; illud nobis apostolicum vi-

Gal. 4. v. 20. demus esse dicendum: *Vellem mutare vocem meam, quia confundor in vobis.* quinimo mutaui, nisi de præcipitiis se reuocet impius disputator. *Necesse est enim, vt malum ex nobis ipsis*, sicut præcipitur, *auferamus.*

1. Cor. 5. v. 13.

πρεψεν, ἐχαροποίησεν ἡμᾶς πλὴν ψυχὴν ἡ διήγησις τῶν ἐρχομένων ἀγγέλων, ἣν δὴ θεὸς ἐβεβαίωσεν ἡ τῶν ἡμετέρων κοινωνῶν διαφορὰ τῶν προσηγορημένων τὴν σὴν χειροτονίαν· οἵ τινες τοσοῦτον σοι ἐμαρτύρησαν, ὅσον ἐχρῆν τῷ ἀλλαχόθεν ὑπολεχθέντι. μὴ τοσαύτης γὰρ ἦν τὸ πρότερον ὑπολήψεως ἔζησας, ὥστε ἢ ἐφθόνησε τοῖς σοῖς ἀλλοτρία πόλις· μὴ τοσαύτης δὲ νῦν ἀποπίας φθικτῷ σεαυτὸν προσκρούσας, ὡς σοὶ τοῖς σὺν ἄλλοτρίοις ὁρᾶν, ὅπως ἀπηλλάγησαν. πρὸ μὲν ἐδεξάμεθα τὰς σὰς ἐπιστολὰς, αἷς σὺ στενῶς ἐκ ἠδυνήθημεν ἀποκρίνασθαι· ἔδει γὰρ τὸν λόγον εἰς Ρωμαϊκὸν μεταβληθῆναι. ὅθεν ὡς βραδέως διὰ τὴν ἀνάγκην ἐποιοῦμεν, ἐδεξάμεθα τοιαῦτα περὶ σοῦ γράμματα τοῦ ἁγίου ἀδελφοῦ καὶ συνεπισκόπου μου Κυρίλλου, τοῦ δοκιμωτάτου ἱερέως, διὰ τοῦ υἱοῦ μου Ποσιδωνίου τοῦ διακόνου, δι' ὧν σφόδρα ἐλυπήθημεν ἀπολωλέναι τὸ περὶ σοῦ ἀνενεγκόντων τὴν μαρτυρίαν. καλὰς γὰρ σου τὰς ἀρχὰς κακὴ, ὡς ὁρῶμεν, ἀπόβασις διεδέξατο. καλὰς φημι ἀρχὰς, τὰς παρ' ἡμῖν οὕτω φημισθείσας, ὡς δεῖξαι ἡμᾶς ἐν τῇ ἀποκειμένῃ τῇ πρὸς τὴν ἀναφορὰν τῶν ἀδελφῶν, ὅπως ἦμεν κοινωνοὶ τῆς χαρᾶς. ἀλλὰ νῦν σύνοιδα τῷ τε περὶ σοῦ μέμψιν τοῦ προφημένου ἀδελφοῦ μου, καὶ τὰς σὰς ἀπιστολὰς ἑρμηνευθείσας, αἵ τινες φανερὰς ἔχουσι βλασφημίας, ὁρῶμεν ὅπ λεκτέον πρὸ ἡμῶν τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο· ἤθελον δὲ ἀλλάξαι μου τὴν φωνὴν, ὅπ καταισχύνομαι ἐν ὑμῖν. μᾶλλον δὲ ἤλλαξα, εἰ μὴ ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ διακαλέσαιτο ὁ ἀσεβὴς προσομιλητής. ἀνάγκη γὰρ ὄντων, ἵνα ἀφ' ἡμῶν ἄρωσιν τὸ κακὸν, ὥσπερ ἐκελεύσθημεν, * ἀποστῆσωμεν.

Anno Christi 431.

* ἀποστήσωμεν.

ANNO CHRISTI 431.

Ἀνέγνωμεν τοίνυν τὴν ὑπὲρ σοῦ ἐπιστολὴν τὸ ὕφος, καὶ τὰς βίβλους, τῷ μεγαλοπρεπεστάτου αὐδρὸς τῷ υἱοῦ ἡμῶν Ἀντιόχου ἀποδιδόντος, ἀπεδεξάμεθα δηπου ταύτας. *ἀνιχνευθεὶς μὲν ἡμῖν, καὶ οὐρεθεὶς, καὶ καταγνωθεὶς πολυλαλίᾳ τινὶ ἐξωλίσθανες, τάληθῆ τοῖς σκοτεινοῖς ἐκαλύπτων, καὶ πάλιν συγχέων ἑκάτερα, τῷ ὁμολογεῖν μὲν τὰ ἀρνητέα, ἐπιχρεῖν δὲ ἀρνεῖσθαι τὰ ὡμολογημένα. σὺ δὲ ταῖς σαῖς ἐπιστολαῖς φανερὰν ἀποφασιν οὐχ οὕτω περὶ τῆς ἡμετέρας πίστεως, ὡς περὶ σαυτοῦ ἐξηύρεσας, θέλων περὶ τοῦ θεοῦ λόγου ἄλλως κηρύξαι, ἥπερ ἡ πάντων πίστις ἔχει. ἰδοὺ τοίνυν εἰς οἵαν καλούμεθα ἀπόφασιν περὶ θεοῦ. ἰδοὺ οἷαί εἰσιν αἱ ἐπιεργασίαι τῆς σῶν καινοτήτων· ἀφ' οὗ ἀγνοούμενος μὲν ἐπελέχθης, γνωσθεὶς δὲ κατηγορήθης. λοιπὸν μὴ τοῦ τῆς ἐθνῶν διδασκάλου λεκτέον· τί γὰρ οὐ ζώμεθα ὡς χρὴ, ἐκ ἴσμεν. ἆρα οὐ ταῦτα τὰ ῥήματα ἐκείνῃ τῇ ἐκκλησίᾳ πρέπει, ἢ τις δεδοκιμασμένων σὺν αὐτῇ ἀνδρῶν καταφρόνησεν, ἀκολουθοῦσαι τῇ σῇ φήμῃ, οὐ τῇ γνώσει; ἢπατήσθω ἡ ὑποψία τὴν καλῶς περὶ θεοῦ πιστευσάντων. τίς γὰρ ἐντὸς τοσούτου μᾶλλον ἅρπαγα κεκρύφθαι λύκον νομίσαι; φωνὴ ἔστιν αὐτοῦ τοῦ ἀποστόλου, δεῖν μὴ αἱρέσεις εἶναι, ἵνα οἱ δεδοκιμασμένοι φανεροὶ ὦσιν. ἀνοιγέσθωσαν τὰς ἀκοάς, ὃ τοῦτον σὸν πρὸς Τιμόθεον μὴ Τίτον ἄκουε λόγους. τί ἄλλο κελεύει, ἢ ἵνα τὰς βεβήλους καινότητας τῶν φωνῶν ἀποστρέφωνται; ταῦτα γὰρ εἰς ἀσέβειαν προχωρεῖ, ἅπερ ἀεὶ ἀκαθάρτους μὴ τελεόλοις ποιεῖ. ὁ δὲ Τιμόθεον μὴ παρακεκληκέναι αὐτὸν φησιν, ἵνα τῇ Ἐφέσου παραμύθων, παραγείλῃ τισὶ, μή τις ἄλλο κηρύξῃ. πρὸς ὀφθαλμῶν μοί ἐστι τὰ ῥήματα Ιερε-

* ἀνιχνευθεὶς μὲν ἡμῖν, καὶ οὐρεθεὶς, καὶ καταγνωθεὶς πολυλαλίᾳ τινὶ ἐξωλίσθανες, τάληθῆ τοῖς σκοτεινοῖς ἐκαλύπτων,

Legimus ergo epistolarum tenorem, & eos libros quos illustri viro filio meo Antiocho reddente susceptimus. In his quidem a nobis inuestigatus, deprehensus & tentus es, quod multiloquio labebaris, dum vera inuoluis obscuris: rursus vtraque confundens, vel confiteris negata, vel niteris negare confessa. Sed in epistolis tuis apertam non tam de fide nostra, quam de te tulisti sententiam, volens de Deo Verbo aliter quam fides habet omnium disputare. Ecce nunc in quam de te vocamur sententiam, ecce quæ tuarum sunt beneficia nouitatum: postquam ignoratus electus es, cognitus accusaris. Iam nunc cum illo gentium doctore dicendum est: *Nam quid oremus, secundum quod oportet, nescimus.* Nonne hæc ecclesiæ illi verba conueniunt, quæ probatos sibi viros, non notitiam tuam, sed famam secuta, contempsit? Iam impositum est opinioni bene de te credentium. Quis enim intra ouile velut rapacem lupum putaret abscondi? Vox est eiusdem Apostoli, *oportere etiam hæreses esse, vt probati manifesti fiant.* Aperi aures tuas, & eius ad Timotheum & Titum dictos audito sermones. Quid his aliud præcipit, quam *vt nouitates vitent vocum profanas?* Ad impietatem quippe ista proficiunt, quæ semper spinas & tribulos intulerunt. Timotheum certe etiam rogasse se dicit, vt *Epheſi remanens denuntiaret quibusdam, ne quis aliter prædicaret.* Ante oculos mihi Ieremiæ pro-

Rom. 8. v. 26.

1. Cor. 11. v. 19.

1. Tim. 6. v. 20. Tit. 3.

1. Tim. 1. v. 3.

Ier. 5. v. 30.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

phetæ verba sunt: *Horribilia*, inquit, *facta sunt super terram: Prophetæ iniquitates prophetizãt*. Hæc, dicas volo, quasi ignota te transeunt, aut quasi nota contemnis? Si quasi ignota te transeunt, non sit pudori discere rectum, quando timori non fuit docere peruersum. Si quasi nota contemnis, intellige te inexcusabilem fore, cum a te cõmissi tibi talenti quæsierit ille rationem, qui per nos de hoc sancto fenore suum lucrum semper expectat. Aspice quæ pœna illum maneat, qui abscondit acceptum, qui integrum certe restituit quod accepit. Vnde euidenter aduerte, quod sit & quale periculum, nec hoc quod acceperis, reddidisse. An tu Domino nostro dicturus es: *Quos dedisti mihi, custodiui:* cum sic scindi in partes eius audiamus ecclesiam? Qua conscientia viuis, pene ab omnibus in hac ciuitate desertus? Optaueram eos tunc fuisse tam cautos, quam nunc sunt, cum sibi desiderant subueniri. Vnde tibi in has quæstiones verba dirigere, quæ sit blasphemum cogitasse? Vnde hæc in populos episcopo prædicare, quibus virginei partus reuerentia saucietur? Non debent veteris fidei puritatem blasphema in Deum verba turbare. Quis vnquam non dignus est anathemate iudicatus, vel adiiciens vel detrahens fidei? Plene etenim ac manifeste tradita ab apostolis nobis, nec augmentum nec imminutionem requirunt. Legimus in libris nostris non addi de-

Matth. 25.

Ioan. 17.

Apoc. 22. v. 18.

μίου τ῀ θεοῦ φήπου· φοβερὰ, φησὶν, ANNO CHRISTI 430.
ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς· ⟨ι⟩ θεοῦ πᾶσα
ἀδικία ἐν θεοῦ προφήταις. τοῦτο, εἰπέ
μοι, ὡς ἄγνωστά σε παρέρχεται, ἢ ὡς
ἐγνωσμένων καταφρονεῖς; εἰ μὲν ὡς
ἀγνωστά σε παρέρχεται, μὴ αἰδεσθῇς
μαθεῖν τὸ ὀρθὸν, ὡς ὅτε ἐφοβήθης
μαθεῖν τὸ διεστραμμένον, καὶ διδά-
ξαι. εἰ δὲ ὡς ἐγνωσμένων καταφρο-
νεῖς, νόει, ὅτι ἀναπολόγητά σοι ἔσται,
ὅταν ἀπὸ σοῦ τὸ ἐπιστραπέντος σοι
ταλάντου ⟨τ⟩ λόγον ἐκεῖνος ἐπι-
ζητήσῃ, ὃς δι' ἡμῶν ἀπὸ τούτου τοῦ ἁ-
γίου δανείσματος ἑαυτῷ κέρδος ἀεὶ
ἐκδέχεται. ὅρα, οἵα ζημία ἐκεῖ-
νῳ μὲν ⟨τ⟩ κρύψαντι ὁ εἰλή-
φει· * ἔπειτα μὲν ⟨τ⟩ μὴ ὁλόκλη- * Alias
ρον ἀποκαταστήσαντι, ὅπερ εἰλήφει. ὅσῳ ἐπὶ
φανερὸς πρόσεχε, ὅσος καὶ οἷος ἐ
κίνδυνος, μηδὲ ὅπερ ἔλαβες, ἀπο-
διδόναι. ἆρα σὺ τῷ δεσπότῃ ἡμῶν
ἐρεῖς· οὓς δέδωκάς μοι, ἐφύλαξα·
ὁπότε οὕτως ἀκούομεν σφάζεσθαι καὶ
ῥάζεσθαι πρὸ ἐκκλησίας αὐτῆς; μᾶ
οἵας σωτηρίσεως ζῆς, ὄφελον ἀπὸ
πάντων σὺ ταύτῃ τῇ πόλει καταλει-
φθείς; νυνὶ μὲν αὐτὸν τότε μᾶλ-
λον ἐγκρυπτάσσεσθαι ἀσφαλεῖς, ἢ νῦν εἰσιν,
ὅτε ἑαυτοῖς ἐπιζητοῦσι βοηθεῖν. πό-
θεν σοι εἰς τοιαῦτα ζητήματα ἰθυνεῖν
λόγους, ἅπερ σὺ νοεῖν βλάσφημον; ἐ
πόθεν ἐπισκόπῳ εἰς δήμους ταῦτα
κηρύττειν, δι' ὧν τὸ σέβας τῆς θεο-
σεβικοῦ τόκου ὑπερώσκεται; ἐκ ὀφεί-
λοισι τῆς ἀρχαίας πίστεως τοῖς κα-
θαρόπλα βλάσφημοι εἰς ⟨θ⟩ θεὸν λό-
γοι διαφερόντως. ὡς πώποτε ἐκ ἄξι⟨ο⟩ τῆς ἀναθεματισθείσης ἐκεῖνα, ἢ
ἀφαιρῶν τι, ἢ προσιδεὶς τῇ πίστει; τὰ γὰρ μεταξὺ καὶ φανερῶς παραδεδο-
μένα ἡμῖν παρὰ τῶν ἀποστόλων, οὔτε προσθείκω, οὔτε μείωσιν ὑπδέχε-
ται. ἀνέγνωμεν γὰρ ἐν ταῖς βίβλοις ἡμῶν, μήτε προσθεῖναι δεῖν, μή-

π

ANNO CHRISTI 431.

τε ἀφαιρεῖν. μείζιση γὰρ ἡ τῶ πρόσθεντα, καὶ τ' ἀφαιρουῦντα ζημωεία δεσμεῖ. ὅθεν καυτῆρα καὶ σίδηρον ἑτοιμάζομεν, ἐπειδήπερ ἑτέρως ἐκ ἔστι καταπλητέα τὰ τραύματα, ἀπερ ὕστερον ἀποκοπῆς ἄξια. ἴσμεν γὰρ τὰ μέγιστα ἑλαφρώματα μὴ μείζονος ἀεὶ πόνου περιπθόμενα. ἀλλὰ μεταξὺ πολλῶν, ἅπερ πρὸς θεὸν ἀσεβῶς κηρυττόμενα, ἡ * καθόλου ἀπωθεῖται ἐκκλησία, κλαίομεν μάλιστα τὸ, ταῦτα τὰ ῥήματα παρὰ θεοῦ ἀπῆρται ἀπὸ τ' * συμβόλου, ἅπερ ἡμῖν πάσης ζωῆς καὶ σωτηρίας ἐπαγγέλλεται τ' ἐλπίδα. ὅπερ διὰ τί γίνεται, λελοδόσιν αἱ ἐπιστολαί σου, πρὸς ὧν οὐδεμία ἀμφιβολία ἔστιν· ὑπὲρ ταύτας αὐτὸς ἀπέστελας, ἃς ἐκ ἠβουλόμεθα ἐληλυθέναι εἰς ἡμετέρας χεῖρας, μὴ ἀναγκαζώμεθα δικάσαι πρὸς τὸ εἶδος τῦ πλικούτου μύσους. πασῶν τῶν διαλέξεών σου τὰς ὁδοὺς ὁ βραχὺς ἐκείνων πρὸς ἔκλεισε λόγος. ἤπλωσας σεαυτὸν πλατύτερον, καὶ πολλαῖς περιτροφαῖς περιῆλθες· ὀψὲ δὲ ὅμως διὰ διαφόρων ὁδῶν εἰς τὴν ἀσεβῆ ὁρον ἔφθασας. ἴσμεν τί ἐκεῖνος διέταξεν, ὁ κελεύσας φεύγειν τὰς ἔριδας καὶ τὰς μάχας τὰς πρὸς τῦ νόμου· εἰσὶ γάρ, φησὶν, ἄχρηστοι καὶ μάταιαι. ὅπερ τίνων ἄχρηστον καὶ μάταιον κρίνεται, οὐδεὶς ἀμφιβάλλει μακρὰν εἶναι ὠφελείας. συγχαίρω ἐκ καὶ ὁ ἀδελφὸς Κύριλλος ἤδη σε διὰ δευτέρων ἐπιστολῶν μεθοδεύεσθαι φησι, * θέλων σε τῦτο * ποιεῖν, ὅπως μὴ πρὸ τῶ πρώτου καὶ δευτέραν ἐκείνου, καὶ ταύτην τὴν ἡμετέραν ὑπόμνησιν, ὡς δῆλόν ἐστιν εἶναι τέλος λοιπὸν, παντελῶς ἀπὸ τῆς τῦ σωτῆρίου ἡμῶν, καὶ τῆς τῶν χριστιανῶν σωτηρίου ἀποκλείσθης, ἐὰν μὴ θᾶττον τὰ κακῶς εἰρημένα ὑπὸ θεοῦ, διορθωθῇ· ἐὰν μὴ εἰς ταύτην τὴν ὁδὸν ἐπανέλθῃς, ἵνα ἑαυτὸν ὁ Χριστὸς ἔναι

bere, non detrahi. Magna quidem & addentem & detrahentem pœna constringit. Vnde cauterium paramus & ferrum, quia vltra non erunt fouenda vulnera, quæ merentur abscindi. Scimus certe, maiora vitia maiore semper dolore sanari. Inter multa quæ a te impie prædicata, vniuersalis recusat ecclesia, symbolo ab apostolis tradito plangimus hæc verba fuisse sublata, quæ nobis totius spem vitæ salutisque promittunt. Quod quare fiat, loquuntur epistolæ tuæ, de quibus nulla dubitatio est, quia eas ipse misisti: quas in manus nostras nolueramus venire, ne de tãti cogeremur sceleris genere iudicare. Omnium disputationum tuarum vias breuis earum sermo concluſit. Extendisti te latius, multis anfractibus circumisti: sero tamen diuerso itinere peruenisti ad impium constitutum. Scimus quid ille cauerit, qui præcepit contentiones & pugnas legis esse vitandas: *Sunt enim*, inquit, *inutiles & vanæ*. Quod igitur vanum & inutile iudicatur, nemo dubitat minime profuturum. Itaque quamuis & iam frater Cyrillus secundis te epistolis suis asserat esse conuentum, intelligas volo, post primam & secundam illius & hanc correptionem nostram, quam cõstat esse iam tertiam, ab vniuersitate collegii & conuentu Christianorum te prorsus esse seiunctum, nisi mox quæ male dicta sunt corrigantur, nisi in eam viam redeas, quam se Christus esse testatus est, ut sis ipse via, veritas & vita. Quod si non feceris, nihil nobis cum tua communione erit. Tit. 3. v. 9.

ſtatur. Male in hunc arma deſperatione mouiſti, qui te ſuper familiam ſuam, velut fidelem prudentemque ſeruum permiſerat ante conſtitui. Periit tibi huius vice officii beatitudo promiſſa: quia non ſolum non das cibum in tempore, verum etiam veneno interficis, quos ille ſuo ſanguine & ſua morte quæſiuit. Venenum namq; eſt ſub tuis labiis, quæ maledictionis & amaritudinis plena videmus; cum cõtra eum qui ſuauis eſt, niteris diſputare. Vbi eſt diligentia paſtoralis? *Paſtor bonus animam ſuam ponit pro ouibus ſuis: mercenarius vero eſt, qui eas lupis dimittit & tradit.* Quid hic tu paſtor acturus es, qui Dominicum gregem pro lupis ipſe diſpergis? Ad quænam grex Dominicus ſepta confugiet, ſi intra ouilia eccleſiæ ſauciatur? qua futurus eſt tuitione defenſus, qui te patitur pro cuſtode raptorem? *Et alias,* inquit Dominus, *habeo oues, quæ non ſunt ex hoc ouili; & illas oportet me adducere.* Ille alias ſe promittit adducere, tibi pereunt quas habebas. tametſi quidem certũ ſit, quoties iſta contingunt, non oues paſtoribus, ſed magis ouibus perire paſtores. *Et vocem meam,* inquit, *audient.* Quare? *Vt fiat vnus grex, vnus paſtor.* Ad illius vocem vnus fit grex, ad tuã vero aut inficitur, aut fugatur. Durum eſt, vt in te de actibus apoſtolorum beati Pauli verba conueniant: *Ego,* inquit, *ſcio, quia intrabunt poſt diſceſſum meum lupi*

Matth.24. v.45.

Pſal.13.

Ioan.10. v.11.

Ibid.16.

Act.10. v.29.

μαρτύρεται. κακῶς κῆ τούτου ὅπλα κατ' ἀνελπισίαν ἐκίνησας, ὃς ἐπαύξω σε τ οἰκετῶν αὐξ, ὡς πιστὸν ☪ σωτὸν δοῦλον ἐπέτρεψε πρότερον καθεστῆναι. ἀπώλετό σοι ἡ ὑπὲρ τ τοιαύτης ὑπηρεσίας ἐπαγγελθεῖσα μακαριότης. ὃ γὰρ μόνον ζημιοῖ ὁ πρέχλς σὺ κερδος, ἀλλὰ κῆ θηλυτηρίῳ αὐαιρεῖς, οὓς ἐκεῖνος τῷ ἰδίῳ αἵματι καὶ τῷ ἰδίῳ θανάτῳ ἐκέρδανε. θηλυτήριον γὰρ ὑπὸ τοῖς σοῖς χείλεσίν εἰσι ταῦτα, ἅπερ κατάρας κῆ πικρότητος μεστὰ καθορῶμεν, ὁπότε κῆ τὲ ὄντος ἡδέος ὀπιχρεῖς διαλέγεσθαι. ποῦ ὅτιν ἡ ποιμενικὴ ἐπιμέλεια; ποιμὴν ἀγαθὸς τ ψυχὴν αὐτὲ τίθησιν ὑπὲρ τ ἰδίων προβάτων· μισθωτὸς δέ ὅτιν, ὃς ταῦτα τοῖς λύκοις καταλιμπάνει, κῆ πραδίδωσι. εἰ γὰρ σύ, ὦ ποιμήν, ἐνταῦθα προέξῃς, ὅπου τ δεσποτικὴν ἀγέλην αὐτὴ λύκων αὐτὸς διασπαράξῃς; εἰς ποίους λοιπὸν φραγμοὺς ἡ δεσποτικὴ ἀγέλη καταφυγεῖν δύνατ, εἰ ἐν τοῖς τ ἐκκλησιαστικῶν προβόλοις λυτρώσκεται; ἢ ποία πραφυλακὴ ἀσφαλὴς ἔσται, ὁπόταν τὰ φύλακι αὐτὴ φύλακος ἅρπαγα; καὶ ἄλλα, φησὶν ὁ κύριος, ἔχω προβατα, ἅπερ οὐκ ἔστιν ἀπὸ τούτου τ προβατεώνος, κἀκεῖνα δεῖ με ἀγαγεῖν. ἐκεῖνος ἄλλα ἐπαγγέλλεται ἀγαγεῖν, σὺ δὲ *ἅπερ εἶχεν, ἀπολλύεις. εἰ κῆ τὰ μάλιστα φανερόν ὅτιν, ὁσάκις ταῦτα συμβαίνει, οὐ τὰ προβατα τοῖς ποιμέσιν, ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς προβάτοις τοὺ ποιμένας ἀπόλλυσθαι. καὶ τὴν φωνὴν μου, φησὶν, ἀκούσονται. διὰ τί; ἵνα γένηται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν. πρὸς τὴν ἐκείνου φωνὴν μία ποίμνη γίνεται, πρὸς δὲ τὴν σὴν βλάπτεται, ἢ φυγαδεύεται. σκληρόν ὅτιν, ἵνα ἐπὶ σοὶ ἁρμόσῃ τὰ ῥήματα τ μακαρίου Παύλου, ἀπὸ τ προέξεων τ ἀποστόλων· ἐγὼ, φησὶν, οἶδα, ὅτι εἰσελεύσονται μετ τὴν ἐμὴν ἀναχώρησιν λύκοι βαρεῖς καθ' ὑμᾶς,

Anno Christi 431.

ANNO CHRISTI 431.

μὴ φεδόμενοι τῆς ἀληθείας. ἀφ' ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνθρωποι λαλοῦντες διεστραμμένα, ἵνα ἀπάγωσι τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν. παῦτα ἠβουλόμεθα παρὰ σοῦ ἄλλοις, ἢ σοι εἰρῆσθαι· διδακτέα γὰρ ἦν παρὰ σοῦ, οὐ μαθητέα σοι, ἅπερ λέγομεν. τίς γὰρ φέρει διδάσκεσθαι ἐπίσκοπον, ὅπως ὀφείλει χριστιανὸς εἶναι; ἐπιμελῶς προσέχε, εἰς οἷόν αἵρεσιν κέκλησαι· προκαλῇ, διαβάλλῃ, κατηγορῇ. τί τούτων ἱερεῖ πρέπει; σκληροῖς σκληρὰ ὑποκεῖσθαι.* ἢ τίς ἔρα ἐστὶν ἄμωμα λόγοις ὑμωρεῖσθαι τὰ βλάσφημα. ἢ ὑπολαμβάνεις, ὅτι σου φεισόμεθα ἡμεῖς, ὁπότε σαυτῆς ψυχῆς αὐτὸς οὐ φείδῃ; ὃς πάντας θέλεις σοῦ φθάσαντας, καὶ σοῦ προόντας, καὶ σοῦ μέλλοντας ἀφαιρεῖσθαι τὴν ὑπερβολὴν σωτηρίας. διώκω σιλανόν σοῦ ἐχθροὺς τοὺς καλοῦ θεράποντου μου, ὡς δοῦλος πιστός· ὁπότε φησὶν ὁ προφήτης, τελείῳ μίσει τοὺτους μισεῖν. ὑπομιμνήσκομαι πάλιν ἄλλου λαλοῦντος, ἵνα μὴ φείσωμαι. τίνι ἐγὼ σὺ ταῦθα προφέρω; τίνι ὑμῶν φυλάξω, ὁπότε ἔστο ὀφθῆναι προκόμμον, ἵνα μοι δρεπῇ ἡ ἀπάσης ἐλπίδος ὑποθεσις; αὐτῷ τῷ κυρίου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ῥήματά εἰσιν, οἷς φησι, μὴ πατέρα, μὴ μητέρα, μὴ τέκνα, μή τινα συγγένειαν ὀφείλειν αὐτῷ προτιμᾶσθαι. ἔστι γὰρ πολλάκις τοιαύτη εὐσέβεια, ἀφ' ἧς ἀσέβεια πίπτεται· ὅτε νικώσης τῆς κατὰ σάρκα διαθέσεως, ἐκείνης τῆς ἀγάπης, ἥτις ἐστὶν ὁ θεός, ἡ σωματικὴ ἀγάπη προκρίνεται, δι' ἣν πολλάκις ἡμῶν μὴ τινας. ἀλλ' ὅτε κατ' ἐκείνου ἐστὶν, ὃς ἐστὶν αὐτὴ ἡ ἀγάπη, ἀναίσχυντον λοιπὸν κἀκείνας τὰς ἐννοίας ἐκβάλλεσθαι, ὧν ὁ ἀρχηγὸς εἰς δίκην καλεῖται. ἐξυπνίσθητι ὀφθέ ποτε· οὐ γὰρ λεκτέον ταῦτας ἐξηγορήσεις, ἃς ὑπονέμεις οὐ τῇ φυ-

*ἄνεις

graues in vos, non parcentes gregi: & ex vobisipsis exurgent homines loquentes peruersa, vt abducant discipulos post se. Hæc a te aliis, quam dicta tibi vellemus. docenda enim tibi fuerant, non discenda quæ dicimus. Nam quis ferat, doceri episcopum qualiter debeat esse Christianus? Diligenter aspice, in quam conditionem voceris: incesseris, argueris, accusaris. Quid horum conuenit sacerdoti? Duris dura responsio: si tamen vicissitudo est, verbis blasphemum vindicare. An tibi a nobis existimas esse parcendum, cum animæ tuæ ita ipse non parcas, vt omnibus velis & præteritis & præsentibus & futuris beneficium salutis auferre? Persequar plane boni Domini mei fidelis seruus inimicos, cum propheta asserat, odio eos se odisse perfecto. Moneor rursus altero loquente, ne parcam. Quem hic ego respiciã? cui honoris aliquid reseruem, quando agitur, vt mihi totius spei meæ causa tollatur? Ipsius in euangelio Domini verba sunt, quibus ait, non sibi patrem, non matrem, non filios, non aliquã necessitudinẽ debere præponi. Etenim talis frequenter est pietas, ex qua nascitur impietas; cum vincẽte carnis affectu, caritati illi quæ Deus est, caritas præponitur corporalis, cuius intuitu aliquibus sæpe deferimus. At vbi in eum tenditur, qui est ipsa dilectio, necesse est nec illa seruentur, quorum auctor vocatur in causam. Expergiscere tandem: quia non sunt istæ dicendæ vigiliæ, quas non exhi-

Psal.138.v.22. *Deut.7. & 13.*

Matth.10. v.37.

1.Ioan.4. v.16.

bes custodiæ, sed rapinæ. Dormire te velimus in hoc quod prædicas, & vigilare in hoc quod impugnas. Quid dico? Leuius certe ferremus, si in vtroque dormires. Nemo tibi perditus esset, nemo quæsitus: nullo animarum dispendio mœreret ecclesia, nullo compendio lætaretur. satius ei esset, si hanc sponso suo ita vt acceperas, resignares. Sed quid multis immoror, loquente architecto Paulo? frustra per te superædificatum aliquid quæro, in quo nõ inuenio fundamentum. Audio vim maximam sustinere clericos catholice sentientes, quibus nos communicamus, ita vt his etiam ciuitas interdicta dicatur. Lætamur eos præmium confessionis acquirere; sed dolemus quod episcopo persequente. Beatus apostolus Paulus persecutorem in prædicatorem mutauit: nefas est maximum, prædicatorem in persecutorem mutatum. Digere in numerum retro hæreticos, qui huiusmodi quæstiones ecclesiæ intulerunt. quis vnquam de hoc certamine victor reuertit? Habes certe tuæ ciuitatis exemplum. Paulus ciuis Samosatenus occupata ecclesia Antiochiæ, cum aliqua prædicaret, collegit suorũ seminum messem. Reliquos inuentores malorum, ecclesiis occupatis, sententiæ censura semper non dispar eiecit. Hos quoque hæreticos, de quibus nos, velut eorum quæ gesta sunt, nescius consulere voluisti, sedibus suis, iniusta dicentes, expulit iusta damnatio. Quos illic inuenisse requiem, non putamus esse mirandum. Inuenerunt enim impiam prædicationem, cu-

1. Cor. 3.

λακῇ, ἀλλὰ τῇ ἁρπαγῇ. ἠβουλόμθα σε ἐν τούτῳ, ὦ κηρύττῃς, κοιμᾶσθαι, καὶ ἐγρηγορέναι καθ' ἃ πολεμεῖς. τί γὰρ λέγω; φορητότερον ἦν ἂν ἡμῖν, εἰ ἐκοιμῶ εἰς ἑκάτερον. οὐδένα ἀπώλυες, οὐδένα ἐκέρδαινες, οὐδεμιᾶ ζημίᾳ ψυχῶν ἡ ἐκκλησία ἐσύναζεν, οὐδενὶ κέρδει ἔχαιρεν. ἤρκει αὐτῇ εἰ τῷ ἰδίῳ νυμφίῳ αὐτὴν ὡσπερ παρθένον παραστήσῃς, καὶ παρεδίδους. ἀλλὰ τί πολλοῖς ἐμβαρυνῶ; λέγοντος τοῦ ἀρχιτέκτονος Παύλου; μάτην διὰ σοῦ ἐπικοδομεῖταί τι ζητῶ, οὐ γὰρ οὐχ ὁρῶ θεμέλιον. ἀκούω βίᾳ ὑπομένειν σοὺς κληρικοὺς μεγίστῃ, σοὺς καθολικῶς φρονοῦντας, οἷς ἡμεῖς κοινωνοῦμεν, ὡς λέγεται αὐτοῖς καὶ τῆς πόλεως ἀποκεκλεῖσθαι. χαίρομεν, ὅτι τὸ ἔπαθλον τῆς ὁμολογίας οὐκ ἐστέρησαν· ἀλλὰ λυπούμθα, ὅτι ἐπίσκοπος ὁ διώκων. ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος ἀπὸ διώκτου εἰς κήρυκα μετηλλάγη· νῦν δέ, μέγιστον ἀσέβημα, εἰς διώκτην ἀπὸ κήρυκος μετηλλάχθαι. ἀεὶ θμεῖ τοῖς παλαιρέτοις, οἵ τινες ἑαυτοὺς ζητήσῃς τῆς ἐκκλησίας ἐπήνεγκαν. τίς πώποτε ἀπὸ ἑαυτοῦ ἔρεσθος νικήσας ἀνεχώρησεν; ἐκ τῆς ὑποδέγματος τῆς πόλεως τῆσδε. Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς ἔπιθας τὴν Ἀντιοχέων ἐκκλησίας, ὡς ἵνα ἐκήρυττε, συνῆξε τὰ ἰδίων σπερμάτων τὸ θέρος. σοὺς λοιποὺς τῶν κακῶν εὑρετὰς καθαιρόντας τῶν ἐκκλησιῶν, ἀεὶ ἡ αὐτὴ στερρότης τῆς ἀποφάσεως κατεβάλλετο. ἀλλὰ καὶ τούτοις σοὺς αἱρετικοὺς, θεὶ ὧν ἡμᾶς, ὡς τὰ κατ' αὐσοὺς ἀγνοοῦν, ἠθέλησας ἐρωτῆσαι, ὑπὲρ ἰδίων θεόντων ὡς ἄδικα λαλουῦντας καθαίρεσιν δικαίᾳ ἀθέωσεν· οἷς ἐκεῖ εὑρηκέναι ἀνάπαυσιν οὐ θαυμάζομεν. εὑρήκασι γὰρ ἀσεβὲς κήρυγμα, ὅτε σὺ

Anno Christi 425.

ANNO CHRISTI 431.

συκρίσῃ ἑαυτὸν ἐνόμισεν ἀνθυπάτοις. εἰ ταῦτα ὑπὲρ ἡ δύναμις ἐλάττονος ἀπήτησεν, οὐ δυνάμεθα σιωπᾷν ὅπερ θαυμάζομεν. δύνῃ ωμεν ὅπως καλῶς πιστεύεις περὶ τοῦ Χριστοῦ γνώσιν ἁμαρτίας, καὶ ὅπως αὐτῷ τὴν φύσιν δικαίως ἐνοχεύεις ἐξ ἧς καταγρεως· καὶ *τοῦτο δικαίως ἀποδοῦναι τὸ χρέος, ὃς ἀπὸ τοῦ γένους τοῦ χρεώστου κατάγεται. Εἰ μὴ θεοποιοῦσιν οἱ καλακριθέντες, ὅτι ταῦτα ἠρνήσαντο; οὐδέποτε ἀνυπόπτως τὰ ἐναντία ἑαυτοῖς συμφωνεῖ. ἀλλὰ μᾶλλον ἐξεβάλλοντο, εἰ καὶ οἱ ὁμοίως ἀπήρεσκον. ὅμως διὰ τί τὰ κατ' ἐκείνων πεπραγμένα *ζητεῖται, ὁπότε δῆλόν ἐστιν, ὅτι ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς ἦρξατο τότε ἐπισκόπου τοῦ καθολικοῦ Ἀττικοῦ τὰ ἐπομνήματα ἀπεστάλη; διὰ τί μὴ ὁ τῆς ἁγίας μνήμης Σισίνιος ἐζήτησε; δηλαδὴ ὅτι ἐδοκίμασεν αὐτοὺς πρὸ τοῦ πεφηνασμένους δικαίως καλακεκρίσθαι. κλαιέτωσαν οἱ ἄθλιοι ἐκπεπτωκότες τῆς αἰωνίου ἐλπίδος, οἵτινες εἰς *μόνιμον τὴν κοινωνίαν διὰ μετανοίας βοηθεῖσθαι ἠδύναντο. ἰδοὺ ἥρξω μαθεῖν πρὸ αὐτῶν, εἴ τι πρέπον ἠγώνησας. ἀλλὰ τὸν σὸν πραῦμα μᾶλλον ἢ τὸ ἄλλων καθολικῇ καὶ ἐπιλαχνομένῃ ἐπισκέψει θεράπευε, ὅτι ἡρμοσμένως λέγομεν· ἰατρὲ θεράπευε σεαυτόν, ὁ βοηθεῖν ἄλλοις σκεπόμενος. ἡ ποιότης τῆς νόσου τῆς σῆς οὔτε ὑπιδέχεται, οὔτε ὑπερίστησι δοθῆναι ἀνακωχήν. τῆς ἱερέως τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας τὴν πίστιν ἐγνώκαμεν, καὶ ἔχομεν δεδοκιμασμένην. καὶ σὺ δέ γε αὖθις ὑπομνησθεὶς, τὰ αὐτὰ ἡμῖν πάλιν φρόνησον, εἰ μετ' ἡμῶν θέλεις εἶναι, ὦ ἀδελφέ. εἰ δέδοται ἄρα σοι σωφέσις, παίντων καταγνοὺς, ὧν ἄρχει τῆς παρόντος ἐφρόνησας, οὕτως ταῦτα, ὡς θέλομεν, κήρυσσε, ἅπερ αὐτὸν κηρύσσοντα καθορᾷς. ἡμεῖς γὰρ πρὸ τοῦ πρέπον,

ius comparatione se æstiment innocentes. Hoc loco, quia opportunitas sermonis exposcit, tacere non possumus, quod stupemus. Legimus quam bene teneas originale peccatum, qualiter ipsam naturam asseris debitricem, & eum debitum merito reddere, qui descendit de genere debitoris. Quid tecum faciunt qui sunt hæc negando damnati? Nunquam sine suspicione, ea quæ sibi sunt aduersa, conueniunt. Eiicerentur denique, si tibi quoque similiter displicerent. Cur tamen ea quæ in hos tunc sunt acta, quæruntur, cum certum sit, illinc ad nos a catholico tunc antistite Attico gesta directa? Cur non sanctæ memoriæ Sisinius ista quæsiuit? quia vtique sub decessore suo probauerat eos iure damnatos. Defleant infelices, spe se hominum fuisse deceptos; quibus iam potuit propter communionem sola pœnitentia subuenire. Ecce scire de his incipis, si qua ante nesciuisti. Causam tuam magis modo, quam aliorum, catholica & festina deliberatione curato; quia conuenienter dicimus: *Medice, cura te ipsum, qui aliis desideras subuenire.* Luc. 4. Ægritudinis tuæ qualitas non recipit, aut præstari permittit inducias. Alexandrinæ ecclesiæ sacerdotis fidem & probauimus & probamus: & tu admonitus per eum, rursus eadem senti nobiscum, si vis esse nobiscum, o frater. Si tibi sensus datur, damnatis omnibus quæ hucusque sensisti, statim hæc volumus prædices, quæ ipsum videas prædicare. Nos contra fas,

*τοῦ. εἰς καινωνίαν διὰ μόνης τῆς μετανοίας

*ζητῶσι,

etiam sacerdotes volumus esse correctos; quibus sicut præmissa correctione consulimus, ita in hos necesse est damnationis sententiam, si abuntur nostra salubri admonitione, firmemus. Hoc tamen erit post damnationem praui dogmatis plenum correctionis indicium, si reuocentur omnes ad ecclesiam, qui propter Christum caput eius videtur excluſi. Quod nisi fiat quod dicimus, eiiciendus qui eiecit: quamuis in nostra cõmunione sunt isti, in quos talis cognoscitur extitisse. Ad clerum quoque ecclesiæ Constantinopolitanæ, vel omnes qui censentur nomine Christiano, qualia necessitas postulauit, scripta direximus: vt si in peruersæ disputationis obstinatione persistis, neque hæc quæ frater Cyrillus prædicat, nobiscum prædicaueris, a nostro collegio, cum quibus tibi non potest esse communio, te intelligant separatum; scituri, exemplo iam cauti, qualiter animæ suæ decocto & maturo iudicio debeant prouidere.

Aperte igitur hanc nostram scias esse sententiã, vt nisi de Christo Deo nostro ea prædices, quæ Romana & Alexandrina, & vniuersalis ecclesia catholica tenet, sicut & sancta Constantinopolitanæ magnæ vrbis ecclesia ad te vsque optime tenuit, & hanc perfidam nouitatem, quæ hoc quod venerabilis scriptura coniungit, nititur separare, intra decimum diem a primo innotescentis tibi huius conuentionis die numerandum, aperta & scripta confessione

καὶ σὺν ἱερεῖς * ἀνελόμθα διορθω- Anno Christi 431.
θῶσαι· ἀλλ' ὥσπερ ἐφροντίζομεν αὐ- * Damnat.
τῷ τῷ πρότερον μεθοδεύειν, οὕπως
εἰ ἀποχρήσοιντο τῇ ὑμετέᾳ ὑπομνήσει,
ἀνάγκη ἡμᾶς βεβαιῶσαι κατ' αὐτῶν
τὴν τῆς καταδίκης ἀπόφασιν. Ἔστω δ' ἂν
μὴ τὸ καθαγνῶναί σε τῆς Φαύλου δι-
δάγματος, μέσον μάρτυρίον τῆς * σωτη- * Aliquot mss.
δήσεως, εἰ ἀνακληθῶσι πάντες εἰς τὴν
ἐκκλησίαν, οὓς δῆλόν ἐστιν ἀποκεκλεῖ-
σθαι διὰ (ΙΝ) Χριστὸν, ὅς ἐστι ταύτης κε-
φαλή· οἷς εἰ μὴ γένηται ὁ λόγημα,
ἐκβλητέος ὃς ἐξέβαλεν· εἰ μὴ τὰ μάλι-
στα σὺν τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ εἰσὶν, εἰς
οὓς ὤφθης τοιοῦτος. μὴ πρὸς τὴν κλῆρον
δὲ τῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Κωνσταν-
τινουπόλιν, μὴ πάντας σοῦ ὑπηρεφο-
μένους τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα, οἷα ἀπῄτη-
σεν ἡ ἀνάγκη, ἀπεστείλαμεν γράμμα-
τα· ἵνα εἰ σὺν τῇ τῆς διεστραμμένης δι-
λέξεως παραμονῇ διατελέσῃς, μὴ
ταῦτα ἄπερ ὁ ἀδελφὸς Κύριλλος
μεθ' ἡμῶν κηρύττῃ, κηρύξῃς, μάθοις
σε ἀποκεχωρίσθαι τῆς ἡμετέρου συνε-
δρίου, μεθ' ὧν οὐ δύναται κοινω-
νία εἶναι· εἰσόμενοι καὶ τοῦτο, καὶ λοιπὸν
ὄντες τῷ ὑποδείγματι ἀσφαλεῖς,
ὅπως τῆς ψυχῆς ἑαυτῶν προνοεῖσθαι
ὀφείλοισι καθηκόντως καὶ πεπεμ-
μένῃ κρίσει.

Φανερὸς δίνιον ἴσθι, ταύτῃ ἡμῖν
εἶναι τὴν ἀπόφασιν, ὡς ἐὰν μὴ προσῇς τῇ
Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν ταῦτα κηρύξῃς,
ἅπερ καὶ ἡ Ρωμαίων, καὶ ἡ Ἀλεξαν-
δρέων, καὶ πᾶσα ἡ καθολικὴ ἐκκλησία
κατέχει, ὡς καὶ ἡ ἁγία ἡ κατὰ τὴν μεγά-
λην Κωνσταντινούπολιν ἐκκλησία ἕως
ου κάλλιστα κατέχει· καὶ ταύτην τὴν ἄπιστον καινότητα, ἣν δεῖς ὑπάρχει χωρὶς
ἅπερ σωζόμενα ἡ ἁγία γραφὴ, ἐντὸς δεκάτης ἡμέρας, ἀριθμουμένης ἀπὸ
τῆς ἡμέρας ταύτης τῆς ὑπομνήσεως, φανερῷ καὶ ἐγγράφῳ ὁμολογίᾳ

ANNO CHRISTI 431.

ἀθετήσῃς, ὑπὸ πάσης κοινωνίας καθολικῆς ἐκκλησίας ἐκβέβλησαι. ὅνπερ τύπον πρὸς σὲ τῆς ἡμετέρας κελεύσεως, διὰ τοῦ μνημονευθέντος υἱοῦ ἡμῶν Ποσιδωνίου τοῦ διακόνου μετὰ πάντων τῶν χαρτῶν, πρὸς τὸν ἅγιον καὶ συνεπίσκοπόν μου τῆς μνημονευθείσης Ἀλεξανδρείας ἱερέα, τὸν πρὸ τούτου αὐτῷ συντελέστερον ἀνενεγκόντα, ἀπεστείλαμεν, ἵνα τοποτηρῶν ἡμῖν τοῦτο πράξῃ, ὥστε τὸ παρ' ἡμῶν ὡρισμένον, εἴ τε καὶ πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς φανερωθῇ· ὑπὲρ πάντες εἰδέναι ὀφείλουσι τὸ πραπόμενον, ὁσάκις ἡ πρὸς κοινοῦ πράγματος ἡ σκέψις.

damnaueris, ab vniuersalis te ecclesiæ catholicæ communione deiectum. Quam formam ad te nostri iudicii, per memoratum filium meum Possidonium diaconum cum omnibus chartis ad sanctum consacerdotem meum memoratæ Alexandrinæ vrbis antistitem, qui ad nos super hoc ipso plenius retulit, destinauimus, vt agat vice nostra; quatenus statutum nostrum & tibi, & vniuersis fratribus innotescat: quia omnes debent nosse quod agitur, quoties omnium causa tractatur. Deus te custodiat incolumem, frater carissime. Data tertio Idus Augusti, Theodosio XIII. & Valentiniano III. Augg. coss.

Αὕτη ἡ ἐπιστολὴ ἀνεγνώσθη ἐν τῇ συνόδῳ τῇ ἐν Ἐφέσῳ μετὰ τὰς καταθέσεις τὰς κατὰ τῆς ἐπιστολῆς Νεστορίου· ἣ οὐκ ἀνελήφθη ἐν τοῖς ὑπομνήμασι.

Hæc epistola in Synodo Ephesina lecta est post depositiones cõtra epistolam Nestorii factas: quæ & relata est in commentarios.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιθ'.

CAPVT XIX.

Τοῦ αὐτοῦ Κελεστίνου πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολή.

Eiusdem Cælestini epistola ad clerum & populum Constantinopolitanum.

Κελεστῖνος ἐπίσκοπος πρεσβυτέροις, διακόνοις, κλήρῳ, θεοῦ δούλοις, τῷ καθολικῷ λαῷ, διάφοροις ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Cælestinus episcopus presbyteris, diaconis, clericis, Dei seruis, populoque catholico, dilectis fratribus Constantinopolitanis in Domino Sal.

ΠΡΟΣ τούτοις μοι διαλεχθησομένῳ, οἵ τινες ἐκκλησίαν θεοῦ ποιοῦσι, πρόκρινον ὁ ἀποστολικὸς λόγος προοίμιον, ἵνα καὶ οὗτοι μαθηταὶ πρῶτον ἀκούσωσιν ἐκείνου τοῦ διδασκάλου τὰ ῥήματα, ὃς τοῖς ἔθνεσιν ἐκήρυξεν· ἐκτὸς ἐκείνων, φησὶν, ἅπερ ὅτιν ἔξωθεν, ἡ ἐπιμονή μου ἡ καθημερινή, ἡ φροντὶς πασῶν τῶν ἐκ-

AD eos qui faciunt ecclesiam Dei, mihi locuturo det apostolicus sermo principium, vt sancti discipuli prius audiant illius qui prædicauit gentibus verba doctoris. *Præter illa quæ sunt*, inquit, *extrinsecus, instantia mea quotidiana, solicitudo omnium ec-* 2. Cor. II. v. 28.

cleſiarum. Et rurſus: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non vror?* Ita & nos, licet longe poſiti, vbi peruerſitate doctrinæ cognouimus noſtra membra lacerari, paterna ſolicitudine nos vrente, pro vobis alieno flagrauimus incendio: licet inter eccleſias Dei, quæ vbique in vnum Chriſti thalamum referuntur, nihil longe ſit, nihil cenſeatur alienum. Cum ergo noſtra viſcera ſitis, iure trepidauimus ne fidem veſtram, quæ vbique prædicatur, a tramite veritatis inſinuatio male docentis auertat. Nam Neſtorius epiſcopus de virgineo partu, & de diuinitate Chriſti Dei & ſaluatoris noſtri, velut eius reuerentiæ & communis omnium ſalutis oblitus, nefanda prædicat, vitanda perſuadet: ſicut & eius ſcripta ad nos ab ipſo cum propria ſubſcriptione tranſmiſſa, ſicut etiam relatio ſancti fratris & coepiſcopi mei Cyrilli per filium meum Poſſidonium diaconum ad me miſſa patefecit. Quibus omnibus recenſitis, magnam vitandamque peruerſitatem impiæ prædicationis inuenimus. Humanam enim in Chriſto diſcutit, diuinamque naturam; nunc ſolum hominem, nunc ei ſocietatem Dei, quoties tamen dignatur, aſſignans. *Sed nos,* ſicut Ieremias ait, *talium prophetarum non poſſumus vanos audire ſermones.* Audiat & Ezechielem, & quid ſibi immineat, recognoſcat. *Extendam,* inquit, *manum meam ſuper prophetas qui viſa vana & diuinantes mendacium:* non erunt in concilio populi mei, & in ſcriptura domus Iſrael non deſcribentur, & in terram Iſrael non introibunt, & ſcietis quia ego Dominus Deus. Quæ omnia ſi quis non timet, quomodo non horret? Quomodo non contremiſcit? Quomodo non ſe ſubtrahit? Quomodo non fugit? Quomodo non ſe ſeparat? Quomodo non ſe abſcindit? Quomodo non ſe abſtrahit? Quomodo non ſe abſtinet? Quomodo non ſe abſtergit? Quomodo non ſe abſtergit? Quomodo non ſe abſtergit

ANNO CHRISTI 431.

τῆς ὀρφάνων ψυχῆς, καὶ λαλοῦντων κενά· ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τοῦ λαοῦ μου οὐκ ἔσονται, οὐδὲ ἐν τῇ γραφῇ τοῦ οἴκου Ισραὴλ γραφήσονται, καὶ εἰς τὴν γῆν τοῦ Ισραὴλ οὐκ εἰσελεύσονται, ὅτι τὸν λαόν μου ἠπάτησαν. ποῦ ἐστιν ἡ χρεωστουμένη τοῖς ἱερεῦσι ἀγέλης φροντὶς τοῦ ποιμένος; ποῦ ἡ τῶν ποιμένων σπουδὴ περὶ τὰ προβατα; ποίαν οὖν ἐλπίδα ἔξει ἡ ἀγέλη, ὅτε λύκον ἑαυτῶν ὁ ποιμὴν δείκνυσι, καὶ οὕτω τοῖς βοσκήμασιν ἐπάγει, ὡς καθ' ἑκάστου λυμαντήν; ἐκείνῳ γὰρ τῷ τρόπῳ διαπαιζόμενα, ἀφ' οὗ τὰ ἀσεβῆ φέρεται. ταῦτα παραβάλλοντες οὐχ αἰνοῦμεν, ἀλλ' αἰτιώμεθα· μακαρία δὲ ὅμως ἡ ἀγέλη, ἣν ὁ κύριος κρίνει περὶ τῆς ἰδίας νομῆς. ὅθεν, ὃ ἐκ ἀμφιβάλλομεν ὅτι ποιεῖτε, τὸν ἀσεβῆ διάλεξιν ἀπωθεῖσθαι ὀφείλει ἡ πίστις ὑμῶν· ἵνα γὰρ ὑμῖν ἐν Χριστῷ ἐγρηγορόσι φανερὰ ἡ διαφορὰ γένηται καὶ σκληπτέου, καὶ ἐπιμείνητε τούτοις, ἅπερ ἐκ λόγου τῶν πρεσβυτέρων ποιμένων διδάσκοντες μεμαθήκατε· εἰδότες, ὅτι ἄχει τοῦ πρόντος ἐφήκατε ἱερεῖς σὺν τε τῇ διδασκαλίᾳ καὶ ἁγιότητι πρεύοντας, οἵτινες οὐδέποτε χωριζόμενοι τῶν πατρικῶν παραδόσεων, τὸν ἐκκλησιάσαντα τοῦ κυρίου μετὰ μεγίστης ἐκυβέρνησαν ἡσυχίας. ἵνα γὰρ ἀπὸ τῶν νεαρῶν ἀρξώμεθα, τί ἐκ ἐνέβαλε ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἡ παίδευσις τοῦ τῆς ἁγίας μνήμης ἐπισκόπου Ιωάννου, οὗ ὁ λόγος εἰς πάντα τὸν κόσμον ἐξεχύθη, οἰκοδομῶν τὸν καθολικὸν πίστιν; ὃς οὐδαμοῦ κατὰ διδασκαλίαν ἀπλῶς· ὅπου γὰρ δήποτε ἐνεγνώσθη, ἐκήρυξε. τὸν δὲ ἐκείνου ἐπιμελῆ σωτῆρα τερπόμενος διαβεβοημένην διεδέξατο. ἐκυβέρνησε γὰρ ὁ τῆς ἁγίας μνήμης ἐπίσκοπος Ἀθικὸς τὸν χριστιανὸν λαὸν τῷ τοῦ προηγησαμένου ὑποδείγματι, καὶ

dent mendacia, & loquuntur vana: in disciplina populi mei non erunt, neque in scriptura domus Israel scribentur, & in terram Israel non intrabunt; quia populum meum seduxerunt. Vbi est debita erga sanctum gregem cura pastoris? Vbi est Dominicorum solicitudo septorum? Quid spei habeat grex, quando lupum se ipse pastor ostendit, & sic oues inuadit, vt grassetur in singulas? Eo namque ore laniantur, quo impia proferuntur. Præbentur pabula non refectura, sed noxia. Beatus tamen grex, cui dedit Dominus de pascuis iudicare. Vnde, sicut vos facere non ambigimus, impiam disputationem debet fides vestra respuere: vt apud vos vigilantes in Christo, inter cibum & venenum sit certa discretio, & permaneatis in his, quæ sermone superiorum pastorum docente didicistis; scientes fuisse vobis hactenus sacerdotes doctrina & sanctitate pollentes, qui nunquam a paternis traditionibus deuiantes, ecclesiam Domini summa quiete rexerunt. Nã vt a recentioribus inchoemus, quid non animis vestris eruditio sanctæ memoriæ episcopi Ioannis infudit, cuius sermo adstruens catholicam fidem, toto orbe diffusus est? Qui nusquam per doctrinam suam defuit; quia vbicumque lectus est, prædicauit. Illius diligenti prudentiæ constantia celebrata successit. Rexit enim sanctæ memoriæ episcopus Atticus Christianum populum decessoris exemplo, & sacrilegos perse-

cutus est hæreticorum furores. Habuimus, hoc decedente, collegam beatæ memoriæ Sisinium, scientem quid possit gloriæ remanere, si integra & intemerata, quæ ad se vsque peruenerant, catholicæ fidei ornamenta seruaret. Intelleximus ei nec columbæ simplicitatem, nec prudentiam defuisse serpentis. Fleuimus, fratres carissimi, velut præscii futurorum, cito nos eius præsidio destitutos. In hoc enim qui de Deo nostro aliter disputat, quam ipse de se, aut de ipso apostoli tradiderunt, quid spei inueniemus, ignoro. Qui non solum attritos non alligat, sed & conterit alligatos: non solum elisos non eleuat, sed etiam stantes conatur allidere: non solum dispersa non colligit, sed & collecta dispergit: quamuis nec conteri possit Domino mens dicata, nec elidi qui stat virtute cælesti, sic nec sancta turba dispergi. Aperte ergo dilectioni vestræ, quod sine lacrymis non possumus dicere, nuntiamus. Mouit disputator vester prælium veritati, antiquæ fidei intulit manus: impugnat apostolos, prophetas respuit, ipsius Domini Dei nostri de se dicentis verba non sequitur. Cuius religionis, & quibus legibus seipsum episcopum dicit, abusus veteri & nouo testamento? Nam intellectum figuræ respuit, & inter nos versatam non recipit veritatem. Aliter denique de Christi Dei

Matth. 10. v. 16.

Ps. 146. v. 3.

Psal. 144. v. 14.

ἐδίωξε τὰς ἱεροσύλους τῆς αἱρετικῶν μανίας. ἐφ' ἡμᾶς δὲ τούτου ὑποχωροῦντος κοινωνὸν τῆς ἁγίας μνήμης Σισίνιον, εἰδότα, ὅσην δόξαν αὐτῷ ἔμεινεν, εἰ φυλάξειεν ὁλόκληρα καὶ ἀβλαβῆ τὰ ἄχρις αὐτοῦ διαμείναντα τῆς καθολικῆς πίστεως κόσμια. ἐνοήσαμεν ὅπως ἐκείνῳ ἐκ ἔλειψε καὶ ἁπλότης περιστερᾶς, καὶ σωφροσύνης ἕρπετῶν. ἐκλαύσαμεν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὥσπερ προορῶντες τὰ μέλλοντα, τὸ ταχέως ἡμᾶς τῆς ἐκείνου βοηθείας ἀπεστερῆσθαι. ἐν δὲ τούτῳ ἀγνοῶ ποίαν ἐλπίδα εὑρήσομεν, ὃς περὶ τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἄλλως διαλαμβάνει, ἢ αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ, ἢ οἱ ἀπόστολοι περὶ αὐτοῦ παραδεδώκασιν· ὃς οὐ μόνον τοὺς συντετριμμένους οὐ συνδεσμεῖ, ἀλλὰ καὶ συντείβει τοὺς συνδεδεμένους· οὐ μόνον τοὺς καταβεβλημένους ἐκ ἐγείρει, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἱσταμένους καταβάλλειν ἐπιχειρεῖ· οὐ μόνον * τοὺς διεσπαρμένους οὐ συνάγει, ἀλλὰ καὶ τοὺς * συνηγμένους διαμεερίζει· εἰ καὶ τὰ μάλιστα οὔτε σωτηριολογίαν δυνάται διανοίᾳ ἀφιερωμένῃ θεῷ, οὔτε καταβλητέαν ἱστάμενος οὐρανία δυνάμει, οὔτε τὸ ἱερὸν πλῆθος διαμεερίζεσθαι. φανερὸς οὖν τῇ ἀγάπῃ ὑμῶν, ὅπερ χωρὶς δακρύων οὐ δυνάμεθα εἰπεῖν, ἀπαγγέλλομεν. ἐκίνησεν ὁ διαλεκτικὸς ὑμῶν μάχην πρὸς τὴν ἀλήθειαν, τὴν δεξιὰν πίστιν χεῖρας ἐπιβέβληκε, πολεμεῖ πρὸς τοὺς ἀποστόλους, τοὺς προφήτας ἐκβάλλει, αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λέγοντος τοῖς ῥήμασιν ἐκ ἀκολουθεῖ. ποίας θρησκείας, ἢ * ποίοις νόμοις ἑαυτὸν ἐπίσκοπον λέγει, ὑποχρεοῦμεν τῇ καινῇ καὶ τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ; καὶ γὰρ τὸ * νοῦν τοῦ ῥήματος ἐκβάλλει, καὶ οὐ δέχεται πρὸς μεταξὺ ἡμῶν διαφορᾶν ἀλήθειαν. καὶ ἁπλῶς, ἄλλως περὶ τοῦ μυστηρίου τοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ

Anno Christi 431.

ANNO CHRISTI 431.

ἡμῶν διαλαμβάνει, ἢ ἀνέχεται τὸ τῆς πίστεως τῆς ἡμετέρας ἁγίασμα, ᾧ μετὰ σεβάσματος ἠκολούθησε πᾶς καθολικῶς διαλεγόμενος. οὐδεὶς γὰρ καλῶς τῇ θρησκείᾳ ἐνδεδεμένος, ἄλλως περὶ τοῦ Χριστοῦ ἐφρόνησεν, ἢ αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ φρονεῖσθαι ἠθέλησεν. ἐνίνησέ ποτε * ἱερόσυλον ζήτησιν ὁ Σαμοσατεὺς Παῦλος, ὅτε τῆς ἁγίας κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν ἐκκλησίας περιῆσατο· ἀλλὰ τὸν ἀπὸ τοῦ θρόνου, ἐν ᾧ μαρῶς περικαθέζετο, καθήρπκεν εἰωθυῖα τῶν καθολικῶν ἱερέων ἀποφάσις. ἀεὶ γὰρ ἐκκόπτεσθαι ὀφείλοισι κομψῶς φιλόδοξοι, οἵ τινες τὴν ψυχὴν τοῦ χριστωνύμου λαοῦ διαζευγνύοντες, καὶ πρὸς τὸν γνώμονα τὸν ἰδίαν τὰ θαλήλια διαστρέφοντες, τῷ θεῷ καρποφορεῖν οὐ δύνανται· καὶ γεωργητέα ἐστὶν ἡ ἄμπελος, ἡ τὸ δίκαιον τοῦ κτήτορος ἐπιγινώσκουσα. δῆλον δέ ἐστιν, ὅτι αἱ τοιαῦται τῶν λόγων καινότητες ἀπὸ ματαίου ἔρωτος δόξης γεννῶνται· ὡς τινες ἐθέλοισι παρ' ἑαυτοῖς δοκεῖν ὀξεῖς, ὀπτικοὶ, καὶ φρόνιμοι, ζητοῦσι τὰ περιεστεγνωσι ξένον, ὅθεν παρὰ τοῖς ἀπαιδεύτοις ψυχαῖς περίκαιρον δόξαν ὀξύτητος ἀπενέγκωνται. ἀλλὰ τίς τούτων ποτὲ ἀληθῆ δόξαν ἐκέρδανεν, ἑαυτῷ δοκῶν φρόνιμος; ὁ γὰρ θεὸς ἡμῶν τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου * ὑπολέγεται, καὶ ἐν τῷ σταυροῦ συγχέει τὰ ἰσχυρὰ, καὶ τοῦ φρονίμοις διὰ τοῦ κόσμου μωρῶν. τίς ἐν τῇ τοῦ κόσμου σοφίᾳ καυχᾶται, εἰ μὴ ὁ ὁμολογῶν ἑαυτὸν ἐκ τοῦ κόσμου εἶναι; εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος ἑαυτὸν ἐκείνου εἶναι μαθητὴν, τοῦ εἰπόντος μὴ εἶναι ἑαυτὸν ἐκ τοῦ κόσμου; μία ἐστὶ δόξα, ἵνα, ὡς φησιν ὁ ἀπόστολος, ὁ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω. ἄρα οὐ τοῦτο τῷ ὑμετέρῳ ἐπισκόπῳ· ἀλλὰ ἄχει νῦν ὑμετέρῳ, ἐὰν μὴ πεισθῇ ὅπερ

* Ταύτῃ τῶν ἐφεσίων

* Ἐν ἑαυτοῖς γὰρ τὸν ἐχθρὸν καὶ τὸν ἐχθρὸν τοῦ σταυροῦ, καὶ τοῦ φρονίμοις

nostri iactat arcano, quam fidei nostræ patitur sacramentũ, quod reuerenter secutus est omnis catholicus disputator. Nemo enim bene religioni deditus aliud de Christo sentit, quam de se voluit ipse sentiri. Mouit aliquando hanc sacrilegam quæstionem Samosatenus Paulus, cum sanctæ apud Antiochiam præesset ecclesiæ: sed eum de throno, cui feraliter præsidebat, sacerdotum catholicorum sententia vnita deiecit. Semper enim abscindendi sunt huiusmodi, qui conturbantes animum populi Christiani, & pro arbitrio suo euangelia vertentes, Deo fructificare non possunt. Excolenda est vinea, quæ ius possessoris agnoscat. Certum est autem, quia tales sermonum nouitates de vano gloriæ amore nascuntur. Dum sibi nonnulli volunt acuti, perspicaces & sapientes videri, quærunt quid noui proferant, vnde apud animos imperitos temporalẽ acuminis gloriam consequantur. Sed quis eorum vnquã veram gloriam, dum sibi sapiens videtur, obtinuit? *Deus enim noster infirma mundi elegit contra fortia, & sapientes per mundi stulta confundit.* Quis de mundi sapientia glorietur, nisi qui se confitetur esse de mundo, nisi qui se illius negat esse discipulum, qui ait *se non esse de mundo?* Vna est gloria, vt, sicut Apostolus ait, *qui gloriatur, in Domino glorietur.* Nonne huic vestro episcopo (sed nunc usque vestro, nisi quod credimus

1.Cor. 1. v. 27.

Ioan. 17. v. 16.

1.Cor. 1. v. 31.

credat) videmus hanc sententiam conuenire: *Stultus factus est, cum se dicit sapientem?* Professa quippe stultitia est, illum, *quem Dei scimus esse sapientiam virtutemque*, nescire. Nescire enim se ea quæ discutit, confitetur. Nec hunc dilectio vestra miretur a via veritatis errasse, quem Christum, *qui est via nostra*, videat perdidisse. Deprehendimus interdum se sinistra disputatione prodentem, interdum latentem quibusdam cuniculis, & sua venena celantē: & cum oportuerit, nos sequentes sententiam prudētissimi Salomonis, nullum ad eius imprudentiā præbere responsum, ne similes ei essemus: suademus tamen, vt apostolos ac prophetas nobiscum sequatur, ne cum omnibus solus occurrit, solus ab omnib. refutetur. Vobis vero diligentius vigilandum est, vt inimici prædicationibus resistatis. Maior enim vobis solicitudo est, cum intra ecclesiam vobis ecclesiæ aduersa dicūtur. Habēt laboris inducias, quos aduersarius foris positus incessit, qui dispersi propugnaculis murorum defensione se tutantur. Nesciunt ferias, quibus intus est hostis. Sed in hoc intestino bello, in hoc domestico prælio fides vobis murus sit, & contra perfidiam spiritalibus se telis ipsa defendet. Seruemus hanc, quæ nos seruata custodit. Per hanc *firmamentum nostrum Deus est, atque refugium de manu peccatorium*; cui vos in fluctu positos conuenit dicere: *Domine, libera nos, perimus.*

Rom. 1. v. 22.

1. Cor. 1. v. 24.

Ioan. 14. v. 6

Prou. 26.

Psal. 70.

Matth. 8. v. 25.

πεῖθόμθα· ὀφθμθα ταύτλω τ γνώμλω πρέπουσαν· μωρὸς ἐχθύετο, ὃς λέγλ ἑαυτ σοφόν; ὁμολογημθύη γὰρ ὅτι μωρία τ, ἐκεῖνον ἀγνοεῖν, ὃν ἴσμθν θεοῦ σοφίαν εἶν) κ δωάμιν. ὁμολογεῖ γδ ἑαυτὸν ταῦτα ἀγνοεῖν, ἅπερ ἀνακρίνᾳ. καὶ μὴ θαυμάσῃ ἡ ἀγάπη ὑμθν, ὅπο τ ὁδοῦ τῆς ἀληθείας ὁπλανᾶδ τοῦτον, ὁρθσα ὅτι ⓦ Χριστὸν, ὅςπερ ὁδὸς ἡμθν τυγχάνᾳ, ἀπώλεσε. καταλήφαμθν αὐ ⓦ ἐνίοτε σκαιᾷ διαλέξει προδιδόμθνον, ἐνίοτε κρυπτόμθνόν τισι λανθανούσαις δόδοις, κ σκέπονζα τὰ ἴδια δηλητήρια. καὶ δέον ἡμᾶς ἀκολουθοῦντας τῇ γνώμῃ τ σοφωτάτου Σολομῶντος, μηδεμίαν δίδόναι ἀπόκρισιν πρὸς τ ἀνοιαν αὐ, μὴ ὅμοιοι αὐτῷ γθώμθα· ὅμως συμβουλθόμθα, ἵνα μθ ἡμθν τοῖς ἀποστόλοις κ τοῖς προφήταις ἀκολουθήσῃ, μὴ ὡς πᾶσι μόνος ἀνθιστάτ, μόνος παρὰ πάντων ἐκβληθῇ. ὑμεῖς δ ὀλιγωρήσατε ὀφείλετε, ἵνα ἀντιζῆτε τοῖς τ ἐχθρ κηρύγμασι. μείζων γδ ὑμῖν ὅτι φροντὶς, ὅταν σύτος τῆς ἐκκλησίας λέγητ ὑμῖν τὰ τῆ ἐκκλησίᾳ σναπτούμθνα. ἐχέτωσαν ἐκεῖνοι ἀνακωχλω τθ καμάτων, οὓς προκαλεῖτ ὁ ἀντίδικος ἔξω διάγων, κ οἱ ἵνες περὶ σθ προμαχῶνας διεσπαρμθνοι ἀσφαλίζον) ἑαυσθ τῇ τ τειχῶν βοηθείᾳ. ⓐ δ ἔχοντες σθδν τ * πόλεμον, ἀρχὴν ἐκ ἴσασιν. ὅμως ἐν τούτω τῷ ἐμφυλίῳ πολέμῳ, ἐν ταύτῃ τῇ οἰκείᾳ μάχῃ εἴη ὑμῖν τεῖχος ἡ πίστις, κ κ τ ἀπίστας αὐτὴ ἑαυτὴν ἐκδικήσῃ πνθυμαλικοῖς ἀκοντίοις. φυλάξωμθν ταύτλω, ὅτι φυλαττομθνη φυλάξῃ ἡμᾶς. διὰ ταύτης ἡ ἀσφάλεια ἡμθν ὅστιν ὁ θεὸς, κ ἡ καταφυγή· ἁρπάζῃ ἐκ χειρὸς ἀμθρτωλθ. τοῦτο ἡμᾶς ἐν κλύδωνι * κινουμένοις πρέπει λέγειν· κύριε ἐλθὲ βοήσον ἡμᾶς, ἀπολλύμθα.

Anno Christi 431.

*Matth.

*Matth.

ANNO CHRISTI 431.

Πρὸς ὑμᾶς οὖν ὦ κληρικοὶ, καὶ πάντες ὅσοι καθιερωμένοι ἐστὲ τῷ θεῷ, μέλας ρεπέος ὁ περὶ ἡμῶν λόγος. ἐρεῖς τυχὸν τὴν τάξιν μὴ πεφυλάχθαι. ἠθελήσαμεν καὶ ἡμεῖς πρότερον, ὅπερ ἀπήτει ἡ ἀκολουθία, διαλεχθῆναι ὑμῖν· ἀλλ' ἐκράτησεν ἡ περὶ ἐκείνων φροντὶς μείζων, οἷς ἐθέλομεν εἰς τὸ κοινὸν σῶσαι. οὔτε γὰρ περὶ ὑμῶν ἀμφιβάλλειν ὀφείλομεν, ὧν δηλαδὴ ἡγεμονευόντων, ἐκείνους εὖ τῇ πίστει ἕξειν πιθόμεθα. ἡ ἀναφορὰ τοῦ ἁγίου καὶ *θεοφιλεστάτου ἀδελφοῦ καὶ συνεπισκόπου μου Κυρίλλου, διὰ τοῦ ἐμοῦ τοῦ ἡμῶν Ποσιδωνίου τοῦ διακόνου ἐμοὶ γενομένη, ταῦτα ἐδίδαξε προσέχειν καθ' ὑμῶν, ἅπερ δύναται καὶ τὴν μέλλουσαν τῆς ἐκκλησίας ποιεῖν ὁ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς μὴ φεισάμενος. ἀλλὰ ταῦτα ὑμᾶς μὴ βασανιζέτω. μείζων γὰρ δόξα ἐστὶν ἐν μείζονι καμάτῳ· ὅτι ἡ ποιότης τοῦ ἀγῶνος ποιεῖ τὴν τοῦ ἄθλου ποιότητα. ἀναγινώσκετε γὰρ μεθ' ἡμῶν, ὅτι ὁ νομίμως ἀγωνιζόμενος στεφανοῦται. ὅθεν ἡ προσήκουσα ἡμῖν χρεωστεῖται ὑμῖν, ἡ καὶ τοῖς μικροψύχοις, καὶ τοῖς ἀνδρείως ἀντιταμένοις ἀναλαμβάνει ὅτι· ἵνα καὶ τοῦτ' πρέσβεσι δυνηθῶσι φέρειν (ϕ) μὴ δυνάμενοι, καὶ ἰσχυρότεροι (χ) σῶσιν (ψ) ἀντιτάμενοι. οὐδέποτε τὰ ὅπλα τοῦ βασιλέως ἡμῶν ἡττᾶται. ἔλεγχός ἐστι πᾶς πρέσβις τῷ χειστάνῳ. *ἕτον γὰρ, ὡς ἀνέγνωμεν, *ὑπομονὴ ἐργάζεται· ἐκ ταύτης ἐλπὶς γεννᾶται, ἥτις οὐδένα, τὴν γραφῆς ἐπαγγελλομένης, ἀπατήσει. ὅθεν ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ, ἵνα ἡ παράμυθία ὑμῶν ἐκ θεοῦ ἐστιν, ᾧ τὰ σώματα ὑμῶν, τουτέστιν ὑμᾶς αὐτοὺς, ζώσας, ὡς φησιν ὁ ἀπόστολος, θυσίας προσφέρετε· μὴ ἀποκάμητε ἀντιτάμενοι. παρέξει ἐπεῖνο (ω) δύναμιν, ὃς διὰ τοῦ ἀποστόλου ἡμᾶς διδάσκων, θέλει τὰ ἡμέτερα μέλη

Ad vos nunc clerici, & omnes qui deuoti eſtis Domino, noſter ſermo vertendus eſt. Dicat fortaſſe aliquis, ordinem non eſſe ſeruatum. voluimus & nos prius, quod ratio poſtulabat, habere verba vobiſcum: ſed eorum cura maior obtinuit, quos volumus in cõmune ſeruare. Neque enim de vobis dubitare debemus, quibus vtique ducibus illos pro fide ſtare credimus. Sancti & Deo amabilis fratris & coepiſcopi mei Cyrilli per filium meum Poſſidonium diaconum ad me directa relatio, ea contra vos agi loquitur, quæ poteſt in eccleſiæ membra agere qui eius capiti non pepercit. Non vos iſta diſcrucient: maior enim gloria eſt in labore maiore; quia certaminis qualitas facit præmii qualitatem. Legitis enim nobiſcum, quod *is qui legitime certauerit, coronabitur.* Vnde adhortatio noſtra vobis debetur, quæ & puſillanimis, & viriliter reſiſtentibus neceſſaria eſt, vt tentamenta valeant ferre qui nequeunt, & firmius poſſint ſtare qui certant. Nunquam noſtri regis arma vincuntur. probatio eſt omnis tentatio Chriſtiano, quippe *quæ patientiam*, ſicut legimus, *operatur:* ex hac ſpes naſcitur, *quæ neminem*, ſcriptura ſpondente, *confundit.* Vnde fratres cariſſimi, quia *conſolatio veſtra ex Deo eſt, cui corpora veſtra,* hoc eſt voſipſos, *viuas,* vt ait Apoſtolus, *hoſtias exhibetis*; repugnantes nolite deficere. Dat ille virtutem, qui per Apoſtolum nos monens, *eſſe vult mem-*

1. Tim. 2. v. 5.

Rom. 5. v. 3.

Rom. 12.

Rom. 6. v. 3. bra noſtra arma iuſtitiæ ſuæ. Habetis exempla ſanctorum, *qui olim*
Pſal. 125. *ſeminantes in lacrymis, in gaudio meſſuri ſunt in futurum.* Non amat Dominus noſter ſeruum niſi experimẽtis probatum. Chriſtianas animas rerum palæſtra ſemper exercet. currite, vt vos in viis Domini inuicem tranſeatis. Nolo vos ab aduerſariis comprehendi, etſi
1. Cor. 11. Apoſtolus dicat oportere id eſſe, ſicuti videmus. Fortitudinem & fidem non niſi campus oſtendit. Difficile eſt otium coronari: præmia non niſi laborantibus deferuntur. Nolo ſalutis galeam capita veſtra deponant: nolo ſe lorica fidei exuat, qui idoneum Chriſti militem profitetur. Noſtri nobis bella mouerunt, ſi tamẽ noſtri dicendi ſunt, quos ad inimicum tranſiſſe rupto fœdere ſentiamus. Veſtrum eſt *ſtantes pedes*
Pſ. 121. v. 2. *habere in atriis Ieruſalem.* Volumus vobis greſſus eſſe perfectos, ne vnquam in exemplum ſimile alicuius veſtigia moueantur; & ſequantur cum malo diabolum, qui ſe ex eo eſſe cognoſcunt.
Matth. 7. v. 17. Vos, qui filii Dei operibus apparetis, quia ex fructibus vult vnumquemque cognoſci, viciſſim mentes conſolamini puſillorum, infirmoſq; ſuſcipite, confirmantes eos. Non vos ſeducat impietas, ſed de bono & malo pro qualitate ſui tenete ſententiam, vitantes peruerſa, quæ ſunt recta
Prouerb. 17. v. 15. laudantes. *Abominatio eſt enim Deo,* Salomone dicente, *quiſquis vel iuſtum pro iniuſto, vel pro iuſto*

ὅπλα τῆς ἑαυτῶν δικαιοσύνης. ἔχετε ὑποδείγματα τῶν ἁγίων, οἱ ἐν δάκρυσιν ποτε ἔσπειραν καὶ ἀγαλλιάσει θερίσουσιν, ὕστερον δὲ ἐν χαρᾷ θερίσουσιν. οὐ φιλεῖ ὁ ἡμέτερος δεσπότης δοῦλον, εἰ μὴ ἐν πείρᾳ δεδοκιμασμένον. τὰς ἡσυχίας ψυχὰς ἀεὶ ὁ τῶν πραγμάτων παλαίστρα γυμνάζει. τρέχετε, ἵνα ἀλλήλοις ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ κυρίου συναντήσητε. οὐ θέλω ὑμᾶς ὑπὸ τῶν ἀνοσίων καταλαμβάνεσθαι· φησὶ δὲ καὶ ὁ ἀπόστολος, χρῆναι πλεῖσθαι ὑπὲρ ὁρῶμεν. ἰσχὺν καὶ πίστιν οὐ δοκιμάζει, εἰ μὴ ὁ τόπος τοῦ συμβολῆς. * ἡσυχίᾳ στεφανοῦσθαι δυσχερές· τὰ ἔπαθλα εἰ μὴ τοῖς καμάτοις οὐ δίδοται. πλὴν περικεφαλαίᾳ τῆς ὑγιείας αἱ κεφαλαὶ ὑμῶν μὴ ἀποθῶνται· μὴ ἐκδύσηται θώρακα τῆς πίστεως ὁ ἐπαγγελλόμενος σφαιρωτῆς Χριστοῦ αἰχμοῦ. ἡμέτεροι καθ' ἡμῶν πόλεμον κεκινήκασιν, εἰ ἄρα ἡμέτεροι λεκτέοι οὗτοι, οὓς * ἠδόμεθα, ῥαγέντος τοῦ * τῆς φιλίας νόμου, ὃς ἐχθρὸν ἀντιμοληκέναι. ὑμέτερόν ἐστιν ἰσαμβύοις ἔχειν τοὺς πόδας σὺν τοῖς πυλῶσιν Ιερουσαλήμ. θέλομεν ὑμῶν τὰς βάσεις εἶναι τελείας, μή ποτε ὃς ἴσον ὑποσκέλισμα τὸ ἴχνος ἡμῶν σφαλῇ· ἢ ἀκολουθήσωσι τῷ διαβόλῳ μὴ τὸ κακοῦ, ἃ ἐπιγινώσκοντες ἑαυτοὺς ὄντας ἐκ ἐκείνου ὄντας. ὑμεῖς, οἱ ἐν υἱοὶ θεοῦ τοῖς ἔργοις φαίνεσθε, ἀπὸ * ἐν τῶν καρπῶν θέλ * ἕκαστος διαγινώσκεσθαι, ἀμοιβαδὸν τὰς διανοίας τῶν μικροψύχων σφαμυήσασθε, ἢ ἕκαστον τῶν ἀσθενῶν ὑποδέξασθε, βεβαιοῦντες αὐτούς. μὴ δὴ ἀπατήσῃ ὑμᾶς ἀσέβεια, ἀλλὰ σκέπει τὸ καλοῦ καὶ τὸ κακοῦ κρίνει πλὴν ἑκάστου ποιότητα πλὴν κρίσιν κατέχετε, φυλάττοντες τὰ διεσταλμένα, καὶ τὰ ὁρᾶτε * ἐπαγγοιοῦντες. ἀποβλητέον γὰρ ὅτι τῷ θεῷ, λέγοντος τοῦ Σολομῶντος, ὅστις ὁ δίκαιος αὐτὸ ἀδίκου, ὁ αὐτὸ δικαίου

ANNO CHRISTI 431.

δέχεται ἄδικον. ὐδέν ὅτιν ἡ προσκαιρος θλῖψις, ἀλλὰ πρὸ ὀφθαλμῶν ἢ τὸ αἰώνιον ἔπαθλον, οὗ οὐδὲν προκριτέον. βοᾷ ὁ ἡμέτερος *ψαλμῳδὸς, ὅτι ἐὰν κατ' αὐτοῦ συστῇ πόλεμος, ἐλπίδι ἐκείνου τοῦ φωτισμοῦ ὅλως οὐ φοβηθήσετ). εἰ ἀγῶνα πρὸς τὰ ἔθνη εἴχετε, δηλαδὴ μείζης ἂν ἦν *νίκης, νικᾶν τοὺς ἀεὶ ὑμῖν χθομβύους ἐχθροὺς. πηλίκη δὲ ἐκείνη ἡ νίκη λεκτέα, ὅπου ὁ ἱερεὺς, ἀλλαχθὺς τοῦ κηρύγματος, διώκτης τοῦ καθολικῶν ἐχθύετο, *ἰδικῶς σὺν ἅπασι κῷ Παύλου φρονῶν, ὃς τοῦ εὐαγγελίου τοῦ κυρίου, οὗ διώκτης ἰῶ πρότερον, ὕστερον ἐχθύετο κῆρυξ; κατελείφθη ὁ ἀσεβὴς διαλεκτικὸς παρὰ τοῦ θείου πνεύματος, ὁπότε καὶ αὐτοῦ τοῦ θείου πνεύματος ἐφρόνησεν ἑαυτόν. δικαίως, ἐὰν ὑπομείνῃ, ἀκούσεται πρὸς ἡμῶν τὰ ῥήματα τοῦ Σαμουὴλ, ἅπερ *τότε Σαοὺλ παρ' *ἐκείνου αὐτοῦ τοῦ ἱερέως εἴρηται· *ἔξουθένησέ σε κύριος, ἵνα μὴ βασιλεύσῃς ὑπὲρ Ισραήλ. εἰ ἐκεῖνος ἀνάξιος γέγονεν, ὅτι μόνον σὺν πράγμασιν, ἅπερ ἔπραξε, κατεφρόνησε τῶν ἐντολῶν τοῦ θεοῦ, ποία τούτῳ χρεὼν ὑπόσεται ζημία, ὃς ἑαυτὸν κῷ τοῦ κυρίου τῆς θεότητος ὕβρισε; νῦν *ὑμέτερόν ὅτι περαπέσαι τὸ παρ' ἐκείνῳ πρᾶγμα, καὶ ἰάσασθαι *τοὺς ῥήμασι τραυματίας παρ' αὐτοῦ. ἀσφαλέσιν ἴχνεσιν ἴστασθε κῷ τῷ ἤδη πεσόντος, ὡς ὁ παρ' αὐτοῦ λόγος δείκνυσι· καὶ εἴ τι ὑμῖν ἐπήνεγκεν, ἀνέξικάκως φέρετε. ἐμηχανήσατο ὕβρεις, ἐμηχανήσατο ἀφορισμούς· ἐκεῖνος *αὐτὸς σὺν τοῖς ἰδίοις πέπονθεν, ὃν ὑποδέδεχθαι ὑπὲρ ἡμῶν ἀνθρωπον *δεῖ ἐρρεῖται. ὅθεν μηδεὶς κλαύσῃ τὰ καθ' *ὑμᾶς *ἐπηνεγκότα. τὸ ἀνέξικακίας καὶ τὸ ὑπομονῆς τύπος εἰη Στέφανος, ὁ πρῶτος τοῦ Χριστοῦ μάρτυς. ὁ ὄχλος

ducit iniustum. Nulla est tribulatio temporalis: sit ante oculos perenne præmium, cui nihil conuenit anteponi. Clamat noster hymnidicus, si aduersus se castra consistant, spe illuminationis illius sibi penitus non timendum. Si certamen cum gentibus haberetis, esset vtique magna victoria superasse eos, quos semper haberetis inimicos. Quanta dicenda victoria est, vbi sacerdos prædicatione mutata, catholicorum factus est persecutor? cõtra Paulum prope in omnibus sentiens, qui euangelii Domini, quod ante fuerat persecutus, factus est postea prædicator. Desertus est impius disputator a sancto Spiritu, postquã in ipsum Spiritum sensit aduersa. Merito si persistit, audiet a nobis Samuelis verba, quæ Sauli tunc ab ipso dicta sunt sacerdote: *Spernet te Dominus, ne regnes super Israel*. Si hoc ille meruit, quia solum in agendis rebus Dei præcepta contempsit, quæ huic pœna debetur, qui se in ipsum Dominum maiestatis erexit? Curare nunc vestrum est quodcumque vulnus inflixit, & his præbere medicinam qui eius sermonibus sauciati sunt. Firmis in hunc state vestigiis, quem, sicut eius sermo demõstrat, iam cecidisse videmus: & quidquid intulit, ferte patienter. Indixit iniurias, indixit exilia. ille in suis hæc passus est, quem suscepisse pro nobis hominem diffitetur. Vnde nullus defleat, quidquid in aliquos vestrum facere molitus est. Patientiæ vobis atq; constantiæ forma Stephanus, primus Christi testis, existat. *Plebs in*

Psal. 26. v. 3.

1. Reg. 15. v. 23.

Act. 6. & 7.

hunc prædicantem ſtriduit perfidorum; nec tamen idoneus Chriſti comes tacuit quod videbat. Exclamauit inter furentes, inter religionis inimicos, videre ſe apertos cælos, & Filium hominis, propter quem talia pateretur, ſtantem ad dexterã Dei. Longum eſt ire per ſingulos, qui vitam vel morte vel confeſſione ſibi mercati ſunt. Habetis vos, quicumque eccleſia eſtis eiecti, pene noſtrorum temporum beatæ recordationis Athanaſii Alexandrinæ eccleſiæ prudentiſſimi ſacerdotis exemplum. Cui non conſolationi ſit illius tolerantia? cui non ſit exemplo eius fortitudo vel conſtantia? cui non ſpem faciat eius expectata reuerſio? Eiicitur Ario perſequente, ſed reuocatur Domino proſequente. Paſſus eſt carcerem, paſſus anguſtias. nec mirum, ſi vir apoſtolicus ea paſſus eſt, quibus ſe Apoſtolus gloriatur exercitatum. In his tamen omnibus ſecutus eſt illum, qui ſibi in tribulationibus ſe placere teſtatur. Fugatus illinc, & in noſtris partibus roboratus eſt. Denique hic ei redintegratus eſt ſtatus, & in hac ſede quietem communionis inuenit, a qua ſemper catholicis ſubuenitur. Nec tamen ſenſit in tribulationibus laſſitudinem, qui factus eſt in perſecutione confeſſor. Vnde Chriſtianorum nullus illatum ſibi temporale deflere debet exilium; quia eorum nemo exul eſt Deo. Timeamus, ne e regione viuorum, hoc eſt ab illa, quam noſtram patriam eſſe volumus, exu-

2. *Cor.* 11.

2. *Cor.* 12. v. 10.

τῆ ἀπίστων κατ' αὐτῆς * ἐβρυχε· καὶ ὅμως ὁ σωσοδιπόρ τῦ Χριστοῦ ἐκ ἐσιώπησεν ὅπερ ἑώρα. * ἑβόα μεταξὺ μαινομένων, μεταξὺ τῆ τῆς ἀρησκείας ἐχθρῶν, λέγων ἑαυτῷ ὁρᾶν ἀνεῳγμένους τοὺς οὐρανούς, καὶ τὸν υἱὸν τῦ ἀνθρώπου, δι' ὃν ταῦτα ἔπασχεν, ἱσάμενον τοῖς τῆ δεξιᾶ τῦ θεοῦ. μακρὸν ὅτι δι' ἑκάστου χωρεῖν τῆ πειρωμένων ἑαυτοῖς ζωὴν ἢ θανάτῳ ἢ ὁμολογίᾳ. ἔχετε ὑμεῖς, ὅσοι τῆς ἐκκλησίας ἐκβέβλησθε, ὁδὸν τῆ ἡμετέρων κοιμῶν ὑπόδειγμα τὸ τῆς μακαρίας μνήμης Ἀθανασίου τὸ σοφωτάτου ἱερέως τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας. Ἵνι ἐκ ἂν εἴη παραμυθία ἡ ἐκείνου ὑπομονή; Ἵνι ἐκ ἂν εἴη ὑπόδειγμα ἡ ἐκείνου στερρότης; Ἵνι ἐκ ἂν ποιήσειεν ἐλπίδα ἡ ἐκείνου πολυπόθητος ἐπάνοδος; ἐκβάλλεται Ἀρείου διώκοντος, ἀλλ' ἀνακληθεῖς τῦ κυρίου προπέμποντος. ἔπαθε φυλακήν, ἔπαθε θλίψεις. καὶ οὐ θαυμαστὸν, εἰ ὁ ἀποστολικὸς ἀνὴρ ταῦτα πέπονθε, δι' ὧν ἑαυτῷ γεγυμνάσθαι καυχᾶται ὁ ἀπόστολος. καὶ ἐν τούτοις πᾶσιν ἐκείνῳ ἠκολούθησε τῷ μαρτυρομένῳ, ὅτι * αὐτῷ ἐν ταῖς θλίψεσιν ἤρεσκει. ἐδιώχθη ἐκεῖθεν, καὶ ἐν τοῖς ἡμετέροις μέρεσιν ἀνεκτήσατο. ἀμέλει ἐνταῦθα αὐτῷ ἡ κατάστασις ἀνεκαινίσθη, καὶ ἐν τούτῳ τῷ ἤθνῳ λῦρε κοινωνίας διάπαυσιν, ἀφ' οὗ ἀεὶ τοῖς καθολικοῖς γυναῖται βοήθεια. καὶ ὅμως ἐν ταῖς θλίψεσιν ἐκ ἠδεῖτο πόνου ὁ γυμνόμενος ἐν τῷ διωγμῷ ὁμολογητής. ὅθεν οὐδεὶς τῆ χειστιανῶν κλαῦσαι ὀφείλει τὸν ἐπενεχθεῖσαν αὐτῷ τροσκαιρον ἐξορίαν, ὅτι ἐκείνων οὐδεὶς ἐξωρισμένος ὅτι θεῷ. μᾶλλον φοβηθῶμεν, μὴ ἀπὸ τῆς χώρας τῆ ζώντων, τουτέστιν ἀπ' ἐκείνης, ἣν ἡμετέραν θέλομεν εἶναι πατρίδα, ἐξορισθῶμεν.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ANNO CHRISTI 431.

ἀῶνιον. ἐκεῖνό ἐστιν ἡμέτερον, ἐκεῖνο διηνεκές, ἐκεῖνο αἰώνιον. οὐκ ἔστι γὰρ ἐκεῖνο ἡμέτερον, δι' οὗ μὴ πρόοδος· ἀλλὰ ταῦτα ἀληθῶς ἡμέτερα, ἅπερ ἀσφαλεστάτη ἐλπὶς ἐπαγγέλλεται. ἔστι δὲ λέγοντος ἀκοῦσαι τοῦ ἀποστόλου· ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν, οὐδὲ ἀκοὴ ἤκουσεν, οὐδὲ εἰς καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη, ταῦτα ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. ἵνα δὲ μηδὲ πρόσκαιρον δοκῇ τοῦτο ἰσχύειν ἡ ἀπόφασις, τὸ ἤδη καθ' ἑαυτὸ τοῦ δεῖνα ἀπόφασιν προσκαλεσαμένου, φανερῶς ἡ αὐθεντία τοῦ ἡμετέρου θεσπίσματος, μηδένα ἢ ἐπίσκοπον, ἢ κληρικόν, ἢ καθόλου ἐπάγγελμα χειστιανοῦ, τῶν πρὸ Νεστορίου, ἢ τῶν τούτου ὁμοίων, ἀφ' οὗ δεῦτε κηρύττειν ἤρξαντο, ἢ τοῦ ἰδίου τόπου, ἢ τῆς κοινωνίας ἀποκινηθέντων, δοκεῖν ἢ ἀποκεκινῆσθαι, ἢ ἀποκοινώνητον γεγονέναι. ἀλλ' οὗτοι πάντες ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ καὶ ἐγγύοντο, καὶ ἄχρι τοῦ παρόντος εἰσίν· ὅπου οὐδένα ἢ καθελεῖν, ἢ ἀποκινῆσαι ἠδυνάσθη, ὃς ἐν τῷ κηρύττειν δεῦτε, ἀσφαλῶς οὐχ εἱστήκει. πάντας δεῦρο ὁ πρὸ λόγου εἰς τὸ κοινὸν συνέπλεκεν, ἵνα μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐρρωποιηθέντες, καὶ θαρσαλέοι γενόμενοι ἐν κυρίῳ, μὴ μεθακινηθῆτε, ἀλλὰ μᾶλλον θερμοτέρους τὰς ἀλλήλων ἀθενείας. ἤδη γὰρ ὑμῖν ἐκεῖ σὺν ἀθενεῖς προαιρούμεθα, ὅπου ὁρῶμεν αὐτὴν νοσοῦντα τὴν ἰατρόν· ᾧ θέλομεν ὅμως, εἰ ἔτι δυνάμεθα, βοηθεῖν. ὡς γὰρ πρὸς τὸν ἅγιον ἀδελφὸν καὶ συνεπίσκοπον ἡμῶν Κύριλλον ἁρμοδίους ἀποκρίσεις ἐπέμψομεν, καὶ ὑμῖν ἐπεστείλαμεν διὰ τοῦ ποθεινοτάτου Ποσιδωνίου τοῦ διακόνου αὐτοῦ, τὰ πεμπτέα πρὸς τὸν αὐτὸν ἀδελφόν μου καὶ πρὸς ἐκεῖνον, περὶ οὗ ὁ λόγος. καὶ ὅπερ ἐν τηλικούτῳ πράγματι ἡ ἡμετέρα

lemus. Illud enim noſtrum eſt, illud perpetuum, illud æternum. noſtrum enim non eſt vnde tranſitur: ſed illa vere noſtra ſunt, quæ ſpes certiſſima pollicetur. *Sunt autē*, dicente Apoſtolo, *quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderūt, hæc præparauit Deus diligentibus ſe.* Ne tamen ad tēpus eius videatur valere ſententia, qui in ſe iam diuinam ſententiam prouocarat, aperte ſedis noſtræ ſanxit auctoritas, nullum ſiue epiſcopum, ſiue clericum, ſeu profeſſione aliqua Chriſtianum, qui a Neſtorio vel eius ſimilibus, ex quo talia prædicare cœperunt, vel loco ſuo, vel communione deiecti ſunt, vel deiectum vel excōmunicatum videri: ſed hi omnes in noſtra communione & fuerūt, & hucuſque perdurant: quia neminem deiicere vel remouere poterat, qui prædicans talia titubabat. Omnes igitur præſens ſermo in commune cōplectitur, vt magis ac magis roborati, ac fidentes in Domino, nō moueamini, quinimo & medeamini infirmitatibus aliorum. Iam enim illic vobis cōmendamus infirmos, vbi ſic videtur ipſe medicus ægrotare; cui tamen volumus, ſi adhuc poſſumus, ſubuenire. Nam cum ad ſanctum fratrem & coepiſcopum noſtrum Cyrillum reſponſa congrua mitteremus, & hæc vobis per cariſſimum Poſſidonium eius diaconū, & huic, de quo agitur (*Neſtorio videlicet,*) dirigenda ab eodem fratre meo ſcripta tranſmiſimus. Et quia noſtra in tanto negotio pro-

1. Cor. 2. ex Iſai. 64.

pemodum præsentia necessaria videbatur, vicem nostram propter marina & terrena spatia ipsi sancto fratri meo Cyrillo delegauimus, ne morbus iste longitudinis occasione grassetur. Vos tamen apostolicos ante oculos habentes sermones, *in eodem sensu & in eadem sententia estote perfecti*, vt, sicut legimus, *permanentes vsque ad finem, salui esse possitis.* Vt autem noueritis sub qua definitione literas miserimus, ipsam sententiam huic epistolæ fecimus subter adnecti, vt datam de ipso formulam cognoscatis. Deus vos, fratres desideratissimi, saluos custodiat. Datæ III. Idus Augusti, Theodosio XIII. & Valentiniano III. coss.

1. *Cor.* 1. *v.* 10.

Matth. 10. *v.* 22.

Est autem post alia, hæc sententia.

Aperte igitur agnosce, hanc nostram esse sententiam, vt nisi de Christo Deo nostro ea prædices, quæ & Romana, & Alexandrina, & omnis catholica sentit ecclesia, sicut etiam sancta Constantinopolitana ecclesia ad te vsque optime tenuit, iuxta expositam in Synodo Nicæna fidem; ac nisi hanc perfidam nouitatem, qua hoc, quod venerabilis scriptura coniungit, niteris separare, intra decimam diem, a primo innotescentis tibi huius conuentionis die numerandam, deposueris, atque aperta & scripta confessione damnaueris; noueris te ab vniuersalis ecclesiæ catholicæ communione deiectum, & ad omnia quæ cumque sacerdotalis auctoritatis sunt, minime idoneum.

ἀρκοῦν παροῦσα ἀναγκαία ἐφάνετο, τῷ ἡμετέρῳ διαδοχῇ, διὰ τὰ κατὰ θάλατταν καὶ γῆν διαστήματα, ἀπῶ τῷ ἁγίῳ ἀδελφῷ μου Κυρίλλῳ ἀπενείμαμεν, μὴ αὐτὴ ἡ νόσος ἀφορμὴ τῆς μακρότητος ὑπηρεσθῇ. μόνον ὑμεῖς τοῖς ἀποστολικοῖς προσόφθαλμοι ἔχετε λόγοις, τῇ αὐτῇ διανοίᾳ καὶ τῇ αὐτῇ γνώμῃ γίνεσθε τέλειοι, ἵνα, ὡς ἀκούσαμεν, μένοντες ἄχρι τέλους, σωθῆτε σωθῆναι. ἵνα δὲ γνῶτε ἐφ' οἷῳ ὅρῳ τὰ γεγραμμένα ἀπεστείλαμεν τῷ πρὸς ὑμῖν ὁ λόγος, αὐτῷ τῷ ὑποφαίνει ἢ κατ' αὐτὸ Νεστορίου ἐποιήσαμεν τούτῃ τῇ ὑπογραφῇ ὑποτάξαι, ἵνα γνῶτε καὶ πρὸ αὐτοῦ δοθέντα τύπον. ὁ θεὸς ὑμᾶς ὑγιεῖς φυλάξαι, ἀδελφοὶ ποθεινότατοι.

Anno Christi 431.

Est δὲ ὅρος μεθ' ἕτερα οὕτως.

Σαφῶς διαγαροῦν μαθήσῃ ταύτῃ ἡμετέραν εἶναι τῷ ὑποφαίνει, ὡς εἰ μὴ περὶ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν ταῦτα ἐξηγήσῃ, ἃ καὶ ἡ Ρωμαϊκὴ, καὶ ἡ Ἀλεξανδρέων, καὶ ἅπασα καθολικὴ ἐκκλησία νοεῖ, καθὼς καὶ ἡ βασιλεύουσα τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησία μέχρι νῦν, ὡς βέλτιστε, σώσῃ, κατὰ τὴν ἐκτεθεῖσαν πίστιν σὺν τῇ Νικαέων συνόδῳ· καὶ εἰ μὴ ταύτῃ τῇ δυνάσῃ καινότητα σεβασῇ καὶ σεβασμίᾳ γραφῇ διαλύσῃς ἐντὸς δέκα ἡμερῶν, ἀφ' ἧς γνωρίζονταί σοι τὰ γράμματα ταύτης τῆς μεθοδείας τῷ ἡμέραν ἐναριθμῶν, τὰ φανερὰ καὶ γεγραμμένα τῆς καταδικασμοῦ αἱρέσεως· γίνωσκε ὑπὸ πάσης καθολικῆς ἐκκλησίας ἀκοινώνητον εἶναι σεαυτόν, καὶ ἀνενέργητον πρὸς πᾶν ὁποιονοῦν τῆς ἐξ αὐθεντίας ἱερατικῆς.

ANNO CHRISTI 431.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κ'.

Τοῦ αὐτοῦ Κελεστίνου πρὸς Ἰωάννην ἐπίσκοπον Ἀντιοχέων ἐπιστολή.

Τῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ Ἰωάννῃ Κελεστῖνος.

ΕΥΧΟΜΕΘΑ μὲν, ὥσπερ μία ἐστὶ τῆς θεότητος οὐσία, οὕτω καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς ὁπουδήποτε οὖσιν ἀνθρώποις, μίαν τῆς ὀρθῆς πίστεως ἀλήθειαν ἔχειν. ἐλάττων δὲ ὅμως ὁ στεναγμός ἐστιν, ἐάν τινες ἑαυτοὺς ἐκτὸς τῆς ἀγέλης τῆς καθολικῆς ἀποχωρίζοντες, καὶ διὰ γωνιῶν καὶ συσκίων τόπων λανθάνοντες * ἑαυτούς, εἰκαίοις λόγοις ἴσως συμβουλεύωσιν ὁμονοεῖν ἑαυτοῖς σὺν τῇ λανθανούσῃ πλάνῃ. ὅτε δὲ σὺν τῇ τοῦ θεοῦ ἱερᾷ ἐκκλησίᾳ ὁ προσβεβλημένος * σὺν τῷ ὀνόματι τοῦ ἱερέως αὐτοῦ ἅπας τοῦ Χριστοῦ δῆμον ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀληθείας καὶ κρημνῶν ἀποσῴζει τῇ ἐκ ὀρθῆς συμβουλῇ, καὶ τοῦτο σὺν τῇ μεγίστῃ πόλει, εἰς ἣν διὰ πολὺ μᾶλλον τοῦ οἰκουμένου βασιλέως ἀπὸ παντὸς τοῦ κόσμου σωτηρίᾳ τὸ πλῆθος, τότε δηλαδὴ διπλασιαστέον ἐστὶν ὁ θρῆνος, καὶ μείζων ἡ φροντὶς, ἵνα μή τι ἡ ἁρπαγὴ τοῦ λύκου τοῦ διαφθορέως καθισχύσῃ. ἐλάττων γάρ ἐστιν ἡ φροντὶς πολιορκουμένου τοῦ ἐχθροῦ, ἢ ἐντὸς τειχῶν ἐκβακχευόντος· καὶ κουφότερον παρενοχλεῖ ὁ λύκος ἐκτὸς τῶν ποιμνίων ἀποπλανώμενος, ἢπερ σὺν αὐτῇ τῇ ἀγέλῃ τόπον ποιμένος ἐπιλαβόμενος. ἐπιφοβώτερον πλέον τι ἐμφυλίου πολέμου ἐστὶν, ὅταν ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας, τουτέστιν ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ, δόγματα ἀκονίζηται τῆς ἀσεβοῦς θρησκείας. ὅθεν πάνυ σωτεταράχαται ἡμῶν τὰ σπλάγχνα, ὅτι οὕτως,

*ἰσως ἢ ἰδίοις ἰδιοῖς

*ἴσως τῷ

CAPVT XX.

Eiusdem Cælestini epistola ad Ioannem episcopum Antiochenum.

Dilecto fratri Ioanni Cælestinus.

OPTAREMVS quidem, sicuti est vna deitatis essentia, ita inter omnes qui vbique sunt homines, vnam rectę fidei veritatem teneri. Minor tamen gemitus est, si qui se extra gregem Dominicum segregantes, & per angulos latebrasque latitantes, alios sibi vel paucos, qui secum sentiunt, occulto errore persuadeant. Cum vero aliquis sacrosanctæ ecclesiæ Dei sub nomine præpositus sacerdotis, ipsum Christi populum a tramite veritatis in præceps deuiæ persuasionis auertit, & hoc in amplissima vrbe, ad quã propter inhabitantis imperatoris reuerẽtiam de vniuerso orbe confluit multitudo; tunc plane est geminanda lamentatio, & maior solicitudo, ne quid lupi rapacitas prę ualeat, adhibenda. Minor enim cura est obsidentis inimici, quam intra mœnia debacchantis: leuiusque solicitat lupus extra ouilia pererrans, quam intra gregem locum pastoris inuadens: quia bellum plus quam ciuile est, cum intra ecclesiam, id est, intra ipsum Christi thalamum tela sectæ impiæ iaciuntur. Vnde vehementer conturbata sunt nostra viscera,

quod is qui Constantinopolitanam obtinere videtur ecclesiam, deuotissimis Christi populis peruersa quædam cõtra reuerentiam virginei partus, & cõtra spem nostræ salutis infundit. Hæc ad nos ingerente dolore fidelium peruenerunt; hæc libris, quos ipse miserat, publicata sunt; &, quod maioris probationis est, hæc ad nos missis epistolis ipsa auctoris subscriptione munitis, ita insinuata sunt, vt dubitari vltra non liceat. Vnde quoniam in talibus causis non est tuta longior conniuentia, quia tãtumdem pene criminis est conniuere a talibus, quanti sceleris est tam sacrilega prædicare; & episcopum Nestorium, & si quis alius eum secutus hæc prædicat, a nostra communione secreuimus, quamdiu scriptura professionis emissa, peruersitatem, quam cœperat docere, condemnet, & hanc de virgineo partu, id est, de humani generis salute fidem asserat se tenere, quam secundum apostolicam doctrinam Romana, & Alexandrina, & catholica vbique ecclesia tenet, & veneratur, & prædicat. Si quis vero aut ab episcopo Nestorio, aut ab aliis qui eum sequuntur, ex quo talia prædicare cœperunt, vel excommunicatus, vel exutus est seu antistitis, seu clerici dignitate, hunc in nostra communione & durasse & durare manifestum est. Nec iudicamus remotum, quia non poterat quemquã eius remouere sententia, qui se iam præbuerat ipse remouendum. Hæc, frater carissime, ἐγράφη. ὅσις δοκεῖ κατέχειν τὴν ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως, τοῖς καθωσιωμένοις τῷ Χριστοῦ δήμοις διεστραμμένα τινὰ ἐκτείνει, ὑπεναντία τῆς ἡμῶν καὶ ἁγίας τοκετῶ τῆς ἁγίας Παρθένου, καὶ ὑπεναντία τῆς ἐλπίδος τῆς ἡμετέρας σωτηρίας. ταῦτα εἰσηλθεν ὑποβαλλούσης τῆς ἀληθοῦς τῆν πίστιν, ἃ ἐγνωρίσθη διὰ τῆς βιβλίων, ἅπερ αὐτὸς ἔπεμψε· καὶ, ὅπερ μείζονος ἀποδείξεως ἰῶ, πεμφθησῶν ἐπιστολῶν πρὸς ἡμᾶς, ὑποσεφῆ αὐτῷ τοῦ αὐθέντου ὡμολογημένων, ὡς ἀμφιβληθῆναι παρ' ἕτερον μὴ ὄντα εἶναι. ὅθεν ὑπὲρ τοιούτων αἰτιῶν ἐκ ἔστιν ἀσφαλὴς ἡ μακροθυμία παρενθύμησις· διόπερ γὰρ δεῖ μᾶλλον ἐγκλημα παρενθυμεῖσθαι τὰ τοιαῦτα, ὁποῖόν δεῖ μῶσις, τοιαῦτα ἱερόσυλα συλλέγειν· καὶ τὸν ἐπίσκοπον Νεστόριον, καὶ εἴ τις ἄλλος αὐτῷ ἀκολουθήσας τοιαῦτα λέγει, ἀπὸ τῆς ἡμετέρας κοινωνίας ἀποχωρίζομεν, ἕως οὗ δι' ἐγγράφου ὁμολογίας πεμφθείσης τῷ διαφυλάξῃ, ὧν ἤρξατο διδάσκειν, καταδικάσῃ, καὶ τούτῳ ἐαν τε τοῦ παρθενικοῦ τόκου, τουτέστι τοῦ σωτηρίας τε τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους, τῷ πίστιν ὁμολογήσῃ κατέχειν, ὧν ἵνα καὶ τῷ ἀποστολικῷ διδασκαλίᾳ ἡ Ῥωμαίων, καὶ ἡ Ἀλεξανδρέων, καὶ ἡ καθολικὴ πανταχοῦ ἐκκλησία κατέχει, προσκυνήσῃ τε καὶ ὁμολογήσῃ. εἴ τις δὲ ἢ ἀπὸ Νεστορίου, ἢ ἀπὸ τῆς ἄλλων τῆς αὐτῷ ἐξακολουθησάντων, ἀφ' οὗ τὰ τοιαῦτα ἤρξατο λαλεῖν, ἢ ἀκοινώνητος ἐγένετο, ἢ ἐγυμνώθη τῆς τοῦ ἱερέως ἀξίας, ἢ τῆς τοῦ κληρικοῦ, τοῦτον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ καὶ μεμνημένην, καὶ μένειν εἰς τὸ ἑξῆς ὡμολόγηται. καὶ οὐδὲ λέγομεν αὐτὸν ἀποκεκινῆσθαι· ἐπεὶ ὅπερ οὐδὲ ἠδυνάτο τινα ἡ τούτου ἀποφάσις ἀποκινεῖν, ὅσις ἐαν τε προέχειν ἤδη ἀποκινητέον. ταῦτα, ἀδελφὲ

Anno Christi 431.

ANNO CHRISTI 431.

ἡμιώπατε, πρὸς τὸ σὸν ἁγιωσύνην ἐπιστέλλειν· ἵνα σὺν δυναμει τῆς ἐν τῷ στήθει σου ὀρθοδοξίας, καὶ (ω) οἰκεῖον τῷ σῷ θεοφιλεστάτῳ καὶ τοῦ Χριστοῦ θεράποντι, καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς καθολικῆς ὁμολογίας σὺν θυρεῷ περικείμενος, τὰ ἐπιστελλόμενα ὑπὸ τοῦ ἁγιωτάτου ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Κυρίλλου, (ω) ἀκριβῆ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ πίστεως ἔκδικον, ἐπιστείλῃς περὶ τοῦ Νεστορίου· γινωσκέτω ἡ σὴ ἁγιωσύνη παρ' ἡμῶν, μᾶλλον δὲ ἀπὸ τοῦ θεοφιλεστάτου Χριστοῦ καὶ θεοῦ ἐξενεχθέντα εἶναι τὴν ἀπόφασιν, ἵνα ἢ ἐντὸς δέκα ἡμερῶν, ἀριθμουμένων ἀφ' ἧς ἡμέρας ὑπομνησθείη, τὰς ἱεροσύλους αὐτοῦ διδασκαλίας περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως ἐξεράφῳ ὁμολογίᾳ καταδικάσῃ, καὶ ταύτῃ ἑαυτὸν (ω) ὁμολογήσῃ τῇ πίστει ἀκολουθεῖν, ὡς ἵνα καὶ ἡ Ρωμαίων, καὶ ἡ Ἀλεξανδρέων, καὶ ἡ καθολικὴ φυλάττει ἐκκλησία· ἢ ἀπὸ τῆς συνόδου τῶν ἐπισκόπων ἀποκινηθείς, γινωσκέτω οἰκείῳ ἑαυτὸν βεβλάφθαι ὀλέθρῳ. ἵνα δὲ ταῦτα τὰ παρ' ἡμῶν ἀποφανθέντα ἀσυδαμότερον (ω) ἐξανυσθείη, διὰ τοῦ ἡμετέρου υἱοῦ Ποσιδωνίου τοῦ διακόνου τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας, τὰς ἡμετέρας ἐπιστολὰς πρὸς τὸν σὸν διάδοσιν ἠβουλήθημεν πρότερον διακομισθῆναι. ὁ θεός σε ὑγιαίνοντά σε διαφυλάττοι, ἀδελφὲ ἁγιώτατε.

* πρὸ τοῦ σὲ δὲ τὸν τοῦ Χριστοῦ θεράποντα, * ἴσως μετοικίσας * ἐκκλησίας

me, ad sanctitatem tuam scribenda duximus, vt in Domino roboratus, & familiarem pectori tuo loricam Christi cum scuto catholicæ prædicationis indutus, greges Domini nostri Iesu Christi, qui pro nobis natus & passus est, qui reseratis inferis, & morte deuicta pro nobis die tertio resurrexit, a persuasionis pessimæ prauitate reuoces. Sicut autem ad sanctum fratrem & coepiscopum nostrum Cyrillum, strenuum catholicæ ecclesiæ & fidei defensorem scripsimus, hanc de eodem Nestorio sciat sanctitas tua a nobis, imo a Christo Deo latam esse sententiam, vt aut intra decem dies, ex quo primum monitus fuerit, numerandos, sacrilegas de Christi natiuitate prædicationes suas scripta confessione condemnet, & hanc se profiteatur fidem sequi, quã Romana, & Alexandrina, & vniuersalis seruat ecclesia; aut ab episcoporum cœtu remotus, intelligat sibi suam obfuisse perniciem. Sed vt hæc, quæ a nobis decreta sunt, studiosius perficiantur, per filium nostrum Possidonium Alexandrinæ ecclesiæ diaconum nostras ad dilectionem tuam voluimus fidelius epistolas commẽdare. Deus te seruet incolumem, honorandissime frater. Data iij. Idus Augusti, Theodosio xiij. & Valentiniano iij. coss.

Hæc eadem epistola scripta etiam fuit Iuuenali Hierosolymitano, Rufo Thessalonicensi, & Flauiano Philippensi, episcopis per orientem, a pari.

CAPVT XXI.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κα'.

Cyrilli episcopi Alexandrini ad Ioannem Antiochenum epistola.

Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας πρὸς Ἰωάννην Ἀντιοχείας ἐπιστολή.

Domino meo, dilectoque fratri & comministro Ioanni, Cyrillus in Domino Sal.

Τῷ κυρίῳ μου ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ Ἰωάννῃ Κύριλλος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

PERTVRBATISSIMVM sanctæ ecclesiæ Constantinopolitanæ statum, quaq; ratione non pauci magna alioqui honestate & probitate conspicui, grauem admodum propter nonnulla quæ reuerendissimus episcopus Nestorius publice pro concione proposuit, in ipsa fide perturbationem perpessi sint, atque adeo a consuetis conuentibus prorsus se abstineant, ex multis haud dubie pietas tua cognouit. Consuluerã illi per literas, vt prauis illis peruersisque quæstionibus dimissis, sanctorum patrum fidem sectaretur. Verum ratus hæc me ex odio scripsisse, tantum abfuit vt vllam omnino illius rationem habuerit qui hæc ex caritate ad eius pietatem perscripserat, vt ita sentiens & ita dicens, in Romanorũ quoque aures insinuare se posse, easdemque præoccupare sperarit. Etenim prolixa epistola, absurda quædam dogmata complexus, eaque ad dominum meum Cælestinum, piissimum ecclesiæ Romanæ episcopum missa, inter cetera aduersus illos qui ab ipso dissentiunt, hæc quoque adiecit: Citra horrorem sacram virginem Dei genitricem appellant. Misit præter hæc & quosdam quoque suarum exegeseon quaterniones:

ΕΓΝΩ που παντως καὶ διὰ πολλῶν ἡ σὴ θεοσέβεια τῆς ἁγίας Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας τὴν νῦν οὖσαν καταίσασιν, ὅπ τεθορυβηται λίαν, καὶ ὀποσιώακποι μεμενήκασι πολλοὶ καὶ τῆς ἄγαν ασυνδαίων καὶ ἀπεικῶν, οὐ τυγόντα θορυβω εἰς αὐτὴν ἐκκομιζοντες τὴν πίστιν, ἐκ τῆς λεγομένων ἐπ' ἐκκλησίας αὐτῆς παρὰ τ βλασφεσάτου ἐπισκόπου Νεσορίου, ὃ καὶ συμβούλευσα διὰ γραμμάτων ἀποβαλεῖν τῆς οὕτω σκαιῶν καὶ ἐξεσφαλμένων ζητημάτων, καὶ τὴν τῶν πατέρων ἀκολουθῆσαι πίστ. Ἀλλ' ἐμὲ μὲν ὡήθη ταῦτα γράφοντα, δυσμενῆ καὶ ποσοῦτον ἀπέχειν τῆ θεοσεβείαν τῷ ἐξ ἀγάπης ἐκεῖνα γεγραφότα πρὸς τὴν αὐτ βλάβειαν, ὥστε ὠήθη τὰ τοιαῦτα φρονῶν καὶ λέγων καὶ τὰς Ρωμαίων ἀκοὰς συναρπάσαι δυνασθαι. γέγραφε γὰρ ἔκτοπά τινα συνθεὶς ἐν ἐπιστολῇ μακρᾷ τῷ κυρίῳ μου καὶ θεοσεβεσάτῳ ἐπισκόπῳ τῆς Ρωμαίων ἐκκλησίας Κελεστίνῳ. καὶ δὴ καὶ τοῖς ἰδίοις συνέθηκε γράμμασι καὶ τῆς συνήθα δοξαζόντων αὐτὴν, ὅπ τὴν ἁγίαν παρθένον θεοτόκον λέγοντες οὐ φείδονται. εἶτα καὶ πεπράδας ἰδίων ἐξηγήσεων ἀπέστειλεν

ANNO CHRISTI 431.

ἃς καὶ ἀναγνόντες ⓐ κῷ πάπᾳ μεγάλῃ πόλιν Ρώμην εὑρεθέντες θεοσεβέστατοι ἐπίσκοποι, καὶ συνεδρίων πολλῶν γνωμῶν, κατεβόησαν αὐτῆς, φάσκοντες ἐναργῶς, αἵρεσιν αὐτὸν καινοτομῆσαι παιχάλεπον, ἣν οὐδενὶ τῶν πάλαι γεγονότων ἐξευρημένην.

Ἐπειδὴ δὲ ἀνάγκη με, γραφάσης τῆς ἁγίας ἐκκλησίας ταῦτα, τὰ γεγονότα εἰπεῖν ἅπαντα, πέμψαι δὲ καὶ τὰ ἴσα τῷ ἐμοῦ γραφέντων πρὸς αὐτὸν γραμμάτων, ἐκδεδήμηκεν ἀναγκαίως κληρικὸς τῆς Αλεξανδρέων ὁ ἀγαπητὸς διάκονος Γοσιδώνιος. ἀναγνωσθεισῶν τοίνυν ἐν συνεδρίῳ τῶν ἐξηγήσεων αὐτῆς, καὶ τῶν ἐπιστολῶν μάλιστα, ἐν οἷς ἔτι ἐστὶ συκοφαντίας τόπος· ἔχουσι γὰρ αὐτῆς τὴν ὑπογραφήν· ἡ ἁγία Ρωμαίων σύνοδος φανερὰ πεποίηκε, καὶ δὴ καὶ γεγράφηκε πρὸς τὴν σὴν θεοσέβειαν, οἷς καὶ ἀνάγκη πείθεσθαι σὲ αὐτεχομένους τῆς πρὸς ἅπασαν τὴν δύσιν κοινωνίας. γεγράφασι γὰρ καὶ τὰ ἴσα καὶ πρὸς ⓑ θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Θεσσαλονίκης Ρούφον ⓒ, καὶ πρὸς ἑτέρους τινὰς τῶν κῶν τὴν Μακεδονίαν θεοσεβεῖς ἐπισκόπους, οἳ καὶ ἀεὶ συντρέχουσι ταῖς πρὸ αὐτῆς ψήφοις. γεγράφασι δὲ οὐδὲν ἧττον κὴ πρὸς τὸν τῆς Αἰλιέων θεοσεβέστατον ἐπίσκοπον Ιουβεναλιον. τῆς σῆς τοίνυν θεοσεβείας ὀφείλει σκοπῆσαι τὸ συμφέρον. ἡμεῖς γὰρ τοῖς πρὸ αὐτῆς ἀκολουθήσομεν κρίμασι, δεδιότες ἀποπλαγῆναι τῆς τοσούτων κοινωνίας, οὐχ * ὑφ' ἑτέροις ζητοῦντες

quos cum piissimi episcopi, qui in magna Romanorum vrbe comperti sunt, legissent, multisq; consessibus consultationibusque habitis examinassent, illorum auctorem non absque indignatione exsibilarunt; palam asserentes, nouam illum, eamque perniciosissimam, & a nullo veterum hæreticorum antea vnquam excogitatam hæresim esse molitum.

Quia ergo Nestorius hæc illuc perscripserat, compulsus sum & ego quoque ea omnia quæ inter me & illum intercesserant, aperire, earumque literarum, quas ad illum dederam, exempla per Possidonium dilectum ecclesiæ Alexandrinę diaconum mittere. Porro autem lectis in Concilio expositionibus illius, epistolisq; lectis, & iis præcipue, in quibus quod apertam ipsius subscriptionem præ se ferrent, nullus tergiuersandi locus reliquus erat, sancta Romana Synodus disertam statim in illum sententiam tulit: qua de re & ad tuam quoque pietatem perscripsit. Horum proinde decreto modis omnibus parendum est illis, qui a totius occidentis communione excidere noluerint. Scripserunt namque expositæ sententiæ exempla cum ad Rufum piissimum Thessalonicæ episcopum, tum ad alios quoque nonnullos religiosissimos Macedoniæ episcopos, qui ab illius sententia nunquam decedere solent. Scripserunt nihilo secius & ad Iuuenalem quoque piissimum Hierosolymorum episcopum. Iam tuæ pietatis fuerit, quid in rem futurum sit, diligenter expendere. Nos enim sequemur quæ illi iudicauerunt. Veremur namque, ne a tantorum communione excidamus, qui non ob aliud indignan-

* ὑφ' ἑτέροις

tur, neque ob parui momenti res commoti sunt, eamque sententiam tulerunt; sed propter ipsam fidem, vniuersasque orbis terrarum turbatas ecclesias, & communem populi ædificationem. Saluta quæ apud te est, fraternitatem: quæ mecum est, in Domino te salutat.

CAPVT XXII.

Cyrilli episcopi Alexandrini ad Acacium Beroensem de hæretico Nestorio.

Domino meo, fratrique dilecto & comministro Acacio, Cyrillus in Domino Sal.

QVI graui cum tristitia conflictantur, curisque consauciatum pectus habent, ii non paruæ consolationis loco ducere solent, si quibusdam pari animi sensu præditis ea exponere queant, propter quæ animo discruciantur. Quia ergo & mihi quoq; hoc tempore tale quiddam vsu venit, arbitratus sum causas, ob quas nō iniusto, vt equidem existimo, dolore affectus sum, imo vero afficior, integritati tuæ patefaciendas esse. Non enim sat fuit reuerendissimo Nestorio ea publice pro concione proponere, quæ ecclesiam grauissime offenderent, fidemque in Christum omnium nostrum saluatorem euerterent; sed vlterius progressus, episcopū quemdam Dorotheum palam in ecclesia, dum sacra peragerentur, temerario ausu effutire passus est: Si quis Mariam deiparam esse dixerit, anathema sit. Ecquid ergo in orthodoxorum ecclesia cum

ἠγανακτηκότων πράγμασιν, οὐδὲ ἐπὶ μικροῖς πεποιημένων τὴν κέλσιν καὶ κίνησιν, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῆς τῆς πίστεως, καὶ τῆς παντὸς κεκινημένων ἐκκλησιῶν, καὶ τῆς οἰκοδομῆς τῆς λαῶν. πρόσπεσε τὴν πρὸς σὲ ἀδελφότητα· σὲ ἡ σὺν ἐμοὶ ἐν κυρίῳ προσαγορεύει. Anno Christi 431.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κβ'.

Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας πρὸς Ἀκάκιον ἐπίσκοπον Βερόης περὶ τῆς αἱρετικοῦ Νεστορίου.

Τῷ κυρίῳ μου ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ Ἀκακίῳ Κύριλλος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Οἱ σφόδρα λυπούμενοι, καὶ φρονήσει περιωμιλῶν ἔχοντες τὴν καρδίαν, οὐ μικρῶς ἔχουσι παραψυχὴν, ὅταν ὦσι τοῖς ὁμογνωμόνων τὰ ἐφ' οἷς λελύπηνται, λέγωσι. τοιοῦτός τις γέγονα κἀγὼ διά τι τοῦτο τῇ σῇ τελειότητι χρέος εἶναι ᾠήθην τὰς αἰτίας, ἐφ' αἷς εἰκότως, ὡς γε οἶμαι, λέλυπημαι, μᾶλλον δὲ καὶ ἐπιλυποῦμαι. οὐ γὰρ ἤρκεσε τῷ εὐλαβεστάτῳ ἐπισκόπῳ Νεστορίῳ τὸ ἐπ' ἐκκλησίας εἰπεῖν, ἃ * ἐπ' ἐκκλησίας ἐσκανδάλισε, καὶ προὔλυσε πίστιν τὴν ἐπὶ τῷ πάντων ἡμῶν σωτῆρι Χριστῷ· ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐπέβη Δωροθέου τινὸς ἐπισκόπου, τολμήσαντος ἐπ' ἐκκλησίας καὶ σωτῆρος εἰπεῖν ἀναθεμάτιστον· εἴ τις λέγει θεοτόκον τὴν Μαρίαν, ἀνάθεμα ἔστω. τί τοίνυν δράσομεν ἐν ἐκκλησίᾳ * ὀρθοδόξῳ ἀναθεμα-

τίσαν-

ANNO CHRISTI 431.

ἀθέντες μᾶ τῶν ἁγίων πατέρων; οὐ-
εἰσκω γὰρ σὺν συγχαφῆς καὶ τῆς
ἀοιδίμου μνήμης ἐπίσκοπον Αθα-
νάσιον πλειτάκις αὐτὸν ὀνομά-
σαντα θεοτόκον· καὶ μακάριον
δὲ πατέρα ἡμῶν Θεόφιλον, καὶ ἑτέ-
ρους πολλοὺς τῶν ἁγίων καὶ κᾶ καὶ
ροὺς ἐπισκόπων· τοῦτο μὲν Βασίλειον,
τοῦτο δὲ Γρηγόριον, καὶ αὐτὸν δὲ
μακάριον Ἀτικόν. οὐδεὶς δὲ, οἶ-
μαι, τῶν ὀρθοδόξων θεοτόκον αὐτὸν
δέδιεν εἰπεῖν, εἴπερ ἔστιν ἀληθὲς ὅτι
θεός ἐστιν ὁ Εμμανουήλ. γεγόνασι
τοίνυν ἀνάθεμα πρὸς θεὸν ὄντες ἅ-
γιοι πατέρες, καὶ πάντες ὅσοι τοῖς ὀρ-
θοῖς τῆς ἀληθείας ἑπόμενοι δόγμασι
θεὸν ὁμολογοῦσι Χριστόν. καὶ οὐ
μέχρι τούτων ἡ ἐκ τοῦ πράγματος
ζημία, ἀλλὰ γὰρ καὶ διεφθάρησαν
αἱ τῶν λαῶν γνῶμαι. πεφρίκα γὰρ
ἀκούων, τοὺς μὲν εἰς τοῦτο πεσόντας
ἀπιστίας ἤδη καὶ ἀμαθίας, ὡς μηδὲ
θεὸν ὁμολογεῖν Χριστόν· τοὺς δὲ,
κἂν εἰ ἔλοιντο ὁμολογεῖν ὅλως αὐτὸν
θεὸν, μηδὲν ὑμᾶς ἐπ' αὐτῷ δοξά-
ζειν, ἀλλ' εὐδοκίᾳ καὶ χάριτι μό-
ἡμῶν κεκλῆσθαι πρὸς τοῦτο λέγον-
τας. ταῦτα φρίττου καὶ οἰμωγῆς ἄ-
ξια. ποία γὰρ ὅλως ἡ χρεία καὶ εἰς
μέσον ἄγεσθαι τὰ οὕτω λεπτὰ καὶ κε-
κρυμμένα; διὰ τί δὲ μὴ μᾶλλον
ἠθικαῖς ἐζητήσεσιν ὠφελοῦμεν τοὺς
λαοὺς, εἰ μὴ σφόδρα ἔχομεν ἱκα-
κῶς εἰς ἀκρίβειαν τῆς δογματικῆς;
ὅπου δὲ μονάζουσι τοῖς κατὰ
τὴν Αἴγυπτον καὶ Αλεξάνδρειαν
τεθορυβημένοις ἐκ τοιούτων ἀνα-
γνωσμάτων, ἤγουν ἐζητήσεων,
ὀρθὸν τῆς πίστεως ἐζητασμένα λό-
γον, ἐκπεπολέμωται, καὶ γέγονεν

sanctis patribus anathema facti adoriemur? Comperio namque æternæ memoriæ episcopum Athanasium sæpius illam deiparam appellare; atque etiam beatos patres nostros Theophilum, Basilium, Gregorium, Atticum, & alios præterea non paucos, qui pro tempore vixerunt, sanctos episcopos. Denique nemo, opinor, ex orthodoxorum numero illam deiparam nominare dubitauit; quandoquidem verum est, Emmanuelem Deum esse. Erunt itaque anathemate constricti sancti patres, qui iamdudum ante ad Deum euolarunt, ceterique omnes, quotquot Christum Deum esse confessi, recta veritatis dogmata consectantur. Neque vero his finibus malum constitit, sed populorum mentes iam peruertit. Intelligo enim, & quidem non sine lacrymis, alios quidem eo perfidiæ & insciticæ prolapsos iam esse, vt Christum Deum esse diserte inficientur: alios vero ita Dei appellationem illi largiri, vt nihil tamen recte de illo sentiant. Opinantur enim illum benigna Dei voluntate & gratia, perinde ac vnum ex nobis, ad id dignitatis euectum esse. An non hæc lacrymis & gemitu iure sunt prosequenda? Quorsum, quæso, attinebat subtilia illa & arcana in medium adducere? Cur potius moralibus expositionibus populos non erudimus, si ad exactam dogmatum tractationem non sumus valde idonei? Ceterum quod iis qui solitariam vitam per Ægyptum & Alexandriam agunt, & huiusmodi expositionum lectione conturbati fuerant, rectæ fidei sententiam exposuissem; in

hostem infensum versus, quosdam præstigiatores desperatæque sortis homines in vnum colligere, eosque vt mendacia in vulgus de me spargant, subornare non desinit. Et forte non iniuria id nobis incommodi accidit. Nam si zelum Dei habuissemus, seduliique patrum pietatis imitatores fuissemus, iustam iamdudum sanctamque condemnationis sententiam in eos tulissemus, qui contra Christum obloqui, & tam nosipsos qui in viuis adhuc degimus, quam sanctos patres qui iam olim ad Deum commigrarunt, anathemate ferire ausi sunt. Qua quidem sententia & iis quoque, vt probabile fit, poteramus mederi, qui ex plebe fidei scandalum passi fuerant. Saluta quæ tecum est fraternitatem : te, quæ mecum est, in Domino salutat.

ἐχθρός· καὶ συλλέγῃ τινας ἀγύρτας καὶ καπηλευομένους, καὶ παρασκευάζει ψεύδεσθαι κατ' ἐμοῦ τινα ἢ πολλούς, καὶ τάχα δικαίως. εἰ γὰρ εἴχομεν ζῆλον θεοῦ, καὶ τῆς τῶν πατέρων φιλοθείας ἐμιμούμεθα μιμηταί, πάλαι ἂν ἦμεν κατὰ τῶν τολμηκότων φλυαρῆσαι κατὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀναθεματισάντων ἡμᾶς τοὺς ζῶντας, καὶ τοὺς πρὸ ἡμῶν θεὸν ὄντας ἤδη πατέρας ἁγίους, ψήφου ὁσίου ἐξενέγκαντες, δι' ἧς ἴσως εἰκὸς ἦν θεραπεύεσθαι καὶ τοὺς εἰς πίστιν ἠσθενηκότας τῶν λαῶν. πρόσφατον γὰρ παρὰ σοὶ ἀδελφότης· σὲ ἡ σὺν ἐμοὶ σὲ κυρίῳ προσαγορεύει.

Anno Christi 431.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κγ'.

CAPVT XXIII.

Acacii Beroeæ episcopi ad Cyrillum epistola.

Ἀκακίου Βερροίας ἐπισκόπου πρὸς Κύριλλον ἐπιστολή.

Domino meo per omnia sanctissimo, Deoque dilectissimo episcopo Cyrillo, Acacius in Domino Sal.

Τῷ δεσπότῃ μου τῷ πάντα ἁγιωτάτῳ, καὶ θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ Κυρίλλῳ, Ἀκάκιος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

PIETATIS tuæ literas nuper ad nos perlatas, propter rumores & turbas in vrbe Constantinopolitana excitatas, infaustis lacrymis lamentisque plenas legi; in quibus elucet Christianæ fidei profunditas, dum hoc etiam inter alia continent, principio quoque hæc in medium afferre fuisse superuacaneum. Quam enim vtilitatem insignis ille disputator Apollinaris Laodicenus in ecclesiam attulit, dum veluti vnus e principibus de recta fide aduersus

ΕΝΕΤΥΧΟΝ γράμμασι τῆς ὑμῶν θεοσεβείας, ἐκ τῶν συνεπῆς ἡμῖν ἀποδοθεῖσιν ἀπθύκτοις, δακρύων καὶ θρήνων μεσοῖς, τῶν κατὰ Κωνσταντινούπολιν θρυλλουμένων ἕνεκεν· ἐν οἷς καὶ κρατεῖ τὸ *βάθος τῆς κατὰ Χριστὸν πίστεως, καθὸ δεῖ μετέχοισιν, ὡς περιττὸν ἴσως τοῦτο καὶ πλεῖ ἐρχομένοις εἰς μέσον ἀγαθῶν. Τί γὰρ ὤνησεν Ἀπολινάριος ὁ Λαοδικεὺς, εἷς ὢν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὁ μέγας ἀγωνιστὴς, ὁ ὑπὲρ τῆς ὀρθῆς πίστεως κεκραγὼς πρὸς τοὺς

ANNO CHRISTI 431.

ἐχθροὶς μαχεσάμενος, θαρσήσας ἑαυτῷ τῇ σοφίᾳ, & ἐθελήσας περισαγαγεῖν ἐς ἀπόρους πόρους ἴνας τῇ καθαρᾷ καὶ ἀδόλῳ τῆς Χριστοῦ πίστει; οὐ παρεσκεύασεν ἐν τοῖς χρωμαλικοῖς ἑαυτῷ παρὰ τῇ καθόλου ἐκκλησίᾳ λογισθῶναι; ἐκ εἰρηταί τινι τῶν πρὸ ἡμῶν ἐπισκόπων, *αἰσχύνην βουλομένῳ τὰ ὑπὲρ δύναμιν μὴ περιεργάζεσθαι σὺν εὐ διακειμένοις, ἐρρωμένῃ τῇ διανοίᾳ καὶ ἐντελεῖ σωφροσύνῃ ταύτῃ ῥήξαντι τὸν φωνὸν· πῶς ὁ πατὴρ μονογενῆ ἐγέννησε, σιωπῇ τιμᾶσθω; καὶ προϊόντος τοῦ λόγου ἀπηριθμήσατο, ὡς διαλανθανούσης ἥδε ἡ ἔρευνα καὶ μικρὸν πάσας ὁμοῦ τὰς κατ' οὐρανὸν δυνάμεις, μή τοι γε ἀνθρώπους, καὶ ἔννοιαν ἀνθρώπων. πῶς δὲ ἐκ δικαίας καὶ πρεπούσης ἡ τῶν θείων γραφῶν ἐκδιδάσκουσα· βαθυτέρας μὴ ζήτει, καὶ ἰσχυροτέρας μὴ *ἐξέταζε. ἃ προστάττει, ταῦτα διανοοῦ· ἃ δὲ χρεία σοι τῆς κρυπτῶν. ὁ δὲ ὑπεραπολογεῖσθαι ζητοῦντες τῆς ταῦτα ἐννοῆσαι καὶ φρονῆσαι ὑπεχρησάντων, παρόμοιόν τι λέγουσι πεπονθέναι, ὧν ὑπέμεινεν ὁ μακάριος Παυλῖνος ὁ ἐπίσκοπος, ὃς παρητεῖτο τρεῖς ὑποστάσεις λέγειν ῥητῶς, δυνάμει καὶ ἀληθῶς *τὰ αὐτὰ φρονῶν, *τὰ αὐτὰ μελιών. ἠκολούθησε δὲ τοῖς δυτικοῖς θεοφιλέσιν ἐπισκόποις, τῷ ἐτεροῦσθαι τὸ Ρωμαϊκὸν φωνὸν, καὶ μὴ δύνασθαι πρὸς τὸ ἡμέτερον τῆς Γραικῶν φράσιν τρεῖς ὑποστάσεις λέγειν.

Γλιὼ ὅτι χρὴ πάντας ἡμᾶς σὺν δυναμένοις σωφρονεῖν καὶ συμπάσχειν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ πρὸ

fidei hostes depugnat? An non, dum suæ sapientiæ nimium fidit, dumque ex inuiis planeque impermeabilibus, quosdam meatus & quasi vias in incontaminatam simplicemque Christi fidem introducere nititur, id conatu suo consecutus est, vt ab vniuersa catholica ecclesia inter schismaticos haberetur? An non a quodam veterum episcoporum, integro sensu & perfecta mentis intelligentia dictum est, dum bene affectos, ne curiosius quæ humanum captum excedunt, peruestigarent, reprimere vellet; Quomodo, inquit, pater vnigenitum genuerit, silentio honoretur? Et in sermonis progressu addit: Huiusce rei inuestigatio omnes propemodum cælestes virtutes, nedum homines, hominumve cogitationes excedit. Quomodo vero necessaria conuenienſque non est illa sacrarum scripturarum admonitio: *Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne perscrutatus fueris. Quæ tibi præcepta sunt, ea cogita: non est enim tibi necessarium ea quæ abscondita sunt, videre oculis tuis.* Illi autem qui inquirunt, qua ratione eos excusent qui hæc cognoscere effarive laborant, eiusmodi quid passos aiunt, quale beato Paulino episcopo accidisse traditur. Hic enim etsi tres hypostases palam dicere recusaret, re tamen & virtute ab illorum sententia & fide, qui hoc profitebantur, non recedebat. Sectabatur hic autem piissimos occidentis episcopos, propterea quod Romanæ linguæ angustia, sicuti nostra Græca phrasis, tres hypostases dicere commode non ferat.

Basilius in oratione de natiuitate Christi.

Eccl. 3. v. 22.

Vide Hieron. ep. 57. & 58. ad Damasum.

Verum enimuero oportet nos omnes, qui ecclesiæ Dei vicem dolere, eidemque compati possu-

mus, nullum non conatum ac ſtudium adhibere, quo vocem male elapſam reprimamus, ne quam hinc occaſionem aucupentur illi qui Dei eccleſiam diuellere diſcindereque parati ſunt. Quamobrem ſi quid tale initio effluxit, quod multos merito religioſos pioſque homines affligat & conturbet, tuam integritatem, omnibuſque numeris abſolutam prudentiam ſummopere niti decet, vt motum hunc continuo ſedet: quamquam, vt iam dixi, multi tum clero adſcripti, tum plebeii quoque ex vrbe Conſtantinopolitana Antiochiam & ad nos vſque venientes, defendere videntur quod dictum eſt. Aiunt enim, in ſenſu nihil continere, quod vel apoſtolicæ doctrinæ aduerſetur, vel fidei a ſanctis patribus in Nicæa, ad Homouſion conſtituendum congregatis, definitæ, & vniuerſæ eccleſiæ traditæ repugnet. Cum præſens itaq; tempus ad hoc prouocet, elabores quæſo, quantum prudentia & compaſſione valeas, oſtendere: neq; graueris, elapſum verbum, in eorum gratiam qui hauſerunt, & ob id diuulſi ſunt, per tuam ſanctitatē, tuiq; ſacerdotii auctoritatem, ad eum modum comprimere, vt ea nunc præcipue meditari molirique videaris, quæ poteris, eccleſia catholica grauiter hoc tempore agitata, & fluctibus pene merſa, magis magiſque intumeſcentibus. Voce proinde Dominica vtens, ſpiritaleque mare, quod modo turbatum cernitur, increpans, illud depromas: *Tace, obmuteſce.*

Pietatis tuæ epiſtolam ſanctiſſimo Ioanni eccleſiæ Antiochenæ epiſcopo legi curaui; quā ille

πολλοὺς ποιῆσαι, καταστεῖλαι τὴν ἐξαγελθεῖσαν φωνὴν, ὅπως μὴ πρόφασις δοθῇ τοῖς διαιρεῖν καὶ διατέμνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ ἑτοίμως ἔχουσι. διὸ χρὴ τὴν σὴν σύνεσιν καὶ ἀπηρτισμένην σωφρονεῖν, εἰ καί τι τοιοῦτον τὴν ἀρχὴν ἐλέχθη τὸ * λυπεῖν, καὶ διαταράξαι πολλοὺς τῶν εὐλαβῶν καὶ φιλοχρίστων δυσάμυμον, καταστεῖλαι τὸ κινηθέν· εἰ καὶ τὰ μάλιστα, ὡς φθάσας ἔφθην, πολλοὶ τῶν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἀφικνουμένων εἰς Ἀντιόχειαν καὶ πρὸς ἡμᾶς, τοῦτο μὲν κληρικῶν, τοῦτο δὲ λαϊκῶν, σωφρονεῖν δοκοῦσι τῷ ῥηθέντι ῥητῷ, ἐκ παντὸς ἔχοντι καὶ διάνοιαν τῇ ἀποστολικῇ πίστει, προσέτι δὲ καὶ τῇ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων πρὸς τὸ ὁμοούσιον διαστολὴν καὶ διαδοχὴν εἰς πᾶσαν τὴν καθόλου ἐκκλησίαν. τὸ οὕτω σωφρονεῖν καὶ συμπαθητικὸν καὶ σύντελες τῆς σῆς ἱερωσύνης, καιρὸς καλοῦντος, ἐπιδύεσθαι καταξίωσον, μεστοῦσης σου τῆς ἁγιωσύνης τῷ ῥηθέντι ῥητῷ πρὸς σὲ ἀκούσαντας καὶ διαῤῥαγέντας· ὥστε σοι τὴν ἁγιωσύνην ἐκεῖνα φρονῆσαί τε καὶ ἐπιτελέσαι, ἃ δυνήσεται, χαλιζομένης ἐπὶ τὸ πρόσωπον τῆς καθόλου ἐκκλησίας, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς ὕψος ἀναπεμφθεῖσαν, πατρικῇ τινι φωνῇ χρώμενον, καὶ ἐπιλιμῶντα τῇ νοητῇ θαλάσσῃ, ἐπὶ τὸ πρόσωπον δοκοῦση διαταράσσεσθαι, καὶ ἐπάγοντα τὸ σιώπα, πεφίμωσο.

Ἐποίησα δὲ ἀναγνωσθῆναι τὸ ἐπιστολὴν τὴν σὴν θεοσεβείας τῷ ἁγιωτάτῳ ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ τῷ τῆς Ἀντιο-

ANNO CHRISTI 431.

χείας· καὶ καταπούσας μὴ πολλῆς τῆς συναλγήσεως καὶ συμπαθείας, τὰ αὐτὰ ἡμῖν βούλεται προσβυτικῷ ἄρσιν ἡλικίαν, νεωστὶ εἰς ἐπισκοπὴν ἐληλυθώς· ὃς τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι ἀκμάζει σὺν τοῖς τῇ ἐπισκοπῇ πρεπούσιν ἀφειλουσιν ἐπάθλοις, ὡς μέγα ἐπ' αὐτῷ φρονεῖν καὶ σεμνύεσθαι πάντας τοὺς τῆς ἀνατολῆς ἐπισκόπους· παρακαλῶν σου τὴν θεοσέβειαν, ὡς παραλαμβάνεται, ὥστε σου τὴν ἀγνωσύνην τῇ * πρεπούσῃ αὐτῇ σωφροσύνῃ μεταχείσασθαι τὸ ἐπισυμβὰν ἐκ ἀνέκτον ῥῆμα, ὡς δι' ὧν λαλεῖς, δι' ὧν πράττεις, τὸ δέοντος λικὸν, καιροῦ καλοῦντος, ἐπιδείξῃ τὸ φάσκον· ἐὰν θέλω χρήσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ, ἣν ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς εἰς οἰκοδομὴν, καὶ ἐκ εἰς καθαίρεσιν, ἐκ αἰσχυνθήσομαι. τὸν δὲ ποθεινότατον τὰ γράμματα ἡμῶν ἐπαγόμενον πρὸν ὄντα καὶ χριστιανὸν ἐκ προγόνων, καταξίωσον τῇ ἐνούσῃ καὶ συμπαρχούσῃ σοι φιλανθρωπίᾳ * προσήσεσθαι, καὶ ἐν οἷς ἂν δέηται, προνοίας αὐτὸν ἀξιῶσαι τῆς σοι πρεπούσης. πᾶσαν τὴν σὺν σοὶ ἀδελφότητα ἐγώ τε καὶ ὁ σὺν ἐμοὶ προσαγορεύομεν.

*συνοίσῃ

*ἵνα συνοίσουσιν

quoque summa attentione, nec paruo doloris sensu audiuit. Nam licet recens admodum ad episcopatum venerit, eadem tamen vult & sentit, quæ nos senes: qui etiam Dei gratia munitus, in muneribus certaminibusque episcopo dignis adeo se gerit egregie, vt sese de illo iactent, magnificeq; loquantur orientis episcopi omnes. Hic tuam quoque, vt relatum est, pietatem obnixe rogat, vt sanctitas tua ea qua pollet prudentia vsa, verbum illud quod excidit, & tolerari non debet, ad eum modum tractet, vt tam per ea quæ dictura est, quam per ea rursum quæ factura est, occasione ad hoc nunc prouocante, illud apostolicum eluceat: *Si ea*, inquit, *potestate voluero vti, quam dedit nobis Deus in ædificationem, & non in destructionem, non erubescam.* Ceterum desideratissimum hunc nostrum tabellarium, qui iam inde a maioribus suis fidelis & Christianus est, pro ea quæ tibi plane insita est, benignitate suscipere digneris; & si qua in re operam tuam desiderabit, tua quæso prouidentia illi non desis. Totam quæ tecum est fraternitatem & ego, & qui mecum sunt, plurimum salutamus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κδ'.

Κυρίλλου πρὸς Ἰουβενάλιον ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων ἐπιστολή.

Τῷ κυρίῳ μου ποθεινοτάτῳ καὶ συλλειτουργῷ Ἰουβεναλίῳ Κύριλλος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

CAPVT XXIV.

Cyrilli ad Iuuenalem Hierosolymorum episcopum epistola.

Desideratissimo fratri ac comministro Domino meo Iuuenali, Cyrillus episcopus in Domino Sal.

ΗΥΧΟΜΗΝ μὲν τοῖς τῶν ἀοιδοκιμησάντων ἴχνεσι, καὶ τῇ ὀρθῇ πί-

OPTASSEM sane, reuerendissimum episcopum Nestorium proborum virorum vestigiis

innixum, rectæ fidei doctrinam consectari. Nam quis sanæ mentis illos, qui Saluatoris gregi præfecti sunt, probatissimos esse non exoptet? Quoniam vero præter omnem spem rerum natura interuersa est (siquidem quem sincerum pastorem fore sperabamus, hunc rectæ fidei persecutorem euasisse comperimus) reliquum est, vt illud Christi omnium nostrum Saluatoris in mentem reuocemus: *Non veni*, ait, *pacem mittere in terram, sed gladium. Veni enim separare hominē aduersus patrem suum.* Quod si absque omni crimine & noxa, imo vero summa cum laude bellum in parentes susciptur, quando id ad Christi gloriam facere dignoscitur; quo pacto modis omnibus necessarium non est, vt (licet ob fratris iacturam lacrymis perfundamur) diuino zelo accingamur, illudque tantum non omnibus qui terram incolunt, occinamus: *Si quis est Domini, iungatur mihi?* Equidem amice vnis iam aut alteris illum admonui literis, ne proprii iudicii sensum sequi malit, quam rectam apostolicamque, & ecclesiis iam olim traditam fidem; ratus fore, vt hac ratione ab expositionum suarum prauitate recederet. Verum pharmacum beneuolentiæ nihil hactenus profuit, suggestumq; consilium vi caruit. Imo vero tantum abfuit vt veritatis dogmata complecti instituerit, vt literas quoq; sua ipsius subscriptione munitas ad me dederit; in quibus haud secus ac graui iniuria a me affectus, stomachatur, aperteque sacram virginem Dei genitricem esse inficiatur. Quod, quæso, quid aliud est, quam manifeste dicere, Emmanuelem, ex quo tota salutis

Matth. 10. v. 34.

Exod. 32. v. 26.

σθαι καὶ ἀκολουθεῖν τὴν βλαβέστατον ἐπίσκοπον Νεστόριον. Τίς γὰρ ἂν φρονούντων ἐκ καθαρᾶς διανοίας, δοκιμωτάτοις εἶναι σὺν καθηγεῖσθαι λαχόντας τοῦ σωτῆρος ποιμνίων; ὅπερ ἂν ἐλπίδας ἡ τῶν πραγμάτων ἡμῖν ἐκβέβηκε φύσις· ὃν γὰρ ἔσεσθαι πρόσδοκῶμεν ποιμένα γνήσιον, τοῦτον τῆς ὀρθῆς πίστεως διώκτην εὑρήκαμεν· δεῖ λοιπὸν μνημονεῦσαι τῶν παντῶν ἡμᾶς σωτῆρος Χριστοῦ λέγοντος· ἐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν, ἀλλὰ μάχαιραν. ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. εἰ δὲ μὴ κατὰ πρὸς γονέας ἡμῶν ὁ πόλεμος ἀνέγκλητός τε καὶ ἀνεπίληπτος, μᾶλλον δὲ καὶ παντὸς ἐπαίνου μεστὸς, ὅτε τῆς τοῦ Χριστοῦ δόξης συναθλεῖν ἐγνώκαμεν· πῶς ἐκ ἀνάγκη πᾶσα, καίτοι δακρύοντας, ὡς ἀδελφὸν ἀπολέσαντας, ὑπὲρ θεοφιλῆ σπουδὴν ζῆλον, καὶ μονονουχὶ τοῖς ἅπασαν τὴν γῆν ἐκείνῳ εἰπεῖν· εἴ τις θεὸς κύριον, ἵπου πρὸς μέ; ἐγὼ μὲν γὰρ δι' ἑνὸς καὶ δευτέρου γράμματος ὡς ἀδελφὸν προκαλέσαι, μὴ ταῖς ἰδίαις ἀκολουθεῖν ἐννοίαις, ἀλλὰ τῇ ὀρθῇ καὶ ἀποστολικῇ πίστει τῇ παραδοθείσῃ ταῖς ἁγίαις ἐκκλησίαις, οἰηθεὶς ἀπαλλάξειν αὐτὸν τῆς τῶν γραμμάτων σκαιότητος. ἀλλ' οὐδὲν ὤνησε τὸ διαθέσεως φάρμακον, ἄπρακτος γέγονεν ἡ συμβουλὴ· καὶ τοσοῦτον ἀπέχει τοῦ θέλειν τοῖς τῆς ἀληθείας ἕπεσθαι δόγμασιν, ὥστε καὶ ἐπιστολὴν ἀποστεῖλαι πρὸς μὲ μεθ' ὑποχειρίου ἰδίας· εἰ ἢ καὶ ἐπιπλήττει μοι ὡς λυπούμενος, διωμολόγηκε δὲ σαφῶς, θεοπρεπὲς εἰπεῖν μὴ εἶναι τινὰ ἀγίαν πρόσθεν. ὅπερ ὄντως εὐαρμόστως εἰπεῖν, μὴ εἶναι θεὸν ἀληθῶς ὑπὲρ Ἐμμανουήλ, ἐφ' ᾧ

ANNO CHRISTI 431.

* τὰς σωτηρίους ἔχομεν ἐλπίδας.

Οἰηθεὶς δὲ ὅτι καὶ τὴν Ρωμαίων ἐκκλησίαν συναρπάσαι δυνήσεται, ἔγραψε πρὸς (W) κύριόν μου, (W) θεοφιλέστατον καὶ θεοσεβέστατον ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν Κελεστῖνον (W) τῆς Ρωμαίων ἐκκλησίας ἐπίσκοπον, σὺν ταῖς ἐπιστολαῖς τὴν αὐτοῦ δογμάτων τὴν διαστροφήν. πέπομφε δὲ καὶ ἐξηγήσεις πολλὰς, ἐξ ὧν ἐληλεγκται φρονῶν τὰ διεστραμμένα· καὶ κατεγνώσθη λοιπὸν ἀραρότως ὡς αἱρετικός. ἐπὶ τοίνυν ὁ μνημονευθεὶς θεοφιλέστατος καὶ θεοσεβέστατος τῆς Ρωμαίων ἐκκλησίας ἐπίσκοπος Κελεστῖνος φανερὰ γέγραφε πρὸς αὐτὸν, καὶ πέπομφε πρὸς μὲ τὰς ἐπιστολὰς, δεῖν ὠήθην ὑποστεῖλαι ταύτας, καὶ ἀκονηθεῖσαν οἰκοθεν εἰς εὐσεβῆ ζῆλον τὴν σὴν θεοσέβειαν διεγεῖραι διὰ τῶν γραμμάτων· ὅπως ἂν ἐκ μιᾶς ψυχῆς, καὶ σωτήρου προθυμίας, τὴν εἰς Χριστὸν ἀγάπην ζωσώμεθα, καὶ σώσωμεν λαοὺς κινδυνεύοντας, καὶ στήσωμεν ἐκκλησίαν τὴν οὕτω διαφανῆ· σύμφρονες γενόμενοι δηλονότι ἑκάστοις ἅπαντες, καὶ κατὰ (W) ὀφειλόμενα τύπον ἐπιστέλλοντες αὐτῷ καὶ τοῖς λαοῖς. ἂν μὲν ὠφελήσωμεν, καὶ μέτοχοι σώσωμεν κατὰ τὰ δηλούμενα αὐτῷ (W), ὧν πεφρόντικε, κεκερδήκαμεν (W) ἀδελφὸν, καὶ σεσώκαμεν ποιμένα· ἐὰν δὲ ἀπροαίρετος ἡ συμβουλὴ ἡμῶν γένηται, αὐτὸς ἑαυτῷ ἐπιγράψας τὸ συμβαν, αὐτὸς τὴν οἰκείων πόνων ἔδεται καρπόν. δεῖ δὲ ἡμᾶς ἀναλαβεῖν καὶ τῷ φιλοχρίστῳ καὶ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ, καὶ ἅπασι δὲ

noſtræ fiducia pendet, non eſſe verum Deum?

Ceterum Romanam eccleſiam in ſuam ſententiam pertrahere ſe poſſe arbitratus, ſcripſit ad eiuſdem eccleſiæ epiſcopum Cæleſtinum, dominum, fratrem & comminiſtrum meum longe piiſſimũ, Deoque dilectiſſimum; iiſque literis dogmatum ſuorum peruerſitatem inſeruit. Miſit eidem & multas quoque exegeſes, ex quibus peruerſa ſentire aperte deprehenſus, iure merito ab illo hæreſeos eſt condemnatus. Cum igitur reuerendiſſimus piiſſimuſque Romanæ eccleſiæ epiſcopus Cæleſtinus comperta de illo ſcripſerit, ipſaſque literas ad me dederit, equidem illas viciſſim ad te mittendas exiſtimaui; quo nimirum pium quemdam zelum, ad quem alioqui pietas tua ſuapte natura incenſa eſt, literis illis exſuſcitem: quatenus vnanimi conſenſu, alacrique contentione, caritatem quæ eſt in Chriſto, accingamur, populoque non paruis periculis obiecto ſalutem procuremus; ac eccleſiam denique adeo conſpicuam illuſtremque ſtabiliamus. Hoc autem conſequemur, ſi ſinguli cum ſingulis congruentes, ſecundum præfinitam formulam, cum ad ipſum, tum ad populum quoque ſcribamus. Nam ſi in rem id fecerimus, hoc eſt, ſi illum ab iis quæ hactenus ſentit, ad veritatem tranſtulerimus, lucrifaciemus fratrem, ſeruabimus & eccleſiæ quoque paſtorem: ſin vero conſilium hoc noſtrum fruſtra ſuſceptum fuerit, ſibiipſi quodcumque tandem euenerit, adſcribens, laborum ſuorum fructum ipſe manducabit. Oportebit autem literis ad Chriſtianiſſimum, piiſſimumque imperatorem, cete-

rosque in magistratu constitutos missis, iisdem persuadere, hinc quidem, ne pietati, quæ est in Christum, vlla ratione hominem anteferant; inde vero, vt terrarum orbi rectæ fidei stabilitatem concilient, ouesque a malo pastore liberent: nisi is tamen ita comparatus sit, vt omnium consiliis obsequi velit. Saluta quæ apud te est, fraternitatem: quæ apud nos est, te in Domino salutat.

τοῖς σὺ τέλει χρᾶψαι, καὶ συμβουλῶσαι, μὴ προθυμῆσαι τῆς εἰς Χριστὸν δυσεβείας ἀνθέκτον, ἀλλὰ χαρίσασθαι τῇ οἰκουμένῃ τὸ βέβαιον εἰς πίστιν ὀρθὴν, καὶ ποιμένα ἀπαλλάξαι πονηρὸν τὰ πρέμματα, εἰ μὴ ταῖς ἁπάντων εἴκει συμβουλαῖς. προσήκει τοίνυν παρὰ σοὶ ἀδελφότητα· σὲ ἡ σὺν ἡμῖν σὺν κυρίῳ προσαγορεύει.

CAPVT XXV.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κε'.

Exemplum epistolæ scriptæ a Ioanne episcopo Antiocheno ad Nestorium.

Ἀντίγραφον ἐπιστολῆς γραφείσης παρὰ Ἰωάννου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας πρὸς Νεστόριον.

Domino meo piissimo sanctissimoque episcopo Nestorio, Ioannes in Domino Sal.

Τῷ δεσπότῃ μου θεοφιλεστάτῳ καὶ ὁσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ Νεστορίῳ, Ἰωάννης σὺν Κυρίῳ χαίρειν.

I.

MEAM de tua pietate sententiam per dominum meum, magnificumque per omnia Comitem Irenæum sincere absque vllo prorsus fuco dilectioni tuæ patefeci: & quoniam vera expurgatione vsus, omni, vt arbitror, suspicione apud te vaco, libere candideque sinceritati tuæ in posterum consilium dare institui. Poteris autem ex iis quæ suasurus sum, nostri erga te candoris non leue argumentum sumere, simulque quantæ ea caritas quæ secundum Deum est, curæ nobis sit, perspicere. Quam sane caritatem qui confectantur, illi diuinis legibus obtemperant: qui vero ea neglecta, imposturis student, ii suis se telis prius conficiunt, quam eos quos adoriuntur. Hæc itaque opportune, vt existimo, præfatus,

α'.

ΤΟΝ ἐμαυτοῦ σκοπὸν περὶ τῆς σῆς θεοσεβείας μετὰ πάσης ἀληθείας διὰ τοῦ κυρίου μου τοῦ τὰ πάντα μεγαλοπρεπεστάτου κόμητος Εἰρηναίου ἐδήλωσα τῇ σῇ διαθέσει. καὶ ἐπεὶ ὡς νομίζω, πάσης εἰμὶ ὑποψίας λοιπὸν πρὸς ὑμῶν ἐκτὸς, ἀληθείαν ἀπολογίας χρησάμενος, παρρησιασμένην λοιπὸν χρῶμαι πρὸς τῆς σῆς γνησιότητα συμβουλίας. ἔξεστι δέ σοι ἐξ αὐτῶν ὧν συμβαλλόμενος, σὺ ἔχυρα ἡμῶν λαβεῖν τὴν περὶ σὲ γνησιότητος, καὶ ὡς φροντὶς ἡμῖν ἐστὶν οὐ μικρὰ τοῦ κατὰ θεὸν ἀγάπης· ἵνα οἱ προῶτες, τοὺς θείους ἐκπληροῦσι νόμους· οἱ δὲ ἀμελοῦντες, καὶ παντάρχως προσφερόμενοι τοῖς οἰκείοις μέλεσιν, ἑαυτοῖς πρότερον βλάπτουσιν, ἢ καθ' ὧν ἐπιχειροῦσιν. ἐπεὶ οὖν ταῦτά μοι καλῶς πεπροοιμίασται, ὡς ἔγωγε οἶμαι,

ANNO CHRISTI 431.

μαι, δέξαι με, παρακαλῶ, ἀγαθὸν σοι ἐσόμενον σύμβουλον, μὴ προσδυόμενον τὸ σὺ τοῖς παρ' ἐμοῦ λεγομένοις χρήσιμον, καὶ μὴ πάσης τῆς κατὰ θεὸν διαθέσεως λεγόμενον.

te etiam atque etiam rogo, vt me consultorem haud malum tibi futurum beneuole admittas, neque si quid vtile, aut diuinæ caritati cognatum in dictis meis occurrerit, idipsum respuas.

β'.

Εδει μὲν οὖν ἡμᾶς περὶ χρηστῶν πραγμάτων καὶ σκέμματα πρὸς ἀλλήλους ποιεῖσθαι. ὑπὲρ δὲ αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν πολλὴν ἐξοισίαν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ταραχαῖς ἐποιήσαντο, τούτου ἕνεκεν ἠπείγθην τὰ πρόσφατον ἡμῖν γραφέντα ὑπό τε Ρώμης καὶ Αλεξανδρείας, τῇ σῇ γνωείσαι ὁσιότητι. ἀλλὰ καὶ Αλεξανδρέων κληρικοὶ ὑπῆρχαν τες, ἐπιστολὰς ἡμῖν δεδώκασι διαφόρους, περὶ τῆς σῆς θεοσεβείας ἐκπεμφθείσας· τὴν μὲν τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου Κελεστίνου, τὰς δὲ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου. ὧν τὰ ἀντίγραφα ὑποτείλας, παρακαλῶ σου τὴν διάθεσιν, οὕτως αὐτοῖς ἐντυχεῖν, ὥστε μήτε ταραχὴν ἴνα καὶ διάνοιαν ὑποσῆναι, ἀφ' ἧς πολλάκις φιλονεικίαι καὶ ἐπιστάσεις ἐπιβλαβεῖς συμβαίνουσι· μήτε μὴν καταφρονῆσαι τοῦ πράγματος· εἰδότος δὲ διαβόλου δι' ὑπερψίαν πολλὰ τῶν οὐ χρηστῶν πραγμάτων κορυφοῦν, καὶ εἰς ὕψος αἴρειν· ὥστε ἀδιόρθωτα αὐτὰ ποιῆσαι γένεσθαι· ἀλλ' ἐμμελῶς αὐτοῖς ἐντυχεῖν· παραλαβεῖν δὲ ἴνας τῶν ὁμοψύχων σοι πρὸς τὴν προκειμένων διάσκεψιν· δοῦναι δὲ αὐτοῖς καὶ ἐξοισίαν τὸ συμφέρον, ἀλλὰ μὴ τερπνὸν εἰσηγήσασθαι. πάντως γὰρ εἰ ἔχοιεν ἄδειαν, πολλοί τε ὄντες καὶ γνήσιοι τῆς σκέμματος

* σκέμματις

II.

Et quidem oportebat, vt de rebus bonis atque vtilibus inter nos conferremus. Verum quia peccata nostra perturbationibus ecclesiasticis ingens ostium patefecerunt, ideo ea caritati tuæ explanare cogor, quæ nuperrime ex Romana & Alexandrina vrbe ad me perscripta sunt. Etenim clerici Alexandrini diuersas de tua pietate literas magno ad nos studio pertulerunt; vnas quidē piissimi episcopi Cælestini, reliquas omnes sanctissimi episcopi Cyrilli. Harum autem exempla mittēs, caritatem tuam obnixe rogatam cupio, vt ita eas legat, ne qua hinc animi perturbatio consurgat, ex qua contentiones, seditionesque admodum noxiæ sępenumero exoriuntur. Sed neq; rem hanc tantam parui quoque ducas, aut contemnas. Diabolus namque res initio minus recte habentes, per superbiā nouit amplificare, in eamque magnitudinem paulatim euehere, vt postea omnem curā, omnemq; medicinam respuant. Quare beneuolum ac studiosum affectum ad illarum literarum lectionem afferas: viros quoq; nonnullos cordatos, ac tibi beneuolos, ad propositarum rerum considerationem socios tibi adiungas; illisque non quæ grata, sed quæ vtilia sunt, effandi potestatem facias. Omnino enim si arbitri plures, minimeq; fucati, ac liberam quod sentiunt dicendi facultatem nacti, præsentis negotii disquisitioni

adhibeantur, facillime illud ea deliberatione consequemur, vt id quod nunc perplexum, durum ac triste censetur, mox leue & lætum sit.

III.

Enimuero licet dominus meus Cælestinus Deo deuotissimus episcopus, decem tantum dierum interuallum, terminum vsque responsioni præfinitum valde angustum, literis suis interposuerit; tamen res ea eiusmodi est, vt, non dico decem diebus, sed vno, imo vero paucis horis confici posse videatur. Nam quid facilius est, quã nomine commodo, multisq; sanctis patribus vsitato, & vero nihilominus, salutarique ex virgine ortui percongruo, in Christi omnium regis dispensatione vti? Cum hoc ergo periculosum non sit, æquum non est vt sanctitas tua illud refutet. Neque id nunc apud se cogitet, turpe esse sibi pugnantia docere. Si enim mens tua eadem sapit & sentit, quæ sancti patres, ecclesiæq; doctores sentiunt & sapiunt, (nam hoc, domine mi, & ex multis, & ex communibus amicis de te accepimus) quorsum vereris pium sensum conuenienti voce publicare? præsertim cum tot tantiq; tumultus ac disceptationes ex te natæ ob oculos iam versentur. Eas namque (mihi crede, Deo dilecte) cum apud finitimos, tum apud longe quoque positos turbas concitasti, quæ ingẽtem ex insperato ecclesiis tempestatem peperere. Constat enim fideles circumquaq; degentes, huius quęstionis & controuersiæ causa inter se conflictari, quotidieque a se inuicem diuelli. Verum autem esse quod dicimus, ex ipsismet rebus haud difficile

κοινωνοῦντες, ῥᾳδίως ἐπὶ τὸ συμβουλίαν ἥξοισι, καὶ τὸ νομιζόμενον ὑπ' ἐμοῦ σκυθρωπὸν, παραχρῆμα εἶη φαιδρόν. Anno Christi 431.

γ'.

Καὶ γὰρ εἰ καὶ προθεσμίαν στενοτάτην τοῖς γράμμασιν ἐνέθηκεν ὁ κύριός μου ὁ θεοφιλέστατος Κελεστῖνος ὁ ἐπίσκοπος, δέκα μόναις ἡμέραις, ὡς τὰ γράμματα αὐτῷ προείχε, προθεσμίσας τὴν ἀπόκρισιν· ἀλλ' ἔξεστιν ἔργον αὐτὸ ποιῆσαι κἂν ἡμέρας μόνης μιᾶς, τάχα δ' κἂν ὥρῶν ὀλίγων. τὸ γὰρ χρήσασθαι προσφόρῳ ὀνόματι ἐν τῇ κυ ⓝ παμβασιλέα Χριστὸν ὑπὲρ ἡμῶν οἰκονομίᾳ, πεπεισμένῳ μοὶ πολλοῖς τῶν πατέρων, ἐπαληθεύοντι δὲ * κἂν τῇ σωτηρίῳ ἐκ παρθένου γεννήσει, τοῦτο ῥᾴδιον· ὅπερ οὔτε ὡς ἐπικίνδυνον χρὴ παραιτήσασθαι τὴν σὴν ὁσιότητα, οὔτε ἐκεῖνο ὑπολογήσασθαι, ὡς οὐ χρὴ σεαυτῷ ταὐτὰ ἐκδέδαγ. εἰ γὰρ ἡ διανοία σου τῆς αὐτῆς τοῖς πατράσι καὶ τῆς ἐκκλησίας διδασκάλοις φρονήματος ἔχεται· τοῦτο γὰρ διὰ πολλῶν καὶ κοινῶν φίλων περὶ σοῦ δέδασται μεμαθήκαμεν· εἰ λυπεῖ τὸ δυσεβὲς φρόνημα καταλλήλῳ ὀνόματι δημοσιεύσαι; * καὶ τοσαύτης περικειμένης ταραχῆς, καὶ τοσαύτης ζητήσεως ἐκ σοῦ. τοῦτο γὰρ ἴσθι, θεοφιλέστατε, κεκίνηται τὸ κεφάλαιον, καὶ οἷς τε μακρὰν, καὶ οἷς ἐγγὺς, σφόδρα περιτεθρύλληται· καὶ πλείστη ὅση περὶ τούτου ζάλη ἀδοκήτως τὰς ἐκκλησίας διέλαβε, τῶν πανταχοῦ πιστῶν ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας ἀλλήλοις καθ' ἑκάστην συρρήγνυμένων τὴν ἡμέραν. καὶ ὅπου τοῦτο ἔστιν ἀληθὲς, ἀπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων

ANNO CHRISTI 431.

* εἴη σαφές. ἡ γὰρ δύσις καὶ Αἴγυπτος, τάχα δὲ καὶ Μακεδονία, ἐπεύδω διορρᾶξαι τῆς ἑνώσεως, ὧν ἱδρῶσι πολλοῖς καὶ πόνοις ἁγίων καὶ ἐπισήμων ἐπισκόπων, καὶ μάλιστα τοῦ πάντα ἁγίου καὶ κοινοῦ ἡμῶν πατρὸς τοῦ μεγάλου Ἀκακίου, ἡ τοῦ θεοῦ χάρις τῷ κοινῷ τῶν ἐκκλησιῶν κεχάρισται. τίς γὰρ μέμψαιτο, εἰ δόξεις λέγειν, ἃ φρονεῖς; μᾶλλον δὲ τίς οὐκ ἂν ἀποδέξαιτο, εἰ δέξεται τὸ εὐσεβείᾳ, ἧς τὴν διάνοιαν, ὡς ἔγνωμεν, ἡ σὴ θυλάβεια κέκτηται, καὶ τοῦτο ὑπὲρ εὐσεβείας καὶ εἰρήνης οἰκουμενικῆς; εἰ δοκεῖ δέ, καλὸν παράδειγμα εἰς καιρὸν ὑπομνήσω σε, οὗ βούλομαί σε καὶ μεμνῆσθαι. οὐδὲ γὰρ χρόνος πολύς ἐστιν, ἐξ οὗ παρ' ἡμῖν συμβέβηκεν, ὥστε αὐτὸ καὶ λήθην προσδοκῶμεν. μέμνησαί που παντὸς τοῦ μακαρίου * Παύλου τοῦ ἐπισκόπου, ἐν ἐξηγήσει εἰπόντος τι τῶν οὐ δοξάντων καλῶς εἰρῆσθαι τοσούτῳ τέ σοι, τῷ καὶ παρρησιασαμένῳ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρόν, ἔπρεπε καὶ πᾶσι τοῖς ἀκούσασι· καὶ ὅπως ἐκεῖνος αἰθόμενος τῆς βλάβης καὶ τῆς ταραχῆς, ὧν ὁ μικρὸς σπινθὴρ ἐποίησε θόρυβος, συνοήσας ὡς ἡ ταραχὴ ποιήσει διάστασιν, μᾶλλον δὲ καὶ δύσταστον, φιλοῦντων τὸν θεὸν πάντων, εἰ τοιαῦτα δράξοιντο ἀφορμῆς, τῆδε κἀκεῖσε διαρρεῖσθαι, καὶ τὴν αὐτῶν στάσιν αὔξειν, τὸν δοκοῦντα βεβαίως εἶναι τοῦ σκανδάλου αἴτιον. ὁ δὴ καὶ παρ' ἡμῖν νῦν γεγένηται· ὅπως ὁ γενναῖος ἐκεῖνος ἀναστὰς οὐ μετὰ πολλὰς ἡμέρας, τὸ δὲ αὖθις * προσβὰν

* Θεοδώρου

* μεθὶν

multos dies generose in medium progressus, id quod a se dictum

perspicere licet. Nam & occidens, & Ægyptus, & ipsa fortasse Macedonia, ab ea vnione sese abrumpere decreuerunt, quam singularis Dei beneficentia per multos sanctorũ patrum, celebriumque episcoporum, & præcipue per sanctissimi magniq; illius patris nostri Acacii sudores molestiasque communi ecclesiæ vtilitati impertiuit. Quis, quæso, reprehendat, si ea quæ sentis, libere exponas? Imo vero quis laudibus non efferat, si nomen cuius sensum pietas tua, vt cognouimus, possidet, propter publicam quietem, communemq; orbis pacem admittat? Quod si videtur, perpulcrum, & ad præsentem controuersiam peropportunum exemplum tibi hoc loco in mentem reducam, cuius te quoque meminisse velim. temporis enim, ex quo illud apud nos accidit, adeo multum non intercessit, vt iam animo excidere potuerit. Memoria haud dubie tenes, cum beato * Paulo in expositione quadam excidisset quiddam, quod tibi in primis, qui per id tempus ceteris liberius egisti, tum aliis quoque omnibus qui audierant, non recte dictum videbatur; quo pacto ille, posteaquam damnum turbamq; quæ exiguus motus pepererat, cõsiderasset, expendisset, eiusmodi tumultuationes, sectas, dissidiaq; generare posse; (solent namque homines huiusmodi arrepta occasione vltro citroque tumultuari, atque a se mutuo seiungi) cogitasset præterea, paruam offensionis scintillam magnum sæpe fomitem discordiis subministrare, (quod etiam nunc apud nos vsu venisse cernimus) nõ post progressus, id quod a se dictum

* al. Theodoro

fuerat, in gratiam eccleſiæ, nihil quidquam veritus correxerit; factaq; emendatione, omnem mox calumniam aduerſum ſe excitatam penitus extinxerit. Et quamuis nemo neſciret quod ab illo dictum erat, minus recte ſincereque dictũ fuiſſe; attamen quod prompte id retractaret quod dixerat, hominem ſtatim complexi ſunt omnes.

IV.

Ego vero non ad probroſam aliquam orationis correctionem, neque ad puerilem palinodiam, vt ſic loquar, pietatem tuam inuito: ſed quia multi, vt intelligo, non infrequẽter ex te audierunt, quod ipſam ſolam vocẽ, non piam quoque ipſius vocis notionem auerſeris: ſi qui vero celebrioris famæ eccleſiaſtici auctores tibi fuerint, vt ipſo quoque nomine admiſſo, ſacram virginem Mariam deiparam appelles, te iſtud neutiquam recuſaturum eſſe. Hanc ob rem te moneo, hortorque, vt libera id voce depromas, quod citra errorem ſapere certo dignoſceris: Age inquam, rei quam recte tenes, nomen quod a multis ſæpe patribus vſurpatum, ſcriptum, ac pronuntiatum eſt, adiungere ne graueris: neque vocabulum, quod piam rectamque notionem animi exprimit, refutare pergas. Etenim nomen hoc, Theotocos, nullus vnquam eccleſiaſticorum doctorum repudiauit. Qui enim illo vſi ſunt, & multi reperiuntur, & apprime celebres: qui vero illud non vſurparunt, nunquam erroris alicuius eos inſimularunt, qui illo vſi ſunt. Sane dum ſuperuacanea quadam ad vanas hæreticorum opiniones ſolum ſpectante curioſitate incitati, nomen cuius

ἀνερυθριάσως ὅπῃ χρησίμῳ τῆς ἐκκλησίας διωρθώσατο· καὶ διορθωσάμενος, παραυτίκα ἀπετείνατο τῷ κατ' αὐτὸν γεγονέναι διαβολῇ, οὐ λογισάμενος εἶναί τι σαφὲς τῷ διόρθωσιν· καίτοι πάντων εἰδότων μέν, ὡς σαφῶς παρ' αὐτοῦ ἐλέχθη τὸ λεχθέν, ἀποδεξαμένων δὲ αὐτὸν τῆς παυτίκα μεταβάσεως.

Anno Christi 431.

ιγ'.

Ἐγὼ δὲ οὐ τῷ θεοσέβειαν εἰς ὅπῃ διαβεβλημένῃ μεταβάσει τοῦ λόγου θεωρέπω, οὔτε μὲν σαιλιότητι μειρακιώδει, ὡς ἂν τις εἴποι· ἀλλ' ἐπειδή σοι πολλάκις θεοῦ πολλοὶ εἰρηται, ὡς μεμαθήκαμεν, ὡς εἰς ἐκτρεπόμενον τὴν εὐσεβῆ ταύτην διανοιαν, μόνον τὸ ὄνομα βλαπτῇ· εἰ δέ σοί τινες ἦλθον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὑπομνῶν καὶ τοῦτο ὑποδοῖντο, εἰς αὖ βλαπτόμενο διενδιάσεως καὶ θεοτόκον τὴν ἁγίαν βλέπειν εἰπεῖν. τούτου ἕνεκα ὅπῃ πρέπον σε θεωρέπω θεοσενεγκεῖν, ἐκκαλούμενον ὅπερ μεμαθήκαμεν μὴ διασφάλλεσθαί τε φρονοῦντα, θεοτιθέντα δὲ ῥῆμα θεάρμαλον ὄνομα πολλοῖς τῶν πατέρων καὶ σωτῆρα, καὶ χαρέν, καὶ ῥηθέν· καὶ μὴ βλαπτόμενα ῥῆμα ὅλως τῷ κῷ ψυχῇ ἐλέγχον εὐσεβῆ διανοιαν. τοῦτο γὰρ τὸ ὄνομα οὐδεὶς τῶν ἐκκλησιαστικῶν διδασκάλων παρῆκται. οἵ τε γὰρ χρησάμενοι αὐτῷ πολλοὶ καὶ ὄπιμοι, οἵ τε μὴ χρησάμενοι οὐκ ἐπελάβοντο τῶν χρησαμένων. καὶ μάτην ἡμεῖς, ὡς ἔοικε, δῆθεν ἀκριβείας θεωπῆς ἕνεκα θεὸς αἱρεσιάρχῃ κα-

ANNO CHRISTI 431.

κοσδοξίαν μόνον βλεπούσης, τὰς συνειδήσεις τῶν ἀδελφῶν εἰς οὐδὲν δέον πληπλομβύας θεοσεβῶμεν, ὄνομα θραυπούμενοι, οὗ πλὴ διάνοιαν οὐ καὶ καλῶς θραδεχόμεθα. εἰ γὰρ τὸ ἐξ αὐξ σημαινόμενον μὴ θραδεχόμεθα, λείπεται θεὶ πολλὰ ἡμᾶς διασφάλλεσθαι, μᾶλλον δὲ κινδυνεύειν θεὶ πλὴ ἄῤῥητον οἰκονομίαν τῦ μονογενοῦς ὑοῦ τῦ θεοῦ. ἀκολουθήσει γὰρ οὐθὲν τῇ τῦ ὀνόματος τούτου ἀναιρέσει, εἶτ' οὖν τῷ ἐξ αὐξ σημαινομένῳ, τὸ μήτε θεὸν εἶναι Ⓦ πλὴ ἄῤῥητον οἰκονομίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἀναδεξάμενον, μήτε μλὴ Ⓦ θεὸν λόγον κενώσαντα ἑαυτὸν εἰς πλὴ τῦ δούλου μορφλὴ, ἄφατόν τε θεὶ ἡμᾶς ἐπιδεδεῖχθαι φιλανθρωπίας μέγεθος. *ἅπερ αἱ θεῖαι γραφαὶ μάλιστα κυρῶσι πλὴ εἰς ἡμᾶς φιλανθρωπίαν, ὅταν Ⓦ θεαγώνιον καὶ σωταρίον καὶ μονογενῆ Ⓦ θεοῦ ὑὸν ἐπὶ πλὴ ἐκ θρθένου γλύνησιν ἀπαθῶς τῷ λόγῳ καταγωσι, κ' τὸ εἰρημλόν τῷ θείῳ ἀποστόλῳ· ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς Ⓦ ὑὸν αὐτῦ, *γενόμενον ἐκ γυναικός· ἀποδείκνυσι σαφῶς πλὴ τῦ μονογενοῦς ἐκ θρθένου γλύνησιν *ἀῤῥήτως, ὡς φθάσας ἔφλω. ἀφ' ἧς γλυνήσεως εἰ θεοσαγρεύοιτο ἡ θρθένος θρὰ τὸ πατέρσον, ὥσπερ αὖ οὗ κὴ θεοσαγρεύεται τούτῳ τῷ ὀνόματι, ἐκ οἵσ' ὅτου χάριν πλὴ ἐκ αἰτιολογίαν ταύτλν ζήτησιν· καί μοι σύγγνωθι· καθ' ἑαυτὸν, κὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρλύης, ὡς ὁρᾷς, αἰτιολογλμέθα. κίνδυνο Ⓒ γὰρ οὐδεὶς ταὐτὰ λέγειν τε Ⓒ φρονεῖν τοῖς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῦ θεοῦ δοκιμήσασι

sententiam recte tenemus, pertinaciter respuimus; aliud nihil, vt videtur, facimus, quam quod fratrum nostrorum conscientias & temere, & absque vlla vtilitate grauiter offendi non graue ducimus. Etenim si id quod nominis significatione offertur, non recipimus, restat vt in grauissimum errorem prolabamur; imo vero, vt inexplicabilem illam vnigeniti filii Dei œconomiam abnegemus: quandoquidem nomine hoc sublato, vel huius potius nominis notione repudiata, sequitur mox, illum non esse Deum, qui admirabilem illam dispensationem nostræ salutis causa suscepit; tum Dei Verbum neque se exinaniuisse, neque in serui formam sese demittens, ineffabilem quamdam benignitatis magnitudinem humano generi exhibuisse. Cum tamen Dei erga nos clementiam diuinæ scripturæ hinc præcipue cõfirment, quod vnicum illum sempiternumq; Dei Filium ante omnia sæcula natum, impatibili modo ex sacra quoque virgine ortum ostendunt. Huc namque diuinus tendit Apostolus, dum ita ait: *Misit Deus Filium suum factum ex muliere.* Clare hic ostendit, ipsummet Dei vnigenitum admirabili ortu ex virgine in lucem prodiisse, vt paulo ante dixi. Quod si virgo a sanctis patribus propter hãc generationem deipara nominatur, vt vere hoc nomine ab illis nominatur, nescio quorsum attinuerit, vt quæstionẽ hanc nequaquam necessariam (bona venia tua dictum sit) & contra nosipsos, & contra ecclesiasticam pacem quoque, vt vides, agitandam susceperimus. Etenim nulli nos periculo exponimus, si ea sentimus & loquimur, quæ doctores in ecclesia Dei celeberrimos sensisse & Gal. 4. v. 4.

docuisse certo nouimus. Superuacaneum autem est illorum nomina hoc loco percensere: nosti enim illos æque ac nos, vt qui haud secus ac nos omnes, quod sis discipulus illorum, glorieris.

Hoc nostrum, quæso, consilium admitte; hæc per nos rogatus exequare, nullum dissidiis locum, nullum gliscenti nouitati fomentum suppedites. Cogita, si priusquã vllæ omnino literæ missæ forent, multi contra nos extitere infrenes, peneque intolerabiles; quales nunc futuri sint, tanta ex allatis literis submini-strata fiducia, qualique in posterum aduersus nos audacia sint vsuri. Hæc ego, complures religiosissimos, tuæque pietatis studiosissimos episcopos apud me habens, quos tunc adesse contigit, cum infaustæ illæ literæ afferrentur, scribere volui; ratus ingenui amici officium, illudque a promissione mea non alienum me præstiturum, si fraterno quodam consilio existimationẽ tuam grauiter hoc tempore laborantem, nonnihil subleuarem. Quocirca pietatẽ tuam rogo, vt ea quæ ob ecclesiæ tranquillitatem cum Dei timore, veraq; erga te caritate exposui, placido animo susci-pias. Nam non solus hæc dictaui, sed, vt modo aiebam, præsentibus multis episcopis, videlicet domino meo Archelao episcopo piissimo, Apringio, Theodoreto, Heliade, Meletio, & Macario, qui per Dei gratiam ecclesiæ Laodicenæ præfectus est nuperrime. Qui omnes & in fidei doctrina instructissimi, & tui studiosissimi vna mecum, domine mi, rogant, vt animo facili literarum illarum turbinis instar ruentium impetum sistas:

διδασκάλοις, ὧν πρεπὸν μὲν τὰ ὀνόματα ἀπαριθμεῖσθαι· ἐπίστασαι γὰρ αὐτὸν οὐδενὸς ἧττον, ἐπεὶ τῷ σῷ μαθητὴς αὐτός τε κἀγὼ πάντες ἡμεῖς σεμνυνόμεθα. Anno Christi 430.

Ταῦτα παρ' ἡμῶν συμβουλεύσαι, παρακαλῶ· ταῦτα πρᾶξαι παρακλήσεως· μὴ δῶς χώραν * καινοτομεῖν ἐπιχειροῦσι διαστάσεσι καινοτομεῖν. σὺν ὅσον γὰρ, ὡς εἰ πρὸ τῶν νῦν ἀποσταλέντων γραμμάτων ⓐ πολλοὶ ἀγρυπνοι ἦσαν καθ' ἡμῶν, νῦν δραξάμενοι τὸ ἀπὸ τῶν γραμμάτων τούτων παῤῥησίας, τίνες ἐκ ἔσονται, κὴ πόσα οὐ χρήσονται καθ' ἡμῶν παῤῥησία. ταῦτα ἐγὼ πολλοῖς τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, κὴ τῶν τῆς φιλοθεΐας ἐργατῶν * παρ' ἐμαυτὸν ἔχων, οἳ ἔτυχον * παρόντες ἡμῖν τὰ γράμματα τούτων τῶν ἀπθυκτῶν ἀποδοθέντων, νομίσας κὴ γνησίως ἔργον ποιεῖν κὴ ταῖς ἐμαυτοῦ ὑποσχέσεσι, κὴ ἀδελφικῇ συμβουλίᾳ αἰ ὀρθοῦν κάμνοντος τὴν ὑπόληψιν, * ἐπέστελλα, εὐχόμενος ὑμᾶς τὴν φιλοθεΐαν ἀφιλονείκως πάντη γνώμῃ δέξασθαι, * ἵνα μὴ φόβου θεοῦ κὴ φιλίας τοῦ θεοῦ σε, κὴ τοῦ ἀσφαλοῦς ἕνεκα τῆς ἐκκλησίας εἰσηγησάμην, ἐμὸς ὤν, ὡς ἔφην, ἀλλὰ μᾶλλον πάντων μοι τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων Ἀρχέλαον, Ἀπριγίου, Θεοδωρήτου, Ἡλιάδου, Μελετίου, κὴ τοῦ θεοσεβεστάτου τῆς θεοδοξείσης πρεσβυτέρου τῆς Λαοδικέων τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας ἐπισκόπου Μακαρίου· οἳ κὴ δογμάτων ἐντὸς ὑπάρχουσι, κὴ περὶ σὲ διαπύρως διάκεινται μεθ' ἡμῶν, εὐχόμενοί σε, δέεσθαι, φρονήματα εὐσταθῆ χρησάμενον σῆσαι τὰ γράμματα τούτων καθάπερ λαίλαπος σφοδρότε-

ραν φορέαν· ἱκανῶ, εἰ μὴ ἐξαμύμων, μὴ θολώσαι, μηδὲ ταράξαι· εἰ δὲ *ἀντείνομεν, λυπῆσαι. ταῦτα, οἰκειούμενοι τὰ σὰ, ἡμεῖς μὴ ἐσηλώσαμεν· αὐτὸς δὲ καταδέξασθαι καὶ ἀσμενίσαι καταξίωσον· εἰ μὴ ἄρα τις ἐκ ἀγαπῶν ἡμᾶς, παρασκευάσει ὑπὸ βλάβῃ ἑαυτῷ τε καὶ τῇ κοινοῖ, καταφρονῆσαι τούτου τοῦ πράγματος. τὸ δοκοῦν, παρακαλῶ, ἀνυπεράφαλα καταξίωσον· μᾶλλον μὴ τὸ δοκοῦν, ἀλλὰ τὸ συμφέρον.

Anno Christi 431. *ἀντείνομεν

quæ, si quidem obstinati restiterimus, molestiam afferent: sin autem obsecuti fuerimus, neque turbare, neque confundere nos poterunt. Hæc, tua perinde ac propria cordi habentes, monere voluimus: iam tuum est æquo beneuoloque animo monita nostra complecti: nisi forsan quispiam minus nostri amans, cum sui & reipublicæ Christianæ damno hęc aspernari tibi persuaserit. Obsecro, vt quod visum fuerit, imo vero non quod visum fuerit, sed quod vtile sit, rescribas.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κϛ'.

Ἰσον ἐπιστολῆς Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας πρὸς Νεστόριον περὶ τῆς ἀκοινωνησίας.

Τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ συλλειτουργῷ Νεστορίῳ, Κύριλλος ἡ ἡ συνελθοῦσα σύνοδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκ τῆ Αἰγυπτιακῆς διοικήσεως ἐν κυρίῳ χαίρειν.

α'.

Τοῦ σωτῆρος ἡμῶν λέγοντος σαφῶς· ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, ἐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμέ, ἐκ ἔστι μου ἄξιος· τί πάθωμεν ἡμεῖς, ἃ πρὸς τῆς σῆς εὐλαβείας ἀπαιτούμενοι τὸ ὑπεραγαπᾶν σε τῆ παντὸς ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ; πῖς ἡμᾶς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ὀνήσαι δυνήσεται; ἢ ποίαν εὑρήσομεν ἀπολογίαν, σιωπῶντες οὕτω τιμήσαντες τὴ μακρὰν ὑπὲρ τὰς πρὸς θεοῦ χωρούσας κατ' αὐτῆ δυσφημίας; καὶ εἰ μὲν σαυτὸν ἠδίκεις μόνον, τὰ τοιαῦτα φρονῶν καὶ διδάσκων, ἤπιον

CAPVT XXVI.

Exemplum epistolæ Cyrilli episcopi Alexandrini ad Nestorium de excommunicatione.

Cyrillus & Synodus ex Ægypti prouincia Alexandriæ congregata, Nestorio religiosissimo piissimoque sacrorum comministro in Domino Sal.

I.

CVM Saluator noster diserte pronuntiet: *Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus: & qui amat filium aut filiam plus quam me, non est me dignus:* quid nobis fiet, a quibus tua pietas supra Christum omnium saluatorem diligi postulat? Quis in die iudicii nobis patrocinabitur; aut qualem tunc excusationem inueniemus, qui tanto tempore silentio vtentes, tua illa maledicta, quibus in eum inuasisti, dissimulauimus? Quod si dum hęc sentis & doces, teipsum tantummodo læderes, fortassis minor nos Matth. 10. v. 37.

solicitudo teneret: at quia totam ecclesiam grauiter offendisti, ac non iis modo qui Constantinopoli versantur, nouæ insolitæque hæreseos fermentum, sed omnibus vbiuis locorum degentibus obiecisti; (circumferuntur enim passim tuarum exegeseon libelli) quæ, obsecro, oratio silentio nostro defendendo satis idonea reperietur? aut quomodo sermonis Christi memores esse non poterimus? *Non putetis,* inquit, *quod pacem venerim mittere super terram, sed gladium. Veni enim diuidere hominem contra patrem suum, & filiam contra matrem suam.* Certe si fides violatur, omnis omnino erga parentes reuerentia tamquã inanis & periculosa valeat; facessat lex illa amoris erga liberos & fratres: quia mori vtique satius est piis, quam viuere; *vt meliorem,* sicut scriptum est, *inueniant resurrectionem.*

Matth.10. v.34.

Hebr.11. v.35.

II.

Ecce igitur vna cum sancta Synodo, quæ in magna Romanorum ciuitate sanctissimo & reuerendissimo episcopo fratre ac cõministro nostro Cælestino præsidente conuenit, iam tertio his te literis cõtestamur & obtestamur, vt consilium nostrum secutus, a stolidis illis absurdisque dogmatibus quæ foues, publiceque doces, abstineas; fidemque rectam, & iam inde ab initio per sanctos apostolos & euangelistas, qui verbi spectatores & ministri fuerunt, ecclesiis traditam reuerenter suscipias. Quod sane nisi iuxta tempus in literis Cælestini sacratissimi reuerendissimique fratris & comministri nostri Romanorum

Luc.1. v.2.

δὼ ἰῶ ἡ φρονῆς. ὅπερ ὃ πᾶσαν ἐσκανδάλισας ἐκκλησίαν, καὶ ζύμῃ αἱρέσεως ἀήθους καὶ ξένης ἐμβέβληκας τοῖς λαοῖς, καὶ οὐχὶ τοῖς ἐκεῖσε* μόνον, ἀλλὰ δὲ καὶ τοῖς ἀπανταχοῦ φθεῖρε χθὴ τῶν σῶν ἐξηγήσεων τὰ βιβλία, ποῖος ἐπ* τ παρ' ἡμῖν σιωπῆς ἀρκέσῃ λόγος; ἢ πῶς ἐκ ἀνάγκη μεμνῆσθαι τ̃ Χριστοῦ λέγοντος· μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τ̃ πατρὸς αὐτ̃, καὶ θυγατέρα κατὰ τ̃ μητρὸς αὐτ̃ς. πίστεως γὰρ ἀδικουμένης, ἐρρέτω μὴν ὡς ἔοικεν καὶ ἀσφαλὴς ἡ περὶ γονέας αἰδὼς· ἠρεμείτω δὲ καὶ ὁ τ̃ εἰς τέκνα καὶ ἀδελφοὺς φιλοστοργίας νόμος, καὶ τ̃ ζῆν ἀμείνων* ἔστω λοιπὸν τοῖς δυσσεβέσιν ὁ θάνατος, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσι κατ̃ τὸ γεγραμμένον.

β'.

Ἰδοὺ δὲ νῦν ἅμα τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῇ κατ̃ τ̃ μεγάλην Ῥώμην συνελεγμένῃ, προεδρεύοντος τ̃ ὁσιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Κελεστίνου τ̃ ἐπισκόπου, καὶ τείτῳ οἱ τοῦτο διαμαρτυρόμεθα γράμμασι, συμβουλεύοντες ἀπέχεσθαι μὲν τ̃ οὕτω σκαιῶν καὶ διεστραμμένων δογμάτων, ἃ καὶ φρονεῖς καὶ διδάσκεις, ἀνθέλεσθαι δὲ τὴν ὀρθὴν πίστιν τὴν τ̃ ἐκκλησίας παραδοθεῖσαν ἐξ ἀρχῆς διὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ εὐαγγελιστῶν, οἱ καὶ αὐτόπται καὶ ὑπηρέται τ̃ λόγου γεγόνασι. καὶ εἰ μὴ τ̃το δράσειεν ἡ σὴ εὐλάβεια, κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν παρ' ἡμῶν ἐν τοῖς γράμμασι τ̃ μνημονεύσεως τ̃ ὁσιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν τ̃ τῆς Ρωμαίων ἐκκλησίας ἐπισκόπου Κελεστίνου,

ANNO CHRISTI 431.

στινου, γίνωσκε σαυτὸν οὐδένα κλῆρ(ω) ἔχοντα μεθ' ἡμῶν, οὐδὲ τόπον ἢ λόγον ἐν τοῖς ἱεροῦσι τοῦ θεοῦ καὶ ἐπισκόποις. οὐδὲ γὰρ ἂν δέχεται θεμιτὸν εἶναι ἡμᾶς ἐκκλησίας ἔτι τεθορυβημένας, καὶ σκανδαλιζομένους λαοὺς, καὶ πίστιν ὀρθὴν ἀθετουμένην, καὶ διασπώμενα πρὸ θεοῦ τὰ ποίμνια τοῦ σώζειν ὀφείλοντος, εἴπερ ἦσθα καθ' ἡμᾶς ὀρθῆς δόξης ἐραστὴς, πλὴν τῶν ἁγίων πατέρων ἐγκλημάτων εὐσέβειαν. ἅπασι δὲ τοῖς παρὰ τῆς σῆς βλασφημίας κεχωρισμένοις διὰ τὴν πίστιν, ἣν καθαιρεθεῖσι λαϊκοῖς τε καὶ κληρικοῖς, κοινωνικοὶ πάντες ἐσμέν. οὐ γὰρ ὅτι δίκαιον(ω) σοῦ ὀρθὰ φρονεῖν ἐγνωκότας σοῖς ἀδικεῖσθαι ψήφοις, ὅπ* (ω) καλῶς ποιοῦντες ἀπειρήκασι. τοῦτο γὰρ αὐτὸ καταμεμήνυκας ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῇ γραφείσῃ παρὰ σοῦ πρὸς (ω) τῆς μεγάλης Ρώμης ἁγιώτατον καὶ συνεπίσκοπον ἡμῶν Κελεστῖνον(ω). ἐκ δὲ κρίσεως δὲ τῆς σῆς βλασφημίας τὸ συνομολογῆσαι μόνον(ω) τὸ τῆς πίστεως σύμβολον, τὸ ἐκπεδὲν καὶ καιροὺς ἐν ἁγίῳ πνεύματι πρὸ τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου τῆς καὶ καιροὺς συναχθείσης ἐν τῇ Νικαέων. νενόηκας γὰρ καὶ ἡμιλιῶδες ἐκ ὀρθῶς αὐτὸ, διεγραμμένως δὲ μᾶλλον(ω), κἂν ὁμολογῇς τῇ φωνῇ τὴν λέξιν. ἀλλὰ γὰρ ἀκόλουθον ἐγγράφως καὶ ἐνωμότως ὁμολογῆσαι, ὅπ καὶ ἀναθεματίζεις μὲν τὰ μιαρὰ σαυτῷ καὶ βέβηλα δόγματα· φρονήσεις δὲ καὶ διδάξεις, ἃ καὶ ἡμεῖς πάντες, οἵ τε καθ' ἑσπέραν καὶ τὴν ἑῴαν ἐπίσκοποι,

episcopi expressum præfinitumq; præstiteris, certo scias nullam tibi deinceps cum episcopis & sacerdotibus Dei sortem, nullam tui rationem, nullum denique inter eos locum futurũ esse. Nec enim fieri potest, vt nos ecclesias turbatas, populos offensos, fidem rectam labefactatam, gregem Christi negligamus misere abs te dissipatum, qui illum (siquidem perinde ac nos rectæ fidei doctrinam consectari, sanctorumq; patrum pietatem æmulari libuisset) alioqui debueras conseruare. Itaque cum omnibus tum clericis, tum laicis quoque, quos tu propter fidem excommunicasti, vel ordine mouisti, omnes cõmunicauimus. Haud enim par erat, eos qui rectam fidem tenere maluerunt, ob iniquam tuam sententiam detrimentum aliquod pati; ob id nimirum, quod recte sentientes tuæ doctrinæ assentiri noluerũt. Nam & huius quoque exauctorationis in epistola, quam ad magnæ Romæ sanctissimum & coepiscopum nostrum Cælestinum scripsisti, fit mentio. Ceterum minime sat erit, si reuerentia tua solum fidei symbolum, quod a magna illa Synodo, quæ in Spiritu sancto in vrbe Nicæa quondam conuenit, expositum est, nobiscum confiteatur. Nam etsi voce tenus illud profitearis, attamen neque recte intelligis, neque sincere quoque, sed peruerse plane, præpostereque interpretaris. Verum præter hoc addendum illud est, vt scripto ac iureiurando affirmes, te præterea anathematizare, quæ sceleste & profane hactenus sensisti: & ea rursum posthac te sensurum & docturum polliceare, quæ & nos, & ceteri omnes, quotquot vel in occidente, vel in oriente viuunt episcopi, do-

ctores ac populorum duces. Ad epistolas porro quod attinet, quas Alexandrina ecclesia ad te misit, eas cum a sacra Romana Synodo, tum a nobis omnibus quoque, ab omni errore & vitio immunes iudicatas esse scias. Hisce autem literis nostris vtraq; subiunximus, & ea quæ te oportet sapere & docere, & ea rursum a quibus te cõuenit abstinere. Hæc enim est catholicæ apostolicæque ecclesiæ fides, in qua vniuersi occidentis & orientis orthodoxi episcopi consentiunt.

III.

Credimus in vnum Deum Patrem omnipotentem, omnium visibilium & inuisibilium creatorem: Et in vnum Dominum Iesum Christum, filium Dei vnigenitum, natum ex patre, hoc est, ex patris substantia, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero; genitum, non factum, consubstantialem Patri; per quem omnia facta sunt & quæ in cælo & quæ in terra. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus est, & passus est, & tertia die resurrexit: ascendit ad cælos, venturus iudicare viuos & mortuos: Et in Spiritum sanctum. Qui autem dicunt: Erat aliquando cum non esset, & priusquam nasceretur, non erat; vel quod ex non existentibus, aut ex alia substantia, vel essentia sit; aut qui filium Dei mutationi aut alterationi obnoxium asserunt: hos catholica & apostolica anathematizat ecclesia. Sanctorum autem patrum confessiones, quas sancto in ipsis loquente Spiritu ediderunt, sectantes, scopumque ac κὴ διδάσκαλοι, καὶ λαῶν ἡγούμενοι. Anno Christi 431.
σωτέλετο ὃ κὴ ἡ καθ' ἡμᾶς Ῥώμλων ἁγία
συνόδος, κὴ ἡμεῖς ἅπαντες, ὡς ὀρθῶς
ἐξετάσαντες κὴ ἀνεπιλήπτως, ταῖς γε-
γραμμέναις ὑπ' ἐμοῦ ἐπιστολαῖς περὶ τ' σὴν εὐ-
λάβειαν παρὰ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκ-
κλησίας. ὑπετάξαμεν ὃ τούτοις ἡμῖν
τοῖς γράμμασιν ἃ τε δεῖ φρονεῖν κὴ δι-
δάσκειν, κὴ ὧν ἀπέχεσθαι πρέπει.
αὕτη γὰρ τῆς καθολικῆς κὴ ἀποστολι-
κῆς ἐκκλησίας ἡ πίστις, ἣ συναινοῦσιν
ἅπαντες οἵ τε κὰ τὴν ἑσπέραν κὴ τὴν
ἑῴαν ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι.

γ'

Πιστεύομεν εἰς ἕνα θεὸν πατέρα
παντοκράτορα, παντῶν ὁρατῶν τε κὴ ἀο-
ράτων ποιητήν· κὴ εἰς ἕνα κύριον Ιη-
σοῦν Χριστὸν, τ' υἱὸν τ' θεοῦ τ' μονογενῆ,
γεννηθέντα ἐκ τ' πατρός, τουτέστιν ἐκ τ'
οὐσίας τ' πατρός· θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ
φωτός, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ·
γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, * ὁμοούσιον τῷ * Al. ὁμοούσιος τοῦ
πατρί· δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τά τε ἐν πατρί
τῷ οὐρανῷ κὴ τὰ ἐν τῇ γῇ· τ' δι' ἡμᾶς
τοὺς ἀνθρώπους, κὴ διὰ τ' ἡμετέραν σω-
τηρίαν κατελθόντα, κὴ σαρκωθέντα, κὴ
ἐνανθρωπήσαντα· παθόντα κὴ ἀναστά-
ντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ· ἀνελθόντα εἰς τοὺς
οὐρανούς, ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας κὴ
νεκρούς. κὴ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. τοὺς
δὲ λέγοντας· ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν, κὴ πρὶν
γεννηθῆναι οὐκ ἦν, κὴ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων
ἐγένετο, ἢ ἐξ ἑτέρας τινὸς ὑποστάσεως
ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι, ἢ τρεπτὸν ἢ
ἀλλοιωτὸν τ' υἱὸν τ' θεοῦ· τούτους ἀνα-
θεματίζει ἡ καθολικὴ κὴ ἀποστολικὴ ἐκ-
κλησία. ἑπόμενοι δὲ παντελῶς τοῖς τ'
ἁγίων πατέρων ὁμολογίαις, * ἃς πε- * Al. ἃ
ποίηνται λαλοῦντος ἐν αὐτοῖς τ' ἁ-
γίου πνεύματος, ἃ καὶ τὴν σὴν αὐτοῖς

ANNO CHRISTI 431.

σύνοιδεν ἐχνηλατοῦντες σκοπὸν, καὶ βασιλικὴν ὥσπερ ἐρχόμενοι τέλεον, φαμὲν· ὅτι αὐτὸς ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος, ὁ ὢν ἐξ αὐτοῦ γεννηθεὶς τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, ὁ ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ θεὸς ἀληθινὸς, τὸ φῶς τὸ ἐκ φωτὸς, ὁ δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τά τε ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ, τῆς ἡμετέρας ἕνεκα σωτηρίας κατελθὼν, καὶ κενώσας ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, ἐσαρκώθη τε καὶ ἐνηνθρώπησε, τουτέστι σάρκα λαβὼν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, καὶ ἰδίαν αὐτῷ ποιησάμενος ἐκ μήτρας, τρόπον καθ' ἡμᾶς ὑπομείνας γέννησιν, καὶ προελθὼν ἄνθρωπος ἐκ γυναικὸς, οὐχ ὅπερ ἦν ἀποβεβληκὼς, ἀλλ' εἰ καὶ γέγονεν ἐν προσλήψει σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ οὕτω μεμυημένως ὅπερ ἦν, θεὸς ἀληθινὸν φύσει καὶ ἀληθείᾳ. οὔτε δὲ τρόπῳ σάρκα φαμὲν εἰς θεότητος μεταποιῆσαι φύσιν, οὔτε μὴν σαρκὸς εἰς φύσιν τὴν *ἀπόῤῥητον θεοῦ λόγου *προαχθῆναι φύσιν. ἄτρεπτος γάρ ἐστι καὶ ἀναλλοίωτος παντελῶς μὲν ὁ αὐτὸς ἀεὶ *ὢν κατὰ τὰς γραφάς. ὀφθέντος δὲ, καὶ βρέφους ἐν σπαργάνοις μένοντος, ἔτι καὶ ἐν κόλποις τῆς τεκούσης παρθένου πᾶσαν ἐπλήρου τρόπον κτίσιν, ὡς θεὸς, καὶ συνεδρεύων τῷ γεννήσαντι· τὸ γὰρ θεῖον ἄποσόν τέ ἐστι καὶ ἀμέτρητος, καὶ περιορισμὸν οὐκ ἀνέχεται.

*μεταποιῆσαι

*μένων

δ'.

Ἡνώθαμέν γε μὲν σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν ὁμολογοῦντες τὸν λόγον, ἕνα προσκυνοῦμεν υἱὸν καὶ κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, οὔτε ἀνὰ μέρος διαιροῦντες καὶ διορίζοντες ἄνθρωπον καὶ θεὸν, *οὔτε συνημμένοις μᾶλλον ἀλλήλοις τῇ τῆς ἀξίας καὶ αὐθεντίας

*ὡς

sensum quem in iis tenuerunt, studiose obseruantes, & regia quasi via incedentes, ipsum vnigenitum Dei Verbum ex Patris substantia natum, Deum verum de Deo vero, lumen de lumine, per quem omnia & quæ in cælo & quæ in terris facta consistunt, salutis nostræ causa descendisse, seque ad exinanitionem demisso, incarnatum & hominem factum, hoc est, carne ex sacra virgine sumpta, eademque sibi appropriata in vtero more nostro genitum, hominemq; ex muliere in lucem editum dicimus, id interim quod suapte natura erat, non abiiciens, sed hoc ipsum quod erat, hoc est, verus naturalisque Deus, licet carnem & sanguinem assumpsisset, constanter manens: neq; carnem in diuinitatis naturam versam, nec contra rursum ineffabilem illam naturam in carnis substantiam transmutatam asserimus. est enim immutabilis, nullique alterationi obnoxius, semper idem, suique similis, vt scriptum est, manens. Etenim cum iam visibilis factus esset, infantũque more fasciis adhuc inuoluereturac in virginis matris gremio etiamnum foueretur, omnem implebat creaturam vt Deus, pariq; cum Patre potestate regnabat: siquidem diuinitas quantitatis & molis expers est, nec vllis limitibus circumscribitur.

IV.

Quamuis autem Verbum carni secundum hypostasim vnitum fateamur, vnum tamen Filium ac Dominum Iesum Christum adoramus: neque Deum & hominem secamus, aut in partes diuellimus, quasi dignitatis tantum & auctoritatis communi-

cation inter se consocientur: (hoc enim dicere, nihil aliud est, quam inanem quamdam vocum nouitatem inepte profundere) neque duos constituimus Christos; alterũ per se ac seorsum Dei Patris Verbum, alterum illum rursus seorsum, qui ex muliere natus est: sed vnum dumtaxat Christum agnoscimus, Dei videlicet Patris Verbum cum carne, quam propriam sibi adsciuit. Ex eo enim tempore vt homo nobiscum inunctus est, cum tamen ipse sit, qui Spiritum dat non indignis, idque non ad mensuram, vt beatus euangelista Ioannes testatur. Sed neque Dei Verbum in sacræ virginis filio, veluti in communi quodam homine inhabitasse dicimus, ne Christus deifer homo esse intelligatur. Nam licet Verbũ in nobis habitarit, omnemque diuinitatis plenitudinem corporaliter in Christo inhabitare, literis proditum sit; attamen non ita in illo habitauit, vt in sanctis inhabitare dicitur. Habitauit enim secundum naturam vnitum, non in carnem mutatum, tali inhabitatione, qualem dici potest hominis anima erga sibi proprium corpus habere.

Ioan.3.v.34

Ioan.1.v.14. Coloss.2.v.9.

V.

Vnus itaque est Christus & Filius & Dominus; non ita quasi homo eam tantum cum Deo coniunctionem sortitus sit, quæ in sola dignitatis vel auctoritatis vnitate posita sit: non enim honoris æqualitas naturas vnit: alioqui Petrus & Ioannes qui paris dignitatis extiterunt, quatenus scilicet apostoli ac sancti discipuli, vnus essent, non duo. nec rursum appositione factum intelligimus coniunctionis modum; ea enim ἐνότητι· *καμνοφωνία γὰρ τοῦτο, καὶ ἕτερον οὐδέν· οὔτε μὴν Χριστὸν ἰδικῶς ὀνομάζοντες τὸν ἐκ θεοῦ λόγον, καὶ ὁμοίως ἰδικῶς Χριστὸν ἕτερον τὸν ἐκ γυναικός· ἀλλ' ἕνα μόνον εἰδότες Χριστὸν, τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον μετὰ τῆς ἰδίας σαρκός. τότε γὰρ αὐθεφάτως κέχρισται μᾶλλον ἡμῖν, καίτοι τοῖς ἀξίοις τὸ λαβεῖν τὸ πνεῦμα δίδοὺς αὐτὸς, καὶ οὐκ ἐκ μέτρου, καθάφησιν ὁ μακάριος εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης. ἀλλ' οὐσὶ ἐκεῖνό φαμεν, ὅτι κατῴκησεν ὁ ἐκ θεοῦ λόγος ὡς ἐν ἀνθρώπῳ κοινῷ, τῷ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου γεγυνημένῳ, ἵνα μὴ θεοφόρος ἄνθρωπος νοοῖτο Χριστός. εἰ γὰρ καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν ὁ λόγος· εἴρηται δὲ καὶ ἐν Χριστῷ κατοικῆσαι πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς· ἀλλ' οὐκ ἐνοοῦμεν, ὅτι γεγόμφωσαρξ, οὐχ ὥσπερ ἐν τοῖς ἁγίοις κατοικῆσαι λέγεται, καὶ τὸν ἴσον καὶ ἐν αὐτοῖς δεῖται γενέσθαι διοριζόμεθα τὴν κατοίκησιν· ἀλλ' ἑνωθεὶς καὶ φύσιν, καὶ ὄγκον σαρκὸς παθητὸς, τοιαύτην ἐποιήσατο τὴν κατοίκησιν, ἣν δὴ ἔχειν λέγεται καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ πρὸς τὸ ἴδιον ἑαυτῆς σῶμα.

ε'.

Εἷς οὖν ἄρα Χριστὸς καὶ υἱὸς καὶ κύριος, οὐχ ὡς συναφείᾳ ἁπλῶς τὴν ὡς θεὸν ἑνότητι τῆς ἀξίας, ἢ τρόπου αὐθεντείας, ἔχοντος ἀνθρώπου πρὸς θεόν· οὐ γὰρ σύνεσις τὰς φύσεις ἡ ἰσοτιμία· καὶ γοῦν Πέτρος τε καὶ Ἰωάννης ἰσότιμοι μὲν ἀλλήλοις, καὶ καὶ ἀπόστολοι καὶ ἅγιοι μαθηταὶ, πλὴν οὐχ εἷς ἀλλὰ δύο. οὔτε μὴν κατὰ πρόσθεσιν τῆς συναφείας νοοῦμεν γέγονεν· ἐκ ἀποχρῆ γὰρ τοῦτο πρὸς ἕνω-

ANNO CHRISTI 431.

σιν φυσικῶ. οὔτε μὴν ὡς χῷ μέτεξιν χρίσματος, ὡς καὶ ἡμεῖς κολλώμενοι τῷ κυρίῳ χῷ τὸ γεγραμμένον, ἓν πνεῦμά ἐσμεν πρὸς αὐτόν. μᾶλλον δὲ τὸ τῆς σωτηρίας ὄνομα παραιτούμεθα, ὡς ἐκ ἔχον ἱκανῶς σημεῖωσιν τῆς ἑνώσεως. ἀλλ' οὐδὲ θεὸν, ἢ δεσπότην τὸν Χριστὸν ἐκ θεοῦ παῖδος λόγον ὀνομάζομεν, ἵνα μὴ πάλιν ἀναφυῶσιν πόμενωμεν εἰς δύο ἕνα Χριστὸν υἱὸν καὶ κύριον, καὶ δυσφημίας ἐγκλήματα προσπέσωμεν, θεὸν ἑαυτῷ καὶ δεσπότην ποιούμενοι αὐτόν. ἐνωθεὶς γάρ, ὡς ἤδη προείπομεν, ὁ τοῦ θεοῦ λόγος σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν, θεὸς μέν ἐστι τῶν ὅλων, δεσπόζει δὲ τῶν πάντων. οὔτε δὲ αὐτὸς ἑαυτῷ δοῦλός ἐστιν, οὔτε δεσπότης· οὐδὲ γάρ, μᾶλλον δὲ ἥδη καὶ δυσσεβὲς τὸ οὕτω φρονεῖν καὶ λέγειν. ἔφη μὲν γάρ θεὸν ἑαυτῷ πατέρα, καί τοι θεὸς ὢν φύσει, καὶ ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ· ἀλλ' ἐκ ἠγνοήκαμεν, ὅτι μὴ τῷ μεῖναι θεὸς, καὶ ἀνθρωπος γέγονεν ὑπὸ θεῷ, καθάπερ πρέπον τὸν νόμον τῇ τῆς ἀνθρωπότητος φύσει. αὐτὸς δὲ ἑαυτῷ πῶς ἂν γένοιτο θεὸς ἢ δεσπότης; ἐκοῦν ὡς ἄνθρωπος, καὶ ὅσον ἦκεν εἰς γε τὸ πρέπον τοῖς τῆς κενώσεως μέτροις, ὑπὸ θεῷ μετ' ἡμῶν ἑαυτὸν εἶναί φησιν. οὕτω γέγονε καὶ ὑπὸ νόμον, καίτοι λαλήσας αὐτὸς νόμον, καὶ νομοθέτης ὑπάρχων ὡς θεός.

ad naturalem vnionem constituendam sat esse nequit. neque secundum affectualem communicationem, quomodo nos Domino cohæremus, vnusque, vt scriptum est, cum eo spiritus efficimur: imo vero coniunctionis vocabulum, tamquam ad vnionem hanc exprimendam non satis idoneum, repudiamus. Sed neq; Dei Patris Verbum, Christi Deum aut dominum nominamus, ne vnum rursus Christum & Filium & dominum in duos aperte diuellentes, in blasphemiæ crimen (vtpote Deum ipsum suiipsius & dominum constituentes) incidamus. Verbum enim Dei, vt sæpe iam admonuimus, carni secundũ hypostasim vnitum, & Deus est, & creaturarum omnium dominus; sui autem ipsius neque dominus neque seruus est. Ita enim sapere, aut dicere, nihil aliud esset, quam impie desipere. Appellat quidem Patrem Deum suum, licet Deus natura sit, & ex paterna substantia genitum: non ignoramus tamen, cum hoc ipso quod Deus est, hominem quoque factum esse, proindeque secundum legem humanæ naturæ congruentem, Deo subiectum esse. Interim vt suiipsius vel Deus vel dominus sit, id fieri nulla ratione potest. Vt homo igitur, & ad exinanitionis conditionem quod spectat, æque ac nos Deo se subditum fatetur. Ad hunc quoque modum sub lege factus est, etiamsi vt Deus legem ipse tulerit ac promulgarit.

ς'.

Παραιτούμεθα δὲ λέγειν ὅτι Χριστοῦ· διὰ τὸ φορωῦτα φορούμενον σέβω· διὰ τὸ ἀόρατον προσκυνῶ ὁρώμενον. φεύ-

V I.

Cauemus etiam hoc modo loqui de Christo: Propter eum qui induit, indutum veneror; & propter inuisibilem, visibilem adoro.

1. Cor. 6. v. 17.

Præterea & hoc quoque non absque horrore dicitur: Assumptus vna cũ assumente coexistit Deus. Qui enim hoc modo loquuntur, vnum rursus Christum in duos diuidunt, & hominem per se seorsum, & Deum similiter per se seorsum collocant, veramq; vnionem hac ratione apertissime inficiantur. Secundum hanc enim alter veluti in altero non simul adoratur, neque simul cum altero Deus existit: sed vnus idemq; Christus Iesus, vnigenitusq; Dei Filius animo concipitur, qui vna adoratione simul cum sua carne colitur. Cõfitemur etiam ipsum vnigenitum Dei Filium ex Patre natum, etiamsi secundum propriam naturam impassibilis sit, nostri tamẽ causa mortem in carne secundum scripturas passum esse, propriæq; carnis afflictiones, quas nimirum in crucifixo corpore pertulit, citra vllam sui passionem sibi adsci-

Hebr.2.v.3. uisse. *Gratia enim Dei mortem pro omnibus gustauit.* Nam etsi secundum naturam & vita & mortuorum resurrectio existeret, proprium tamẽ corpus vltro in mortem obtulit. Etenim quo vi quadam arcana & admirabili, in propria veluti in prima sua carne

Colos.1.v.18 *1.Cor.15. v.20.* morte proculcata, primogenitus ex mortuis, dormientiũmque primitiæ fieret, iterque humanæ naturæ ac reditum ad incorruptionem muniret, *Dei gratia mortem pro omnibus,* vt modo aiebam, *degustauit;* & post triduum vitæ restitutus, infernum despoliauit.

Ibid.v.21. Quamobrem licet mortuorum resurrectio per hominem facta dicatur, hominem tamen illum simul Dei Verbum extitisse intelligimus: qui mortis imperio destructo, tamquam vnus Dominus

κτὸν δὲ περὶ τούτου καὶ ἐκεῖνο εἰπεῖν· ὁ ληφθεὶς τῷ λαβόντι συνεξεταζέσθω θεός. ὁ γὰρ ταῦτα λέγων διατέμνει πάλιν εἰς δύο Χριστούς, καὶ ἀνθρωπον ἴσησιν αὐτὰ μέρους ἰδικῶς, καὶ θεὸν ὁμοίως. ἀρνεῖται γὰρ ὁμολογουμένως τὴν ἕνωσιν, καὶ διὰ τοῦτο οὐχ ὡς ἑτέρῳ συνπροσκυνεῖται ὁ ἕτερος, οὔτε μιᾷ συνεξεταζέσθω θεός, ἀλλ' εἷς νοεῖται Χριστὸς Ἰησοῦς, υἱὸς μονογενὴς, μιᾷ προσκυνήσει ὑμνούμενος μετὰ τῆς ἰδίας σαρκός. ὁμολογοῦμεν δὲ ὅτι αὐτὸς ὁ ἐκ θεοῦ πατρὸς γεννηθεὶς υἱὸς, καὶ θεὸς μονογενὴς, καίτοι κατὰ φύσιν ἰδίαν ὑπάρχων ἀπαθὴς, σαρκὶ πέπονθεν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τοῦ χαρακτῆρος, καὶ διὰ τοῦ σταυροθέντος σώματος τὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς ἀπαθῶς οἰκειούμενος πάθη. χάριτι δὲ θεοῦ καὶ ὑπὲρ παντὸς ἐγεύσατο θανάτου, διδοὺς αὐτὸ τὸ ἴδιον σῶμα, καίτοι κατὰ φύσιν ὑπάρχων ζωή, καὶ αὐτὸς ὢν ἡ ἀνάστασις. ἵνα γὰρ ἀῤῥήτῳ δυνάμει πατήσας τὸν θάνατον, ὡς ἂν γε δὴ προφθῇ τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ, γεύηται προτόπως ὑπὲρ νεκρῶν, καὶ ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων, ὁδοποιήσῃ τε τῇ τοῦ ἀνθρώπου φύσει πρὸς ἀφθαρσίαν ἀναδρομὴν, χάριτι θεοῦ, καθάπερ ἔφημεν ἀρτίως, ὑπὲρ παντὸς ἐγεύσατο τοῦ θανάτου· τελείως δὲ ἀνέδυ σκυλεύσας τὸν ἅδην. ὥστε κἂν λέγηται διὰ ἀνθρώπου γεγενῆσθαι ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν, ἀλλὰ νοοῦμεν ἄνθρωπον τὸν ἐκ θεοῦ γεγονότα λόγον, καὶ λελύσθαι δι' αὐτοῦ τοῦ θανάτου τὸ κράτος· ἥξει δὲ καὶ καιροὺς οἷς οἶδεν υἱὸς μὴ κύριος ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς,

ANNO CHRISTI 431.

ἵνα κρίνῃ τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, καθὰ γέγραπται. ἀναγκαίως δὲ καὶ ἐκεῖνο προσθήσομεν.

ζ.

Καταγγέλλοντες γὰρ τὸν κύριον σάρκα θανάτου τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ, τουτέστιν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τήν τε ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν, καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν ὁμολογοῦντες, τὴν ἀναίμακτον ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τελοῦμεν *θυσίαν· προσίμεν τε οὕτω τοῖς μυστικοῖς εὐλογίαις καὶ ἁγιαζόμεθα, μέτοχοι γινόμενοι τῆς τε ἁγίας σαρκὸς, καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ. καὶ οὐχ ὡς σάρκα κοινὴν δεξόμενοι· μὴ γένοιτο· οὔτε μὴν ὡς ἀνδρὸς ἡγιασμένου, καὶ συναφθέντος τῷ λόγῳ κατὰ τὴν ἑνότητα τῆς ἀξίας, ἤγουν ὡς θείαν ἐνοίκησιν ἐσχηκότος· ἀλλ' ὡς ζωοποιὸν ἀληθῶς, καὶ ἰδίαν αὐτοῦ τοῦ λόγου. ζωὴ γὰρ ὢν κατὰ φύσιν ὡς θεὸς, ὅπερ γέγονεν ἐν τοῖς τὴν ἑαυτοῦ σάρκα, ζωοποιὸν ἀπέφηνεν αὐτήν. ὥστε κἂν λέγῃ πρὸς ἡμᾶς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα· οὐχ ὡς ἀνθρώπου * τὴν καθ' ἡμᾶς ἑνὸς καὶ αὐτὴν ἔχειν λογιούμεθα· πῶς γὰρ ἡ ἀνθρώπου σὰρξ ζωοποιὸς ἔσται κατὰ φύσιν τὴν ἑαυτῆς; ἀλλ' ὡς ἰδίαν ἀληθῶς γνησίαν τοῦ δι' ἡμᾶς καὶ * υἱοῦ καὶ ἀνθρώπου γεγονότος τε καὶ κεκληθέντος.

η'.

Τὰς δέ γε ἐν τοῖς εὐαγγελίοις τοῦ σωτῆρος ἡμῶν φωνὰς ὅτε ἐποιήσατο

& filius in patris gloria suo tempore venturus est, orbemque terrarum in iustitia, vt scriptum est, iudicaturus. *Ps. 97. v. 9.*

VII.

Quin illud quoque non possum hoc loco non adiicere: nempe, vnigeniti filii Dei, hoc est, Iesu Christi mortem, & ex mortuis resurrectionem annuntiantes, eiusdemque in cælum assumptionem confitentes, incruentum in ecclesia sacrificium nos celebrare, atque ad mysticas benedictiones accedere, & sanctificari; vtpote participes sacræ carnis & pretiosi sanguinis Christi omnium nostrum saluatoris effectos. Neque enim illam vt carnem communem suscipimus: absit hoc: neque rursum tamquam viri cuiuspiam sanctificati, aut dignitatis vnitate Verbo consociati, aut diuinam inhabitationem sortiti; sed tamquam vere viuificam, ipsiusq; Verbi propriam. Nam cum vita sit vt Deus secundum naturam, posteaquam vnum quiddam cum ipsa sua carne effectum est, viuificandi virtutem illi contulit. Quãuis ergo ad nos dicat: *Amen amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius sanguinem*, &c. neutiquam tamen illam communem, hoc est, hominis cuiuspiam nostræ conditionis carnem esse existimare debemus: (quomodo enim hominis caro secundum suam ipsius naturam viuifica esse queat?) sed vere illius propriam, qui nostri causa filius quoque hominis & factus & appellatus est. *1. Cor. 11. v. 26.* *Ioan. 6. v. 53.*

VIII.

Porro autem voces, quibus Saluator noster de se loquens passim in euangeliis vtitur, illas duabus

subsistentiis aut personis nequaquam tribuimus. nam etsi ex duabus rebus, iisque diuersis in vnitatem quamdam inseparabilem coaluerit, vnus tamen & solus est Christus, non etiam geminus. Quemadmodum etiam homo, licet ex anima & corpore constituatur, non duo tamen, sed vnus tantum ex vtroque concretus est. Vnde recto animi sensu vtentes, vtrasque, hoc est, diuinas & humanas ad vnam tantum personam transferimus. Cum ergo vt Deus de seipso ait: *Qui videt me, videt & Patrem meum.* &: *Ego & Pater vnum sumus;* diuinam ineffabilemque illius naturam concipimus, secundum quam vnum est cum suo Patre propter eamdem quam cum ipso sortitur essentiã. *Hebr. 1. v. 3.* Est enim imago & character & splendor gloriæ illius. Quando vero humanæ naturæ infirmitatem non aspernatus, Iudæos hac *Ioan. 8. v. 40* oratione alloquitur: *Nunc quæritis me interficere hominem, qui veritatem dixi vobis;* æque iterum ac ante, ipsum Dei Verbum, quod in æqualitate & similitudine Patris consistit, per humanæ etiam suæ naturæ conditiones agnoscimus. Etenim si credere nos oportet, cũ suapte natura Deus esset, carnem, hoc est hominem anima rationali animatum effectum esse; quam obsecro excusationem afferre potest is, quem pudet earum vocum, quas ille in humanam naturam conuenientes deprompsit? Nam si reiiciat voces quæ in hominem congruunt, quis eum vt homo nostri similis fieret, coegit? Cum ergo nostri causa semetipsum in voluntariam exinanitionem demiserit, nulla apparet causa, cur sermones huic exinanitioni consen-

Ioan. 14. v. 9. *Ioan. 10. v. 30.*

δυσὶν, οὔτε μὴν προσώποις καταμερίζομεν. οὐδὲ γὰρ ἔστι διπλοῦς ὁ εἷς καὶ μόνος Χριστὸς, κἂν ἐκ δύο νοῆται καὶ διαφόρων πραγμάτων εἰς ἑνότητα τὴν ἀμέριστον συνελθεμένων, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς νοεῖται καὶ σώματος, καὶ οὐ διπλοῦς μᾶλλον, ἀλλ' εἷς ἐξ ἀμφοῖν· ἀλλὰ τὰς μὲν ἀνθρωπίνας, καὶ πρὸς γε τοῦτο τὰς θείας, * ὡς ἑνὸς εἰρῆσθαι διακεισόμεθα φρονοῦντες ὀρθῶς. ὅταν μὲν γὰρ θεοπρεπῶς λέγῃ πρὸς ἑαυτόν· ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα· καὶ, ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν· τὴν θείαν αὐτοῦ καὶ ἀπόῤῥητον σύνοσμεν φύσιν, καθ' ἣν καὶ σύ ἐστι πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα διὰ τὴν ταυτότητα τῆς οὐσίας, εἰκών τε καὶ χαρακτὴρ καὶ ἀπαύγασμα τῆς δόξης αὐτοῦ. ὅταν δὲ τὸ τῆς ἀνθρωπότητος μεῖζον ἐκ ἀπομάζων, τοῖς Ἰουδαίοις προσλαλῇ· νῦν δέ με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι ἄνθρωπον, ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα· πάλιν οὐδὲν ἧττον αὖ ἐν ἰσότητί τε καὶ ὁμοιότητι τῇ παρὰ θεὸν λόγον καὶ ἐκ τῆς τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ μείζων ὀπτανώσκομεν. εἰ γὰρ ἔστιν ἀναγκαῖον τὸ πιστεύειν, ὅπ κατὰ φύσιν θεὸς ὢν γέγονε σαρξ, ἥντινα ἄνθρωπος ἔμψυχωμένος ψυχῇ λογικῇ, ποῖον ἂν ἔχοι λόγον τὸ ἐπαισχύνεσθαι ἴσα τοῖς παρ' αὐτοῦ φωναῖς, εἰ γένοιτο ἀνθρωποπρεπῶς; εἰ γὰρ παραιτοῖτο σὺ ἀνθρώπῳ πρέποντας λόγους, ὃς ὁ ἀναγκάσας γενέσθαι καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπον; ὁ δὲ καθεὶς ἑαυτὸν δι' ἡμᾶς εἰς ἑκούσιον κένωσιν, διὰ ποίαν αἰτίαν παραιτοῖτ' ἂν σὺ τῇ κενώσει πρέπον-

Anno Christi 430.

ANNO CHRISTI 431.

πρέποντας λόγους; ἑνὶ δὲ χαρακτῆρι τῶν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις πάντων ἀναγκαίως τὰς φωνὰς, ἑνὸς καὶ μόνου τοῦ λόγου σεσαρκωμένου. κύριος γὰρ Ἰησοῦς Χριστὸς εἷς κατὰ τὰς γραφάς.

θ'.

Εἰ οὖν καὶ λοιπὸν καὶ ἀπόστολος καὶ ἀρχιερεὺς τῆς ὁμολογίας ἡμῶν, ὡς ἱερουργῶν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τὸν περὶ ἡμῶν ἀνῆκε τε καὶ δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ προσκομιζομένην τῆς πίστεως ὁμολογίαν, καὶ μὴν καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα, πάλιν αὐτὸν εἷς φαμεν τῆς ἐκ θεοῦ κατὰ φύσιν υἱὸν μονογενῆ, καὶ ἐκ αὐθεφπων προσνέμομεν αὐτῷ ἑτέρωθεν τό τε τῆς ἱεροσύνης ὄνομα, * καὶ αὐτὸ ἐλεῆσαι μα· γέγονε γὰρ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, καὶ διαλλακτὴς εἰς εἰρήνην, ἑαυτὸν ἀναθεὶς εἰς ὀσμὴν εὐωδίας τῷ θεῷ καὶ πατρί. τοιγαροῦν καὶ ἔφασκε· θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι. ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἐδόκησας. τότε εἶπον, ἰδοὺ ἥκω· ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπταί μοι ἐμοῦ· τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου ὁ θεός. προσηνέγκαμεν γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας τὸ ἴδιον σῶμα, καὶ οὐχ ὑπὲρ ἑαυτῶν. ποίας γὰρ ἐδεήθη προσφορᾶς ἢ θυσίας ὑπὲρ ἑαυτοῦ, κρείττων ἁπάσης ὑπάρχων ἁμαρτίας ὡς θεός; εἰ δὲ πάντες ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, καθὸ γεγόναμεν ἡμεῖς ἕτοιμοι πρὸς παραφοράν, καὶ καλπάζουσιν ἡ ἀνθρώπου φύσις πρὸς ἁμαρτίαν· αὐτὸς δὲ οὐχ οὕτω, καὶ ἡττώμεθα διὰ τοῦτο τῆς δόξης αὐτοῦ· πῶς δὴ εἴη λοιπὸν ἀμφίβολον, ὅτι πέφυται δι' ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ὁ ἀμνὸς ὁ ἀληθινός; καὶ τὸ λέγειν δὲ, ὅτι προσκε-

taneos repudiare debuerit. Omnes proinde voces quæ in euangeliis leguntur, vni tantum personæ, vnique Dei Verbi incarnati hypostasi tribuamus necesse est. *Vnus enim est Dominus Iesus Christus* secundum scripturas. 1. Cor. 8. v. 6.

IX.

Rursum licet apostolus, nostræque confessionis pontifex appelletur, tamquam qui fidei confessionem, quã ipsi & per ipsum Deo Patri & sancto quoque Spiritui litamus, Deo Patri offerat; hoc tamen nõ obstat, quo minus ipsum naturalem & vnigenitum Dei Patris Filium esse prædicemus. Neque enim sacerdotii nomen aut rem homini ab ipso diuerso adscribimus: quandoquidem vnus hic, dum Deo & Patri in odorem suauitatis seipsum offert, Dei & hominum mediator & pacificator effectus est. Atque huc tendit dum ait: *Hostiam & oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi. holocautomata & pro peccato non tibi placuerunt. tunc dixi: Ecce venio, in capite libri scriptum est de me, vt faciam voluntatem tuam Deus.* Nostri enim, non sui causa corpus proprium in odorem suauitatis obtulit. Qua enim ille oblatione aut sacrificio pro seipso indigeret, qui omni peccato, vt Deus, superior existebat? Si enim omnes peccauerunt, & egent gloria Dei; quandoquidem facti sumus omnes ad lapsum propensi, peccandiq; morbo naturam subiectam circumferimus; ipse vero nequaquam (quare gloriam quoque illius non assequimur;) cui dubium esse potest, quin propter nos & pro nobis verus ille agnus immolatus sit? Quamobrẽ si quis dixerit, non pro nobis solum se Hebr. 3. Ephes. 5. v. 2. 1. Tim. 2. v. 5. Hebr. 10. v. 5. ex ps. 39. Rom. 3. v. 23

ipsum obtulisse, sed simul etiam pro seipso; ille impietatis crimen vitare nulla ratione potest. Constat enim nihil vnquam eum deliquisse, nec vllum vnquam peccatum designasse. Qua igitur indigebat oblatione, cum peccatum, cuius causa hostia iure merito offertur, nullum admisisset?

X.

Ceterum cum de Spiritu sancto ait: *Ille me clarificabit;* nisi errare velimus, Christū Dei filium veluti gloriæ quæ aliunde proficiscitur, indigum, a Spiritu sancto glorificatum nequaquam dicemus: siquidem Spiritus illius neque illo melior, neque illo rursum sublimior est. Verum quod ad diuinitatis suæ significationem suo subinde Spiritu in insignium operum perpetratione vteretur, ob id se ab illo glorificari profitebatur: perinde ac si quis nostrum de sua fortitudine, aut cuiusuis rei scientia dicat: Mea me virtus aut scientia glorificabit. Nam etsi Spiritus in propria persona subsistat, eatenusq; in seipso consideretur, quatenus Spiritus est & non Filius; non est tamen ab eo alienus; quādoquidem Spiritus veritatis nominatur, Christus autem veritas est; & perinde quoque ab illo, atque a Deo Patre procedit. Cum etiam Domino nostro ad cælum assumpto, Spiritus sanctus stupenda prodigia per sanctorum apostolorum manus ederet, illum glorificauit. Creditū est enim (quod Deus secundum naturam esset) ipsum per Spiritum suum denuo operatum. Propterea quoque aiebat: *Quoniam de meo accipiet, & annuntiabit vobis.* Hoc tamen nō ita accipiendum est, quasi Spiritus sanctus per quamdam partiIoan. 16. v. 14.

Ioan. 16. v. 13.

Ioan. 14. v. 6.

Ioan. 16. v. 14.

κόμιζεν ἑαυτὸν ὑπέρ γε ἑαυτοῦ καὶ ἡμῶν, ἀμοιρήσειν ἂν οὐδαμῶς τοῦ εἰς δυσσέβειαν ἐγκλήματος. πεπλημμέληκε γὰρ κατ' οὐδένα τρόπον, οὔτε μὴν ἐποίησεν ἁμαρτίαν. * ποίας οὖν ἐδεήθη προσφορᾶς, ἁμαρτίας ἐκ οὔσης, ἐφ' ἧπερ ἂν γλύσιτο τις μάλα εἰκότως; Anno Christi 431.

* τὸς

ι'.

Ὅταν γὰρ λέγῃ περὶ τοῦ πνεύματος ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει· νοοῦντες ὀρθῶς, οὐχ ὡς δόξης ἐπίδοσιν τῆς παρ' ἑτέρου φαμὲν τὸ ἕνα Χριστὸν τὸν υἱὸν τὸ παρὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος δόξαν ἐλεῖν, ὅτι μηδὲ κρείττονι αὐτοῦ, καὶ ὑπὲρ αὐτὸ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. ὑπὲρ δὲ εἰς σύνεξιν τῆς ἑαυτοῦ θεότητος * ἐπέχρητο τῷ ἁγίῳ πνεύματι πρὸς μεγαλουργίαν, δεδοξάσθαι παρ' αὐτοῦ φησιν, ὥσπερ ἂν εἰ καί τις λέγοι τοῦ καθ' ἡμᾶς τοῦ τῆς ἰσχύος ἰσχύϊ αὐτοῦ τυχόν, ἢ χρῶ ὑπισήμης τῆς ἐφ' ὁπωσοῦν, ὅτι δοξάσουσί με. εἰ γὰρ μὴ ἔστιν ἐν ὑποστάσει τὸ πνεῦμα ἰδικὴν, καὶ δὴ καὶ νοεῖται καθ' ἑαυτὸ, καθὸ πνεῦμά ἐστι καὶ οὐχ υἱός, ἀλλ' οὖν ὅτιν ἐκ ἀλλοτρίου αὐτοῦ. πνεῦμα γὰρ ἀληθείας ὠνόμασται, ἡ ἔστι Χριστὸς ἡ ἀλήθεια· ἡ προχεῖται παρ' αὐτοῦ, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός. ἐνεργῆσαι δι' ἁγίων ἀποστόλων τὰ παράδοξα μὴ τὸ ἀπελθεῖν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐδόξασεν αὐτόν. ὑπεδύετο γὰρ, ὅτι θεὸς ἡ φύσιν ἐστὶ, πάλιν αὐτὸς ἐνεργῶν διὰ τοῦ ἰδίου πνεύματος. διὰ τοῦτο ἡ ἔφασκεν· ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. καὶ οὔπω πρὸ φαμὲν, ὡς ἐκ μετοχῆς

Anno Christi 431.

τὸ πνεῦμά ἐστι σοφόν τε καὶ δυνατόν· παντέλεον γὰρ ἦν ἀπροσδεές ἐστι παντὸς ἀγαθοῦ· ὅπερ δὲ τῆς τοῦ παντὸς δυνάμεως καὶ σοφίας, τουτέστι τοῦ υἱοῦ, πνεῦμά ἐστιν, αὐτόχρημά ἐστι σοφία καὶ δύναμις.

ια'.

Καὶ ὅπερ θεὸν ἐνωθέντα σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν ἡ ἁγία παρθένος ἐκτέτοκε σαρκικῶς, ταύτῃ τοι καὶ θεοτόκον εἶναί φαμεν αὐτὴν, οὐχ ὡς τῆς τοῦ λόγου φύσεως τὴν τῆς ὑπάρξεως ἀρχὴν ἐχούσης ἀπὸ σαρκός· ἦν γὰρ ἐν ἀρχῇ, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν· καὶ αὐτός ἐστι τῶν αἰώνων ὁ ποιητὴς, συναΐδιος τῷ πατρὶ, καὶ τῶν ὅλων δημιουργός· ἀλλ' ὡς ἤδη προείπομεν, ὅπερ καθ' ὑπόστασιν ἑνώσας ἑαυτῷ τὸ ἀνθρώπινον, καὶ ἐκ μήτρας αὐτῆς γέννησιν ὑπέμεινε σαρκικὴν, οὐχ ὡς δεηθεὶς δικαίως, ἤτοι διὰ τὴν ἰδίαν φύσιν, τῆς ἐν χρόνῳ καὶ ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς γεννήσεως· ἀλλ' ἵνα καὶ αὐτὴν τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν εὐλογήσῃ τὴν ἀρχὴν, καὶ τεκούσης γυναικὸς αὐτὸν ἐνωθέντα σαρκὶ, παύσηται λοιπὸν ἡ κατὰ παντὸς τοῦ γένους ἀρὰ, πέμπουσα πρὸς θάνατον τὰ ἐκ τῆς ἡμῶν σώματα· καὶ τὸ, ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, δι' ἃς καταρᾶται μῆνιν, ἀληθὲς ἀποφήνῃ τὸ διὰ τῆς τοῦ προφήτου φωνῆς· κατέπιεν ὁ θάνατος ἰσχύσας. καὶ πάλιν· ἀφεῖλεν ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ παντὸς προσώπου. ταύτης γὰρ ἕνεκα καὶ ἡμᾶς φαμὲν αὐτὸν οἰκονομικῶς καὶ αὐτὸν εὐλογῆσαι τὸν γάμον, καὶ ἀπελθεῖν κεκλημένον ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας ὁμοῦ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις. ταῦτα φρονεῖν

cipationem sapiens aut potens sit: est enim ille numeris omnibus perfectus, nulliusque penitus indigus: verum quia potentiæ & sapientiæ Patris, hoc est Filii, Spiritus est, hinc & ipse quoque re ipsa potentia & sapientia est.

XI.

Quia vero sacra virgo Deum carni secundum hypostasim vnitum corporaliter genuit, ob id illam quoque deiparam esse dicimus; non quod Dei verbi natura existendi initium ex carne traxerit: (*erat enim in principio; & Deus erat Verbum, & Verbum erat apud Deum:* & ipsum sæcula condidit, Patrique coæuum res omnes procreauit) sed quia humana natura secundum hypostasim sibi vnita, corpoream, vt modo dicebamus, ex vtero natiuitatem expertum est: non quod propter naturam propriam temporali, ea videlicet quæ in nouissimis sæculi temporibus accidit, natiuitate necessario indigeret; sed quo nostræ quoque substantiæ ortum sua benedictione cumularet; maledictioque, quæ mortalia corpora nostra in mortem præcipitabat, hoc ipso in posterum contra vniuersum genus nostrum sæuire desisteret, quo illud carni vnitum ex muliere in lucem prodiisset; & illo tandem, *In dolore paries filios tuos*, per ipsum labefactato, verum esse ostenderet quod prophetæ voce dictum fuerat: *Absorpsit mors prævalens*. & rursum: *Abstulit Deus omnem lacrymam ab omni facie.* Nam hac ipsa de causa simul cum sanctis apostolis ad nuptias in Cana Galilææ vocatum, huc se contulisse, suaque benedictione eadem dispensatorie cohonestasse dicimus. Hæc tenere, hæc sapere

Ioan. 1.

Gen. 3. v. 16.

Isai. 25. v. 8.

Ioan. 2.

cum a sanctis apostolis & euangelistis, tum ab vniuersa quoque sacra & diuina scriptura, tum ex veraci denique sanctorum patrum confessione edocti sumus. His omnibus & te quoque subscribere, & citra omnem fucum ac dolum vna nobiscum assentiri oportet. Quæ vero a tua reuerentia anathematis execratione condemnari necesse est, ea nostræ huic epistolæ in hunc modum subiiciuntur.

ANATHEMATISMI.

I. Si quis non confitetur, Emmanuelem verum Deum esse, & ob id sanctam virginem deiparam; (genuit enim illa incarnatum Dei Verbum secundum carnem) anathema sit.

II. Si quis non confitetur, Dei Patris Verbum carni secundum hypostasim vnitum, & vnum vna cum sua carne esse Christū, eumdem nimirum Deum simul & hominem; anathema sit.

III. Si quis in vno Christo post vnionem diuidit hypostases, eaque dumtaxat coniunctione eas dem inter se nectit, quæ est secundum dignitatem, hoc est, auctoritatem vel potestatem, & non ea potius quæ est secundum naturalem vnionem; anathema sit.

IV. Si quis duabus personis vel hypostasibus eas voces attribuit, quæ in euangelicis & apostolicis scripturis passim occurrunt, quæve tamquam a sanctis de Christo, aut ab ipso quoque Christo de seipso dictæ sunt; & alias quidem homini seorsum a Dei Verbo considerato adscribit, alias vero tamquam in diuinam maiestatem conuenientes, soli Verbo quod ex Deo Patre est, accommodat; anathema sit.

V. Si quis dicere audet, Chri-

δεδιδάγμεθα παρὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ εὐαγγελιστῶν, καὶ πάσης δὲ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς, καὶ ἐκ τῆς τῶν μακαρίων πατέρων ἀληθοῦς ὁμολογίας. τούτοις ἅπασι καὶ τιὼ σιὼ εὐλάβειαν συναινέσαι χρὴ, καὶ συνᾴδειν δίχα * δόλου παντός. ἃ δὲ ἔστιν * ἀνάγκη ἀναθεματίσαι τιὼ σιὼ εὐλάβειαν, ὑποτέτακται τῇδε ἡμῖν τῇ ἐπιστολῇ. Anno Christi 431.

α'. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ θεὸν εἶναι κυρίως ἀληθῶς τὸν Ἐμμανουὴλ, καὶ διὰ τοῦτο θεοτόκον τιὼ ἁγίαν παρθένον· γεγέννηκε γὰρ σαρκικῶς σεσαρκωμένον τὸν ἐκ θεοῦ λόγον· ἀνάθεμα ἔστω.

β'. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ, σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν ἡνῶσθαι τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον, ἕνα τε εἶναι Χριστὸν μετὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς, τὸν αὐτὸν δηλονότι θεὸν ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον· ἀνάθεμα ἔστω.

γ'. Εἴ τις ἐπὶ τοῦ ἑνὸς Χριστοῦ διαιρεῖ τὰς ὑποστάσεις μετὰ τιὼ ἕνωσιν, μόνῃ συνάπτων αὐτὰς συναφείᾳ τῇ κατὰ τιὼ ἀξίαν, ἤγουν * αὐθεντίᾳ ἢ δυνασείᾳ, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον συνόδῳ τῇ καθ' ἕνωσιν φυσικιὼ· ἀνάθεμα ἔστω. * αὐθεντικὴ ἢ ἴσου σθ.

δ'. Εἴ τις προσώποις δυσὶν, ἤγουν ὑποστάσεσι, τάς τε ἐν τοῖς εὐαγγελικοῖς καὶ ἀποστολικοῖς συγγράμμασι διανέμει φωνὰς, ἢ ὑπὲρ Χριστῷ παρὰ τῶν ἁγίων λεγομένας, ἢ παρ' αὐτῷ περὶ ἑαυτοῦ· καὶ τὰς μὲν ὡς ἀνθρώπῳ παρὰ τὸν ἐκ θεοῦ λόγον ἰδικῶς νοουμένῳ προσάπτει, τὰς δὲ ὡς θεοπρεπεῖς μόνῳ τῷ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγῳ· ἀνάθεμα ἔστω.

ε'. Εἴ τις τολμᾷ λέγειν θεοφόρον

ANNO CHRISTI 431.

ἄνθρωπον τὸν Χριστὸν, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον θεὸν εἶναι κατ' ἀλήθειαν, ὡς υἱὸν ἕνα καὶ φύσει, καθὸ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, καὶ κεκοινώνηκε παραπλησίως ἡμῖν αἵματος καὶ σαρκός· ἀνάθεμα ἔστω.

ς'. Εἴ τις τολμᾷ λέγειν, θεὸν ἢ δεσπότην εἶναι τὸν Χριστὸν τὸν ἐκ θεοῦ πεπονθότα λόγον, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον καὶ ὁμολογεῖ θεὸν ὁμοῦ τε καὶ ἄνθρωπον, ὡς γεγόνοτος σαρκὸς τοῦ λόγου κατὰ τὰς γραφάς· ἀνάθεμα ἔστω.

ζ'. Εἴ τις φησὶν, ὡς ἄνθρωπον ἐνηργῆσθαι παρὰ τοῦ θεοῦ λόγου τὸν Ἰησοῦν, καὶ τὴν τοῦ μονογενοῦς *δόξαν ἐπίκτησθαι, ὡς *ἕτερον παρ' αὐτὸν *ὑπάρχοντα· ἀνάθεμα ἔστω.

η'. Εἴ τις *τολμήσει λέγειν, ἀναληφθέντα ἄνθρωπον συμπροσκυνεῖσθαι δεῖν τῷ θεῷ λόγῳ, καὶ συνδοξάζεσθαι, καὶ συνεπινοεῖν *θεὸν, ὡς ἕτερον ἐν ἑτέρῳ· τὸ γὰρ, Σὺν, ἀεὶ προσθήκην, τοῦτο νοεῖν ἀναγκάζει· καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον μιᾷ προσκυνήσει τιμᾷ τὸν Ἐμμανουὴλ, καὶ μιᾷ αὐτῷ τὴν δοξολογίαν ἀναπέμπει, καθὸ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος· ἀνάθεμα ἔστω.

θ'. Εἴ τις φησὶ, ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν δεδοξάσθαι παρὰ τοῦ πνεύματος, ὡς ἀλλοτρίᾳ δυνάμει τῇ δι' αὐτοῦ χρώμενον, καὶ παρ' αὐτοῦ λαβόντα τὸ ἐνεργεῖν δυνάσθαι κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων, καὶ τὸ πληροῦν εἰς ἀνθρώπους τὰς θεοσημείας, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ἴδιον αὐτοῦ τὸ πνεῦμα φησι, δι' οὗ καὶ ἐνήργηκε τὰς θεοσημείας· ἀνάθεμα ἔστω.

ι'. Ἀρχιερέα καὶ ἀπόστολον τῆς ὁμολογίας ἡμῶν γεγενῆσθαι Χριστὸν

stum esse hominem deiferum, & non potius Deum verum, vtpote vnum naturalemque Filium; quatenus nimirum Verbum caro factum, carni & sanguini perinde ac nos communicauit; anathema sit. *Hebr. 2.*

VI. Si quis Dei Patris Verbum, Christi Deum vel Dominum esse dixerit; neque post Verbum secundum scripturas incarnatum, vnum eumdemque Deum simul & hominem esse confessus fuerit; anathema sit.

VII. Si quis Iesum Christum vt hominem a Deo Verbo operante motum fuisse dixerit, & vnigeniti gloria fuisse circumdatum quasi alterum ab ipso; anathema sit.

VIII. Si quis hominem assumptum, vna cum ipso Dei Verbo adorandum, vna cum illo glorificandum, vna cum illo, tamquam alterum in altero existentem, Deum appellandum esse dicere ausus fuerit: (hunc enim intellectum particula, Cum, adiecta, perpetuo & necessario afferre cõsueuit) & non vna potius adoratione Emmanuelem honorat, vnamque illi glorificationem attribuit, quatenus Verbum factum est caro; anathema sit.

IX. Si quis vnum Dominum nostrum Iesum Christum a Spiritu sancto glorificatum asserit, tamquam aliena virtute vsum ea quæ per ipsum est; efficaciamque, qua contra immundos spiritus vteretur, & diuina inter homines miracula operaretur, ab ipso eodem accepisse prædicat, & non proprium illius esse ait Spiritum, per quem diuina signa edidit; anathema sit.

X. Christum Iesum nostræ confessionis pontificem & aposto- *Hebr. 3.*

lum extitisse, eumdemque semetipsum pro nobis in odorem suauitatis Deo & Patri obtulisse, diuina scriptura commemorat. Si quis ergo dixerit, pontificem & apostolum nostrum non esse constitutum ipsum Dei Verbum, posteaquam caro & homo nobis similis factum est; sed hominem illum, qui ex muliere natus est, quasi alterum quempiam ab ipso diuersum: aut si quis Christum pro seipso quoque, & non potius pro nobis solis sacrificium obtulisse affirmauerit; (neque enim is oblatione opus habebat, qui nullum peccatum commiserat) anathema sit.

XI. Si quis ipsam Domini carnem viuificam, ipsiusque Verbi quod ex Patre est, propriam esse negauerit, sed alterius cuiuspiam ipsi Verbo secundum dignitatem tantum coniuncti, hoc est diuinam tantum inhabitationem sortiti, esse dixerit; neque vero potius viuificam confessus fuerit, vt modo meminimus, eo quod Verbi, quod omnia viuificare potest, facta sit propria; anathema sit.

XII. Si quis non confitetur, Dei Verbum secundum carnem passum, secundum carnem crucifixum, mortemque secundum carnem gustasse, & primogenitum tandem ex mortuis factum esse, quatenus videlicet vita est, & viuificum vt Deus; anathema sit.

ἡ θεία λέγει γραφὴ, προσκεκομικέναι τε ὑπὲρ ἡμῶν ἑαυτὸν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας τῷ θεῷ καὶ πατρί. εἴ τις τοίνυν ἱερέα καὶ ἀπόστολον ἡμῶν γεγωνέναι φησὶν ἐκ αὐτὸν τὸν ἐκ θεοῦ λόγον, ὅτε γέγονε σὰρξ καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς ἕτερον παρ' αὐτὸν ἰδικῶς ἄνθρωπον ἐκ γυναικός· ἢ εἴ τις λέγει, καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ προσενεγκεῖν αὐτὸν τὴν προσφορὰν, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ὑπὲρ μόνων ἡμῶν· οὐ γὰρ ἂν ἐδεήθη προσφορᾶς ὁ μὴ εἰδὼς ἁμαρτίαν· ἀνάθεμα ἔστω. Anno Christi 431.

ια'. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τὴν τοῦ κυρίου σάρκα ζωοποιὸν εἶναι, καὶ ἰδίαν αὐτοῦ τοῦ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγου, ἀλλ' ὡς ἑτέρου τινὸς παρ' αὐτὸν, συνημμένου μὲν αὐτῷ κατὰ τὴν ἀξίαν, ἤγουν ὡς μόνην θείαν* ἐνοίκησιν ἐσχηκότα· καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ζωοποιὸν, ὡς ἔφημεν, ὅτι γέγονεν ἰδία τοῦ λόγου τοῦ τὰ πάντα ζωογονεῖν ἰσχύοντος· ἀνάθεμα ἔστω. *al. οἰκείαν

ιβ'. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τὸν θεοῦ λόγον παθόντα σαρκὶ, καὶ ἐσταυρωμένον σαρκὶ, καὶ θανάτου γευσάμενον σαρκὶ, γεγονότα τε πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν, καθὸ ζωή τέ ἐστι καὶ ζωοποιὸς ὡς θεός· ἀνάθεμα ἔστω.

ANNO CHRISTI 431.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κζ'.

Τοῦ αὐτοῦ Κυρίλλου ἐπιστολὴ γραφεῖσα πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν Κωνσταντινουπόλεως· ἐν ᾗ γράφει, ὥστε μὴ προσέχειν αὐτοῦ τῇ δυσσεβεῖ διδασκαλίᾳ τοῦ αἱρετικοῦ Νεστορίου, μήτε μιᾶ κοινωνεῖν αὐτῷ, εἰ μὴ ᾖ λύκος αὐτὸς ποιμήν· ἀλλὰ μᾶλλον ἀνδρίζεσθαι ἐν κυρίῳ, καὶ τῇ ἑαυτῶν πίστιν τηρεῖν ἀπαράκομπον. ἔτι τε γράφει καὶ κοινωνοὺς εἶναι τοὺς ἐκβληθέντας παρὰ Νεστορίου, ἀντειπόντας αὐτοῦ τῇ διδασκαλίᾳ.

CAPVT XXVII.

Eiusdem Cyrilli epistola ad clerum populumque Constantinopolitanum: in qua scribit, ne attendant impiæ doctrinæ Nestorii hæretici, neve ipsi communicent, si pro pastore manet lupus: sed magis viriliter agant in Domino, & suam fidem constantem seruent. præterea scribit, se communicare cum iis, qui a Nestorio eiecti sunt, quod eius doctrinæ contradixerint.

Τοῖς ἀγαπητοῖς καὶ ποθεινοτάτοις ἀδελφοῖς πρεσβυτέροις, διακόνοις, καὶ λαῷ Κωνσταντινουπόλεως, Κύριλλος ἐπίσκοπος, καὶ ἡ συνελθοῦσα συνόδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκ τῆς Αἰγυπτιακῆς διοικήσεως, ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Dilectissimis ac desideratissimis fratribus, presbyteris, diaconis, populoque Constantinopolitano, Cyrillus episcopus, & Synodus quæ ex Ægyptiaca diœcesi Alexandriam conuenit, in Domino Sal.

Ὀψὲ μὲν καὶ μόλις ἤλθομεν ἐφ' ὅπερ ἐχρῆν ἡμᾶς ἐλθεῖν, τὸ φροντίδα θέσθαι φαμὲν τῆς ἁπάντων ὑμῶν σωτηρίας, καὶ τὸ μὴ χρῆναι παθεῖν ἐν τῇ πίστει δόρυβον. ἀπολογούμεθα δὲ τοῖς ἁπάντων ὑμῶν διὰ τοῦτο λύπαις. διεπλέσαμεν γὰρ ἐκ ἀδακρυτὶ παρωχημότα καιρόν· προσεδοκῶμεν δὲ, ὅτι συμβουλαῖς καὶ παραινέσεσιν ἐκκλησιαστικαῖς, καὶ τοῖς παρὰ πάντων ὑμῶν ἐλέγχοις μεθαρμόσεται μὲν τῶν ἀπηχεστάτων ἑαυτοῦ δογμάτων ὁ βλασφεστατος ἐπίσκοπος Νεστόριος, μείνοι δὲ μεθ' ἡμῶν τῷ πίστιν, τῷ παραδοθεῖσαν τοῖς ἐκκλησίαις παρά τε τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ εὐαγγελιστῶν, καὶ παρὰ παντὸς ἱερατικοῦ τάγματος,

SERIVS & vix tandem eo deuenimus, quo initio venire oportebat, nempe vt communis omnium vestrum salutis curam susciperemus, nec vos in re fidei tumultu quassari permitteremus. Ceterum vestris hisce querelis respondemus, nos præteritum tempus non absq; luctu & lacrymis exegisse, expectãtes vt venerabilis episcopus Nestorius cum consiliis & admonitionibus ecclesiasticis, tum vestrum quoque omnium increpationibus permotus, a peruersis illis absurdisque suis dogmatibus recederet, fidẽque a sanctis apostolis, & euangelicis scriptoribus, nec non ab vniuerso sacerdotum ordine eccle-

siis traditam, sanctorumque prophetarum vocibus & oraculis, ne quid detrimenti capiat, obsignatam vna nobiscum veneratus cõplecteretur. Quia vero partim ex his quæ publice apud vos pro concione proponere non cessat, partim rursus ex editis ab illo exegesibus, grauiter eum seductum, nec vulgari quoque perfidia & impietate irretitum comperimus; ad eam necessitatem adacti sumus, vt synodicis literis testatum illi faceremus, quod nisi quam celerrime, hoc est, intra præfinitum a Cælestino sanctissimo Romanæ ecclesiæ episcopo dierũ spatium, a doctrinæ suæ nouitatibus abstinuerit, eaq; quæ apud vos docuit, suisque libris qui apud nos etiam reperiuntur, inseruit, vel inseri sane curauit, suo chirographo anathematizet; nullum consortium, neque vllum in posterum inter sacerdotes Dei locum habiturum esse, sed ab omnium societate prorsus alienum fore.

Nemo autem hanc qualemcumque cunctationem vitio nobis vertat. Neque enim grege tam numeroso, imo vero omnibus, quotquot vbiuis gentium versantur, populis & ecclesiis perturbatis dormitauimus, sed peritorum medicorũ industriam hac in parte imitati sumus. Hi enim morbos & vulnera in humano corpore nascentia non statim igne aut ferro atrociter curant, sed vulnere leuioribus primo medicamentis delinito, tempus præstolantur vstioni & sectioni opportunum. Quamobrem viri estote in Christo, fideque quam semel accepistis, constanter seruata, Christo vni & soli & vero Dei Filio placere satagite; memores sanctorum

καὶ τῆς διὰ τῆς ἁγίων θεοφητῶν φωνῆς εἰς τὸ ἔχειν ὀρθῶς κατεσφαλισμένῳ. ὅπερ δὲ καὶ ὢν ἐν ὑμῖν ἐπ' ἐκκλησίας λαλῶν οὐ παύεται, καὶ ἐκ τῆς ἐξηγήσεων αὐτοῦ πεπλανημένῳ διεσκόμμι, καὶ οὐ μετρίως δυσεβοῦντα περὶ τὴν πίστιν· λοιπὸν ἀναγκαίως ἠλθομεν ἐπὶ τὸ χρῆναι διὰ συνοδικοῦ γράμματος αὐτὸν διαμαρτύρασθαι, ὡς εἰ μὴ ὑποθοιτο τῇ ταχίστῃ τῆς ἑαυτοῦ καρατομιῶν, ἐκ τῆς ὀφειλομένης παρὰ τοῦ ὁσιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου τῆς Ρωμαίων ἐκκλησίας ἐπισκόπου Κελεστίνου, ἀναθεματίσῃ μὲν ἐγγράφως ἐκεῖνα, ἅπερ εἰρηκέ τε παρ' ὑμῖν, καὶ βίβλοις ἐνέθηκεν, ἢ χρῶν ἐνεθῆναι παρεσκεύασεν, αἳ καὶ παρ' ἡμῖν εἰσιν, οὐδένα κοινωνίας ἕξει τόπον παρὰ τοῦ ἱερέας τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἔσται πάντων ἀλλότριος.

Αἰπάσθω δὲ μηδεὶς τὴν μέλλησιν· οὐ γὰρ συνεταράξαμεν θορυβουμένης οὕτω μεγάλης ἀγέλης, μᾶλλον δὲ καὶ τῆς ἀπανταχόσε λαῶν καὶ ἐκκλησιῶν· ἐμιμησάμεθα δὲ τοὺς ἰατρικὴν ἔχοντας ἐμπειρίαν, οἳ τὰ ἐν τοῖς σώμασι γινόμενα τῆς παθῶν ἐκ βύθους τῆς διὰ σιδήρου καὶ πυρὸς ἐπιφέροισιν ἀνάγκης, ἀλλ' ἠπίοις ἐν ἀρχῇ φαρμάκοις καταμαλάσσοντες τὴν τομῆς πρέπουσα καιρόν. ἀνδρίζεσθε οὖν ἐν κυρίῳ, καὶ τὴν ἑαυτῶν πίστιν τηροῦντες ἀπαρακόμιστον, ἁρμόζειν σπουδάζετε τῷ Χριστῷ, τῷ ἑνὶ καὶ μόνῳ καὶ ἀληθῶς υἱῷ τοῦ θεοῦ· μεμνημένοι τῆς τῆς ἁγίων ἡμῶν πατέρων

Anno Christi 431.

ANNO CHRISTI 431.

τέρον, τὴν ἱερατευσάντων ὀρθῶς καὶ ἁγίως πρὸ ὑμῶν, οἱ καὶ ἔτι θνήσκοντες θεοτόκον ὠνόμαζον τὴν ἁγίαν παρθένον. τέτοκε γὰρ Ἐμμανουήλ, ὃς ἐστὶ θεὸς ἀληθῶς. γέγονε δὲ σαρξ ὁ λόγος, καὶ γεγέννηται σαρκικῶς ἐκ γυναικός, ἵν' ἡμεῖς εὑρεθῶμεν ἀδελφοὶ τῆς ὑπὲρ πᾶσαν τὴν κτίσιν. ἐκήρυσσον δὲ οὐ δύο παρ' ὑμῖν Χριστούς, ἀλλ' ἕνα, καὶ αὐτὸν θεὸν λόγον καὶ ἄνθρωπον κατὰ σάρκα ἐκ γυναικός· ὡς σωφρὰ ψιλὴ, καὶ ὡς ἐν ἰσότητι μόνῃ τῇ ἀξιώματος σεσημασμένον ἄνθρωπον θεῷ. ταῦτα γὰρ ἐκείνου τὰ ψυχρὰ καὶ ἀνωφελῆ καὶ γραώδη δόγματα. αὐτὸς δὲ τὸ παθεῖν ἔφασκον σαρκικῶς ὑπὲρ ἡμῶν θανάτου, καὶ ἀναστῆναι θείκως πατήσαντα τὸ τοῦ θανάτου κράτος, ἥξειν τε ἔφασκον τὴν ὅλων κρίσιν. ταύτην οὖν ἑαυτοῖς ἀναζωπυροῦντες ἀεὶ τὴν πίστιν, ἀσυλλογίστοις καὶ ἀμώμοις ἑαυτοὺς τηρήσατε, μήτε κοινωνοῦντες τῷ μνημονευθέντι, μήτε μὴν ὡς διδασκάλῳ προσέχοντες, εἰ μένει λύκος ὢν ποιμήν, καὶ μὴ ταύτην ἡμῶν τὴν ὑπόμνησιν τὴν πρὸς αὐτὸν γνωμοῦσθαι, φρονεῖν ἕλοιτο τὰ διεστραμμένα. τοῖς δέ γε τῆς κληρικῶν, ἅτοι λαϊκῶν διὰ τὴν ὀρθὴν πίστιν κεχωρισμένοις, ἢ καθαιρεθεῖσι πρὸ αὐτοῦ, κοινωνοῦμεν ἡμεῖς, οὐ τὴν ἐκείνου κρίσιν ἄδικον ψηφισάμενοι, ἐπαινοῦντες δὲ μᾶλλον τοὺς πεπονθότας, καὶ ἐκεῖνο λέγοντες αὐτοῖς· εἰ ὀνειδίζεσθε ἐν κυρίῳ, μακάριοι· ὅτι τὸ τῆς δυνάμεως καὶ τὸ τοῦ θεοῦ πνεῦμα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπέπαυται.

patrum noſtrorum, qui ſancte inculpateque ſacerdotio apud vos functi ſunt, quique dum viuerent, ſacram virginem deiparam nominabant. Peperit enim illa Emmanuelem, qui verus eſt Deus. Verbum namque caro factum eſt; & quo eius nos fratres euaderemus, qui eſt ſuper omnem creaturam, ex muliere ſecundum carnem natus eſt. Prædicabant autem illi apud vos non duos Chriſtos, ſed vnum tantum; eumdem nimirum Deum verum, & hominem rurſus ſecundum carnem ex muliere ortum: non hominem nudum, illa tantum copula Deo coniunctum, quæ in ſola dignitatis, vel auctoritatis æqualitate cernitur; (hæc enim frigida, & inutilia, & anilia Neſtorii ſunt dogmata.) Addebãt his, illum ipſum mortem noſtri cauſa ſecundum carnem perpeſſum, mortiſq; imperio diuina virtute proculcato, ex mortuis denuo reſurrexiſſe, vniuerſorum tãdem iudicem olim venturum eſſe. Hanc in vobis fidem identidem exſuſcitantes, immaculatos & inculpatos vos conſeruate, nullum prorſus commercium cum memorato Neſtorio habẽtes, nec aures illi accommodantes, ſi pro paſtore lupus eſſe perrexerit, & poſt hanc noſtram admonitionem ad illum deſtinatam, peruerſa ſapere non deſtiterit. Denique cum iis clericis & popularibus quoque, qui propter rectam fidem ab illo excommunicati, vel gradu moti ſunt, nos libere communicamus, iniuſtam illius ſententiam minime approbantes, ſed eos potius qui iſta perpeſſi ſunt, commendantes, illudque eis dicentes: Beati eſtis, ſi propter Dominum exprobramini; quoniam virtutis & Dei ſpiritus ſuper vos requieſcit.

CAPVT XXVIII.

Eiusdem Cyrilli, Synodique cum eo collectæ, ad monachos Constantinopolitanos epistola.

Religiosissimis piissimisque monasteriorum patribus, qui sunt Constantinopoli, Cyrillus & sancta Synodus Alexandriæ congregata, in Domino Sal.

PIETATIS vestræ zelum, quem pro Christo publice in orthodoxorum ecclesia blasphemiis appetito declarastis, plene didicimus, summisque laudibus, vt æquum erat, dilectionem vestram in Christum & eius nomen extulimus. At nos interim in lacrymis luctuque iacentes, Christum vniuersorum saluatorẽ obtestamur, vt vel nunc tandem dissipatis diaboli laqueis, ecclesiarum scandala præscindat, maledictisq; gloriam illius insectãtes compescat. Quia vero longanimis est, pœnitentiæ tempus abũde satis Nestorio hucusque concessit, omnibus interea conticentibus, magnoque desiderio expectantibus, vt profana illa vocum nouitate relicta, quæ recta ac decentia, diuinisque scripturis consentanea sunt, nobiscum saperet; fidemq; per sanctos apostolos & euangelistas, qui germani mysteriorum Christi dispensatores extiterunt, mandatumque vt euangelium illius vniuerso terrarum orbi annuntiarẽt, habuerunt, iam inde ab initio traditam susciperet. At quia in iisdẽ erroribus perseuerat, blasphemiasque blasphe-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κη'.

Anno Christi 431.

Τοῦ ἁγίου καὶ τῆς αὐτῆς συνόδου, πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει μοναχούς.

Τοῖς θεοσεβεστάτοις καὶ θεοφιλεστάτοις πατράσι μοναστηρίων, τοῖς κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, Κύριλλος καὶ ἡ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν συναχθεῖσα ἁγία σύνοδος, ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΤΗΣ θεοσεβείας ὑμῶν τὸν ζῆλον, ὃν ἐν Χριστῷ πεποίησθε βλασφημιῶν μέσων, καὶ τότε ἐν ἐκκλησίᾳ τῇ τῶν ὀρθοδόξων, μεμαθήκαμεν ἀκριβῶς· ἐσφόδρα μὲν ἐπηνέσαμεν τῆς διανοίας ὑμᾶς τὸν εἰς Χριστὸν, καὶ ἀγάπης τὸν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. κλαίοντες δὲ διατελοῦμεν, καὶ παρακαλοῦντες τὸν τῶν ὅλων σωτῆρα Χριστὸν, νῦν ἤδη παῦσαι τὸν τοῦ διαβόλου παγίδα, καὶ ἀφελεῖν τὰ ἐκκλησιῶν τὸ σκάνδαλον, καὶ παῦσαι τὰς κατὰ τὸ δόξης αὐτοῦ δυσφημίας. ἐπεὶ δὲ ὅτι μακροθυμος, καιρὸν μέχρι γνώσεως ἐπέδωκε τῷ διαβεβήλῳ τῷ ἐπισκόπῳ Νεστορίῳ, σιωπώντων πάντων τέως ἐπ' αὐτῷ, καὶ προσμενόντων, ὅπερ ἐν ἅπασι δὲ ὑπῆρξε, τὸ μεταστῆσαι μὲν αὐτὸν τοῦ βεβήλου καινοφωνίας, φρονῆσαι δὲ μεθ' ἡμῶν τὰ ὀρθὰ καὶ εἰκότα, καὶ τῆς θεοπνεύστοις συμβαινούσης γραφῆς, ἐλέσθαι τε τὸν πίστιν τὸν παραδοθεῖσαν ἄνωθεν τῆς ἐκκλησίας παρὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ εὐαγγελιστῶν, οἱ καὶ γεγόνασιν οἰκονόμοι γνήσιοι τοῦ τοῦ Χριστοῦ μυστηρίου, καὶ ἱερουργεῖν ἐξέλθωσαν τὸ εὐαγγέλιον αὐτοῦ τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν ὑπ' οὐρανόν. ὑπῆρξε δὲ μεμψίμοιρον ἐν τοῖς αὐτοῖς, τάχα δή που καὶ ἐν χείροσι γέγονε, προσιδεῖν ἀεὶ δυσφημίας ὑπὸ

ANNO CHRISTI 431.

δυσφημίαις, καὶ ξένα τῆ ἁλλότρια παντελῶς ὀξηχούμενος δόγματα, ἃ μὴ οἶδεν ὅλως ἡ ἁγία καθολικὴ ἐκκλησία· ἐδικαιώσαμεν * ὑπομνῆσαι σε πέπω χράμματι, τούτῳ δὴ τῷ πεμφθέντι παρά τε ἡμῶν, καὶ τοῦ ὁσιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου ἀδελφοῦ ἡμῶν καὶ συλλειτουργοῦ Κελεστίνου, τοῦ τῆς μεγάλης Ρώμης ἐπισκόπου.

* ὑπομνήσεως

Εἰ μὲν ἔλοιτο μετανοῆσαι, καὶ ἐφ' οἷς εἴρηκε δακρύσας, ἀναθεματίσαι μὲν ἐγγράφως τὰ διεστραμμένα ἑαυτοῦ δόγματα, ὁμολογῆσαι δὲ ὀρθῶς καὶ ἀνεπιλήπτως τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τὴν πίστιν, μύειν αὐτὸν, συγγνώμην αἰτοῦντα, καὶ ἃ δεῖ μανθάνοντα· εἰ δὲ μὴ ἕλοιτο ταῦτα πρᾶξαι, ἀλλότριον αὐτὸν εἶναι καὶ ξένον τοῦ χοροῦ τῶν ἐπισκόπων, καὶ τοῦ διδασκαλικοῦ ἀξιώματος. οὐ γὰρ ὅσιον ἀκίνδυνον σὲ εἶναι ποιμένα λύκον ἐπαφεῖναι δεινὸν τοῖς τοῦ σωτῆρος ποιμνίοις. ἀνδρίζεσθε τοίνυν ὡς δοῦλοι * Χριστοῦ, καὶ φροντίσατε τῶν ἰδίων ψυχῶν, πάντα πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅπως δὴ ἡ εἰς αὐτὸν πίστις ὀρθὴ καὶ ἀκατάπτωτος κηρύττηται παντοῦ. τοῦτο γὰρ ὑμᾶς καὶ τῶν μὴ πάντα κινδύνων ἀπαλλάξει, καὶ ὑπὸ τοῦ θείου βήματος στεφάνων ἀξιωθῆναι παρασκευάσει, τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης ἕνεκα συμπαντας ὑποδεχομένου τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ. ἀσπάσασθε ἀλλήλους σὺν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοί. ἐρρῶσθαι ὑμᾶς ἐν κυρίῳ εὔχομαι, ἀγαπητοὶ καὶ ποθεινότατοι.

* Sed,

miis cumulans, ad deteriora subinde gradum facit, & peregrina alienaque dogmata, quæ sancta Dei ecclesia nunquam agnouit, proponere nõ desinit; æquum esse existimauimus vel ternis literis illum commonefacere: quibus illæ quoq; accedunt, quæ iam vna cum nostris postremis, a sanctissimo piissimoque fratre & comministro nostro Cælestino magnæ vrbis Romæ episcopo missæ sunt.

Summa autem admonitionis hæc est; si quidem resipiscere, & ea quæ dixit, lacrymis diluere, ac dogmata quæ falsa proposuit, scripto anathemate condemnare; & rectam tandem inculpatamq; catholicæ ecclesiæ fidem voluerit agnoscere; fore vt veniam, si tamen eam petat, & quæ oportet doceri se sinat, promereatur. Sin vero ea facere recusarit, ab episcoporum cœtu, nec non a magisterii dignitate se prorsus alienum extorremque esse intelligat. Neque enim tutum est, lupum Christi gregibus infestum, sub pastoris specie admittere. Viri itaque estote, &, vt seruos Dei decet, animarum vestrarum curam suscipite; tum pro Christi gloria, & vt fides quæ in ipsum est, recta & sincera vbique locorum annuntietur, nihil non tentate. Hoc enim vos & a futuris periculis liberabit, & coram diuino tribunali corona dignos efficiet, Christo omnium nostrum saluatore propter vestram ergaillum dilectionem laudante omnes & remunerante. *Salutate inuicem in osculo sancto. Salutant vos fratres qui mecum sunt.* Opto vos in Christo valere, dilecti & desideratissimi fratres.

Rom. 16. v. 16.

Anno Christi 431.

CAPVT XXIX.

Insani Nestorii anathematismi, Cyrilli anathematismis oppositi.

I.

SI quis eum qui est Emmanuel, Deum verum esse dixerit, & non potius nobiscum Deum; hoc est, inhabitasse eam quæ secundum nos est, naturam, per id quod vnitus est nostræ, quam de Maria virgine susceperit: matrem etiam Dei Verbi, & non potius eius, qui Emmanuel est, nuncupauerit; ipsumque Dei Verbum in carnem versum esse, quam accepit ad ostentationem deitatis suæ, vt habitu inueniretur vt homo; anathema sit.

II.

Si quis in Verbi Dei coniunctione, quæ ad carnem facta est, de loco in locum mutationem diuina sententia dixerit esse factam; eiusque diuinæ naturæ carnem capacem dixerit, ac partialiter vnitam carni; aut iterum in infinitum incircumscriptæ naturæ, cum extenderent carnem, accipiendum Deum; eumdemque ipsum natura & Deum dicat & hominem; anathema sit.

III.

Si quis non secundum coniunctionem vnum dixerit Christum, qui est etiam Emmanuel secundum naturam; ex vtraque etiam substantia, tam Dei Verbi, quam etiam ab eo hominis susceptí, in vna Filii connexione, quam etiam nunc inconfuse seruamus, minime confitetur; anathema sit.

IV

Si quis eas voces, quæ tam in euangelicis, quam in epistolis apostolicis de Christo, qui est ex vtraque, scripta sunt, accipiat tamquam de vna natura; ipsique Dei Verbo tentat passiones tribuere, tam secundum carnem, quam etiam deitatem; anathema sit.

V.

Si quis vnum esse post assumptionem hominis naturaliter Dei Filium audet dicere, cum sit Emmanuel; anathema sit.

ANNO CHRISTI 431.

VI.

Si quis post incarnationem Deum Verbum alterum quempiam præter Christum nominauerit; serui sane formam initium non habere cum Deo Verbo, & increatam, vt ipse est, dicere tentauerit, & non magis ab ipso creatam confiteatur, quam natura Dominum & creatorem & Deum, quam & suscitare propria virtute promisit: *Soluite*, dicens, *templum hoc, & in triduo suscitabo illud*; anathema sit. *Ioan. 2.*

VII.

Si quis hominem, qui in Virgine creatus est, hunc esse vnigenitum dixerit qui ex vtero Patris ante Luciferum natus est, & non magis propter vnitionem eum, qui est naturaliter vnigenitus, Patris ingeniti appellatione confitetur participem factum; Iesum quoque alterum quempiam præter Emmanuelem dicat; anathema sit. *Psal. 109.*

VIII.

Si quis serui formam pro seipso, hoc est, secundum propriæ naturæ rationem, colendam esse dixerit, & non omnium dominam; & non potius per societatem, qua beatæ, & ex se naturaliter Domini vnigeniti naturæ coniuncta est, veneratur; anathema sit.

IX.

Si quis formam serui consubstantialem esse dixerit Spiritui sancto, & non potius per illius mediationem, quæ est ad Deum Verbum, & ex ipsa conceptione habuisse dixerit coniunctionem, per quas communes nonnunquam in homines miranda curatione exercuit, & ex hoc curandorum spirituum eueniebat esse potestatem; anathema sit.

X.

Si quis illum in principio Verbum, pontificem & apostolum confessionis nostræ factum esse, seque ipsum obtulisse pro nobis dicat, & non Emmanuelis esse apostolum dixerit, oblationemque secundum eamdem rationem ei tribuat, qui vniuit; si quis vnitus ad vnam communitatem filii, hoc est, Deo quæ Dei, & homini quæ sunt hominis deputans; anathema sit. *Hebr. 3.*

XI.

Si quis vnitam carnem, ex naturæ propriæ possibilitate

viuificatricem esse dixerit, ipso Domino & Deo pronun- ANNO CHRISTI 431.
Ioan.6.v.63 tiante: *Spiritus est qui viuificat, caro nihil prodest*: anathema
Ioan.4.v.24 sit. *Spiritus est Deus*, at non pronuntiatum est. Si quis ergo Deum Verbum carnaliter secundum substantiam carnem factum esse dicat, hoc autem modo & specialiter custodit, & maxime in Domino Christo post resurrectionem
Luc.24. v.39. suam discipulis suis dicente: *Palpate & videte, quia spiritus ossa & carnem non habet, sicut me videtis habere:* anathema sit.

XII.

Si quis confitens passiones carnis, eas quoque tamquam Verbo Dei tribuit, quas etiam carni, in qua factus est, adhibuerit, non discernens dignitatem naturarum; anathema sit.

CAPVT XXX.

Basilii diaconi, reliquorumque monachorum supplicatio.

Piissimis & honoratissimis, Deoque & hominibus dilectis, Christianis imperatoribus, Flauiis Theodosio & Valentiniano, Basilii diaconi & archimandritæ, & Thalassii lectoris & monachi, reliquorumque Christianorum monachorum supplicatio, seu exhortatio.

I.

IMMENSA Dei benignitas & clementia, quæ mortalium genus suis donis & bonis nunquam cumulare desinit, in omnibus & super omnia conspicua est. Porro autem inter alia Dei beneficia nõ immerito censenda est veritatis cognitio, & odium falsæ cognitionis: quo nimirum explorata perspectaque habeamus fidei mysteria, iam inde ab initio a sanctis

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ λ'.

Δέησις Βασιλείου διακόνου καὶ λοιπῶν μοναχῶν.

Τοῖς εὐσεβεστάτοις, καὶ ἐμπρεπεστάτοις, καὶ φιλανθρώποις θεῷ καὶ ἀνθρώποις, χριστιανοῖς βασιλεῦσι, * Φλαυίοις Θεοδοσίῳ καὶ Οὐαλεντινιανῷ, δέησις, εἴτουν παράκλησις παρὰ Βασιλείου διακόνου καὶ ἀρχιμανδρίτου, καὶ Θαλασσίου ἀναγνώστου καὶ μοναζόντων, καὶ λοιπῶν χριστιανῶν μοναχῶν. * Φλαβ.

α'.

Η ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ τοῦ θεοῦ, καὶ * ἀναριθμήτων παρὰ ἀνθρώποις καλῶν μετοισίαν δωρησαμένη τε καὶ δωρουμένη τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων, ἐν πᾶσι, καὶ ὑπὲρ πάσιν ὄντων. ἐν τούτοις δὲ τοῖς ἀπὸ τοῦ θεοῦ δώροις ἔνεστιν ἡ ἀληθινὴ γνῶσις, καὶ τὸ μῖσος τῆς ψευδωνύμου γνώσεως· ὥστε εἰδέναι ἡμᾶς τὰ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τῆς * ἀναρίθμητα

ANNO CHRISTI 431.

ἀποστόλων, καὶ μαρτύρων, καὶ ὁμολογητῶν, καὶ ἐπισκόπων ἁγίων, συνεργούντων καὶ τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων, παραδοθεῖσαν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ πίστιν· πρῶτον μὲν ὑπὸ Πέτρου τοῦ ἀποστόλου, τοῦ πρωτοστάτου, εἰπόντος, καὶ ἀποκαλύψει καὶ γνώσει καὶ ὁμολογίᾳ καὶ παραδόσει τοῖς μὴ πάλαι· ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος· Ἰακώβου ἀποστόλου καὶ ἀρχιεπισκόπου, Ἰωάννου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ, καὶ λοιπῶν εὐαγγελιστῶν, μάρτύρων, ὁμολογητῶν, ἐπισκόπων, καὶ πάντων τῶν πεπιστευκότων καὶ πιστευόντων τῇ ὁμοουσίῳ τριάδι· Εἰρηναίου, Γρηγορίου τοῦ μεγάλου ἐπισκόπου Νεοκαισαρείας· τῶν ἁγίας συνόδου τῶν ρπ'. ἐπισκόπων, τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συναθροισθείσης κατὰ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως, ὅπως καθεῖλεν αὐτὸν διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτοῦ, διὰ τὸ μὴ ὁμολογεῖν τὸν Χριστὸν φύσει θεὸν, καὶ υἱὸν θεοῦ πατρός· τῶν ἐν Νικαίᾳ μεγάλης καὶ ἁγίας συνόδου τῶν τιή'. ἐπισκόπων, τῆς βεβαιωσάσης τὸν ὅρον τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ· Βασιλείου καὶ Γρηγορίου ἀδελφῶν ἐπισκόπων, Ἀθανασίου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, Ἐφρὰμ τοῦ Σύρου, Γρηγορίου ἐπισκόπου, Ἀμμωνος ἐπισκόπου, Οὐϊταλίου ἐπισκόπου, Ἀμφιλοχίου, Παύλου, Ἀντιόχου, Εὐσταθίου, Μεθοδίου, Ὀπτίμου, Λεπορίου, Ἀμβροσίου Μεδιολανῶν· ὅλης τῆς ἐν τῇ Ἀφρικῇ συνόδου· Ἰωάννου, Σευηριανοῦ, Ἀττικοῦ ἐπισκόπου, Κυρίλλου τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, τοῦ νῦν ζῶντος, καὶ τῷ νόμῳ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας ἐξακολουθοῦντος. οὐδεὶς μὲν οὖν ἂν θεσπίσαι δύναιτο πάντας τοὺς πιστοὺς ἐξαριθμήσασθαι, τοὺς πιστεύσαντας καὶ πιστεύοντας εἰς Χρι-

apostolis, martyribus, confessoribus & episcopis, conspirantibus ad id quoque religiosissimis principibus, catholicæ ecclesiæ tradita: & primo quidem ab apostolorum principe Petro, secundum cognitionem quam diuinitus perceperat, hanc palam confitente, posteritatique tradente: *Tu es Christus filius Dei viui:* a Iacobo apostolo & archiepiscopo, Ioanne apostolo & euangelista, reliquisque euangelistis, martyribus, confessoribus, episcopis, atque ab omnibus, qui consubstantiali trinitati crediderunt, & credunt; ab Irenæo, Gregorio magno Neocæsareæ episcopo; a sancta Synodo Antiochiæ contra Paulum Samosatenum congregata, quæ centum octoginta numero patres cõplexa, illum propter suam impietatem (negabat enim Christum natura esse Deum, & Dei Patris filium) exauctorauit; a magna & sancta trecẽtorum decem & octo episcoporum Synodo apud Nicæam habita, quæ sententiam eorum qui Antiochiæ contra Paulum Samosatenum conuenerant, confirmauit & approbauit; a Basilio & Gregorio episcopis & fratribus, Athanasio ecclesiæ Alexandrinæ episcopo, Ephræm Syro, Gregorio episcopo, Ammone episcopo, Vitalio episcopo, Amphilochio, Paulo, Antiocho, Eustathio, Methodio, Optimo, Leporio, Ambrosio Mediolanẽsium episcopo; ab vniuersa Synodo Africana, Ioanne, Seueriano, Attico episcopo, Cyrillo Alexandriæ episcopo, qui etiamnum superstes nostræ pietatis legem obseruat. Denique nullus hominum facile enumerauerit omnes fideles, qui crediderunt & credunt in Chri-

Matth. 16. v. 16.

ſtum Dei filium, quod verus ſit Deus. Neque enim, poſteaquam noſtri cauſa homo factus eſt, id quod erat, hoc eſt, Deus eſſe non deſinens (quemadmodum & veſtra quoque pietas non ignorat) idcirco negabimus quod erat. Sed nos credimus, & profitemur, & prædicamus, Deum Verbum, vnigenitumque Dei Filium, qui ſæcula omnia antecedebat, propter ſuam erga nos benignitatem, immenſamque bonitatem, hominem perfectum, nobiſq; per omnia ſimilem (peccato tantum excepto) effectum eſſe; id ipſum quod erat, non amittens, modo quem ſolus ipſe nouit, ex ſancta virgine Maria pro ſalute humani generis natum eſſe.

II.

Ob hoc verum dogma in ſanctiſſima Dei eccleſia ſincere prædicatum, Paulumque hæreticum iure optimo eiectum, facta ſunt ſchiſmata populorum, perturbatio ſacerdotum, & paſtorum tumultuatio. Quin & hoc ipſo quoque tempore quidam e reuerendiſſimorum ſacerdotum numero Neſtorium, qui obtinet epiſcopatus huius ſedem (ſi tamen epiſcopum vocare fas eſt) eo quod Chriſtum natura verum Deum, ſanctã vero virginem deiparam eſſe obſtinata animi contentione negare pergat, in publico confeſſu coram non infrequenter corripuerunt, & ab eiuſdem communione deſciuerunt, & in hodiernum vſque diem deſciſcunt; nonnulli clanculum ab illius conſortio ſe ſubduxerunt: alii ex religioſiſſimis preſbyteris, quoniam in hac ſancta eccleſia Irene maritima contra repullulans prauum dogma inuehebantur, dicendi facul-

σὸν (Ν) υἱὸν τῦ θεοῦ, ὁπ ὄντως ἀλη- ANNO CHRISTI 431.
θινὸς θεός ἐστιν. οὐ γὰρ, ὅτε δι' ἡμᾶς ἐγένετο ἄνθρωπος, μείνας ὁ ἐν θεὸς, ὡς καὶ ἡ ὑμετέρα εὐσέβεια διέμαθεν, ἤδη καὶ τὸ, ἐν, ἀρνησόμεθα. ἀλλὰ ἡμεῖς πιστεύομεν, καὶ ὁμολογοῦμεν, καὶ κηρύττομεν, ὅτι ὁ πρὸ τῶν αἰώνων θεὸς λόγος, ὁ μονογενὴς υἱὸς τῦ θεοῦ ὑπάρχων, διὰ πολὺ πολλὸ αὖ φιλανθρωπότερον τοὺς πρὸς ἡμᾶς οὖσαν, γέγονεν ἄνθρωπος τέλειος, ὡς ἐξ ἡμῶν καὶ πάντα χωρὶς ἁμαρτίας, μείνας ὁ ἐν, θεὸς, διὰ πολὺ τῦ γένους ἡμῶν σωτηρίαν γενόμενος ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου Μαρίας, ὡς αὐτὸς οἶδε.

β'.

Τούτου ἕνεκα τῦ * ἀληθοῦς δόγματος, τῦ ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ * ἀκριβῶς κηρυττομένου, καὶ τῦ αἱρετικοῦ Παύλου δικαίως ἐξωσθέντος, ἐγένοντο σχίσματα λαῶν, ἀκαταστασίαι ἱερέων, ταραχὴ ποιμένων. ὅθεν καὶ νῦν τινὲς τῶν ἐπισκοπῆς τῦ ἐγκριθέντος (Ν) τῆς ἐπισκοπῆς θεόν (Ν) Νεστορίου· εἰ δεῖ εἰπεῖν ἐπίσκοπον· ἐν τῷ συνεδρίῳ πολλάκις λανὲς τὴν ἀλαβεστάτων πρεσβυτέρων ἤλεγξαν αὐτὸν, καὶ διὰ πολὺ ἀπείθειαν αὖ, τὸ μὴ λέγειν θεοτόκον πολὺ ἁγίαν παρθένον (Ν), ἀλλὰ θεὸν ὄντα φύσει ἀληθινὸν (Ν) Χριστὸν, τῆς αὖ κοινωνίας ἑαυτὸν ἐξέβαλον, καὶ κατέχουσιν ἕως ἄρτι· λανὲς δὲ λάθρα ὁμοίως τῆς αὖ κοινωνίας στέλλονται. ἄλλοι δὲ τὴν ἀλαβεστάτων πρεσβυτέρων, διὰ τὸ λέγειν ἐν τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ ἐκκλησίᾳ, Εἰρήνη τῇ παραθαλασσίᾳ, καὶ τῦ ἀνανεωθέντος κακῶς δόγματος, τῦ λέγειν ἐκωλύ-

ANNO CHRISTI 431.

ἐκωλύθησαν. ὅθεν ἐπεβόα ὁ λαὸς, ζητῶν τῆς ὀρθοδοξίας σωτήριον διδασκαλίαν, λέγων· βασιλέα ἔχομεν, ἐπίσκοπον οὐκ ἔχομεν. καὶ τέως μὲν *ἀνεκδίκητον ἔμεινε τὸ τοῦ λαοῦ πάθος, τοῦ συλληφθέντος ἐκ μέρους παρὰ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ ἐν τῷ δικανικῷ τυπτηθέντος διαφόρως ἐν πόλει βασιλευούσῃ· ἃ οὔτε ἐν τοῖς ἔθνεσι τοῖς βαρβαρικοῖς ἐγένετο. τινὲς καὶ πρόσωπον ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ λαοῦ ἤλεγξαν, καὶ θλίψιν οὐ μικρὰν ὑπέμειναν. τῶν δὲ ἀφελεστέρων τις μοναζόντων ἰδιαγκάθη καὶ ζῆλον, μέσῃ μέσον τῆς ἐκκλησίας, ⟨T⟩ κήρυκα τῆς ἀνομίας ἐπαχθῆ τὸ μὴ εἰσελθεῖν, σωτηρίας οὔσης, αἱρετικοῦ ἀνδρὸς ὄντος. τὸν δὲ τυπήσας, τοῖς μεγαλοπρεπεστάτοις ἐπάρχοις προέδωκεν. ἐπὶ δὲ τυπηθέντα, καὶ πομπευθέντα δημοσίᾳ, τοῦ κήρυκος βοῶντος ἔμπροσθεν ἀνδρὸς, τῇ ὀξυρείᾳ παρέπεμψεν. οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ, μηκέτι ἀθέμιτον ἀνδρὸς ὁμιλίαν, ⟨Φ⟩ τῆς φατείας ἀνδρὸς τοῦ κατέχοντος, φόνου ἔμελλον ποιεῖν, εἰ μὴ ἡ τοῦ θεοῦ βοήθεια κατέλαβε.

*Gr. ἐν ἀθεσπίστῳ

γ'.

Τὰ περὶ ἡμῶν δύσκολά ἐστι πάντα πολλοῖς τοῖς ἀκούουσι. καὶ γὰρ κέλευσιν ἀνδρὸς καὶ προτροπῇ ἀνήλθομεν ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ πληροφορηθῆναι, εἰ καθὼς ἐνοήσαμεν, ἃ περὶ ἀνδρὸς ἠκούσαμεν, ἔστιν, ἢ οὔ. καὶ εἰς ὑπόθεσιν δεύτερον καὶ τρίτον ἡμᾶς ἔβαλε· καὶ τότε μόλις ἐπέλυσεν ἡμῖν εἰπεῖν, τί ἐστιν ὃ βουλόμεθα. ὡς δὲ ἤκουσε πρὸς

tate priuati sunt. Vnde accidit, vt populus vsitatam fidei prædicationem requirens, publice inclamaret: Imperatorem habemus, episcopum non habemus. Verum hic populi conatus non mansit impunis. Pars namque a ministris comprehensa, atque ad tribunal abstracta, tali immanitate diuerberata exceptaq; est in regia ciuitate, qualis ne apud barbaras quidem nationes quandoque vsitata fuit. Non defuerunt qui populo præsente & audiente in sanctissima ecclesia coram illi reclamarent; sed non citra grauissima incommoda, quæ ea de causa pertulerunt. Denique simplex quidam monachus, zelo vehementi instigatus, in medium ecclesiæ progressus, cum synaxis celebraretur, impietatis præconem, quod hæreticus esset, ab ingressu prohibere conatus est. Sed hunc ille cæsum magnificis præsidibus tradidit; flagrisque denuo dissectum, & publice cæsum, præcone non absque clamore præeunte, in exilium expulit. Neq; tragœdia hæc hisce finibus constitit. Etenim qui partes sequuntur omnia per vim agentis, post impiam illius concionem, nisi Deus prohibuisset, in ipsamet sacrosancta Dei ecclesia cædem edituri erant.

III.

Porro autem iis quæ ab illo perpessi sumus, multi fortasse fidem non habebunt. Etenim quo perfecte edoceremur, verane ea essent, an falsa, quæ de eo acceperamus, in episcopale palatium illius iussu hortatuque conscendimus. Semel autem atq; iterum in aliud tempus reiecti, vix tandem prodiens: Quæ, inquit, vultis, ea paucis exponite. Posteaquam vero ex

nobis audiuit, quæ docuerat; scilicet, Mariam nihil aliud peperisse quam hominem sibi coessentialem; nihil rursum ex carne nasci posse, nisi carnem; ea rectæ fidei consentanea non esse, statim nos capi iussit: inde cædente nos turba satellitum, ad tribunal abducimur, ibidemque veluti nequã scelerati, denudamur, denudatique & vincti indignis modis ad palum, & strati vapulamus, calcibusque impetimur. Denique eiusmodi nos in ecclesia iniuste ab iniusto illo perpessi sumus, quæ ne infimæ quidem sortis homines experiuntur in foro ciuili, non dico clerici, & monachi, & archimandritæ. Ceterum diu multumque ibi diuexati, fameque tabescentes, sub custodia non modico tempore fuimus asseruati. Neque illius furiæ his contentæ conquieuerunt; verum per quamdam impostura magnificentissimo celeberrimæ ciuitatis huius præfecto traditi sumus. Ferroque onusti ad carcerem abstrahimur: hinc iterum extracti, catenisque vt ante impediti, prætorio sistimur. Cumque ibidem nullus plane qui nos accusaret, præsto foret, rursum ad reorum locum a satellitibus reducimur; hucque reducti, denuo ab illo in faciem cædimur. Denique composita oratione per fraudem assensus est, vt postea patuit, de naturali Dei Filio, quod natus sit de sancta Maria deipara: addens quoniam est etiam alius filius. atque in hunc modum tandem nos dimisit.

IV.

Quamobrem iterum atque iterum immortalem piissimamque fidem vestram obtestamur, ne orthodoxam ecclesiam ortho-

ἡμῶν, ὅτι ταῦτα τὰ περὶ αὐτοῦ λεχθέντα, τὸ, ὃν ἔτεκε, φησὶ, Μαρία, εἰ μὴ ἀνθρωπον ὁμοούσιον ἑαυτῇ· καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς, σάρξ ἐστιν, ἐκ ἔστιν ὀρθοδόξων· παραζήτημα ἐκέλευσε συλληφθῆναι ἡμᾶς· κἀκεῖθεν τυπτόμενοι πρὸ τοῦ ὄχλου τῶν *δικανῶν, ἀπηχθόμεθα τῷ δικανικῷ· κἀκεῖ γυμνοὺς ἡμᾶς δεσμίους, ὡς κ) ὑποθυμίους τῇ ὑμωμοσίᾳ * ἐσύλισαν, ἐπρεβάπσαν, κ) ἐπλήγνισαν. ὅπερ οὐ πάσχουσιν ἐν τοῖς ἔξω δικαστηρίοις, οὐ λέγομεν ὅτι κληρικοὶ καὶ ἀρχιμανδρῖται, ἢ μοναζοντες, ἀλλ' οὔτε τυχόντες κοσμικοὶ, ὧν ἡμεῖς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρὸ τοῦ παρανόμου πρανόμως πεπόνθαμεν. θλιβόμενοι ἐν τῷ δικανικῷ, λιμώττοντες, ἐν * οἰκείᾳ φυλακῇ πολὺν χρόνον διετελέσαμεν. κ) ἐκ ἠρκέσθη τούτοις ἡ αὐτοῦ μανία· ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ ἐπάρχῳ τῆσδε τῆς μεγαλωνύμου πόλεως κ) ἀπάγει τινὰ πρεσθόμεθα, & σιδηροδετηθέντες ἀπήχθημεν ἐν τῇ φυλακῇ, κ) μετὰ ταῦτα αὖθις ἠχθημεν ἐν τῷ πραιτωρίῳ τῷ αὐτῷ ἕνεκεν μετὰ τῶν δεσμῶν. καὶ ὑπὸ οὐδενὸς ἰδὼν ὁ κατηγορῶν, ἐν τῷ δικανικῷ πάλιν διὰ τὴν τάξεως ἤχθημεν. καὶ οὕτω πάλιν * ἐκόλασεν ἡμᾶς κ) πρόσωπον τυπήσας· καὶ διαλεχθεὶς, κ) σωθέμενος κ) ἀπάγει, ὡς τὰ μετὰ ταῦτα ἔδειξε, περὶ τῆς φύσεως τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐτέχθη ἀπὸ τῆς ἁγίας Μαρίας τῆς θεοτόκου λέγων· ἐπεὶ ἕνι ἄλλος υἱός· οὕτως ἀπέλυσεν ἡμᾶς.

Αν. Chr. 431.

ιθ'.

Παρακαλοῦμεν οὖν τὴν ἀθάνατον ὑμῶν καὶ εὐσεβεστάτην πίστιν, ὥστε μὴ παρεισδῦναι ἐκ τῆς λοιπῆς τῆν

ANNO CHRISTI 431.

ὀρθόδοξ(ω) ἐκκλησίαν μοιχευομένην παρὰ αἱρετικῶν ἐν τοῖς καιροῖς ὑμῶν τῆς ὀρθοδόξων καὶ εὐσεβεστάτων βασιλέων· ἐχ ὡς διὰ τοῦτο ταῖς ἡμεραῖς ὕβρεις βουλόμενοι ἐκδικεῖν· ὁ θεὸς οἶδεν· ἀλλ' ὡς θέλοντες τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἀσάλευτον μένειν. καὶ κελεύσει τὸ ὑμέτερ(ω) κράτος, τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν συνοδον συναγηγέσθαι ἐν ταυτῷ ἤδη· ἵνα τ' συνόδου παρεχενομένης, τὴν ἁγιωτάτην ἐκκλησίαν ὁ * θεὸς ἑνώσῃ, καὶ (ω) λαὸν σωσάξῃ, καὶ σὺν ἱερέας ἀποκαθεῖν ἐν τῷ τῆς ἀληθινῆς πίστεως κηρύγματι ποιήσῃ, πρὸ τοῦ εἰς πλάτος τὸ ἄδικον διδασκαλίαν ἐλθεῖν. καὶ εἶνο δὴ παρακαλοῦμεν, ἀξιοῦντες, ὑπὲ περιέχειν ποιεῖν, ἀπειλῶν, ἐλαύνων, ὀξωθῶν, κακουργῶν, ῥᾳδιουργῶν, καὶ κακῶν, καὶ ἵνα τὴν αὐτ' μανίαν καὶ ἀσέβειαν κρατυνῃ, πάντα ποιῶν ἀφόβως, οὐ θεὸν φοβούμενος, ἐκ αἰσχυνόμενος, ἐκ ὑποσκόπους ἐυλαβούμενος, οὔτε ἱερέα πνὰ, οὐ κλῆρόν τινων, οὐχ ἁγίοις μοναχοὶς, ἐκ εὐλάβειαν λαϊκῶν, οὐ (ω) κ' τὴν ἀδικουμένων ἐπιρτημένην φόβ(ω), οὐ τὸν νόμον τὴν ἐκτελουμένων διακονίαν πνὰ θεῷ εἰς ὀργὴν κ' τ' ἀξίων, ἀλλ' ἐνδυσάμενος τὴν ὑπερφίαν κ' πάντων, θαῤῥῶν τοῖς χρήμασι, καὶ τινων διεφθαρμένων τῇ ἰσχύϊ, ἢ ἵνα ἀφόβως εἰπωμεν, καὶ τῷ ὑμετέρῳ κράτει, ταῦτα ποιεῖ· ἀξιοῦμεν μηδὲν ἀυτῷ καθ' πνων ἐξεῖναι ποιεῖν, ἐὰν μὴ πρῶτον διόρθωσιν λάβῃ τὰ κ' τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, ἵνα μὴ ταύτην διασκεδάσῃ, καὶ τὴν αὐτ' ἀπειλὴν εἰσαγάγῃ ταῦτα ποιῶν. οἶδε γὰρ

*Χριστὸς

doxi piissimique regni vestri temporibus ab hæreticis adulterari vltra permittatis. Non expetimus contumelias indigne nobis illatas vindicari; Deus nouit: desideramus autẽ Christianæ fidei fundamentum inconcussum immotumque persistere. Vestra proinde maiestas efficiat vt sacra & œcumenica Synodus primo quoq; tempore huc coeat; quo hac præsente Christus sanctissimã ecclesiam vniat, populumque in vnum reducat, ac sacerdotes sinceræ fidei prædicatores, priusquam impia illa doctrina latius serpat, loco suo restituat. Illud etiam obnixe precamur ac petimus, quãdoquidem Nestorius comminationibus, insectationibus, exiliis, callidis prauisque machinationibus perterrefacere molitur; & quo suam insaniam, suamque impietatem confirmatiorem reddat, quæcumque excogitari possunt sine discrimine aggreditur; nõ Deum timet, nullum hominem veretur, nullum episcopũ veneratur, nullum sacerdotem, aut clericum, aut sanctum monachum, aut religiosum laicum honorat; nullam pœnam iniquis decretam formidat, nullam denique legem ministrorum iræ diuinæ in eius prouocatores: sed superbia, qua omnes paruipendit, elatus, pecuniisque & corruptorum quorumdam hominum potentia fretus; &, vt libere quod res est dicamus, vestra quoque dominatione fretus hæc facit: Petimus, inquam, ne quidquam deinceps in quempiam illi liceat, nisi primum orthodoxæ fidei veritas enucleetur: ne, quod obnixe studet, hac penitus dissipata euersaque suam paulatim introducat. Animaduertit enim,

quos alia ratione non poteſt, eos timore a fide auertere ſe poſſe: vt ſuæ ſententiæ ſemel adiunctos ita inflammet, vt verba quoque quibus libitum fuerit publice inferre audeant, & perſecutionem excitare non dubitent. Neque vero ſuorum tantum, aut domeſticorum opera clericorum eam ad rem vtitur, verum quorumdam quoque ab exteris parœciis & diœceſibus adſcitorũ; quibus tamen ſecundum eccleſiaſticos Canones in alieno epiſcopatu vel eccleſia degere non licet, ſed neceſſario in iis locis & ciuitatibus, idque quiete, in quibus ordinati ſunt: ne moræ diuturnitate, temporaneaque potentia nequitiam ſuam latius propaget, vobiſque id adſcribatur, quos ob id in miniſtros Deus aſſumpſit, vt illius gloriam ſtrenue propugnetis, qui illuſtri honore vos cumulauit, & cumulat; vobiſque cum omnibus ſanctis, qui munus ſuum præclare obierunt, mercedem tempore ſuo reddet. Quibus & illud quoque dicturus eſt: *Euge, ſerue bone & fidelis; ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam: intra in gaudium Domini tui.* Qui veri Chriſtiani ſunt, ii per opera, quãtum Chriſtianæ doctrinæ tribuant, oſtendunt. At vero infideles & abiecti, qui ventri ſuo viuunt, & ad hunc ſcopum omnia ſua ſtudia referunt, illi, ſi quem Chriſtũ Deum eſſe profiteri audierint, illico diſſecantur. Et quemadmodum Iudæi, ſancto Stephano protomartyre narrante: *Ecce video cælo apertos, & Filium hominis ſtantem a dextris inuiſibilis Dei;* aures ſuas continebant: ita & iſti quoque in Chriſtianos dentibus

Matth. 25. v. 23.

Act. 7. v. 57.

ὡς οἴεται, ὅτι κἂν τῷ φόβῳ πολλοὺς ἀμβλυώσας ἀποσκήσῃ τῆς πίστεως· καὶ λοιπὸν εὐεργὸν ὁμογνώμονας αὐτῷ, παράξῃ αὐτοῖς θάρσος, ὥστε κἂ ἕως πληγῶν δημοσίᾳ ἀπειλεῖν, κἂ διωγμὸν ποιεῖν. οὐ μόνῳ δὲ τοῦ αὐτῷ δῆθεν κληρικοὺς, ἢ συγκέλλους, ἀλλὰ κἂ ἐκ τῆς ἔξωθεν ἀποικιῶν προσελάβετό τινας, οἷς μάλιστα ἐκ ἔξεστιν εἰ κῇ τοῦ ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας εἰς ἑτέρῳ ἐπισκοπεῖῳ, ἢ εἰς ἄλλῃ ἐκκλησίαν, ἀλλ' ἀνάγκη αὐτοῦ εἰς τὰς ἰδίας ἀποικίας, ἢ πόλεις, ὅπου ἐχειροτονήθησαν, κἀκεῖ ἡσυχῇ διάγειν· ἵνα μὴ τῷ μακρῷ χρόνῳ διὰ τῆς προσκαίρου δυνασείας, ἔρρῃ πλειοπρεφὸς ἡ ἀνομία, καὶ ἐπιγραφῇ τῇ ὑμετέρᾳ εὐσεβείᾳ. εἰς τοῦτο γὰρ ὑμᾶς ἔθετο ὁ θεὸς διακόνους, ὑπὲρ τῆς δόξης αὐτοῦ τοῦ δοξάσαντος ὑμᾶς, κἂ δοξάζοντος, κἂ ἀποδιδόντος ὑμῖν τὸν μισθὸν μετὰ πάντων τῶν ἁγίων, τῶν καλῶς φυλαξάντων τὰς ἐκκλησιαστικὰς αὐτοῖς διακονίας. πρὸς οἷς εἶπεν· εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ κἂ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. οἱ ὄντως χριστιανοὶ τούτοις τοῖς λόγοις διὰ τῶν ἔργων πιστεύουσιν· οἱ δὲ ἄπιστοι κἂ ἀπόῤῥιμμενοι, κἂ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ ζῶντες, κἂ εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες, ἐὰν ἀκούσωσιν ὁμολογοῦντά τινα, τὸν Χριστὸν εἶναι θεὸν, διαῤῥίπτουσι, ὡς ὁ πρὸ ὀλίγου Ἰουδαῖος σωρηδὸν τὰ ὦτα αὐτῶν, τοῦ ἁγίου Στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρος διαλεγομένου· ὅτι θεωρῶ, φησὶ, τοὺς οὐρανοὺς ἀνεῳγμένους, καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἑστῶτα τοῦ ἀοράτου θεοῦ. οὕτω καὶ οὗτοι διαῤῥίπτουσι κατὰ τῶν χριστιανῶν, καὶ

ANNO CHRISTI 431.

παντα θυμὸν ασουδαίζοισιν ἐκπελεῖν.

ς'.

Αξιοδμν οὖ προνοία τῦ μεγαλοπρεπεστάτου ἐπάρχου τῆς νέας Ρώμης κωλύεσθαι τοὺς κατὰ τῆν ὀρθοδόξων ἐπανισταμένους, καὶ προφάσει δικαιολογιῶν, ὡς φασιν, ἐπηρεάζοντας κατὰ τινος, ἕως ὅτε τὰ τῆς πίστεως διόρθωσιν λάβοι. εἰ δὲ παρακούσετε, ἡμῖν ἀμελήσαντες, διαμαρτυρόμεθα ὑμῖν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως τῶν αἰώνων, ἀφθάρτου, ἀοράτου, μόνου σοφοῦ θεοῦ, τῦ ἐλθόντος καὶ ἐπιφανέντος, ὡς ἠθέλησε, διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, καὶ πάλιν ἐρχομένου κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς, ᾧ κάμπτει παν γόνυ ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται αὐτῷ, ὅτι ἀθῶοι ἐσμέν. ἡμεῖς γὰρ ὑμᾶς παρεκαλέσαμεν περὶ συνόδου οἰκουμενικῆς, τῆς δυναμένης ἀκριβῶς κρατῦναι καὶ διορθῶσαι τὰ σαλευόμενα, εἴπερ καταῤῥαγέντα· οὐ καλυόντοις δὲ αὐτῆς διὰ τῆς χάριτος καὶ ἀνεπιλήψεως τῦ θεοῦ, τῆς συνεργούσης σὺν ὑμῖν, κακῶσαι πύλας ᾅδου, ἃ τινά ἐστι τὰ σώματα τῶν αἱρετικῶν· ἵνα τούτου τυχόντες, τὰς συνήθεις εὐχὰς σὺν ὁμονοίᾳ ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας καὶ τῆς βασιλείας ὑμῶν, εὐαρέστως καὶ ὀρθοδόξως τῷ θεῷ ἀναπέμπωμεν. Ἀμήν.

frendent, omnemque furorem suum in illos explere laborant.

VI.

Rogamus proinde, vt magnificentissimi præfecti nouæ Romæ prouidentia, compescantur ii qui aduersus orthodoxos insurgunt, & sub prætextu quod se defendunt, vt aiunt, non paucis insultant; donec ea omnia quæ ad fidem pertinent componantur. Quod si nostram supplicationem pro nihilo habueritis, vos coram immortali sæculorum rege, inuisibili, solo sapiente Deo, qui nostræ salutis causa descendit, &, vt voluit, inter homines apparuit, & ad iudicandum viuos & mortuos iterum venturus est; cui omne genu incuruatur, cælestium, terrestrium, & infernorum; & omnis lingua confitetur; innocentiæ nostræ testes appellamus. Nos enim vos de œcumenica Synodo cogenda rogauimus, quæ aptissime posset constabilire & erigere titubantia, siue etiam confracta: quamquam per Dei gratiam, eiusdemque tutelam, quæ in vobis operatur, inferorum portæ, quæ sunt hæreticorum ora, aduersus fidem nunquam præualebunt, aut euertere illam poterunt. Quo, pace ecclesiæ redintegrata, preces consuetas pro communi omnium salute, vestrique regni incolumitate placide & catholice & concordi animorum consensione ad Deum transmittere liceat. Amen.

1. Tim. 1. v. 17.

Act. 10. v. 42. Phil. 2. v. 10.

Matth. 16. v. 18.

CAPVT XXXI.

Exemplum ſacræ, quam religioſiſſimus princeps Theodoſius ad Cyrillum Alexandriæ epiſcopum miſit.

Imperatores Cæſares, Theodoſius & Valentinianus, victores, triumphatores, maximi, ſemper Auguſti, Cyrillo epiſcopo.

PIETATE quidem nihil nobis eſt antiquius, propter quã delinquentes veniã conſequuntur. At parum interim laudabile eſt, illos ea indigere, qui a nobis commendari, & propter venerandam religionem maximis honoribus cumulari debuerant. Oportet autem ſacerdotes cum morum probitate fideique integritate ſpectabiles eſſe, tum maximum animi candorem ac ſinceritatem per omnem vitæ curſum præ ſe ferre; ac certo denique ſecum ſtatuere, vniuſcuiuſque rei naturam, præſertim vero incorruptæ pietatis doctrinam, diſquiſitione potius, quam pertinaci animorum contentione inueniri. Etenim iam inde a primis vſq; temporibus non imperantis cuiuſpiam, aut certe imperium vſurpantis interminationes aut proteruiæ, ſed ſanctorum patrum, & ſacræ Synodi decreta eam nobis conſtituerunt. Nam religionem intelligẽtia magis quam iuſſione firmari, nulli opinor dubium eſſe poteſt. Nunc igitur tua pietas exponat, quid ita nobis, quibus religionem tantopere curæ eſſe non ignorabas; ſacerdotibuſque quotquot circumquaque degunt (quos vtique in vnum locum congregatos, natam de religione controuerſiam diſcutere dirimereque par erat) deſpectis,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ λα'.

Ανno Christi 431.

Ισον σάκρας ὑποταλείσης παρὰ τῆς εὐσεβεστάτου βασιλέως Θεοδοσίου πρὸς Κύριλλον ἐπίσκοπον Αλεξανδρείας.

Αὐτοκράτορες Καίσαρες, Θεοδόσιος καὶ Οὐαλεντινιανὸς, νικηταὶ, τροπαιοῦχοι, μέγιστοι, ἀεισέβαστοι Αὔγουστοι, Κυρίλλῳ ἐπισκόπῳ.

ΜΕΛΕΙ πλεῖστον θεοσεβείας ἡμῖν, δι' ἣν ἡ πλημμελοῦντες ἀξιοῦνται συγγνώμης. οὐ μὴν εὔδοκιμον τὸ δεῖσθαι συγγνώμης τοῖς ἐπαινεῖσθαι παρ' ἡμῶν ὀφείλουσι, καὶ διὰ τὴν σεπτὴν μάλιστα τιμᾶσθαι θρησκείαν. δεῖ δὲ ἱερέας μὴ μόνον τῶν ἠθῶν μὴ ἧττον, μὴ δὲ τῆς πίστεως ἀκριβείας θαυμάζεσθαι, καὶ πρὸ παντὸς τὴν ἁπλότητα τοῦ βίου διὰ παντὸς ἐπιδείκνυσθαι· γινώσκειν τε ὡς ἕκαστον πράγματος φύσιν, καὶ δὴ καὶ πρὸ τοῦ εὐσέβειαν μάλιστα λόγοις, μᾶλλον δὲ βίοις ζήτησις, ἥπερ αὐθάδεια. καὶ μὴ ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν * αὐτοῖς ἐκ ἀπειλῆς τινος δωσαθέντος ἢ δωσαθέν νομίζοντος, ἀλλ' ἡ τῶν ἁγίων πατέρων καὶ τῆς ἱερᾶς συνόδου βουλὴ κατεψήσατο. καίτοι παντὶ δῆλον, ὡς θρησκεία τὸ βέβαιον ἐκ ἂν ἐκ κελεύσεως * ἔχοι μᾶλλον ἢ συνέσεως. νῦν οὖν ἡμᾶς ἡ σὴ θεοσέβεια διδαξάτω, τί δή ποτε ἡμῖν, οἷς τοσοῦτον οἶδα μέλον εὐσεβείας, ὑπεριδὼν, καὶ τῶν ἁπανταχοῦ ἱερέων, οὓς συλλεχθέντας ἐν ἄμεινον ἦν πρὸς ἀμφισβήτησιν,

ANNO CHRISTI 431.

Παραχλῶ, τό γε ὑπὲ σαυτῶ, κὴ χωρισμὸν ταῖς ἐκκλησίαις ἐμβέβληκας· ὡς δὴ τοῖς ὑπὲρ δυσεβείας λόγοις σφαυτέρας ὁρμῆς πρεπούσης μᾶλλον, ἢ ἀκριβείας· κὴ ὧν ἡμῖν αὐτοῖς ἐκ ἐμμελείας πλέον ἰσχούσης, ἢ σράσεως· κὴ *αἰρούσης ποικιλίας μᾶλλον τούτων ἡμῖν *ἀρκούσης, ἢπερ ἁπλότητος. κὴ μὲν οὐχ οὕτως ἡμῶν πλὴ πολλοῦ ὠόμεθα ἡμεῖν ὑπὲρ τῆς σῆς δυσεβείας δεχθήσεσθαι, οὐδὲ ὥσπερ κὴ ἀγανακτεῖν εἰδότων ἡμῶν, πάντα σωταραχθήσεσθαι. νυῦν δὲ μελήσῃ ἡμῖν τῆς ἱερᾶς γαλιλώης. πάντα ὦ ἴσθι συγκινήσας, ὡς ἐκ ἐχρῆν. καὶ θαυμαςὸν οὐδέν, εἰ τούτοις τὸ μέζον ἐκβεβηκότα, μὴ μέχει *τῆς ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἱερέων ςῆσαι πλὴ ἐπιχείρησιν, ἀλλὰ καὶ περὶ ἡμῶν αὐτῶν πεῖσαί τι τῆς ἡμετέρας δυσεβείας ἀνάξιον. ἢ τίνα εἶχε λόγον, ἕτερα μὲν πρὸς ἡμᾶς κὴ πλὴ δυσεβεςάτην Αὐγούσταν Εὐδοκίαν τὴ ἐμὴν σύμβιον ἐπιςέλλειν, ἕτερα δὲ πρὸς πλὴ ἐμὴν ἀδελφὴν τὴ δυσεβεςάτην Αὐγούσταν Πουλχερίαν, εἰ μὴ διχονοεῖν ἡμᾶς ὠήθης, ἢ διχονοήσειν ἤλπισας ἐκ τῆ τῆς σῆς θεοσεβείας γραμμάτων; ἔτο δὲ καὶ γενόμενος, εἴπερ οὕτως εἶχεν, ἐκ πρεσβυτερίας εἰδέναι ὤφειλες οὕτω πόρρωθεν ὄντα, παντελῶς ὄντιν ἐπίφθονον. καὶ μὴ γενόμενος ποιῆσαι βούλεσθαι, παντὸς μᾶλλον, ἢ ἱερέως. ὁρμῆς μέντοι μιᾶς κὴ τῆς αὐτῆς προθέσεως, τότε πλὴ ἐκκλησιῶν, τά τε πλὴ βασιλέων μέλλειν χωρίζειν βούλεσθαι, ὡς ἐκ οὔσης ἀφορμῆς ἑτέρας εὐδοκιμήσεως.

haſce turbas diſcordiaſque inter eccleſias, quantum in te eſt, concitaris. Quaſi vero impetus temerarii pietatis doctrinam magis, quam ſedula diligenſque veritatis inquiſitio decere videantur; pluſque apud nos valeat audacia, quã adhibita induſtria; aut perplexa nos magis huiuſmodi rerum tractatio, quam ſimplicitas oblectet. Certe ſummum honorem in quo apud nos erat, non ita accepturam pietatem tuam exiſtimabamus, aut omnia turbatum iri, cum nos indignari etiam ſciamus. Verum curæ nobis erit eccleſiæ tranquillitas. Scito interim, magnam abs te rerum perturbationem excitatam eſſe. Neque mirum eſt ſane, eum qui modum exceſſit, iis conatus ſuos non definiuiſſe, quæ ad eccleſias & ſacerdotes ſpectãt; ſed de nobiſipſis quoque quiddam pietate noſtra indignum credidiſſe. Nam niſi aliquod inter nos diſſidium eſſe putaſſes, aut certe aliquid eiuſmodi ex literis tuis oriturum ſperaſſes; cur obſecro, alia priuatim ad nos, & ad Eudociam religioſiſſimam coniugem meam, alia vero ad Pulcheriam ſororem meam Auguſtam, eamdemque pietatis ſtudioſiſſimam perſcripſiſſes? Quod profecto diſſidium ſi inter nos forte natum fuiſſet, noſque ad eum modum affectos eſſe contigiſſet; omnino tamen vituperationem effugere non poteſt, eum, qui tanto locorum interuallo a nobis diſiungitur, curioſius in res noſtras inquirere: ſi id autem inter nos non exiſtit, conari vt exiſtat, cuiuſuis potius, quam ſacerdotis fuerit. Eiuſdem porro eſt animi eiuſdemque ſtudii, eccleſiaſtica & regia omnia velle confundere, ac a ſe inuicem diuellere. Quaſi vero alia omnis deſit occaſio, ex qua laudem & gloriam aucuperis.

Ne igitur clam te sit, quonam in statu res nostræ versentur, noris & ecclesias & imperium coniuncta esse, nostraque accedente auctoritate, & Christi Saluatoris nostri aspirante prouidentia, magis subinde inter se coitura esse: tum tibi quoque a nobis condonatum esse, ne hinc capta occasione iure conqueri ac dicere queas, te ob pietatis doctrinam in reprehensionem incidere. Quam quidem pietatis doctrinam in sacra Synodo discuti examinariq; volumus, & ratum esse quod rectæ fidei consonum videbitur; siue illi qui victi discedent, veniam impetraturi sint a patribus, siue non. Ceterum nos ciuitates & ecclesias conturbari nequaquam sinemus; sed nec eam quoque doctrinam indiscussam manere patiemur, cuius oportet eos esse iudices, qui sacerdotiis vbique præsident, & per quos ipsi in veritatis sententia sumus & erimus. Omnino autem nemo, qui vel parum sit in republica versatus, dignus censendus est qui in iis quæ agit & loquitur, libertate vtatur, si præ se ferendo fiduciam, huiusmodi iudicium declinare velit: neq; enim licebit hoc illi, etiam si velit: quandoquidem nostra maiestas eos qui prompte alacriterque ad huiusmodi inquisitionem aduolare non cunctabuntur, merita laude necessario prosequetur; ceteros vero, si qui imperare forte malint, quam in medium consulere, aut aliorum de eiusmodi rebus cõsilium audire, nequaquam patietur. Quamobrem & tuam quoque reuerentiam ad tempus, quod aliis literis ad vniuersos metropolitanos episcopos missis significatur, præsto adesse oportebit: neque prius nostram amicitiam te

Ὡς αὖ οὖν εἰδείης, ὁποῖον τὸ ἡμέτερον, καὶ τὰς ἐκκλησίας ἴσθι καὶ τὴν βασιλείαν ἰώσθαι, καὶ ἐπὶ μᾶλλον κελευόντων ἡμῶν σώζεσθαι σὺν τῇ προνοίᾳ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ καὶ δεδόσθαι τῇ σῇ θεοσεβείᾳ συγγνώμην, ὡς αὖ μὴ πρόφασις εἴη, μηδὲ λέγειν δίκαιο, διὰ σὲ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας ἐγκεκλῆσθαι λόγοις· γυμναθῆναι γὰρ πρέπει ὑπὸ τῆς ἱερᾶς συνόδου βουλόμεθα, καὶ κρατεῖν, ὡς δὴ καλῶς ἔχειν δόξειεν· εἴτε μεταλαμβάνοιεν συγγνώμης, εἴτε καὶ μή, πρὸ τῶν πατέρων νικηθέντες. ἡμεῖς μέντοι γε σωζεσθαι τὰς πόλεις καὶ τὰς ἐκκλησίας οὐκ ἀνεξόμεθα, οὔτε μὴν ἀνεξετάστοις ἐᾷ σὺν λόγοις, ὧν κρατεῖν πρέπει καθίσαι δεῖ σὺν τῆς ἀπανταχοῦ πρεσεστώσης ἱερωσύνης, καὶ δι' ὧν ἡμεῖς ἐγκρατέστεροι τῆς ἀληθινῆς δόξης ἐσμέν τε καὶ ἐσόμεθα. παύτως δὲ οὐδεὶς, ὅτῳ κἂν μικρὸν μέτεστι πολιτείας, ἄξιος παῤῥησιάζεσθαι, εἴ τις κῇ τὴν πεποίθησιν τὴν τοιαύτην ἀποφυγεῖν αἱρήσεται κρίσιν· ἐπεὶ μηδὲ βουληθεὶς τοῦτο ἀρέσαι τῆς ἡμετέρας ἀρότητος ἐπαρούσης μὴ ἀναγκαίως σὺν ὀφθυμίᾳ παῤῥωῶντας ἐλθεῖν ὑπὲ τὴν τοιαύτην ἀξίωσιν, ἐκ ἀνεξομένης δέ, εἴ τις κελεύσῃ μᾶλλον, ἢ συμβουλεύσῃ, ἢ συμβουλεύεσθαι περὶ τῆς τοιούτων ἐθέλοι. ὥστε κὴ ἥκειν δεῖ σου τὴν εὐλάβειαν κῇ εἰς χρόνον, ὃν τὰ ἑπόμενα δηλοῖ γράμματα, πρὸς ἅπαντας ἀπεσταλμένα σὺν τῆς μητροπόλεων ἐπισκόποις· καὶ τὴν παρ' ἡμῶν χάριν μὴ ἄλλως ἀνακτήσεσθαι πρόσθε-

Anno Christi 431.

neque prius nostram amicitiam te

καν,

ANNO CHRISTI 431. κἂν, εἰ μὴ πᾶν μὲν λυπηρὸν καὶ παρεχῶδες παύσεται, ὅπῃ δὲ τὸ τῆς ζητουμένων ἔρευναν ἔλθοις ἑτοίμως. καὶ γὰρ αὖ οὕτω δόξας οὔτε οἰκείᾳ * πεπληγμένος λύπῃ, οὔτε τινὶ δυσμενῶν παρὰ τὸ πρέπον, τά τε ἤδη γεγονότα σκληρῶς μὲν καὶ παραλόγως, * ὅμως δὲ ὑπὲρ δόξης πεποιηκέναι, καὶ τὰ ἐξῆς ἐθέλειν σὺν δίκῃ. οὐ γὰρ αὖ ἑτέρως * ἐθέλοντες ἀνεξόμεθα.

* μετὰ πάθους
* ἴλως
* ἐπιεικῶς

recuperaturum confidas, quam omni turbatione & animorum ægritudine sedata, ad propositarum quæstionum discussionem vltro accurreris. Etenim hac ratione, quæ pro tuenda opinione acerbe quidem inconsulteque abs te iam gesta sunt, nullo tamen priuato dolore perculsus, neque alicui præter decorum infestus admisisse, & quæ adhuc reliqua sunt, legitime transigere velle censeberis. Neque enim nos, si secus facere volueris, sustinebimus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ λβ'.

Θείῳ γράμμα ἀποσταλὲν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Κυρίλλῳ ἐπισκόπῳ, καὶ τοῖς κατ' χώραν τῆς μητροπόλεων ἐπισκόποις.

CAPVT XXXII.

Sacra imperatoria missa Alexandriam ad Cyrillum episcopum, & episcopos metropolitanos prouinciarum.

Αὐτοκράτορες Καίσαρες, Θεοδόσιος, καὶ Οὐαλεντινιανὸς, νικηταὶ, τροπαιοῦχοι, μέγιστοι, ἀεισέβαστοι Αὔγουστοι, Κυρίλλῳ ἐπισκόπῳ.

Imperatores Cæsares, Theodosius & Valentinianus, victores, triumphatores, maximi, semper Augusti, Cyrillo episcopo.

ΗΡΤΗΤΑΙ τῆς εἰς θεὸν εὐσεβείας ἡ τῆς ἡμετέρας πολιτείας κατάστασις, καὶ πολὺ ταύτης ἔνεστι τὸ συγγενές τε & φιλοφυές. ἔχεται γὰρ ἀλλήλων, καὶ ἑκατέρα τῇ τῆς ἑκατέρας αὐξήσει προκοπῇ· ὥστε τὸ μὲν ἀληθῆ θρησκείαν τῇ δικαιοπραγίᾳ, τὸ δὲ πολιτείαν ὑπ' ἀμφοτέρων συγκροτουμένῳ ἐκλάμπειν. βασιλεύειν οὖν τεταγμένοι παρὰ θεοῦ, σωφρόνων τε τῆς γῆς ὑπηκόων εὐσεβείας τε καὶ εὐπραγίας τυγχάνοντες, ἀρρᾳγὲς ἀεὶ τὸ φιλοφυὲς τούτων φυλάττομεν, τῇ τε προνοίᾳ καὶ ἀνθρώποις μεσιτεύοντες.

PENDET a religione qua Deus colitur, nostræ reipublicæ status; multaque inter hunc & illam cognatio ac familiaritas intercedit. Nam & connexa inter se sunt, & vtrumque prosperis alterius successibus incrementa sumit: vt vera quidem religio per vitam inculpate actam, ipsa vero respublica constans ex vtrisq; floreat. Cum itaque Deus imperii habenas nobis tradiderit, iisque qui imperio nostro parent, pietatis & vitæ recte instituendæ vinculum nos esse voluerit; harum inter se societatem indiuulsam conseruamus, Dei prouidentiæ hominumque sequestres.

& illius quidem miniſtri ſumus ad propagandam rempublicam: ſubditos vero omnes, vt ita dicam, luſtrantes, illud curamus vt pie credant, vitamque vt pie credentes decet, inſtituant: denique vtrique, quam par eſt, curam impendere non deſiſtentes. Fieri enim non poteſt, vt qui alteri ſerio inuigilant, alterius curam negligant. Ante omnia operam damus, vt eccleſiaſticus ſtatus eiuſmodi ſit, qui & Deum deceat, & temporibus noſtris quam maxime congruat; idemque ex omnium concordia & conſenſione ſuam tranquillitatem obtineat; tum per eccleſiaſticarum controuerſiarum pacem, a turbis & ſeditionibus liber exiſtat: tum demum vt pia religio ab omni omnino nota & reprehenſione immunis perſeueret; eorumque vita, qui vel inter clericos cenſentur, vel magno quoque ſacerdotio funguntur, omni prorſus næuo & culpa vacet.

Hæc porro conſiderantes per Dei amorem & piorum animos mutua caritate coniunctos obtineri poſſe, ſæpenumero iam ante ob ea quæ acciderant, religioſam ſanctiſſimorum epiſcoporum vndequaque in vnum coactorum Synodum neceſſariam iudicauimus. Hactenus tamen ne eorum pietati moleſtiam exhiberemus, cunctatiores hac in re fuimus. At nunc vero tam eccleſiaſticarum, quam quæ hiſce cohærent, publicarum rerum controuerſia eam vſque adeo neceſſariam declarat, vt omitti nullo modo queat. Quamobrem ne illa, quæ ad præſentem rerum tantopere vtilium inquiſitionem ſpectant, ſi negligentius curentur, in peius incrementa ſumant (id quod a temporum noſtrorum

κἀκείνη μὲν ὑποδουλοῦμεν εἰς τὸν τῆς πολιτείας αὔξησιν· διὰ πάντων δέ, ὡς εἰπεῖν, τῶν ὑπηκόων γινόμενοι, * τοῦτ' ἔστιν εὐσεβεῖν τε καὶ πολιτεύεσθαι χρὴ τὸ εὐσεβέσι πρέπον παρασκευάζομεν· ἑκατέρᾳ τε δεόντως ἐπιμελούμενοι· οὐδὲ γὰρ ἔνεστι τὸ θατέρου μεταπιστεύμενον, μὴ ὁμοίως καὶ τῆς ἑτέρου φροντίσαι· σπουδὴν ἔθεμεθα πρὸ τῶν ἄλλων, τὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως σχῆμα πρέπουσαν, καὶ τοῖς ἡμετέροις προσφορον διαμένειν καιροῖς· ἔχειν τε ἐκ τῆς τῶν πάντων ὁμονοίας τὸ ἀπήμαντον, καὶ διὰ τὰ σὺν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασιν εἰρηνικὸν τὸ ἀσφαλές· πρόσεστί τε τῇ εὐσεβεῖ θρησκείᾳ τὸ ἀνεπίληπτον, καὶ σὺν εἰς κλῆρον, τῷ τε μεγάλῳ ἱερατεύματι τελοῦντας, πάσης τῆς καθ' ἡμᾶς μέμψεως ἀπηλλάχθαι.

Ταῦτά τε σπουδάζοντες διὰ τῆς εἰς θεὸν ἀγάπης, καὶ τῆς * φιλαλλήλου γνώμης τῶν εὐσεβούντων κρατυνέσης, πολλάκις μὲν ἤδη διὰ τὸν καιρὸν συμπεσόντα ἀναγκαίως τῷ ἀπανταχόθεν ἁγιωτάτων ἐπισκόπων θεοφιλῆ συνοδον ἠτησάμεθα. ὀκνηρότεροι δ' ὅμως περὶ σκυλμὸν τῆς ἀυτῶν θεοσεβείας γεγόναμεν. ἀλλ' ἡ τῶν νῦν ἀναγκαίων ἐκκλησιαστικῶν τε καὶ τῶν ταύταις συνημμένων δημοσίων χρεῶν ζήτησις χρειωδεστάτην καὶ ἀπαραίτητον ταύτην ἀπέδειξεν. ὅθεν ὡς μὴ τὰ τῶν πραγμάτων τῶν οὕτω χρησίμων ὀκνοῦμεν ἐπὶ τὸ χεῖρον λαθοι ῥοπήν· ὅπερ δὴ τῶν ἡμετέρων καιρῶν

Anno Christi 451.

* παῖσιν Lindan.

* φιλαλλήλου Sic

ANNO CHRISTI 431.

βὼσεβείας ἀλλότριον· φροντίσῃ ἡ σὴ θεοσέβεια μᾶλλον τὸ ὑπὲρ· σωὶ θεῷ γὰρ εἰρήσθω· ἄγιον πάσχα εἰς τὰ Ἔφεσίων τῆς Ἀσίας προαγωγεύσῃ, κατ' αὐτὴν τὴν τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς ἡμέραν, ὀλίγοις, ὅσους αὐ δοκιμάσῃ, ἐκ τῶν ὑπ' αὐτὴν τεταγμένης ἐπαρχίας ἁγιωτάτοις ἐπισκόποις εἰς τὴν αὐτὴν συνδραμεῖν προσκαλέσασα· ὥστε καὶ τοὺς ἐρχομένους παῖς καὶ τὰ αὐτὴν ἐπαρχίαν ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις, καὶ τοὺς τῇ συνόδῳ ἐπιτηδείους, μηδαμῶς ἐλλεῖψαι.

Γέγραπται γὰρ τὰ ἴσα παρὰ τῆς ἡμετέρας * γαληνότητος πρὸς τὸ προτερον λεχθείσης ἁγιωτάτης συνόδου τοῖς θεοφιλέσιν ἐπισκόποις τῶν ἀπανταχοῦ μητροπόλεων· ὥστε τούτου γνωσθέντος τὴν τε ἐκ τῶν ἀμφισβητουμένων συμβαίνουσαν ταραχὴν καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας διαλυθῆναι, καὶ τὰ ἐπὶ τοῖς οὐ δεόντως γνωσθεῖσι διορθωθῆναι διόρθωσιν· τῇ τε πρὸς θεὸν εὐσεβείᾳ, καὶ τῇ τῶν δημοσίων λειτουργείᾳ ὑπάρξαι τὸ βέβαιον. δηλαδὴ μηδεμιᾶς πρὸς τὴν ἁγιωτάτης συνόδου, καὶ ἐς μέλλοντος ἐπ' αὐτῆς κοινῇ ψήφῳ ἐφ' ἅπασι δοθησομένου τύπου, καινοτομίας ἰδίᾳ προβάλλων γνώμης. Ὃ πεπείσμεθα μὲν ἕκαστον τῶν θεοφιλεστάτων ἱερέων, γνόντας ἐκκλησιαστικῶν τε καὶ οἰκουμενικῶν πραγμάτων χάριν τὴν ἁγιωτάτην συνόδον τούτῳ ἡμῖν τῷ προσήκοντι καταπεῖχθαι, συνδραμεῖν δὲ ἀπροσδαήτως, τοῖς οὕτως ἀναγκαίοις καὶ εἰς θεοῦ λατρείαν φθάνουσι τὰ δίκαια συμβαλουμένους. καὶ ἡμεῖς δὲ τούτων πολλῷ πλείονα φροντίδα, ὑπολιμπάνεσθαι οὐδένα φορητῶς ἀνεξόμεθα· οὐδεμίαν τε ἕξει πρὸς θεὸν, οὐδὲ πρὸς ἡμᾶς

pietate alienum est) tua pietas, Deo bene propitio, operam dabit, vt sacrosancto proximo Paschate elapso, ad ipsum sacræ Pentecostes diem ad Ephesiorum Asiæ ciuitatem accurrat, nonnullosque, quos nimirum idoneos iudicabit, sanctissimos prouinciæ suæ episcopos simul eodem secũ adducat: ita vt neque qui satis sint sanctissimis eiusdem prouinciæ ecclesiis, desint, neque ii rursum qui ad eam rem apti censebuntur, in sacra Synodo desiderentur.

De hac autem sanctissima Synodo nostra serenitas ad omnes omnino Deo dilectos episcopos metropolitanos literas scripsit; quo nimirum hac tandem ratione turbæ, quæ ex multis dissidiis & concertationibus hinc inde enatæ sunt, secundũ ecclesiasticos canones consopiantur; & illa præterea quæ parum decenter hactenus admissa sunt, corrigantur; & pietatis denique, quæ in Deum est, publicæq; vtilitatis firmitati cõsulatur. Nulla interim ante sanctissimam coactã Synodum, communemq; eiusdẽ, quæ de omnibus dabitur, sententiam, facta priuatim a quibuscumque innouatione. Omnino autem persuasum habemus, neminem ex Deo deuotissimis episcopis fore, qui simulatque rerum ecclesiasticarum, atque adeo negotiorum totius orbis gratia, nostra hac sanctione sanctissimã Synodum vehementer solicitari intellexerit, non propere studioseque occursurus, rebusq; tantopere necessariis, ac Deo vsque adeo gratis pro virili consulturus sit. Nos quoque harum rerum curæ sedulo incumbẽtes, nullum æquo animo abesse sinemus: nec vllam ille vel apud Deum, vel apud nos

* Sirmus

habiturus est excusationem, qui statim impigre secundum significatum tempus ad destinatum locum præsto non fuerit. Enimuero quicumque ad sacerdotalem Synodum accitus alacriter non accurrit, is sane conscientiæ minus sinceræ se esse ostendit. Deus in multa tempora incolumem te conseruet, sanctissime piissimeque pater. Datæ Constantinopoli XIII. kalend. Decembris, consulatu dominorum nostrorum semper Augustorum, Theodosii quidem XIII. Valentiniani vero III.

ἀπολογίαν, ὁ μὴ πρᾶξῆμα καὶ τὸν προειρημένον καιρὸν εἰς τὸν ἀφορισθέντα τόπον ἀσυδάτως παραγενόμενος. καὶ γὰρ ὁ καλούμενος εἰς ἱερατικὴν σύνοδον, καὶ μὴ προθύμως συντρέχων, ἐκ ὀρθῆς ἂν δείκνυται συνειδήσεως. ὁ θεός σε διαφυλάττοι χρόνους πολλοῖς, πάτερ ὁσιώτατε καὶ θεοσεβέστατε. Ἐδόθη τῇ πρὸ δεκατεσσάρων καλανδῶν Δεκεμβρίων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὑπατείᾳ τοῦ δεσποτῶν ἡμῶν Θεοδοσίου τὸ τρισκαιδέκατον, καὶ Οὐαλεντινιανοῦ τὸ τρίτον, τῶν αἰωνίων Αὐγούστων.

Anno Christi 431.

Lectis hisce literis, acta sunt quæ habentur in commentariis, gesta Ephesi a sancta & generali Synodo propter impium Nestorium congregata.

Καὶ ἀναγνωσθείσης, πρόηλθεν τὰ ὑπομνήματα, πραχθέντα ἐν Ἐφέσῳ πρὸ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου ἕνεκεν τῆς δυσσεβοῦς Νεστορίου.

CAPVT XXXIII.

Cyrilli epistola prima, e Rhodo ante Synodum scripta.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ λγ'.

Πρὸ τῆς συνόδου ἐπιστολὴ Κυρίλλου ἀπὸ Ῥόδου πρώτη.

Presbyteris, diaconis, populoque Alexandrino, dilectis desideratissimisque, Cyrillus in Domino Sal.

Κύριλλος πρεσβυτέροις, καὶ διακόνοις, καὶ λαῷ Ἀλεξανδρείας, ἀγαπητοῖς καὶ ποθεινοτάτοις ἐν κυρίῳ χαίρειν.

GRATIA & benignitate Christi saluatoris nostri magnum latumque pelagus emensi, incolumes Rhodum peruenimus, ea ventorum lenitate prosperitateque vsi, vt totam illam nauigationem citra omnem timorem, omneque vitæ discrimen peregerimus. Quare Deum glorificantes, debitasque gratiarum actiones eidem persoluentes, cum prophe-

ΧΑΡΙΤΙ καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ τὸ πλατὺ καὶ μέγα διενηξάμεθα πέλαγος ἀπαθῶς τε καὶ ἡμεροφανέστατα πνεύμασιν, ὥστε δίχα φόβου καὶ κινδύνου παντὸς τοῦ πλοῦ ἐξανύσαντας ἀφικέσθαι εἰς τὴν Ῥοδίων, δοξολογοῦντας θεόν, καὶ λέγοντας μὲν τῆς τοῦ ψάλμω-

ANNO CHRISTI 431.

τ῀ φωνῆς· σὺ δεσπόζεις τῆς κραδίας τῆς θαλάσσης, καὶ τὸν σάλον τῶν κυμάτων αὐτῆς σὺ καταπραΰνεις. ὑπὲρ δὲ ὧν διακαῶς ὀφείλοντας τῷ σώματι, πρόντας δὲ τῷ πνεύματι, σπεύδεσθαι διὰ τῶν γραμμάτων ὡς τέκνα, δεῖν ὡήθην ὑπογεῖλαι τέως πᾶσι ὑμῖν, καὶ σύναρχα κάμνοντα. πέποιθα γάρ, ὅτι πεισθείσης ὁ θεὸς τὰ λοιπὰ, καὶ διὰ τῆς ἁπάντων ὑμῶν προσευχῆς παρακεκλημένος. δείξατε τοίνυν εἰς τὸν παρόντα μάλιστα καιρὸν, ὡς καρπὸν ἀγάπης, τὰς ὑπὲρ ἡμῶν προσευχάς· κἀγὼ γὰρ τοῦτο ποιῶν οὐ διαλιμπάνω· ἵνα πάλιν ὁ πάντας σωτείβων πολέμους θεὸς, ὁ τῶν δυνάμεων κύριος, καταπαύσας τὰ μεταξὺ, καὶ πάντα ῥάψας *πόλεμον, χαίροντας ἡμᾶς χαίροισιν ὡς τέκνοις ἀποδῷ. παντὰ γὰρ δυνατὰ κῷ τὸ γεγραμμένον· ἀδυνατεῖ δὲ αὐτῷ παντελῶς οὐδέν. τῆς δὲ ὑμῖν σωφροσύνης καὶ πρεπούσης εὐπειθείας ἀντέχεσθε. τοῦτο γὰρ ἀποφανεῖ ὑμᾶς μάλιστα δοκιμωτάτους, οἳ καὶ ἀπόντος καὶ παρόντος τοῦ κῦ πνεύματα παίζοις, σὺν βυθῷ καὶ ἀξιόλογῳ ὑμᾶτε βίῳ. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί. ἐρρῶσθαι ὑμᾶς ἐν κυρίῳ εὔχομαι, ἀγαπητοὶ καὶ ποθεινότατοι.

* Ἡρμοσε,

tain haſce voces prorupimus: *Tu dominaris poteſtati maris; motum autem fluctuum eius tu mitigas.* Quia vero par erat, vt corpore abſens, ſpiritu autem præſens, literis vos tamquam filios complecterer; non potui intermittere, quin hæc interea ad vos præſcriberem, præſentemq; rerum mearum ſtatum vobis patefacerem. Fore enim confido, vt Deus veſtrum omnium precibus prouocatus, cetera quoque, quæ etiamnum reliqua ſunt, adiiciat. Exhibete proinde hoc præſertim tempore veluti certum quemdam dilectionis fructum, veſtras pro nobis preces, (nam & ego quoque id facere non deſino) quo virtutum Dominus, qui omne bellum potenter conterit, omnia quæ huic cauſæ interuenerint, ſuauiter componens, omnemque tempeſtatem & turbam mitigans, nos gaudentes vobis gaudentibus tamquam filiis denuo reſtituat. Omnia enim, vt ſcriptum eſt, poteſt, & nihil eſt illi impoſſibile. Honeſtati vobis ingenitæ, veſtræque profeſſioni conſentaneæ, ſedulo incumbite. Hoc enim apud omnes apprime commendatos vos reddet; nempe ſi patre veſtro ſpirituali tum abſente, tum præſente, laudabilem vitæ rationem ſectemini. *Salutate vos inuicem in oſculo ſancto.* Qui mecum ſunt fratres, vos ſalutant. Valere vos cupio in Domino, dilectiſſimi & deſideratiſſimi.

Pſ.88.v.10.

Iudith.16. v.3.

Luc.1.v.37.

Rom.16. v.16.

CAPVT XXXIV.

Eiusdem epistola secunda.

Cyrillus presbyteris, diaconis, populoque Alexandrino, dilectis desideratissimisque in Domino Sal.

DESIDERANTI mihi vestram moderationem denuo consalutare, tempus & locus commodam scribendi occasionem attulerunt. Per omnium itaque vestrum preces in Ephesiorum metropoli agimus, commoda vtentes valetudine, inchoandæque Synodi tempus in horas expectantes. Confidimus autem, omnium saluatorem Christũ ecclesias suas ab omnibus peruersis doctrinis repurgaturum, rectamque fidem omnibus palam facturum; quo omnes vbique locorum agentes, mundi, inculpati, sinceraque fide ornati, puras manus ad preces leuare, illudque beati Dauidis dicere valeant: *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: eleuatio manuum mearum, sacrificium vespertinum.* Circumcursat enim peruersa illa peruigilque bestia, Christi gloriæ insidians: at nihil omnino potest, inani prorsus cassaque illius prauitate & malitia permanente. Insidiatur quippe non homini cuipiam vulgari, nobisve simili, sicut isti nouorum dogmatum inuentores arbitrantur; sed Deo omnipotenti. Audiat igitur a quouis Christum amante: *Durum est tibi contra stimulum calcitrare.* Ferit enim miser seipsum, vnaque cum filiis suis ad interitum ruet. Nam qui recta ecclesiarum dogmata peruer-

1. *Tim.* 2. v. 8.

Psal. 140. v. 2.

Act. 9. v. 5.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ λδ'.

Anno Christi 431.

Τοῦ ἁγίου δευτέρα ἐπιστολή.

Κύριλλος πρεσβυτέροις, καὶ διακόνοις, καὶ λαῷ Ἀλεξανδρείας, ἀγαπητοῖς καὶ ποθεινοτάτοις ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΔΙΨΩΝΤΙ μοι πάλιν τὴν ὑμῶν ἐπιείκειαν τὴν πρόσρησιν, δέδωκε τὸ μὴ ἀφεῖναι καιρὸς καὶ τόπος. ἐσμὲν γὰρ οὖν ἐν τῇ Ἐφεσίων, διὰ τὰς πάντων ὑμῶν εὐχὰς ἐν εὐσεβείᾳ διατελοῦντες, καὶ λοιπὸν ἐπὶς ἔχοντες τὴν σωτόδου καιρόν. πεποίθαμεν γὰρ, ὅτι Χριστὸς ὁ πάντων σωτὴρ καθαρὰς ἀποφανεῖ διεσταλμένων ἐννοιῶν τὰς ἑαυτοῦ ἐκκλησίας, καὶ τὴν ὀρθὴν πίστιν * ἀποκαταστήσει φθοράτου· ὥστε πάντας παντὶ τρόπῳ καθαροὺς καὶ ἀμώμους, ἀκαταλήπτους ἔχοντας αὐτῷ, ὁσίας αἴρειν χεῖρας εἰς προσευχὰς, ἐκεῖνο λέγοντας τὸ διὰ φωνῆς τοῦ μακαρίου Δαυίδ· κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου· ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου, θυσία ἑσπερινή. πορεύεται γὰρ ὁ πονηρὸς, τὸ ἀκοίμητον θηρίον, ἐπιβουλεύων τῇ δόξῃ τοῦ Χριστοῦ· ἰσχύει ὅλως οὐδὲν, ἀλλὰ ματαιότητος, καὶ ἀπροκοπῆς τῆς πονηρίας. ἐπιβουλεύει γὰρ οὐκ ἀνθρώπῳ κοινῷ, οὐδὲ ἑνὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἁπλῶς, καὶ τὸ δοκοῦν τοῖς νέοις δογματίζειν, ἀλλὰ θεῷ τῷ παντοδυνάμῳ. ἀκούω οὖν παρὰ παντὸς ἀγαπῶντος Χριστόν· σκληρόν σοι τὸ πρὸς κέντρα λακτίζειν. πλήττει γὰρ ἑαυτὸν ὁ δείλαιος, καὶ ὁμοῦ τοῖς ἰδίοις τέκνοις πεσεῖται πρὸς ὄλεθρον. οἱ γὰρ τὰ ὀρθὰ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν διαστρέφοντες

* Vide Not.

ANNO CHRISTI 431.

δόγματα, τῆς ἐκείνου μερίδος εἰσίν· οὐ φθάνουσι δὲ τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ. πρεσβεύεσθε τοίνυν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ὁ θεὸς ὁ πάντων σωτὴρ δοίη πάλιν χαίρουσι χαίροντας ἀποδοθῆναι· πάντα γὰρ δυνατά, καὶ ἀδυνατεῖ παντελῶς οὐδὲν αὐτῷ. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί. ἐρρῶσθαι ὑμᾶς ἐν κυρίῳ εὔχομαι, ἀγαπητοὶ καὶ ἀδελφοὶ ποθεινότατοι.

tunt, de sorte illius sunt; neque Dei iudicium euadere possunt. Orate igitur pro nobis, vt Dei omnium saluatoris munere gaudentes gaudentibus iterum restituamur. Omnia enim potest; & nihil omnino est quod ipse non queat. *Salutate vos inuicem in osculo sancto.* Salutant vos, qui mecum sunt fratres. Valere vos in Domino exopto, dilecti & desideratissimi fratres.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ λε'.

Θεῖον γράμμα ἀποσταλὲν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ διὰ Κανδιδιανοῦ κόμητος δομεστίκων, τοῦ καὶ τὴν εὐταξίαν τῆς συνόδου ἐγχειρισθέντος.

CAPVT XXXV.

Sacra ad sanctam Synodum missa per Candidianum comitem domesticorum, cui seruandi in Synodo ordinis cura demandata erat.

Αὐτοκράτορες Καίσαρες, Θεοδόσιος καὶ Οὐαλεντινιανὸς, νικηταὶ, τροπαιοφόροι, μέγιστοι, ἀσεβασταὶ Αὔγουστοι, τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ.

Imperatores Cæsares, Theodosius & Valentinianus, victores, triumphatores, maximi, semper Augusti, sanctæ Synodo.

ΠΑΝΤΩΝ μὲν τῶν κοινῇ συμφερόντων πολλὴν φροντίδα ποιούμεθα, διαφερόντως δὲ τὴν εἰς εὐσέβειαν ἡκόντων· δι' ὧν καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀγαθῶν ἡ χορηγία τοῖς ἀνθρώποις προσγίνεται. διὰ τοι τοῦτο πρὸ μὲν τοῦ συνελθεῖν τὴν ὑμετέραν θεοσέβειαν εἰς τὴν τῶν Ἐφεσίων μητρόπολιν, τὰ εἰκότα γεγράφηκαμεν. ὅπερ ἡ χρὴ καὶ τὴν πρεπούσης εὐταξίας τε καὶ ἡσυχίας τῇ διασκέψει τὴν ἀκριβεστάτης ὑμῶν συνόδου δεόντως φροντίσαι, οὐδὲ τοῦτο παρῆκαμεν· ὥστε αὐτῇ παντάχοθεν *ἀσφαλείᾳ *προφυλαχθῆναι τὸ ἀπέραντον. καὶ πεπείσμεθα μὲν, ὡς οὐδεμιᾶς τὴν ἔξωθεν βοηθείας εἰς τὸ καὶ ἑτέροις εἰρηνεῦσαι

CVM magnam omnium quæ e re publica sunt, curam habeamus, tum vero maximam illorum, quæ pertinent ad pietatem: per ea namque cetera quoque bona hominibus adiiciuntur. Scripsimus proinde non ita multo ante de pietatis vestræ Synodo apud Ephesiorum metropolim congreganda, quæ opus erat. Quia vero debiti ordinis quietisque, quam sacræ vestræ Synodi consultationes deposcunt, curam adhibere iure oportet; hanc quoque partem, quo vndique tranquillitas adesset, non prætermisimus. Non arbitramur autem, pietatem vestram vt aliis pacem con-

ciliet, alterius cuiuſpiam extrinſecæ opis egere. nihilominus ad noſtrum erga religionẽ ſtudium, ſingularemq; prouidentiam pertinebat & hanc quoque non negligere.

Igitur Candidianum præclariſſimum ſacrorum domeſticorum comitem ad ſacram veſtram Synodum abire iuſſimus; ſed ea lege & conditione, vt cum quæſtionibus & cõtrouerſiis quæ circa fidei dogma incidunt, nihil quidquam commune habeat: (nefas eſt enim qui ſanctiſſimorum epiſcoporum catalogo adſcriptus non eſt, illum eccleſiaſticis negotiis & conſultationibus ſeſe immiſcere) verum vt monachos, & ſæculares, qui huius ſpectaculi cauſa vel eo nunc confluxerunt, vel in poſterum confluent, ab eadem illa ciuitate modis omnibus ſubmoueat: (quandoquidem non licet, illos qui omnino neceſſarii non ſunt ad ſacrorum dogmatum examen, tumultus excitare, & iis quæ cum tranquillitate a veſtra ſanctitate conſtitui definirique debent, obſtaculum aliquod afferre) tum rurſum, vt diligenter proſpiciat, ne qua diſſenſio ex mutuo repugnandi ſtudio coorta increbreſcat, & ſæuæ tempeſtatis inſtar debacchata, ſanctiſſimæ Synodi veſtræ conſultationem, exactioremque veritatis indagationẽ forte obturbet: ſed vt iis quæ dicuntur, rite perceptis, ſinguli inoffenſe quod viſum fuerit in medium proponere, vel ab aliis propoſitum refutare queant: vt ea tandem ratione, vbi per ſingulas propoſitiones exceptioneſque inquiſitio citra vllam omnino turbam contentionemque habita fuerit, quod omnibus placitum probatumque erit, communi veſtræ ſanctitatis ſententia conſtituatur decernaturque. Ante omnia autem

πραγμάτων δεῖται ὑμῶν ἡ θεοσέβεια. ἵν' ANNO CHRISTI 431.
ὃ καὶ τοῦτο τὸ * ἐμμελοῦς ἡμῶν τῇ πρὸς τὸν θεὸν εὐσέβειαν τῇ γνώμῃ μὴ πρέπειν.

Εντέταλται τοίνυν Κανδιδιανὸς, ὁ μεγαλοπρεπέστατος κόμης τῶν καθωσιωμένων δομεστίκων, ἄγειν τῆς ἁγίας ὑμῶν διαβιώσης συνόδου· καὶ μηδὲν μὲν ταῖς περὶ τῶν δογμάτων γινομέναις ζητήσεσι κοινωνῆσαι· ἀδέμιτον γὰρ, καὶ * μὴ τοῖς καταλόγου τῶν * Ἰσὰ
ἁγιωτάτων ἐπισκόπων τυγχάνουσι τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς σκέμμασιν ἐπιμίγνυσθαι· τοὺς δὲ κοσμικοὺς δὲ καὶ μηδένα ὄντας, τοῖς τε ἤδη διὰ τοῦτο συνελεγμένοις, καὶ τοὺς συνάγεσθαι μέλλοντας, τῆς αὐτῆς παντὶ τρόπῳ χωρεῖσθαι πόλεως· ἐπεὶ δήπουθεν οὐ χρὴ τοὺς κατ' οὐδὲν ἀναγκαίους ὄντας τῇ μελλούσῃ τοῦ δόγματος διασκέψει, κινεῖν θορύβους, καὶ διὰ τοῦτο ἐμποδίζειν τοῖς εἰρηνικῶς τυπωθῆναι παρὰ τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης ὀφείλουσι· καὶ φρονῆσαι τοῦ μὴ ἵνα διχόνοιαν ἐξ ἀλλεπαλλήλου ἐπὶ πλέον παραθῶσιν· ὡς ἂν μὴ ὑπὸ τούτου ἡ τῆς ἁγιωτάτης ὑμῶν συνόδου παρεμποδίζοιτο διάσκεψις, καὶ ἡ ἀκριβὴς τῆς ἀληθείας ζήτησις ὑπὸ τῆς ἐπιγινομένης τυχὸν ἀτάκτου παρενοχλήσεως διακρούηται· ἀνεξικάκως γὰρ τῶν λεγομένων ἕκαστον ἀκροώμενον ἔστιν εἰδέναι τὸ δοκοῦν, ἢ ἀνελεῖν εἰδέναι· καὶ οὕτως κατὰ πάσην τε καὶ λύσιν, τὰ περὶ τῶν ἀληθοῦς δόγματος ἔρευναν δίκαιον ἐκβαίνῃς * διαλυθῆναι, καὶ *Ἐπὶ
κοινῇ τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος ψήφῳ ἀσφαλῶς τε καὶ πᾶσιν ἀρέσκοντα τύπον λαβεῖν. παρὸ τύπως δὲ πρὰ

τῆς

ANNO CHRISTI 431.

τῆς ἡμετέρας θεότητος ὁ αὐτὸς μεγαλοπρεπέστατος ἀνὴρ Κανδιδιάνος σὺν ἑταίραις, παντὶ ζήλῳ παραφυλάττειν, μηδένα τῶν τῆς ἁγιωτάτης ὑμῶν συνόδου ὡς οἰκαδὲ ἐπανιόντα, ἢ κἂν τὸ θεῖον ἡμῶν στρατόπεδον καταλαβεῖν βουλόμενον, ἢ ἕτερόσε που ἀφικνεῖσθαι σπεύδοντα, ἀπολιπεῖν τὸ ὀφειλόμενον τῇ διασκέψει τόπον· μήτε μὴν ἑτέρου τὸ πρᾶγμα σπουδῆς ἐκκλησιαστικῆς ζήτησιν, ἢ λόγων ἔξαστοιχήσεως, ἢ ὁπωσοῦν ἔκλυσιν καὶ ἀνακύπτουσαν ὑπόθεσιν, μὴ σωτείνουσαν εἰς πλῆρες τὸ ἁγίου δόγματος διάσκεψιν, πρὶν δὴ πᾶσα ἡ τοῦ ζητουμένου λυθεῖσα ἀμφισβήτησις, καὶ τὰ εἰς πλῆθος ἤδη ἐρρυκαν λυσιτελοῦντα, πρὸς ἀκρίβειαν ζητηθέντα τέλοις τύχῃ τοῦ τῆς ὀρθοδόξου θρησκείας συμβαίνοντος. γινωσκέτω δὲ ὑμῶν ἡ θεοσέβεια, δεδόχθαι τῇ ἡμετέρᾳ γαληνότητι, μηδεμίαν ἢ ἐπὶ τῆς ἁγίας ὑμῶν συνόδου, ἢ κἂν δημοσίῳ αὐτόθι δικαστηρίῳ χρηματικὴν ἢ ἐγκληματικὴν κατά τινος κίνησιν ἀπασιν, εἴ τινι τυχὸν ταύτην ἔτι συμβαίνοι· πᾶσαν δὲ πλὴν τούτων διάγνωσιν συγκροτηθῆναι κατὰ τὴν μεγαλώνυμον πόλιν. Εἰρηναῖον δὲ τὸν μεγαλοπρεπέστατον ἄνδρα Φιλίας μόνον χάριν σωεκδεδημηκέναι τῷ θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ τῆσδε τῆς μεγαλωνύμου πόλεως Νεστορίῳ, μήτε τοῖς σκέμμασι τῆς ἁγιωτάτης ὑμῶν συνόδου, μήτε μὴν τοῖς ἐγχειρισθεῖσι τῷ παρ' ἡμῶν ἀποσταλέντι τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἀνδρὶ Κανδιδιανῷ κατά τινα λόγον κοινωνήσοντα.

eidem magnificentissimo Candidiano mandatum est, vt quam studiosissime obseruet, ne quem ex sanctissima vestra Synodo aut reditum molientem, aut iter ad curiam nostram affectantem, aut ad alium quemcumque locum abscedere cupientem, a constituto disquisitionis loco abire permittat. Hinc, ne aliam omnino ecclesiasticam quamcumque controuersiam, vndecumque natam vel motam, quæ ad propositam sancti dogmatis considerationem non pertineat, ante moueri sinat, quam eorum omnium quæ nunc in quæstionem vocata sunt, ambiguitate soluta, ea quæ ad veritatis inuestigationem faciunt, exactissimo iudicio discutiantur, finemque orthodoxæ religioni cõgruum sortiantur. Quin & huius quoque admonita sit vestra pietas, nempe, serenitati nostræ visum esse, vt nulla omnino in sacra vestra Synodo, aut etiam in publico Ephesiorum iudicio, pecuniaria aut criminalis causa aduersus aliquem agitetur. Quod si quid eiusmodi extiterit, cuipiamve vsu venerit, huius integram cognitionem magnæ huic nostræ ciuitati reseruatam volumus. Denique nec id quoque vobis clam sit, videlicet, magnificentissimum comitem Irenæum neque sanctissimæ vestræ Synodi consiliis, neque his quæ eximio legato nostro Candidiano a nobis demandata sunt, vllatenus communicare debere: vt qui solius amicitiæ causa cum piissimo celeberrimæ ciuitatis huius episcopo Nestorio Ephesum profectus sit.

CAPVT XXXVI.

Epistola Ioannis episcopi Antiochiæ ad Cyrillum.

Domino meo religiosissimo, sanctissimoque comministro Cyrillo, Ioannes in Domino Sal.

NON mediocriter me cruciat, posteaquam sanctitas tua Ephesi præsto esse cœpit, paucos hosce dies me abfuisse. Etenim sanctitatis tuæ desiderium magis quam res ipsa, vt iter hoc quam citissime absoluere cupiam, me stimulat. Tandem ergo post multas exantlatas itineris molestias, sanctitatis tuæ precibus adiutus, præ foribus sum. Nam triginta totos dies (tot enim spatii intercapedo postulat) iter vsque facio, nihil quidquam quietis prorsus mihi indulgens: multis interim religiosissimis episcopis ob itineris difficultatem grauiter afflictis; neque paucis quoque iumentis ob continuum profectionis laborem extinctis. Tu igitur, domine, Deũ preceris obsecro, vt hosce quinq; aut sex itineris dies sine molestia percurrere, sacrumq; ac sanctum tuum caput cum gaudio nobis cõplecti & exosculari liceat. Dominus meus Ioannes, Paulus, Macarius, Deo carissimi episcopi sanctitatem tuam salutant. Ego quoque cum meis domesticis, vniuersam quæ tecum est, fraternitatem plurimum saluto. Incolumis vale, & pro nobis orare perge, domine piissime ac sanctissime.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ λϛ'.

ANNO CHRISTI 431.

Επιστολὴ Ιωαννου Ανθιοχείας πρὸς Κύριλλον.

Τῷ δεσπότῃ μου τῷ θεοφιλεστάτῳ καὶ ἁγιωτάτῳ συλλειτουργῷ Κυρίλλῳ, Ιωάννης ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΟΥΔΕ ἐμὲ μετρίως δάκνει τὸ ὅλως τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος εἰς Εφεσον παραγγυομένης, τὰς μικρὰς ταύτας ὑστερῆσαι ἡμέρας. τὸ γὰρ χρείας ὁ περὶ πλείω σπεύδων ἁγιωσύνῃ σου πόθος πλέον μοι ἔσκηψε σωτόνως πρὸ ὁδὸν ἐξανύσαι. εἰμὶ γοῦν ἐπὶ θύραις λοιπὸν, τῆς σῆς ἁγιότητος δι' εὐχῆς, πολλὰ ὑπασας τὸ ὁδοιπορείας πόνον. ἡμέρας γὰρ ἔχω τριάκοντα· τοσοῦτος γὰρ ὁ κύκλος τῆς ὁδοῦ ἔχει· ὁδεύων, οὐδαμῶς οὐδόλως ἐμαυτῷ σύνοιδα ἑαυτῷ· σύνοιδα τὴν κυρίων τὴν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἀνωμαλίαν ἐπὶ πολὺ ὁδὸν χρησαμένων, ζώων δὲ πολλῶν πεπωκότων ἀπὸ τῆς σωτόνου ὁδοιπορείας. οὐχοῦν οὐδὲ δέεσθαι καὶ ταύτας τὰς πέντε ἢ ἓξ μονὰς καὶ ἀλύπως ἡμᾶς ὁδεῦσαι, καὶ ἀλύπως ἐπιβλέψασθαι τὴν ἱερὰν ἡμῶν καὶ ὁσίαν κεφαλήν. ἀσπάζεται τὸν κύριόν μου θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Ιωάννην, Παῦλον, Μακάριον, θεοσεβεῖς ὄντας σου τὴν ὁσιότητα· καὶ πᾶσαν τὴν σὺν σοὶ ἀδελφότητα ἐγώ τε καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πλεῖστα θεοσεβοῦμεν. ἐρρωμένως, ὑπερευχόμενος ἡμῶν διαπελθεῖν δέεσθαι θεοφιλέστατε καὶ ὁσιώτατε.